8
B-c
12

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
7
7 E
13

I
2. :18

4738

Digitized by Google

PLVTARCHI CHÆRONENSIS ETHICORVM SIVE MORALIVM,

Pars III.

GVILIELMO XYLANDRO, *Auguſtano, Interprete.*

ARGVMENTA HOC TOMO CONtenta, pagella verſa indicat.

Cum gratia & Privilegio S. Cæſareæ Maieſtat.

FRANCOFVRTI,

Sumptibus Hæredum Lazari Zetzneri.

ANNO M. DC. XIX.

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE ROMA
MUN. GREC. XVI

TERTII TOMI
Elenchus.

Commentarius Repugnantiarum Stoicarum 3

Commentarius, Terreſtriáne an aquatilia animalia ſint callidiora. 31

Commentarius, De anima procreatione, quæ in Timæo Platonis deſcribitur. 62

Excerpta quædam è Plutarchi cõmentario de anima procreatione apud Platonem in Timæo, quæ cuiuis potius quam Plutarcho adſcribi debent. 85

Amatoriæ narrationes ibid.

Quæſtiones naturales 91

Sympoſiacôn, id eſt, Conuiualium diſputationum, Lib.
I. 101
II. 122
III. 141
IV. 159
V. 175
VI. 192
VII. 206
IIX. 229
IX. 253

Eroticus, hoc eſt, Amatorius Liber. 269

De facie quæ in orbe Lunæ apparet, Commentarius. 297

Cur nunc Pythia non reddat oracula carmine, Commentarius. 328

Aduerſus Colotem, Liber. 345

De communibus noticijs aduerſus Stoicos, Liber. 369

De genio Socratis, Liber. 402

De Herodoti malignitate, Commentarius. 430

PLVTARCHI COMMENTARIVS REPVGNANTIARUM STOICARUM.

BIBLIOTECA

PRINCIPIO decretorum conſenſionem ex ipſa vita conſiderari debere cenſeo. Nõ enim tam orator (vt dicebat Æſchines) & lex idem debent loqui: quàm vitæ philoſophi cum doctrina eius conuenire. quippe doctrina philoſopho lex eſt propria & quam ſibi ipſi tulerit: ſiquidem non ludum, & argutias gloriolæ gratia inuentas, ſed rem ſummo dignam ſtudio philoſophiam, id quod eſt, cenſeat eſſe. Quoniam ergo multa cùm ipſe Zeno, tum Cleanthes, plurima Chryſippus ſcripta reliquerunt de rep. de parendo & imperando, de iudicijs, de cauſis dicendis: in vitis autem eorum nuſquam inuenitur prætura, legum latio, in ſenatum progreſſus, patrocinium apud iudices, militia pro patria, legatio, in publicum largitio: ſed peregrè in ocio eius guſtu tanquam Loto derenti, vitam omnem, neq; eam breuem: ſed oppidò longam inter diſputationes, libros & ambulationes exegerunt: nõ obſcurum eſt, eos magis ſecundum aliorum ſcripta aut dicta, quàm ſua decreta vixiſſe: omninoque vitam in ea quiete conſumſiſſe, quam Epicurus & Hieronymus laudant. Ipſe quidem Chryſippus in 4. de Vitijs libro, exiſtimat vitam ſcholaſticam ſiue litterario ocio deditam, nihil à voluptaria differre. Verba adeo ipſius appoſitã. II.]Qui verò opinantur philoſophis cõgruere maximè ocioſam vitam ab initio, non videntur mihi ij errare: cenſent delectationis aut alius ſimilis rei gratia hoc eſſe faciendum, itaque totam vitam protrahendam. Hoc, ſi quis apertius conſideret, nihil aliud ſignificat quàm ſuauiter. Non enim ſenſus eorum fallere vos debet, cùm multa aperte, obſcurius non pauca pronuncient. Quis autem magis in ocioſa iſta vita conſenuit, quàm Chryſippus, Cleanthes, Diogenes, Zeno, Antipater? qui quidem ſuas deſeruerunt patrias, non quòd eſſet quod de ijs quererentur, ſed vt quiete in ſuaui ocio apud Zoſterem ſuis diſputationibus perpetuò vacarent. Ariſtocreon quidem Chryſippi diſcipulus & familiaris æream imaginem in columna ponens, hos elegos inſcripſit:

Stoicorum vitam eorum placitis repugnare.

I.

 Hunc

Hunc Academiacos ſolutum diſcindere nexum
Chryſippum iuuenem ponit Ariſtocreon

Hic ergo eſt Chryſippus, ſenex, philoſophus, qui regiam & ciuilem laudat vitam, & ſcholaſticam a voluptaria nihil differre putat. [III.] Qui verò Stoicorum de ſecta ſe ad rempublicam conferunt, ij magis adhuc ſuis placitis repugnant. Nam imperant, diſceptant, conſulunt, leges ponunt, puniunt, honorant, ita vt qui ciuitates eſſe putent eas in quibus rempublicam gerunt, pro iudicibus & magiſtratibus habeant eos, quibus iſta munera obtigerunt: prætores iudicent eſſe eos qui ſuffragijs deliguntur: leges Cliſthenis, Solonis, Lycurgi leges eſſe ſentiant: cùm interim eos prauos & ſtultos fuiſſe dicant. ergo rempublicam gerentes, ipſi ſibi aduerſantur. Et verò Antipater, in ijs quæ de diſcordia Cleanthis & Chryſippi ſcripſit, narrat Zenonem & Cleanthem noluiſſe ciues Athenienſes fieri, ne viderentur in ſuas iniurij patrias. Non dicam, ſi hi rectè fecerunt, Chryſippum peccaſſe, cum inter ciues Athenienſes ſe referri fineret. Id quidem multum rèpugnantiæ & abſurditatis habet, quod corpora & vitam tam longe a patria apud peregrinos conſtituentes, nomina nuda patrijs ſuis reſeruauerunt: perinde ac ſi aliquis vxore deſerta, cùm alia viuens, dormiens, liberoſque ex ea ſuſcipiens, nuptias literis non firmaret, ne iniuriam priori vxori ſcilicet facere videretur. [IV.] Rurſum Chryſippus in libro De rhetorica ſcribens ita oraturum atq; rempublicam geſturum ſapientem, vt qui diuitias, gloriam, ac ſanitatem bona arbitretur: fatetur doctrinam ſuam nullos habere exitus, neque ad rempublicam gerendam conducere, ac decreta vſibus non quadrare atq; actionibus. Porrò hoc eſt Zenonis decretum, templa deorum non eſſe ædificanda: quod enim non ſit magni precij, id ne ſacrum quidem eſſe. iam fabrorum & ſordidas artes exercentium opera non eſſe magni precij. Ijdem illi, qui hæc laudant, nihilominus ſacris initiantur, adſcendunt in arcem, adorant puluinaria, coronant ſacraria: nimirum opera fabrorum & illiberales artes tractantium hominum. Deinde refelli a ſe putant Epicureos, qui dijs immolent: cùm ipſi potius coarguantur, ſacrificantes in templis & altaribus, quæ neque eſſe, neque exſtrui debere pro indubitato ponunt. [V.] Prætetea virtutum vt Plato, ita etiam Zeno differentiarum reſpectu multitudinem admittit: prudentiam puta, fortitudinem, temperantiam, iuſtitiam ponens ab ſe inuicem non poſſe ſeparari quidem, ſed tamen diuerſas eſſe atque inter ſe differre. Mox ſingulas definiens Zeno, fortitudinem ait prudentiam eſſe in rebus gerendis, iuſtitiam in diſtribuendis. vt vnica iam fiat virtus, ſed quæ comparatione cum rebus tantum actione videatur diſcrimen admittere. Neque ſolus Zeno in hoc argumento ſibi repugnare ipſi videtur: ſed Chyſippus etiam, Ariſto-

Virtutum numerus. II.

Ariſtonem culpans, quod reliquas virtutes vnius virtutis dicat diuerſos eſſe reſpectus: Zenoni patrocinans, qui ſingulas virtutes ſic definiret. Cleanthes in Phyſicis commentarijs dicit, ictum ignis eſſe tonũ ſeu contentionem: qui ſi in animo factus ſufficiat ad perficiendum officium, robur vocetur & vis. tum hæc ſubiungit verba: Hoc autem ſiue robur ſiue vis ſi in illuſtribus obiectis ſit in quibus perſiſti debeat, vocatur continentia: cùm in perferendis, fortitudo: circa id quod quoque dignum ſit, iuſtitia: circa diligenda & declinanda, temperantia. [VI.] Aduerſus eum qui dixit:

Nec litem decide, vbi non audita vtraque eſt pars.

Sic fuit Zeno ratiocinatus. Aut is qui prior dixit, rem demonſtrauit: vt iam inuento quod quærebatur, nihil expediat alterum audire. aut non demonſtrauit: tum perinde eſt ac ſi vel non comparuiſſet in iudicio, vel inanibus verbis auribus obſtrepuiſſet. at enim vel demonſtrauit, vel non demonſtrauit: ergo non eſt audiendus qui ſecundo loco erat dicturus. Hoc modo ille interrogando concludens, tamen & contra Platonis De republ. libros ſcripſit, & ſophiſtarum cauilla diſſoluit, dialecticamque, vt huc conducentem, diſcipulis diſcendam commendauit. Atqui aut demonſtrauit Plato ea quæ in Repub. ſcripſit, aut non demonſtrauit. proinde vtrum horum ponas, non erat neceſſarium, ſed ſupetuacaneum & vanum à Zenone contra ſcribi. Idem de ſophiſmatibus licet pronunciare.

Zenonis ſophiſma in ipſum retorquetur. III.

[VII.] Chryſippus cenſet adoleſcentibus primò audiendam eſſe diſſerendi artem, deinde moralem, denique naturalem philoſophiam: & in hac etiam quæſtionem de dijs vltimo loco ijs attingendam. Sæpe hoc dicit: ſed ſatis erit verba eius de quarto librorum, quos De vitis ſcripſit, apponere: Primùm, inquit, videntur mihi ſecundum ea quæ veteres rectè dixerunt, tria eſſe genera ad philoſophicam pertinentia cõſiderationem: logicum, ethicum, phyſicum. de his primo loco ponenda eſſe logica, inde moralia, vltimò naturalia: atque horum vltimam eſſe diſputationem de dijs. vnde etiam eius inſtitutio à fine nomen teletôn inuenerit. Enimverò id quod vltimo dicit ponendum loco, ſolet præmittere omnibus adeo moralibus quæſtionibus. nam neque de finibus, neque de iuſtitia, neque de bonis aut malis, neque de matrimonio & liberis educandis, neq; de legibus & republica eum quidquam videas eloqui: niſi quomodo qui in ciuitatibus proclamant decreta, hæc præmittunt verba, Quod felix fauſtumque ſit: ita iſte præſcribat Iouem, fatum, prouidentiam, mundum vnicum eſſe, & finitum, atque eum vna quadam contineri potentia. quorum nihil perſuaſeris cuiquam, qui non altè in phyſicas diſputationes penetrauerit. [VIII.] Audi, quid de his dicat in tertio De

Quæſtionis de deo ordo

dijs libro. Non enim inueniri poteſt, inquit, aliud iuſtitiæ principium, alia origo, quàm è Ioue & communi natura petitum. inde enim neceſſe eſt omnia iſta nos exordiri, ſi volumus aliquid de bonis & malis dicere. Rurſum in naturalibus propoſitionib. Non enim licet vel aliter, vel magis propriè peruenire, ad explicationẽ bonorum ac malorum, virtutum, felicitatis: quàm ſi initium ducatur à communi natura, & mundi gubernatione. Ac deinde: Ab his enim ſuſpendenda eſt de bonis & malis diſputatio, cùm non ſit vllum aliud melius principium aut relatio: neq; aliam ob rem naturæ conſideratio adhibeatur, quàm ad diſcrimen bonorum & malorum conſtituendũ. Ergo Chryſippo autore naturalis doctrina moralem ſimul & ſequitur & præcedit: immò planè inextricabilis fit inuerſio ordinis, ſi hæc poſteriore loco ponenda ſunt, ſine quib. priorum cognoſci poteſt nihil. atque apertè ſecum ipſe pugnat, qui doctrinam naturæ cùm dicat principium eſſe doctrinæ de bonis & malis, non ante, ſed poſt moralia tradi naturalem philoſophiam iubet. [IX.] Iam ſi quis dicat, Chryſippum in libro De vſu ſermonis ſcripſiſſe, eum qui logicam diſciplinam primam adeat, nõ vniuersè alijs abſtinere debere, ſed & eas quantum licet attingere, is verum quidem dicet, ſed tamen confirmabit crimen. Sibi enim ipſi contrarius eſt, aliquando doctrinam de deo poſtremo dicens loco aſſumendam, quæ etiam ideò teleta appelletur: alias in primis etiam hanc adhibendam tradens. Actum quippe eſt de ordine, ſi omnia vbique ſint vſurpanda. Id verò maius, quod cùm de deo cognitionem principium eſſe dicat cognitionis bonorum ac malorum: non ab illa ordiri iubet eos qui moralia incipiunt tractare: ſed ea aſſumta, hæc prout licet tractare: atque inde à moralibus ad quæſtionem de deo progredi, ſine qua nullum initium, nullum aditum moralis doctrinæ eſſe dixerat. [X.] Porrò rationem diſputandi in vtranque partem ait ſe non prorſus repudiare: ſed hortatur vt ea cautè vtamur tanquam in iudicio, non patrocinantes aut adſentientes alteri parti, ſed quid vtrinq; probabile ſit diſcernentes. Iis enim (inquit) qui de omnibus rebus aſſenſionis retentionem probant, illud conuenit, & inſtituto ipſorum conducit. Qui verò ſcientiam cõſtituere volunt, ſecundum quam ex profeſſo viuamus, ab initio ad finem vſque debent ſuis ordinibus vtrinque contraria diſponere: & vbi occaſio offertur in vtranque partem diſputandi, ibi tanquam in iudicijs, probabilitas eſt rationum diſceptanda. Enimverò quod abſurdum ſit putare, debere philoſophos in contrarijs rationibus verſari, nõ cum aſſenſione vel patrocinio, ſed cauſidicorum in morem, quaſi non veritatis, ſed victoriæ cauſa diſputetur: aliàs contra eum oſtendimus. Quòd autem ipſe in ſuis diſputationibus frequenter aduerſas ſuæ ſententiæ rationes propoſuerit, idque ſeriò, ac tanto

De differẽtio in vtrãque partem

V.

eo cum ſtudio, vt non cuiuſuis ſit perſpicere quid ei placuerit: hoc illi ipſi affirmant, qui vim diſputandi in eo admirantur: aiuntque Carneadem nihil dicere proprium, ſed argumenta quibus quid in vtranque ſententiam dici poſſet, Chryſippus explicare aggreſſus fuit, Carneadem arripuiſſe, ijſque vſum quæ Chryſippi ſententiæ aduerſarentur, placita hominis adortum fuiſſe. & Chryſippo ſolent acclamare,

Infelix! tua te vis perdet:——

quòd magnas contra ſe dicendi anſas præbuerit iis, qui placita ipſius labefactare animum intenderent. [XI.] Ob ea autem, quæ de conſuetudine edidit Chryſippus, ita ſuperbiunt, itaque ſe iactant: vt non vereantur dicere, omnes omnium ſimul Academicorum diſputationes in vnum congeſtas non eſſe dignas quæ comparentur cum ijs quæ ille ſcripſit contra ſenſus. Atque hoc quidem vel imperitiam, vel vanum ſui amorem dicentium talia arguit. Hoc autem verum eſt, eum cùm rurſum vellet conſuetudini & ſenſibus patrocinari, ſeipſo fuiſſe inferiorem, huncque librum illo eſſe inualidiorem. Proinde impugnat ſeipſum, qui cùm iuſſiſſet ſemper contraria non cum aſſenſione, ſed notatione falſitatis proponere: ſua ipſius decreta oppugnauit maiore vi quàm defendit. & alios monens vt ſibi à contrarijs caueant rationibus, quod eæ aſſenſionem reuellerent, ipſe rationes quæ aſſenſionẽ tollerent firmiores eam confirmantib. compoſuit. Hoc ipſum a. ſe metuere apertè oſtendit, cùm in quarto vitarum libro ita ſcribit: Non temerè autem contrariæ rationes proponendæ ſunt, & ea quæ in diuerſam partem probabilia videntur, ſed cautè: ne iis circumacti auditores ab aſſenſione deſciſcant: cùm neq; horum refutationes ſatis audire ac intelligere poſſint, & ita priora perceperint, vt facilè excuti eis aſſenſio queat. quando etiam hi qui ſecundum conſuetudinem perceperunt, aut ſenſilia & quæ ijs ſequuntur: facilè ea dimittunt à Megaricorum quæſtionibus in diuerſam partem tracti, alijſve pluribus & robuſtioribus argumẽtationibus. [XII.] Lubenter itaq; è Stoicis quæſierim, an Megaricas quæſtiones exiſtiment validiores eſſe ijs, quæ Chryſippus ſex libris contrà conſuetudinem ſcripſit. quin ipſe potius interrogandus eſt. Cõſidera enim, quæ de Megarica ratione in libro De vſu rationis poſuit verba. Tale eſt quod Stilponis & Menedemi rationibus euenit. qui cum in magna ſapientiæ exiſtimatione fuiſſent, nunc ijs opprobrio factæ ſunt eorum ratiocinationes, partim craſſiores, partim apertè ſophiſticam fraudem præ ſe ferentes. At enim, lepidum caput, illæ eæ rationes, quas tu derides, & opprobia autorum appellas, quod vitium eorum in promtu ſit: metuis tamen ne quos ab aſſerenda perceptione auellant: ipſe tot libros ſcribens contra conſuetudinem, quibus inuenta abs te adiiceres, cona-

teriſque Arceſilaum ſuperare, nemini legentium ſcrupulum te iniecturum prouidebas? Non enim nudis vtitur ratiocinationibus aduerſus conſuetudinem Chryſippus: ſed tanquam in iudicio pro cauſa grauiter animo commotus, motuſque in aliorum animis excitans, ſtulta dicere, & inanem ſumere laborem aduerſario ait. [XIII.] Vtque contrà dicendi occaſionem prædat, hæc in Phyſicis quæſtionibus ſcribit: Licet autem & vbi aliquid perceperis, in contrariam aliquid partem argumentis experiri, & quantum datur ei patrocinari: aliquando etiam neutra parte percepta, in vtramque diſputare. Et in libro De rationis vſu cùm dixiſſet, non debere rationis vi nos vti ad ea quæ non conueniunt, vt neque armis, hæc ſubiungit: Nam ad veri inuentionem ijs vtẽdum eſt, & eius cognatis: in contrariam partem non item. quamuis hoc faciunt multi. Multos dicit (puto) eos qui cohibent aſſenſionem. At illi quidem neutrum ſe percipere dicentes, in vtramque partem diſputant: quod ſi quid poſſit percipi, hoc vno modo putent vel ſaltem præcipuè veritatem ſui comprehenſionem præbituram. Tu autem Chryſippe, qui illos accuſas, cùm & ipſe de conſuetudine ſcripſeris contraria eorum quæ percepiſſes, alioſque in rebus inutilibus ac damnoſis cum proteſtatione id facere iubeas: fateris te differendi facultate fretum, ob ambitionem iuuenatum fuiſſe. [XIV.] Stoici rectum ſeu perfectum officium (quod ipſi Katorthoma nominant) legis eſſe præceptum: peccatum, legis interdictum aiunt. ideoque legem malos à multis factis prohibere, præcipere nihil eis, quia rectè facere non poſſent. Quis autem neſcit eum qui rectè agere nequeat, non poſſe non peccare? Itaque legem ſibi ipſi aduerſantem ponunt, quæ malis imperet quæ præſtare non poſſint. interdicat ijs, quibus abſtinere non valeant. Etenim homo qui temperans eſſe nequit, non poteſt non intemperanter agere: & qui ſapere neſcit, deſipiat neceſſe eſt. Ipſi quidem dicunt, eos qui interdicunt, aliud dicere, alio interdicere, aliud mandare. qui enim dicat, Non furaberis: dum hoc dicit, ſimul furto interdicere. Nihil ergo eſt, quod lex malis vetet, ſi quidem nihil imperet. Medicũ etiam aiunt diſcipulo præcipere vt ſecet & vrat, omiſſa clauſula, vt hoc tẽpeſtiuè & modicè faciat. & muſicum ſuo, vt voce aut lyra canat: non facta mentione huius conditionis, vt concinnè & conſonanter. ideoque puniunt (vt ipſi aiunt) eos qui abſque arte & vitioſè egerunt tale aliquid: quod cùm eſſet mandatum vt rectè hoc facerent, illi nõ rectè fecerunt. [XV.] Ergo ẽt ſapiens cùm ſeruũ iubet aliquid dicere aut facere, iſque in eum modum non ſeruans plectatur: liquet eum non mediocre, ſed perfectum ei imperaſſe officium. Sin verò ſapientes media officia iniungunt prauis: quid obſtat quin etiam legũ præcepta talia habeãtur? Porrò autẽ incitatio (ſic hoc loco liceat hormen

De officiis ſeu recte factis Stoicorum & lege. VI.

men exprimere)hominis,ratio eſt eum aliquid lubens facere,ſicut ipſe in libro de lege ſcripſit. Ergo etiam aphorme(quam nos puto auerſionem dicere licet)ratio eſt aliquid prohibens,& inclinatio, eaque rationi conſentanea. Cautio itaque(ſic eulabeian interpretor)ratio eſt,aliquid ſapienti prohibens: cauere enim ſolorum eſt ſapientum,neq; his cum vitioſis commune. Itaque ſi aliud eſt ſapientis ratio,& aliud legis ratio:cautionem habent ſapientes,quę legi ſit contraria. ac ſi lex nihil aliud eſt,quàm ſapientis ratio:inuentum iam eſt legem ea ſapientibus ne agant prohibere,quæ cauent.[XVI.]Vitioſis Chryſippus ait nihil eſſe vtile,nulla re ipſis opus eſſe.Quod cùm in primo De rectè factis libro dixiſſet:rurſum ait & commoditatẽ & gratiam ad media pertinere:quorum nullũ ſecundum ipſos eſt vtile. Ibidẽ nihil ad naturam accommodatũ, nihil congruens eſſe vitioſo aſſerit. ac proinde nihil alienum a viro bono,prauo nihil accommodatum ſiue ſecundum naturam eſſe,cùm hoc bonum ſit,illud malum. Cur ergo obtundit, in quouis phyſico ſeorſim,in quouis ethico libro inculcans, ſtatim nos ab ortu noſtro,parteſque,& ſubolem quadam inter nos neceſſitudine conſtringi? cùm in primo etiam De iuſtitia libro ſcribat ipſa etiam bruta animãlia pro ratione eorum,à quibus procreata ſunt quadam familiaritate deuinciri: demtis piſcibus, quorum fetus ſeorſim alantur. Atqui neq; ſenſus eſt,vbi nihil ſentitur,neq; accommodatio ad naturam,vbi nihil ſit accommodatum. illa enim ſiue accommodatio,ſiue familiaritas,ſiue neceſſitudo,ſenſus vtrique eſt eius cui familiaritate aut neceſſitudine cõiungitur.[XVII]

De accommodatis ad naturam. VII.

Opinio etiam hæc earum conſequens eſt,quas ipſi præcipuas appellant,eamq; Chryſippus,quanquam multa contra ſcripſerit,omninò tamen deprehenditur probauiſſe:Neq; vitium vitio maius eſſe,neq; peccatũ peccato: neq; virtutem virtuti,neq; perfectum officium perfecto officio præſtare, adeoq; in tertio De natura libro inquit,Si vitæ actæ cauſa Ioui liceat ſeſe efferre,ac magnificè de ſeipſo ſentire & loqui conceſſa bonis digna ipſorum vitæ iactantia,vnumquenq; eorum eadem de ſe iactaturum,cùm nulla in re à Ioue ſuperetur. Enimuerò idem tertio De iuſtitia libro dicit, Iuſtitiam ab iis exſcindi, qui voluptatem pro ſummo bono habeant: qui duntaxat bonum eſſe dicant,nihil ei nocere. Verba ſunt hæc: Fortaſſe enim ſi voluptati hoc relinquamus,eſſe eam bonum,non tamen finem,ſed ex eorum numero quæ per ſe expetenda ſunt & pulcra:incolumis nobis erit iuſtitia,cùm honeſtatem & ius voluptate maiora bona retineamus.At verò ſi id tantùm bonũ eſt, quod honeſtum ac ſuapte natura laudabile ſit:peccat qui voluptatem bonum appellat: minus tamen eo peccat,qui etiam felicitatem in ea ſtatuit,cum hic iuſtitiam aboleat: ille ſeruet.& huius ſententia ſocietatem vitę humanæ perimat:ille boni-

An omnia peccata æqualia, itemque omnia officia. VIII.

8
B-c
12
11

I
2. :18

NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
7
E
13

4-15-2-19

4738
3 B

Digitized by Google

PLVTARCHI CHÆRONENSIS ETHICORVM SIVE MORALIVM,

Pars III.

GVILIELMO XYLANDRO, Auguſtano, Interprete.

ARGVMENTA HOC TOMO CONtenta, pagella verſa indicat.

Cum gratia & Privilegio S. Cæſareæ Maieſtat.
FRANCOFVRTI,
Sumptibus Hæredum Lazari Zetzneri.
ANNO M. DC. XIX.

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE ROMA
MUN. GREC. XVI

PLVTARCHI COMMENTARIVS REPVGNANTIARVM STOICARVM.

Stoicorum vitam eorum placitis repugnare.

I.

PRINCIPIO decretorum conſenſionem ex ipſa vita conſiderari debere cenſeo. Nõ enim tam orator (vt dicebat Æſchines) & lex idem debent loqui: quàm vitæ philoſophi cum doctrina eius conuenire. quippe doctrina philoſopho lex eſt propria & quam ſibi ipſi tulerit: ſiquidem non ludum & argutias gloriolæ gratia inuentas, ſed rem ſummo dignam ſtudio philoſophiam, id quod eſt, cenſeat eſſe. Quoniam ergo multa cùm ipſe Zeno, tum Cleanthes, plurima Chryſippus ſcripta reliquerunt de rep. de parendo & imperando, de iudicijs, de cauſis dicendis: in vitis autem eorum nuſquam inuenitur prætura, legum latio, in ſenatum progreſſus, patrocinium apud iudices, militia pro patria, legatio, in publicum largitio: ſed peregrè in ocio eius guſtu tanquam Loto detenti, vitam omnem, neq; eam breuem: ſed oppidò longam inter diſputationes, libros & ambulationes exegerunt: nõ obſcurum eſt, eos magis ſecundum aliorum ſcripta aut dicta, quàm ſua decreta vixiſſe: omninoque vitam in ea quiete conſumſiſſe, quam Epicurus & Hieronymus laudant. Ipſe quidem Chryſippus in 4. de Vitijs libro, exiſtimat vitam ſcholaſticam ſiue litterario ocio deditam, nihil à voluptaria differre. Verba adeo ipſius apponã. [II.] Qui verò opinantur philoſophis cõgruere maximè ocioſam vitam ab initio, non videntur mihi ij errare: cenſent delectationis aut alius ſimilis rei gratia hoc eſſe faciendum, itaque totam vitam protrahendam. Hoc, ſi quis apertius conſideret, nihil aliud ſignificat quàm ſuauiter. Non enim ſenſus eorum fallere vos debet, cùm multa aperte, obſcurius non pauca pronuncient. Quis autem magis in ocioſa iſta vita conſenuit, quàm Chryſippus, Cleanthes, Diogenes, Zeno, Antipater? qui quidem ſuas deſeruerunt patrias, non quòd eſſet quod de ijs quererentur, ſed vt quiete in ſuaui ocio apud Zoſterem ſuis diſputationibus perpetuò vacarent. Ariſtocreon quidem Chryſippi diſcipulus & familiaris æream imaginem in columna ponens, hos elegos inſcripſit:

Hunc Academiacos ſolitum diſcindere nexus
Chryſippum iuuenem ponit Ariſtocreon

Hic ergo eſt Chryſippus, ſenex, philoſophus, qui regiam & ciuilem laudat vitam, & ſcholaſticam a voluptaria nihil differre putat. [III.] Qui verò Stoicorum de ſecta ſe ad rempublicam conferunt, ij magis adhuc ſuis placitis repugnant. Nam imperant, diſceptant, conſulunt, leges ponunt, puniunt, honorant, ita vt qui ciuitates eſſe putent eas in quibus rempublicam gerunt, pro iudicibus & magiſtratibus habeant eos, quibus iſta munera obtigerunt: prætores iudicent eſſe eos qui ſuffragijs deliguntur: leges Cliſthenis, Solonis, Lycurgi leges eſſe ſentiant: cùm interim eos prauos & ſtultos fuiſſe dicant. ergo rempublicam gerentes, ipſi ſibi aduerſantur. Et verò Antipater, in ijs quæ de diſcordia Cleanthis & Chryſippi ſcripſit, narrat Zenonem & Cleanthem noluiſſe ciues Athenienſes fieri, ne viderentur in ſuas iniurij patrias. Non dicam, ſi hi rectè fecerunt, Chryſippum peccaſſe, cum inter ciues Athenienſes ſe referri ſineret. Id quidem multum repugnantiæ & abſurditatis habet, quod corpora & vitam tam longe a patria apud peregrinos conſtituentes, nomina nuda patrijs ſuis reſeruauerunt: perinde ac ſi aliquis vxore deſerta, cum alia viuens, dormiens, liberoſque ex ea ſuſcipiens, nuptias literis non firmaret, ne iniuriam priori vxori ſcilicet facere videretur. [IV.] Rurſum Chryſippus in libro De rhetorica ſcribens ita oraturum atq; rempublicam geſturum ſapientem, vt qui diuitias, gloriam, ac ſanitatem bona arbitretur: fatetur doctrinam ſuam nullos habere exitus, neque ad rempublicam gerendam conducere, ac decreta vſibus non quadrare atq; actionibus. Porrò hoc eſt Zenonis decretum, templa deorum non eſſe ædificanda: quod enim non ſit magni precij, id ne ſacrum quidem eſſe. iam fabrorum & ſordidas artes exercentium opera non eſſe magni precij. Ijdem illi, qui hæc laudant, nihilominus ſacris initiantur, adſcendunt in arcem, adorant puluinaria, coronant ſacraria: nimirum opera fabrorum & illiberales artes tractantium hominum. Deinde refelli a ſe putant Epicureos, qui dijs immolent: cùm ipſi potius coarguantur, ſacrificantes in templis & altaribus, quæ neque eſſe, neque exſtrui debere pro indubitato ponunt. [V.] Præterea virtutum vt Plato, ita etiam Zeno differentiarum reſpectu multitudinem admittit: prudentiam puta, fortitudinem, temperantiam, iuſtitiam ponens ab ſe inuicem non poſſe ſeparari quidem, ſed tamen diuerſas eſſe atque inter ſe differre. Mox ſingulas definiens Zeno, fortitudinem ait prudentiam eſſe in rebus gerendis, iuſtitiam in diſtribuendis. vt vnica iam fiat virtus, ſed quæ comparatione cum rebus tantum actione videatur diſcrimen admittere. Neque ſolus Zeno in hoc argumento ſibi repugnare ipſi videtur: ſed Chyſippus etiam,

Virtutum numerus. II.

Ariſto-

Ariſtonem culpans, quod reliquas virtutes vnius virtutis dicat diuerſos eſſe reſpectus: Zenoni patrocinans, qui ſingulas virtutes ſic definiret. Cleanthes in Phyſicis commentarijs dicit, ictum ignis eſſe tonũ ſeu contentionem: qui ſi in animo factus ſufficiat ad perficiendum officium, robur vocetur & vis. tum hæc ſubiungit verba: Hoc autem ſiue robur ſiue vis ſi in illuſtribus obiectis ſit in quibus perſiſti debeat, vocatur continentia: cùm in perferendis, fortitudo: circa id quod quoque dignum ſit, iuſtitia: circa deligenda & declinanda, temperantia. [VI.] Aduerſus eum qui dixit:

Nec litem decide, vbi non audita vtraque eſt pars.

ſic fuit Zeno ratiocinatus. Aut is qui prior dixit, rem demonſtrauit: vt iam inuento quod quærebatur, nihil expediat alterum audire. aut non demonſtrauit: tum perinde eſt ac ſi vel non compatuiſſet in iudicio, vel inanibus verbis auribus obſtrepuiſſet. at enim vel demonſtrauit, vel non demonſtrauit: ergo non eſt audiendus qui ſecundo loco erat dicturus. Hoc modo ille interrogando concludens, tamen & contra Platonis De republ. libros ſcripſit, & ſophiſtarum cauilla diſſoluit, dialecticamque, vt huc conducentem, diſcipulis diſcendam commendauit. Atqui aut demonſtrauit Plato ea quæ in Repub. ſcripſit, aut non demonſtrauit. proinde vtrum horum ponas, non erat neceſſarium, ſed ſuperuacaneum & vanum à Zenone contra ſcribi. Idem de ſophiſmatibus licet pronunciare.

Zenonis ſophiſma in ipſum retorquetur. III.

[VII.] Chryſippus cenſet adoleſcentibus primò audiendam eſſe diſſerendi artem, deinde moralem, denique naturalem philoſophiam: & in hac etiam quæſtionem de dijs vltimo loco ijs attingendam. Sæpe hoc dicit: ſed ſatis erit verba eius de quarto librorum, quos De vitis ſcripſit, apponere: Primùm, inquit, videntur mihi ſecundum ea quæ veteres rectè dixerunt, tria eſſe genera ad philoſophicam pertinentia cõſiderationem: logicum, ethicum, phyſicum. de his primo loco ponenda eſſe logica, inde moralia, vltimò naturalia: atque horum vltimam eſſe diſputationem de dijs. vnde etiam eius inſtitutio à fine nomen teletôn inuenerit. [illegible] verò id quod vltimo dicit ponendum loco, ſolet præmittere [illegible] adeo moralibus quæſtionibus. nam neque de finibus, neque de iuſtitia, neque de bonis aut malis, neque de matrimonio & [illegible]eralis educandis, neq; de legibus & republica eum quidquam v[illegible]s eloqui: niſi quomodo qui in ciuitatibus proclamant decreta, hæc præmittunt verba, Quod felix fauſtumque ſit: ita ip[illegible] præſcribat Iouem, fatum, prouidentiam, mundum vnicum eſſe, & finitum, atque eum vna quadam contineri potentia. quorum nihil perſuaſeris cuiquam, qui non altè in phyſicas diſputationes penetrauerit. [VIII.] Audi, quid de his dicat in tertio De

Quæſtionis de deo ordo

dijs libro. Non enim inueniri poteſt, inquit, aliud iuſtitiæ principium, alia origo, quàm è Ioue & communi natura petitum. inde enim neceſſe eſt omnia iſta nos exordiri, ſi volumus aliquid de bonis & malis dicere. Rurſum in naturalibus propoſitionib. Non enim licet vel aliter, vel magis propriè peruenire, ad explicationē bonorum ac malorum, virtutum, felicitatis: quàm ſi initium ducatur à communi natura, & mundi gubernatione. Ac deinde: Ab his enim ſuſpendenda eſt de bonis & malis diſputatio, cùm non ſit vllum aliud melius principium aut relatio: neq; aliam ob rem naturæ conſideratio adhibeatur, quam ad diſcrimen bonorum & malorum conſtituendū. Ergo Chryſippo autore naturalis doctrina moralem ſimul & ſequitur & præcedit: immò planè inextricabilis fit inuerſio ordinis, ſi hæc poſteriore loco ponenda ſunt, ſine quib. priorum cognoſci poteſt nihil. atque apertè ſecum ipſe pugnat, qui doctrinam naturæ cùm dicat principium eſſe doctrinæ de bonis & malis, non ante, ſed poſt moralia tradi naturalem philoſophiam iubet. [IX.] Iam ſi quis dicat, Chryſippum in libro De vſu ſermonis ſcripſiſſe, eum qui logicam diſciplinam primam adeat, no vniuersè alijs abſtinere debere, ſed & eas quantum licet attingere, is verum quidem dicet, ſed tamen confirmabit crimen. Sibi enim ipſi contrarius eſt, aliquando doctrinam de deo poſtremo dicens loco aſſumendam, quæ etiam ideò teleta appelletur: alias in primis etiam hanc adhibendam tradens. Actum quippe eſt de ordine, ſi omnia vbique ſint vſurpanda. Id verò maius, quod cùm de deo cognitionem principium eſſe dicat cognitionis bonorum ac malorum: non ab illa ordiri iubet eos qui moralia incipiunt tractare: ſed ea aſſumta, hæc prout licet tractare: atque inde à moralibus ad quæſtionem de deo progredi, ſine qua nullum initium, nullum aditum moralis doctrinæ eſſe dixerat. [X.] Porrò rationem diſputandi in vtranque partem ait ſe non prorſus repudiare: ſed hortatur vt ea cautè vtamur tanquam in iudicio, non patrocinantes aut adſentientes alteri parti, ſed quid vtrinq; probabile ſit diſcernentes. Iis enim (inquit) qui de omnibus rebus aſſenſionis retentionem probant, illud conuenit, & inſtituto ipſorum conducit. Qui verò ſcientiam cōſtituere volunt, ſecundum quam ex profeſſo viuamus, ab initio ad finem vſque debent ſuis ordinibus vtrinque contraria diſponere: & vbi occaſio offertur in vtranque partem diſputandi, ibi tanquam in iudicijs, probabilitas eſt rationum diſceptanda. Enimverò quod abſurdum ſit putare, debere philoſophos in contrarijs rationibus verſari, nō cum aſſenſione vel patrocinio, ſed cauſidicorum in morem, quaſi non veritatis, ſed victoriæ cauſa diſputetur: alias contra eum oſtendimus. Quod autem ipſe in ſuis diſputationibus frequenter aduerſas ſuæ ſententiæ rationes propoſuerit, idque ſeriò, ac tan-

De differēdo in vtrāque partem V.

to

eo cum ſtudio, vt non cuiuſuis ſit perſpicere quid ei placuerit: hoc illi ipſi affirmant, qui vim diſputandi in eo admirantur: aiuntque Carneadem nihil dicere proprium, ſed argumenta quibus quid in vtranque ſententiam dici poſſet, Chryſippus explicare aggreſſus fuit, Carneadem arripuiſſe, ijſque vſum quæ Chryſippi ſententiæ aduerſarentur, placita hominis adortum fuiſſe. & Chryſippo ſolent acclamare,

Infelix, tua te vis perdet;——

quòd magnas contra ſe dicendi anſas præbuerit iis, qui placita ipſius labefactare animum intenderent. [XI.] Ob ea autem, quæ de conſuetudine edidit Chryſippus, ita ſuperbiunt, itaque ſe iactant: vt non vereantur dicere, omnes omnium ſimul Academicorum diſputationes in vnum congeſtas non eſſe dignas quæ comparentur cum ijs quæ ille ſcripſit contra ſenſus. Atque hoc quidem vel imperitiam, vel vanum ſui amorem dicentium talia arguit. Hoc autem verum eſt, eum cùm rurſum vellet conſuetudini & ſenſibus patrocinari, ſeipſo fuiſſe inferiorem, huncque librum illo eſſe inualidiorem. Proinde impugnat ſeipſum, qui cùm iuſſiſſet ſemper contraria non cum aſſenſione, ſed notatione falſitatis proponere: ſua ipſius decreta oppugnauit maiore vi quàm defendit. & alios monens vt ſibi à contrarijs caueant rationibus, quod eæ aſſenſionem reuellerent, ipſe rationes quæ aſſenſionẽ tollerent firmiores eam confirmantib. compoſuit. Hoc ipſum a. ſe metuere apertè oſtendit, cùm in quarto vitarum libro ita ſcribit: Non temerè autem contrariæ rationes proponendæ ſunt, & ea quæ in diuerſam partem probabilia videntur, ſed cautè: ne iis circumacti auditores ab aſſenſione deſciſcant: cùm neq; horum refutationes ſatis audire ac intelligere poſſint, & ita priora perceperint, vt facilè excuti eis aſſenſio queat. quando etiam hi qui ſecundum conſuetudinem perceperunt, aut ſenſilia & quæ ijs ſequuntur: facilè ea dimittunt à Megaricorum quæſtionibus in diuerſam partem tracti, alijſve pluribus & robuſtioribus argumẽtationibus. [XII.] Lubenter itaq; è Stoicis quæſierim, an Megaricas quæſtiones exiſtiment validiores eſſe ijs, quæ Chryſippus ſex libris contra conſuetudinem ſcripſit. quin ipſe potius interrogandus eſt. Cõſidera enim, quæ de Megarica ratione in libro De vſu rationis poſuit verba. Tale eſt quod Stilponis & Menedemi rationibus euenit. qui cum in magna ſapientiæ exiſtimatione fuiſſent, nunc ijs opprobrio factæ ſunt eorum ratiocinationes, partim craſſiores, partim apertè ſophiſticam fraudem præ ſe ferentes. At enim, lepidum caput, illæ eæ rationes, quas tu derides, & opprobia autorum appellas, quod vitium eorum in promtu ſit: metuis tamen ne quos ab aſſerenda perceptione auellant: ipſe tot libros ſcribens contra conſuetudinem, quibus inuenta abs te adiiceres, cona-

teriſque Arceſilaum ſuperare, nemini legentium ſcrupulum te iniecturum prouidebas? Non enim nudis vtitur ratiocinationibus aduerſus conſuetudinem Chryſippus: ſed tanquam in iudicio pro cauſa grauiter animo commotus, motuſque in aliorum animis excitans, ſtulta dicere, & inanem ſumere laborem aduerſario ait. [XIII.] Vtque contrà dicendi occaſionem præeidat, hæc in Phyſicis quæſtionibus ſcribit: Licet autem & vbi aliquid perceperis, in contrariam aliquid partem argumentis experiri, & quantum datur ei patrocinari: aliquando etiam neutra parte percepta, in vtramque diſputare. Et in libro De rationis vſu cùm dixiſſet, non debere rationis vi nos vti ad ea quæ non conueniunt, vt neque armis, hæc ſubiungit: Nam ad veri inuentionem ijs vtēdum eſt, & eius cognatis: in contrariam partem non item. quamuis hoc faciunt multi. Multos dicit (puto) eos qui cohibent aſſenſionem. At illi quidem neutrum ſe percipere dicentes, in vtramque partem diſputant: quod ſi quid poſſit percipi, hoc vno modo putent vel ſaltem præcipuè veritatem ſui comprehenſionem præbituram. Tu autem Chryſippe, qui illos accuſas, cùm & ipſe de conſuetudine ſcripſeris contraria eorum quæ percepiſſes, alioſque in rebus inutilibus ac damnoſis cum proteſtatione id facere iubeas: fateris te differendi facultate fretum, ob ambitionem iuuenatum fuiſſe. [XIV.] Stoici rectum ſeu perfectum officium (quod ipſi Katorthoma nominant) legis eſſe præceptum: peccatum, legis interdictum aiunt. ideoque legem malos à multis factis prohibere, præcipere nihil eis, quia rectè facere non poſſent. Quis autem neſcit eum qui rectè agere nequeat, non poſſe non peccare? Itaque legem ſibi ipſi aduerſantem ponunt, quæ malis imperet quæ præſtare non poſſint. interdicat ijs, quibus abſtinere non valeant. Etenim homo qui temperans eſſe nequit, non poteſt nou intemperanter agere: & qui ſapere neſcit, deſipiat neceſſe eſt. Ipſi quidem dicunt, eos qui interdicunt, aliud dicere, alio interdicere, aliud mandare. qui enim dicat, Non furaberis: dum hoc dicit, ſimul furto interdicere. Nihil ergo eſt, quod lex malis vetet, ſi quidem nihil imperet. Medicū etiam aiunt diſcipulo præcipere vt ſecet & vrat, omiſſa clauſula, vt hoc tēpeſtiuè & modicè faciat. & muſicum ſuo, vt voce aut lyra canat: non facta mentione huius conditionis, vt concinnè & conſonanter. ideoque puniunt (vt ipſi aiunt) eos qui abſque arte & vitioſè egerunt tale aliquid: quod cùm eſſet mandatum vt rectè hoc facerent, illi nō rectè fecerunt. [XV.] Ergo ēt ſapiens cùm ſeruū iubet aliquid dicere aut facere, iſque in eum modum non ſeruans plectatur: liquet eum non mediocre, ſed perfectum ei imperaſſe officium. Sin verò ſapientes media officia iniungunt prauis: quid obſtat quin etiam legū præcepta talia habeātur? Porrò autē incitatio (ſic hoc loco liceat hor-

De officiis ſeu recto facto Stoicorum & lege. VI.

men

men exprimere)hominis,ratio eſt eum aliquid lubens facere,ſicut ipſe in libro de lege ſcripſit. Ergo etiam aphorme(quam nos puto auerſionem dicere licet)ratio eſt aliquid prohibens,& inclinatio, eaque rationi conſentanea. Cautio itaque(ſic eulabeian interpretor)ratio eſt,aliquid ſapienti prohibens: cauere enim ſolorum eſt ſapientum,neq; his cum vitioſis commune. Itaque ſi aliud eſt ſapientis ratio,& aliud legis ratio:cautionem habent ſapientes,quę legi ſit contraria. ac ſi lex nihil aliud eſt,quàm ſapientis ratio:inuentum iam eſt legem ea ſapientibus ne agant prohibere,quæ cauent.[XVI.]Vitioſis Chryſippus ait nihil eſſe vtile,nulla re ipſis opus eſſe.

De accommodatis ad naturam. VII.

Quod cùm in primo De rectè factis libro dixiſſet:rurſum ait & commoditatē & gratiam ad media pertinere:quorum nullū ſecundum ipſos eſt vtile. Ibidē nihil ad naturam accommodatū, nihil congruens eſſe vitioſo aſſerit. ac proinde nihil alienum à viro bono,prauo nihil accommodatum ſiue ſecundum naturam eſſe,cum hoc bonum ſit,illud malum. Cur ergo obtundit, in quouis phyſico ſeorſim,in quouis ethico libro inculcans, ſtatim nos ab ortu noſtro,partuſque,& ſobolem quadam inter nos neceſſitudine conſtringi? cùm in primo etiam De iuſtitia libro ſcribat ipſa etiam bruta animāria pro ratione eorum,à quibus procreata ſunt quadam familiaritate deuinciri: demtis piſcibus, quorum fœtus ſeorſim alantur. Atqui neq; ſenſus eſt,vbi nihil ſentitur,neq; accommodatio ad naturam,vbi nihil ſit accommodatum. illa enim ſiue accommodatio,ſiue familiaritas,ſiue neceſſitudo,ſenſus vrique eſt eius cui familiaritate aut neceſſitudine cōiungitur.[XVII]

An omnia peccata æqualia, itemque omnia officia. VIII.

Opinio etiam hæc earum conſequens eſt,quas ipſi præcipuas appellant,eamq; Chryſippus,quanquam multa contra ſcripſerit,omninò tamen deprehenditur probauiſſe: Neq; vitium vitio maius eſſe,neq; peccatū peccato: neq; virtutem virtuti,neq; perfectum officium perfecto officio præſtare, adeoq; in tertio De natura libro inquit,Si vitæ actæ cauſa Ioui liceat ſeſe efferre,ac magnificè de ſeipſo ſentire & loqui conceſſa bonis digna ipſorum vitæ iactantia,vnumquenq; eorum eadem de ſe iactaturum,cùm nulla in re à Ioue ſuperetur. Enimuerò idem tertio De iuſtitia libro dicit, Iuſtitiam ab iis exſcindi, qui voluptatem pro ſummo bono habeant: qui duntaxat bonum eſſe dicant,nihil ei nocere. Verba ſunt hæc: Fortaſſe enim ſi voluptati hoc relinquamus,eſſe eam bonum,non tamen finem,ſed ex eorum numero quæ per ſe expetenda ſunt & pulcra:incolumis nobis erit iuſtitia,cum honeſtatem & ius voluptate maiora bona retineamus. At verò ſi id tantum bonū eſt,quod honeſtum ac ſuapte natura laudabile ſit:peccat qui voluptatem bonum appellat: minus tamen eo peccat,qui etiam felicitatem in ea ſtatuit,cum hic iuſtitiam aboleat: ille ſeruet.& huius ſententia ſocietatem vitę humanæ perimat:ille boni-

tati & humanitati locum relinquat.[XVIII.]Iam quod in libro De Ioue ait virtures augeri atq; pergere:omitto,ne vocabula videar carpere.quanquam ille quidem hoc in genere Platonem alioſque acriter mordet.Sed vbi vult non omnia laudari quæ ſecūdum virturem agantur:oſtendit ſanè quoddam rectè factorum ſeu katorthomatum diſcrimen.Sic autem loquitur:Nam cùm ſint facta ſecundum virrutem,accommodata naturæ ſunt ea tantū,quæ præcipua ſunt ſiue præpoſita : Nimirum enim frigebit, qui laudandū aliquem & prædicandum ſuſcipiat, quia digitum fortiter extendiſſet,aut continenrer abſtinuiſſet à verula moribunda,aut patiēter audiuiſſet dicentem rria non omninò eſſe quatuor. Horū germana ſunt,quæ in tertio De diis libro ſcribit. Adhuc enim arbitror,inquit,animos offenſuras laudes huiuſmodi à virtute profectarum actionū,ſi quis à moribunda verula abſtinuiſſet,aut morſum muſcæ pertuliſſet. Quem prætereà reprehenſorem Chryſippi placitorum requiremus,vltra ipſum Chryſippum ? Si enim frigidus eſt,qui iſthæc laudet:multo vtique frigidor eſt,qui vnumquodq; horum pro perfecto,magno,maximo iudicat officio. Nā ſi forrem eſſe & muſcæ morſum ferre,ſunt æqualia:itemque temperantem eſſe, & à vetula abſtinere:nihil arbirror intereſſe ab vtris virum bonū laudes. [XIX.] Prætereà in ſecundo De amicitia, docens non cuiuſvis peccati ergo amicitias eſſe diſſoluendas, hæc poſuit verba:Quædā enim omninò ſunt diſſimulanda,alia leuiter caſtiganda,alia grauius,nonnulla planè diremtione amicitiæ digna ducenda. Er,quod maius eſt,eodē in libro ait, Quia alijs magis,alijs minus vtamur,ideò etiam alios alijs magis minuſve eſſe amicos.atq; hanc diuerſitatem latè patere: cùm alij alium amicitiæ mereantur gradū,fidei,aliarumq; id genus rerum. Quid, quæſo,his dicēdis aliud effecit,quàm quod harum rerum magna diſcrimina demonſtrauit? Quin etiam in libro De honeſto, vt euinceret id ſolum quod honeſtum eſt,eſſe bonum,talibus vſus eſt ratiocinationibus:Quod bonum,id expetendum eſt:quod expetēdum,id placet:quod placet , laudabile eſt; quod laudabile , id eſt honeſtum. Et rurſum:Bonum quod eſt,id adfert gaudium: quod tale eſt,id honorabile: atq; hoc porrò honeſtum eſt. Hæ verò rationes cum iſto pugnāt. ſiue enim omne bonum laudabile eſt,fiet vt caſtè à vetula abſtinere laudem mereatur:ſiue nō meretur,iam non omne bonum honorabile & gaudio afficiens erit:atq; ſic actū fuerit de hac ratione. fortaſſis enim fieri poteſt, vt ineptum ſit alios talem ob rem laudare : ipſum aliquem tali ſuo facto gaudere & gloriari ridiculum non ſit. [XX.] Paſſim autem talis eſt Chryſippus.& quando contra alios diſputat , ne quid ſibi contrarium &

Chryſippū ſibi repugnare.

IX. diſcrepans proferat,nihil habet penſi.Nam in libro De exhortando,Platonem reprehendens, qui dixiſſet:Ei qui neque didiciſſet

neq;

neq; ſciret viuère, vtile eſſe non viuere:his vocibus loquitur:Hæc oratio & ſecum ipſa pugnat,& minimè pertinet ad exhortationē. Primum enim innuens optimum nobis eſſe non viuere, ac quodammodo mori iubens,ad alia quædā nos magis excitabit,quàm ad philoſophandum. nam neque philoſophari poteſt qui non viuit:neque prudens fiet vnquam, qui multum temporis male & imperitè viuendo produxerit. Progreſſus deinde,malis quoq; ait conuenire, vt in vita maneant.tum hæc ad verbum.Primum enim virtus nuda nihil facit ad id vt viuamus. atque ita vitioſitas nihil eo facit vt diſcedere debeamus. Neque verò neceſſe eſt alios libros euoluere,è quibus oſtendamus Chryſippum ſibi repugnare. ſed in his ipſis aliquando Antiſthenis illud citans collaudat, qui dixerat,Aut mentem parandam,aut laqueum. & illud Tyrtæi,

Semper virtutem viuere, ſiue mori.

[XXI.] Quid autem hæc aliud volunt oſtendere, quàm mortem vita vtiliorem eſſe malis & fatuis. aliquando etiam Theognidem corrigens,ait eum non debuiſſe dicere:

Vt paupertatem fugias; ——— ſed ita,

Vt vitium fugias, vel ſaltu te in maris vndas
Cyrne, vel à ſcopulis deijce præcipitem.

Ergone aliter iudicari poteſt,quàm hæc eum decreta ipſum ſuis inſcribere libris,alijs autem ſcribentibus expungere? cùm Platoni vitio vertat, quod is præſtare mortem malæ & inſcitæ vitæ oſtendat:Theognidem probet,qui conſulit vt fugiendæ malitiæ cauſa aliquis ſe præcipitet: aut in mare demergat. Antiſthenem enim laudans, qui mentis inopes ad ſuſpendium redigit:idem vituperauit, nihil dicens vitioſitatem ad ſubeundam facere mortē. [XXII.]Cæterùm in his quę dè repub.diſputat,ſtatim inſultat rationi de deo,aitq; non rectè metu deorū ab iniuſtitia Cephalum deterrere:& rationem hanc eſſe expoſitam calumniis,& in diuerſam partē multis abducere reuulſionibus,ac multa occurrere probabilia,quæ ſermonē de pœnis diuinitus irrogandis impugnent, ſimilemq; faciant Acconi & Alphitoni,quarum formidine puerulos mulieres à malo ocio deterrent. Hoc modo exagitatum Platonem,alibi rurſum laudat,& hæc Euripidea aliquoties producit:

Sed eſt,tametſi verba aliquis hæc rideat,
Iupiter dijq;, facta qui mortalium Vident.

Similiter in primo De iuſtitia, Heſiodea hæc citans:

Iupiter è cœlo cladem his immiſit atrocem,
Afflixitq; fame populos,& peſte necauit:

hęc,inquit,deos facere,vt punitis malis,reliqui his exēplis moniti,tanto minus conētur aliquid tale facere.[XXIII.]Rurſum in libro De iuſtitia tertio ſubiungēs,eos qui voluptatē bonum quidē, non tamen finem iuſtitiæ faciant,etiam iuſtitiam poſſe retinere: *De iuſtitia & voluptate.*

totidem

totidem verbis hæc dixit. Fortaſſe enim ſi hoc relinquatur voluptati, eſſe eam bonum, non etiam finem, cùm etiam honeſtum ſit ex eorum numero, quæ per ſe expetuntur: licebit iuſtitiam ſeruari, cùm maius ipſa voluptate bonum in honeſtate & iuſtitia conſtituamus. Hæc ibi. Ad hæc Platonem cùm reprehendiſſet, qui ſanitatem inter bona reliquiſſe videretur: non iuſtitiam modò, ſed & magnanimitatem, & temperãtiam, & omnes alias virtutes ſublatum iri affirmat: ſi voluptatem aut bonam valetudinem, aut vllã aliam rem quæ non ſit abſolutè honeſta, in bonorum cenſu haberi patiamur. Alibi ea aduerſus ipſum ſcripſimus, quæ pro Platone dici poſſunt. Hic autem repugnantia eſt manifeſta. vno enim loco dicit, ſi quis vnà cum honeſto etiam voluptatem dicat eſſe bonum, locum fore iuſtitiæ: alio, niſi ſolum honeſtum pro bono habeatur, omnes tolli virtutes. [XXIV.] Ac ne quam ſuis repugnantiis relinqueret excuſationem, cõtra Ariſtotelem De iuſtitia ſcribens, non rectè eum dicere inquit, ſi voluptas pro fine ſtatuatur, tolli iuſtitiam, vnaq; cæteras omnes virtutes. Iuſtitiam enim verè ſublatum iri: reliquæ quin maneant, nihil impedire, etſi non per ſe expetendæ, bonę tamen & virtutes ac ſingulas deinde nominatim recenſet. Sed præſtat ipſius verba apponere. Nam cùm hac ratione videatur effici voluptatem eſſe finem: totum hoc mihi non videtur in eo contineri. Itaq; dicendum eſt, neq; virtutum vllam per ſe eſſe expetendam, neq; vllum vitium fugiendum: verùm omnia hæc referenda eſſe ad propoſitũ ſcopum. Nihil tamen ſecundum eorum ſententiam obſtabit, fortitudinem, temperantiam, tolerãtiam, ſimileſq; harum virtutum eſſe è bonorũ numero: & his contraria eſſe fugienda. [XXV.] Scire velim vnquamne diſputator aliquis exſtiterit petulantior Chryſippo: qui duos præſtantiſſimos philoſophos reprehendit: alterum, quod non ſolum honeſtũ pro bono ponens omnem virtutem tollat: alterum, quod virtute pro fine reputata, præter iuſtitiam etiam reliquas virtutes perimi cenſet. Mirabilis enim eſt licentia, iiſdem de rebus differentem, quæ ponit Ariſtotelem culpans, eadem rurſus in accuſando Platone abolere. At enim in demonſtrationibus de iuſtitia expreſsè dicit, omne perfectum officium, & legitimum eſſe & iuſtum factum, quod verò continenter, toleranter, prudenter, fortiter agitur, perfectum eſſe officium: ergo etiam iuſtè factum. Quomodo igitur quibus prudentiam, fortitudinem, continentiam relinquit, fortitudinem adimit: cùm ea ipſa, quæ perfectè ſecundum eas virtutes agunt, iuſtè agant? [XXVI.] Dixerat Plato, Iniuſtitiam animi eſſe corruptelam & ſeditionem, quæ ne in ipſis quidem iniuſtis ſuam vim amitteret: ſed ipſum ſecum committeret, confligeret, ac turbaret vitioſum hominem. Id vituperans Chryſippus, abſurdè ait hoc dici, Aliquem ſeipſum iniuria afficere. nam iniuſtitiã non aduerſus

De iniuſtitia.

uerſus iniuſtum, ſed aduerſus alium cēdere. Oblitus deinde huius effati, in Demonſtrationibus de iuſtitia, a ſeipſo iniuria affici iniuſtum ait. nam dū alij iniuriam infert, ipſum ſibi iniurium eſſe, dū ſibi autor eſt contra leges agendi, ſeq; immeritò lædit. Verum in his quæ aduerſus Platonem ſcribit. iniuſtitiam dici non ſui, ſed alterius reſpectu contendit: nam qui ſeorſim vel pro ſe ſint iniuſti, conſtare è pluribus talibus contraria dicentibus. & alias iniuſtitia ſic accepta, vt quæ ſit in pluribus aduerſus ſeipſos, ita habent: in vnum autem nihilo tali pertinente, ſed quantum ad proximū, ita habent. [XXVII.] In demōſtrationibus porrò talibus argumentationibus vtitur, vt oſtendat iniuſtū etiam ſibi ipſi iniuriam facere. Aliquomodo cauſam fieri delicti ſeu violatæ legis, lex vetat. Iniuſte agere, delictū eſt. ergo qui aliquomodo ſibi ipſi cauſa eſt iniuſte agendi, delinquit in ſeipſum. iam qui in vnū aliquē delinquit, eum etiā iniuria afficit. ergo qui quemuis alium iniuria afficit, ſeipſum iniuria afficit. Itē peccatū eſt è damnorū genere. quicunq; peccat, ſe indignè peccat. ergo qui peccat, ſibi ipſi indigne damnū infert. proinde etiā iniuria ſe afficit. Aliud. Qui ab alio læditur, ſibi ipſi nocet, idq; indignè. hoc autē erat iniuſte agere. ergo quicunq; a quocunq; iniuria afficitur, iniurius in ſeſe eſt. [XXVIII.] Rationē de bonis & malis, quā ipſe introducit & probat, maximè cōſentire cū vita affirmat, & maximè innatas attingere pnotiones. ſic enim loquitur in tertio Exhortationū libro. At in primo ea ratione hominem aſſerit ab omnibus alijs abſtrahi, vt nihil ad nos pertinētibus, neq; ad felicitatem quicquā conducentibus. Iam nunc video quam belle ſibi cónſonet, qui rationē abſtrahentem nos à vitæ, ſanitatis, indolentiæ, ſenſuum incolumitatis conſideratione, eaque nihil ad nos pertinere dicentē quæ nos à dijs immortalibus expetimus: affirmet maximè conſentire cum vita & cōmunibus prænotionibus. Sed ne inficiari hanc poſſit repugnantiam, audi verba eius De iuſtitia libro tertio ſcripta: itaque ea quæ dicimus, ob excellentia magnitudinis & pulcritudinis, fabularū ſimilia videbuntur & non conuenire homini humanæq; naturæ. Poteſtne quiſquā diſertius fateri, ſe ſibi ipſi contraria dicere, quàm hic noſter? qui ea, quæ ob excellentiā commenta, & homine ſuperiora habitum iri dicit, vitæ humanæ congruere, inſitaſq; notitias maximè attingere pronunciat. [XXIX.] Naturā infelicitatis vitioſitatē eſſe in omnibus phyſicis ethiciſq; libris tradit: contendens, vitioſè viuere idē eſſe, quod viuere infeliciter. In tertio De natura cùm dixiſſet, expedire inſipienti vt viuat potius quàm moriatur, etiamſi nunquā ſit futurū vt ſapiat: hæc ſubijcit: Talia enim ſunt hominibus bona, vt mala quodammodo indifferentibus præſtent. Mitto, quod alibi fatus nihil inſipiēti prodeſſe, nunc ait ei prodeſſe viuere inſipienter. Cum autē indifferentia ſint Stoicis ea, quæ neq; bona

De infelicitate male indifferentibus.

ſunt

ſunt neq; mala: ijs potiora dicens eſſe mala, nihil dicit aliud, quàm non malis mala eſſe potiora: & præſtare infelicem eſſe, quàm infelicem non eſſe. Atqui ſi id eſt, ſequetur eius opinione minus etiã conducibile eſſe nõ eſſe miſerũ, quàm eſſe miſerum. ergo damnoſius etiam erit. Hoc ille abſurdũ vt mitigaret, addit hoc de malis. Præſtant autẽ non ipſa mala, ſed ratio: cũ qua viuere magis conuenit, etiã ſi erimus inſipientes. Primùm itaq;, malá vitioſitatem dicit, & quæ eã participant: aliud nihil. Vitioſitas autem cũ ratione aliquid eſt coniunctum, aut potius deprauata ratio. Ergò nihil aliud eſt inſipientẽ viuere cum ratione, quàm viuere cũ vitioſitate. Deinde viuere inſipientẽ, viuere eſt infeliciter. [XXX.] Cui ergo indifferenti hoc præſtat? nõ enim (puto) dicet felicitati: aut hãc infelicitati. Omninò enim hoc illi dicunt, Chryſippũ neq; permãſionem in vita bonis, neq; diſceſſum ex ea malis annumeraſſe. ſed vtrunq; ijs quæ media ſunt natura ſiue indifferentia. hinc enim & felicis interdũ officiũ fieri, vt mortem ſibi conſciſcat: & miſeri, vt vitam producat. Quæ verò maior poteſt dari repugnantia in rerũ delectu & fuga? ſcilicet ſuũ è felicibus vt conueniat ob defectum alicuius rei indifferentis bona præſentia derelinquere? cùm quidẽ nullum indifferens vel experendum vel fugiendum cenſeant, ſolumq; bonum expeti, malũ fugi debere ſtatuant. itaq; de ipſorum ſententia cõcluditur, in deliberandis actionibus non ad bona vel mala reſpiciendum: ſed vitæ mortiſq; rationes ſubducendas conſectandis aliis quibuſdam rebus neq; fugiendis neque deligendis.

Virtutes & vitia an ſentiantur.

[XXXI.] Malorum & bonorum ſummum eſſe diſcrimen fatetur Chryſippus: idq; ita eſſe oportet, ſi illá ſummè miſeros faciunt eos in quibus ſunt, hæc extremè beatos. Senſilia autem eſſe bona atq; mala, in priore De fine libro ſic indicat. Nam cùm bona, tum mala eſſe ſenſilia, etiam ſic conficitur. Non enim perturbationes duntaxat ſentiuntur: vt ægritudo, metus: aliæq; horum ſimiles. ſed & furtum, & adulteriũ, aliaq; id genus, ſenſum ſui præbent. ſicut etiam inſipientia, timiditas, & alia vitia haud pauca. Rurſumq; non gaudium modo, beneficentia, & alia rectè facta ſentiuntur: ſed prudentia quoque, fortitudo, ac reliquæ virtutes. Hæc quàm ſint abſurda, dicere ſuperſedeo. repugnare autem ea ſententiæ, quam de eo qui ſapientem ſe factum non animaduerterit ipſi habent, quis neget? quippe ſi bonum eſt ſenſile, tantoque diſcrimine differt à malo, ignorare aliquem ſi ſubitò fiat de vitioſo probus, & virtutem eum non ſentire: ſed putare ſe adhuc vitio teneri, nonne eſt abſurdiſſimum? Nam aut nemo ignorare poteſt, vel de eo dubitare, quod virtutes habeat omnes, ſiquidem habet: aut exigua eſt, & omninò difficilis perſpectu differentia virtutis & vitij, felicitatis & miſeriæ, pulcerrimæ ac turpiſſimæ vitæ, ſi quis illa pro his ſe adeptum non ſentit. [XXXII.] Vnum eſt volumen De vitis,

libri

libri quatuor: in quorum quarto ait ſapientem cùm ocioſum eſſe, tum ſua negocia tractare. Verba ſunt hæc: Cenſeo enim ego prudentem & carere negocijs, & pauca habere negocia, & ſuas res agere. um & ſuarum rerum tractatio, & paucarum perinde ſint elegantes. Ferè ſimilia horum dicit in libro De ſe expetendis. Videtur enim, inquir, reuera otioſa vita periculis vacare, & in tuto verſari: etſi hoc pauci perſpiciunt. Hęc non diſſonare ab Epicuro, qui prouidenriam ideò ſuſtulit, vt deum redderet otioſum, quiuis videt. Sed ille idem Chryſippus in primo De vitis: Sapientem ait vltrò regnum ſuſcepturum, vt inde quæſtum faciat: aut ſi rex ſe eſſe nequeat, victurum cum rege, & ei in expeditione adfuturum: etiam ſi ralis ſit, qualis Idanthyrſus Scytha, aut Leuco Ponticus. Sed & heic ipſius dictionem apponam, vt videamus an ſicut ima & ſumma chorda concinunt, ita conſentiat vita hominis qui ocium & paucarum rerum tractationem delegerit cum eo, qui vnà cum Scythis equitet, & Boſporani tyranni res agat quauis neceſſitate inductus. Quod enim, inquit, in expeditione futurus ſit cum potentibus vitamque vna acturus, rurſum conſiderabimus, his intenti. quidam enim ne hæc quidem ſuſpicantur ob ſimiles ratiocinationes: nobis hæc relinquentibus ob ſimilia argumenta, & paulò pòſt: non modò cum ijs qui iam profecerunt in diſciplina & moribus, vt apud Leuconem & Idanthyrſum. Atqui Calliſtheni ſunt qui vitio vertant, quòd ad Alexandrum nauigauit ſpe Olynthi reſtituendæ, ſicut Stagira inſtaurauerat Ariſtoteles. & Ephorum, Xenocratem ac Menedemum laudant, qui Alexandri conuictum recuſaſſent. At Chryſippus quæſtus cauſa ſapientem obtorto collo in Panticapæum rapit, ac Scytharum ſolitudinem. Nam lucri cauſa hoc Chryſippus inſtituere ſe ipſe profitetur, tres rem faciendi modos ponens ſapienti maximè congruentes: è regno, ex amicis, ex arte ſophiſtica. [XXXIV.] At enim paſſim ad odium vſque inculcat: *Sapiens an quæſtum captet.*

Nam præter hæc duo quæ tandem mortalibus
Re ſit opus?——

Cæterùm in ijs quæ de natura ſcripſit, ſapientem ait ſi ampliſſimas opes amittat, reputaturum ſe vnicam amiſiſſe drachmam. Cùm autem illum ibi inflaſſet & extuliſſet, heic eum ad mercenarias operas & ſophiſticam relegat. Quin & exacturum mercedem, & ante tempus acceptutum ait: quandam partem ſtatim vbi diſcipulus ſe ei dederit, aliud tempore exacto. quorum hoc aic eſſe humanius, illud tutius, quia fraus poſſit accidere. Loquitur autem ſic: Mercedem exigunt non omnes qui ſapiunt eodem modo. ſed alius multitudinem, prout tempus dederit, non promittentium ſe diſcipulos bonos facturos, idque annuo ſpacio: ſed ſe id certo conſtituto tempore præſtituros. Ac deinde. Tempus

autem

autem ſciet, an ſtatim primo congreſſu mercedem debeat exigere, ſicut fecere complures: aut tempus conſtituere. qui modus vt videtur humanior, ita opportunior eſt iniurijs. Sed quonam modo ſapiens vel pecuniæ erit contemtor, qui accepta ſyngrapha pro argento virtutem tradat, & vt non tradiderit, tamen mercedulam exigat? vel cui damnum inferri nequeat, qui cautione vtatur, ne mercedula defraudetur. Nam fraus nemini fit citra iniuriam. Itaque cùm alibi pronunciaſſet ſapienti non fieri iniuriam: hoc loco ait rem eius eſſe iniuriæ obnoxiam. [XXXV.] Idem cùm in opere De republica dixiſſet, ciues nihil voluptatis cauſa acturos aut patraturos; laudauiſſetq; Euripideum hoc:

De voluptate.

Nam præter hæc duo quæ tandem mortalibus
Re ſit opus? alma cum telluris frugibus,
Tum quæ ſitim ſalubris lympha ſubleuet.

paululum progreſſus, Diogenem laudat, qui in publico maſturbaſſet, dixiſſetq; adſtantibus: Vtinam liceret ſic etiam famem attrito ventre pellere. Quam autem rationem hoc habet, ſimul & eũ laudare qui voluptatem eieciſſet, & qui voluptatis cauſa iſthæc ageret, ac eò turpitudinis progrederetur? Idẽ cùm in opere De natura ſcripſiſſet, naturã multa animalia pulcritudinis cauſa protuliſſe, gaudentẽ nimirũ pulcritudine & varietate: adieciſſetq; alieniſſimũ à ratione dictum, pauonem ob caudam eiuſq; pulcritudinem eſſe creatũ: rurſum in libro De republica, audacter inſectatur eos qui pauones alunt & luſcinias, tanquam contrarias legibus à conditore legũ vniuerſi poſitis leges ſtatuens, ac naturam ſubſannans, quæ ſtudioſè tam elegantia edidiſſet animalia, quibus ſapiens in vrbe locum non concederet. Quî enim non ſit abſurdũ culpari eos qui iſta alunt ob hoc, qui procreantẽ iſta laudat naturã? [XXXVI.] In quinto De natura vbi dixit, vtiliter nos à cimicibus è ſomno excitari, & à muribus admoneri, vt in rebus locandis curam adhibeamus: naturâq; gaudere pulcritudine & varietate: addit hæc verba: Id maximè intelligi poteſt è cauda pauonis. Ibi innuit pauonẽ eſſe factũ propter caudã, non viciſſim. an ſic factum marem femina fuiſſet ſecuta? In libro De republ. cum dixiſſet parũ abeſſe, quin etiã ſterquilinia pingamus, haud multò poſt ait quoſdam ſua rura exornare vitibus arbores ambientibus, & myrtis, ac pauones alere, & columbas, & perdices vt ipſis caccabent. & luſcinias. Quàm vellem ex ipſo audire, quid de apib' & melle ſentiret, ſcil. enim conſequens erat, vt ſi cimices vtiliter, apes inutiliter datas eſſe diceret. quod ſi his locũ in vrbe concedit, cur auditu iucũdis & oblectationẽ habentibus à rebus arcet ciues? In vniuerſum autem ſicut ineptus ſit, qui conuiuas culpans, quòd vtantur bellarijs, vino, obſonijs: interim laudet eum qui ad iſta abs ſe inſtructa eos inuitauerit: ſic qui Prouidentiam laudat, quæ piſces, aues, mel,

[illegible] [illegible]u[illegible]it, vituperans interim eos qui iſta non re-[illegible]que contenti ſint

[illegible]ris al[illegible] frugibus potuque aqua,

[illegible] hæc, [illegible] non ale[illegible] poſſint: eum apparet non curare an [illegible] a[illegible]at. [XXXVII.] Idem in exhortatorijs [illegible]rem cum [illegible], aut [illegible]roie habere, veſci cibis interdictis, a lecto aut [illegible] ad [illegible]em ſacram accedere, talia eſſe pronuncians quæ nul-[illegible] vituperentur: reſpicere nos iubet in beſtias: nam ex ijs [illegible]a[illegible]m [illegible]mi, nihil iſto[illegible]um vel abſurdum eſſe vel natu-[illegible]n. [illegible]que ad[illegible]ò intempeſtiuè huc aliorum animalium [illegible]nci, quæ neque coitu, neque o[illegible]u, neque interitu [illegible], in quo accidant iſta, polluant. Rurſum in qu[illegible]nto [illegible] natura ait, Rectè Heſiodum interdicere ne in fontes aut [illegible]a[illegible]nam [illegible]ddamus. & multo magis cauendum eſſe, ne ad [illegible]crum aliquod deorum meiamus. neque admitten-[illegible]han[illegible] r[illegible]tionem, fieri hoc ipſum a canibus, aſinis, infanti-[illegible], [illegible]a obſeruatione aut cura harum rerum. Ergo abſur-[illegible]utorum animalium feritatem reprehendere: alias [illegible]d[illegible]em defendēdam abuti. [XXXVIII.] Sunt quidam [illegible], qui in facultate animi principe quandam extrinſecus [illegible] mo[illegible]onem ponunt: quæ maximè eluceſcat in re-[illegible]paratis. nam cum duæ res obijciuntur ſimiles in [illegible] momenti, quarum altera ſit deligenda, vt [illegible]-[illegible] c[illegible]ret quæ in alteram partem impellat, eo qu[illegible]d [illegible] diſcri[illegible]en: tum illam ſuperuenientem [illegible]a [illegible]nando [illegible] m[illegible], dubitationem iſtam tollere. Contrà [illegible] Chryſippus, vt qui vim naturæ inferrent[illegible]e contraria, [illegible] ta[illegible] & [illegible]r[illegible]m, multaque alia quæ non poſſint [illegible], aut a[illegible] fa[illegible]ere momenta, abſque cauſa al[illegible]qua & diſ[illegible] aut [illegible]ipus, aut earum incidant c[illegible]nſt[illegible]tijs. [illegible] cauſ[illegible] care[illegible]t, p[illegible]s non eſſe: it[illegible]mque [illegible]llum eſſe [illegible]s [illegible], quas nonnulli fingant, ſu[illegible]p[illegible]entioni-[illegible]rere cauſas o[illegible]ras, quæ nobis non animaduertenti-[illegible]ratem in alterā partem vt inclinet percellant. [XXXIX.] [illegible] quidem ex eorum eſt numero, quæ ab eo aliquoties [illegible] not[illegible]ſſimum eſt. quæ autem his aduerſa, dixit, cum non [illegible]n medio poſita, ipſius adeò verbis ego proponam. In li-[illegible]ceptandis [illegible] ouel[illegible]s, ponens hoc, duos curſores ſimul [illegible] gere d[illegible]ſqu[illegible]rit quid arbitrio certaminis faciundum ſit. [illegible], inquit, arbitro licet palmam date vtri voluerit, etiam ſi cū [illegible]etud[illegible] attingant: vt magis videatur iam de [illegible] qu[illegible]q[illegible]a palma vt[illegible]uſque ſit communis. perinde [illegible] æq[illegible] cūm datur [illegible]es ſorte capienda, pro piæ-[illegible]o [illegible]ationem autem voco fortuitam. vt ſi duabus

A brutis nobis mutuanda.

Vis extrinſecus animo accidēs Opinio.

autem ſciet, an ſtatim primo congreſſu mercedem debeat exigere, ſicut fecere complures: aut tempus conſtituere. qui modus vt videtur humanior, ita opportunior eſt iniurijs. Sed quonam modo ſapiens vel pecuniæ erit contemtor, qui accepta ſyngrapha pro argento virtutem tradat, & vt non tradiderit, tamen mercedulam exigat? vel cui damnum inferri nequeat, qui cautione vtatur, ne mercedula defraudetur. Nam fraus nemini fit citra iniuriam. Itaque cùm alibi pronunciaſſet ſapienti non fieri iniuriam: hoc loco ait rem eius eſſe iniuriæ obnoxiam. [XXXV.] Idem cum

De voluptate.

in opere De republica dixiſſet, ciues nihil voluptatis cauſa acturos aut patraturos; laudauiſſetq; Euripideum hoc:

Nam præter hæc duo quæ tandem mortalibus
Res ſit opus? alma cum telluris frugibus,
Tum quæ ſitim ſalubris lympha ſubleuet.

paululum progreſſus, Diogenem laudat, qui in publico maſturbaſſet, dixiſſetq; adſtantibus: Vtinam liceret ſic etiam famem attrito ventre pellere. Quam autem rationem hoc habet, ſimul & eũ laudare qui voluptatem eieciſſet, & qui voluptatis cauſa iſthæc ageret, ac eò turpitudinis progrederetur? Idē cùm in opere De natura ſcripſiſſet, naturã multa animalia pulcritudinis cauſa protuliſſe, gaudentē nimirũ pulcritudine & varietate: adieciſſetq; alieniſſimũ à ratione dictum, pauonem ob caudam eiuſq; pulcritudinem eſſe creatũ: rurſum in libro De republica, audacter inſectatur eos qui pauones alunt & luſcinias, tanquam contrarias legibus à conditore legũ vniuerſi poſitis leges ſtatuens, ac naturam ſubſannans, quæ ſtudioſè tam elegantia edidiſſet animalia, quibus ſapiens in vrbe locum non concederet. Qui enim non ſit abſurdũ culpari eos qui iſta alunt ob hoc, qui procreantē iſta laudat naturã? [XXXVI.] In quinto De natura vbi dixit, vtiliter nos à cimicibus è ſomno excitari, & à muribus admoneri, vt in rebus locandis curam adhibeamus: naturàq; gaudere pulcritudine & varietate: addit hæc verba: Id maximè intelligi poteſt è cauda pauonis. Ibi in-
* nuit pauonē eſſe factũ propter caudã, non viciſſim. an ſic factum marem femina fuiſſet ſecuta? In libro De republ. cum dixiſſet parũ abeſſe, quin etiã ſterquilinia pingamus, haud multò poſt ait quoſdam ſua rura exornare vitibus arbores ambientibus, & myrtis, ac pauones alere, & columbas, & perdices vt ipſis caccabent. & luſcinias. Quàm vellem ex ipſo audire, quid de apib' & melle ſentiret, ſcil. enim conſequens erat, vt ſi cimices vtiliter, apes inutiliter datas eſſe diceret. quod ſi his locũ in vrbe concedit, cur auditu iucũdis & oblectationē habentibus à rebus arcet ciues? In vniuerſum autem ſicut ineptus ſit, qui conuiuas culpans, quòd vtantur bellarijs, vino, obſonijs: interim laudet eum qui ad iſta abs ſe inſtructa eos inuitauerit: ſic qui Prouidentiam laudat, quæ piſces, aues, mel,

[illegible] præ[illegible]uerit, vituperans interim eos qui iſta non re-
[illegible] q[illegible] c[illegible]erenti ſunt

[illegible]res alm[illegible] frugibus potuque aqua.

[illegible]nt hæ[illegible] & nos alere poſſint: eum apparet non curare an
[illegible]ont adhcar. XXXVII. Idem in exhor[illegible]atorijs, rem cum
[illegible], aut ſ[illegible] ore habere, veſci cibis interdictis, a lecto aut
[illegible] ad rem ſacram accedere, talia eſſe pronunc[illegible]s quæ n[illegible]-
[illegible] vit[illegible]: reſpicere nos iubet in beſtias: nam ex ijs
[illegible]menta ſumi, nihil iſtorum vel abſurdum eſſe vel natu-
[illegible] atque adeò intempeſtiuè huc a[illegible]orum animalium
[illegible], quæ neque coitu, neque ortu, neque interitu
[illegible], in quo accid[illegible] iſta, polluant. Rurſum in quinto
[illegible]ro De n[illegible] ait, Rectè Heſiodum interdicere ne in fontes aut
[illegible]am reddamus. & multo magis cauendum eſſe, ne ad
[illegible] aut ſimulacrum aliquod deorum meiamus. neque admitten-
[illegible] eſſe hanc rationem, fieri hoc ipſum à canibus, aſinis, infanti-
[illegible] o[illegible]ſeruatione aut cura harum rerum. Ergo a[illegible]ſur-
[illegible] rurorum animalium feritatem reprehendere: al[illegible]as
[illegible] turpitudinem defendēdam abuti. [XXXVIII.] Sunt quidam
[illegible], qui in facultate animi principe quandam extrinſecus
[illegible]tem motionem ponunt: quæ maximè eluceſcat in re-
[illegible]paratis. nam cum duæ res obijciuntur ſimiles in-
[illegible] momenti, quarum altera ſit deligenda, vtcun-
[illegible] a c[illegible]terq[illegible] in alteram partem impellat, eò qu[illegible]
[illegible] di[illegible]men: tum illam ſuperuenientem facu[illegible]
[illegible]o an[illegible]um, dubitationem iſtam tollere. Contra
[illegible] h[illegible]s, vt qui vim naturæ in[illegible]re contraria,
[illegible] talum & li[illegible]m, multaque alia quæ non poſſint a
[illegible] a[illegible] ere momenta, abſque cauſa aliqua & d[illegible]ſ-
[illegible], quæ aut rebus ipſis, aut earum [illegible]cidant c[illegible]ſtantijs.
[illegible] quod cauſa careat, prorſus non eſſe: itemque nullum eſſe
[illegible] in illis autem quas nonnulli fingant, ſuperuentioni-
[illegible]ere cauſas obſcuras, quæ nobis non animaduertenti-
[illegible] o[illegible]n[illegible]atem in alterā partem vt incliner percellant. [XXXIX.]
[illegible]e hoc quidem ex eorum eſt numero, quæ ab eo aliquoties di-
[illegible] notiſſimum eſt. quæ autem his aduerſa, dixit, cum non
[illegible] in medio poſita, ipſius adeò verbis ego proponam. In li-
[illegible] diceptandis cōtrouerſijs, ponens hoc, duos curſores ſimul
[illegible] attingere. [illegible] quid arbitrio certaminis faciundum ſit.
[illegible] licet palmam dare vtri voluerit, etiam ſi eū
[illegible] co[illegible]etudine magis attingant: vt magis videatur iam de
[illegible] quanquam palma vtriuſque ſit communis. perinde
[illegible] cum datur res ſorte capienda, pro præ-
[illegible]onem autem voco fortuitam. vt ſi duabus

An bruta nobis imitanda.

Vis extrinſecus animi accidēs. Opinio.

propoſitis drachmis æqualibus, tamē ad aliam magis quàm ad aliā accipiendam animus inclinat. In ſexto eorum quos de officijs ſcripſit lib o, vbi dixit quaſdam res non magno dignas eſſe ſtudio aut attentione, exiſtimat ijs ad ſortem relegatis debere nos optionem fortuitæ animi inclinationi committere. .velut (inquit) cùm duæ drachmæ eodem precio æſtimantur: quarum hic hanc, alter alteram putet ſibi accipiendam. neutram tamen cur accipiant exſiſtēte cauſa, alteram earum accipiet, omiſſa quæſtione, vtra pluris ſit, re ſorti permiſſa, quæ efficere poteſt, vt deteriorē ſumat. Quibus ille verbis ſortitionem quandam, & fortuitam animi inclinationē introducit, quæ diſcrimina rerum abſque vlla cauſa conſtituat.

[XL.] In tertio De dialectica libro cum dixiſſet, Platonem, Ariſtotelem, & alios qui hos ſubſecuti eſſent vſque ad Polemonem & *Dialectica* Stratonem, dialecticæ operam dediſſe: maximè autem Socratem. idque acclamaſſet, Velle ſe etiam errare cum talibus tantiſque viris: hæc verba ſubiungit. Nam ſi obiter & extra propoſitum hunc locum tractauiſſent, poterat aliquis fortaſſe eos traducere. cùm autem ita accuratè iſtam rem egerint, vt qui eam inter facultates potiſſimas maximèque neceſſarias haberent: nō eſt probabile eos tantum a vero aberraſſe, quantum ſuſpicamur. Diceret verò aliquis, Cur tu nullum facis Chryſippe, finē, talibus tantiſq; viris aduerſandi, eoſq; reprehendendi, dum eos putas in ſummis ac totam rem continentibus rebus erraſſe? Non enim arbitror eos de dialectica ſtudio operaque adhibitis ſcripſiſſe: de principio, fine, dijs, & iuſticia, dicis duntaxat gratia, atq; ioci. in quibus tu eorum rationem cæcam, & ſibi ipſi repugnantem, multiſque aliis erroribus *Epicharecacia.* contaminatam aſſeris eſſe. [XLI.] Gaudium, quod de malis alienis percipiatur, quodam loco dicit nuſquam exſtare. neminem enim omninò hominum elegantium vnquam gauiſurum propter aliena mala. Sed in ſecundo libro De bono, cùm expoſuiſſet inuidiam eſſe dolorem conceptum de aliûs rebus ſecundis: ſcilicet quod inuidi cuperent proximum deprimere, vt ipſi excellerent: annectit illam de malis aliorum conceptam lætitiam: ita inquiens. Huic continuè adhæret lætitia ex aliorum malis petita, in eorum animis, qui proximum volunt deiectum. ſimilibus vero è cauſis, aliis tamen naturalib. motibus animo agitato, naſcitur miſericordia. Certè hinc liquet, eum vt inuidiam & miſericordiam, ita etiam gaudium illud de alienis malis putaſſe exſtare: quod alio loco negauerat, vt etiam de malorum odio, & turpis lucri cupiditate. *Momentanea felicitas.* [XLII.] Temporis incremento cū multis in locis dixiſſet non augeri felicitatē: ſed perinde felices eſſe qui momento temporis, & qui longo tempore fuiſſent beati: rurſum ſæpenumerò hoc aſſeruit, ob momentaneam ſapientiam ne digitum quidē eſſe exſerēdum, quæ fulguris in morem tranſuolaret. Satis erit hic ea ponere

ipſis

[illegible] quib. [illegible] eſt in ſexto Moralium quæſtionum. Cùm [illegible] ,. Neq; omnia bona ex æquo in læticiam incidere, [illegible] perinde perfectis officiis gloriationem comitari: iſt- [illegible] Nam ſi tantum puncto temporis, aut ſub finẽ vitæ etat [illegible] ſapientiam: equidem ne digitus quidẽ extendẽdus fue- [illegible] dam ſapientiam. vtcunq; longius tempus nihil ad- [illegible] ti, neq; Beatitudo ſempiterna magis ſit expetenda, quã [illegible] temporis duret. Sane ſi ſapientiam cenſuit eſſe tale [illegible] quod vim efficiendæ felicitatis haberet , ſicut viſum fuit [illegible] tantum reprehendenda fuit abſurditas & a communi o- [illegible] diſcrepantia huius placiti. Sed quoniam prudentia per ſe [illegible] ta felicitate, eſtque ipſa adeò felicitas: quomodo non [illegible] felicitatem vnius ſcrupuli æqualem eſſe ſempiternæ, [illegible] itatem nullius eſſe momenti? [XLIII.] Vir- *Virtutum cohæſio.* [illegible] m conſequi Chryſippus docet: non modò vt vna [illegible] omnes: ſed quod ſecundum vnam agens, ſecun- [illegible] & neq; virum ait perfectum eum, in quo non ſint [illegible] tionem perfectam, in quã non omnes con- [illegible] tes. At vero in ſexto Moralium quæſtionum ait ſcitũ [illegible] non ſemper agere fortiter, neq; vitioſum ſemper timi- [illegible] ret enim vt quibuſdã viſis oblatis alter perſiſtat in iu- [illegible] non perſiſtat. aitq; etiam hoc probabile eſſe, vitioſum [illegible] libidini. Siquidem ergo fortiter agere eſt ta- [illegible] fortitudine, & timidè agere tale , quale metui obſe- [illegible] dicunt, ſimul dicentes ſecundum omnes virtutes, [illegible] præditum alterutro horum agere, & tamen fortem [illegible] fortiter, timidum non ſemper timide agere.

[illegible] Rhetoricam definit artem in ornatu & ordine oratio- [illegible] Rurſum in primo libro hæc ſcripſit. Non ſolum au- [illegible] & ſimplicis cultus ornatuſq; orationis cura eſt habẽ- [illegible] onis congruentis, decentiſq, pro ſtatu cauſę con- [illegible] vo[illegible] ſt[illegible] vultus, ac manuum. Ille idem, qui heic [illegible] ratus & ſu[illegible] eſſe voluit, in eodem libro de cõlli[illegible] vo- [illegible] non hi ne modò negligendum ait, ac potior[illegible]. in- [illegible] & [illegible] aliquas [illegible] eſſe, & de[illegible]tus [illegible] ad [illegible] ſolœc[illegible] mo[illegible] , quos al[illegible] eſſe [illegible]. [illegible] ad m[illegible] um & oris conformationem decorum [illegible] or[illegible] do præcipere[illegible] neq; o[illegible] cu[illegible] ita- [illegible] m[illegible] rationem, ne[illegible] ſolœ[illegible] [illegible] eius eſt [illegible], qui dic[illegible] quidquid in buccam [illegible] naturalib. propoſitionibus man[illegible] quie- [illegible] aut [illegible] requir[illegible], ait. Neque eo- [illegible] o [illegible] eundem alimentum in *Pulmo,* [illegible] les errores pro-

 bemus.

bemus. Ita ſentio, ſummam ſibi repugnandi rationem, fœdiſſimũque errorem hunc eſſe, cùm quis illud ipſum in ſe admittit, quod in alijs culpauit. Atqui ipſe ait connexiones, quæ à decem enunciatis proficiſcuntur, multitudine excedere numerum cccc1ↄↄↄↄ. cùm neque ipſe id accuratè indagauiſſet neque è perito aliquo veritatem percepiſſet. Enimuerò nobiliſſimi medicorum teſtimonium Platoni perhibent, Hippocrates, Philiſtio, Dioxippus Hippocraticus: & de poetis Euripides, Alcæus, Eupolis, Eratoſthenes: qui omnes dicunt potum per pulmones tranſire. at Chryſippum omnes refellunt arithmetici, interque eos Hipparchus demonſtrat errorem iſtius in ratiocinatione eſſe ingẽtem: ſiquidem affirmatio facit connexas enunciationes ccc1ↄↄↄ c1ↄ c1ↄc1ↄ1l: negatio cccx c1ↄ 1ↄccccl11. [XLVI.] Vetuſtiorum quidam id ꝙ euenit ei qui acidum vinum habuit, (nempe vt neque pro aceto id vendere, neque vt vinum poſſet) Zenoni dixerunt accidiſſe. cum præpoſitum ſeu præcipuum, quod appellabat, neque boni neque contrarij bono vim de ipſius ſententia haberet. Sed Chryſippus rem adhuc magis inexplicabilem redegit. Aliquando enim inſanire eos dicit, qui diuitias, ſanitatem, indolentiam, incolumitatem corporis pro nihilo ducant, neque ijs parandis ſint intenti: cùmque adduxiſſet Heſiodeum illud:

Connexorũ numerus.

De proegmenis ſeu præcipuis bonis.

Fac opus ô Perſa diuũm genus. ——

furioſum ait eſſe, ſi quis accinat,

—— *diis prognate omnem fuge Perſa laborem.*

Idem in libris, quos inſcripſit De vitis, rei faciendæ cauſa tradit ſapientem cum regibus victurum, ſophiſticam docturum mercedis gratia, ita vt ab alijs diſcipulis eam præcipiat, ab alijs ex pacto accipiat. In ſeptimo De officijs libro, etiam ter ſaltaturum capite ad terram dato ſapientem ait, talento mercedis loco propoſito. [XLVII.] In primo De bonis libro, quodãmodo concedit hoc & largitur volentib. vt præcipua iſta boni, contraria mali vocabulo afficiant. Pono ipſius verba. Si quis hac vocũ permutatione vti volet, & aliud ſibi bonum dicere, aliud malum: malum autem in omnes res inferat, & non aliò euagetur: eum quod ad ſignificationes vocabulorum attineat, ab ipſo non diſſentire, ſed tantum ſectari communem appellationum vſurpationem. Hoc pacto cum admodum propinquum bono cõſtituiſſet præpoſitum, ac cum eo quaſi miſcuiſſet: alio rurſum loco dicit nihil eorum ad nos attinere, iubetque rationem ab ijs omnibus auertere. hæc enim in primo De exhortatione libro ſcribit.

[XLVIII.] In tertio De natura libro, beatos prædicari ait quoſdam reges aut opulentos, non alia ratione, quam ſi eorum fortunas laudares, quod laſanis vterentur & fimbrijs aureis. item, viro bono perinde eſſe, ſi ſua omnia amittat bona, ac ſi drachmã perdi-

[illegible]ſſet. ſi ægrotaret, ac ſi pedem alicubi impegiſſet. Atque [illegible] huiuſmodi repugnantijs non virtutem modò, ſed etiam [illegible] apparuit. Virtus enim extremè ſordida videbitur & [illegible] quæſtibus dedita ſimul, atque ſtolida, quæ in hiſce re[illegible] occupet, earumque cauſa imperet ſapienti vt in Boſpo[illegible] naviget, aut in caput præceps ſaltet. Ridiculus verò Iupiter, [illegible] a largitione Cteſium, Epicarpium, & Charidotam velit co[illegible] ſcilicet quia aureas matellas & aureas fimbrias vitio[illegible] dat: bonis autem ea quæ vno ſint æſtimanda denario, vbi [illegible] fuerint. Magis etiam ridiculus Apollo, [illegible] oracula edens de aureis matulis & fimbrijs, & de of[illegible] eſtitutione. [XLIX.] Repugnantiam porrò demon[illegible] Nam quo quis vel bene vel male v[illegible] neque bonum eſſe neque malum. diuitijs, ſani[illegible] corporis male vti fatuos. horum ergo nihil eſſe bo[illegible] ſi deus virtutem non det hominibus, ſed bonum vltrò [illegible] diuitias autem & bonam valetudinem ſine vir[illegible] non bene vſuris dabit vtique, ſed male: hoc eſt, damno[illegible] Sed enim, ſi dij poſſunt virtutem largiri, [illegible] faciunt: boni aut benigni non ſunt, ſi id non faciunt. ſi [illegible] poſſunt: ne prodeſſe quidem queunt: cum ex[illegible] nihil bonum ſit, nihil vtile. Nam hoc quidem nihil [illegible] boni facti ſunt, iudicare ſecundum virtutem & [illegible] etiam boni eodem modo iudicent: vt non ma[illegible] quam ab his commodum perci- *An alicuius ſit probus.*
[illegible] Iam neque ſe ipſum Chryſippus, neque vllum ſuorum [illegible] profitetur probum ac virtute [illegible] Qu[illegible] eos de alijs ſentire, niſi id quod di[illegible] omnes [illegible] impios eſſe, flagitioſos, extremè in[illegible]os. Cum his compara, quod res noſtras diuina [illegible] Neque interim ignorant nos in ijs [illegible] ſi mutata ſententia vellent nobis malefacere, *Prouidētia*
[illegible] nos ſtatuiſſent: nihil poſſent [illegible] cum nihil mal[illegible]s & miſeriæ noſtræ vitæ [illegible] Chry[illegible] quæ vita ſi vſu[illegible] vocis concedere[illegible] natura haud dubie eſſet illud Herculeum:

Plenus malorum ſum [illegible], nec ſupereſt locus
[illegible]

[illegible] repugnans poteſt excogitari, quàm [illegible] diis affirmat eos ho[illegible] optime profuere: alterum homines [illegible] Pythagoricorum no[illegible] ſcripſiſſet de

[illegible]TECA NAZ[illegible] [illegible]MA[illegible]

gallis gallinaceis, vtiliter eos eſſe editos, quod & è ſomno nos excitent, & ſcorpios conquirant, & in pugna nobis ſtudium æmulationemque fortitudinis quandam ingenerent: tamen eos aſſereret comedendos eſſe, ne pullorũ multitudine vltra quã expediret excreſcerent. At Chryſippus ita has reprehenſiones deridet, vt etiam de Ioue Seruatore, Genitore, & patre iuſticiæ, æquitatis, atq; pacis in hanc ſententiam ſcripſerit, libro De diis tertio. Sicut autem vrbes ciuium multitudine abundante colonias aliquo deducunt vt ſe exonerent, aut bellum aliquod ſuſcipiunt: ita deus exitii occaſiones ſuggerit. citatque Euripidem & alios teſtes, qui dixerunt bellum Troianum à diis fuiſſe commiſſum, exhauriendæ gratia multitudinis hominum. Horum omitto alias abſurditates. non enim inſtituimus hoc loco inquirere an falsò aliquid, ſed duntaxat quæ ſibi repugnantia dixerint. [LII.] Illud conſidera, cũ deo ſemper pulcras & ad humanitatem pertinẽtes tribuere appellationes: facta autem ſimul ſæua, barbarica, Galatica: Non enim coloniarum ſimiles videntur iſtæ hominum clades atque interneciones tantæ, quantas Troianum bellum intulit, ac Medicum & Pelopõneſiacum. niſi forte aliquas infra terram & apud inferos conditas iſti norunt vrbes. Sed Deiotaro Galatæ ſimilem deum Chryſippus facit, qui cùm haberet complures filios, cùm vellet vni regnũ domumque relinquere, cæteros omnes necauit: tanquam vitis palmites ſi præcideret, vt vnus aliquis ſuperſtes, validus magnuſque fieret. At verò vinitor hoc facit, recentibus adhuc & exilibus germinibus. & nos cani parcentes, catulos ei aliquot recens natos, atque etiamnum cęcos ſubtrahimus. Iupiter autem nõ tantum adoleſcere paſſus homines, ſed etiam ipſe procreans augenſque, deinde exquiſitis calamitatum & exitii occaſionibus peſſundat: cùm debuerit potius nullum naſcendi initium, cauſam nullam præbere. [LIII.] Leuius eſt quod dixi, maius, quod dicam. Nullum hominibus bellum oritur abſq; vitio. nam aut voluptatis ſtudium, aut auaricia, aut ambitio, aut regnandi cupiditas bellum conflat. Ergo ſi bellorum, etiam peccatorum autor eſt deus, irritans & peruertẽs homines. Atqui ipſe in commentario de diſceptando, & ſecundo De diis libro dicit Chryſippus, Nulla ratione dici poſſe, deum turpitudinis vlla ex parte cauſam eſſe. ſicut enim lex delinquẽdi, deus impietatis cauſa nullo modo dici conſentaneè poſſit: ita rationi conuenire, deos etiam nulla ex parte cauſam eſſe turpitudinis. Poteſt verò turpius aliquid eſſe hominibus quàm ſi ſe mutuò exſcindant? & tamen eius rei ille deum initia ſuppeditare ait. Sed dicet mehercle aliquis, alibi ab eo laudari hæc Euripidea:

De cladib. hominum.

Malorum an autor deus.

Si turpe quid faciant dij, non ſunt dij.

Et:

Quod facilimum dictu eſt, ais, incuſans deos.

quaſi

[illegible] amus, quá vt repugnantes in- [illegible] amu. Et tamen illud ipſum [illegible] terve, ſed ſexcenties obiici Chry- [illegible]

[illegible] deos.

LIV. [illegible] um [illegible] in libro De natura, cum cauſam motus [illegible] potioni [illegible] varia confuſæ materia, aliter alia vertenti [illegible] hæc infert. Cum aūt hoc modo omnium rerum [illegible] tio: neceſſe eſt nos, vt ut habeamus, ſecūdum [illegible] que contra noſtram naturam morbis corripia- [illegible] tur, [illegible] grammatici fiamus aut muſici. Et rurſum [illegible] rationem ſimiliter dicemus de virtu- [illegible] q; omnino artibus, vel inſcitia, ſicut diximus. [illegible] ambiguitatem: Nihil, inquit, ſingularū re- [illegible] dem, [illegible] poteſt aliter, quam ſecundum cō- [illegible] rationem. Cæterum communē naturam, e- [illegible] fatum, prouidentiam, Iouem, ne antipodes [illegible] hæc enim vbiq; ab illis iactantur: & Homerū ait [illegible], ——*Iouis eſt confecta voluntas,*

[illegible] reſpicientem, vniuerſiq; naturam qua om- [illegible] Quomodo ergo hæc cohærent? deum nullius [illegible] modo cauſam eſſe: & nihil minimum ſecus fieri [illegible] communem naturam, eiuſq; rationem. nā [illegible] ad [illegible] ibuntur quæ fiunt, vtique etiam turpia in iis [illegible] verò Epicurus vtcunq; torquet ſe, & argutias [illegible] na motione machinatus liberare & abſolue- [illegible] abilem relinqueret maliciam: Chryſippus [illegible] hic concedit, vt non modò neceſſario & [illegible] rationem dei & naturam vitia fiant [illegible] tur. Communi enim natura in o- [illegible] it omne quod fit in ratione, & quacū- [illegible], eiuſq; rationem, ac deinceps [illegible] impedimento. cum nihil foris ſit, quod impe- [illegible] onem: neque pars vlla moueri aliter queat, [illegible] communem naturam. Quæ ergo ſunt illæ partiū [illegible] & [illegible] Affectiones liquet eſſe vitia & morbos, a- [illegible] ambitiones, timiditates, iniuſticias. motiones [illegible] furta, proditiones, homicidia, parricidia. Horum [illegible] Chryſippus nihil neque magnum neq; paruum fieri præter [illegible], iuſticiam, prouidentiam: vt iam non pręter [illegible] contra iuſticiam iniuriæ, non contra pro- [illegible] | LVI. At enim deū ait punire ſcelera, & multa [illegible] malorum gratia. vt in ſecundo de diis inquies, [illegible] quando euenire bonis, non vt malis pœnæ cauſa,

ſed ſecundum aliam diſpenſationem , ſicut in ciuitatibus. & rurſum. Primum autem de malis intelligendum eſt eodē modo, quo iam dictum eſt. deinde, tribui ea ſecundum Iouis rationem , ſiue ſupplicii cauſa , ſiue alia ad vniuerſum reſpiciente adminiſtratione. Eſt verò indigna res , & fieri & puniri peccata ſecundum Iouis rationem. Sed hanc repugnantiam ipſe grauiorem facit, in ſecundo de natura libro hæc ſcribens. Vitioſitas ad atroces calamitates quandam habet rationem peculiarem. fit enim ipſa quodammodo ſecundum rationem naturæ , atque (vt ſic dicam) non inutiliter reſpectu vniuerſi. neque enim bona eſſent. Atque ita deinde obiurgatis iis, qui æqualiter in contrarias partes diſputant , vt qui omninò peculiare aliquid & ſubtile dicere vellet : ait non inutiliter marſupia amputare homines , calumniari , inſanire , inutiles eſſe , damnoſos, infelices. Qualis ergo eſt Iupiter (de Chryſippeo loquor) rem puniens neque vltrò neque inutiliter factam? nā Chryſippi ratio efficit vitia omninò culpanda non eſſe, ſed Iouem: ſiue is fecit vitia quæ nihil prodeſſent: ſiue punit, cùm feciſſet non inutilia. [LVII.] Rurſum in primo De iuſticia libro , cum dixiſſet deum quorundam flagitiis reſiſtere : vitia autem , inquit , in vniuerſum tolli neque fas eſt, neq; expedire tolli. Non hîc diſputo, an nō præſtaret nullam eſſe legum violationem , nullam iniuſtitiam, nullam ſtultitiam. Ipſe quidem vitia pro viribus philoſophando exſcindens , quæ exſcindi non expediret , facit aliquid repugnans rationi ac deo. Ad hæc cùm dixiſſet quibuſdam iniuſtis factis reſiſtere deum, vtiq; flagitiorum innuit impietatem. Porrò cùm nihil culpandum , nihil vituperandum , ordine omnibus ſecundum optimam naturam progredientibus, ſæpenumerò docuiſſet : alicubi rurſum quaſdam rerum nō paruarum neq; vilium neglectiones reprehendendas relinquit. In tertio quidem De ſubſtantia cū memoraſſet etiam bonis quædam talia euenire: vtrum, inquit, ob incuriam quandā neglectis aliquibus, ſicut in magnis familiis furfures & grana aliquot frumenti excidūt, reliquis interim rectè adminiſtratis? aut quia his rebus præſunt mali quidam genii , vbi re vera admittuntur culpandæ neglectiones ? ait etiam multum eſſe admixtum neceſſitatis. [LVIII.] Iam huiuſmodi præclarorum virorū calamitates, qualis fuit condemnatio Socratis , quod Pythagoræ viuo à Cyloneis eſt illatū incendiū, quod Zeno à Demilo tyranno, Antiphō à Dionyſio excruciati perierunt : conferre cū furfuribus excidentib. quantæ ſit leuitatis, mitto dicere. Malos autē genios à prouidētia his præfici muneribus, qui nō ſit vitio vertendū deo , qui tanquā rex malis & væcordib. ſatrapis ac præfectis prouincias mandauerit, patiaturq; ab his deſpici & contumelioſè tractari optimos? Et quidem, ſi multum neceſſitatis admixtum rebus eſt: neque omnia Deus habebit in ſua poteſtate, neq; omnia ſecū-

An culpanda ſint vitia.

dum

[illegible] m gubernabuntur. Contra Epicurum maximè [illegible] qui prouidentiam negant, argumento petito a no[illegible] a deo vt beneficos & humanos beneuolentia. neq; attinet [illegible] apponere, cum hoc multis locis ij ſcribant. Atqui be[illegible] deos non omnes arbitrantur. Conſidera enim quid de [illegible] Iudæi, quid Syri: quam plena ſuperſtitionis ſint qu[illegible] de ijs habent. Interitui autem obnoxium & natum ne[illegible] cogitauit eſſe deum. [LIX.] De quibus vt reliquos præ[illegible], A[illegible]pater Tarſerſis in libro De diis hæc ad verbum ſcri[illegible]. Breuiter autem noſtram de diis ſententiam repetemus perſpi[illegible]atia. Deum igitur intelligimus animal beatum, interi[illegible], & erga homines beneficum. deinde ſingulos recenſens, ai[illegible] vero vniuerſi arbitrantur eos interitu vacare. Nullus eſt igi[illegible] ex omnibus Antipatro Chryſippus. Hic enim excepto igni nul[illegible] pat[illegible] interitu carere: ſed cæteros omnes æquè & natos [illegible] atq; hoc fere paſſim ab eo dicitur. verba tamen eius è [illegible] De d[illegible] libro adſcribam. Alia porrò, inquit, ratio eſt deorũ. [illegible]m nati ſunt, & interituri: alii non nati ſunt. Eſtq; naturæ [illegible] conuenientius, vt hoc ab initio demonſtretur. Sol, [illegible] & [illegible]qui [illegible] quorum ſimilis eſt ratio, nati ſunt: Iupiter æ[illegible]. Ac progreſſus deinde longius. Idem dicetur de ſapien[illegible] & o[illegible]e cùm reliquorum deorum, tum Iouis. alii enim inte[illegible] ſu[illegible] noxii, aliorum partes perennes. [LX.] His comparabo [illegible] p[illegible]a quædam ab Antipatro dicta. Qui verò, inquit, bene[illegible]m diis adimunt, ii ea ratione ex parte quadam horum ac[illegible] opinion[illegible], qui ortum quoq; & interitum in eos cadere exi[illegible]. Quod ii ergo perinde abſurdus eſt qui deos interitui ob[illegible], atq[illegible]s qui prouidentiam & humanitatem iis aufert: [illegible]s a verò Chryſippus abeſt, quàm Epicurus: cum alter [illegible] alter beneficentiam deorum inficietur. Quin etiam [illegible] De diis libro Chryſippus de eo, quod reliqui dii alantur, [illegible] Alimentoque reliqui dii vtuntur æqualiter, eoque ſu[illegible] Iupiter autem & mundus * alio modo conſumtis & [illegible]. Hic quidem pronunciat reliquos deos nutriri, ex[illegible] & Ioue. In primo autem De prouidentia, Iouem [illegible]per dum omni[illegible] in ſeipſum conſumat. Nam cum mors [illegible]æ a cor[illegible]or[illegible]ar[illegible]o, mundi autem anima ab eo non ſe[illegible] qu[illegible]d[illegible]m augeſcat, donec materiam in ſei[illegible] eo[illegible]n[illegible]um eſſe, mori mundum. Quis vide[illegible]nuicem re[illegible]uantia dixiſſe eo, qui eundem [illegible]. Neq; neceſſe eſt id ratiocinando colligere. diſer[illegible]n[illegible] ſufficere dicitur mun[illegible] omni[illegible] quibus eſt opus, aliturque ex [illegible] cæteris partes a[illegible] conſumentibus. Non

De dijs.

*

Qui dij alantur.

ſolum igitur ibi docens reliquos deos nutriri, exceptis Ioue & mundo, hic autem mundum quoque ali, ſecum pugnat: ſed multo etiam magis, quod creſcere mundum dicit, dum ex ſeipſo alatur. nam contra conſentaneum erat hunc ſolum non augeri, qui ſui ipſius conſumtionem pro alimẽto haberet: reliquis diis qui extrinſecus alerentur, incrementum accidere. ipſumque adeò in eos abſumi mundum, cùm is ex ſeipſo, hi ſubinde ex illo alimentum accipiant. Secunda dei noticia, felicitatem continet, & in ſeipſo omnia habentis recondita perfectionem. ideò laudant etiam hoc Euripidis dictum,

Etenim deus, ſiquidem ſit reuera deus,
Nihil indiget iſtis rebus. ———

At Chryſippus in his quæ adduxi, ſolum mundum ex ſeſe totum aptum, ſibiq; ſufficientem affirmat: quia ſolus omnia in ſe habeat, quibus ei ſit opus. Quid inde ſequitur? neq; Solem ſibimet, neque Lunam, neq; vllum alium deum ſufficere. ergo ne felices quidem beati ve erunt. [LXII.] Fetum hominis in vtero ait à naturali, tanquam plantam. partu autem editum ab aere refrigerari ac durari, & mutato ſpiritu fieri animal. itaq; animam non abs re pſychen à refrigeratione dici. Idem rurſus animam tenuiorem & ſubtilioribus partibus conſtantem ſpiritum naturæ eſſe dicit, ſecum pugnans. Qui enim tenuium partium & rarum è craſſo fieri potuit refrigeratione & denſatione? Et, quod maius eſt, quomodo refrigeratione animatum effici pronunciat, qui ſolem animatum putat, igneum corpus, & natum ex vapore in ignem mutato? Dicit enim in tertio De natura. Ignis mutatio eſt talis. per aerem in aquam mutatur. ex ea terra ſubſiſtente, aer exhalat. aere extenuato, æther in orbem continetur, ſtellæ autem cum ſole è mari accenduntur. Quid autem magis eſt contrarium incendio, quàm refrigeratio? aut diffuſioni, quam denſatio? quorum hæc aquam & terram ex igne & aere faciunt, illa in ignem & aerem vertunt humidam & terreſtrem materiam. Ille tamen aliquando incendium, aliquando refrigerationem animationis cauſam ſtatuit. [LXIII.] Quin etiam id quod penitus ignitum fuerit, viuere, & animal eſſe affirmat: extinctum autem rurſus ac denſatum, in terram, aquam, corporeamq; naturam redigi. Dicit autem primo libro De prouidentia. Mundus enim omninò ignitus ſtatim etiam animam ſuam & principem vim habet. Cur verò mutatur in humidum, & animam intus contentam, quodammodo in corpus & animam tranſit, vt ex iis conſtans aliam habeat rationem. Nimirum hîc palam incendio etiam animæ expertes mundi partes ait in animatam conuerti naturam: reſtrictione autem rurſum animam debilitari & humectari, mutatam in quippiam corporis ſimile. Abſurde ergo .. has refrigeratione e carentibus efficit animalia:

De animatione fetus & animæ origine.

[illegible] am [illegible] æ mu[illegible]i partem in ſenſus & animæ ex- [illegible] ſque etiam hæc eſſent, ratio eius de anima nih- [illegible] e ipſi opinioni repugnante. Fieri enim inquit [illegible] in ans naſcitur, ſpiritu refrigeratione tanquam [illegible] am mutato. Natam autem eſſe animam, & po- [illegible] o tu quam eſt corpus ſic probat: quia & forma & [illegible] parentum fiat ſimilis. [LXIV.] Atque hæc quidem [illegible] s. Fieri enim non poteſt vt ante partũ mo- [illegible] tur anima, quæ poſt partum demum naſcitur. alio- [illegible] am priuſquam exſiſtat, ſimilem eſſe animæ. [illegible], & eſſe ſimilitudine: & non eſſe, cum nondum ſit nata. [illegible] s, quod ob temperiem corporum inſita ſimilitudine, ani- [illegible] men natæ mutentur: corrumpes argumentum de origine [illegible] nam fieri poteſt hoc pacto, vt etiam non ortã, tamen in [illegible] ingreſſa mutetur ob temperiem ſimilitudini. Aerem ali- *De aere.* [illegible] leuem eſſe, & qui ſurſum ſe efferat. aliquando neque [illegible] neque leuem. Nam in ſecundo De motu libro, ignem ait [illegible] grauitate, ſurſum tamen efferri: eodemque modo aerem: [illegible] aqua terræ magis attribuatur, aer igni. At in Phyſicis præ- [illegible] in alteram inclinat partem: nimirum neque grauitatem ex [illegible], neque leuitatem habere aerem. Aerem ſuapte natura [illegible] ca- [illegible] eſſe, eoque argumento vult oſtendere etiam frigidum [illegible] Eius enim tenebras ſplendori, frigiditatem calori ignis [illegible] [LXV.] Hæc cum in primo De quæſtionibus naturali- [illegible], puta in libro De habitibus, nihil aliud eſſe [illegible], quam aeres. nam ab iis contineri corpora, & vt [illegible] continentur, certa ſit præditum qualitate, [illegible] continentur aerem. vnde inferre duricies, in [illegible] albedo appelletur. Atqui multum ineſt [illegible] huic opinioni. Nam ſi aer manet [illegible] natura, quomodo nigrum in non albo fiet [illegible] o duricies, rarum in non denſo denſitas? [illegible] ſimilatur, ſuamque naturam amittit: [illegible] aut facultas aut cauſa horum, a quibus [illegible], & non agentis aut continentis, ſed [illegible] tatio, qua ſuas res qualitates per- [illegible] mant, materiam ſuapte natura otioſam [illegible] qualitatibus. qualitates autem eſſe ſpiri- [illegible] ta enos ipſi dicunt) aereas: quæ in quibus [illegible] exiſtant, eas informent. Hæc dicere ipſis [illegible] tem ponentibus. Si enim habitus ſit & [illegible] quodque corporum reddet ſimile, vt ad- [illegible] contemperatione cum iſtis contrarias [illegible] : materia quodammodo materiei

erit,

Inane.

Locus mũdi, & perpetuitas.

erit, non cauſa & facultas. [LXVI.] Sæpenumero Chryſippus hoc dicit, extra mundum eſſe quoddam inane infinitum: infinitum autem principio, medio, extremoque carere. eoque Stoici maximè vtuntur ad refellendam eam, quam Epicurus vſurpauit atomi ſua ſponte deorſum motionem: quod non ſit in infinito diſcrimen, ſecundum quod alia ſupra, alia infra eſſe dicantur. Verum idem in quarto De poſſibilibus libro, medium quendam locum, mediamque ſtatuit regionem, vbi poſitus ſit mundus. Verba ſunt hæc. Itaque etiam de mundo dicendum eſt, eum interitui eſſe obnoxium. nam etſi argumentis opus eſt, mihi tamen res ſic videtur habere. Eum ab interitu videtur admodũ vindicare loci occupatio: nempe quod in medio eſt. Nam ſi eum alibi eſſe cogitetur, omninò ei accidet interitus. Rurſumque paulò poſt. Sic enim quodammodo naturæ eius contigit, vt medium nactus locum, ſempiternus ſit, ſtatimque talis extiterit. vt cum aliis de cauſis, tum quia bono quodam caſu ita euenerit vt interitum non admittat, ob id ſempiternus ſit. Hæc vnam habent manifeſtam, & in oculos incurrentem contradictionem: qua medius in infinito locus ſtatuitur. Alia vt obſcurior eſt, ita plus habet abſurdi. [LXVII.] Dum enim opinatur ab interitu non potuiſſe tutum ſeruari mundum, ſi ei locus in alia infiniti parte obtigiſſet, ſatis apparet eum metuiſſe, ne partibus naturæ eius ad medium vergentibus, diſſipatio ac interitus eueniret. Sed id non metuiſſet, exiſtimans nõ natura corpora vndiquaq; ad medium ferri, non ſubſtantiæ, ſed continentis * cauſam regionis. de quo etiam ſæpe dixit, quod impoſſibile ſit & naturæ contrarium. non enim eſſe in vacuo diſcrimen. cur corpora huc magis quam illuc vergerent. ſed mundi conſtitutionem cauſam eſſe quod ad centrum eius. corpora vndiquaque inclinent ac ferantur. Satis eſt huc afferre verba eius è ſecundo De motu libro. Cùm enim dixiſſet, mundi corpus perfectum eſſe, partes mundi non perfectas, quia ad totum certo modo affectæ, non per ſe eſſent: locutus deinceps de motu mundi, cuius ea eſſet natura, vt omnes partes ad compagem & cohæſionem ſui, non ad diſſolutionem & contritionem ferrentur, hæc infert. Sic autem toto in ſe tendente & moto, partibuſque hunc motum habentibus è natura corporis: probabile eſt omnibus corporibus primum eſſe motum naturalem ad mundi medium, mundo, vt qui ſic verſus ſeſe moueatur, partibus vt partibus. [LXVIII.] Heic aliquis diceret: quid ergo tibi, mi homo, accidit, vt horum oblitus pronunciares, mundum niſi fortuitò medium occupaſſet locum, interiturum fuiſſe. Si enim ea ipſius natura eſt, vt ſemper ad medium inclinet, ad idque partes vndiquaque contendant: ſanè quocunque tandem infiniti loco ponatur ſic ſeſe continens atque complectens, integer manebit. Quæ enim franguntur ac diſſipantur,

iis id

in id accidit singularum partium ad ſuum proprium locum conceſſione ab eo quem præter naturam occupauerat. Tu autem putas mundum, ſi alio inanis loco ponatur, omninò interiturum, idque affirmans, atque iccircò medium rei nullum admittenti medium aſſignans: contentiones illas, complexus, & momenta, vt nullam vim ſalutis præſtandæ habentia omiſiſti: occupationi loci totam permanſionis cauſam adſcripſiſti. Et quidem præterea his hæc annectis, tanquam ſtudio habens teipſum refellere. Quo autem modo quæuis pars mouetur, annata reliquis, rationi conſentaneum eſt eodem etiam pro ſe moueri. Etſi, verbi gratia, imaginemur eam in aliquo huius mundi vacuo: ſicut vndiquaque contenta ad medium ferretur, in eodem manet motu, etiamſi verbi gratia ſubito circum inane extitiſſet. Ergo quæuis pars a vacuo circumuenta, non amittit momentum quo ad medium fertur ſuum: ita ſe mundus niſi medium ei locum caſus paret, vim continentem amittet, aliis eius ſubſtantiæ partibus alio ſeſe incitantibus. [LXIX.] Atq; hæc multa habent valde repugnantia rationibus naturalibus. Hoc verò iam deo etiam & prouidentiæ aduerſatur, quod his minimas ac leuiſſimas cauſas adſcribit, præcipuis & ſummis ademtis. Quid enim magis continet mundi perpetuitatem, quam quod ſubſtantia eius ſuis partibus vnita à ſeſe cõtinetur? atqui hoc fortuitò factum caſu Chryſippus aſſerit. Nam ſi ſua occupatio, cauſa eſt perpetuitatis, & locus caſu occupatus ſit, haud dubiè fortuiti euentus eſt conſeruatio vniuerſi non fati aut prouidentię opus. Ratio autẽ de poſſibilibus (hoc enim appellemus ipſi nata) quomodo non repugnet doctrinæ de fato? Si enim poſſibile id nõ eſt, quod aut eſt aut erit verum, vt ſentit Diodorus: ſed omne cui contingere queat vt fiat, etiamſi futurũ non ſit, poſſibile eſt multa erunt poſſibilia eorũ, quæ non fiunt fato inſuperabili & quæ immobili, & omnia vincente & ſic fati ratio euertitur. Sin eſt poſſibile, vt vult Chryſippus, facultas contingendi vt aliquid fiat, ſæpe in impoſſibile incidet. & omne quidem verum neceſſarium eſt, propterea reſtrinſum ea quæ in omnia ius habet neceſſitate: omne autem falſum maxima cauſarũ obſiſtente ne fiat verum. Cui enim fatale eſt in mari perire, quomodo fieri poteſt vt ei cõtingat mors in terra & quomodo Megaris Athenis venire queat, qui a fato impediuntur. [LXX.] Quinetiã quæ audacter de viſis pronunciat, fati impotentiam clamat. Vt enim oſtenderet viſum non eſſe ex ſe perfectam aſſenſionis cauſam, ait damnoſos fore ſapientes, qui viſa falſa animis excitent, ſi quidem viſa aſſenſionem abſolutè perficerent. Sæpe enim ſapientes aduerſus vitioſos vtuntur mendacio, & probabile falſum obiiciunt, non tamen aſſenſionem: quæ cauſa eſſet falſæ opinionis & erroris. Hæc verò à ſapiente aliquis aſſumens, dixerit aſſenſiones non fieri propter fatum.

De poſſibilibus & fato.

nam

nam ſic fatum etiam falſis opinionibus, erroribus damnis cauſam præbebit. Sic ratio quæ ſapientem facit nemini nocere, vna oſtendet fatum non eſſe omnium cauſam. Nam ſi non opinantur homines vi fati, neq; læduntur: ne agendi quidem rectè, ſapiendi, conſtanter aliquid ſentiendi aut vtilitatem percipiendi cauſa erit fatum: actumq; eſt de eo pronunciato, quo fatum omnium rerum cauſa ponitur. [LXI.] Qui autem reſponderat, Chryſippum non perfectam rerum cauſam, ſed antegreſſam duntaxat cauſam fatum ſtatuere: rurſum oſtendet eum ſecum pugnare. Aliquando enim Homerum ſummis vehit laudibus qui hæc de Ioue dixerit:

Ergo quod vnicuiq; bonum dabit ille, malumue,
Accipite. —— & hæc Euripidis:
Quid, ô Tonans, ſententiæ mortalibus
Dicam eſſe? namq; à te nos ſuſpenſi ſumus,
Agimuſque, ſic vt ſtat tibi ſententia.

& cùm his conſentientia multa ſcripſiſſet, tandem ait nihil ne minimum quidem vel quieſcere vel moueri abſque Iouis ſententia, quæ idem cum fato ſit. At enim cauſa antecedens, infirmior eſt quàm quæ vim in ſe habet perfectam, aliiſque reſiſtentibus non peruenit eò quò intenderat. Fatum Chryſippus cauſam inſuperabilem, quæque impediri aut mutari nullo modo poſſit pronuncians, ipſe Atropon (quaſi immutabilem) & Adraſteam & neceſſitatem & vt finem omnib. imponentē Pepromen appellat. [LXXII.] Vtrum ergo dicemus, in noſtra poteſtate neq; aſſenſionem eſſe, neque virtutes, neque vitia, neque officia, neque peccata: aut fatum ad finem propoſitum non pertingere, & Iouis voluntatem non confieri. iſtorum enim hoc ſequitur ſi fatum cauſam ponas ex ſe perfectam, illud, ſi tantum antepoſitam. Nam ſi cauſa eſt perfecta, noſtra in poteſtate nihil, nihil voluntati noſtræ relinquit. ſi antegrediens, impediri iam poterit, neque vim habebit ad finem ſine obſtaculo perueniendi. Non enim ſemel atque iterum, ſed vbique in omnibus Phyſicis ſcripſit Chryſippus, particularibus naturis ac motibus multa occurrere impedimenta: Vniuerſi nullum. Et quomodo vniuerſi motus ad partium motus cùm pertineant, his impeditis ipſi non impedientur? non enim hominis naturam nihil impediet, ſi manus aut pedis actioni eſt quod obſtet: neq; nauis ſine vllo impedimento mouebitur, ſi velum aut remigium impediri poſſit. Adhæc, ſi viſa non ſunt fatalia: aſſenſionem * aut ſi fatalia viſa ducere ad aſſenſionem ſtatuit: quomodo non ſecum pugnat fatum, de maximis rebus viſa nobis obiiciens contraria, quæ animum diuerſè trahant: cùm quidem dicant, eos qui alteri aſſentiatur parti, & non cohibeat aſſenſionē, peccare: quod ſi obſcuris imaginationibus concedant, probabilia duntaxat ſectentur: ſi falſis, falſum amplectantur: ſi communibus, opinionem

[illegible] comprehenſione careat. Profectò autem horum vnum [illegible] eſt [illegible] omne viſum ſit opus fati. aut omnis appro[illegible] que [illegible], d[illegible]icto careat: aut ne ipſum quidem fa[illegible] vacare poſſit. Cur enim non culpetur fatum, [illegible] nobis, quibus non repugnare aut obuiam [illegible] & [illegible] qui, vituperationē mereatur? [LXXII.] Den[illegible] concertationibus aduerſus Academicos maximè in hoc [illegible] & A[illegible]ti[illegible]ater, vt oſtendant nihil ſine aſſen[illegible] [illegible]dum eſſe; figmenta eos, & inanes po[illegible] [illegible] unt intell[illegible] oblato viſo ſtatim nos debere [illegible] nō concedere interim aut aſſentiri. Rur[illegible] [illegible] falacia viſa ſubmittere, itemque ſa[illegible] [illegible] requirant a nobis conceſſionem aut aſſenſum; [illegible] vt ad agendum nos conferamus. nos autem quia vi[illegible] [illegible], ob imbecillitatem adſentiri huiuſmodi viſis. Non [illegible] enſu, quam hæc ab iis perturbatè, quàm ad[illegible] repugnanter dicantur. Qui enim non opus habet ad[illegible], ſed duntaxat agentibus ea, quorum viſa ſubmittit [illegible] ſiue deus hic eſt, ſiue ſapiens, nouit ad agendum [illegible] re viſa, iiſque abripi conſenſum. Proinde ſi nouit incita[illegible] ad agendum abſque aſſenſione non efficià viſo, & tamen fallentia [illegible] ſpecie viſa offert: vltrò in cauſa eſt, vt impin[illegible]us, & a[illegible]tiendo iis quę comprehendi non poſſint, erremus.

PLVTARCHI COMMENTARIVS, TERreſtriane an aquatilia animalia ſint callidiora.

AVTOBVLVS. Leonidas interrogatus quid de Tyrtæo [illegible], reſpondit ſe eum exiſtimare poetam eſſe bonum [illegible] animos. quod ſuis carminibus in [illegible] ddam laudis cum excandeſcentia con[illegible] & [illegible] mtu. Vereor itaque, amici, ne recita[illegible], vltra modum excitet venandi ſtudio[illegible]: ita vt reliqua omnia, obiter tantum [illegible] agenda putent poſthac, & huic vni [illegible] us ad[illegible] quando ipſe etiam denuò, idque præ[illegible] rem factus commotior mihi videor, & [illegible] Euripidea

[illegible]re,
Dire[illegible]es ſect ans ceruas.

ira me exacuit orario tam crebris & probabilibus vſa argumentationibus. SOCLARVS. Vera dicis, ô Aurobule. videtur enim ille mihi atrem dicendi longo poſt tempore reſuſcitaſſe in gratiam adoleſcentum, ac cum iis quaſi vernæ delectationi indulſiſſe. Maximè autem me affecit allegatio gladiatorum: cùm oſtenderet haud exiguam laudem deberi venationi, quæ vim animi noſtri eam quæ pugnis & ferro inter ſe commiſſis hominum certaminibus gaudet (ſiue natura eam ſiue diſciplina indidit) maiori ex parte ad ſe trahens, purum præber ſpectaculum artis audaciæq; cum prudentia coniunctæ, quæ robori mentis experti opponetur: collaudetque illud Euripideum:

Vires exiguæ ſunt mortalium,
Sed calliditate multiplici
Belluas maris, & terreſtria,
Et ſub cœlo volitantia
Omnia homo domat.

Homicidiorum origo.

[II.] AVT. Enimuerò, mi Soclare, inde ferunt inhumanitatem & ſæuitiam ad homines veniſſe, cùm ii ſe adſueſeciſſent ſemel guſtu cædium percepto in venationibus ad ſanguinem & vulnera animantium æquo animo ferenda, gaudendumque iis trucidandis. Deinde, ſicut Athenis primum aliquis ſycophanta à triginta tyrannis necatus, dignus ſupplicio fuit exiſtimatus, itemq; ſecundus ac tertius. paulatim deinde ii progreſſi, etiam probos arripuerunt, & ad extremum ne ab optimis quidem ciuibus abſtinuerunt iniuriam. ita qui primus interfecit vrſum aut lupum, laudem inuenit. deinde bos aut ſus, quod propoſita ſibi ſacra guſtaſſet, cauſam ſuæ necis præbuit. hinc iam cerui, lepores, capreæ eſui haberi cœperunt, feceruntque vt oues etiam, & canes adeò alicubi, equique comederentur. denique cicurem anſerem, & columbam contubernalem, non alimenti cauſa & famis ſedandæ, ſicut feles aut æluri, ſed voluptati obſonantes cùm dilaniarent: quidquid in natura eſt truculentum & efferum, roborauerunt, & rigidum atq; ad miſericordiam non flexile reddiderunt: humanitatem autem maxima è parte hebetauerunt. Contra Pythagorei, vt homines ad miſerationem & humanitatem condocefacerent, manſuetudinem erga beſtias meditandam præceperunt. Magnam enim vim conſuetudo habet, leuibus affectionibus hominem paulatim occupatum longè producendi. [III.] Verùm neſcio quo modo ita cœperimus colloqui, vt neq; heri actorum, neque hodie fortaſſis agendorum meminerimus. Cùm enim heri dixiſſemus, vt noſti, omnia quodammodo rationis participia eſſe animalia: venandi ſtudioſis iuuenibus non inſciti neque inuenuſti certaminis materiam præbuimus de calliditate marinorum & terreſtrium animalium: quod hodie (puto) nobis erit diiudicandum, ſiquidem

ſiquidem pactis ſtare volent Ariſtotimus & Phædimus, quorum alter terram ſolertiora proferre animalia ſe demonſtraturum ſociis promiſit, alter eam laudem ſe mari adſerturum. Soc Illi vero perſiſtunt, ô Autobule, in eo quod in ſe receperunt, ac ſtatim aderunt: prima enim luce vidi eos ſe parare. Sed ſi placet, ante illud certamen, ea quę heri tempeſtiuè dici non potuerunt, vel inter pocula minus ſeriò tractata ſunt aduerſus illos, repetamus. Videbatur enim quidpiam è Stoa quaſi reſonare & occlamari efficaciter, mortali vt opponitur immortale, & interitus capaci interitus expers, corpori incorporeum: ita cùm ſit ratione præditum aliquid, debere etiam opponi brutum aliquid: ne de tot ſeriebus contrariorum inter ſe compararorum hæc ſola imperfecta maneat atque murila. [IV.] A v t. Quis verò, mi Soclare, hoc poſtulauit, vt cùm ſit ratione præditum in rebus, negetur eſſe aliquid ratione carens? brutarum enim rerum abundè eſt in omnibus animæ expertibus, neque alia indigemus re, quam opponamus ratione præditæ: cùm omne quod anima caret ac mente, aduerſum ei collocare liceat, quod cum anima rationem eſt nactum. Quod ſi quis poſtulet, ne natura ſit manca, debere animatorum alia rationem habere alia eſſe bruta, inuenietur qui eodem iure flagitet, animalium alia debere eſſe vi imaginandi prædita, alia ea carere: alia ſenſum habere, alia non habere: ſcilicet vt oppoſitas habitibus iſtis priuationes æqualibus veluti momentis natura habeat. Quod ſi hæc poſtulare abſurdum eſt, cùm quoduis animal ſimul & ſentiendi & imaginandi vim nanciſcatur: ne hoc quidem rectè poſtulabitur, eſſe animalium alia ratione prædita, alia bruta: idque ab iis hominibus qui nihil ſentire putent, quod non etiam intelligat: neque animal cenſeant, cui non vt ſenſus & appetentia ita etiam opinandi & ratiocinandi vis inſit. [V.] Etenim natura, quam iſti finis certi gratia omnia facere probè dicunt, non eo animal ſentiens creauit, vt duntaxat efficeretur ſentiendo. Sed cum multa ſint naturæ eius conuenientia, multa aduerſa: non poterat vel momentū temporis incolumitatem ſuam tueri, niſi quædam fugere, alia conſectari noſſet. Vtrorumque porrò cognitionem ſenſus vnicuique animalium perinde præbet. quæ verò ſequuntur ſenſum appetitiones & apprehenſiones vtilium, pernicioſorumq; & moleſtorum auerſationes, nullo pacto cadere in ea queunt, quæ ratiocinari, iudicare, meminiſſe, & animaduertere non poſſunt. Immò quibus exſpectationem, memoriam, propoſitum, apparationē, ſpem, metum, cupiditatem, moleſtè ferre ademeris: iis nullo vſui erunt oculi, aures, omnes ſenſus, omnis imaginatio, cùm non habeant quibus vtantur iis: præſtatque iis carere, quàm doloribus, & moleſtia affici, cùm non ſit declinandi inſtrumentum. [VI.] Stratonis etiam Phyſici exſtat oratio, qua ſine intelligentia ſentiri omninò nihil

Nullum animal eſſe brutum.

nihil poſſe demonſtrat. nam ſæpenumerò ſcripturam aliquam oculis percurrimus, aut verba nobis ad aures accidunt, ita vt nihil eorum obſeruemus, ſed fallant ac effugiant animo noſtro in aliud intento: deinde reuocentur in animum eadem ac recolantur, quæ ante erant prætermiſſa. vnde etiam dictum eſt, Mentem videre, mentem audire, reliqua omnia cæca eſſe & ſurda: ſcilicet quia affectio aurium aut oculorum ſenſum nullum indat, intelligentia abſente. Itaq; Cleomenes rex cum in conuiuio laudaretur quoddam carmen, interrogatus an ſibi videretur eſſe præclarum: Vos, aiebat, videritis iſthuc: mihi animus erat in Peloponneſo. Proinde ſi natura eſt comparatum, vt intelligendo ſentiamus, neceſſe eſt omnia quæ ſentiunt, intelligere. [VII.] Atque etiam vt demus hoc, ſenſum ad ſuum munus perficiendum intelligentia opus non habere: vbi ſenſus diſcrimine ad naturam ſuam accommodati & fugiendi indito animal deſtitutum fuerit, quid porrò eſt quod memoria id retineat, quod metuat ei à nocituris, deſideret profutura, conſectetur que ea, ſiquidem abſint, iiſque paret receptacula, ſuffugia, tum eorum quæ capi poſſint indagines moliatur, & declinationes inſidiantium? Atqui in introductionibus quas vocant ſuis illi ad odium vſque inculcant ſubinde, propoſitum eſſe indicationem perfectionis definientes, aggreſſionem incitationem alia priorem, apparatum actionem quæ actioni antecedat, memoriam comprehenſionem præteriti alicuius pronunciati, quod præſens ſenſu fuerit conceptum. Hæc verò omnia cum intelligentia ſunt coniuncta, omniaque omnibus conueniunt animalibus: ſicut nimirum etiam notiones, quas intus repoſitæ dum ſunt, notitias, vbi in motu ſunt, intellectiones vocant. [VIII.] Iam cùm vno ore omnes fateantur: animi (ſic enim ipſi nominant) perturbationes eſſe falſas opiniones & praua iudicia: mirari ſubit, quod ab iis prætereuntur animalium acta & motus, iræ, metus, inuidiæ, adeóque odia etiam atq; obtrectationes. quid, quod canes ipſi equoſq; peccantes plectunt? non equidem fruſtra, ſed caſtigandi gratia, dolore iis ægritudinem inferentes, quam pœnitentiam vocant. Porrò voluptas quæ auribus percipitur, delectatio eſt ſeu pellacia; quæ oculis, præſtigiæ. vtroque interim genere aduerſum animalia vtuntur. Illiciuntur enim ac deliniuntur cerui & equi fiſtulis atq; tibiis: & paguros vi è ſaxorum cauernis eliciunt lotinæ fiſtulæ cantu: ac thriſſam (ſiue hæc aloſa eſt) cantando plaudendoque protrahi aiunt. Rurſum præſtigiis otus capitur, videns ſaltantes coram homines in numerum, & ipſe geſtiens ſuas ſcapulas bellè iactare. [IX.] Cæterùm qui etiam ſtolidius his de rebus loquentes, neque delectari, neque iraſci, neque metuere animalia aiunt: neque parare ſe luſciniam, neque recordari apem, ſed quaſi parare ſe hirundinem, ac veluti iraſci leonem,

Contra Stoicos.

& tan-

& tanquam metuere ſibi cetuum: neſcio quid reſponſuri ſint iis, qui animalia etiam non videre, non audire, non vocem emittere, ſed quaſi videre, quaſi audire, quaſi vocem edere, deniq; omninò non viuere, ſed duntaxat quaſi viuere dicerent. nam vt ego ſentio, hæc non magis euidentiæ quam iſta repugnant. Me itaque, Autobule, hæc ita ſentientẽ pone. At humanis moribus, vitis, ſtudii, ac rationibus degendæ vitæ comparare brutorum quæ vocantur res, cum alias mihi videtur totum eſſe plenum abſurdi, tum nulla coniectura ad virtutis (de qua inſtituitur diſputatio) cognitionem ducere. & ſi ponamus nihil iſta ad virtutem procedere, non video qui natura principium eis dederit, cùm ad finem ea peruenire ſit nefas. [X.] Αυτοβ. Enimuerò, mi Soclate, hoc illi pro abſurdo non habent. Nam cum id ſtatuant, dilectionem prolis noſtram principium ſocietatis humanæ ac iuſticiæ eſſe: reliquis animalibus, in quibus eſſe vehementem eam adfectionem vident, nihilòminus pernegant iuſticiæ quicquam ineſſe. & mulis nulla ad procreationem facientia deſunt membra, cùm genitalia vteroſque habeant, & in coitu voluptatem etiam perſentiant: neque tamen illi genus ſuum propagant. Sed & hoc conſideres velim, an non ridiculi ſint, qui Socratem & Platonem non in minore eſſe vitio pronunciantes quàm quoduis mancipium, ac tantundem ſtultos, intemperantes, iniuſtos: porrò animalium culpant naturam vt nõ ſatis puram, neq; abſolutè ad virtutes elaboratam, quaſi verò prauitas & imbecillitas rationi ab iis nõ ponatur inter vitia rationis, quibus plena ſunt omnia animalia, quorum timiditas intemperantia, iniuſticia, & malitia in ſenſus noſtros plerumq; incurrunt. [XI.] Qui verò poſtulat vt rectitudinem rationis in ſe ſuſcipiat, quod natura ad eam factum non eſt: is primùm perinde facit, ac ſi ſimiæ turpitudinem, teſtudini tarditatem neget à natura ingenitam, quia pulchritudinis illa, hæc celeritatis non eſt capax. Deinde diſcrimen in promtu ſitum non animaduertit: nam ratio natura ineſt. perfecta ratio & virtute prædita induſtriæ ac diſciplinæ debetur. Quo fit, vt quoduis animal rationis ſit particeps: quam autem iſti requirunt eius rectitudinem ac ſapientiam, nullus eſt homo in quo eam eſſe queant dicere. Verùm vt viſus viſui, volatus volatui præſtat (non enim accipiter & cicada æquè vidẽt, neque ita aquilæ volant, vt perdices) ita etiam non omne rationis particeps perinde ſummam calliditatem atque celeritatem intelligendi nanciſcitur. Alioqui documenta in animalibus exſtant multa ſocietatis, fortitudinis, & in parandis rebus neceſſariis ac tutanda familia verſutiæ: ſicut & contrà iniuſticiæ, timiditatis, fatuitatis. Atque hoc teſtatur cauſa, quæ noſtris adoleſcentibus ſui certaminis exſtitit: quod ſcilicet exſtante diſcrimine aliquo, alter terrena, alter aquatilia animalia contenderet à natura plus

ad virtutem adiumenti accepiſſe. [XII.] Quod ſanè liquet, ſi cum ciconiis compares fluuiales equos. illæ enim patres ſuos alunt, hi, vt cum matribus coire poſſint eos necant. item columbas cum perdicibus. nam alterius generis mares oua perdunt, femellaſque corrumpunt, non admittentes marem dum incubant. alteri partem curæ in ſe recipiunt fouendis ouis, primique pullos cibant, & femellam ſi diutius euagetur mas roſtro tundens ad oua & pullos compellit. Antipater verò ouibus & aſinis neglectionẽ mundiciæ exprobrans, neſcio cur lynces præterierit & hirundines. nam lynces lyncurium ſuum planè è medio remouent, occultantque: hirundines pullos ſuos docent foras auerſos excernere. Et verò quid cauſæ eſt, cur arborem arbore non dicamus minus docilem, vt ouem cane: aut olus olere timidius, vt ceruum leone nimirum, quod ſicut de immobilibus aliud alio tardius, aut de mutis aliud alio minus vocale non habetur: ita timidius, ſegnius, intemperantius aliud alio non reputatur, vbi intelligendi vim natura non eſt largita. ea in aliis aliter, ac vel magis vel minus inſita, diſcrimina fecit ea quæ cernimus. [XIII.] Sed, dices, mirum dictu eſt quantum homo prudentia, ſolertia, iuſticia & ſocietatis procuratione reliquis præſtet animalibus. Quia enim, amice, etiam hæc magnitudine, pedum celeritate, acumine viſus, auditus ſubtilitate, aliis alia homines vniuerſos longè ſuperant. Neq; tamen propterea cæcus, viribus, auribus carens homo eſt: neq; manuum & oculorũ vi ac quantitate nos natura priuauit, etſi nihil heic ſumus cum elephãto aut camelo comparati. Proinde etiam animalia cætera, quia tardius intelligunt, minuſq; rectè ratiocinantur quàm homo, non dicemus omni ratione atque intelligentia carere: ſed eam poſſidere imbecillam atq; turbidam, ſicut oculum luſcioſum & diſtortum. Ac niſi adoleſcentes noſtros iam nunc ſperarem, qua ſunt eruditione & in humanioribus ſtudiis diligentia, plurima terreſtrium vnum, alterum marinorum exempla conducta in medium prolaturos: non abſtinuiſſem ſexcentis docilitatis, ſexcentis naturæ bonitatis ſpeciminibus recenſendis: quorum nobis copiam è theatris imperatriis affatim hauriendam pulcra Roma præbuit. ſed hæc nos illis integra atque intacta relinquamus, quibus ſuam exornent diſputationem. [XIV.] Interim tecũ quidpiam volo per ocium conſiderare. Arbitror ego peculiarem cuiq; parti aut facultati ſuam eſſe mutilationem, ſuam deprauationem, ſuum morbum, quæ in aliud nihil cadant. quomodo viſui cæcitas, pedi claudicatio, linguæ balbuties ſoli accidit. non enim cæcum dicitur id quod natura ad videndum non fuerat comparatum: aut claudum, cui eadem gradiendi omnem negauerat facultatem: neque balbum aut blæſum habetur quod ſuapte natura linguæ eſt vociſq; expers. Ergo delirare etiam, deſipere, aut inſanire nõ cen-

ſebimus

ſcibimus id, cuius naturæ ſapere, intelligere, ratiocinari non eſt accommodatum. Affici quippe non poteſt, quod nulla eſt facultate præditum, cui affectio aliqua, aut priuatio, aut mutilatio, aut læſio accidere queat. Nimirum verò rabidos vidiſti canes aliquando. ipſe etiam equos vidi rabidos: & ſunt qui boues quoque furere, & vulpes dicant. Sed nobis ſufficit canum exemplum controuerſia carens: quod teſtatur animal hoc ratione non cõtemnenda præditum eſſe: quæ conturbata furore iſto, qui dicitur rabies, adficitur nam neque viſui eorum, neque auditui quidpiam accidere mutationis tum cernimus. Enimuerò ſicut ineptus ſit, qui hominis melancholia laborantis & inſanientis neget abalienatam corruptamque eſſe vim ratiocinandi ac memoriæ: (cùm quidem ita receptum ſit conſuetudine, vt ſic affectum non eſſe apud ſe ac mente excidiſſe dicamus) ita qui rabido cani aliud accidiſſe aliquid putet, quàm quod vi intelligendi, ratiocinandi, ac memorandi perturbata deſipiens ignoret cariſſimas perſonas, fugiatque conſuetam à prima ætate vitæ rationem, neque agnoſcat quę cernit, videtur mihi ignoratione cauſæ ductus cõtentioſè veritatem impugnare. [XV.] Soc. Rectè mea ſententia iudicas. Equidē Stoici & Peripatetici contrarium hac maximè probant ratione, quod iuſticiæ eſſe nullam originem poſſe dicunt, nullamq; omnino fore iuſticiam, ſi omnia animalia ratione ſint prædita. Effici enim, vt aut iniuſtè faciamus iis veſcendis vtendiſque, aut vſu eorũ omiſſo vel viuere omninò nequeamus, vel vita inops futura ſit, & quodammodo belluina. Neque dicam de Nomadum & Troglodytarum innumeris millibus, qui præter carnes cibum alium nullum norunt. Nobis quidem, qui manſuetè videmur & humaniter viuere, ſi diſcamus bruta omnia pro ratione præditis nobiſque cognatis habere, ac proinde ſine vllo eorum damno ac cum cautione iis vti, non video quod opus in terra, in mari, in montibus, quæ ars, qui vitæ ornatus ſit futurus reliquus. Nullum proinde remedium adhiberi huic difficultati poteſt, quæ aut vitam aut iuſticiam abolet: quam vt ſequamur veterem terminum ac legem, quæ (vt eſt apud Heſiodum) naturas diſtinguens, ac genera ſeorſim vnumquodque ponens,

An iuſticia eſſe poſſit, brutis ratione praditis.

Piſces, atq; feras iubet, aeraſq; volucres,
Iſthæc iuſtitia nulla cum lege ligentur,
Alterum in alterius præ lam demittier aluum.
Humano generi ſed mutua iura dicauit.

ſcilicet vt cum bruta nobiſcum iuſtè agere non queant, nos quoque iniuſtè in ipſa agere non poſſimus. quam rationem qui dimittunt, neq; vllam vtilitatem vitæ, neq; vllum iuſtitiæ aditum relinquunt. [XVI.] Avt. Hæc quidem tu, amice, planè è ſententia illorum dixiſti. Verum non conuenit philoſophis, tanquam difficul-

tet fetum enitentibus mulieribus, appendere medicamentum partum accelerans, vt facilè & abſq; ærumna iuſtitiam nobis pariant. Nam ipſi quoq; non concedunt Epicuro maximarum rerum cauſa fingenti exilem adeò atq; nullius precii rem: inclinationem ſcilicet atomi leuiſſimam, qua is aſtra, animalia, & fortunam volebat introducere, & libertatem voluntatis noſtræ tueri. * oſtendere aliquid incertum, aut ſumere aliquid manifeſtum, & conuenit id quod de animalibus dicitur, ponere in diſputatione de iuſtitia: ſi neq; in confeſſo ponitur, neq; aliàs demonſtrant. Etenim alia via ad ſtabiliendam iuſtitiam perueniri poteſt, non ita lubrica & per præcipitia ducente, & euidentia euertente: ſed quam Platone autore meus, Soclare, filius, tuus ſocius monſtrat non contendendi cupidis, verùm ſequi & diſcere volentibus. Sanè non abſq; omni iniuſtitia fieri, quod homo ſic agit cum brutis, id tanquam verum ſumſerunt Empedocles & Heracletus; ſæpenumerò deplorantes, atque incuſantes naturam, vt quæ neceſſitas ſit ac bellum, nihil ſincerum habeat, multiſque iniuſtis affectionibus ad finem ſuum perueniat: quando ipſe etiam ortus hominis ab iniuſtitia ſit, immortali re cum mortali coeunte: delecteturque id quod naſcitur partibus contra naturam à toto auulſis. [XVII.] Verum hæc nimis acerba videtur eſſe & libera inſectatio. Alia autem eſt concinna excuſatio, quæ neq; eripit animalibus rationem, & conuenienter vtentibus hominibus iuſtitiam conſeruat. quam à veteribus & ſapientibus introductam, gulæ ac voluptatem ſtudium coitione facta exturbauit: Pythagoras autem reuocauit, docens quomodo citra iniuſtitiam vtilitatem percipere poſſemus. Non enim agunt iniuſtè, qui animalia quę cicurari prorſus non poſſunt, vel damnoſa omninò ſunt, plectunt atque interficiunt. manſueta autem humanaq; cicurando ad eas operas condocefaciant, quæ vniuſcuiuſque naturæ conueniunt:

Fetus equorum, aſinorumque, & boum genus,

vt ait Æſchyli Prometheus, dat deus,

Munera rependens quæ noſtris laboribus
Subeant. ———

ſic canum cuſtodia capras & oues defendit, dum mulgentur, tondentur, paſcuntur. Non enim vita hominibus eripitur, ſi non apponatur patinæ piſcium plenæ, aut iocinora anſerum, neq; boues aut hœdos in conuiuia mactent: neq; fallendi temporis cauſa, aut animi gratia in theatris ac venationibus alias beſtias inuitas cogant reſiſtere & pugnare, alias quas natura non armauit, interficiant. Qui enim ludit, & ſe oblectat, qui vnà ludant atq; gaudeant ſocios ſibi habere debent: non (quemadmodum de pueris dicebat Bio, eos per ludum ranas ſaxis petere, ranas autē non ioco, ſed ſeriò mori) ita venari & piſcari, vt voluptatem capiat beſtiarum crucia-

cruciatibus & mortibus, aut iis miſerabiliter à pullis catuliſve abreptis gaudeat. Non enim iniuſtè faciunt qui vtuntur animalibus: ſed ii, qui hoc faciunt damnoſè, contemtim, & cum crudelitate. XVIII.] Soc. Inhibe, & ſummoue hæc crimina. Propè enim adſunt huc accedentes multi, omnes venandi ſtudio dediti. quos neq; facile ſit ab inſtituto ſuo deducere, & nihil attinet offendere. Avt. Probè mones. Sed Eubiotum quidem ſatis ſcio, & conſobrinum meum Ariſtonem, tum Dionyſii Delphici filios Æacidem & Ariſtotimum huncce, nec non Nicandrum Euthydami F. gnaros eſſe terreſtris venationis, ideoq; a partibus Ariſtotimi futuros. ſicut ab altera parte Phædimus adducit inſulares iſtos & marinos, Heracleonem Megarenſem, Philoſtratumque Euboenſem,

Cura marinorum quibus eſt operum ——

Hunc autem noſtrum æqualem Optatum

Vtrum annumeris non eſt dignoſcere promtum:

qui agreſtem ſimul & marinam deam Dictynnam vtriuſque generis prædæ primitiis ſæpe veneratus, ita accedit, vt neutris videatur ſe adiuncturus. numnam male coniicimus mi Optate, communem te fore, & qui medium ferat adoleſcentum arbitrũ. Opt. Rectiſſime coniicis Autobule. iamdudum enim Solonis lex obſoleuit, quæ puniri iubet qui in ſeditione neutri ſe parti adiunxiſſet. Avt. Huc ergo adſide, vt ſi quid incidet teſte indigens, non Ariſtotelis libros excutiendi ſint, ſed tibi ob peritiam verum dicenti ſuffragemur. [XIX.] Socl. Agedum iuuenes, conuenitne inter vos de ordine? Arist. Actum eſt de eo inter nos magna contentione: tandem, vt ait Euripides,

Fortunæ proles ſors tulit ſententium.

cùm eò eſſet prouocatum, iuſſitque terreſtrium cauſam prius quam marinorum dici. Soc. Tempus ergo eſt Ariſtotime, vt tu iam nunc dicas, nos audiamus. Arist. Forum controuertentibus apertum eſt * alii ferum perimunt, in ipſo partus tempore inſilientes femellis. Genus eſt mugilum, quos pardias appellant: ij è ſuo viuunt muco. Polypus ſe ipſum depaſcens per hyemem deſidet, ** *Piſcium & piſcationis vituperatio.*

Igne carente domo paruo contentus in antro,

adeò vel ignauus eſt, vel gulæ deditus, vel ſtupidus, vel omnibus his culpis obligatus. Itaq; rurſum Plato in Legibus prohibuit, aut potius voto hoc petiit, ne marinam adoleſcentes venationem vnquam amarent. Nulla enim roboris exercitatio, nulla ſapientiæ meditatio, neque quicquam ad vires, celeritatem ve conducens agilitatemq; ineſt in certaminibus, quæ aduerſus labraces, congros, aut ſcaros ſuſcipiuntur. At in terreſtri venatione, ferocia animalia cõgredientium exercent audaciam & fortitudinem: verſuta, inſidiantium calliditatem: velocia, robur & laborum

tolerantiam apud inſequentes. Atque hæc bona venationi accepta feruntur: piſcatio nulla re eſt nobilis. [XX.] Neque ſanè deorum quiſquam, mi amice, dignum ſe congricidæ putauit titulo, cùm Lycoctonos voluerit dici Apollo: aut mullicida, cum ſit Elaphebolos Diana: ille à lupis, hæc à ceruis occidendis. Quid verò miri hoc? cùm etiam homini aprum duntaxat, ceruum, capream, leporem capere honeſtius ſit, quàm emere: tynnum, carabum, amiam obſonari, quàm capere magis decorum? Omninò enim piſcatio propterea turpis, nullo ſtudio digna, illiberalis credita eſt, quod nihil habet ingenioſum, nullas machinas, nullam verſutiam vſurpet. In vniuerſum verò, quando quibus demonſtrant philoſophi animalia ratione eſſe prædita, hæc ſunt: propoſita, apparatus, memoriæ, animorum motus, pro ſubole procuratio, gratiarum actio pro acceptis beneficiis, meditatio vltionis in eos qui læſerunt, inuentiones rerum neceſſariarum: indicium virtutis alicuius, vt fortitudinis, ſocietatis, continentiæ, magnanimitatis: conſideremus nihilne horum marina, aut obſcuram eorum notationem modò inuolutam ita, vt vix coniecturis ſolertibus poſſit percipi, habeant: in pedeſtribus autem & terrenis documenta iſtorum omnium exſtent ſplendida, euidentia, ſtabilia. [XXI.] Ac initiò mihi cõtemplare propoſita & apparatus taurorum ad pugnam ſe puluere conſpergentium: atq; aprorum dentes acuentium. Elephanti, quia materia quam alimenti ſui cauſa effodiunt aut excidunt, dentem hebetat deterendo, altero tantũ ad hanc rem vtuntur, alterum ſemper acutum ac recẽtem ſui defendendi gratia ſeruantes. Leo ſemper ambulat pedibus introrſum reductis, itaq; vngues occulit, ne attriti aciem amittant, aut inueſtigantibus occaſionem inueniendi exhibeant. non enim facile inuenitur veſtigiũ vnguis leonini: ſed in cæca & exigua incidentes ſigna, aberrant venatores. Ichneumon autem, quod auditum vobis puto, parum differt ab induto thoracem ad prœlium milite: tantum ſibi cœni circundat, tamque denſam ſibi circumfigit tunicam, aggreſſurus crocodilum. Hirundo, antequàm fetum excludat ſuum, videmus quo modo nidum adornet. quàm bellè fundamenti loco feſtucas ſubiiciat ſolidiores, iiſque adfigat deinde tenuiores. & ſi glutinis loco cœnum deſideret nidus, quo pacto ſuper lacum aut mare ita volitet, vt ſuperficiem eius tangens alis, eas vdas. non tamen grauiores faciat: iiſque deinde puluerem apprehendens, eo illinat atq; conſtringat laxas dilapſuraſq; partes. opus ipſum figura eſt angulis & multitudine laterum carente, æquabile & quantum poteſt fieri (rotundum in globi morem. ſic enim & ſtabile atq; capax fit, & nõ temere anſam præbet foris inſidiantib. beſtiis. [XXII.] Araneæ textum, commune exemplar telæ mulierum, & retibus, non vna de cauſa admirationem ſui præbet. Nam & fili ſubtilitas,

Tauri, apri elephanti ſolertia.

Leo.

Ichneumon.

Hirundo.

Aranea.

& textura non deiuncta aut ſtaminis in morem diuulſa, ſed continens tenuis in morem membranæ, & quodam glutinoſo humore obſcurè admixto conſerta, tum color aeream & caliginoſam reddens ſuperficiem fallendi cauſa, atque ipſa adeò maximè totius machinæ gubernatio, quod callidi inſtar venatoris, ſi quid retiſuo implicuit, illicò ſentiens caſſes ſuos contrahit, prædamque conſtringit: hæc inquam omnia eiuſmodi ſunt, vt niſi quotidie ſe conſpectui noſtro offerentia fidem facerent, non minus fabulæ putarentur, quàm coruorum in Africa ſolertia qui potu indigentes, lapidibus iniectis in aquam, eo vſque eam impleto cauo cótinente eleuant, dum roſtro attingere liceat. *Coruus.* Porrò autem cùm vidiſſem canem in naui nautis abſentibus lapillos in amphoram oleo non repletam inijcere: miratus ſum quomodo intelligeret à grauioribus immiſſis leuiora ſurſum elidi. *Canis.* Similes ſunt Cretenſium apum, & anſerum in Cilicia artes. *Apes.* *Anſeres.* Illæ enim ventoſum aliquod circumuolaturę promontorium, ne diſijciantur, ſeipſas exiguis lapillis in os ſumtis quaſi ſaburrant. hi quando Taurum traijciunt, animalia alioqui vocalia & obſtrepera, tum metu aquilarum in os iuſtæ magnitudinis lapide ſumpto taciturnitatem ſibi imperant, vt fallere in tranſitu eas poſſint. [XXIII.] Gruum etiam in volando nobilis eſt cautio. *Grues.* Nam cùm ſpiritus eſt largus, & aer aſperior, nõ vti in tranquillitate volant ſinu in fronte curuato in Lunæ morem: ſed ſtatim in triquetram formam conducto agmine, cuſpide eius figuræ ſcindunt circumfluum aerem, ne ordines rumpi ab eo poſſint. Vbi ſe in terram demiſerunt, eæ quæ noctu excubias agunt, corpus vni inſiſtentes cruri librant. altero pede lapidem perpetuò inter vigilandum retinent longo tempore: obrepente ſomno dimiſſus lapis illicò excitat. Vt iam eo minus mirer Herculem, ſi arcum axillæ ſubijciens, & complexus valido brachio,

Ducit ſoporem, dextera lignum premens,

neque eum etiam qui primus apertionem oſtrei quod conniueret exſpectandam deprehendit: cùm obſeruauerim Erodij technam. *Erodius.* is enim cùm à concha quam deglutijt conniuentem vexatur, tantiſper tolerat, dum eam à calore laxatam emolliendo apertamque ſenſit: tumque euomens hiantem & diductam, id quod eſui eſt, eximit. Cæterùm formicarum apparatus & diſpoſitiones exactè enarrare nefas pœnè eſt: omnes autem præterire, nimiæ ſocordiæ. Nullum enim ita exiguum habet natura magnatum & pulcrarum rerum ſpeculum. ſed tanquam in pura gutta inſunt omnium effigies virtutum,

Intus amicitiæ ſimulacrum eſt, ———

nempe cultura ſocietatis. ineſt etiam fortitudinis imago, laborum tolerantia. inſunt multa continentiæ ſemina, multa prudentiæ & iuſtitiæ [XXIV.] Cleanthes, tametſi negabat animalia ratione

Digitized by Google

prædita eſſe, nihilominus in tale ſe narrat incidiſſe ſpectaculum. Veniſſe formicas de ſuo cauo ad aliud formicarum examẽ, formicam portantes mortuam. Ex hoc aſcendiſſe alias formicas tanquã ad colloquium, rurſumque deſcendiſſe. id bis terve factum. tandem has ſurſum extuliſſe vermem, tanquam redemptionis preciũ pro mortua. hoc illas accepto, & reddito formicæ cadauere diſceſſiſſe. Sed inter ea quæ manifeſta ſunt omnibus, eſt in occurrẽdo æquitatis ſtudium, cùm nihil geſtantes geſtantibus aliquid de via decedunt: & rerum portatu difficilium corroſiones, atque partitiones, vt à pluribus poſſint ferri in particula diuulſæ. Quod autem minutas ſuas res aliquando foras efferunt formicæ & frigori exponunt, hoc Aratus pluuiam præmonſtrari aſſerit:

Sæpius & tectis penetralibus extulit oua
Anguſtum formica terens iter. ———

Quidam non oua interpretantur: ſed verſum ita legunt, vt intelligant eas fructus quos reconditos habent, metu rubiginis ac putredinis quam præſentiant imminentem exitioque futuram, foras efferre. Omnem earum calliditatem ſuperat præſenſio tritici germinationis. non enim manet aridum, aut putredinis exſors; ſed humectatur, & lacteſcit, cum iam eo tendit vt in herbam mutetur. ne igitur ſeminis vim ſeruans, inutile eſui fiat: exedunt illud principium ſeu acumen grani, è quo germen emitti à tritico ſolet. Non probo eos, qui quaſi corporis diſſectionem æmulantes, earum cauernas rei perſpiciendæ cauſa luſtrant. Ii quidem dicunt, à foramine non eſſe rectum in eam deſcenſum, aut quam alia beſtia facilè poſſet perrepere: ſed anfractibus atque flexibus cuniculiſque variè interceptum in tres deſinere cauitates: quarum vna commune ſit omnium domicilium, ſecunda penu rerum ad victũ pertinentium, in tertiam mortuæ reponantur. Puto autem nõ importunum vobis viſum iri, ſi poſt formicas elephantum producã: vt mentis vim & in minimis & in maximis corporibus contemplemur, neque illis non ſufficientem, neque his quicquam auferentem. Alij in elephante hæc admirantur, quæ diſcens & condocefactus in theatris oſtentat: figurarum formas inquam & immutationes: tanta varietate & ſubtilitate, non facilè vt humana meditatione, retentione, ac memoria poſſint æquari. Ego autem magis ex his, quos à ſua natura & nulla à diſciplina habet hoc animal motibus cùm animi tum corporis, tanquam ſinceris & meris, intellectum ei ineſſe animaduerto. Romæ non ita pridem, cùm multi docerentur inſtitiones admirabiles, gyroſque explicatu difficiles: quidam reliquis omnibus minus docilis, obidque crebrò increpatus & caſtigatus, deprehenſus eſt noctu ſua ſponte ad Lunam ſe exercens, atque diſcens. [XXVII.] In Syria ſcribit Agno quondam in domo quadam elephantum fuiſſe nutritum: quem

Formica. Elephas.

cũ magiſter hordei demenſo quotidie dimidio defraudaret, & aliquando idem domino inſpiciente totum demenſum affunderet: elephantum hoc viſo, proboſcide porrecta ſemiſſem ſeparaſſe, itaque ingenioſiſſimè fraudem præfecti ſui prodidiſſe. Alium, cùm in mẽſuram alimenti terram & lapides ingereret magiſter, & carnes iuxta elixarentur, cineres arreptos in ollam conieciſſe. Alius Romæ a pueris vexatus, proboſcidem eius ſtylis qui pungebant, vnum ex ijs comprehenſum ſublimem extulit, videbaturque enecaturus. Sed oborto adſtantium clamore, paulatim ad terram demiſit ac diſceſſit: metum tali homini ſatis eſſe pœnę arbitratus. De feris autem & ſeorſim paſcentibus, cum alia multa mirabilia narrantur, tum quomodo flumina tranare ſoleant. Primus ſe committit fluuio qui ætate & quantitate eſt reliquis minor omnibus. illi autem ſtantes in ripa ſpectant: quod ſi ille ſuo corpore ſupra aquam extet, iam fiduciam traijciendi indubitatam ſibi ſciant eſſe concipiendam. [XXVIII.] Huc vſque prouectus oratione videor mihi propter ſimilitudinem non debere pręterire vulpis aſtutiam. Sanè qui fabulas narrãt, ij columbam aiunt ex arca emiſſam Deucalioni certum indicium detuliſſe tempeſtatis, cùm rurſus ingrederetur: ſerenitatis, cum auolaſſet. Sed Thraces in hunc vſq; diẽ *Vulpes.* quando concretum gelu fluuium volunt tranſire, vulpe vtuntur ad ſoliditatem glaciei explorandam. ſenſim enim accedens, aurem admouet. & ſiquidem ſtrepitu oblato ſentiat aquam propè ſubterlabi: ratiocinatur non in profundum congelaſſe aquam, ideoque ſubſiſtit, &, niſi prohibeat aliquis, retrò abit. ſi nullum ſonitũ percipiat, iam audacter trãſit. Neq; eſt quod hoc dicamus ſenſus brutam eſſe ſubtilitatẽ, ſed ratiocinationẽ, cui ſenſus præbuerit principium. ea autem eſt talis. quod ſonitum edit, mouetur: quod mouetur, non congelauit: quod gelu non concreuit, humidum eſt: quod humidum, id ſubſidere ſolet. [XXIX.] Dialectici aiũt canem *Canis.* in triuijs ea vti argumentatione, quæ è pluribus diſiunctis enunciatis conficitur. ſic enim ſecum colligere. Fera aut hac, aut illa inſtitit via, ſed neutra: ergo hac, quæ ſupereſt. ſenſu niſi prænotionem nihil ſuppeditante: ratione aſſumtiones, ijſq; concluſionẽ inferẽte. Neq; verò canis hoc indiget teſtimonio: falſum cũ ſit, & adulterinum. nã ipſe ſenſus cani veſtigijs & curſus flexibus perſequẽdis feræ quò fugerit ea demonſtrat: valere iuſſis iſtis deiunctis aut copulatis effatis. Alioqui verò è multis factis, affectionib. & officijs canis, quę neq; olfactui neq; viſui obuia, ſola intelligẽtia agi ac cõſiderari queũt, natura eius perſpici poteſt. Ridiculus ſim, huius animalis in venatione continentiã, obedientiam, atq; ſolertiã vobis narrãs, quotidie iſta videntib. & tractantib. [XXX.] Romano cuidam in bellis ciuilibus iugulato caput amputare nemo potuit, niſi prius canem qui dominum cuſtodiebat, ac pro eo propugnabat

circum-

Digitized by Google

circumfuſi confodiſſent. Pyrrhus rex iter faciens incidit in canem qui interfecti hominis corpus adſeruabat: cognitoque eum tertiū iam diem cibi expertem aſſidere, neque cadauer deſerere tamen: illud quidem humari, canem autem attentè ſecū duci iuſſit. Paucis poſt diebus militum habita fuit luſtratio, ita vt ſinguli rege ſedente tranſirent. Ibi canis, qui aderat, atque adhuc quietus fuerat, vt vidit domini ſui percuſſores tranſire, fremens procurrit, eoſque allatrauit, ſubinde ſe ad Pyrrhum obuertens: ita quidem vt non rex modò, ſed qui aderant omnes ſuſpicionem de ijs conciperent. ergo comprehenſi & examinati, leuibus quibuſdam ſignis aliunde accedentibus, faſſi homicidium pœnas dederunt. Idem feciſſe aiunt Heſiodi illius ſapientis canem, qui Ganyctoris Naupactij filios prodiderit, à quibus Heſiodus interfectus fuerat. [XXXI.] Quod autem parentes noſtri Athenis, cùm ibi bonis litteris vacarent, compérere, id dictis euidentius eſt. Quidam cùm in templum Æſculapij occultè intraſſet, argenteorum & aureorum donariorum quæ mediocris eſſent ponderis arripuit, cumque ijs abijt, fefelliſſe ſe putans. Sed cuſtos canis, nomine Capparus, cùm nemo æditu orum latrantem exaudiret, fugientem ſacrilegū inſecutus eſt. & initiò quidem ſaxis petitus, non abſtitit: luce autem facta eminus eum eſt ſecutus, tanto ſpacio vt videre hominem ſemper poſſet eum obſeruans: cibum ab eo proiectum reſpuit, iuxta dormientem excubauit, rurſum ſurgentem ſubſecutus eſt, obuijs viatoribus adblandiens, illum allatrauit atque vrſit. Hæc cùm ij qui ſacrilegum perſequebantur, ex occurrentibus audiuiſſent, ſimul colorem & magnitudinem canis exponentibus: alacrius perrexerunt, deprehenſumque ſacrilegum à Cromyone reduxerunt: cane in reuertendo præeunte, lætitiaque exſultante, vt qui ſibi capti ſacrilegi laudem vindicaret. Athenienſes decreuerunt, vt cibus ei publicè demenſus daretur, & ſacerdotibus ea cura ſemper demandaretur. [XXXII.] Qua in re imitati ſunt priſcorum Athenienſium humanitatem erga mulum. Cum enim Pericles hecatompedum templum in arce ædificaret, atque (vt fieri adſolet) quotidie lapides multis ſarracis eò ſubueherentur: mulorum vnus qui alacriter quidem opus adiuuerat, ſed iam ob ætatem vacatione donatus fuerat, in Ceramicum deſcendens, ac lapides vectantibus plauſtris occurrens, perpetuò vnà verſabatur atque curſitabat, veluti exhortans alios & incitans. Itaque populus eius ſtudium miratus, tanquam athletæ ob ſenectutem rude donato publicè alimenta decreuit. Dicendum eſt ergo eos qui negant quicquam nobis aduerſus animalia iuris eſſe, hactenus rectè loqui, ſi hoc de marinis & in profundo degētibus accipi velint: quæ nullo nobis commercio, nulla gratia, nullo amore coniuncta, omnis expertia ſunt iucūditatis. & rectè dicitur apud Homerum,

ſed

——— *ſed te genuit mare glaucum:*

in hominem immitem & inſociabilem. quod nimirum mare nihil beneuolum, nihil manſuetum proferat. [XXXIII.] Qui verò hoc etiam de terreſtribus affirmat, immanis eſt & ferus. Niſi fortè nihil iuris fuiſſe Lyſimacho aſſeramus aduerſus Hyrcanum canem, qui & cadaueri ſolus adſedit, & cùm id cremaretur, adcurrens in ignem ſeſe coniecit. Idem etiam Aſtum feciſſe ferunt canem à Pyrrho (non rege illo, ſed alio quodam priuato) enutritum. nam & circa cadauer mortui moram traxit, & cùm efferretur, lecticæ adſultauit, & in rogum denique inſiluit, eſtq; vna combuſtus. Poro in pugna contra Alexandrũ vulneribus confecto, elephantus ſenſim & leniter multa ſpicula promuſcide extraxit. & ipſe iam male affectus, non prius tamen procubuit, quàm ſenſit regem exſanguem delabi: tum demum, ne corrueret, paulatim ſeſe demiſit, vt rex commodius ad ſolum ſe inclinare poſſet. [XXXIV.] Bucephalus nudus conſcendendum ſe equiſoni ſuo præbebat, ornatus autem regijs phaleris & bullis, neminem excepto Alexandro admittebat: cæterorum ſi quis accederet tentandi gratia, aduerſus occurrens magno cum hinnitu inſiliebat ac conculcabat, niſi quis fuga ſaluti conſuluiſſet. Neque neſcio quoduis exemplum vobis viſum iri varietate aliqua conſtare. [XXXV.] Non poteſt autẽ facilè ingenioſi animalis factum aliquod inueniri, in quo vnius duntaxat virtutis inſit indicium. ſed eluceſcit in amore eorum erga prolem ſimul ſtudium laudis & alacritas, in fortitudine ſapientia iræ moderans, & prudentia atque aſtutia non eſt abſque audacia. Si tamen libeat diuidere, & diſtinguere ſingula, manſueti ſimul & excelſi animi imaginem proponunt canes, qui auertuntur à ſubſidentibus in terram. quò hæc pertinent:

Cum clangore canes tunc irruere hunc ſed Vlyſſes
Aſtu ſubſedit, baculumq́; abiecit. ———

non enim porrò impetũt canes eos qui ſe demiſerunt, humiliumque animo ſimiles ſunt facti. Ferunt etiam præcipuum de Indicis canibus qui in Alexandrum pugnauit, emiſſis ceruo, apro, & vrſo quietum iacuiſſe, eoſque ſpreuiſſe, viſo autem leone ſtatim ſurrexiſſe, & ad certamen ſe paraſſe: palam oſtendentem hunc ſe ſibi aduerſarium coutemtis reliquis omnibus deligere. Canes verò qui lepores venantur, ſi ipſi eos interficiant, gaudent ijs dilacerandis ac ſanguine eorum potando. ſi verò lepus deſperata ſalute (vt ſæpe fit) quidquid habet reliquum ſpiritus in extremum inſumẽs curſum concidat: mortuum nactus canis non tangit omninò, ſed adſtat caudam mouens: ſignificans nimirum ſe non carnis, ſed victoriæ cauſa certaſſe. [XXXVI.] Verſutiæ autem cùm ſint multa exempla, omiſſis vulpium, luporum, gruum, graculorumq; commentis callidis (ſunt enim nota) teſtem laudabo Thaletem antiquiſſi-

Aſinus. quiſſimum philoſphorum: quem ferunt non minimam laudem eo inueniſſe, quod artem arte dextrè ſuperaſſet. Salem portantiũ mulorum quidam fluuium ingreſſus, fortuitò cõcidit, ac ſale in aqua colliquato cùm ſurgens onere ſe animaduerteret leuatũ, cauſam ſenſit ac memoriæ mandauit. & quoties per amnem trãſiret, dedita porrò opera ſe demiſit, & in vtranq; partẽ verſauit vt vaſa in aquam demergerẽtur. Quod vbi Thales audiuit, iuſſit loco ſalis lana & ſpongijs vaſa impleri, ijsq; oneratum agi mulum: qui cùm pro more ſuo egiſſet, & aqua onus ſuum impleuiſſet: ſentiens ſuas ſibi argutias male ceſſiſſe, poſthac ita cautè fluuium tranſijt, vt ne inuito quidem ipſo vaſa aqua tangerẽtur. [XXXVI.] *Perdices.* Alium aſtum cum fetus amore coniunctũ perdices vſurpant. Adſuefaciũt enim pullos ſuos, qui nondũ volare poſſunt, vrgente aucupe ſupinos iacere, & glebam aliquã aut quiſquilias corpori inijcere ac prætẽdere, tanquã vmbraculũ aut tegumentum quoddã. ipſæ perſequentẽ alior ſum abducunt atq; circumagunt hinc inde volitantes, paulatimq; loco cedentes, donec lactatum ſpe capiendi longè à pullis auellant. *Lepores.* Lepores in cubiculum ſuum redeuntes, catulorum alium alio ponunt, ſæpe iugeri interuallo vnum ab alio locantes: ne ſi homo aut canis ſuperueniat, omnes ſimul periclitentur. ipſi cùm hac illac diſcurrentes varia veſtigia reliqueriut, ad extremũ ſaltu magno longè à veſtigijs ſe ſubducentes, ita dormiunt. *Vrſa.* Vrſa quando grauedine, quàm pholian appellant, corripitur, prius quàm omninò torpeat, grauiſq; & immobilis fiat, locum receptui deſtinatum expurgat: eumq; ſubitura incedit quàm poteſt maximè ſuſpenſis greſſibus, ſummis inſiſtens veſtigijs: tandem corpore in tergum coniecto in antrum ſuum ſeſe infert. *Cerui.* Ceruæ potiſſimum iuxta vias pariunt, quo carniuora animalia non accedunt. Cerui quando ſe graues ob pinguedinem & carnium abundantiam ſentiunt, ſubducunt ſe aliò: vt quod fugiendo conſequi non poſſunt, latendo impetrent. [XXXVII.] Terreſtrium echinorũ (quos erinaceos ẽt & ericios appellant) ſui defenſio & cuſtodia etiam prouerbiũ genuit:

Scit multa vulpes, magnum echinus vnum habet.

nam accedente, vt aiunt, vulpe, ipſe

Corpus conuoluens pinea in morem nucis
Spinis riget horrens, ne vel morderi queat,
Vel tangier.——

Elegantior tamen eſt eius pro catulis procuratio. Autumni enim tempore ſub vites obrepens vuarum baccas pedib. decutit in terram, eaſq; circumuolutans ſe ſpinis ſuis excipit: ac nobis aliquando omnibus hoc ſpectantibus ſpeciem exhibuit ambulantis vuæ. deinde in cauernam ſuam deſcendens, catulis eas à ſe decerpẽdas præbet. Cubile eius duo habet foramina: vnum verſus meridiem, alterum verſus ſeptentriones. Cùm ergo præſentit mutationem

aeris, inſtar gubernatoris vel mutantis obthurat id quod vento eſt oppoſitũ, alterum aperit. ꝙ cùm Cyzici quidã obſeruaſſet, creditus eſt a ſe p̃dicere poſſe ventũ qui eſſet ſpiraturus. [XXXVIII.] Societatis tuendæ ac prudentiæ exẽpla Iuba ſcribit ab elephantis exhiberi. Venatores. n. foſſas quas ad ipſos capiendos faciunt, leuibus ſarmentis & terra vili iniecta obtegunt. Cũ ergo elephantorũ vnus (nã multi ſimul ambulant) in foſſam incidit: reliqui materiam congerunt, & lapides ingerunt, vt illapſus facilè exire poſſit. Scribit etiam elephantos dijs vota facere, cùm ſe nemine docente mari luſtrent, ſolemq; orientem adorent, proboſcide manus loco ſurſum erecta. Itaq; etiã hoc animal diis eſt cariſſimũ, vt Ptolemæus Philopator teſtatum fecit. Cum. n. victo Antiocho vellet diis honorẽ ſplendide habere, præter alia ob partam prœlio victoriam ſacrificia, quatuor etiã elephantes immolauit. nocturnis autẽ territus inſomniis, ꝙ numen ei ob ſacrificium illud inuſitatum comminaretur, cum multis vſus eſt piaculis, tũ quatuor æreos elephãtos pro occiſis poſuit. Neq; minus ſocietatẽ colunt leones. Nã à iunioribus in venationẽ educuntur ætate grauiores & tardiores. hi vbi defatigati ſunt, ſedent & iuniores operiũtur. qui prædã nacti, mugitu (qui ſimilis eſt boatui vituli) ſeniores vocant: hi id ſtatim ſequuntur, accedunt, communiq; præda veſcuntur. [XXXIX.] Amores porrò multorũ exſtitere animaliũ, alij ſæui & furioſi, alij habentes non inhumanã elegãtiam, neq; inuenuſtã conſuetudinem. Qualis fuit Alexandreæ amor elephanti, riualẽ ſe Ariſtophani grãmatico exhibentis. amabant. n. ambo puellã corollas vendentẽ, & non minus euidenter elephas: nam per forũ pomarium trãſiens, ſemper ei poma adferebat, diuq; adſtabat proboſcideque manus inſtar intra veſtẽ inſerta pectus leuiter contrectabat. Draco autẽ qui Ætolicã feminam amauit, noctu ad eam cõmeabat, & ad cutẽ vſq; ſubiens amplexanſq; neq; volens neq; imprudens lædebat: placideq; ſemper ſub aurorã abiit. ꝙ cum adſiduò faceret, neceſſarii longius remouerũt feminã. Draco poſt id, triduũ aut quatriduum nõ venit, quærens (vt apparet) eã, & vagans. tandẽ ægrè cũ reperiſſet, nõ pro more placidus, ſed aſperior acceſſit, & cũ manus eius reliquis voluminib. corpori alligaſſet, ſuras extrema cauda flagellauit: lenem quandã & amatoriam iram oſtendens, quæ plus indulgentię habere quã pœnæ. Omitto anſerem, qui in Ægypto puerum adamauit, & Glauces citharœdæ amore captum arietẽ. ſunt. n. in ore omniũ, & vobis multarũ narrationũ ſatietatem obortam puto. [XL.] Iam ſturni, corui, pſittaci, quando loqui diſcunt, vociſq; ſpiritũ ita facilẽ fictu doctoribus præbent: videntur mihi inter diſcendum patrocinari aliis animalibus, ac nos quodãmodo docere, etiam eius quæ viua voce exprimitur & articulatæ orationis partem ipſis eſſe. Quo fit vt valde ridiculi ſint, qui cum iſtis animalibus ſibi compa-

Elephas.

Amores brutorum

Voces auiu.

comparandos ſumunt piſces, qui neque ad vlulatum quidem aut ad gemitum ſatis habent vocis. cùm auium à natura profectis, & nulla diſciplina formatis cantilenis quantum venuſtatis & gratiæ inſit, eruditiſſimi & muſices peritiſſimi homines teſtimonium ferant: ſuauiſſima poemata & carmina, olorum, & luſciniarum cõparantes cantibus. Quoniam autem in docendo quàm diſcendo plus ineſt rationis: fides iam habeatur Ariſtoteli, qui docere etiam animalia ait, viſam enim eſſet luſciniã, quæ ſuo pullo canendi modũ traderet. atq; teſtimonium ei fert hæc res, quod eæ philomelæ deterius canunt, quæ paruæ captæ & conuictui mattum ereptæ aluntur. quæ enim à matribus educantur, ſimul diſcunt: non mercedis aut gloriæ gratia cantillantes, ſed quia delectantur, & vocis pulcritudinem magis quàm vtilitatem diligunt. [XLI.] Eſt quod vobis narrem, auditum ex ore multorum Romanorum & Græcorum, qui rem coram ſpectauerunt. Tonſor quidam tonſtrinam habebat ante templum, quod Forum Græcorum appellant. Is mirificè vocalem & garrulã alebat picam, quæ & hominum verba, & voces boum redderet, inſtrumentorumque ſonos: non cogente quoquam, ſed quod ipſa impenſè ſtuderet omnes voces prodere, nihil non ſonorum exprimere imitando. Fortè euenit, vt in ea vicinia diues quidam efferretur multis tubis accinentibus. cùmque pro more ibi locorum fieret inſtitio, tubicines quia placebant, iuſſi cantum diutius protraxere. Ab illa die pica ita muta, ita voce omni deſtituta fuit, vt ne eam quidem ederet, qua neceſſaria ſibi ſolebat indicare. Quibus ergo ante vox eius, iis tunc ſilentium admirationi fuit eo maiori, quod auditorium ſolitorũ eà pergere ita conticuiſſet. Non deerant, qui veneficio eandem artem tractantium hoc effectum ſuſpicarentur. plerique ſono tubarum auditum auis percuſſum putabant & attonitum, vnaque cum eo extinctam vocem. Verùm nihil erat tale in cauſa: ſed exercitatio, vt apparuit, vt imitandi in ſeſe conuerſa, & vocem tanquam inſtrumentum concinnante atque apparante. Subitò enim rurſum emicuit, nihil vſitatarum illarum & veterum imitationũ, ſed cantus tubarum ipſis conuerſionibus modulans, omneſque mutationes & pulſationum numeros exprimens. vt quomodo dixi, in animalibus intelligi poſſit facultatem à ſeipſo diſcendi rationis maiorem habere vim, quàm docilitatem magiſtro aptam. [XLII.] Vnam tamen canis diſciplinam non videor mihi debere ſilentio premere, cuius ſpectator Romæ fui. Erat mimo cuidã, qui tum fabulam perplexam, multarumque actione perſonarum conſtantem docebat. is canis cùm alios geſtus referebat, rebus & motibus animorum propoſitis reſpondentes: tum facto periculo in ipſo de veneno, quod ſoporem afferret, ſed lethale videri ex argumento fabulæ debebat, panem in quo id exhibebatur accepit, &

Pica mirabilis.

poſt-

poſtquàm ediſſet, paulò poſt ſimilem ſe tremebundo, labaſcenti, ac caput ob grauitatem ſuſtentare nequeunti præbuit: denique ſe tanquam exſtinctum protendit, trahendumque & transferendum præbuit: ſicut fabulæ rationes poſtulabant. Deinde articulo temporis ex his quæ dicebantur agebanturq; cognito, ſenſim principiò ſeſe commouit, tanquam ſi ex alto ſomno expergiſceretur, ac ſublato capite circumſpexit: poſt admirantibus omnibus, ad eum acceſſit ad quem debuit, lætitiam ſimulans atque comitatem. ea res commouit animos omnium hominum, ipſiuſque etiam Veſpaſiani ſenis imperatoris, qui vnà tum in theatro Marcelli aderat. * [XLIII.] Sed ridiculi fortaſſe ſumus, qui eo nomine laudamus animalia, quod diſcant, cùm Democritus affirmet, nos eorum in maximis rebus fuiſſe diſcipulos, araneæ in texendi arte atque reficiendi, hirundinis in ædificandi, oloris & luſciniæ, in ſuauiter canendi & imitandi.

Homines quæ à brutis didicerunt.

Medicinæ porrò trium partium exempla illuſtria in ijs videmus. Non enim medicante duntaxat eius vtuntur ſpecie, cuius quidem ſubijciam exempla.

Medicina.

Teſtudines origanum, muſtelæ rutam mandunt, vbi aliquid de ſerpente comederũt. Canes certa quadam herba ſe bili vexante expurgant. Draco oculum obtusè videntem feniculo compunctum acuit. Vrſa cùm primum ex antro ſuo prodit, aro veſcitur agreſti cuius acrimonia aperit inteſtinum ipſius concretum. Alioqui nauſea cùm tentatur, ad formicarum cauernam ſe confert, linguamque ſuam pinguem & dulci ſucco mollitam exerens eis proponit, dum hæc formicarum fiat plena, quibus deglutitis iuuatur. Sed & ibis prolutionem alui, per inteſtinorum vltimam extremitatem ingeſta marina aqua ſe purgantis, animaduertiſſe & imitati dicuntur Ægyptij & ſacerdotes eorum, cùm ſe conſpergendo luſtrant, aqua ad hoc vtuntur, è qua ibis biberit: quod infectam aut inſalubrem nullam hæc aquam tãgat auis. [XLIV.] Sed & cibi abſtinentia curantur quædam. vt lupi & leones, qui cùm faſtidium carnium eſu nimio contraxerunt, aliquantum iacentes & ſe calefacientes quieſcunt. Tigrin ferunt, ſi ei hœdus porrigatur, abſtinere cibo per biduum: tertia die eſuriẽtem, aliud poſcere, & ni mox detur, caueam conuellere in qua incluſa tenetur, interim hœdo vt conuictori iam & contubernali facto parcere. Sed & medicinam quæ manibus adminiſtratur exerceri ab elephantis aiunt: qui vulneratis adſtantes, contos, lanceas, & ſagittas facilè & abſque damno aut laniatione euellant. Capellæ Cretenſes quod dictamno eſa facilè eijciunt infixa ipſis ſpicula, (ſtatim enim ſauciatæ eam herbam, nihil aliud, ſectantur) grauidis mulieribus occaſionem dederunt obſeruandi, eam vim eijciendi fetus habere. [XLV.] Hæc quanquam admirabilia, minus tamẽ admirationis merentur, quam quod beſtiæ ſunt, quæ numeri vim intelligunt, & numerare poſſunt. Suſis boues ſunt, quæ regium

Boues.

ibi hortum rigant portatilibus hauſtris, quorum numerus eſt definitus, vt quæuis bos quotidie centum id genus vaſa aquæ plena eò portet. plura vt portet, nulla ratione, ne vi quidem vlla efficies. nam ſæpe quidem tentatum eſt: ſed bos vbi conſtitutum numerum abſoluit, ſubſiſtit, neque amplius progreditur. ita accuratè ſummam concipit, & in memoria conſeruat. Autor Cteſias Cnidius. Afri Ægyptios derident, qui de oryge fabulentur, eum ea die & hora vocem emittere, qua ſidus oritur, quod Seitium & Caniculam nos appellamus, ipſi Sothen. ſuas enim vniuersè capras quãdo illud aſtrum cum Sole oritur, certo conuerſas ad ortum intueri: eſſeque id firmiſſimum documentum annuæ circuitionis, maximeq; cum aſtronomicis conſentiens tabulis. [XLVI.] Vt autem oratio noſtra colophonem ipſa ſibi imponens deſinat, agedũ moueamus (quod dicitur) à ſacra linea ſcrupulum, & exigua quædam de diuinitate diuinationeque noſtrorum dicamus animalium. Non enim exigua, aut ignobilis, ſed cùm magna, tum peruetuſta pars diuinationis eſt auſpicium. Celeritatem quippe ſuam aues, vim intelligendi ob agilitatem omnibus viſis percipiendis aptam, deo accommodant vtendam: vt is eam conuertat & ad motus, & ad voces, & ad garritus, & ad figuras: quæ omnia alias inſiſtunt, alias venti in motum citentur: aliaſque actiones impediãt, alias dirigant & ſuis impulſibus ad finem perducant. Ideò in genere Euripides aues deorum præcones appellauit. in ſpecie autem Socrates olorum conſeruum ſe facit. Sicut etiam de regibus Pyrrhus aquilæ cognomento, accipitris Antiochus delectatus fuit. piſcium appellationem inſcitis hominibus dumtaxat vel probri vel ſalſè mordendi gratia tribuimus. Verùm enim verè cùm ſexcenties ſexcenta poſſint enumerari, quæ à terreſtribus & aereis animalibus nobis voluntate deorum præmonſtrantur atque præſignificantur: piſcium patronus ne vnum quidem tale proferre poteſt. muta enim aquatilia omnia, & nihil prouidentiæ diuinæ cernentia, in Titanicum mare impiumque abiecta ſunt, veluti in ſceleratorum regionem, vbi ratio & mens animi exſtinguuntur. vt extrema animi parte qua ſentitur, confusè & dilutè prædita iſta, magis palpitantium, quam animalium ſint ſimilia. [XLVII.] HERACLEO. Contrahe ſupercilia, mi Phædime, teque excita ad cauſam marinorum noſtrûm inſulanorumque defendendam. Non enim iocosè dixit Ariſtotimus, ſed valido vſus eſt agone, ac dicendi arte, cui ad forenſem rationem nihil præter cancellos & tribunal defuit. PHÆDIMVS. Inſidiæ verò, mi Heracleo, doluſque manifeſtus nobis intentantur. Nos enim heſterna adhuc crapula obrutos ſobrius, vt vides, præclarus iſte præmeditatè adortus eſt. Recuſare tamen certamen non licet. Nolo enim de me, ſi Pindarum æmuler, dici hæc:

Caniculæ ortus.

Augurium

Propoſito certamine, præſcriptio

Virtutem in altas coniecerit tenebras.

Multum enim ocij nobis eſt, ceſſantibus non choris, ſed equis, canibus, retibus, & verriculis: cùm ob diſputationem hanc induciæ hodie omnibus in terra mariq; verſantibus animalibus cõtigerint. Non tamen eſt quod metuatis. Vtar enim eo modicè: neque philoſophorum opiniones, neque fabulas Ægyptiorum, aut Indorum teſte carentes, Aſſorũve narrationes adducens: ſed pauca eorum proferens, quæ vbique teſtes habent eos, qui mare exercent, viſuque fidem ſui faciunt. [XLVIII.] Quanquam terreſtriũ quidem exemplorum nullum in occulto eſt, ſed apertè ſenſui cognitionem ſui præbent. Mare autem pauca & exilia præbet, & ſuorum animalium plerorumq; abſcondit ortus, nutritiones, inſidias quas inuicem ſtruunt & cauent: in quibus non pauca prouidentiæ, memoriæ, & iuſtitiæ opera ignorata, obſunt noſtræ cauſæ. Deinde terreſtria animalia ob generis communitatem & vitæ cõſuetudinem vtcunque cum hominum moribus commixta, educationem, doctrinam, imitationemque conſequuntur: quibus acerbitates omnes & moroſitates, tanquam dulci aqua admixta marinæ ſalſugo, delinitur atque conditur, incompoſita & inertia omnia excitantur motuum humanorum commercio. At marinorum vita magnis limitibus ab hominum conſuetudine diſtincta, nihilque adſciticium habens, nihil vſu partum, ſua eſt tota & genuina, & nullis permixta alienis moribus: non ob naturam hoc, ſed propter locum. Natura enim quantum ex ſe diſciplinæ conſequi poteſt, inque ſe continet, etiam piſcibus largitur. [XLIX.] Itaque multas anguillas hominibus præbet cicures, quæ ſacræ vocantur: quales ſunt in Arethuſa. Sæpe etiam piſces, qui nominatim vocati exaudiant: qualem ferunt Craſſo fuiſſe murænam, quã mortua fleuit. cùm quidem Domitio obijcienti hoc, reſpondit: Nonne tu ſine lacrymis tres vxores ſepeliſti? Crocodili ſacerdotum non modò vocem agnoſcunt vocantium, ſeque contrectari ſinunt: ſed etiam rictu diducto dentes manibus purgandos, & linteo tergendos præbent. Nuper optimus Philinus cùm in Ægypto vagatus ad nos rediſſet, narrauit, ſe in vrbe quæ ab Antæo nomẽ habet, vidiſſe vetulam cum crocodilo dormientem, iuxta eam in grabbato molliſſimo decorè porrectum. Sacrum verò crocodilum antiquitus narrant Ptolemæo regi, cùm ab eo vocatus non compareret, fruſtra etiam ſacerdotibus hortantibus atq; precantibus, finem vitæ, qui non multo poſt ſecutus eſt, præmonſtraſſe. Vt iam neque precioſæ illius diuinationis exſors ſit aquatile animalium genus, neque ſuo honore careat: quando etiam apud Suram (pagus is eſt Lyciæ inter Phellos & Myra) audio homines piſcibus adſidere, ex iiſque arte quadam tanquam ex auibus præſagia futurorum captare. Verum hæc ſufficiant exem-

Piſ. ei cicures.

Piſcium diuinatio.

pla ad oſtendendum, piſces non omninò à noſtro genere alienos eſſe, aut qui nulla nobiſcum affectione conſpirẽt. [L.] Sinceræ autem & naturalis perſpicientiæ, magnum eſt hoc & commune argumentum: quod nullum aquatile, demtis his quæ ad ſaxa adhæreſcunt vel ijs adnata ſunt, ita facilè & abſque negocio ab homine capi poteſt: vt aſini à lupis, apes à meropibus, cicadæ ab hirundinibus, angues à ceruis, (quibus quidem non à curſu, ſed ſerpentes attrahendi facilitate elaphi nomen apud Græcos eſt.) Sed & ouis pede lupum ad ſe vocat, & ad pantheram pleraque aiunt accedere ſuauitate odoris illecta, maximè ſimias. Marina autem ferè omnia cùm præſentiant, ſuſpicenturque & caueant inſidias calliditate ſua, fecerunt vt piſcatio nõ ſimplex aut expedita eſſet, ſed varia inſtrumenta, omniſque generis artes ac fallacias requireret. Idque liquet etiam ex ijs quæ maximè ſunt in promtu. Nam calamum piſcatorium non volunt craſſum eſſe, quanquam eo robuſto opus ſit ob captorum piſcium violentas reuulſiones: ſed tenuem potius eligunt, ne latam faciens vmbram, terreat animal natura ſuſpicioſum.

De hamis.

Quin & funiculum hami paucis nodis nectũt, leuemque faciunt: quod alias dolum ſenſuros piſces putant. & ſetæ partes quibus vncus alligatur, quàm maxime albas faciunt, vt eo facilius lateant in mari ob ſimilitudinem coloris. [LI.] Verſus autem Homeri,

Illa cito, plumbi ſimilis, petit impete fundum:
Quod bouis agreſtis cornu ducente ſub vndas
Crudiuoris miſſum mortem fert piſcibus atram:

quidam ſic accipiunt, vt putent veteres boum crinibus ad hamorum funiculos conficiẽdos fuiſſe vſos. Keras enim quod alias cornu ſignificat, heic eſſe crinem: vnde Keiraſthæ tonderi, & Kura tonſura, & Keroplaſtes ille apud Archilochum, ſtudioſus comæ ornandæ. Sed errant hi. Nam ſetis equinis vtebantur maſculis: cùm equarum caudæ vrina madefactæ ſetas habeant inualidas. Ariſtoteles in his nihil ait ſapienter aut ſubtiliter dictum eſſe: ſed reuera funiculo ante hamum apponi corniculũ, quod piſces peruorent ſi quid aliud attingant. Hamis porrò vtuntur rotundis aduerſus mugiles & amias, quia ijs os eſt paruum, à recto enim ſibi timent. aliquando etiam teretem ſuſpectum habens mugil, in orbem circumnatat, eſcam cauda verberans, & quod decuſſit, ad os reflectens. quod ſi nequit, ore contracto ſummis labris eſcam attingit, aliquid inde carpens. Labrax elephanto fortiorem ſe gerit. non enim alium, ſed ipſe ſeipſum, quando hamum momordit, capite hinc inde agitato vt vulnus dilatet, doloremq; iſtius tolerans laniationis, vnco liberat. Vulpes rarò ad hamum accedit, ſed dolum fugit: capta ſtatim extra vertit corporis interiora, (quod ei ob robur & flexibilitatẽ datum eſt) itaq; hamũ eijcit. [LII.] Hæc qui-

dem

Mutua piſcium auxilia.

dem intelligentiam demonſtrant, vſumq; eius tempeſtiuum, atq; eum artificioſum & ſubtilem. Alia ſunt, quib. cum prudentia coniunctus mutuus amor, ſocietatiſq; ſtudium declarantur. Scarus vbi hamum vorauit, reliqui ſcari adſiliunt, & funiculum morſibus rumpunt. ijdem ſuis in rete illapſis caudas tradunt, mordicuſque tenentes alacriter extrahunt. Anthiæ in gentilibus ſuis liberandis maiorem adhibent audaciam. funiculũ enim in dorſum recipiunt, ſpiniſq; erectis conantur earum aſperitate tanquam ſerra diſſecare. Atqui nullum nouimus animal, quod alij ſui generis audeat opem ferre: non vrſam, non aprum, non leænam, non pantheram, ſed conueniunt quidem in theatris quæ eiuſdem ſunt naturę, inq; orbem circumeunt: alteri verò alterum ſubuenire neq; nouit neq; curat, ſed ab eo vulnerato aut moriente quàm longiſſimè fugit atque defilit. Narratio autem, amice, de elephantis qui in foſſam delapſum congeſta materia educant, nimis quàm abſurda eſt, & aliena: tanquam è regio edicto iubens nos libris Iubæ credere. quod ſi vera eſt, oſtendit multa marina animalia ſocietatis ſtudio, prudentiaque nihil concedere terreſtrium ſapientiſſimo. Sed mox de ſocietate eorum peculiaris erit ſermo. [LIII.] Cæterùm piſcatores cùm vident pleroſq; piſcium ex hamis eluctari, ad vim ſe conuertunt, Perſarum more ſagenis eos circumuenientes, quib. comprehẽſi nulla calliditate effugere poſſint. Nam verriculis & naſſis mugiles iulideſq; capiuntur, tum mormyri, ſargi, gobij, labraces. quæ autem iaciuntur in altum retia, mullum, chryſopum, ſcorpiũ trahunt. quin etiam gripis & ſagenis piſces incluſos rapiũt: quod retium genus *panagram* Homerus rectè appellauit, quod omnia eo capiantur. Sunt tamen aduerſus hæc machinæ muſtelis & labracibus. Labrax enim cùm ſentit panagram trahi, vi ſolum tundit, in eoque cauitatẽ efficit, in qua ſe cõtinet dum rete tranſeat. Delphin deprehenſus, vbi ſe in vlnis ſagenæ teneri ſentit, nihil perturbatus, ſed lætus intus manet, epulaturq; abſq; negocio, tanta piſcium copia præſente. vbi rete propè ad terram adducitur, eo eroſo abit. Quod ſi non effugiat, primùm nihil aliud patitur, quàm quod piſcatores mariſcis ei circa criſtam inſutis ita ſignatum dimittũt. rurſus capto verbera ingerunt, agnito è ſutura. Sed hoc rarò euenit. pleriq; enim primùm veniam conſecuti, poſthac à maleficio abſtinent. Cùm autem multa præterea ſint prudentiæ in præcauẽdis & effugiendis inſidijs exempla, ſepiæ artem præterire non cõuenit. Veſicam enim iuxta collum habens plenam atro humore, (*tholus* is vocatur) vbi deprehenditur, hunc effundit foras, tenebraſq; circa ſe efficit mari infecto, vt piſcatoris conſpectum ſubterfugere poſſit. imitans deos Homericos, qui quos ſaluos volunt cœrulea ſæpenumerò nube obiecta eripiũt atq; ſuffurãtur. [LIV.] Sed de his ſatis. Inſidiandi autem & prædandi eorum calliditas in

Aſtus piſcium.

multis conſpicitur. Aſter cùm ſciat omnia quæ tetigerit diſſolui ac colliquari, corpus ſuũ tangi ſinit ab appropinquantibus. Torpedinis vim noſtis, quæ non modò tangentibus ſtuporem infert, ſed etiam per ſagenam torporem manibus captantium immittit: quidam, qui eius naturam magis compererunt, aiũt ſi viua in terram excidat, aquam ei ſuperfundentes, torporẽ ſentire per affectam qualitate piſcis aquã ad manum allatum. Huius ergo rei cũ habeat innatum ſenſum, cũ nullo cominus pugnat piſce, neq; periculũ vllum adit: tantũ in orbẽ circumnans, quaſi tela ſpargit vim à ſe defluentẽ, inficitq; primò aquã, deinde animal per aquã; cùm id neq; defendere ſe queat, neq; effugere, ſed quaſi vinculis irretitum teneatur atq; congelet. Notus eſt etiam multis piſcator, cui à capiendis piſcibus nomen eſt factum: cuius arte etiam ſepiam vti Ariſtoteles ſcribit. A collo ſuo demittit acetabulum inſtar funiculi quo hamus dependet, quod & laxatum longè emitti, & facillimè retrahi in ſe poteſt: id piſciculis, quos propè ſe videt, mordendum exhibet, paulatimque in ſe retrahens fraude ad ſe prædam adducit, dum ore contingere poſſit. [LV.] Polypus vt colorem ſuum mutet, Pindarus notum fecit ac celebre, ſic canens:

Marinæ beſtiæ colori
Aduerte mentem, & ſic vafer omnibus
Verſare in vrbibus:

& Theognis:

Polypodis fac morem imiteris verſicoloris:
Cui lubitus, ſemper fit ſimilis, lapidi.

Sanè etiam chamæleon mutatur: non vt moliatur aliquid, aut ſeſe occultat: ſed ob metum ita vertitur, natura meticuloſus: & id mutationis conſequitur, vt ait Theophraſtus, ſpiritus multitudinem, parum enim abeſt quin totum eius corpus pulmone impleatur, quo indicatur ipſum ſpirituum plenum, & mutatu facilem eſſe. At polypi mutatio non eſt animæ affectio, ſed actio quædam. Mutat enim ſe dedita opera; hac arte fugiens quæ timet, & apprehendens quib. alitur: decipiendo capiens non fugientia, & euitãs præteruehentia. Nam ipſum ſua comedere acetabula, falſum: à muræna ſibi & congro metuere, verũ eſt. ab his enim male tractatur, neque lædere viciſſim poteſt ob lubricitatem elabentes, ſicut rurſum carabus illis in complexum venientibus vincit. nam tenuitas non eſt aduerſus aſperitatem auxilio: polypo autẽ acetabula intrudentẽ perit. Atq; hunc orbem & viciſſitudinem mutuò ſeſe inſequendi & fugiendi natura ipſis vt exercitationẽ ac meditationem certaminis de calliditate & prudentia ingenerauit. [LVI.] Enimuerò echinũ terreſtrem retulit Ariſtotimus, quæ præſenſiſſet ventos, laudauitq; gruum volatum trianguli forma. Ego autem echinum nullũ Cyzicenum aut Byzantium, ſed omnes in vniuerſum

uerſum marinos echinos profero, qui vbi tempeſtatem fluctuſq; prænoſcunt, lapillis ſeſe ſaburrant: ne ob leuitatẽ euertantur, aut vndis obortis auellantur, ſed lapillis prægrauantibus maneant. Volatus gruum ad venti rationes accommodatus, non eſt vnius generis. Sed hoc omnibus communiter notum eſt piſcibus, ſemperque aduerſum vndas & fluctum natant, cauentque ne vento ſecũdum caudam incidente ſquamæ nudatæ corpus nudũ exhibeant, idq; dolore afficiatur. Itaq; proram ſuorum corporum ſemper aduerſam vndis ſtatuunt. ſic enim ſciſſum à fronte mare branchias conſtringit, leuiterq; per ſummam ſuperficiem defluens ſquamas deprimit, neque cum horrore erigit. Hoc, inquam, omnium commune eſt piſcium, excepto ellope. is ſuapte natura ſecundo vento & fluxu nat, neque metuit ſibi à ſquamarum erectione, cum earum commiſſuræ non ſint verſus caudam conſertæ. Iam thynnus ita exactè æquinoctia & ſolſtitia ſentit, vt etiam hominem doceat, nihil huc tabulis opus habentem aſtrologicis. vbi enim eum bruma deprehendit, ibi quieſcit, eodemq; ſe loco continet vſque ad æquinoctium. [LVII.] Callidum verò eſt illud gruis, quod lapidem tenet, vt eo excidente euigilet. Quanto, amicè, maior eſt delphini ſolertia? Huic cùm nefas ſit ſtare, & motu vacare; in quo natura eius ſemper eſt, neq; ante mouendi quàm viuendi finem facit: quando ſomnum captat, corpus ſurſum ad ſuperficiem maris euehit, ſupinumq; rurſum per profundũ demittit, fluctu quodam vectationis agitatus, donec ad terram perueniat. ibi excitatus è ſomno, ſurſum cum impetu ad maris ſuperficiem effertur, iterumque poſt ſe demittit, itaque ſibi in motu quietem quandam machinatur. Idem eadem de cauſa facere thynnos aiunt. Quorum quoniam paulò ante mathematicam prædictionem cõuerſionum Solis retuli, cui etiam Ariſtoteles teſtimonium perhibet: audi nũc etiam arithmeticam eorum ſcientiam. imò opticam me hercle prius dicam, quam videtur non ignoraſſe Æſchylus: ſunt enim hæc eius verba:

Delphinus.

Thynnus.

In morem thynni obliquos oculos ingerens.

videntur enim altero oculo cæcutire thynni. itaq; in mare ita ingrediuntur, vt à dextra habeant terram, & egrediuntur, vt à ſiniſtra; planè prudenter atq; attentè cuſtodiam corporis meliori oculo committentes. Arithmetica autem ob ſocietatis tutelam, vt apparet, & mutuam dilectionẽ cum haberent opus, ita ad ſummũ eius ſcientiæ peruenerunt, vt cùm gaudeant conuictu & congregatione, multitudinem ſemper in cubi modum ſtipent, vniuerſis in ſex planas ſuperficies diſtributis. deinde ita natant, vt ordinem ſic conſeruent, figura ſemper in quam libeat partem verſatili. Itaque is, qui eos obſeruat ſpeculator, ſi vnum latus ſuperficiei exſtãtis rectè dinumerauerit, ſtatim de toto numero ipſorum poteſt

pronunciare,ſciens longitudinem,latitudinem,&craſſitiem figuræ interſe eſſe æqualia.[LVIII.]Amiæ etiam nomen inde habent, quod ſimul eant: puto etiam pelamydes.Reliquorum generũ,quæ conſpiciũtur & viuunt ſocietate deuincta, numerus exprimi nõ poteſt. Itaq; potius accedamus ad eas ſocietates recenſendas, quę priuatim piſcibus intercedunt. de quibus eſt is, qui plurimũ atramenti Chryſippo conſumpſit, primo in omnibus phyſicis, õmnib. ethicis libris loco poſitus pinnotheras. Spõgotheram enim Chryſippus non nouerat, alioquin haud præteriturus.

Pinnotheres.

Pinnotherãs, cui ab obſeruanda pinna nomen factum, animal eſt cancri ad formam accedens,(ſic enim traditur) & cum pinna degit, eiuſque conchæ apertionem obſeruat, foris adſidens apertæ & hianti, donec aliquis piſciculus accedat, qui ab ipſis capi poſſit. tunc carnem pinnæ mordens, eam de captura monet, vnaq; in teſtudinem intrat. ea concham claudit: ſic præda intra ſuam munitionem recepta ſimul veſcuntur.

Spongia.

Spongotheres gubernatur ab animalculo, quod nõ cãcri, ſed araneæ ſimile eſt. Non enim anima & ſanguine caret ſpongia: ſed ſaxis adnata, vt multa etiam alia, motum habet peculiarem à ſeipſa & in ſeipſam, qui monitore tamen & veluti pædagogo habeat opus. nam alioqui rara, & multis hiatibus aperta ſpongia ob ignauiam & hebetudinem, ſi quid eorum quæ ſunt eſui intrauerit in caua ipſius, ſpongothera indicante ſe contrahit, atque id conſumit. multoque magis homine accedente aut tangente, monita & puncta ab ſuo cuſtode ſpongia, quaſi inhorret, clauſoque ore ita ſe ſtipat, vt difficulter poſſit à venantibus abſcindi.[LIX.] Purpuræ gregatim conſueſcentes, fauum quidem communiter apum inſtar, conficiunt: in quo dicuntur generare. muſci & algæ quicquid eſt eſui ita in ſuas teſtas recipiunt, vt ijs in orbem exſertis quaſi circularem conuiuationem præbeant, vna alterius alimentum depaſcente.

Crocodilus

Trochilus.

Et verò quis in hiſce admiretur communitatem? quando etiam crocodili, quo nullum animal perinde efferum & à ſocietate alienum mare, flumina, paludes gignunt, tamen in ſuis cum trochilo commerciis mirificam demonſtrat coniunctionem atque elegantiam. Trochilus auis eſt ex earum genere, quæ circa lacus & fluuios verſantur. ea crocodilum cuſtodit, non proprio victu, ſed eius reliquiis enutrita. cùm enim ſentit ichneumonem luto (ſicut athletæ puluere ſolent) oppletum crocodilo dormienti inſidiari, vociferans, & tundens roſtro hunc excitat. Crocodilus viciſſim ita ſe huic cicurem præbet, vt eum aperto ore intromittat, gaudeatque eo tenues carnium particulas quæ dentibus inhæſerant ſuis roſtro ſenſim legente & deradẽte. & vbi iam contentus, os claudere vult, leniter mandibulam inclinans id ſignificet, neq; eam prius demittat, quàm trochilũ euolaſſe ſenſerit.

Hegemon.

[LX.]Piſcis autẽ, qui Græcis Hegemõ, quod eſt dux

ſiue

ſiue ductor appellatur, exiguus eſt, gobio non abſimilis quantitate & forma, ſemperque adeſt magno alicui ceto, prænatanſque eius curſum dirigit, ne in vadum is, aut in limum, vel fretum aliquod incidat, vnde exitus difficulter detur. Sequitur cetus, veluti clauum nauis, curſum eius tenens. & quidquid aliarum eſt rerum, ſiue animal, ſiue nauis, ſiue lapis, quod ad ceti rictum accidit, id ſtatim demerſum in eius ventrem periit. ductorem autem ſuum agnoſcens veluti anchoram intrò recipit. intus enim dormit ductor, & cetus eo quieſcente ſubſiſtit ac ſtationem agit. rurſumque eo progrediente ſectatur, neque noctu dieve abſcedit. ſi enim abſcedat, vagatur iam erratq; cetus. & multi ceti quaſi gubernatore deſtitui pereunt ad terram elati idq; nos vidimus apud Anticyram. & memorant ante ceto haud procul Bunis ita in littus egreſſo atque putrefacto, peſtem ortam fuiſſe. Dignum verò eſt his ſocietatibus & conſenſui ac conſuetudini eas amicitias componere, quas Ariſtoteles narrat vulpium & ſerpentum, quia communem inimicum habeant aquilam? aut otidibus cum equis, quibus appropinquare & fimum diſiicere gaudent? Ego ne in apibus quidem ipſis, aut formicis tantum animaduertò mutuæ procurationis. nam vt commune opus omnes augent: ita alteri nulla eſt alterius cura, nulla conſideratio. [LXI.] Hoc diſcrimen magis etiam eluceſcet, ſi ſermonem conuertamus ad ea quæ ſocietatis antiquiſſima ſunt & potiſſima opera, nempe ad fetus procreationem. Primum enim piſces, qui paludibus contiguum, aut amnes excipiens mare inhabitant, inſtante partu ſurſum euadunt, potabilium aquarum mitiſſimam ac placidiſſimam quærentes. Nam & partui tranquillitas eſt commoda, & à belluis immunes ſunt fluuii, ſunt paludes: vt fetus ſaluti iam conſulant. Quæ cauſa eſt, quod piſcium maxima vis apud Euxinum procreatur pontum. non enim cete ibi ſunt, ſed duntaxat exilem phocam, & paruum delphinem habet. tum fluuiorum plurimorum atque maximorum in eum ſe effundentium admixtio, temperiem partibus commodam efficit. Maximè admirabilis eſt anthias piſcis, quem ſacrum Homerus appellat. etſi pro magno piſcem ſacrum quidam interpretantur, quomodo os magnum ſacri appellationem habet, & morbus comitialis cùm ſit magnus, ſacer dicitur. alii ſacrum eum intelligunt, qui dimittendus ſit, vtpote alicuius numinis tutelæ conſecratus. [LXII.] Eratoſthenes videtur interpretari chryſophryn, ſic ab aureis ciliis dictum.

Cetus.

Pontus.

Anthias, ſacer pro ſcis.

Aureus huic ſacro ſua cilia circulus ambit.

ellopem putant multi. eſt enim rarus, & non facilis captu. apud Pamphyliam ſæpenumerò viſitur: & cùm eum capiunt, tum & ipſi piſcatores coronantur, & lembos ſuos ſertis redimiunt, ac cùm ſtrepitu plauſuq; aduecti, excipiunt & venerantur. Pleriq; tamen

anthiam putant eſſe ſacrum piſcem: itaque dici, quod vbi anthias apparet, nulla eſt bellua, ſed audacter ſpongiarum captatores vrinant, audacter piſces ſcrificant, tanquam obſidem ſecuritatis à prædantibus nacti. Cauſa colligi non facilè poteſt, fugiantne belluæ anthiam, vt ſuem elephanti, gallum leones: an ſignũ eius præſentia ſit locorum belluis carentium, quæ agnoſcat ille & obſeruet, vt calliditate & memoria præditus. [LXIII.] Porrò autem piſcium fetus procuratio vtrique eſt ſexui communis: tantumq; abeſt vt mas fetum deuoret, vt etiam adſideat ouis, eaque cuſtodiat, teſtis Ariſtoteles. & ſi qui femellas ſectantur, exiguum aliquid ſeminis infundunt: quod alias fetus ad iuſtam magnitudinem non excreſcat. Peculiariter phycides ex alga veluti nidum quendam conſtruentes, eo ſuum fetum ab vndis defendunt. Muſtelæ amor erga prolẽ ac dilectio tantum habet ſuauitatis, quantum nulla etiam cicuratiſſima ſuperare poſſint animalia. Ouum parit, & vbi excluſus eſt fetus, non foris, ſed intro receptum cum ita alit & educat, tanquam denuò paritura. & cùm aliquantum adoleuit, emittitur, docetur q; iuxta natare: deinde rurſum per os in ſe recipit, receptaculum iuxta ei, & alimentum præbens ac locũ tutum, dum eo virium perueniat, vt ipſe tutari ſe poſſit. [LXIV.] Teſtudinis quoq; in pariendo, & fetu tuendo mirabilis eſt accuratio. Parit è mari egreſſa in vicinia. deinde quia incubare diu ve in terra morari nõ poteſt, oua in ſabulo ponit, læuiſſimum & molliſſimum ei ingerens. vbi texit, ſatiſq; tutò obruit, ſunt qui dicunt eam pedibus locum notis impreſſis notare, itaq; facere vt facilè ab ipſa agnoſci poſſit. alii femellam à mare nutritam, ſigilla propria & formulas ibi relinquere ferũt. Id magis mirabile eſt, quod diebus XL. obſeruatis (tot enim diebus excoquuntur & rumpuntur oua) ſub earum finem accedunt, & vna quæuis ſuum theſaurum, ita vt non melius homines ciſtam cùm auro depoſitam agnoſceẽtes, aperiunt cum gaudio & alacritate. [LXV.] Crocodili his cætera habẽt ſimilia. ſed coniectatio loci non dat homini occaſionem cauſæ ratiocinando explorandæ. vnde eſt, quod non rationi, ſed diuinationi imputetur huius animalis prænotio. Nam neq; intra, neq; vltra illud ſpacium, ad quod Nilus ſua annua eluuie peruecturus eſt, progreſſus oua ponit. vt quicunq; agricola in ea incidat, cùm ipſe intelligere, tùm aliis queat narrare, quouſq; effluxurus ſit amnis, adeò ſcitè dimenſus eſt, ne humidus ipſe humido incubet. Excluſis catulis, qui primum in lucem progreſſus non ſtatim ore arripit obuium aliquid, muſcam puta, culicem, vermem, aut feſtucam vel herbam, eum mater morſibus dilaniat atq; enecat. feroces autem & ſtrenuos amat & fouet, iudicio; (id quod ſapientiſſimi hominũ poſtulant) non affectui amorem tribuens. Phocæ etiam pariunt in ſicco. paulatim autem catulos producunt, & mare iis guſtandum

Muſtela piſcis. — *Teſtudo.* — *Crocodilus.* — *Vituli marini.*

præbent, moxque rurſum educunt: idque ſæpe & ſingulatim faciunt. dum ſic adſueſcant, audacterq; marinam vitam ſuſtineant.

Ranæ

Ranæ in coitu euocationibus vtuntur, vocem edentes, quæ ololygon dicitur, ad amorem & coniugium aptam. vbi autem mas femellam ſic allexit, vna noctem iſtam commorantur. miſceri enim in humido non poſſunt, & interdiu id in terra verentur facere, obortis tenebris abſq; metu congrediuntur. Aliàs autem vocẽ edunt clariorem pluuia imminentè: idque ſignum eſt vnum de firmiſſimis. [LXVI.] Sed quàm, ô care Neptune, penè in rem incidi abſurdam atque ridiculam? ſi me circa phocas & ranas oratione moras nectentem, ſapientiſſimum diiſque acceptiſſimum omnium marinorũ animal ſubterfugiſſet. Quæ enim muſica luſciniarum, quæ hirundinum induſtria, quæ columbarum humanitas, quod apum artificium cum alcyonis virtutibus comparaſi meretur? cuiuſnam animalis ortus & partus deus tanto honore affecit? Latonæ partum ferunt ab vna inſula eius amore capta fuiſſe exceptum:

Alcyones.

Alcyoni autem circa brumam parienti totum mare deus fluctuum & pluuiatum vacuum præbet: vt iam animal aliud ſit nullũ, quod homines ita meritò ament. huic enim acceptum referre debent, quod media hyeme ſeptem diebus totidemque noctibus abſque vllo periculo nauigant, iterque marinum tum terreſtri tutius habent. Quod ſi de ſingulis eius virtutibus pauca ſint dicenda: primum ita maritum diligit alcyon, vt non vno aliquo ſtato tempore, ſed per totum annum conſuetudine eius vtatur: non ob laſciuiam, (neque enim vnquam alium admittit) ſed ob beneuolentiam & amicitiam, qualis vxori aduerſus ſuum eſt virum. Vbi autem ſenectus marem imbecillum, & ad ſectandum tardum reddidit, ipſa eum ſuſcipiens geſtat atque nutrit, nunquam deſtituens, nunquam ſolum relinquens: ſed in humeros ſublatum vſquequaque portat atq; fouet, eique ad mortem vſque adeſt. [LXVII.] Ad amorem prolis, & pro eius ſalute procurationẽ quod attinet, vbi primum ſe concepiſſe intelligit, ſtatim ad nidum conficiendum ſe confert. Heic non lutum ſubigit, non parietibus aut culminibus innititur, vt hirundines, neq; multis partibus corporis operãtibus vtitur, vt apes quæ cellulas ſuas mellis faciundi cauſa ſubeuntes toto corpore omnibuſq; membris laborant. ſed alcyoni vnum ſimplex inſtrumentũ eſt, os videlicet. Ac nullum aliud adiumentum cùm habeat ſui ſtudii, tamen quale opus quamq; artificioſum cõficiat, vix vt credant adduci poſſunt qui non viderunt: adeò quod illa effingit, aut potius nauis in morem compingit, eam habet figuram, quæ ſola euerti mergiq; non poteſt. Collectas enim ſpinas acus marinæ conſerit inter ſe atq; contexit, perinde ac ſi telæ ſubtegmen ingereret, ita alias obliquas, alias rectas cõmittens inter ſe flectendo cõplicandoq;. atq; ſic abſoluit teretem nidum, ſimilem

nauiculæ

nauiculæ vno remo agitatæ figura prominentem habente cuſpidem, qualis ferè eſt piſcatorio vaſi quod curtum vocāt.[LXVIII.] Ita perfectum deponit influxum vndarum, vbi mare leniter accidens non ſatis concinnata, ſuoque alliſu laxata monet reficere ac ſtipare, rectè autem compacta ſtipat, itaque conſolidat, vt etiam lapide aut ferro vix rumpi diſſolui que poſſit. Proportio maximam meretur admirationem, & cauitatis forma. ita enim adornatur, vt ſolam alcyonem recipiat, omnibus aliis aditus ſit ignotus, ac ne mare quidem admittatur. Exiſtimo ſanè omnibus vobis viſum fuiſſe talem nidum. Mihi verò ſæpius videnti ac contrectanti, ſubiit dicere:

Tale quid in Delo, & Phœbi me cernere templo.

memini: nempe aram ceratinam ſiue cornutam, quæ inter ſeptem mundi miracula celebratur: quod neque glutine vllo neque aliis vinculis cohærens, è ſolis dextris cornibus compacta eſt. Propicium autem mihi precor deum, qui homo inſularis aliquid de muſica Sirene.

* * *

* * [LXIX.] & interrogationem illam deridere, cur Apollo non vocetur Triglobolus. an enim non agnoſcunt Venerem Trigloboron, quod mulli ei conſecrantur, eiq; in mari templa conduntur * aliaque ſimilia: quod ne interfecto quidem eo gaudet? Lepti autem ſacerdotes nullo marino veſcuntur. Myſtæ Eleuſinii nullum venerantur; quod ſcitis: eodemque Iunonis Argiuæ antiſtita honoris gratia abſtinet. nam leporem marinum, qui homini eſt lethalis, maximè interficiunt & conſumunt mulli. ideoque vt humanis & ſalutaribus animalibus parcitur. Iam Dianæ Dictynnæ à retibus dictæ, & Apollinis Delphinii templa & aræ paſſim ſunt apud Græcos, & locum quem Apollo ſibi eximium delegit, coloniam putant eſſe Cretum delphino duce vſorum. non enim deus ante claſſem mutata formo natauit, vt fabularum ſcriptores tradunt: ſed delphino miſſo qui curſum hominum dirigeret, eos Cirrham deduxit. [LXX.] Ferunt etiam Sinopen miſſos à Ptolemæo Sotere ad Sarapidem auehendum & Bacchum, violento vento eiectos ſupra Maleam nauigaſſe inuitos, ita vt Peloponneſum ad dextram haberent. heic iis vagantibus & oberrantibus delphinum ante proram apparuiſſe, qui quaſi inuitans in commodas ſubinde ſtationes deduxerit tantiſper, dum nauim ad Cirrham conſtitueret. Ibi cùm ſacrum ab exſcenſione è naui feciſſent, quod anabaterium dicitur, cognouerunt de duobus ſimulacris vnum quod erat Plutonis, debere ſe auferre ſecum, alterius quod Proſerpinæ, excipere formam, ipſumque relinquere. Veriſimile quidem eſt deum probare ſtudium muſices in delphino, cui etiam Pindarus ſe comparans, incitari ſe ait delphini in morem,

Mullus.

Delphin.

Quem

Quem placido è mari
Suaues exciuit tibiæ ſonus,

magis tamen humanitatem eius deo puto caram eſſe.[LXXI.]Solus enim hominem, vt homo eſt, amat. terreſtrium animalium alia nullum hominem, manſuetiſſima tantum vtilitatis gratia eos à quibus aluntur, & cum quibus conſueuerunt, vt canis, equus, elephas. Hirundines quantum ipſis opus eſt domus hominum ſubeunt, vmbram ſecuritatemque quærentes. ipſum hominem interim fugiunt tanquam feram. Delphino præter omnia animalia & ſoli id natura dedit, quod optimi requirunt philoſophi, nempe vt amet gratis. Nullam enim ad rem homine opus habens, omnibus benignus eſt, omnes amat, multis auxilium tulit. Atque Arionis quidem hiſtoriam omnium ore celebratam nemo ignorat. Heſiodi tu, amice, tempeſtiuè nos admonuiſti.

——— ſed non oratio fine
Eſt abs te concluſa ſuo. ———

Qui enim canem laudaſſes, non debuiſti delphinum reticere. Cæcum enim fuit indicium canis latrantis & cum clamore percuſſores inuadentis. * apud Nemeum cadauer Heſiodi mari iactatum ſuſtulerunt, aliique ab aliis ſtudioſè excipientes ad Rium expoſuerunt, occiſumque hominem demonſtrarunt. Myrſilus Lesbius ſcribit, Enalum Æolenſem, cùm amaret Phinei filiam, quæ oraculo Amphitritæ iubente de Penthidibus ſaxis deiecta fuerat, ipſum quoque in mare inſiluiſſe, ſaluumq; à delphino fuiſſe ad Lesbum delatum.[LXXII.]Beneuolentia autem delphinis erga Iaſſenſem puerum, ob excellentiam amor viſa eſt. Cùm eo enim quotidie ludebat, iuxtaque nabat, & tangendum ſe præbebat, patiebaturque ab eo conſcendi, & quocunque flecteret vehebat, ad mare ſpectaculi gratia ſubinde omnibus Iaſſenſibus concurrentibus. aliquando autem ingenti imbre grandineque ingruentibus, puer à delphino defluens periit: delphin vnà cum excepto cadauere in terram ſeſe eiecit, neque ante ab illo deſtitit, quàm moreretur, iuſtum ratus vnà cum eo perire, cui cauſam exitii contuliſſet. & Iaſſenſibus monimentum huius caſus eſt monetæ nota, puer delphino inuehens. Hæc res etiam fabuloſæ de Cœrano hiſtoriæ fidem conciliauit. Is Pari natus, quodam tempore Byzantii delphinos, qui ſagena iacta capti extractique in terram, ac iamiam mactandi erant, emtos vniuerſos dimiſit. Paulò poſt quinquaginta remis acta naui vectus, in qua fuiſſe prædones aiunt, naui in freto quod inter Naxum eſt & Parum ſubuerſa, reliquis ſubmerſis, ipſe à ſuccurrente delphino ſublatus, & in Cythnum eſt delatus ad ſpeluncam, quæ Cœraneum dicitur, atque etiam nunc viſitur. atque de hoc Archilochum aiunt ſcripſiſſe:

De quin-

Digitized by Google

De quinquaginta Neptunus Cœranon vnum
Propitius ſeruat mortalibus. ———

Cùm autem poſtmodò defuncti corpus neceſſarii prope mare cremarent, multi delphini apud litus apparuerunt, veluti oſtentantes ſe ad perſoluendum iuſta venire, & dum id cõficeretur adfuerunt. [LXXIII.] Vlyſsis porrò ſcutum inſigne habuiſſe delphinum, etiam Steſichorus ſcripſit: Zacynthii narrant cauſam, vt Critheus teſtatur. nam Telemachum puerum in mare profundum de litore prolapſum, delphini ſeruauerunt ſubeunteſque natando extulerunt. & pater vt animali gratiam referret, annulo ac ſcuto delphinum inſculpſit. Sed quando præfatus nihil fabuloſi me dicturum, neſcio tamen quomodo in narratione dę delphinis vltra veri ſimilitudinem prouectus ſum ad Vlyſſem & Cœranum: id mihi ipſe pœnæ impono, vt finem dicendi iam nunc faciam. Dixi. Veſtrum eſt, iudices, ferre ſententias. Soc. Atqui nobis iamdudum ea ſtat ſententia, quam ſic extulit Sophocles:

Orationum quauis diſcrepantia,
Vtrinq; ſi pertiè prolata ſient,
Coharet in mediumq; dicta congruunt.

Nam hoc modo vos etiam in iis quę alter aduerſus alterum dixit, pulcro defuncti certamine, optimè ea contuliſtis quibus refelluntur, qui animalibus rationem & intelligentiam adimunt.

PLVTARCHI COMMENTARIVS DE animæ procreatione, quæ in Timæo Platonis deſcribitur.

Pater filiis Autobulo & Plutarcho S.

[I.] QVANDOQVIDEM cenſuiſtis colligenda, & peculiari comprehendenda commentario ea, quæ ſparſe vel diſſeruim⁹ vel ſcripſimus alias alia, quibus Platonis de anima ſententiã interpretati ſumus ita, vt nobis ſenſiſſe is viſus fuit: cùm ea diſputatio alioqui tractatu difficilis, etiã excuſatione opus habeat, quia pleriſq; Platonicorũ nonnihil aduerſatur, ipſa ego verba de Timęo Platonis proponam. Ea ex natura, quę indiuidua eſt ſemperq; eodem modo habet: tum ex ea quæ circum corpora diuiſioni eſt obnoxia: tertiũ quoddam genus intermedium contemperauit, quod etiam inter Eiuſdem & Diuerſi naturam medio loco intercederet. ac proinde id conſtituit in medio indiuiduæ naturæ, & eius quæ circa corpus eſſet diuidua. Hæc deinde tria ſumpſit, & in vnam

omnia

omnia ideam ſiue ſpeciem contemperauit, Diuerſi naturam, quæ difficulter miſcerur, in Idem vi concinnans. Miſcens autem cum natura, vbi ex tribus vnum feciſſet: totum hoc in partes, quot eſſe conueniebat, diuiſit: quarum quæuis conflata eſſet ex Eodem, Diuerſo, & ſubſtãtia. Sic autem cœpit diuidere. [II.] Iam primum narrare, hæc quantam interpretibus materiam diſſentiendi præbuerit, in præſentia immenſi eſſet operis: ſuperuacanei etiã apud vos, qui pleraſque ſententias legiſtis. Sed quoniam præſtantiſſimorum virorum quoſdam Xenocrates ad ſe pertraxit, animam dicens numerum eſſe, quia à ſe ipſo moueatur: alii Crantorem Solenſem amplexi ſunt, qui animam miſceri dixit è duabus naturis, quarum altera mente cernatur, alia opinabilis ſit & ſenſibilis inhęreat: niſi fallor, horum, vbi explicata fuerint, perſpicuitas, quoddam nobis exordium ſuggeret. Eſt autem de vtroq; breuis diſputatio. Nam priores animam nihil putant intelligi debere, quàm exortum, numeri, indiuiduæ & diuiduæ naturæ mixtione geniti. vnitatem nimirum eſſe indiuiduã, diuiduam multitudinem: hinc naſci numerum, vnitate multitudinẽ definiente, terminumq; infinitati imponẽte, quam binariũ infinitum appellant. Zaratas quoque Pythagoræ diſcipulus, Binarium vocauit numeri matrẽ, vnitatem patrem: ideoq; meliores numeros eos eſſe dixit, qui adſimiles eſſent vnitati. Hunc tamen numerum nondum eſſe animam, ei enim deeſſe adhuc vim qua moueat & moueatur. Eodem autem & Diuerſo mixtis, (quorum alterum motus eſt & mutationis initium, alterum quietis) animam exſtitiſſe, vim ſcilicet non minus ſiſtendi & inſiſtendi, quam mouendi & motus percipiendi.

Anima an numerus.

[III.] Crantor, vt qui id maximè proprium animæ officium putaret, iudicare ſenſilia & ſub intellectum cadentia, eorumq; & inter ſe in ſuo & inuicem in diuerſo genere diſcrimina atq; ſimilitudines: animam, vt omnia poſſit cognoſcere, ex omnibus ait eſſe concretam. Eſſe autem hæc quatuor: naturam quæ mente duntaxat cernitur, ſemperq; eodem habet modo: tum eam quæ corporibus adeſt mutabilem atq; perpeſſionibus obnoxiam: ad hæc Eiuſdem & Diuerſi, quod etiam iſtarum vtraq; particeps Eiuſdem & Diuerſi proprietatum. Iſti omnes æque ita ſentiunt, animam tempore non eſſe ortam, neq; originem competere in eam; ſed pluribus eſſe præditam facultatibus, in quas eam Plato contemplationis gratia diſſoluens, ponat natã eſſe & commixtam. Eademq; illum de mundo etiam ſenſiſſe: quem cùm ſciret eſſe æternũ & nunquam ortum, videret autẽ difficulter conſiderari poſſe quo modo cõpoſitus eſſet & gubernaretur, niſi quis ortum eius & cauſarum ipſum conficientium congreſſionem ab initio poſuiſſet: iſti viæ accationi inſtitiſſe. His ita vniuersè dictis, Eudorus neutrum putat non habere pro ſe aliquid probabile. [IV.] Mihi, ſi probabilitas

Crantoris opinio.

pro

pro regula iudicandi ſit habenda, vtrique videntur à Platonis opinione aberraſſe: ſi non propria placita concinnare, ſed conſentientia Platonis ſententiæ dicere ſit propoſitum. Quippe illa è mente comprehenſibili & è ſenſibili natura mixtione quam dicunt, non declaratur qui animæ magis, quàm aliarum quarumuis rerum ſit procreatio. Nam cùm ipſe mundus, tum quælibet eius pars ex iſtis duabus conſtat naturis: quarum hæc materiam & ſubiectum, illa formam & ſpeciem rei naſcenti præbuit. & quidquid materiæ informatum eſt, participatione atque adſimilatione intelligibilis (ſic enim liceat vocare eam, quæ ſola menre percipitur) naruræ ſtatim hoc conſequitur, vt tangi viderique poſſit. Anima autem omnem ſenſum ſubterfugit. Plato quidem animam nuſquam dixit eſſe numerum: ſed motum qui ſeipſum ſemper cieat, fonſque ſit & principium motus. naturam verò eius numero & harmonia exornarit, ſubiectam his, formamque in ſe pulcerrimam recipientem. Puto aurem non idem eſſe, ſecundum numerum animam eſſe conſtitutam, & naturam animæ eſſe numerum. nam ſecundum contentionem (ſic harmoniam dico) conſtituta, harmonia non eſt anima, vt ipſe in Phædone demonſtrauit. Liquet autem hos vim Eiuſdem & Diuerſi ignorauiſſe, dum alterum quietis, alterum motus cauſam faciunt: cùm Plato in Sophiſta, Ens, Idem, Diuerſum, Motum, Statum, vt quinque numero, & omnia à ſe inuicem differentia poſuerit. [V.] Quod aurem communiter hi, & pleriq; Platonis ſectatorum timentes atque ægrè ferentes, omnia moliuntur, vique peruertunt, putantque tanquam flagitioſam & infandam ſentētiam debere occultari & negari, quæ mundum eiuſque animam non ex ſempiternis conſtituit principiis, neque infinito tempore talem fuiſſe affirmat: id peculiari diſputatione explicatum eſt. & nunc tantum ſatis eſt dicere, iſtos concertationem, qua Plato fatetur ſumma contentione & præter ætatem ſe vſum aduerſus eos qui deum eſſe negant, confundere, aut potius totam tollere. Si enim origine caret mundus, actum eſt de Platonis ſententia, qui animam corpore priorem ætare, initium ait motui ac quieri prębuiſſe intus habitanrem, eorumque ducem & primam effectricem cauſam fuiſſe. Quæ autem anima, & quo corpore, cuius anima ſit, antiquior fuerit, in progreſſu orationis aperietur. Hoc enim ignoratum, videtur plurimũ inuexiſſe, dubirationis, & de fide veræ ſententiæ tantundem derogaſſe. Principio meam de re ſententiam explicabo, eique fidem quantum poſſum faciam probabilitate inducenda, qua id quod alienum pleriſque & contrarium receptis videbitur opinionibus, excuſem. Poſtea ipſis verbis cum interpretationem, tum demōſtrationem accommodabo. [VI.] Sic enim res habet, vt mea quidem fert ſententia. Mundum hunc, Heracletus ait, neque deorum quiſquam neque homi-

Refutatio.

De ortu mundi.

hominum fecit.metuens ſcilicet, ne poſtquàm de dijs deſperauiſſemus, hominem aliquem mundi opificem fuiſſe ſuſpicaremur. Præſtat itaque Platonis ſententiam ſequi, atque hoc & dicere & canere, mundum à deo eſſe factum. nam & mundus operum eſt pulcerrimum, & deus omnium cauſarum præſtantiſſima. Subſtantiam autem & materiam ex qua factus eſt mundus, non natam, ſed ſemper ſubiectam opifici diſponendam ſe & ordinandam, atque ipſius ſimilitudinem quantum eius fieri poteſt effingendam præbuiſſe. Non enim ex eo quod nihil eſſet exſtitit mundus, ſed ex eo quod non pulcrè, non rectè aut perfectè eſſet, quo modo fiunt domus, veſtis, ſtatua. Fuit nimirum antequam mundus naſceretur materies, non corporis eo, non motus, non animæ expers: ſed corpore informi atque incompoſito, temerario & bruto motu præditum. erat autem hoc ipſum inconcinnitas animæ proportione carentis. [VII.] Etenim deus neque corpus de incorporeo, neque animam de inanimo redegit. Sed quo modo virum modorum numerorumque muſicorum peritum non vocem aut motum, ſed concinnam vocem, numeroſumque motum efficere volumus: ita deus neque corpori vt tangi & reſiſtere, neque animæ vt imaginari & mouere poſſet indidit: ſed vtrunque ſumens principium, alterum obſcurum & tenebricoſum, alterum turbulentum & amens, ambo imperfecta atque indefinita, ijs ordinandis, digerendis atque concinnandis pulcerrimum & perfectiſſimum confecit animal. Ergo corporis natura alia non eſt, quam quæ ab eo omnium receptaculum ſedes, nutrixque dicitur rerum ortarum. Animæ autem naturam in Philebo appellat infinitatem, vtpote numeri & rationis priuationem, & in qua defectus, abundantiæ, differentiæ, diſſimilitudinis nullus terminus inſit, nulla menſura. [VIII.] In Timæo autem cùm dicitur indiuiduæ commixta naturæ, & quæ circa corpora verſans diuidua appelletur: neque multitudo vnitatum aut punctorum intelligi debet, neque longitudines aut latitudines: quæ corporibus conueniunt, & corporum magis ſunt quam animæ. ſed incòmpoſitum, infinitum, ſeipſum mouens, & præditum mouendi facultate principium illud, quod ſæpe neceſſitatem, in Legibus autem palam animam inordinatam dixit & maleficā. Ipſa enim ex ſeſe natura talis erat: mentem autem & rationem harmoniamque ſolertem nacta eſt, vt fieret mundi anima. Nam omnium capax illa materies magnitudinem, interuallum, ſpaciumque habebat: pulcritudine, ſpecie, formarumque mediocritate indigebat. adepta autem ea eſt, dum ita exornata fuit, vt terræ, maris, cœli, ſtellarum, plantarum, animaliumque omnis generis corpora & inſtrumenta exſiſterent. Atqui neceſſitatem, quæ in Timeo dicitur, in Philebo infinitas atque menſuræ vacuitas ob exſuperantiam & defectum materiæ

Cauſa mali.

non animæ adſcribunt: quo pacto id defendent, quod materiam idem ſemper informem, omnis qualitatis & facultatis propriæ vacuam aſſerit, ſimilemque ait eſſe olei odoris expertis, quo ad tingendum vtantur vnguentarij. Fieri enim nequit, vt quod ſuapte natura qualitatis exſors, ocioſum, & informe eſt, id Plato cauſam mali principiumque ponat, vocetque infinitatem turpem ac maleficam, rurſuſque neceſſitatem frequenter deo repugnantem & frænos excutientem. [IX.] Illa enim, quæ (vt in Politico ait) cœlum in contrariam torquet partem neceſſitas & innata cupiditas, & illius priſcæ naturæ vna quaſi educata confuſio, antequam in hunc mundum veniret, vndenam in res inuecta eſt: ſi ſubiectum qualitate carebat, materies nullam vim cauſæ habens, opifex autem bonus ipſe, omnia ſibi quantum res ferret ſimilia voluit facere? nihil enim eſt tertium. Nam heic in Stoicorum delabemur anguſtias, qui malum ex non ente abſque cauſa & procreatione introducunt: quando de his quæ ſunt, neque bonum neque qualitatis vacuum probabile eſt ſubſtantiam & originem malo præbuiſſe. Cæterum Platoni non accidit idem quod poſterioribus, neque neglecta (quod his vſu venit) tertia facultate & principio quod inter materiam & deum eſt medio loco, admiſit abſurdiſſimum illud commentum, quod neſcio quomodo malorum naturam aliunde irrepſiſſe per accidens & caſu fingit. [X.] Sanè Epicuro ne momentaneam quidẽ atomi inclinationem concedunt, quod eum dicant motum abſque cauſa ex non ente introducere. ipſi malitiam, tantumque miſeriarum, aliaſque circa corpus infinitas incommoditates & difficultates, quarum nulla in principijs cauſa ſit, ex conſecutione quadam alunt exſtitiſſe. Non ita Plato. ſed cùm materiam omni diſcrimine liberaſſet, deumque à malorum cauſa quàm longiſſimè collocaſſet, hæc in Politico ſcripſit de mundo: Is enim ab eo qui ipſum compoſuit, omnia eſt adeptus bona. quæ autẽ moleſta & iniuſta fiunt in cælo, cùm ipſum ab externo habitu habet, tum in animalibus etiam efficit. ac paulò poſt: Progreſſu autem temporis, obliuione ei obrepente, magis adhuc obtinuit priſcæ inconcinnitatis morbus, periculumque eſt, ne diſſolutus rurſum ſubeat infinitum diſſimilitudinis locum. Diſſimilitudo autem non eſt in materia, quæ caret qualitate & differentijs. [XI.] Quod cum alijs multis ignorans Eudemus, Platonem ſubſannat, quaſi hic dum ſæpenumerò matrem & nutricem rerum vocat materiam, etiam malorum cauſam, radicem, principium dixerit. Plato enim matris nutriciſque nomine materiam afficit: cauſam autem malorum eam vim, quæ materiam mouet, & circa corpora eſt partilis, inordinata, bruta, non tamen animæ exſors motio, facit. quam in Legibus, vt dixi, animam vocat contrariam & aduerſantem beneficæ. Anima

enim

enim cauſa eſt & principium motus: mens, ordinis & conſonantiæ in motu. Neque deus materiam ocioſam conſtituit: ſed ſtabiliuit à bruta turbatam cauſa. neque principia mutationis & affectionum indidit naturæ: ſed cùm ea omnis generis motibus atque affectionibus inordinatis exagitaretur, magnam illam infinitatem prauitatemque exemit, inſtrumentis vſus harmonia, proportione, & numero: quorum opus eſt, non mutatione & motu diuerſitates & diſcrimina in rebus efficere: ſed ea potius ſtabilia, certa, & eorum, quæ eodem ſemper ſunt modo, ſimilia reddere. [XII.] Atque hæc eſt, mea quidem opinio vt fert, Platonis ſententia. Demonſtratio autem prima erit, ſi ea, in quibus ipſe ſibi dicitur ac putatur contraria dixiſſe, expediamus. Nam ne ſophiſtæ quidem ebrio, nedum Platoni tanta imputanda ſit perturbatio & incōſtantia, ea in diſputatione, quam ſummo ſtudio tractauerit, vt eandem naturam ſimul & nunquam natam, & ortam dicat. quorum hoc in Timæo, illud in Phædro aiunt exſtare. Verba quidem de Phædro omnibus ferè in ore ſunt, vbi quod anima non ſit genita, ex eo probatur, quia ſe ipſam mouet: & quod non interitura, ex eo quia non ſit genita. In Timæo, Animam verò, inquit, non vt nunc poſteriorem conamur dicere, ita etiam deus machinatus eſt corpore iuniorem. non enim ſiuiſſet maius natum cum natu minore copulatum ei parere. ſed nos, quib. multum temeritatis ac fortuiti adeſt, ſic etiam loquimur. ille autem & ortu & virtute priorem animam corpore, tanquam dominam & obtemperanti imperaturam condidit. Et rurſus, cùm dixiſſet, ipſam in ſeipſa conuerſantem vitæ perennis & ſapientis initium diuinum feciſſe. Corpus, inquit, cœli factum eſt adſpectabile, anima autem quæ videri nequeat, ſed rationis ſit & harmoniæ particeps, à præſtantiſſimo intelligibilium ſemperque manentium ipſa rerum natarum præſtantiſſima facta. Hìc deum rerum ſempiternarum præſtantiſſimum, animam rerum factarum optimam dicens, manifeſtiſſimo diſcrimine & oppoſitione vſus, æternam & non ortam naturam animæ ademit. [XIII.] Quomodo ergo hæc melius explicabuntur, quàm ea ratione, quam accipere volentibus ipſe tradit. Ortus enim expertem ait eam animam, quæ ante mundi ortum omnia vitioſè & confuſè mouit. rurſum ortam & natam eam, quam deus ex hac & ſtabili optimaque illa natura prudentem ordinatamque confecit, & tanquam formam ſenſili intelligibilem, mouenti ordinatam præbens, ducem Vniuerſi conſtituit. Hoc enim modo etiam corpus mundi alicubi generatum, alicubi non genitum ponit. Cùm enim dicit omne quod ſub aſpectum cadit non quieuiſſe, ſed cùm inordinatis cieretur motibus, deum id ſumpſiſſe & concinnaſſe; item quatuor hæc genera, ignem, aquam, terram, & aerē,

Platonis dicta conciliantur.

antequàm Vniuerſum ijs diſpoſitis conficeretur, motum intuliſſe materiæ, ab eaque ob inæqualitatem fuiſſe concuſſa: equidem corpora facit quæ alicubi fuerint ac ſubſtiterint ante mundi originem. Rurſum corpus anima poſterius dicens, & mundum eſſe factum, quia videri & tangi poſſit, quia corpus habeat, talia autem oſtenſum ſit orta & nata eſſe: nemo non videt eum corporis naturæ ortum adſcribere. [XIV.] Verùm perlongè ab eo abeſt Plato, vt ſecum ipſe palam diſſentiat, ac pugnantia dicat de rebus maximis. Non enim eodem modo, neque idem corpus à deo factum ait, & fuiſſe antequàm naſceretur. hoc enim palam eſſet præſtigijs vti. Sed quid intelligendum ſit vocabulo ortus, ipſe docet. Ante hac, inquit, omnia ratione & ordine carebant. verùm vbi deus aggreſſus eſt digerere vniuerſum, ignem primum, aquã, terram & aerem: (quæ veſtigia quidem ſuarum formarum aliqua habebant, ita tamen affecta erant, vt par eſt vniuerſum eſſe à quo deus abſit) hæc ergo primũ conformauit ſpecie & numero quodque ſuo. Etiam ante cum dixiſſet, non vnius, ſed duarum proportionum opus fuiſſe molem Vniuerſi ſolidam ac craſſicie præditam conſtringere, explicauiſſetque igne, terra, aqua, & aere in medio poſitis deum cœlum conſtrinxiſſe atque conſtituiſſe: ex his, inquit, talibus & numero quaternario contentis, corpus mundi natum eſt, porportione conſentiens: atque hinc amicitia ea præditum, vt ipſum in ſeſe conueniens, diſſolui ab alijs rebus, eo excepto, qui colligauit, nequeat. quibus verbis manifeſtiſſimè docet, non corporis ſimpliciter, non molis, non materiæ, ſed concinnitatis in corpore, pulchritudinis, ſimilitudiniſque deum fuiſſe patrem & opificem. [XV.] Hæc cogitanda ſunt etiam de anima. nimirum aliam neque à deo eſſe procreatam, neque animam eſſe mundi, ſed facultatem imaginatricis & opinioſæ, brutæ interim incompoſitæque motionis & incitationis, quæ ſeipſam, idque ſemper, moueat. aliam eſſe, quam deus conuenientibus numeris rationibuſque conditam ac genitam, principem nato mundo indiderit atque præfecerit. Hæc illum ſenſiſſe, & non dicis cauſa commentum cùm ipſius mundi, tum animæ conſtitutionem quandam ortumque, præter multa alia hoc etiam arguitur, quod animam aliàs non genitam, aliàs genitam, vti docuimus: mundum ſemper ortum & natum, nunquam non natum, nunquam ſempiternum dicit. Quæ in Timæo diſputat, quid attinet huc afferre? cùm is liber totus à capite ad calcem de mundi ortu ſit. Alias in Athlantico Timæus vota faciens, nominat eum deum, qui olim opere, nunc ratione exſtet. in Politico Parmenideus hoſpes mundum à deo compoſitum multa ait bona eſſe adeptum, ſi quid habet vitioſum aut incommodum, id ex admixto priore habitu inconcinno & bruto habere. In Re-

publ.

publ. de numero diſſerere orſus Socrates, quem nonnulli Coniugium vocant: Eſt autem diuinæ, inquit, naturæ progenitæ ſua conuerſio, quæ numero perfecto comprehenditur. heic quidem diuinam naturam progenitam nihil vocans aliud, quam mundum. *

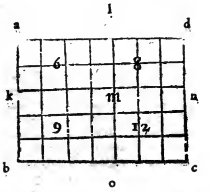
* * *

[XVI.] ternarij & quaternarij: tertia quinarij & ſenarij (quarum nulla vel per ſe, vel cum reliquis coniuncta quadratum numerum facit) quarta eſt ſeptenarij & octonarij. quæ reliquis adiecta, xxxvi. conficit quadratum numerum. Illa autem tetractys (ſi quaterniorem dicere libet, liceat) numerorum à Platone expoſitorum perfectiorem habet procreationem, vbi pares paribus, impares imparibus interuallis multiplicantur. Continet autem vnitatem, commune principium parium & imparium. deinde duo & tria, qui primi ſunt eorum quos planos ſeu ſuperficiem referentes dicunt. tum quatuor & nouem, primos quadratos. denique octo & vigintiſeptem, qui primi in numeris (vnitate poſthabita) ſunt cubi. vnde etiam liquet eum numeroſiſtos non voluiſſe in vna recta linea diſponi, ſed duobus ordinibus, quorum vnus pares, alter impares contineret. ſicuti ſubſcripſimus.

3	9	27
1		
2	4	8
—	—	—
5	13	35

Ita copulabuntur ſcilicet ſimiles cum ſimilibus, producentque numeros planos & compoſiti inter ſe, & multiplicati. Compoſitione ſic. ii. & iii. ſunt v. ix. & iv. ſunt xiii. iix. & xxvii. ſunt xxxv. [XVII.] De his enim Pythagorici quinarium trophon, id eſt, ſonum appellauerunt, rati de tonorum interuallis quintum primum eſſe, quod ſonari poſſit. xiii. autem leimma ijs dicitur, quaſi defectus: quod de partitione toni in æquales partes deſperauiſſent. xxxv. autem harmoniam (ſiue ea conconnitas, ſiue eſt contentio) vocant, quia conflatur è duobus cubis primis paris & imparis numeri: itemque à quatuor his numeris, vi. iix. ix. xii. quib. & arithmetica & harmonica includitur proportio, quàm progreſſionem cum vulgo appellamus. Horum vis magis erit conſpicua, ſi deſcriptionem proponamus. [XVIII.] Eſto parallelogramum rectangulum ABCD, cuius latus AB quinque, latus AD ſeptem ſit punctorum.

Seceturque A B in duo & tria puncta, vbi eſt punctum K : latus AD in tria & quatuor, puncto L. ducantur porrò à punctis

ſectionum lineæ paralleli lateribus, vt K M N, & L M O, quæ ſe in puncto M. inuicem ſecant. Ita figura K M B O continebit areolas nouem, L M N D octo, M O C N duodecim, A L M K ſex. Totum autem parallelogrammum X X X V. numeris areolarum quas continet primarum conſonantiarum rationes proponit. Nam VI. & IIX. ſeſquitertiam habent rationem, quæ eſt in conſonantia diateſſaron ſiue Quarta. VI. & IX. ſeſquialteram rationem conſtituunt, quæ eſt conſonantiæ diapente ſeu Quintæ propria. VI. & XII. duplam rationem conficiunt, quæ eſt conſonantiæ diapaſon ſeu Octauæ. quin & toni proportio ineſt, ſeſquioctaua nimirum, vt IX. ad VIII. Ideo numerum qui hos omnes continet, harmoniam appellauerunt. Idem XXXV. numerus ſexies acceptus, CCX. efficit: quot diebus ſeptimeſtres fetus abſolui traditur. [XIX.] Rurſum nouo ſumpto initio, multiplicando binarius in ternarium, producit ſenarium. quater nouem ſunt XXXVI. octies vigintiſeptem, fiunt CCXVI. De his numeris, ſex perfectus eſt, æquatque omnes ſuas partes : dicitur etiam Coniugum, ob paris cum impare mixtionem. adhæc, conſtat è principio numerorum, primo pari, & primo impari. XXXVI. primus eſt qui ſimul & quadratus ſit & triangulus : quadratus ſenarij, triangulus ab octonario. idem naſcitur è duorum quadratorum vnius in alterum multiplicatione, IV. in IX. itemque trium cuborum ſumma eſt, vnitatis, IIX. & XXVII. præterea facit parallelogrammum alteram dimenſionem longiorem habens, ter duodecim, aut quatuor nouies ſumptis. Proinde expoſitis numeris, laterum, quadrati ſenario, trianguli octonario, & parallelogrammorum altero IX. altero XII. conficientur rationes conſonan-

ſonantiarum. Nam x i i. ad ix. ratio, diateſſaron exprimit, vt eſt chorda ima ſeu nete ad meſen ſiue mediam. xii. ad i i x. diapente, vt media ad ſummam ſeu hypatam. x i i. ad ſex, diapaſon, vt imæ ad ſummam. c c x v i. cubus eſt ſenarij, ſuo ambitui æqualis. [X X.] Iam cum hæ ſint proprietates dictorum numerorum: id peculiare habet x x v i i. qui vltimus eſt, quod præcedentium omnium ſummam continet. Idem dierum quibus Luna ſuam conuerſionem abſoluit, numerus eſt. Pythagorici de interuallis ad concentum pertinentibus tonum eo notauerunt. ideoque xiii. vocant defectum, quod vnitate à dimidio abeſt Neque verò obſcurum eſt, quin in hiſce numeris etiam conſonantiarum rationes inſint. Nam duo ad vnitatem duplam habent rationem, qua refertur diapaſon, ſeſquialtera ternarij ad binarium, qua diapente. quaternarij ad ternarium ſeſquitertia, qua diateſſaron. ix. ad iii. triplam habent proportionem, qua diapaſon cum diapente, ſeu Duodecima quam vocant. iix. ad ii. quadruplam, qua diſdiapaſon ſeu Decimaquinta ix. ad iix. ſeſquioctauam, qua tonus. Iam ſi vnitas promiſcuè & paribus adnumeratur, & imparibus: vniuerſus numerus denarij ſuppeditabit multitudinem. Nã ab vnitate collecti quatuor primi numeri, decem conficiunt. rurſum hi pares numeri, i. ii. iv. viii. quindecim componunt, trigonorum in ordine quintum. & quod ad imparium ſeriem attinet, numerus xl. ex ijs conſit, additis x i i i. ad x x v i i. his enim duobus mathematici concinnè metiuntur interualla ad cantum apta: dum dieſin illo, hoc tonum deſcribunt. [X X I.] Idem numerus xl. multiplicando fit, ex vi illius, quam diximus, tetractyos. Nam ſi primos quatuor numeros, vnumquenque ſumas quater, proueniunt iv. iix. xii. xvi. quorũ ſumma eſt xl. in qua continentur omnes conſonantiarũ proportiones. quippe xv i. ſeſquitertia ſunt ad xii. ratione dupla ad viii. quadrupla ad iv. iii. ad viii. ſeſquialterã proportionẽ tenent, ad iv. triplã His a. rationibus interualla diateſſaron, diapente, diapaſon, diapaſon cum diapente & diſdiapaſon continentur. Idem numerus xl. conficitur duobus primis quadratis, i. & i v. ad duos primos cubos i ix. & xxvii. additis, quo efficitur, Platonicam tetractyn multò eſſe Pythagorica & perfectiorem & locupletiorem. Sed cùm hi, quos poſuimus numeri ſpacium non dent medietatibus quas vocant, quæ in rem propoſitam introducuntur: neceſſe fuit maiores terminos ijſdem in proportionibus ſumere. qui verò ij ſint, dicendum eſt. Prius autem dicemus de ipſis medietatibus. Harum vna eſt, in qua poſitis tribus terminis numerorum, medius æquali quantitate alterum extremorum ſuperat, ab altero ſuperatur: arithmeticam vocant, cui ſubcontraria eſt, in qua totidem terminis poſitis, interuallorum eadem eſt proportio ad extrema

1	
2	3
4	9
8	27

Heic ſenſum, non verba ſequi cogebar

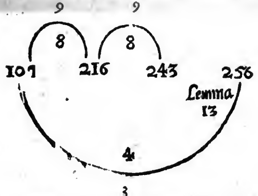
De medietatib. ſiue progreſsionibus.

[XXII.]Termini arithmeticæ ſunt vi. ix. xii. nam ix. eadẽ quantitate excedunt ſenariũ, & deficiunt à duodenario. Subcontrariæ termini ſunt. vi. iix. xii. Octonarius ſenariũ binario ſuperat, quaternario ſuperatur à duodecim. ſed & binarius ſenarij, & quaternarius duodenarij eſt triens. Ergo in arithmetica medius terminus exeedit exceditúrque æquali quantitate. in ſubcontraria autem eadem parte extremorum, alterum ſuperat, ab altero abeſt. illic enim ternio medii eſt triens: heic duo & quatuor ſunt extremorum trientes. vnde nomen ſubcontrariæ inuenit. Eadem harmonica dicitur, quod primas conſonantias ſuis terminis exprimat: maximo ad minimum, diapaſon: maximo ad medium, diapente: medio ad minimum, diateſſaron. vt ſi maximum terminum ad metam colloces, medius meſæ obtingat: & hæc cum maximo diapente, cum minimo diateſſaron ſonet. itaque viii. ad meſen, vi. ad Hypaten, xii. ad hypaten pertinebunt. Modum porrò huiuſmodi medietates inueniendi ſimpliciter & perſpicue Eudorus tradidit. Idque prius in arithmetica conſideremus. [XXIII.] Si exponas extremos, & horum ſemiſſes coniungas, quod confit, medius erit, ſiue dupla ſit, ſiue tripla extremorum ratio. Iam in ſubcontraria, ſi extremorum dupla ſit ratio; triente minoris cum ſemiſſe maioris compoſito medium inuenies. in tripla contra minoris ſemiſſis cum maioris triente medium conficient. Sint enim termini proportionis triplæ extremi vi. & xiix. ergo minimi ſemiſſis iii. maximi triens vi. coniungantur, exiſtet ix. medius, qui eadem parte extremorum & excedit & exceditur. Hoc ergo modo medietates inueniuntur. Oportebat porro eas inſeri ſupra expoſitis numeris, & duplorum ac triplorum interualla ijs expleri. Atqui eorum numerorum quidam nullam omnino habent intercapedinem, quidam non ſatis amplam. Igitur multiplicant eos ita, vt ſpacia medietatibus recipiendis habeant ſufficientia quas diximus. Primum loco vnitatis minimum ponunt ſenarium, quod is ſemiſſem trientemq; habet primus: ac proinde reliquos omnes qui ſequuntur, ſeſcuplos ponunt. ſicut ex deſcriptione appoſita apparet: vtraſque enim medietates duplicibus interuallis recipiunt. [XXIV.] Cùm autem dixiſſet Plato, iam cum interualla ſeſquipla, ſeſquitertia, & ſeſquioctaua extitiſſent, ex his compagibus in prioribus interuallis omnia ſeſquitertia ſeſquioctauis compleuit, vnicuique particulam relinquens, cuius particulæ interſtitium adſumtum facit rationem quæ eſt numeri ad numerum, vt termini ſint ccli. vr.

			6			
			1			
	12	2		3	18	
	24	4			9	54
48	8				27	162

&

& ccxliii. ob hæc ergo Platonis verba coacti ſunt numeros denuo augere. Oportebat enim continenter deinceps poſt ſenarium, poni duos ſeſquioctauos. at neque octauam partem habet ſenarius, & ſi in ſcrupulos vnitatum comminuere velis rationem, perplexiſſima futura ſit contemplatio. Heic ergo ipſa res multiplicandi adhibendum auxilium dictauit: vt tanquam in harmonica mutatione ſecundum primi numeri incrementum tota augeretur deſcriptio. [XXV.] Eudorus itaque Crantorem ſecutus, primum numerum poſuit cccxxciv. qui fit vt in lxiv. multiplicatis huc eos induxit, quod numerus lxiv. habet ſeſquioctauum lxxii. iſque rurſus hunc xxci. Iis verò quæ à Platone dicuntur magis cōcinit, vt dimidium ponamus. Nam ſi cxcii. primo loco ponamus, leimma ſeu defectus poſt ſeſquioctauos erit inter numeros ab eo poſitos cclvi. & ccxliii. ſi verò illius duplus cccxxciv. primo loco ponatur, leimma eadem ratione quidem, ſed duplum tamen numero efficietur. Alioqui vt ıɔxii. ad cccxxciv. ita etiā cclvi.

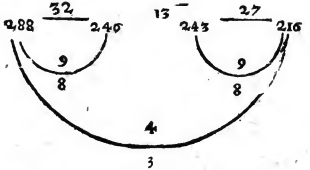

ad cxcii. proportionem ſeruant ſeſquitertiam. Neque abſurda eſt ad hunc numerum reductio: atque adeò etiam Crantoris ſententiæ rationem adfert. Nam lxiv. cùm cubus eſt primi quadrati, tum quadratus primi cubi. iſque multiplicans ternarium, qui inter impares, inter triangulos, inter ſeſquiplos ac perfectos eſt primus. cxcii. gignit numerum qui ſeſquioctauum ſui reſpectu alium habet, vt oſtendemus. [XXVI.] Prius autem leimma quid ſit, & ſententiam Platonis magis perſpicieris, ſi ea paucis in memoriam vobis redigantur, quæ in Pythagoricis ſcholis aſſolent differi. In cantu interuallum vocatur, quidquid continetur ſub duobus ſonis inæquali tenore differentibus. Horum vnum eſt is qui tonus dicitur, quo Quinta Quartam ſuperat. Hunc tonum harmonici in partes diuidi æquales putant poſſe, quarum vtranq; ſemitonium appellant. Pythagorei deſperata in ęquales partes ſectione, *De toni diuiſione.*

ctione, minus ſegmentorum eius leimma vocãt, quod dimidium toni non impleat. Itaque illi diateſſaron duorum tonorum & ſemitonij ſumma definiunt: hi totidem tonorum & leimmatis. Teſtimonium ferre videtur harmonicis ſenſus, mathematicis demonſtratio. Res ita habet. Sumptum hoc eſt, & in inſtrumētis obſeruatum, diapaſon dupla conſtare proportione, diapente ſeſquialtera, diateſſaron ſeſquitertia, tonum ſeſquioctaua. Idque explorare etiamuum licet, ſi aut duo pondera proportione dupla de neruis ſuſpendantur duobus, aut de duabus æquali cauitate tibiis alteram dupla alterius longitudine facias. maior enim tibia grauiorem ſonum edet, qualis hypate ad netam: de fidibus quæ duplo intenditur pondere, acutius quàm altera ſonabit, vt nete ad hypatã. id autem eſt diapaſon. Eodem modo ſi tria ad duo ſumantur pondera, quæ eſt ſeſquipla ratio, diapente reddent: & ſi quatuor ad tria, quæ eſt ſeſquitertia, diateſſaron. quod ſi ea inæqualitas longitudinum aut ponderum fuerit, quæ eſt nouem ad octo, interuallum toni fiet, non conſonantibus ſonis, ſed nonnihil tamē habens modulationis, quatenus ſoni ſeorſim editi ſuaue & iucundum ſonant, ſimul autem, aſperè & moleſtè. in conſonantiis ſiue alternis, ſiue ſimul nerui pulſentur, ſuauiter ſenſui accidit ſonorum concentus. [XXVII] Quin etiam rationibus hoc demonſtrãt. Nam vt in harmonia è diapente & diateſſaron conflatur diapaſon, ita in numeris dupla ratio ex ſeſquialtera & ſeſquitertia. quippe XII. ad IX. ſeſquitertiam, ad IIX. ſeſquiplam rationem obtinent, ad VI. duplam. Compoſita ergo eſt dupla ratio è ſeſquialtera & ſeſquitertia, ſicut diapaſon è diapente & diateſſaron. Sed vt hîc diapente tono amplius habet quàm diapente: ita ibi ſeſquialtera ſeſquioctauo ſeſquitertiam excedit. Apparet ergo diapaſon dupla, diapente ſeſquialtera, diateſſaron ſeſquitertia, tonum ſeſquioctaua ratione intelligi. Hoc ita demonſtrato, videamus an ſeſquioctaua ratio diuidi in æquales poſſit partes: nam ſi nequeat, tonus etiam nequibit. Primùm numeri qui ſeſquioctauam rationem cōtinent IIX. & IX. nullum in medio admittunt interſtitium. Quod ſi vterque dupletur, duo interualla efficit is, qui inter duplos interuenit. is eſt XVII. dupli XVI. & XIIX. liquet autem ſi æqualia ſint interualla, in ęqualia diuiduam fore ſeſquioctauam rationem. at inæqualia fiunt, alterum ſeſquidecimum, alterum ſeſquiſeptendecimum. Ergo inæqualiter ſecatur ſeſquioctaua, ac proinde etiam tonus. neutra ergo diuiſi toni portio ſemitonium fit, & mathematici rectè leimma appellauerunt. [XXVIII.] Atque hoc eſt quod Plato dicit, deum ſeſquitertia ſeſquioctauis explentem, leimma reliquiſſe, cuius ratio ſit in numeris CCLVI. & CCXLIII. Sumatur enim diateſſaron in duobus numeris, quorum alterum eiuſq; trientem alter contineat, vt ſunt CCLVI. & CXCII. quorum minor grauiſſimæ

uiſſimæ voci quartichordij adſcribatur, maior acutiſſimę. demonſtrabimus duobus interiectis ſeſquioctauis, relinqui tale leimma ſeu interuallum, quale in numeris eſt inter CCLVI. & CCXLIII. Grauiore enim voce vno tono contentiore facta, fient CCXVI. rurſum tono ſurſum eleuata, CCXLIII. Hæc XXVII. numero excedunt numerum CCXVI. atque hic XXIV. amplius eſt quàm CXCII. ſunt autem XXVII. octaua pars de CCXVI. itemque XXIV. de CXCII. itaque de his tribus numeris maximus ad medium, medius ad minimum ſeſquioctauus eſt: & interuallum à minimo ad maximum duobus tonis conficitur, quos abſoluunt duæ octauæ partes, vna poſt alteram additæ. His remotis, totius ſeſquitertiæ inter extremos rationis nihil aliud ſupereſt, quàm interuallum inter CCXLIII. & CCLVI. nimirum XIII. ideoque hunc numerum leimma, quaſi defectum dixerunt. Atque ego quidem his numeris ſententiam Platonis euidentiſſimè expoſitam arbitror. [XXIX.] Alij terminos conſonantiæ aſſignantes, acutum numero CCXXCIIX. grauem numero CCXVI. reliqua eodem modo conficiunt, niſi quod leimma medio inter duos tonos loco concipiunt. Grauiore enim voce vno tono ad acutiorem contenta, fiunt CCXLIII. Acutiore autem ad vnum tonum remiſſa ſeu depreſſa, CCLVI. porrò CCXLIII. ad CCXVI. rationem habent ſeſquioctauam, eandemque CCLXXXVIII. ad CCLVI. vt vtrobique toni ſit interuallum. & relinquitur id, quod intereſt inter CCLVI. & CCXLIII. non iam ſemitonium, ſed eo minus aliquid. CCLXXXVIII. enim numero XXXII. amplius ſunt quàm CCLVI. & CCXLIII. numero XXVII. excedunt numerum CCXVI. at CCLVI. maior eſt quàm CCXLIII. quo XIII. plus habet. Atqui vtroque exceſſuum, qui erant XXXII. & XXVII. minor eſt numerus XIII.

Leimma.

Itaque diateſſaron conſtare deprehenſum eſt non duobus tonis & ſemiſſe toni, ſed duobus tonis & leimmate. Atque horum quidem

quidem hæc eſt demonſtratio. Id autem ex prædictis intelligi facile poteſt, cur Plato, cum dixiſſet ſeſquialtera, ſeſquitertia, & ſeſquioctaua fieri interualla, dum ſeſquitertij ſeſquioctauis interiectis explentur: nullam ſeſquialterorum fecerit mentionem, ſed ea omiſerit. nam ſeſquitertia proportione ad ſeſquioctauam addita, conficitur ſeſquialtera. [XXX.] His ita demonſtratis, quomodo impleantur interualla & inſerantur medietates, etiamſi nemo iam ante commonſtraſſet, tamen vobis exercitationem hanc reliquiſſem. nunc cùm multi ijq; præclari viri id abſoluerint, Crantor maximè, Clearchus, & Theodorus Solenſes: pauca de eorum diſſidio dicere non abs re fuerit. Theodorus enim non, vt illi, duas ſeries inſtituens, ſed in vna linea deinceps duplos triploſque exponens, primùm nititur naturæ illa quam vocant fiſſura, duas faciente ex vna, non quatuor ex duabus partes. Deinde, inquit, medietatum inſertiones ita conueni t ſpacium nanciſci: aliàs perturbatum confuſumque rem iri, ac traiectiones exſtituras in primum * ſtatim triplum ex primo duplo qui impleant vtrunque * Crantorem * tuentur collocationes numerorum, planos planis, quadrata quadratis, cubos cubis aduerſus collocantes atque coniugantes: vtque non ordine ſumantur, ſed alternis pares & plani *

* * * *

ſemper eodem modo habens, vt forma & ſpecies. alterum, quod circa corpora diuiduum, tanquam receptaculum & materiam. mixturam autem ex omnibus communem confectam. [XXXI.] Subſtantiam proinde quæ diuidi non poteſt, & ſemper eodẽ modo ſe habet, non intelligendum eſt paruitate (quod fit minimis corporibus) diuiſionem ſubterfugere. Simplicitas enim eius, affectionum vacuitas, puritas & formæ vnitas, indiuidua dicitur & impartilis: quibus illa etiam compoſita, diuidua, & varia quodammodo attingens, multitudinem eorum tollit, habitumque vnum quendam iis ob ſimilitudinem infert. Quę verò circa corpora verſans diuiſionem admittit, eam ſi quis materiam nominare velit, vt naturam priori ſubiectam, eiuſque participem: is vocis ambiguæ vſu, nihil interim noſtræ diſputationi officiet. Qui verò materiam corpoream miſceri cum indiuidua volunt, errant.

Materia. Primùm in eo, quod nullo corporeæ materiæ nomine heic vtitur Plato: quam aliàs receptaculum, omnium rerum capacem & nutricem ſolet dicere, non circa cotpora diuiduam; ſed ipſam corpus quod in ſingularia diuidatur. Deinde, quid intererit inter mundi & animæ procreationem, ſi vtrumque ex materia & intelligibilibus eſt conſtitutum? Ipſe quidem Plato quaſi abominans animæ ex corpore ortum, ait intus in ipſa corporeum fuiſſe à deo collocatum, foriſque ab illa occultatum. cumque totam animam ratione abſoluiſſet, deinde argumentum de materia proponit, qua ante, cùm

animam

animam crearet, nihil opus habuerat, vtpote ſine materia natam. [XXXII.]Similia horum in Poſidoniū dici poſſunt. Nam is quoque non longè à materia animam remouit: ſed Platonis verba ſic accipiens, ſubſtantiam terminorum ſeu extremitatum circa corpora eſſe diuiduam, eamq; cum intelligibili miſcens, animā pronunciauit eſſe ideam eius quod vſquequaq; dimenſiones habet, ratione numeri conſtitutam, qui harmoniam cōtineat. Nam mathematica in medio primorum intelligibilium & ſenſilium eſſe collocata: & cùm anima perpetuitatem intelligibilium, ac ſenſiliū facultatem ad percipiendas affectiones habeat in ſe: par eſſe, vt eius natura in medio ſit. Nimirum & hunc latuit, deum corporū extremitatibus poſtmodò demum, iam anima abſoluta vſum ad conformandam materiam, cùm diſſipationi obnoxiam & vinculis carentem molem definiret ac includeret ſuperficiebus, quæ è triangulis erant concinnatæ. Abſurdius etiam hoc, quod animam ideam facit, cùm idea ſit immobilis, mobilis admodum anima. & illa cum ſenſili nihil habeat commercij, hæc in corpora incluſa ſit. ad hæc deus ideam vt exemplar fuerit imitatus, animam vt opus opifex confecerit. [XXXIII.]Quod autem Plato animam non ponat numerum eſſe, ſed ordinatam ratione numeri, iam ante dictū eſt. Aduerſus vtroſq; illud commune eſt argumentum, quod neque extremitatibus neq; numeris vllum ineſt veſtigium illius facultatis, qua res ſenſiles anima iudicat ſuapte natura. Mentem quidem ei, & mente ſola cernendarum rerum notiones communicatio principij intelligentia ſola percipiendi inſeruit. opiniones autem, & perſuaſiones, imaginationes, & affectiones à qualitatibus corpori inhærentibus profectas, ne cogitari quidem poteſt ex vnitatibus, lineis, aut ſuperficiebus ſimpliciter eſſe innatas. Et verò non modò mortalium animæ vim cognoſcendi per ſenſus habent. ſed ipſam quoq; mundi animam ait ipſam in ſe reuolutā, vbi aliquid attigit ſubſtantia prçditum diſſipabili, aut etiam indiuidua, hoc ipſam per ſe ipſam totam ſeſe commouendo narrare, quatenus idem ſit iſthuc, quatenus diuerſum, & cuius reſpectu maximè, qua, & quomodo ſit affectum ſubſtantiæ aut motus ratione. In his cùm decem prædicamentorum aliquam poſuiſſet notationem: magis adhuc idem declarat in his quæ ſequuntur. Ratio, inquit, vera vbi de ſenſili concepta eſt, & circulus diuerſi recta proficiſcens in totam animam de eo nuncium affert: opiniones naſcunrur & perſuaſiones veræ atq; conſtantes. Cùm autem in iis vertitur, quæ intelligentiæ ſunt, & Eiuſdem circulus valde agilis iſta ſignificauerit, neceſſariò ſcientia abſoluitur. [XXXIV.]Hæc autem duo in qua re ingenerãtur, ſi quis eam aliud quicquam dixerit quàm animam, quiduis potius quàm verum dixerit. Vnde autem hic ſenſilia apprehendendi, & opinandi motus diuerſus ab intelli-

Anima neque terminus, neque numerus.

intelligente illa, & in ſcientiam deſinente animæ motione obtigerit, dici non poteſt: niſi hoc firmiter conſtituamus, nunc Platonem non vniuerſæ animam, ſed mundi animam componere è ſubiectis, nimirum è natura præſtantiore & indiuidua, atque è deteriore, quam ipſam circa corpora diuiduam appellauit, non diuerſam à motione opinioſa, imaginatrice, & quam ſenſilia afficiant: & quæ non ſit nata, ſed perpetuo ſubſtiterit, vt etiam altera. Natura enim quæ intelligendi habuit vim, habuit etiam opinandi. Verùm illa quidem motui non obnoxia, non affectioni, innixa fuit rebus ſemper eodem modo manentibus. hæc autem diuidua & vaga fuit, vt quæ in motu verſantem, diſſipabilemq; incidiſſet in materiam. nam neque ſenſili naturæ obtigerat ordo, ſed informis erat atq; indefinita: & facultas ei addicta neque opiniones probè diſtinctas, neque motiones omnes ordinatas percipiebat: ſed pleraſq; ſomniorum ſimiles, temerarias, & quæ tumultum corporeæ facultati adferrent, niſi fortuitò in idem cum ratione incidiſſent. erat enim in medio amborum, naturamque habebat cum vtriſque cognatam atq; conſentientem vi ſentiendi materiam apprehendens, iudicio vim intelligentem. [XXXV.] Atq; hoc ipſe penè diſertis verbis declarat. Mea, inquiens, hæc eſt, vt verbo dicam, ſententia, fuiſſe ante originem cœli tria hæc ſeorſim, Ens, Spacium, Ortum, ſeu procreationem. Spacij enim vocabulo adficit materiam, vt & ſedis, atq; alias receptaculi. Ens autem vocat, id quod ſola mente percipitur, ſeu intelligibile: Ortum mundi nondũ nati ſubſtãtiam, nulla ſitam alia in re, quàm in mutationibus & motibus, inter informans atque informatum medio loco ordinatam, atq; effigies eorum quæ ibi ſunt huc tranſmittentem. Ergo cùm ob hæc animam hanc diuiduam dicit, tum quod ſenſili ſentiens, & imaginabili imaginans vis neceſſe eſt comitetur, eique adhæreat. Nam vis ſentiendi animæ propria, mouetur ſecundũ id quod foris ſentitur. Mens ipſa per ſe ſtabilis eſt, & motus expers: inſita animæ, in eamq; nacta imperium, in ſeipſam conuertitur, circularemq; conficit motum, ea quæ ita ſunt vt ſemper ſui maneant ſimilia potiſſimum attingens. Itaq; etiam temperatu difficilis fuit eorum communio, quæ indiuiduo diuiduum, nuſquam mobili vſquequaq; mobile miſceret, ac Diuerſa in Idem congredi cogeret. [XXXVI.] Non erat enim ipſe Motus Diuerſum, (vt ne Idem quidem erat quies) ſed initium diſcriminis & inæqualitatis. Vtrũque enim ab altero principiorum oritur. Idem ab vnitate, Diuerſum à binario. Atque hæc primùm in anima fuerunt commixta, numeris & proportionibus colligata & medietatibus harmonicis. Efficitq; Diuerſum Eidem inſertum differentiam; Idem in Diuerſo ordinem: quod manifeſtum eſt in primis animæ facultatibus, iudicandi ſcilicet & mouendi. Motus ſtatim in cœlo demonſtrat

Eiuſdem & Diuerſi cõgreſſus.

Diuerſi-

Diuerſitatem in Identitate, reuolutione inerrantium ſtellarum: & in diuerſitate identitatem ordine earundem. In his enim præualet Idem. Contrà in ijs quæ pone terram ſunt. Motus autem principiâ habet duo mentem ab Eodem ad Vniuerſalia, & ſenſum à Diuerſo ad ſingularia. Ratio ex vtriſq; mixta eſt, quæ fit intelligentia in intellectui ſubiectis, opinio in ſenſilibus: vtiturq; inſtrumentis interim & viſis ac memorijs, quorum alia in Eodem Diuerſum, alia Idem in Diuerſo efficiunt. Eſt enim intelligentia motio facultatis intelligẽtis circa id quod permanet: opinio autem permanſio eius quod ſentitur circa id quod in motu eſt. Viſum autem (hoc phantaſiam dico) complexum opinionis cum ſenſu conſtituit in memoria Idem. Diuerſum verò id rurſus mouet in diſcrimine præteriti ac præſentis, ſimul diuerſitatem & identitatem attingens. [XXXVII.] Cæterùm oportet eam cõtemperationem, qua corpus mundi conflatum eſt, adſciſcere ad exemplum proportionis, ſecundum quam fuit anima cõcinnata. Ibi enim erat purus ignis, & terra, quæ inter ſe contemperari difficulter poſſent ſuapte natura, immò mixturam omninò & compoſitionem refugerent. itaque inter ea medio loco ponens aërem igni, aquam terræ propiorem, iſthæc primùm commiſcuit, deinde horum opera etiam illa cum his & inter ſe contemperauit concinnauitque deus. Ita heic etiam Idem & Diuerſum, facultates contrarias & extremitates adinuicem aduerſantes conduxit, nõ ipſas per ſe: ſed duas alias ſubſtantias, indiuiduam iuxta Idem, Diuiduam iuxta Diuerſum cõſtituens, ſuo ordine deuinxit: tum illis mixtis has contemperans, ita totam animæ formam contexuit, quantum fieri potuit ex differentibus ſimilem, ex multis vnam fabricatus. Sunt qui dicant à Platone non rectè pronunciatum Diuerſi naturam mixtu difficilem eſſe, cùm ea non modò non reſpuat, ſed etiam amet mutationem: Eiuſdem potius naturam, ſtabilem & à mutatione abhorrẽtem, non facilè admiſiſſe mixtionem, ſed auerſatam fuiſſe ac fugiſſe, vt ſimplex, ſincera, & alterationis vacua permaneret. Hæc qui vitio dant Platoni, ignorant Idem eorũ, quę ſemper ſunt eiuſdem modi, eſſe ideam, Diuerſum eorum quæ aliàs aliter afficiuntur. atq; huius eſſe partes quæcunq; tangat, ea diuidere & alterare ac in multa redigere: illius contrahere & cõpingere vt multa ob ſimilitudinẽ vnam nanciſcãtur formã atq; facultatẽ. [XXXVIII.] Atq; hæ ſunt vires animæ Vniuerſi. Quæ vbi intrauerunt in mortalia & affectionum capacia corporum inſtrumenta, ibi vis binariæ & indefinitæ partis magis ſeſe exerit, forma ſimplicis & vnitati affinis facultatis obſcurius ſubeunte. Neque tamen facilè affectum hominis prorſus à ratione ſeparatum deprehenderis, neque motum intellectus, cui nihil cupiditatis, ſtudij, gaudij, aut moleſtiæ adſit. Itaque philoſophorum alij ipſos animi ſubitos affectus rationes *Animæ virium contextus.*

rationes vocant:quod omnis concupiſcentia,dolor,ira,ſint iudicia quædam. alij virtutes pronunciant ab ijs pendere affectionibus:nam & fortitudini rem aduerſus metum,& temperantiæ aduerſus libidinem,& iuſtitiæ aduerſus lucri appetitionem eſſe.Iam cùm anima & contemplandi vim habeat,&agendi:conſideret autem cum vniuerſalia tum ſingulas res, de quibus has ſentire,illa intelligere dicitur: communis ratio ſemper circa Idem Diuerſo, circa Diuerſum Eidem occurrens,conatur quidem definiendo ac diuidendo ſeparare vnum à multis,indiuiduum à diuiduo : non poteſt autem ſincerè in alterutro eorum eſſe,ideò quod principia viciſſim inter ſe complicata ſunt atque commixta. Atque icircò receptaculum ſubſtantiæ ex indiuidua & diuidua deus Eodem & Diuerſo conſtituit, vt in differentia eſſet ordo.Hoc enim erat naſci. [XXXIX.] Nam abſq; his Idem non habuiſſet differentiam, ac proinde neque motum, neque procreationem: Diuerſum autem ordine caruiſſet,ac porrò & ortu & conſtitutione. Quippe ſi Eidem accidiſſet, vt diuerſum a Diuerſo eſſet,& Diuerſo, vt Idem ſecum:nihil tamen hæc participatio genirabile effeciſſet. ſed tertio opus erat,quod tanquam materia vtrunque in ſe reciperet,ab eoque afficeretur.Hęc eſt materia,quam primam deus conſtituit ſtabilitate rerum mente ſola percipiendarum infinitatem mobilitatis corporibus inhærentis cum determinaret. Quemadmodum autem vox quædam bruta eſt,& nihil ſignificat:oratio autem,dictio in voce ſenſum animi exprimens: harmonia porrò è ſonis & interuallis componitur: ac ſonus vnum eſt & idem,interuallum ſonorum eſt differentia & diuerſitas: hiſque commixtis cantilena conficitur.ſic pars animæ affectionibus obnoxia, indefinita erat & incertis impellebatur momentis:poſt definita fuit,cùm indiuiduam motus varietatem & omnigenam terminus ac forma intraſſet.quę complexa Idem & Diuerſum,ſimilitudinibus diſſimilitudinibuſque numerorum è diſcrepantia conſenſum efficientium,viua eſt Vniuerſi anima,intelligens,harmoniaque & ratio, ducens neceſſitatem cum vi perſuadendi commixtam. [XL] Quā neceſſitatem Fati nomine plerique adficiunt: Empedocles Amicitiam & Diſſidium, Heracletus verſatilem mundi Harmoniam, inſtar contentionis,quæ in lyra eſt, aut arcu, Parmenides lucem & tenebras, Anaxagoras mentem & infinitatem, Zoroaſtes deum & genium nominat,illum Oromaſdem,hunc genium. Euripides non rectè diſiunctiuam particulam copulatiuæ loco vſurpauit:

Iupiter, neceſſitas ſiue hoc rerum ſiet,
Mortalium ſeu mens ——

nam & neceſſitas eſt,& mẽs vis ea, quæ per omnia penetrat. Ægyptij quidem fabularum inuolucro rem tegentes aiunt O..i,cum is eſſet

eſſet in iudicio damnatus, ſpirirum & ſanguinem patri, carnem & adipem matri fuiſſe adiudicara. Animæ nulla pars ſincera eſt, nulla mixturæ expers, aut ab aliis ſecreta. Harmonia enim occulta melior eſt euidente ſecundum Heracletum, in qua deus diſcrimina & diuerſitates commiſcens occultauit. Apparet tamen in bruta parte turbulenta natura, in rationem habente ordinata, in ſenſibus neceſſitas, in mente ſui ipſius poteſtas. Vis autem definiendi vniuerſalia, & quæ in partes non ſecentur amplectitur, ob cognationem. atque contra facultas diuidendi particularia, ad indiuidua fertur. totum autem gaudet Eiuſdem in Diuerſum mutatione, vbi ea opus eſt. [XLI.] Neque ſecius diuerſi motus ad honeſtum & turpe, ad iucundum & moleſtum, tum amantium furores, trepidationeſque, & lucta honeſtatis ſtudij contra libidinem, animam demonſtrant mixtam eſſe è diuina perpeſſionumque exſorte parte; & mortali alia atque affectionibus obnoxia. quarum ipſe alteram appellat cupiditatem voluptatum innatam, alteram opinionem adſcititiam quæ optimum expetat. nam affectionibus agitabilem facultatem anima ex ſe ipſa producit: mentis autem facta eſt particeps, à meliore principio inſertæ. Atque huius duplicis communionis ne cœleſtis quidem expers eſt natura. ſed in vtranque partem faciens momenta, aliquando cernitur Eiuſdem circuitione vim habere ſuam, & gubernare mundum. erit autem temporis portio, & iam ſæpe fuit, in qua intelligentia hebetetur, & obdormiat obliuione obrepente & opplente eius quod ad naturam ipſius eſt accommodatum: id autem quod ab initio conſueuit cum corpore, ab eoque afficitur, trahat prægrauetque, & curſum Vniuerſi qui in dextra parte eſt replicet. non tamen planè eum poterit interrumpere; ſed rurſum ſeſe emergent meliora, & reſpicient ad exemplar dei vnà conuertentis & dirigentis. Ita nobis vndique oſtenditur non totam animam opus eſſe dei: ſed cùm ſibi innatam haberet mali portionem, à deo fuiſſe digeſtam & adornatam, qui vanitate infinitatem definiret, vt ſubſtantia fieret termini particeps: Eiuſdem autem vi & diuerſi ordinem, mutationem & ſimilitudinem admiſceret: hiſque omnib. quantum fieri res ſinebat, communionem inuicem & amicitiam numeris & harmonia cõciliaret. [XLII.] De quibus etſi audiuiſtis ſæpenumero, multaſque diſputationes, multa ſcripta cognouiſtis, tamen me quoque aliquid breuiter diſſerere in rem eſt, prius tamen Platonis verba proferentem. Vnam, inquit, principio ab vniuerſo portionem: poſt hanc, duplam eius abſtulit: tertiam huius ſeſquiplam, primæ duplam: quartam ſecundæ duplam: quintam tertiæ triplam: ſextam octuplam primæ: ſeptimam vigintiſeptencuplam. Secundum hæc impleuit dupla & tripla interualla, portiones adhuc inde abſcindens, & inter iſta

collocans:ita vt in vnoquouis interuallo duæ eſſent medietates: quarum vna eadem parte extremorum excederet & excederetur, altera eodem numero altero extremorum minor, altero maior eſſet. Cùm autem ſeſquialtera, ſeſquitertia, & ſeſquioctaua fierent interſtitia: ex his compagibus in prioribus interuallis omnia ſeſquitertia ſeſquioctauis compleuit, vnicuique particulam relinquens. cuius particulæ interſtitium adſumtum facit rationem, quæ eſt numeri ad numerum, vt termini ſint CCLVI. & CCXLIII. [XLIII.]Hîc primum quæritur de numerorum quantitate, deinde de ordine, tertio de vi. de quantitate, qui ſint quos in duplis ſumit interuallis. de ordine, vnone omnes in verſu ſint exponendi, vt Theodorus vult, aut vt Crantor in Λ figura, primo in cuſpide poſito, deinde duplici ſerie, vna duplis, altera triplis ſubiectis. de vi & vſu, quidnam efficiant adſciti ad animæ generationem. De prima quæſtione vt dicamus, principio eos repudiamus, qui dicunt ſatis eſſe, ſi in ipſis rationibus vim interuallorum & medietatum, quibus ea complentur, conſideremus: quod doctrina perinde abſoluatur, quoſcunque tandem aliquis numeros adſumat, qui ſpacia habeant dictis proportionibus recipiendis idonea. Nam vt verum ſit id quod dicunt, tamen ſine exemplis doctrina fit obſcura, arcemurque à conſideratione cui nonnihil venuſtatis philoſophicæ adeſt. Etenim ſi ab vnitate orſi duplos ſeorſim, ſeorſim triplos exponamus, vt ipſe præcipit, fient ordine II. IV. IIX. & III. IX. XXVII: qui adſumta vnitate communi principio, & multiplicatione & quatuor terminos porrecta, vniuerſi ſunt ſeptem. Non enim hîc modò, ſed ſæpe alias quaternarij cum ſeptenario conſenſus eluceſcit. Equidem tetractys illa ſeu Quaternario à Pythagoricis tantopere prædicata, nempe numerus XXXVI. id habet mirum, quod componitur ex primis quatuor * paribus & primis quatuor imparibus numeris *. Fit autem quartum coniugium expoſitorum ordine. primo enim coniunguntur I. & II. Secundum eſt parium.* nam vnitatem primo loco ponit, vt communem, accipitque VIII. ac deinceps XXVII. tantum non demonſtrans quod in vtroque genere ſpacium velit relinqui. Verùm hæc alibi accuratius ſubtiliuſque explicari conuenit. [XLIV] Reliquum autem inſtitutæ noſtræ tractationis eſt proprium. Non enim Plato mathematicæ contemplationis oſtentandæ gratia, in phyſicum argumentum nulla tali re opus habens medietates arithmeticas & harmonicas introduxit: ſed quod hæc ratio maximè conueniret animæ compoſitioni. Et verò nonnulli in celeritatibus errantium globorum, alij in interuallis potius, quidam in magnitudinibus ſtellarum, aliqui ſubtiliſſimam ſibi rationem ſecuti qui videntur, in epicyclorum diametris proportiones iſtas quærunt: quod videlicet harum gratia opifex ani-

mam

nam cœleſtibus indiderit corporibus in quatuor tributam partes. Multi etiam Pythagorica huc traducunt, à medio corporum interualla triplicantes. Hoc ita fit, ſi igni I adſcribatur, antichthoni (ſeu terræ quæ noſtræ oppoſita eſt terræ) III. terræ IX. Lunæ XXVII. Mercurio LXXXI. Lucifero CCXLIII. Soli IↃ CCXXIX. qui numerus & quadratus eſt, & ſimul cubus: itaque etiam Solem aliàs quadratum, alias cubum nominant. ſic etiam reliqua triplicando ſub rationem reducunt. Qui ſanè procul à vero aberrant, ſi quis geometricarum eſt vſus demonſtrationum: oſtenduntque multo probabilius ipſis dixiſſe qui hinc orſi ſunt, quãquam ij contenti quam proximè pronunciaſſe vero, exactas rationes non ſunt conſectati. [XLV.] Hi ſic ſtatuunt, Solis diametrum ad terræ diametrum proportione eſſe duodecupla: terræ ad Lunæ, tripla: inerrantium ſtellarum quæ minima videatur, eius diametrum non eſſe minorem triente diametri terræ. toti globo terræ ad totum globum Lunæ proportionem eſſe vigintiſeptencuplam. Luciferi, & terræ diametros in dupla, globos in octupla eſſe proportione: interuallum eclipticæ & vmbræ ad diametrum Lunæ, tripla. latitudinem, qui Luna à diametro Signorum in vtranque partem euagatur, vncialem. Tum Lunæ ad Solem reſpectus trientum & quadrantum interuallis, eam dimidiam, & vtrinque gibboſam reddunt. vbi autem ſex ſigna peragrauit, plenilunium tanquam diapaſon conſonantiam in ſex tonis efficit. Sole autem circa ſolſtitia motus & minimos & maximos reſpectu æquinoctiorum conficiente, quibus diei quantitatem auget, noctis minuit, aut contra: ea ratio in diebus eſt primis XXX. Nam à bruma die, adijcit ſextantem eius exceſſus, quo nox maxima diem breuiſſimum ſuperabat. ſequentibus XXX. diebus, trientem: ſemiſſem reliquis vſque ad æquinoctium: atque ita ſeſcuplis & triplis interuallis inæqualitatem tempus ad æqualitatem reducit. [XLVI.] Chaldæi porrò veris aiunt ad autumnum rationem eſſe diateſſaron, ad hyemem diapente, ad æſtatem diapaſon. vt ſic rectè Euripides definiuerit, quatuor æſtatis menſes dicens, totidemque hyemis, binos hyemis, totidemque veris tempeſtatibus anni ſe ratione diapaſon conuertentibus. Nonnulli terræ locum eum tribuunt, qui eſt nerui proslambanomeni, id eſt, adſciti in cithara, Lunæ, hypatam, Stilbonem (ſiue is eſt Mercurius) & Luciferum in diatonis ac lichanis mouent, Solemque ipſum in medio meſæ loco aiunt continere diapaſon: à terra ſpacio diſtantem diapente, ab inerrantibus diateſſaron. Sed neque horum ſcita atq; elegans ratio veritatem attingit, neq; illi omninò exactam rationem ſequuntur. Quibus igitur hæc nõ videntur à Platonis dependere ſentẽtia, iſta videbuntur admodum ad muſicas quadrare rationes. Nam cùm ſint

Proportio cœleſtium corporum.

quinque quatrichorda: hypatarum fidium ſeu ſummarum, mediarum, coniunctarum ſeu ſynemmenon, diazeugmenon, id eſt, deiunctarum, & hyperbolæon ſeu excellentium: aiunt planetas diſpoſitos eſſe in quinque interuallis, quorum primum ſit à Luna ad Solem, & eos qui curſum Solis comitantur Stilbonem atque Luciferum. aliud inde ad Martis ſtellam, quæ Pyrois (quaſi ignita) dicitur. tertium hinc vſq; ad Phaetontem, qui eſt Iupiter. quartum ab eo ad Phænona ſiue Saturnum. quintum iam hinc vſque ad globum ſtellarum fixarum. ita vt ſoni qui definiūt quattichordia, rationem habeant errantium ſtellarum. [XLVII.] Iam hoc quoq; nouimus, veteres duas fides hypatas, tres netas, vnam meſam, & vnam parameſam, ſeu meſæ appoſitam ſtatuiſſe: vt ſoni ſtantes numerum errantium ſtellarum referrēt. Recentiores proſlambanomenon tono quam eſt hypate grauiorem addentes, effecerunt vt totum ſyſtema diſdiapaſon contineret: ordinem interim conſonantiarum naturæ conſentaneum confuderunt. Sic enim diapente prius fit quàm diateſſaron, ſi tonus grauis vocis ad hypaten adſciſcatur. Platonem verò conſtat acutis ſonis aliquem adſciſcere. Nam in Republica hoc dicit, Octo ſphæras ſingulas conuerti, & vnicuique Sirenem inſiſtere, quæ omnes canant, voce edita cum cæteris conſonantiam quandam conficiente. & ex * iis omnibus contemperari quendam concentum: atque adeò ipſas diuinas res canere de progteſſu & chorea* octo neruorum concinnitate. Nam octo erunt etiam primi termini duplarum & triplarum proportionum, vtrobique adnumerata vnitate. Sed & Muſas priſci nouem nobis perhibuerunt; quarum octo circa res cœleſtes verſentur, nona terreſtres demulceat res, ex turbulento errore & inæqualitate eas reuocans. [XLVIII.] Cogitate autem cum animis veſtris, an non cœlum & res cœleſtes ſua concinnitate atque ſuis motibus agat anima, quæ prudentiſſima ſit facta, & iuſtiſſima. huiuſmodi verò illam reddiderint harmonicæ rationes. quatum imagines exſtent in conſpicuis mundi corporibus atque partibus: prima autem atque præſtantiſſima vis viſibiliter contemperata ſit animæ, eamque exhibeat ſibi ipſi conſonantem atque morigeram, ſemper optimæ ac diuiniſſimæ parti reliquis omnibus conſentientibus. Opifex enim cùm adſumſiſſet animam incompoſitam, & inotdinatis motibus, brutiſque & diſcrepantibus inter ſe vitioſiſque exagitatam: quædam definiuit ac conſtituit, alia conduxit, atque inter ſe concinnauit, harmoniis vſus atque numeris. quibus equidem viliſſima quoque corpora, lapides, ligna, cortices ſtirpium, beſtiarum coagula, dum inter ſe coaptantur atque componuntur, pulcerrima ſpectacula, pulcerrimam remediorum & inſtrumentorum præbent materiā. [XLIX.] Vnde factum eſt, vt Zeno etiam Citieus hortaretur adoleſcentes

ad ſpe-

ad ſpectandum tibicines: vt inde diſcerent, quid cornua, ligna, calamique poſſent ratione ad concentum edendum ea promouente. Nam omnia eſſe numerorum ſimilia quod dicunt Pythagorici, id probationem requirit. quod autem omnibus rebus è tanta inæqualitate & diſſimilitudine communio inter ſe ſocietaſque & concentus obtigit: eius cauſam eſſe mediocritatem & ordinem numero atque harmonia conſtantem, ne poetæ quidem ignorauerunt. Hi enim *arthmia*, quaſi articulata & concinna ſi diceres, vocauerunt quæ amica nobis & cara eſſent: *anarſios* autem, quaſi inconcinnos, inimicos. nimirum quod inimicitia eſſet quædam inconcinnitas. & qui in Pindari mortem ſcripſit funebre carmen:

Hoſpitibus fuit artus, carus ciuibus ille.

ſatis oſtendit ſe concinnitatem & comitatem pro virtute reputaſſe. ſicut & ipſe alicubi Pindarus ait, deo exaudiente virtutem Cadmum ſignificans. Priſci porrò theologi, philoſophorum vetuſtiſſimi, muſica inſtrumenta in manus deorum imaginibus poſuerunt: non ſane, quod eos lyra aut cithara ludere putarent: ſed quod nullum deo opus conuenientius eſſe iudicarent, quam conſonantiam & harmoniam. [L.] Sicut igitur qui proportiones ſeſquitertias, ſeſquiplas, atque duplas quærat in iugo lyræ, teſtudine, & clauis ridiculus ſit: (nam quin & hæc debeant inter ſe longitudinem & craſſitiem habere proportione aptam, dubium non eſt: cum interim harmonia in fidium ſit conſideranda ſonis) ita probabile eſt etiam corpora ſtellarum, interualla circulorum, conuerſionum celeritates, tanquam inſtrumenta recto ordine diſpoſita, ſuam habere cùm inter ſe, tum ad totam compagem Vniuerſi proportionem: etiamſi nos quantitas & menſura lateant. Tamen proportionibus iſtis, quibus vſus eſt opifex, numeriſque adſcribi par eſt animæ inter ſuas partes concinnitatem, quibus illa prædita cùm cœlum ipſum innumeris bonis impleuit: tum quæ ad terram pertinent, tempeſtatum mutationumque dimenſis viciſſitudinibus, optimè pulcerrimeque ad procreationem & conſeruationem eorum quæ naſcerentur, adornauit.

EXCERPTA QVAEDAM E PLVTARCHI commentario de animæ procreatione apud Platonem in Timæo, quæ cuius potius, quam Plutarcho adſcribi debent.

COMMENTARIVS, qui inſcribitur De animæ procreatione in Timæo, refert quæ Plato & Platonici magno ſtudio diſpu-

tauerint. Introducit etiam geometricas quaſdam proportiones & ſimilitudines,ad animæ contemplationem (vt cenſet) ei conducentes: nec non muſicas quaſdam & arithmeticas perceptiones. Materiam ait informari ab anima,tribuitque vniuerſo animam, & tribuit vnicuique animali,quæ id temperet. animam quodammodo ortus expertem facit, quodammodo obnoxiam ortui. Materiam æternam, & quam deus animæ opera informauerit. Prauitatem eſſe germen materiæ,ne(inquit)deus malorum cauſa putetur. Poſidonius(ait) non longè à materia animam remouit.

Reliqua omiſi,ſunt enim in ipſo libro iiſdem verbis contenta.

PLVTARCHI AMATORIAE NARrationes.

I. *Ariſtoclea. Strato. Calliſthenes.*

ALIARTI,quæ vrbs eſt Bœotiæ,puella fuit pulcritudine eximia,nomine Ariſtoclea,filia Theophanis.Hanc ambiuerunt Strato Orchomenius,& Calliſthenes Aliartius. de his Strato cùm opulentior erat,tum magis amore virginis victus. viderat enim eam lauantem apud Lebadeam in fonte Hercyne, caniſtrum in ſacrificio geſtaturam Iouis regis. Calliſthenes tamen præferebatur:quod etiam generis propinquitate puellam attingeret.Theophanes in hac re animi dubius, vt qui Stratonem metueret opibus ac nobilitate omnes penè Bœotos ſuperantem, rem voluit Trophonio diiudicandam permittere. Strato,cui virginis famuli perſuaſiſſent,eam magis ad ipſum inclinare,ipſam puellam voluit optione ſoluta deligere vtrum vellet. Filia in omnium conſpectu interrogata, Calliſthenem prætulit. Statim præ ſe tulit Strato,iniquo ſe animo hunc contemtum ferre. tamen duabus interpoſitis diebus conuenit Theophanem atque Calliſthenem, petiitque,vt quando nuptias illi numen aliquod inuidiſſet, tamen ſibi cum ipſis amicitiam paterentur eſſe integram. Hi non tantum approbauerunt ipſius verba, ſed etiam ad feſtiuitatem nuptiarum inuitauerunt hominem. Strato ſociorum caterua ſubornata, multiſque famulorum ſuorum ſubmiſſis, qui ſparſim apud iſtos abderentur,in inſidiis latuit:dum virgo ad fontem Ciſſoeſſam (ederaceum diceres) maiorum more deſcendens proteleia(quaſi initiatiua nuptiarum ſacra)faceret.Ibi concurſu ex inſidiis facto eam corripuerunt,ipſo virginem tenente Stratone. Ab altera parte Calliſthenes cum ſuis manum iniecit (quod cogitatu facilè eſt:) puella inter eam concertationem non obſeruantibus qui hac illac raptabant,periit.Calliſthenes ſubito amiſſus fuit, neque

que

que dicere quiſquam potuit quid ei accidiſſet: ſiue mortem ſibi ipſe conſciuit, ſiue exſulij cauſa Bœotiam deſeruit. Strato palam ſeipſum ſuper virgine iugulauit.

II. *Phido. Meliſſus. Actæon. Archias.*

PHIDO quidam Argiuus, cum hoc moliretur, quì patria ipſius in alias omnes Peloponneſi ciuitates imperium obtineret: primum inſidias tetendit Corinthiis. Itaq; miſit, qui ab iis peterent adoleſcentes CIƆ. vigore & fortitudine præſtantes: iique hos miſerunt, duce Dexandro. In animo habebat Phido iſtos per fraudem opprimere, vt Corinthum viribus deminutam eo facilius occuparet, opportuniſſimam eam munitionem totius Peloponneſi futuram: & rem cum quibuſdam ſociis ſuis communicauit, inter quos fuit Abro. Hic Dexandro, hoſpitio ipſius vtenti rem aperuit. Sic Phliaſii iſti ante tempus opprimendis ipſis conſtitutum, Corinthum euaſerunt. Phido autem magno ſtudio inquirebat quis conſilium hoc ipſius prodidiſſet. Ideò ſibi metuens Abro, Corinthum profugit, aſſumta vxore & ſeruis, inque pago quodam Corinthiaco conſedit, cui nomen erat Meliſſus. Ibi ſibi filium natum, a loco Meliſſum dixit. Huius ergo Meliſſi F. Actæon formæ venuſtate & pudicitia omnes ſuos æquales ſuperauit: amatuſque eſt à plurimis, maximè Archia, qui genus ab Heraclidis ducens, opibus & potentia reliquis anteibat Corinthiis. Is cum Actæoni non perſuaderet vt ſibi ſe daret, vi rapere puerum aggreſſus, comeſſatum venit ad Meliſſi domum, amicorum & ſeruorum turba ſtipatus. reluctantibus autem patre & amicis, ac vicinis quoque accurrentibus, & eripere puerum nitentibus: Actæon, dum vtraque pars ad ſe eum trahit, interit. Archias cum ſuis abeunt. Meliſſus cadauer filij in Corinthiorum forum cùm attuliſſet, atque oſtentaſſet, & à flagitij autoribus vt pœnæ exigerentur petiiſſet: à magiſtratu nihil aliud, quàm quod eſt eius miſeritum, abſtulit. Re igo infecta digreſſus, Iſthmicum conuentum expectauit. ibi conſcenſa Neptuni ara, Bacchiadas inſectatus verbis, patriſq; ſui Abronis beneficio commemorato, deos comprecatus de ſaxis ſeſe proiecit. Paulò poſt Corinthios ſiccitas & peſtis inuaſerunt. cumque conſuluiſſent de liberatione mali oraculum, miſſo ad eam rem ipſo Archia: reſpondit deus, iram eſſe Neptuni, non ceſſaturam, donec Actæonis mortem vlciſcerentur. Hoc vbi audiuit Archias, vltrò ſibi exſulium à Corintho indixit, & in Siciliam nauigauit, ac Syracuſas condidit. Ibi cùm duas filias genuiſſet, Ortygiam & Syracuſam, per fraudem à Telepho necatus eſt. quo abuſus ad fœdam fuerat libidinem, & qui naui præfectus vna in Siciliam nauigauerat.

III. *Scedaſus Ariſtodemus.*

PAVPER quidam homo, nomine Scedaſus, Leuctris habitauit: qui eſt Theſpienſis regionis exiguus vicus. Filiæ huic fuerunt duæ, Hippo & Miletia: ab aliis Theano & Euexippa nominantur.

Leuctrica calamitas Spartanorum.

Ipſe Scedaſus vir erat bonus,& hoſpitalis: quanquam tenui fortuna. Ergo ad ſe venientes duos Spartanos iuuenes,comiter hoſpitio excepit. qui amore puellarum correpti, audere tamen aliquid bonitate Scedaſi fuerunt prohibiti Poſtridie ad Pythium oraculum,quo iter inſtituerant,profecti ſunt. cumque deum de iis quæ ſtatuerant conſuluiſſent,rurſum per Bœotiam itinere facto in Scedaſi domo diuerterunt.Aberat tum Leuctris Scedaſus. eius filiæ,ſicut conſueuerant,hoſpites exceperunt. ij ſolas nacti puellas, per vim vitiauerunt. cumque eas viderent hanc contumeliam iniquiſſimè ferre, interfectas in puteum quendam abiecerunt,itaque diſceſſerunt. Domum reuerſus Scedaſus,filias nuſquam videns, omnia alia quæ reliqua erat ſalua inueniens,expedire ſe ex hac re nequibat. tandem cane muſſitante & ſubinde ad ipſum accurrente,atque ab ipſo ad puteum redeunte, id quod res erat ſuſpicatus,inuenta ibi filiarum cadauera exhauſit. cumque è vicinis cognouiſſet,viſos pridie fuiſſe in domum ipſius intrantes Lacedæmonios eos, quibus etiam pridem hoſpitium dediſſet: coniecit hoc ipſorum eſſe facinus. quod tunc etiã perpetuò puellas laudaſſent, beatoſque prædicaſſent, quibus eæ nupturæ eſſent. Ergo Spartam contendit,Ephoris rem ſignificaturus. Cùm in Argolicam perueniſſet, nocte ingruente in cauponam quandam diuertit.Eodem tum venit etiã quidam ſenex,Orei Heſtiæatidis in Eubœa ciuis. Hic cùm ingemuiſſet,diraque Lacedæmoniis eſſet imprecatus: Scedaſus hoc audiens, quæſiuit quidnam mali à Spartanis accepiſſet. Tum ſenex ita rem narrauit: Sum, inquit,Spartanorum ſubditus. ſed miſſus ab eis Ariſtodemus qui Oreum gubernaret(harmoſtam illi vocant)crudeliter admodum ac nefariè egit.Nam amore filij mei captus,cum ei perſuadere vitium nequiret,vim inferre aggreſſus eſt,eumque è palæſtra abripere. reſiſtente autem pædotriba, & multis adoleſcentibus ad opem filio ferendam accurrentibus:tunc quidem diſceſſit. poſtridie autem triremi inſtructa filium illum meum arreptum in vlteriorem continentem traiecit: ibique libidini ipſius reluctantem cùm iugulaſſet,Oreum reuerſus conuiuium celebrauit. Ego,qui maturè quid actum eſſet reſciuiſſem,corpus filij humaui: Spartamq; profectus,rem ad Ephoros retuli.ſed illi facinoris eius nullam habuerunt rationem. Hæc narratio Scedaſi animo mœſticiã attulit,ſuſpicanti ſuam quoque cauſam Spartanis curæ non futuram.ſuam interim calamitatem ſeorſim hoſpiti narrauit. is ei hoc conſilij dedit,vt neutiquam appellaret Ephoros:ſed in Bœotiã reuerſus,filiabus ſepulcrum conderet.Scedaſus non obtemperauit. Sed Spartam profectus rem ad Ephoros detulit.iiſq; animum non aduertentibus,ad reges acceſſit: atque ab his digreſſus quemuis popularium accedens,ſuam miſeriam deplorauit. Tandem cùm

nihil

nihil ageret, per mediam diſcurrit vrbem, manuſque ad Solem intendens, ac rurſum terram ijs feriens, euocauit Furias, ac ſibi denique mortem conſciuit. Verùm enim verò poſtea pœnas luerunt Lacedæmonij. Cùm enim in omnes Græcos imperium occupauiſſent, & vrbibus præſidia impoſuiſſent: primum apud ſuos collocatum præſidium Epaminondas Thebanus interfecit. deinde cùm ea de cauſa Lacedæmonij bellum intuliſſent: occurrerunt ad Leuctra Thebani, moti omine loci. nam & ante ibi fuerunt liberati: quo tempore Amphictyon extorris à Sthenelo factus Thebas venit: eoſque inueniens Chalcidenſibus ſtipendiarios, interfecto rege Euboenſium Chalcodonte, à tributo abſoluit. Euenit autem, vt omninò ſuccumberent in prœlio Lacedæmonij apud ipſum filiarum Scedaſi monumentum. Traditum eſt ante illum conflictum, Pelopidæ, vni de ductoribus Thebani exercitus, ob quædam oſtenta quæ ipſi non admodum viderentur proſpera, de auſpicum ſententijs perturbato; in ſomnis adſtitiſſe Scedaſum, hortantem, vt bono eſſet animo. nam Lacedæmonios eò ad Leuctra venire, vt Scedaſo eiuſque filiabus pœnas pendant. ac iuſſiſſe, vt ea die quæ pugnam eſſet antegreſſura, pullum equinum album ad virginum ſepulcrum immolaret. Pelopidam, adhuc Lacedæmonijs apud Tegeam caſtra habentibus, miſiſſe qui de eo ſepulcro explorarent. cùmque rem ita habere ex eius loci incolis accepiſſet, confirmato animo exercitum in aciem produxiſſe, victoriaque eſſe potitum.

Scelerum impunitas punita.

IV. *Phocus. Callirhoe. Hippota.*

PHOCVS Bœotius erat, Gliſante vrbe natus. Habuit is filiam Callirhoen pulcritudine, iuxtaq; pudicitia præſtãtem. Huius cõiugium expetebant xxx. iuuenes è tota Bœotica iuuentute nobiliſſimi. Phocus cùm alias ex alijs dilationes nuptiarum feciſſet, à vi ſibi metuens: tandem illis vrgentibus, poſtulauit vt Apollini Pythio iudicium ſponſi filiæ deligendi permitterent. Illi indignè ferentes hanc eius orationem, facto impetu hominem interfecerunt. Virgo in eo tumultu effugit, ac per regionem iſtam ſe proripuit, inſequentibus ipſam iuuenibus. cùm autem incidiſſet in ruſticos frumentum in horreo componentes, ab ijs ſeruata eſt. occultauerunt enim eam in frumento: itaque ij qui inſequebantur tranſuecti ſunt curſu. Sic ſeruata, præſtolata eſt tempus ſolennis omnium Bœotorum conuentus, quæ Pambœotia vocantur. quo vbi appulit, Coroneam profecta ſupplex conſedit in ara Itoniæ Mineruæ, ac de ſcelere procorum conqueſta eſt nomine & patria ſingulorum indicatis. Miſerati puellam Bœoti, ſuccenſuerunt procis. Hi eo comperto, Orchomenum confugerunt: excluſique ab oppidanis, Hippotas contenderunt, quod eſt oppidulum ad Heliconem inter Thebas & Coroneam ſitum. ibi ergo fuerunt recepti. Miſerunt deinde Thebani, qui dedi percuſſores Phoci iube-

iuberent. cúmque non dederentur, expeditionem in Hippotas vnà cum alijs Bœotis fecerunt, duce Phœdo tum Thebanorum prætore. obſeſſoque oppidulo, quod munitum erat, ſiti hoſtes in poteſtatem redegerunt. Proinde comprehenſos homicidas lapidibus obruerunt: reliquos Hippotenſes in ſeruitutem abduxerunt, muriſque & domibus deſtructis, agrum inter Thebanos & Coronenſes diuiſerunt. ea nocte, quæ Hippotarum excidium præceſſit, vocem ex Helicone crebrò auditam tradunt dicentis, Adſum: & procos xxx. intellexiſſe eam Phoci eſſe vocem. Qua autem die lapidib. ſunt obruti, monumentum ſenis Phoci Gliſante poſitum, crocum ſtillaſſe. Phœdo etiam à pugna reuerſo nuncium allatum de nata ipſi filiola: cui ominis gratia Nicoſtratæ nomen fecerit.

V. *Alcippus. Damocrita.*

ALCIPPVS Lacedæmonius ex vxore Damocrita duas filias ſuſcepit. Is cùm optimè conſuleret reipub. rémque ex eius vſu gereret, ab aduerſæ factionis hominibus per inuidiam apud Ephoros delatus fuit, iiſque perſuaſum mendaci oratione, Alcippum leges conuellere inſtituiſſe. Iuſſus itaque ſolum vertere, Sparta abijt. Vxorem autem cum filiabus ſequi maritum volentem magiſtratus retinuit: publicatis inſuper Alcippi bonis, ne dos eſſet filiabus. Cùm verò nihilominus eſſent, qui eas ob patris virtutem ambirent: inimici edictum de non ambiendis eis impetrauerunt. hoc cauſæ prætendentes, Damocritam ſæpenumerò optauiſſe vt quamprimum filiæ ipſius filios parerent, vltores paternæ iniuriæ futuros. Ita vndequaque circumſcripta Damocrita, publicam exſpectauit ſolennitatem, qua de more mulieres vnà cum virginibus, domeſticis, & infantibus conueniebant: matronæ autem procerum ſeorſim in androne ſeu conclaui quodam noctem feſtiuam ducebant. Tum gladio ſuccincta vnà cum filiabus in templum ſe contulit obſeruauitque id tempus, quo vniuerſæ in androne myſteria peragebant. Ibi aditibus occluſis, multa ad fores ligna congeſſit, quæ fuerant ad eius feſtiuitatis ſacrificium comparata: ignemque immiſit. Viris autem ad reſtinguendum incendium accurrentibus, Damocrita filias, ſeque ſuper eas iugulauit. Lacedæmonij cùm non haberent in quem deſæuirent, cadauera Damocritæ & filiarum extra fines projecerunt. Ob quod facinus irato deo, magnum illum terræ motum Lacedæmonijs immiſſum fuiſſe narrant.

PLVTAR-

PLVTARCHI QVAESTIONES naturales.

QVid cauſæ eſt, quod arbores aqua marina non aluntur? An eadem eſt, ob quam terreſtria animalia non alit marina aqua? nam Plato, Anaxagoras, & Democritus putant, plantas animalia eſſe terreſtria. Non enim quia aqua marina alimento eſt vt piſcibus, ita etiam ſtirpibus marinis: ſic etiam terreſtres plantas animaliaque nutriet. cùm neque penetrare poſſit ob craſſitiem ſuam radices, neque ſurſum efferri ob ſui grauitatem. Grauem eſſe aquam marinam, ac terreſtrem, & alia multa demonſtrant, & quod facilius ſuſtinet naues, & natatores. Aut quia ſiccitas maximè officit arboribus? vim autem ſiccandi habet aqua marina? quæ cauſa eſt quod aduerſus putredinem ſales valent: & eorum qui in mari lauant corpora, ſtatim ſiccam habent aſperamque ſuperficiem? Vel quod pinguedo ijs, quorum ſtirpes terra continentur, eſt inimica, & inuncta perdit. Multum autem pinguedinis adeſt marinæ aquæ: adeò vt etiam vnà exardeſcat, ſoleamuſque hortari, ne in flammam ea inijciatur? Aut quod aqua marina potui inepta & amara eſt facta, vt Ariſtoteles ait, admixtione terræ aduſtæ. nam & lixiuium fit dulci aqua in cinerem incidente, diſſolutio autem eijcit, corrumpitq; id, quod bonum erat & potabile, ſicut in nobis febres humorem in bilem cõuertunt? Quæ autem in rubro mari narrant ſylueſtria & plantas germinare, ea fructũ nullum ferunt, aluntur autem à fluuijs multum cœni ingerentibus. itaque etiam non procul à terra, ſed ponè eam naſcuntur. I. *Aqua marina.*

CVr à pluuijs aquis potius quàm affluentibus arbores & ſemina adſolent nutriri? An quia, vt Laito viſum, imbres terram ſuo ictu diuellentes, meatus efficiunt, per quos aqua facilius ad radicem penetret? An hoc verum non eſt, ſed ignorauit Laitus quod & paluſtres ſtirpes, vt ſunt tipha, phleon, & vlua, neq; germinant neque augeſcunt, vbi imbres ſuo tempore non decidunt? Verum autem eſt quod Ariſtoteles dixit, nouam & recentem eſſe aquam pluuiam, veterem & exoletam lacuum? Quid ſi hoc quoque probabile magis eſt, quam verum? nam & fontium & fluminum aquæ ſemper ſunt recentes, ſubinde nobis adfluentibus: ideòque ait Heracletus bis in eundem fluuium neminem poſſe deſcendere. Et tamen hæ ipſæ deterius alunt, quàm pluuiæ aquæ. Ergo aqua cœleſtis leuis eſt atq; aerea, ſpirituq; mixta celerius ob tenuitatẽ deducitur, atq; eleuatur in plantam. An id maximè alit, quod à re II. *Aqua pluuia.*

alenda

alenda ſubigitur? id enim eſt concoctio. contra defectus concoctionis, quando alimentum validius eſt, quàm vt ab alendo affici poſſit. Iam tenuia, ſimplicia, & inſipida facilius mutantur. quorum de cenſu etiam eſt aqua pluuia: quæ in aere nata & vento, pura ac ſincera decidit. Fontana autem & terræ & locis adſimilata per quæ emanat, multis impletur qualitatibus ob quas ad alendum minus ſit commoda, cùm tardius mutandam ſe corpori nutriendo exhibeat. imbrium porrò aquas facilimè mutari, argumento id eſt, quod citius quàm fontanæ aut fluuiales putreſcunt. concoctio autem videtur eſſe putrefactio, ſicut Empedocles teſtatur:

In ligno putrefacta aqua fit ſub cortice vinum.

Quid ſi nulla promtius adferri poteſt cauſa, quàm quod dulcis eſt imbris aqua & mitis, vbi ſtatim à vento emittitur? itaque & pecus eam bibit libentius, & ranæ imbrem exſpectantes vocem præ gaudio clariorem faciunt, tanquam lacuſtris aquæ condimentum pluuiam præſtolantes, & ſemen dulcedinis, quæ aquæ in ſtagno inſit. Nam & hoc ſignum pluuiæ imminentis Aratus poſuit:

Aut cùm gens miſera, atque hydris immanibus eſca
In limo veterem ranæ cecinere querelam.

III. *Sal.* Cvr pecori paſtores ſalem proponunt? An, vt plerique putant, vt eo amplius alantur atque craſſeſcant? nam & appetitum cibi acuit ſalis actimonia, & meatus reſerando cibum facilius deducit ad digeſtionem. Itaque etiam graciles & qui parùm nutrirentur, Herophili diſcipulus Apollonius dulcibus veſci & alica nolebat, ſed ſalſamentis & ſalſuginem habentibus pro cibo vti iubebat: quorum tenuitas tanquam in fricationis locum ſuccedens, alimentum per meatus corpori apponeret. Aut valetudinis potius gratia, & vt abundantia incideretur nutrimenti, ad lingendum ſalem oues adſueſaciunt? Ægrotant enim pinguedine nimia contracta. eam verò ſales colliquant ac diffundunt. Idque adeò obſeruant, vt facilius poſſint eas cute exuere. quæ enim agglutinat & conſtringit cutem pinguedo, tenuis infirmaque redditur ab acrimonia. Tenuatur etiam ſanguis ſalem lingentium: neque coeunt quæ intus ſunt, ſalibus admixtis. Quin & hoc conſidera, num magis fecundum fiat inde pecus, & ad coitum pronius. nam canes quoque ſalſamento eſo celerius concipiunt. & naues quibus ſal vehitur, plures alunt mures ob frequentiorem coitum.

IV. *Imber cum tonitru.* Cvr aquæ imbrium qui inter tonitrua & fulgura decidunt, ad ſemina riganda ſunt aptiores? nam *Aſtrapæ* inde, id eſt, fulgurales, eæ dicuntur. An quia multum ſpiritus continent, ob conturbationem & admixtionem aeris? Spiritus autem humorem mouens,

uens, magis eum ſurſum emittit? An quia tonitrua & fulgura efficit calor in aere contra frigus pugnans: vnde fit vt hyeme minimum tonet, vere plurimum & autumno ob inæqualitatem temperiei. calor autem humorem coquens germinibus eum amicum commodumque reddit? An quod vere plurima tonitrua & fulgura fiunt ob cauſam dictam? vernis autem aquis admodum opus habent ſemina ante æſtatem. itaque regio quæ vere plurima pluuia rigatur, vt Sicilia, multum bonumq; fructum producit.

V. *Sapor ſalſus.*

QVI fit, quod cùm ſint octo ſpecies ſaporum, ſolum ſalſum videmus in nullo fructu naſci? Sanè amarum olea primum fert, & acidum vua: qui deinde in pinguem, alter, alter in vitioſum mutantur. ſed & acerbus in glandibus palmæ abit, & auſterus in malis punicis in dulcem quædam cùm punica tum alia mala acidum ſaporem ſimpliciter obtinent. acris in radicibus & ſeminibus frequens habetur. An quia ſalſus ſapor non naſcitur, ſed exſiſtit reliquis corruptis? itaque etiam ſtirpibus & ſeminibus quæ nutriuntur, à ſalſo nihil alimenti apponitur. tantum nonnullis condimenti loco eſt: dum abundantiam aufert. An ſicut mari elixando ſalſuginem & mordacitatem adimunt, ita in calidis à calore ſalſugo aboletur? An ſapor quidem eſt, vt Plato ait, aqua per plantam colata. & aqua etiam marina dum colatur, ſalſuginem amittit. terreſtre enim eſt & craſſarum partium. Itaque iuxta mare fodientes, incidunt in latices potui aptos. multi etiam cereis vaſis aquam marinam haurientes, excipiunt dulcem ac potabilem, percolato quod ſalſum erat & terreſtre. nam & quies, & longior procurſus omninò percolatam marinam aquam potabilem facit * cùm in ſe contineat, & non dimittat terreſtres partes. Hæc cùm ita ſint, probabile eſt ſtirpes neque extrinſecus ſalſuginem admittere, neque ſi recipiant, in fructum excernere. meatus enim ob tenuitatem terreſtria & craſſis partibus conſtantia non percolant. Aut amaroris ſpecies cenſenda eſt ſalſugo? ſic enim Homerus:

——euomit ore ſuo ſalſuginem amaram
Quæ madido capitis de vertice larga fluebat.

Plato etiam ait vtrunque ſaporem abſtergendi vim habere & colliquandi: ſed ſalſum id minus facere, neque eſſe aſperum. Videbitur autem amarum à ſalſo abundantia caloris differre: quandoquidem ſalſum quoq; vim exſiccandi habet.

VI. *Ros.*

QVA de cauſa fit, vt ſi quis crebrò per roſcidas arbores tranſeat, membra materiam tangentia lepra corripiantur? An, ſicut Laitus dicebat, roris humor ob tenuitatem de cute aliquid ſtringit? Aut ſicut rubigo humectatis ſeminibus incidit, ita a rore viridibus ac tenuibus quæ in ſuperficie ſunt morſis & colliquatis, aſpergo quædam noxia defertur, & affuſa corporis partibus quæ maximè

ſunt

ſunt exſangues, earum ſuperficiem mordet atque lancinat? Nam rori natura ineſſe quandam rodendi vim, ſatis ex eo liquet, quod potus graciliores facit: & pingues mulieres tenuibus veſtimentis aut lanis rorem excipientes, videntur eo nimias carnes conſumere.

VII. *Aqua.* QVAMOBREM hyeme nauigia in fluuijs tardius incedunt, in mari nôn item? An aer fluuialis ſemper alioqui grauis & lentus, hyeme ob frigus circumſtans magis etiam denſatus, nauigantib. obſtat? An fluuijs potius hoc quàm aeri accidit? Aquam enim impellens frigus, grauem facit & craſſam. quod in clepſydris licet obſeruare. tardius enim trahunt hyeme quàm æſtate. In Thracia apud Pangæum narrat Theophraſtus fontem eſſe, cuius aqua idem vas impletum hyeme bis tantum appendat atq; æſtate. Porrò craſſitiem aquæ in cauſa eſſe vt tardius eant naues, ex eo liquet, quod naues fluuiales hyeme maiora portant onera. aqua enim denſior grauiorque facta magis renititur, Mare autem ne * denſetur, calor prohibet. Videtur enim denſatio eſſe quædam emollitio.

IIX. *Marina aqua.* CVR, cùm alij humores dum commouentur & verſantur, fiant frigidiores, mare videmus dum fluctibus exagitatur, incaleſcere? An quod aliorum humorum calorem, vt pote adſcititiam rem motus expellit atque differt: maris calorem natiuum exſuſcitant potius venti atque augent. Caloris argumentum eſt pelluciditas, & quod non denſatur, quanquam terreſtris ſit & grauis.

IX. CVR per hyemem minus amarum eſt guſtatu mare? hoc enim etiam Dionyſium aiunt referre aquatorem, amarorem maris non planè eſſe expertem dulcedinis, vt quod tot fluuios recipiat. Sol autem cùm dulcem ac potabilem eius aquam ob leuitatem in ſuperficie verſantem conficiat, idque æſtate magis quàm hyeme, quando mollius eam tangit ob caloris imbecillitatem: relinquitur tum portio multæ dulcedinis, quæ nimiam & vitoſam temperet atque mitiget amaritudinem. Idque nonnihil etiam aquis potabilibus contingit. Æſtate enim ſunt deteriores, ſole, quod leuiſſimum eſt & dulciſſimum, diſſipante. hyeme autem recens naſcitur dulcedo: cuius neceſſe eſt mare etiam fieri particeps dum exagitatur, & in ipſum fluuij ſe euoluunt.

X. CVR vino aquam marinam affundunt? & ferunt piſcatoribus oraculum datum, quo iuberentur Bacchum mari immergere. qui procul à mari abſunt, gypſum Lacynthiam toſtam inijciunt. Vtrũ calor remedio eſt aduerſus refrigerationem? aut potius magis eũ * elidit, reſtinguendo vino, & vi eius corrumpenda? An verò quod in vino eſt aqueum & aereum, ideoque ad mutationem admodum procliue ſit, ſiſtitur terrenis iniectis, quorum natura eſt ſtipare

pare & denſare. Sales porrò cum aqua marina attenuãtes ac colliquantes quod alienum eſt & ſuperuacaneum, non ſinunt fœtorem aut putredinem ingenerari. At hæc, craſſa & terreſtria grauioribus implicata vnaque deorſum tracta ſedimentum ſeu fæcem faciunt, vinumq; ita purum reddunt.

CVR magis nauſeant qui in mari nauigant, quàm qui in fluuijs, etiam cœlo tranquillo? Senſuum maximè olfactus nauſeam mouet, & animi de motibus metus. nam & tremunt, & horrent, & alui humectantur ijs, qui imaginando periculum concipiunt. Horum neutrum moleſtum eſt nauigantibus in flumine. Nam odor omni dulci ac potabili aquæ familiaris eſt, nauigatio ſine periculo. In mari & odor inſolens moleſtiam adfert, & metuunt ſibi, præſenti de futuro fidem non habentes. Itaq; tranquillitas foris nihil prodeſt, dũ animus æſtuans ac perturbatus, corpus quoque tumltu opplet. XI. *Nauſea.*

CVR mare oleo conſperſum, pellucidum fit & tranquillum? An, vt Ariſtoteles inquit, ſpiritus a leuitate delabens, ictum nullum infert, neque fluctum ciet? Aut hoc probabiliter dictum eſt reſpectu externorum. Vrinatores quidem dicuntur oleum in os ſumere, eoque efflato lucem in fundo habere, ac pellucidam reddere aquam. vbi lapſum ſpiritus pro cauſa adducere non eſt integrum. Cogitandum ergo, num mare, quod terrenum eſt atque inæquale, oleum ſua denſitate cogat atque complanet: atque mare in ſe coactum relinquat meatus & pelluciditatem viſui penetrabilem. Aut quia natura aer mari permixtus lucidus eſt, conturbandoque inæqualis fit & vmbroſus: oleo inæqualitatem ſua denſitate læuigante, æquabilitatem pelluciditatemque recuperat? XII. *Oleum. aqua marina.*

QVAMOBREM hyeme magis quàm æſtate piſcatorum retia putreſcunt? cùm alijs rebus hoc æſtate magis eueniat. An ea eſt cauſa, quàm Theophraſtus adfert? Calorem nimirum frigori cedere, & ab eo circumcirca conſtringi. hinc calidiores in profundo maris fieri aquas: vt & in terra. Itaque etiam fontanæ aquæ tepidiores ſunt per hyemem, magiſque vaporant lacus & flumina. nam calor in imum concluditur à præualente frigore. Aut putredo nulla retibus accidit tum temporis? Etenim frigore concreta & exſiccata, cùm ab vndis eo facilius rumpuntur, aliquid patiuntur ſimile putrefactionis & ob vditatem corruptionis. magis enim laborant in gelu: (ſicut & nerui intenti lacerantur) quia tunc frequentius mare tempeſtatibus exagitatur. Ideò retia piſcatores ſtipant tincturis atque denſant, metuentes diſſolutionem. Nam alioqui nulla re tinctum rete aut inunctum facilius falleret piſces: cum lini color ſit aereus, & in mari facilè lateat. XIII.

QVARE

XIV. QVARE Dorienſibus eſt mala feni congeſtio? An male conue* * hitur fenum complutum: ſecatur enim non arida herba, ſed viridis: vnde mox putreſcit aqua pluuia rigata. Cùm autem compluitur ante meſſem frumentum, id ei auxilio eſt aduerſus calidos & auſtrinos ventos: qui aliàs non ſinerent denſari iu ſpica fructum, ſed ſua caliditate impedirent coalitionem ac diſſiparent, niſi terra rigata humor adeſſet qui ſpicam refrigeraret atque humectaret.

XV. *Triticum, hordeum.* QVAPROPTER pinguis & profunda terra tritici eſt ferax, hordei ea potius quæ tenuior eſt? An quia ſeminum validiora ampliore indigent alimento: iufirmiora leui & tenui? Eſt autem hordeum tritico imbecillius & laxius. itaque etiam non admodum largè nutrit. Teſtimonium huic rationi inde ſuggeritur, quod triticum iſtud, cui à prouentu trimeſtri nomen eſt, in aliquantum ſiccis agris facilius prouenit: cùm ſit exſuccum & minori indigeat nutrimento, ideoq; facilius abſoluatur.

XVI. CVR dicunt,

Triticum in cœno ſerite, hordeumque in puluere?

An quia, vt diximus, triticum conficere plus alimenti poteſt, hordeum non fert eius copiam, ſed ea obruitur? Aut triticum, cum ſit denſum & lignoſum, melius prouenit in humido emollitum & laxatum ſolo: hordeo autem ob raritatem ab initio commodum eſt ſiccius? Aut quia ob calorem congruit temperies & innoxia eſt: frigidus autem eſt hordeum. Aut verentur in ſicco triticum ſerere, formicarum cauſa, quæ ſtatim ei inſidiantur, hordeum non ita facile eæ portare ac differre poſſunt, cùm ſit grandiuſculum.

XVII. *Seta.* CVR equorum potius quàm equarum ſetis vtuntur ad funiculum vnde hamus ſuſpenditur? An vt alijs in partibus, ita heic quoque robuſtiora ſunt maſcula femineis? Aut quia equarum ſetæ lotio ſubinde madefactæ ſunt deteriores.

XVIII. *Malacia, piſcium genus.* QVARE teuthis conſpecta, ſignum eſt magnæ tempeſtatis? An quia omnes piſces, qui de mollium ſunt genere (Græci malacia vocant) frigus difficulter ferunt, ob carnis nuditatem & tenuitatem? nam neque teſta, neque cute, neque ſquama integuntur, intuſque duras habent oſſeaſque partes: vnde & nomen ijs factum. Ergo facilè ſentiunt tempeſtatem futuram, cùm tam citò à frigore afficiantur. Itaque polypus in terram excurrens, & ſaxa amplectens, indicium eſt venti iam iam prorupturi. teuthis autem exſilit fugiens frigus ac tumultum qui in profundo maris eſt. nam præ cæteris malalijs ille piſcis teneram habet carnem, & attritu facilem.

XIX. *Polypus.* CVR colorem mutat polypus? An, vt Theophraſtus ſcribit, quia natura timidum eſt animal, ideò perturbatus vnà cum ſpiritu

ritu etiam colorem mutat?ideò quoque dictum eſt:

Semper degeneris mutatur enim color ——

Quod ſi hoc ad mutationem ſufficit, non ad id etiam, quod omnes colores refert? Sic enim colorem mutat polypus, vt eum ſimilem faciat cuiuſuis ſaxi colori, ad quod accedit. Hinc illud Pindari:

Marina beſtia colori
Aduerte mentem, & ſic vafer omnibus
Verſare in vrbibus.

& Theognidis:

Polypodis fac morem imiteris verſicoloris:
Cui ſubit is, ſemper fit ſimilis, lapidi

atque hoc verſutia & calliditate præſtantes aiunt ſtudio habere, vt fallendi eos gratia quibus cum agunt, ſemper polypum æmulentur. Aut cenſent eum cute tanquam veſte vti, ita facilè eam vbi vult induendo atque exuendo. Quid ſi polypus huic affectioni principium metu ſuo ſuppeditat, cauſæ propriæ in alijs ſunt. Cogita enim quod Empedocles dixit:

Hoc moris rebus ac fluxus omnibus eſſe.

non enim animalia modò & ſtirpes, & terra, & mare, ſed etiam lapides a ſe continenter dimittunt multos defluxus, & æs etiam atque ferrum. Nam corrumpuntur omnia, & olent: quia ſemper aliquid defluit. & tractationes aut inſultationes faciunt defluxibus alij complexus eorum, alij ictus, alij impulſiones quaſdam & circu..tiones ſupponentes. maximè autem ſaxorum marinorum, quando mari ea adſperguntur & refrigerantur. aiũt, aſſiduò quædam abradi multa ac tenuia ramenta. quæ non accidant ad alia corpora, ſed vel dilabantur ob meatuum denſitatem, vel excidant per rariores. Polypi autem caro, quod adſpectus ipſe poſſit indicare, eſt cauernoſa, meatuum plena, defluxumque capax. Is ergo quando ſibi timet, mutato ſpiritu ſeſe mutans, tanquam conſtringit corpus contrahitque & aliquandiu intra ſe contrahit exceptos vicinos defluxus. Quippe aſperitas vnà cum mollicie flagella exhibens particulis quæ offeruntur & non diſſipantur, ſed congregantur, cum

* * *

Argumentum cauſæ permagnum eſt, quod neque polypus quarumuis imitatur rerum colorem quibus appropinquat, neque chamæleon albarum: ſed vterque ijs tantum adſimilatur, quarum defluxib. meatus proportione habet reſpondentes.

Qvid eſt cauſæ, quod lacryma ſylueſtrium ſuum dulcis eſt, XX.
cerui ſalſa, & vitioſa? Videtur in cauſa eſſe horum animalium ca- *Apri lacry-*
lor & frigus. Nam frigidus eſt ceruus, aper admodum calidus & *ma.*

igneus. itaque ille fugit, hic ſe defendit aduerſus inſectantes: cum quidē maximè excandeſcentia ei lacrymas exprimit. multo enim accidente ad oculos calore (ſicut dixit Homerus:

Igne oculos ardens, ſetaque horrentibus aſper)

id quod eliquatur, dulce redditur. Quidam in ſententiam Empedoclis concedunt, qui à ſanguine conturbato excerni lacrymam putauit, quo modo ſerum a lacte agitato. Cùm itaque aprorum ſanguis ob calorem aſper ſit & niger: tenuis & aquoſus ceruorum: conſentaneum eſt tale eſſe, quod ita concitatum alterum, timore conſternatum alterum animalium excernit.

XXI. *Sues, apri.* Qva de cauſa ſues domeſticæ ſæpe pariunt, aliquæ alio tempore: ſyluestres ſemel & ferè ſub idem omnes tempus: nimirū diebus ineuntis æſtatis. vnde illud quoque dictum eſt:

Non iam nocte pluet, qua lenis vxor parit apri?

An quia ob alimenti multitudinem coitus domeſticarū eſt vberior? alimenti enim abundantiam excrementum fecundum & ſtirpibus & animalibus parit. Iam porcæ ſylueſtres ſuapte opera, idque cum metu, quærunt paſtum. domeſticis ſemper ſuppeditant alia natiua, alia comparata alimenta. An potius ocio & exercitationi illud adſcribendum ſit? Etenim domeſticæ quieſcunt, neque procul euagari volunt à ſubulcis; agreſtes in montes ſeſe conferunt, ac circumcurſitant: qua ratione etiam nutrimentum differunt, inque totum corpus inſumunt. Proinde ſiue ob perpetuam conſuetudinem, ſiue ob excrementi abundantiam, ſiue quia vnà paſcuntur gregatim feminæ cum maribus, domeſticæ ſues mentionem coitus adferunt, libidinemque concitant. quod de hominibus ſcripſit Empedocles. *
Agreſtium autem, quia ſeorſim paſcuntur, concupiſcentia hebetatur atque extinguitur amotis & conſuetudinis vacuitate. An & id verum eſt quod Ariſtoteles dicit aprum ab Homero *chlunem* dictum, quod vnicum haberet teſtem. plerorumque enim aprorum, dum truncis ſeſe adfricant, elidi teſtes.

XXII. *Vrſæ pedes priores.* Cvr vrſæ manus eſt ſuauiſſima, & eſu iucundiſſima? Quia quæ partes corporis maximè concoquunt alimentum, earum dulciſſima fit caro. Optimè autem concoquit, quod tranſpirat, dum maximè mouetur & exercetur. Vrſa autem creberrimè mouet anteriores pedes inter eundum & currendum, & res quaſi manibus contrectandum.

XXIII. *Veſtigia ferarum.* Qvare verno tempore veſtigia ferarum difficulter indagantur? An quia canes, vt ait Empedocles,

Naribus indagant veſtigia certa ferarum,

defluxus iis haurientes, quos feræ in ſolo relinquunt? eos autem obſcurant vere ac confundunt plerique odores plantarum & germinum veſtigiis ſeſe ſuperſternentium, faciuntque vt ab odorandis

candidis ijs canes aberrent. Itaque apud Aetnam in Sicilia nemo canes ad venandum educit, quod ibi multum floreat ac toto anno pulluler origanum, locique adſiduus odor bonus abripiat ferarum veſtigia. Fabula etiam fertur, Proſerpinam ibi cum flores legeret raptam a Plutore fuiſſe: ideoque illum locum venerantes tanquam aſylum non inſidiari paſcentibus ibi animalibus.

Cvr circa pleniluuia minimè indagantur è veſtigijs feræ? An ob dictam modò cauſam? Nam plenilunia rorem ſpargunt. itaq; Alcman rorem Iouis & Lunæ filiam in carmine dixit. XXIV. *Ros.*

Ros Iouis proles alma atq; Lunæ diuæ

Eſt enim ros pluuia imbecillis ac languida, vt & calor Lunæ parum eſt validus: itaque trahit è terra vt Sol: ſed in altum euehere & pertrahere cum non poſſit, dimittit.

Cvr indagationem difficilem reddit pruina? An quod feræ procul e luſtris ſuis prodire ob frigus ceſſantes, non multa edunt ſigna: adeò etiam aiunt ea vicinis parcere, ne affligantur longè vagantia per hyemen, ſed ſemper in vicinia poſſint paſcere. Aut qui locum indagini aptum oportet non veſtigia tantum, ſed etiam odorem exhibere? mouent autem olfactum quæ à calore ſoluuntur molliter atque laxantur. at nimium frigus obiectum odores conſtringit, neque fluere, & ad ſenſum accidere ſinit. Itaque etiam vnguenta ac vinum minus olere hyeme & in frigore aiunt: aer enim tunc concretus in ſe odores continet, neque patitur diſtendi. XXV. *

Qvid rei eſt, quod bruta animalia ſuis morbis remedia quærunt atque ſectantur, & eorum vſu plerunque adiuuantur? Canes enim herbam edunt euomendæ bilis cauſa. ſues cancros fluuiales petunt, quorum eſu capitis dolori medentur. teſtudo, vbi carnem viperæ edit, origano deinde veſcitur. vrſam aiunt quando faſtidio & nauſea incipit repleti, lingua formicas excipere, ijſque deuoratis ſanari. Hæc quidem neque experientia iſtis, neque fortuitò vſu ſunt cognita. Num igitur, ſicut apem cera odore ſuo, & vulturem cadauera mouent, eminuſque alliciunt: ita ſuem cancri, origanum teſtudinem, formicæ vrſam odoribus ac defluxibus ad eorum naturam accommodatis trahunt, non ſenſus vtilitatis ratione habita agit? An potius temperamenta corporum animalibus adferunt appetitiones? quæ in morbis ingenerant diuerſas acrimonias, dulcedines, & alias qualitates inſolentes atq; abſurdas, mutatis humoribus. quod liquet in grauidis mulieribus quæ lapides & terram edunt. Itaque etiam medici periti ex appetitionibus ægrotantium de eorum vel ſalute vel interitu præſagiunt. Et narrat Mnaſitheus medicus initiò morbi pulmonum cum qui cæpas appetat, ſeruari, qui ficus, perire: quod temperamentum affectui, affectui appetitus ſit conſequens. Probabile XXVI. *Animaliū remedia.*

igitur eſt etiam beſtias, quæ non planè in lethales incidunt morbos, ita affici ac temperari, vt temperiem ſequendo ferantur ad ſua quodque remedia.

XXVII. *Muſtum.* QVAMOBREM muſtum: ſi vas à frigore ambiatur, dulce permanet longo tempore? An quia coctio eſt muſti in vinum mutatio, coctioni autem obſtat frigus, quia à calore ea fit. Aut contra proprius eſt vuæ ſapor dulcis, ideoque maturuiſſe dicitur, quando dulcedo eſt æqualiter per eam diffuſa, Frigus autem non ſinens exhalare calorem vuæ, ſed continens intus, conſeruat dulcedinem muſti. Aque eadem eſt cauſa quod vbi pluuia eſt vindemia, muſtum minus feruet. nam efferueſcentia à calore eſt, quem inhibet frigus.

XXIIX. *Vrſus.* CVR de feris omnium minimè vrſus retia corrodit? An quia dentes intimè in rictu habens lina ijs non attingit, labijs ante ob craſſiciem & magnitudinem coeuntibus? Aut potius robore fretus ea manibus rumpit, laqueoſque diuellit? Aut ſimul & manibus vtitur & ore, illis caſſes diripiens, hoc ſe defendens aduerſus venatores. Maximum ei præſidium eſt in volutatione. ideoque potius quàm moliatur lina diuellere, ſæpe ſe euoluit, itaq; ſalutē conſequitur, nihil dentium auxilio opus habens.

QVÆNAM eſt cauſa, quod frigidas aquas non admiramur, admiramur calidas? cum conſtet vt harum cauſa eſt calor, ita illarum eſſe frigus. Non enim probanda eſt quorundam opinio, qui calorem eſſe vim, frigus non niſi eius priuationem cenſent: vt ens magis cauſa ſit, quàm non ens. Sed videtur natura admirationem rebus raris attribuiſſe, vt quæratur, quo pacto fiat quod rarò fit.

Vides ſublime hunc ſuſum immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumuectu amplectitur?

quàm is multa noctu ſpectacula exhibet, quantam interdiu pulcritudinem? plerique horum naturam * arcus autem cœleſtes, & picturæ nubium iucundæ, & fulgores bullarum in modum erumpentes, quibus exornatum eſt *

XXX. CVR vites ſteriles * * *
caprorum nimis pingues minus ſunt ad procreandum apti, & præ adipe vix coeunt. Semen enim abundantia eſt alimenti, quod corpori exhibetur. Cum itaque vel animal vel planta corporis conſtitutionem validam adipiſcitur, & craſſeſcit: id indicio eſt, intus nutrimentum omne conſumi, & excrementum vel nullum, vel exiguum & ſterile relinqui.

XXXI. *Vitis.* CVR vitis vino, maximè quod ex ipſa natum ſit, madefacta perit? An ſicut caluicies accidit multum vini potantibus, calore vini humorem euaporante? aut *
* vinoſum eſt, ſicut ait Empedocles:

in ligno putrefacta aqua fit ſub cortice vinum.

Cùm

Cum ergo extrinſecus vino vitis rigatur, id quaſi ignis viti fit, vimque nutrientem abolet. Aut, quia mero vis eſt ſtipandi, radicibus ſubit, meatuſque conſtringit, non permittit humori tranſitum in plantam, quo alatur & vigeat? An id magis etiam contra naturam videtur, vt in vitem redeat quod ex ea abijt, floruit enim humore qui in plantis eſt. & neque alere, neque apponere, neque pars eſſe. * * *

Deſunt multa. Gybertus Longolius è Mediolanenſi codice adhuc octo quæſtiones ſe adieciſſe ſcripſit. eius videndi nunquam mihi copia contigit. G. X.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, ID EST, *Conuiualium diſputationum liber primus.*

QVÆSTIO PRIMA.

An philoſophandum ſit inter pocula.

PROVERBIVM illud, Soſſi Senecio, Odi memorem compotorem, ſunt qui in epiſtathmos, hoc eſt, bibendi magiſtros, ſiue arbitros in conuiuiis referendum putent, qui plerunque ea in re importuni ſunt & immoderati. etenim Dorienſes in Sicilia qui

degunt, magiſtrum bibendi in conuiuio *Mnamona* (id eſt, memorem) appellaſſe exiſtimantur. Alij adagium illud imperare cenſent obliuionem eorum, quæ inter pocula dicuntur atque aguntur. ideoque maiorum noſtrorum ritu Obliuio & ferula vnà cum Baccho dedicantur; quo indicatur, aut nihil eorum in memoria habendum quæ per vinum peccantur, aut leui omnino ac puerili pœna corrigendum eſſe. Quando autem tibi quoque videtur obliuio malorum re vera eſſe bona, quod idem Euripides pronunciauit: prorſus autem obliuione conterere quæ inter pocula fiunt, non modò aduerſari menſæ officio, quod ei tribuitur amicitiarum couciliandarum: ſed haberi etiam qui contrarium teſtentur præſtantiſſimi viri Plato, Xenophon, Ariſtoteles, Speuſippus, Epicurus, Hieronymus, Dio Academicus, qui operæprecium cenſuerunt colloquia conſcribere in conuiuio habita, exiſtimaueruntque debere nos colligere quidquid de rebus ad humanitatem pertinentibus memoria dignum ſparſim vel apud exteros vel in Græcia in menſa & inter pocula diſputatum ſit: ego id opus aggreſſus, tres iam ad te miſi libros, quorum vnuſquiſque decem complecteretur quæſtiones: miſſurus etiam breui reliquos, ſi tibi hæc videbuntur non planè à Muſarum & Bacchi venuſtate aliena. §.1 Primum locum huic quæſtioni tribuimus, Sitne inter pocula philoſophandum? Meminiſti enim aliquando Athenis quæſtione poſt cœnam oborta an in vino, & quatenus vtendum eſſet philoſophicis diſputationibus, Ariſtonem, qui tum vnà aderat, dixiſſe: Suntne igitur, dij boni, qui in conuiuio philoſophiæ locum denegent? Tunc ego: Equidem ſunt, aiebam, amice, & verò admodum grauem ſimulantes ſeueritatem, philoſophiam dicunt tanquam matrem familias non debere loqui inter pocula: Perſaſque laudant, qui non cum vxoribus, ſed pellicibus ſuis inebrientur atque ſaltent. eodemque modo à nobis volunt muſicam & hiſtriones introduci, philoſophiam omitti: quod neque nos tum ſerijs vacare rebus poſſimus, neque illa ad colludendum ſit idonea. nam Iſocratem quoque rhetorem in conuiuio vt oraret rogatum, nihil aliud dignatum dicere quàm hoc vnum: Quæ ipſe noſſet, ea in præſentia nou eſſe tempeſtiua: quæ verò præſens tempus requireret, eorum ſe eſſe ignarum. Ibi tum Crato exclamans, Probe, inquit, per Bacchum, eierauit orationem, ſiquidem erat tales conſerturus verborum comprehenſiones, quæ Gratias fuerunt è conuiuio exturbaturæ. §. 2. Sed non ſimilia ſuut, opinor, hæc orationem rhetoricam, & philoſophicam conuiuio excludere. Alia enim eſt philoſophiæ cauſa, quam, vtpote artem vitæ magiſtram, par eſt nullo etiam a joco, ludo, aut oblectatione abeſſe, adeſſe omnibus, modumque & morem imponere. niſi forte temperantiam etiam & iuſticiam

velimus

velimus à conuiuijs arcere, ſeueritatem earum præſcribendo. Quod ſi tanquam Oreſtem qui accipiebant conuiuio, legibus imperato ſilentio adhibito edendum nobis bibendumque eſſet: non infelix hoc noſtræ inſcitiæ nobis eſſet remedium. Si autem Bacchus verè eſt Lyſius & Liber, ac maximè ſoluit linguam frænis libertatemque voci plurimam concedit: ſtultum ergo arbitror eſſe autem intempeſtiuam velle orationis abundantiam optimis exuere ſermonibus. & cum in ſcholis diſputetur de officio conuiuarum, atque qua ſit virtus compotoris, quomodo vtendum vino: ex ipſis conuiuijs tollere philoſophiam, tanquam re comprobare quod verbis docet non valentem. §. 3. Hic cùm tu diceres, Non eſſe æquum vt hac de re aduerſus Cratonem diſputaremus: finem tamē & notam eorum de quibus inter pocula philoſopharemur quærere iubere, vt effugeretur id, quod non ineleganti ioco torquetur in contentioſos & ſophiſtico morbo laborantes,

Nunc it ad cœnam, vt pugnandi copia detur.

noſq; ad id diſquirendum exhortarere: ego, Id primùm, inquam, conſiderandum cenſeo, quales ſint qui vna adſunt. Si enim in conuiuio ſint plures literati, vt in Agathonis Socrates, Phædri, Pauſaniæ, Eryximachi, & in Calliæ Charmidas, Antiſthenes, Hermogenes, alijque horum ſimiles: concedemus ijs vſum ſermonum philoſophicorum, vt non minus Muſis, quam Nymphis Bacchum diluant quem hæ corporibus mitem, illæ animis re vera Meilichium & Charidotam, hoc eſt, benignum & beneficum, præſtabunt. Etenim ſi pauci quidam interſint rudes, tanquam mutæ literæ in medio vocalium contenti inter frequentes eruditos, ſoni cuiuſdam non omninò inconcinni, & intelligentiæ fient participes. Vbi autem multitudo erit talium hominum, qui cuiuſcunque auis, nerui, aut ligni malunt, quàm philoſophi vocem audire: vtile eſt Piſiſtratum æmulari. Is cùm ei quædam cum filijs diſcordia incidiſſet, ſentiretque hoc inimicis gaudio eſſe, aduocata concione dixit: Voluiſſe ipſum liberis ſuis perſuadere ſuā ſententiam: qui autem obſtinatè diſſentirent, ſe ipſis obſecuturū. Sic etiam philoſophus inter conuiuas non admittentes ipſius orationem, mutato inſtituto ijs morem geret, eorumq; rationem probabit, quatenus decoro ſuo non repugnat: ſcietq; homines oratione vti inſtrumento rhetorices, philoſophari poſſe etiam tacentes, iocantes, atq; adeò etiam dicteriis impetitos & impetētes. §. 4. Non enim modò extrema eſt iniuſtitia, vt ait Plato, iuſtum videri cùm non ſis: ſed etiam ſummæ ſcientiæ philoſophari ita vt hoc non videaris agere, & ludentē res ſerias cōficere. Atq; vt Bacchæ inermes apud Euripidē, & ferro carentes, thyrſulis ſuis feriūt & ſauciant eos quos adoriūtur: ita verorū philoſophorū & ſales,

& riſus eos qui non planè ſunt ſtupidi mouent aliquo modo, & circumagunt. Exiſtimo etiam quoddam conuiuijs accommodatum eſſe narrationum genus, quarum alias hiſtoria ſuggerit, alias ſumere è rebus occurrentibus licet, multa philoſophicæ doctrinæ exempla, multa pietatis habentes, ſtudiumque æmulandi facta fortiter, magnanimè, benigne, humaniter, ingenerantia. quibus ſi quis apud nec opinantes quicquam tale vtatur, is bibentes tanquam pædagogus moderans, non minima ebrietatis mala intercluſerit. Sunt qui bugloſſa vino admiſcent, aut ſolum rigant verbenarum adiantorumque ſuccis imbuta aqua, quod hæc conuiuijs hilaritatem aliquam & comitatem parare opinantur: imitantes Homericam Helenam, quæ vino medicamentum iniecerit, neque intelligunt fabulam illam longo itinere ex Ægypto vſque deductam tandem in ſermones decoros & elegantes deſinere. Bibentibus enim narrat Helena de Vlyſſe,

Infracta quantum tolerarit mente laborem,
Cùm ſe verberibus fœdè multaſſet acerbis. &c.

hoc enim fuit opinor illud mœrorem abolens nepenthes medicamentum, omnemque amoliens dolorem, oratio præſenti rei & euentibus accommodata. §. 5. Porrò autem elegantiore doctrina præditi homines, etiam ſi ita philoſophentur, vt id præ ſe haud obſcurè ferant: tamen oratione probabili adque perſuadendum apta magis vtuntur, quàm violentia demonſtrationum. Vides enim vt Plato in Conuiuio de Fine differens, & primario bono, omninoque theologica tractans, tamen non contendat demonſtrationem, neque more ſuo luctatorem referat, qui validis & ineuitabilibus aduerſarium conſtringat nexibus: ſed mollioribus ſumtionibus, exemplis, ac fabulis fidem conuiuis faciat. Cæterum ipſæ etiam quæſtiones eſſe debent magis familiares atque notæ, & interrogationes moderatæ, neque nimis ſubtiles: ne ijs rudiores opprimantur aut à colloquio fugentur. Sicut enim compotores ita ſolent à conuiuio diſcedere, vt ad ſaltationem ſe aut choreas conferant: ſi verò ad depugnandum armis, aut diſcum iactandum eos cogas, non modò iniucundum, ſed & damnoſum fuerit conuiuium. ſic animos quæſtiones faciles concinnè & vtiliter mouent: à contentioſis autem, vt ait Democritus, & perplexis vitilitigationibus abſtinendum: quæ & proponentem eas in rebus tenuibus & intellectu difficilibus moleſtè occupant, & præſentibus ſunt odioſæ. Nam vt vini, ita orationis quoque ad omnes conuiuas pertinentes eſſe debet communitas. §. 6. Qui verò quæſtiones proponũt abſtruſas, ij ab hac nõ minus abſunt, quàm grus & vulpes Æſopi. de his vulpes ad cœnam inuitatæ grui pultem tenuem in tabula propoſuit, quam ob liquorẽ hęc diffluentẽ edere nequiret aut roſtro prehẽdere, itaq; ridicula

eſſet. viciſſim grus vulpi ad conuiuium vocatę cibum in lagunculа propoſuit, quæ tenue haberet & longum collum, vt ipſa vulpe interim eſuriente per id roſtro inſerto cibum nullo capere poſſet negocio. Ita etiam quando philoſophi inter pocula ſubtiles & dialecticas quæſtiones ſuſcipientes reliquis nihil earum intelligentibus moleſtiam exhibent: hi contra incantationes, narrationes nugarum plenas, ſermones illiberales, atque forenſes proferunt: actum eſt de conuiualis ſocietatis fine, & contumelia Bacchus afficitur. Sicut itaque, cùm Phrynichi & Æſchyli tragœdiæ in res ludicras & fabuloſas detorquerentur, dictum fuit, Quid hæc ad Bacchum? ita mihi ſæpe incidit dicere ad eos, qui in conuiuia argutias ſophiſtarum traherent: Mi homo, quid hæc ad Bacchum? §. 7. Cantat enim fortaſſe aliquis Scolion, quod vocatur carmen, quaſi obliquum ſi diceres, cratere in medium propoſito, & corollis diſtributis, quas deus libertatem donans nobis imponit, non honeſtum autem, neque conuiuio aptum. Quandoquidem ſcolia etiam dicunt non eſſe genus cantilenæ obſcuræ conditæ: ſed quia primum ſolerent cantare pæanem deo, vna omnes voce laudes ipſius celebrando: deinde vnuſquiſque propriam cantilenam, acceptam myrto, quam ex eo aſaron appellabant, quod cantaret is cui tradita ea eſſet. Et quia deinde lyra circumlata, eruditus illud carmen concinnè modulabatur, recuſabant rudes muſicæ: ſcolion fuit nominatum, quod neque facile eſſet, neque omnibus cõmune carmen. Alij myrtum non ordine traditam fuiſſe aiunt, ſed a lectulo in lectulum tranſmiſſam: ita vt qui primus cecinisset, primo in ſecunda menſa eam mitteret, is primo tertiæ: eodemque modo ſecundi ſecundis. itaque ob varietatem & flexuum multitudinem in circuitione ſcolion fuiſſe dictum.

Scolium carmen.

QVÆSTIO SECVNDA.

An conuiua is, qui conuiuio excipit, ipſe debeat collocare: an verò collocationem conuiuarum arbitrio permittere.

TIMO frater meus cùm excepiſſet conuiuio complures, vnumquenque eo quo liberet loco iuſſit accumbere: ideo quod & hoſpites, & ciues, & familiares, & domeſtici, denique variorum generum homines erãt quos inuitauerat. Cùm iam adeſſent multi, quidam veluti è comœdia bellè prætextatus, veſtitu nimio & comitatu puerorum aliquantum inſolentior, vſque ad fores peruenit cœnaculi: cumque oculis peruagatus eſſet perſonas accumbentium, ingredi noluit, ſed proripuit ſeſe, multiſque qui retraherent hominem accurrentibus negauit locum ſibi ipſo dignum eſſe relictum. Hunc ergo qui accumbebant effuſè ridentes, iuſſere

cum gaudio & fauſtis ominibus domo emitti. multi enim iam mediocriter adbiberant. Finita cœna, pater me, qui longius ab illo diſcumbebam, alloquens: Timon, inquit, & ego te iudicem noſtræ controuerſiæ ſtatuimus. iam dudum enim abs me obiurgatur hoſpitis iſtius gratia. Nam ſi ab initio vti iuſſeram locum cuique ſuum adſignaſſet, non impegiſſet nobis ordinis confuſi crimen homo ille, gnarus

Ordine quenq; ſuo peditemve equitemve locare.

§.1. Sanè Paulum quoque Æmilium imperatorem aiunt, cùm debellato Perſeo in Macedonia conuiuia agitaret, vſum admirabili ordine atque apparatu omnium rerum dixiſſe, Eiuſdem viri eſſe & armatam aciem quàm maximè terribilem, & conuiuium quam iucundiſſimum inſtruere. in vtroque enim artem ordinis rectè inſtituendi requiri. Et Homerus præſtantiſſimos viros regnandiq; gnariſſimos ſolet *κοσμήτορας* id eſt, ordinatores populorum appellare. Vos quoque magnum illum deum alicubi pronunciatis ordine confuſionem dum tolleret, mundum conſtituiſſe, nulla re vel addita vel detracta: ſed eo naturæ deformiſſima pulcerrimam formam redegiſſe, quod ſuis quæque in locis conſtitueret. Verùm hæc nos grauiora atque maiora à vobis diſcimus. Ipſi autem cernimus ſumtum qui in conuiuia fit, ordo ſi abſit nihil iucundum habere, nihil liberale. Proinde ridiculum eſt coquis & menſæ miniſtris curæ eſſe quid primo, quid ſecundo, medio vltimove loco apportent: atque adeò etiam vnguentis, ſertis, fidicinæ (ſi adhibeatur) ſuum eſſe ordinem atque locum: iſtos qui ad hæc vocantur temere & fortuitò iuberi diſcumbere, neque ætatis, magiſtratus, aliarumve id genus rerum vllam haberi rationem. cum quidem conueniente inſtituto ordine, & honore afficiatur præſtantior, & qui eo minor eſt, adſueſcat locum cedere digniori: præterea is qui collocat exerceatur in iudicio & coniectura de decoro facienda. Neque enim ſuus in conſeſſu, ſuus in adſtando locus eſt potiori, nullus eſt in diſcumbendo: neque præbitor, qui alijs prius quàm alijs præbibit, in locis menſarum diſtribuendis diſcrimina perſonarum negliget, & principio ſtatim totum conuiuium faciet vnam (quod aiunt) Myconum. §.2. Hoc ferè modo pater ſuam cauſam egit. Frater autem: Non ego ſum (aiebat) Biante ſapientior: vt cùm ille arbiter inter duos amicos eſſe recuſauerit, ego vnà de tot neceſſariis, tot alijs iudicium faciam, laturus non de pecuniaria re, ſed de dignitate atque præſtantia ſententiam: quaſi verò non ad tractandum comiter amicos, ſed ad ægrè ijs faciendum inuitaſſem. Equidem ineptus fuit Menelaus, & prouerbio locum dedit, qui ad conſilium dandum acceſſiſſet non vocatus. Abſurdior fuerit, qui ſe pro conuiuatore iudicem conſtituat, ac diſceptare velit nemine ei iudicium deferente, aut cauſam

dicente,

dicente,quis quo ſit melior aut deterior. cùm quidem ij non ad certamen,ſed ad cœnam venerint. Tum dijudicatio ipſa non eſt facilis,alijs ætate,alijs familiaritate præſtantibus. oportebatq́ue tanquam declamationem qui meditaretur in comparandis inter ſe aliquibus verſaturam,in promtu habere locos Ariſtotelis,aut Thraſymachi hyperballontas , quibus de excellentia continentur argumenta. & tamen ſic nihil vtile conficias , inanem duntaxat gloriam à foro & theatro in conuiuia traduxeris. cumq́ue alias animi perturbationes conemur partim conſuetudine conuiuali,illam fortunæ paremus * quæ multo magis oportet ex animo eluere,quam cœnum à pedibus detergere,vt in conuiuio poſſimus facilè & comiter cum alijs verſari.Nunc,cùm iras & inimicitias vocatorum tentemus conuiuio abolere,rurſum eas ambitione iniecta exſuſcitamus atque incendimus , dum alios deprimimus , alios extollimus. Iam ſi quidem accubitui comitabuntur frequentiores propinationes, miſſus, colloquia,compellationes: omninò pro amico & familiari ſatrapicum habebimus conuiuium. Sin erit vt æqualitatem inter conuiuas velimus alijs in rebus ſeruare: cur non hoc ſumto exordio adſuefacimus eos ſimpliciter & abſque faſtu inter ſe diſcumbere ? cùm ſtatim ab ipſa ianua poſſint cernere,Democritum ad conuiuium,non*eximium vt * vrbem , in quo diues accumbens cum tenuiſſimis.*

§ 3.Cum hæc quoque eſſent dicta,& ſententiam poſtularer:Ego, inquam,non vt iudex adſcitus pronunciabo,ſed tanquam honorarius arbiter medium feriam.Nam ſi quis adoleſcentes,ciues,aut familiares conuiuio excipiat,condocefaciendi ſunt,vt aiebat Timon,abſque delectu & faſtu quemuis locum accumbendi boni conſulere,& viaticum ad amicitiam præclarum vſurpare facilitatem.Sed de hoſpitibus,magiſtratum gerentibus,aut natu grãdioribus hoc modo philoſophari ſi intendamus,verendum puto ne videamur faſtum odio atrienſi excludentes per poſticum admittere,dum nimiam indifferentiam atque ęqualitatem introducimus. Hic enim & conſuetudini aliquid dandum eſt,& legibus concedendum.niſi propinationes etiam volumus & compellationes abolere,quibus aduerſum eos,quibus cum nobis res eſt,non promiſcuè vtimur , ſed quantum omninò fieri poteſt honoramus

Aſſeſſu,carnis miſſu, pleniſq́, culullis:

vt ille Lyciorum rex inquit, ordini honoris primas partes tribuens. Alcinoum quoque laudamus, qui hoſpitem iuxtà ſe collocaret,

Gnatum iuſſiſſet cùm ſurgere Laodamanta,
Carius præ reliquis ipſum qui porrè ſedebat.

admodum enim humanum fuit & ſcitum factum, quod ſuppli-

cem

cem in locum dilecti recepit. §. 4. Sed & apud deos eſt iudicium & diſcrimen huius rei. Neptunus enim quanquam vltimus veniſſet in concionem, nihilominus

In monte conſedit: ———

nimirum hoc loco ei conueniente. Minerua autem videtur eximium hunc locum habuiſſe, vt ſemper Ioui proximè adſideret. idque poëta innuit, de Thetide dicens:

Aſſedit, atq; locum cedente Minerua.

& Pindarus diſertè dixit:

Spirant. flammas quæ propè fulmini aſſidet.

Dicit quidem Timo, non debere multis auferri quod vni tribuas. Atqui is magis adimit, quod proprium vnius ſit, qui multis facit commune. Proprium autem vnicuique eſt, quo primas meretur: ſtudium, virtus, adfinitas, magiſtratus. * Et quod fugere vult ne conuiuis moleſtiam exhibeat, in id ipſum incidit. nam ægrè facit alicui, qui eum vſitato honore priuat. §. 5. Cæterum dijudicatio mihi quidem non admodum videtur difficilis. Primùm, quia non facilè multi vnà inuitantur dignitate æquales. Deinde cùm multa ſint loca honorata, ſatis copiæ eſt honores diſtribuendi, modò quis conijcere poſſit quis primus ſit, quis medius, tum alios iuxta amicum, aut familiarem, aut magiſtrum collocabit adiungens ſingulos ijs quibus in diſcumbendo honos fuit habitus. reliquis ego munuſcula & amicam tractationem potius, quam honorem adhibeo. Quod ſi honoribus pares ſint conuiuæ, interim moroſi: vide quam ego machinam admoueam. Honeſtiſſimum locum * tribuo patri, ſi adſit, aut auo, ſocero, patruo, aut alicui cognatorum, ei denique cui apud conuiuatorem peculiaris ſit quædam honoris prærogatiua. Idque adeò commentum vnum eſt de iis, quæ ex Homeri pulcrè præceptis deſumuntur. Ibi enim Achilles cùm videret Menelaum & Antilochum de equeſtris victoriæ præmio contendere, metueretque ne ira & rixa longius procederet, alij illud præmium tribuit: verbis hoc præſcribens, miſeratione ſe ductum Eumelo hunc honorem deferre, facto autem cauſam contentionis illorum tollens. §. 6. Hæc me locuto, Lamprias, qui more ſuo in lectulo inferiore ſedebat, alta voce ex ijs qui aderant quæſiuit, Paterenturne à ſe corrigi delirantem iudicem? Cùm omnes iuſſiſſent eum libero vti ſermone, nihilque parcere: Quis tandem, inquit, philoſopho parcat, qui natalibus, opibus, magiſtratibus quaſi ſpectandi primarium in theatro locum aliquem in conuiuio tribuat, aut primum ius dicendæ inter Amphictyones ſententiæ? ſcilicet vt ne inter pocula quidem à faſtu ſimus immunes. Non enim in collocandis ad menſas conuiuis reſpiciendum eſt ad gloriam, aut vniuſcuiuſvis dignitatem: ſed ad iucunditatem puta, quo modo vnus ad alium ſit affectus: quomodo ipſis in-

tei ſe conueniat. quo pacto aliæ etiam res in aliquam recipiuntur communitatem. Nimirum qui domum ædificat, non lapidem Atticum aut Laconicum ob nobilitatem præponit: neque pictor colori precioſiſſimo locum principem attribuit: neque naues compingens faber, Iſthmicam abietem, aut Creticam cupreſſum reliquis priorem lignis ponit. Sed vt inter ſe compoſita atque concinnata totum ſiut opus factura validum, pulcrum, vtile, ſic ea diſponunt. §. 7. Ipſum adeò deum vides, quem Pindarus noſter optimum artificem cognominauit, non vbiq; ſupra ignem, infra terram poſuiſſe: ſed in eo vſum ac neceſſitatem corporum ſecutum: Empedoclem audi:

Inſpice tergigraues conchas quandoq; marinas:
Buccinus, exemploq; obducta chelys tibi ſaxo
Eſſe poteſt, ſummo vt videas in corpore terram.

hanc enim habent hæc conſtitutionem, quam non naturalis locorum diſtributio, ſed noui operis confectio exigebat. Sanè confuſio & ordinis diſturbatio vbique mala eſt: verùm vbi ea incidit hominibus & quidem potantibus: contumelia, aliiſque infandis malis demonſtrat ſuam prauitatem. quæ præuidere atque præcauere hominis eſt ordinis atque concinnitatis gnarum ſe eſſe profitentis. Rectè eum iſta dixiſſe affirmauimus, ac interrogauimus curnam nobis iſtas ordinis atque concinnitatis rationes inuideret. Profectò, inquit, non inuideo, ſi permittitis mihi, vt quo pacto phalangem Epaminondas, ego conuiuij ordinem mutem, melioremque redigam. Vniuerſi nos poteſtatem ei permiſimus hoc agendi. §. 8. Ille pueris è medio iuſſis diſcedere, in ſingulos intuitus: Audite, inquit, quó modo vos ſtatuerim componere. Volo enim prædicere. Videtur mihi Pammenes Thebanus haud iniuria reprehendiſſe Homerum, vt amatoriæ rei ignarum: qui tribus tribubus, curias curijs adiungi iuberet. cùm oporteret amatori amaſium adponi, vt toto phalanx animato deuincta vinculo conſpiraret. Pammenem ego ſecutus, ita conuiuas diſponam, non vt diuitem diuiti, iuueni iuuenem, principem principi, amico amicum adiungam: quę diſpoſitio ocioſa eſt, neque ad beneuolentiam parandam augendamve quicquam conducit. ſed id quod vnicuique deeſt accommodans, homini qui de rebus ad humanitatem facientibus libenter diſſerat, ſtudioſum diſcendi apponam, moroſo manſuetum, loquaci ſeni adoleſcentem audiendi auidum, glorioſo ſubſannatorem, iracundo tacitum. quod ſicubi diuitem conſpexero munificum, excitabo ex angulo aliquo & ad eum adducam probum pauperem, vt tanquam è pleno poculo in vacuum aliquid ex illo in hunc defluat. Sophiſtam verò adſidere ſophiſtæ, aut poetam poetæ nolo:

Vrit enim cantor cantorem, & egenus egenum.

quanquam

quanquam Soſicles iſte & modeſtus epos conſerentes * fomitum flammam quidem, ſed periclitantur pulcerrima. Rixoſos etiam, dicaces, & iracōdos diuello in medium interijciens placidum aliquem, tanquam ad emolliendum extremorum rigorem. deditos contra palæſtræ, venationi, aut agriculturæ coniungo. Similia enim quædam inter ſe coniuncta pugnam cient, vt galli: alijs conuenit vt graculis. Potores etiam conduco in vnum, & amatores non modò quos amor vrit mutuus, vt ait Sophocles: ſed etiam qui mulieres & virgines depereunt. Eódem enim flagrantes igni, magis inuicem coaleſcent, ſicut ferruminatione glutinatum ferrum. niſi quidem forte eiuſdem amore ſiue maris ſiue feminæ ardeant.

QVÆSTIO TERTIA.

Cur is locus, qui conſularis appellatur, in honore habeatur.

SEcundum hæc incidit quæſtio de lócis. alius enim apud alios locus honoratur. vt Perſis medius, quem accumbens rex occupat, videtur honeſtiſſimus: apud Græcos primus: apud Romanos mediæ menſæ vltimus, quem ipſi conſularem vocant: apud quoſdam Græcorum iuxta Pontum habitantium, vt Heracleotas, mediæ menſæ primus. Maximè autem de conſulari loco dubitatum à nobis fuit, qui cùm apud nos haberetur præcipuus, cauſa eius rei neque vt quia primus, neque vt quia medius eſſet, definiri poterat. tum quæ ei accidunt, partim non ſunt propria, partim nullius videntur momēti. Tria tamen ex his quæ dicta ſunt, nos mouerunt. Vnum quod deiectis regibus conſules cùm ad popularem formam omnia redigerent, ſeipſos è medio & regio loco deorſum ſubduxerunt: ne vel ipſe locus tanquam regij imperij ac poteſtatis reliquiæ quædam moleſtus eſſet ciuibus. Secūdum, quod cùm duæ menſæ inuitatis tribuuntur: tertia eiuſque primus locus maximè conuiuatori congruit. ibi enim tanquam auriga aut gubernator dextrè poteſt intueri in miniſteria, & à proximis locis non ita longè remouetur, quin compellare poſſit & colloqui. locus enim infra eum, vxoris eſt aut liberorum. qui ſupra, is vt par eſt tribuitur conuiuarum honoratiſſimo. Tertium fuit, quod huius loci proprium videbatur: opportunitas nimirum ad actiones obeundas. Non enim conſul Romanorum more Archiæ Thebanorum polemarchi agit, vt literis inter cœnandum aut ſermone aliquo conſiderationem requirente oblatis, tantum fatus In Craſtinum ſeria, epiſtolam reijciat, ac poculum Thericleum arripiat. ſed in hoc ipſo temporis articulo ſolicitum admodum ac circumſpectum ſe præbet. Quippe non modò

Plutar. Pelopida.

Nox incutit gubernatori, qui ſap. &c.
Dolorem, —

vt eſt apud Æſchylum: ſed & in quouis conuiuio, quauis animi recreatione & oblectatione conuenit magiſtratui ac principi curare, vt & audiat, & mandet quæ opus eſt, & ſubſcribat. quod vt facere poſſit, hunc habet locum eximium: vbi ſecunda menſa ad primam applicata angulus flexu ſuo intercapedinem facit, quæ ſpacium accedendi, alloquendi, & audiendi præbeat ſcribæ, lictori, ſtipatori, nuncio ab exercitu venienti: cùm interim conſul neque moleſtiam cuiquam conuiuarum exhibeat, neque ipſi obturbetur a quoquam, ſed & dextram & vocem liberam habeat atque expeditam.

QVÆSTIO QVARTA.

Qualem oporteat eſſe magiſtrum conuiuij.

CRATO adfinis, & Theo ſocius noſter quodam in conuiuio cum iam & cœptum eſſet largius potari, & deſitum, mentionem intulerunt de magiſtro compotationis, cenſueruntque me, vt qui ſertum gererem, non debere negligere conſuetudinem iam fere omninò exoleſcentem de eo qui præeſſet conuiuio, ſed eam in vſum reuocare. Hæc ſententia ita placuit reliquis, vt vniuerſi cum ſtrepitu me ad id cohortarentur. Ibi ego: Quando, inquam, omnibus vobis ita videtur, ego meipſum conuiuij modiperatorem conſtituo, iniungoque reliquis, vt in præſentia bibant ſuo quiſque arbitratu: Cratoni autem ac Theoni autoribus huius decreti, atque legiſlatoribus, vt breuiter atque ſub exemplo explicent, qualis ſit arbiter ille compotationis deligendus, & in quem ſcopum intentus debeat, ac qua ratione moderari compotationi. Ipſi viderint, quomodo inter ſe vices diſſerendi partiri velint. Cum illi ſimulata tergiuerſatione vſi aliquantulum eſſent, omnes tamen ijs ſuaderent vt principi obtemperarent, & iuſſa exequerentur: prior ita orſus eſt dicere Crato. §.1. Quemadmodum Plato præfectum vigilum vult eſſe quàm maximè vigilem, ita inter conuiuas is debet magiſter conſtitui, qui quàm maximè ſit aptus compotando. Talis erit, qui neque obruatur facilè ebrietate, & tamen ad bibendum ſit alacris. ſitque Cyri ſimilis qui ad Lacedæmonios ſcribens, profitebatur ſe cùm alijs in rebus fratre ad regnum gerendum aptiorem eſſe, tum facilè etiam multum meri ferre. nam & vinoſus, contumelioſus fuerit & indecorus: & omninò ſobrius, iniucundus, ac mores quàm conuiuium regendo aptior. Equidem Pericles quoties prætor creatus chlamydem primum indueret, ſecum ſolebat colloqui tanquam ſemetipſum commonefaciens, Animum aduerte Pericles, liberis

homi-

hominibus imperas, Græcis imperas, Athenienſibus imperas. Ita noſter conuiuij moderator ſecum reputabit, Amicis ſe præeſſe: vt neque permittat eos turpiter agere, neque voluptatibus prohibeat. Et oportet eum cùm ſerijs bibentium ſtudijs eſſe accommodatum, tum à iocis eorundem haud alienum, ſed ad vtraque probè temperatum: ita quidem, vt boni inſtar vini nonnihil ad auſteritatem ingenio ſit propenſiore. id enim vino emollietur, & ad mediocritatem redigetur. Atque vt Xenophon ait, Clearchum hominem alioqui auſterum & agreſtem, in prœlijs ob audaciam iucundum hilaremque fuiſſe viſum: ita qui natura non moroſus, ſed grauis ſit atque auſterus, inter potandum miteſcens, amicior fit, atque iucundior. §. 2. Præterea debet peritus quam maximè eſſe, quam vnicuique conuiuarum mutationem vinum adferat, & ad quod affectionis genus procliuior ſit, ac quomodo merum ferat. Non enim vini quidem eſt alius alia ad aquam contemperatio, quam pincernæ regij habentes cognitam, aliàs plus, aliàs minus aquæ ſuffundunt: homo autem ad vinum non habet ſuum temperamentum. ſed & eſt, & magiſtro conuiuij cognitum eſſe debet, ab eoque obſeruari: vt muſici in morem aliorum animos potando contentiores, aliorum abſtinendo remiſſiores reddens, è diuerſitate æqualitatem atque conſonantiam conficiat. ne hemina & acetabulis æqualitas æſtimetur, ſed modo quodam opportunitatis & vi corporum ſua vnicuique vini portio tribuatur. Quod ſi hoc difficile eſt, iſta quidem omninò tenenda ſunt arbitro bibendi communia de naturis & ætatibus. puta, quod ſenes facilius inebriantur quàm iuuenes, qui mouentur ſubinde quàm quieſcentes, inſomnijs & curis vexati, quàm qui animo quieto ſunt & hilari * affatim & de * abducentes à laſciuientibus. Atque hæc qui cognita habeat, facilius ignaro decorum concordiamq; conuiuio temperando adſciſcet. Illud nemo ſanè ignorat magiſtrum conuiuij omnibus debere amicum eſſe conuiuis atque acceptum, cum nullo ſimultates aut inimicitias exercere. alioqui neque imperando tolerabilis, neque diſtribuendo çqualitatis obſeruans, neque colludendo inculpabilis erit. Talem ergo (aiebat) tibi ego, mi Theo, conuiuij præfectum verbis tanquam è cera fictum trado. §. 3. Tum Theo: Equidem, inquit, accipio virum probè & conuiuio conuenienter formatum. neſcio autem, an ſi vbique eo vtar, dedecoraturus ſim opus * hunc mihi videtur * conuiuium * adducturum nobis: & viſum iri modò concio populi rempub. in ſua poteſtate habentis, aliàs ſchola rhetorica fieri, mox ludus talarius, interdum ſcena & pulpitum. niſi fortè non videtis inter cœnandum alios de republica & iudicijs diſputantes, alios declamitantes & ſcripta ſua recitantes, quoſdam mimis & ſaltatoribus præmia conſtituentes. Alcibiades verò & Theodo-

rus Polytionis conuiuium pro adyto vbi homines ſacris initiarentur vſurpauere, facigerationes & myſticas actiones imitando. Quæ omnia ego præfecto conuiuij nequaquam negligenda arbitror. ſed & ſermonibus, & ſpectaculis, & ludicris locum dabit ijs duntaxat, quorum vſus ad ſcopum conuiuij pertingit. is autem eſt amicitiæ vel confirmationem vel initium voluptate quadam inter conuiuas efficere. Eſt enim conuiuium oblectatio inter pocula, ob gratiam in amicitiam deſinens. Iam cùm in omnibus rebus id quod ſincerum ac nulla alia re permixtum eſt, faſtidioſum ſit & damnoſum, ipſa autem mixtio niſi tempeſtiuè & modo adhibito fit, omnia turbet, & cùm iucundis vtilitatem detrahat, tum vtilia moleſta redigat: nimirum etiam bibentibus arbiter mixtam quandam prouidebit oblectationem. §. 4. Quod ergo vulgo dici ſolet, iucundiſſimam eſſe nauigationem prope terram, & deambulationem iuxta mare: id huc transferet, itaque ſeria iocis temperabit, vt & iocantes ſerium vtcunque aliquid ſectentur, & rurſus ſeria agentes animum recipiant, veluti à nauſea; dum ad ludum iocumque propinquum reſpiciunt. Nam & riſus poteſt ad multa vtilia accommodari; & ſeriæ res dulcedine aliqua temperari. *Conuiuiũ quid.*

Inter echinopodes velut, aſperam & inter ononim
Interdum florent mollia leucoia.

Qui verò ludi ſine ſerijs rebus comeſſatum veniunt in conuiuia, eos iubebit accuratè cauere, ne fallant contumeliam, ſicut alter cum vino inſerentes, ijs quæ vocantur mandatis, vt dum balbos cantare, caluos ſe pectere, aut claudos ſaltare iubent. Sicut Agameſtori Academico, cui crurum alterum tabe conſumtum & exile erat, inſultantes compotores, iuſſerunt vnumquenq; vno dextro ſtantem in pede poculum ebibere, aut multam perſoluere. cùm autem ius mandandi ad ipſum perueniſſet, omnes iuſſit ita vt ipſum viderent bibere: allataque inani teſta, in eam inſerto debili pede poculum exhauſit; reliqui omnes cum periculo facto præſtare ſe id non poſſe viderent, multam ſoluerunt. Scitus profectò Agameſtor. atque ita omninò cùm facilitate & hilaritate vlciſcenda ſunt talia. §. 5. Proinde mandatis iſtis adſueſcemus vti ad voluntatem & vtilitatem accommodatè: eaque imperare, quæ iuſſo ſint familiaria, & præſtari ab eo poſſint, præſtantemque ornent. vt muſicos iubeamus canere, oratoriam artem callentes dicere, philoſophos quæſtionem aliquam obſcuram ſoluere, poëtas verſus recitare. Libenter enim vnuſquiſque & alacriter ad rem eam ducitur,

In qua ſeipſo cernitur præſtantior.

Sanè rex Aſſyriorum præconis voce præmium ei pollicitus eſt, qui nouam voluptatem aliquam excogitaſſet. at conuiuij rex me-

ritò præmium & honorem detulerit ei, qui iocum contumeliæ purum, & oblectationem vtilem riſumque non momi & iniuriarũ, ſed gratiæ & comitatis ſocium in conuiuium introduxerit. hanc enim ad rem pleraque conuiuia naufragium faciunt, dum non rectè gubernantur. Eſt autem hominis modeſti ac prudentis iram atque inimicitias vitare: quarum occaſiones in foro ex auaritia, in palæſtra & gymnaſiis è contendendi ſtudio, in magiſtratibus & honorum petitionibus ex ambitione, in cœna atque inter pocula è iocis captatæ nobis inſidiantur.

QVÆSTIO QVINTA.

Quomodo dictum ſit, Amor docet Muſicam.

QVomodo dictum ſit ——— *Muſicam quidem*
Amor docet, licet fueris prius rudis:
quæſitum eſt apud Soſſium cùm carmina quædam Sapphica recitata eſſent. quando etiam Philoxenus Cyclopem camœnis bene ſonantibus ſanaſſe amorem ſcripſit. Dictum ergo fuit, Amorem vim habere ad omnia audendum, & nouas res tentandum impellendi: quamobrem Plato eum nihil intentatum relinquere dixit. Nam & de taciturno loquacem, & de verecundo officioſum reddit, & de negligente induſtrium, de ſocorde impigrum: & quod maximè videatur alicui mirum, tenax homo & ſordidus in amorem incidens tanquam ferrum in ignem, emollitur, mitiorque fit & facilior. vt iam non planè ridiculum ſit illud verbum, vulgo quod fertur, Amantium crumenas folio porri ligatas eſſe. Hoc quoque dictum fuit, amorem ebrietati eſſe ſimilem. Facit enim calidos & hilares, ac diſſolutos: & qui tales ſunt redditi, ad cantillandum voceſque menſura contentas maximè efferuntur. atq; adeò Æſchylum aiunt, cùm vino incaluiſſet, tragœdias ſcripſiſſe. §.1. Lamprias quoque auus noſter inter potandum inueniendi ac diſputandi facultate ſibi ipſi præſtabat: ac ſolebat dicere à vini calore vaporem quendam ſe, veluti à thure fit, ſentire edi, quo oppleretur. Iã cùm amaſios lubentiſſimè amatores videãt, nõ minus libenter eos laudant quàm vident: & amor alioqui loquax, in laudando eſt verboſiſſimus. nam qui amant, cùm ſibi ipſis hoc perſuaſerunt, tum aliis perſuaſum volunt eſſe, pulcros abs ſe & bonos amari. (quæ res etiam Candaulem illum Lydum eò pertraxit, vt in cubile introduceret ſeruum, cui ſpectandam ſuam vxorem præberet.) Ipſi enim volunt ſuorum amaſiorum pulcritudinis teſtes eſſe. itaque cum laudationes ſcribunt, eas cantilenis & verſibus exornant, tanquam auro ſtatuas, vt & audiantur & memorentur à pluribus. Atque etiam ſi equum, gallum, aliudve quippiam amaſio donent, vt elegans ſit & impenſè decoratum munus laborant

Herodot. Κλειοῖ.

laborant. quo magis orationem, quam adulandi gratia adhibent, ſuauem eſſe volunt, nitidam, atque elatam: qualis eſt poëtarum.

§.2. His collaudatis Soſſius: Non minus commodè, inquit, argumenta aliquis duxerit ex his quæ de muſica ſcripſit Theophraſtus: quem librum nuper ego legi. Is enim tria ait muſicæ eſſe principia: dolorem, voluptatem, inſtinctum diuinum. quorum vnumquoduis vocem à conſueto modo auerſam ad canendum inclinet. Quippe gemitus dolentium ac eiulationes ad cantilenam ſunt procliues: vnde oratores in concluſionibus, & hiſtriones in deplorationibus ſenſim ad ſuccinendum videmus accedere. Et exſultans animi gaudium eorum, quorum leuiora ſunt ingenia, totum corpus exagitat, & ad motum corporis ſaltationemq; numeris aptam concitat, aut (ſi ſaltandi quis ignarus ſit) ad plaudendum. atque tunc exagitatorum hominum videas (quod eſt apud Pindarum) furores, & conclamationes cum fremitu & ceruicum iactatione. modeſtiores vocem duntaxat ad cantãdum, grandiuſque dicendum, & ad modos accommodant. Maximè autem diuinus inſtinctus & corpus & vocem de conſueto ſtatu modoq; exturbat atque peruertit. vnde & in orgiis Bacchi numeri ſeruantur, & oracula per verſus à capitis furore vatibus eduntur, paucoſque inſanientium videre eſt, qui non ſua deliria carmine & cantu enũtient. His ita habentibus, ſi explicatum in aperto amorem intueri velis, ac pernoſcere, inuenies nullam aliam animi perturbationem vel dolores adferre acriores, vel gaudia vehementiora, vel maiores furores mentiſque abalienationes. ſed animam hominis amore capti, inſtar Sophocleæ vrbis,

Totam refertam ſuffitibus & odoribus,
Paeanibus reſonantemq́; , & vlulatibus.

Abſurdum itaque non eſt aut mirum, ſi omnia principia muſicæ amor in ſe complexus, dolorem videlicet, voluptatem, inſtinctum diuinum, cùm alias induſtrius & garrulus, etiam ad condenda carmina & verſus magis vllo animi alio motu præceps ſit.

QVÆSTIO SEXTA.

De Alexandri bibacitate.

SErmo inciderat de rege Alexandro, quod is non bibiſſet multum, ſed inter pocula diſſerendo cum amicis multũ extraxiſſet temporis. Eum vanitatis conuicit Philinus ex diarijs commentarijs regijs, in quibus creberrimè & continenter ſcriptum eſt, Hanc diem rex à compotatione dormiuit: aliquando etiam, & poſteram. Itaque ad venerem quoque fuit ſegnior, aliàs acer & iracundus, quæ res calorem corporis arguunt. ac dicitur corpus eius

Google

ſuauiſſimè oluiſſe, ita vt tuniculæ fragrantia replerentur aromatum odorem æmulante. Quod ipſum etiam caliditati videtur deberi: ſiquidem terræ ſicciſſima & calidiſſima loca thus & caſiam proferunt: & fragrantiam Theophraſtus naſci tradit coctione quadam humorum, quando quod noxium erat, calore excoctum fuerit atque diſſipatum. Videtur autem etiam Calliſthenes* in calumnia* tanquam ægrè fer* cœnare ob* quando etiam magnum calicem, qui Alexandri dicebatur, ad ſe delatum recuſauit, fatus: Non velle ſe epoto Alexandri calice, opus habere Æſculapio. Hęc ergo de bibacitate Alexandri. §. 1. Mithridatem porrò, qui Romanis bellum fecit, in certaminibus quæ inſtituit, aiunt etiam præmium propoſuiſſe ei qui plurimum ediſſet, & ei qui bibiſſet plurimum: ipſum vtriuſque rei victoriam conſecutum eſſe. omninò autem plus ſolitum bibere quàm quiſquam ea ætate hominum, indeque eum Dionyſij, quod eſt Bacchi, cognomentum reportaſſe. Ea quidem, inquam ego, cognomenti cauſa horum de numero eſt, quæ fruſtra creduntur. Nam infantis eius etiamnum cunas fulmen incendit, corpore intacto, veſtigio duntaxat ignis in fronte relicto à coma comprehenſi** Cumque iam virilem attigiſſet ætatem, rurſum illo dormiente fulmen in domicilium incidit. ac propter eum ſuſpenſam pharetram pertranſiit, ſagittis incenſis. ex eo vates pronunciauerunt maximam ei fore potentiam ſagittariare & leuis armaturæ exercitu. vulgo autē Bacchus appellatus eſt, quod ſimilia eius fulminibus accidiſſent. §. 2. Exinde ſermo fuit habitus de iis qui multum bibiſſent. In his pugil quoque Heraclides fuit numeratus, qui patrum noſtrorum vixit memoria, diminutiuè Heraclûs ab Alexandrinis dictus. Is, cùm ei adſiduus compotor nullus obtingeret, quoſdam ad matutinam potationem, alios ad prandium, ad cœnam rurſum aliquos, & tādem alios ad comeſſationem inuitauit, ita vt primis continuò ſecundi, itaque deinceps tertij & quarti ſuccederent: ipſe nulla facta intercapedine omnibus ſufficiebat, quatuorque vnà compotationes peragebat. Inter hos qui cum Druſo Ti. Cæſaris F. vixerunt, medicum bibendo aliis omnibus palmam præripientem deprehenſum eſt quinque aut ſex amygdalas amaras ſubinde ante compotationem edere ſolitum ne inebriaretur. & prohibitum, ac ne id facere poſſet obſeruatum, facilimè à vino fuiſſe victum. §. 3. Sunt qui putent amygdalides illas vim quandam mordendæ rodendoque tergendæ carnis habere, ita vt etiam de faciebus maculas tollant ex ardore Solis contractas. eas ergo ante potationem ſumtas amaritudine ſua meatus vellicare ac mordere, vt ſic humorem à capite deuellant, iſque euaporetur. Nobis magis hoc viſum eſt, amarorem vim exſiccandi humoremque conſumendi habere. Etenim guſtatu omnium ſaporum iniucundiſſimus eſt amarus,

rus, qui venulas linguæ (vt Plato ait) molliores ac rariores contra naturam conſtringit. Sed & vulnera vt coeant efficitur iniectis amaris, quæ ſiccitate ſua humorem conſumant. quemadmodum Homerus dixit: *in Timæo.*

Contritam manibus radicem iniecit amaram.
Omnes hæc pepulit de corpore quippe dolores,
Subſtitit & ſicco contentus vulnere ſanguis.

Nam guſtatu amarum quod ſit, id rectè dixit vi ſiccandi præditum. Videntur etiam mulierum quæ vocantur diapaſmata, quibus ſudores coercent, amara eſſe natura, & vi adſtringendi prædita, vehemẽtiæ ſtipanti comitante amarore. His, aiebam, ſic habentibus, non abs re creditur, amaritudinem amygdalarum remedio aduerſus vinum eſſe, cùm interiora corporis exſiccans, nõ patiatur impleri venas, quarum diſtentione dicunt & conturbatione ebrietatem oboriri. Magnum autem huius rei argumentum eſt id, quod vulpibus vſu venit. quæ ſi amygdalas amaras edant, neque ſtatim aquam lambant, mori: humore illicò omni conſumto.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Cur ſenes magis delectentur mero.

QVæſitum fuit de ſenibus, cur meraciore potu magis gauderent. Ii qui refrigeratam eorum corporis habitudinem & calefactu difficilem cauſabantur, cui propterea vini meraci temperies commodius conueniret: nihil noui, ſed in promtu quod eſſet, neque ſufficienter vereque cauſam explicaret, attulerunt. Idem enim in reliquis ſenſibus contingit. Difficulter etenim mouentur, difficulter qualitatibus adficiuntur, niſi eæ nimię ijs accidant. In cauſa eſt laxatio ſeu remiſſio temperamenti: quod ob languorem porrò non niſi ictu aliquo perculſum ſolet affici. Itaque etiam odoratus eodem modo ſe habet ad odores. mouetur enim à meris ſuauius. & tactus vulnera dif* nam vulnera* accipientes* quæ laborantibus * ſſimus fit audiendi ſenſus. nam muſici ſeneſcentes, fides acutius intendunt, ac durius, veluti ictum quendam adhibentes ſenſui contentiorem vocis ſonum. Quod enim ferro duratio ad vim roburque confert, id corpori ad ſenſum præbet ſpiritus. Spiritu ergo minuente & langueſcente, otioſum ac terrenum relinquitur ſenſus inſtrumentum, requiritque aliquid, à quo vehementius percellatur. tale autem eſt merum.

QVÆSTIO OCTAVA.

Cur ſeniores facilius litteras eminus legant.

HÆc nobis de propoſita quæſtione ita comminiſcentibus argumenta, videndi ſenſus refragari putabatur. Nam ſeniores

 cùm

cùm procul ab oculis dimouent litteras, legere eas poſſunt, admotas propius nequeunt. Idque ſignificans Æſchylus, ita inquit:

** —— ipſum, non de propinquo enim*

** ſenex, ſed ſcriba perſpicuus eris.*

Idem hoc Sophocles de ſenibus magis diſertè dixit:

Tardè ſeni ſermones accidunt enim,

Ægreq́ perforatas aures permeant:

Videt eminus, cæcutit omnis comminus.

Si ergo ſentiendi inſtrumenta ſenibus ita ſunt comparata, vt contentiore & vehementiore ſenſili facilius moueantur: cur lecturi propinquam luminis circumfuſionem non ferunt, ſed librum ab oculis longius abducunt, ſplendorem infringunt, aëre tanquam vinum aqua eum diluentes. Fuerunt, qui ad hoc dicerent non luminis deminuendi gratia ſenes librum ab oculis remouere, ſed vt quaſi complecterentur & continerent plus lucis, aëreque ſplendido implerent ſpacium quod oculis eſt & litteris interiectum. Alij in eorum ſententiam conceſſerunt, qui radios viſus concurrere arbitrantur. Nam cùm porrigatur ab vtroque oculo turbo ſiue meta (conum Græci dicunt) cuius apex in ipſo inſiſtat oculo, baſis rem viſam comprehendat: probabile eſt aliquo vſque conos ſeorſim ferri iſtos, longius progreſſos concurrere, vnamque lucem efficere. quo fit vt quidquid videtur, vnicum, non geminum cernatur, tametſi vtroque oculo conſpicitur. in cauſa enim eſt conorum coitus, è duabus vnam viſionem redigens. His ita conſtitutis, ſenes vbi litteras propius oculis admouerunt, conis nondum in vnum coniunctis, vtroque ſeorſim attingentes rem videndam, imbecillius apprehendunt. longius autem ab oculis eas intuentes, luce iam amplificata & confuſa in vnam, ſubtilius peruident: tanquam duabus manibus id tenentes, quod vna non poſſunt. §.1. Lamprias autem * Hieronymum * non legit * ingenij præſtantiam incidens: quod ijs quæ à viſilibus accidunt * ad oculum viſu percepta, primùm quidem feruntur craſſa & magna: itaque ſenibus ob propinquitatem obturbant, quorum oculi duriores ſunt & tardius penetrantur. Cùm autem in aerem efferuntur, interuallo iam facto, terreſtres partes deſtringuntur atque decidunt: tenues ad viſum accedunt, & æquabiliter ac ſine moleſtia meatibus applicantur, vt minus turbati facilius apprehendant. Nam florum etiam odores longius accidentes, ſuauiores ſunt: ſi nimis propè florem admoueas, non ita pura ſincerave eſt fragrantia. cuius rei cauſa eſt, quod terreſtria ac turbida multa vna cum odore exhalant, eumque hauſtum in propinquo vitiant. ſi verò remoueas florem aliquantum, terreſtria decidunt, quod ſincerum eſt & calidum, id ob ſuam tenuitatem ad ſenſus inſtrumentum perfertur. Nos autem Platonicum ſecuti principium dicemus ſpiritũ lucis ſimilem

ſimilem ex oculis excidere, & cũ luce, quæ circa corpus eſt, commiſceri, ac cum ea concreſcere, ita vt ex ambobus vnum fiat corpus conſentiẽs. Porrò mixtio ea fit vnius cum altero, ratione proportionis cuiuſdam ac certæ quantitatis. non enim debet alterum ab altero ſuperatum aboleri, ſed ex ambobus in mediũ quoddam harmonia & communione redactis vna vis cõfici. Quæ cùm ſint prouecta ætate hominibus, ſiue fluxus appellari debet, ſiue ſpiritus lucidus, id quod per pupillam fertur, ſiue lux, cùm ſit imbecillius iam & languidius, non temperatur, neq; commiſcetur cum re videnda, ſed perit atque confunditur: niſi litteras ij longius ab oculis abducentes, nimium lucis ſplendorem languefaciant, vt non nimia & ſincera, ſed moderata ac proportione cõſentiens oculo occurrat. Atque ea cauſa eſt etiam, quod animalia quædam noctu vident. Viſus enim eorum diurna luce, cùm ſit imbecillis, obruitur, cùm non poſſit cum magna & valida luce facultas exilis & languida commiſceri: cum obſcura autem luce & tenui, qualis eſt ſtellarum, fulgorem ſufficientem miſceri & proportione ei reſpondentem emittunt: vt hac temperatione viſio poſſit fieri.

QVÆSTIO NONA.

Cur aqua potabili magis eluantur veſtes, quàm marina.

THeo grammaticus, cùm in conuiuio eſſemus apud Metrium Florum, è Themiſtocle Stoico quæſiuit: Quidnam cauſæ eſſet, quod Chryſippus tam copioſa facta eorum quæ abſurda rationi ve aduerſa videntur mentione (vt quod ſalſamentum ſi rigetur aqua marina, fit dulcius, quod lana pexa minus facilè vi diuellitur, quàm ſenſim diſſoluitur: quod qui ieiunarunt, lentius edunt quàm qui ante aliquid comederunt) nullam vllius horum cauſam reddidiſſet. Reſpondit Themiſtocles, Chryſippum obiter hæc & vt exempla protuliſſe: vt corrigeret nos, qui facilè & abſque ratione probabilibus ſaltem capi, ac contra quicquid ſpeciem veri apertam non habet, auerſari ſolemus. Tibi verò, addebat, mi homo, quæ cauſa eſt de his rebus diſpiciendi? Nam ſi tantus nobis cauſarum inquiſitor & conſiderator ades, non eſt quod tam longe à tibi propriis diuertas regionibus. verùm hoc expedi, cur Homerus Nauſicaam fecerit in fluuio, non in mari lauantem, quod tamen erat in propinquo. cùm quidem appareat marinam aquam calidiorem eſſe & pellucidiorem, ac maiore vi tergendi præditam. Ibi Theo, Atqui hanc, inquit, abs te propoſitam quæſtionem iam pridem Ariſtoteles explicauit. Etenim

mari permiſtæ ſunt partes aſperæ atque terreſtres, vnde ei ſalſugo. Atque ideò mare & facilius fert natantes, & onera ſuſtinet: cùm dulcis aqua ob leuitatem & imbecillitatem iis cedat. Ideò aqua dulcis. vt quæ ſincera ſit, & impermixta, facilè in veſtes ſua tenuitate penetrat, rurſumque perfluens magis quàm marina maculas eluit. Aut eſt, cur non videatur tibi Ariſtoteles hoc probabiliter dixiſſe? §. 1. Probabiliter ſanè, inquam ego, at non verè. Video enim cinerem quoque, & lapides, aut iis deficientibus puluerem aquæ inijci, vt craſſior fiat. nimirum quod terreſtria ob aſperitatem magis valeant ad eluendas ſordes: cùm aqua per ſeſe id ob tenuitatem minus efficere poſſit. Ergo maris craſſities non * * *

**Macr. vide 7 Sat. 13. Ariſt. problem. ſect. 23.*

propter acrimoniam. ea enim meatibus reſerandis ſordes ſecum aufert. Omne autem pingue, difficulter eluitur, & næuum facit. Pingue autem eſt mare: idque in cauſa eſſe puto, quod aqua eius non bene eluit. Pinguem verò eſſe aquam marinam, ipſe Ariſtoteles docuit. nam ipſo teſte & ſalibus ineſt pingue quippiam: & lucernæ melius ardent ſale iniecto: & iniecta in flammam aqua marina vnà exardeſcit: neque vlla eſt alia aqua quæ perinde incendatur. vtque mea fert ſententia, idcircò etiam eſt calidiſſima. Sed & alia ſuppeditat ratio. Finis lotionis eſt exſiccatio, & maximè purum videtur, quod eſt maximè exſiccatum. oportet autem humorem qui eluat, vnà cum ſordibus abire, ſicut veratrum cum vitioſis humoribus quos expurgat. At dulcem aquam, eo quia leuis eſt, Sol facilè extrahit. ſalſa in meatibus inhæreſcens, ob aſperitatem difficilius reſiccari rem patitur. §. 2. Nihil dicis, inquit Theo. nam eodem in libro Ariſtoteles affirmat, qui in mari lauerint, eos celerius ſiccari ſi in Sole ſteterint, quàm qui in dulci aqua. Dicit verò, inquam ego, ſed exiſtimabam te Homero potius crediturum, qui contrariam ſententiam pronunciat. Nam apud hunc Vlyſſes à naufragio Nauſicaæ occurrens

Terribilis viſu, ſalſa fœdatus aqua vi:

ancillis eius hæc dicit:

Vos hinc auferte ancillæ, mihi dum ſalis aerem
Abluero de corpore aquam.—

cumque in fluuium deſcendiſſet,

A capite exterſit ſpumam maris.—

Et verò ingenioſiſſimè poëta ſenſit quid hac in re eueniat. Qui enim è mari emergunt, ij ſi in Sole ſtent, tenuiſſimum & leuiſſimum humoris quod eſt, à calore diſſipatur: quod autem ſalſum eſt & aſperum, id relictum inhæret corporibus, ſalſugo quædam concreta: donec potabili ac dulci eluatur aqua.

QVÆ-

QVÆSTIO DECIMA.

Quare Athenis chorus Æantidis (ſiue Aiacea) tribus nunquam vltimo loco ponatur.

CVM celebraremus Serapionis victoriam, qui choro Leontidis tribus vicerat, quem ipſe inſtruxiſſet, exceptis conuiuio nobis, vt qui in ciuitatem tribumque illam eſſemus adſciti, accommodata præſenti ambitioni diſputatio incidit. Fuerat enim certatum acerrima contentione, ſplendidè ac magnificè præmia diſponente Philopappo, Imperatore autem omnibus tribubus ex æquô ſumptus præbente. Is Philopappus tum forte vnà in conuiuio adfuit, de rebus antiquis quædam narrans, quædam inaudiens, non minus humanitatis cauſa, quàm ob diſcendi ſtudium. Propoſuit autem tunc Marcus grammaticus tale quidpiam de quo diſpiceretur. Neanthem Cyzicenum in ijs quæ perſcripſiſſet de fabuloſis vrbium aſſerere, hunc Æantidi tribui honorem eximium habitum fuiſſe, vt nunquam choro ipſius vltimus locus adſignaretur. * igitur dicebat * hiſtoriæ * Quod ſi id genuinum non eſt, propoſita ſit in medium omnibus cauſæ indagatio. Heic cùm Milo ſocius dixiſſet: Quid ſi mendacium iſtuc eſt? Philopappus, Nihil (inquit) mali eſt ſi ob ſtudium cognoſcendi nobis idem eueniat, quod ſapienti illi Democrito. is enim cùm forte ficum ederet, ſaporque mel referre videretur, quæſiuit è famula, vnde emiſſet. cùmque ea hortum quendam nominaſſet, eò iuſſit ſe (nam de menſa illicò ſurrexerat) adduci, ſibique locum commonſtrari. mirante muliercula, & quid ſibi vellet interrogante: Oportet, inquit, me cauſam dulcedinis inuenire, quod fiet loco à me conſpecto. tum ſubridens illa, Adſide, ait, menſæ. ipſa enim, imprudens in vaſe quod melle imbutum fuerat, ficus poſueram. tum philoſophus indignabundus, Enecaſti me, inquit. & tamen meditabor, cauſamque inquiram, quod dulcedo ficui à natura eſt attributa. Nos quoque itidem Neanthis leuitatem in rebus nonnullis non vſurpabimus pro ſubterfugiendi diſputationem occaſione. nam, vt nihil vtile aliud, ſaltem exercitationis copiam iſta præbebit. §. 1. Ex eo vniuerſi ad laudandam illam tribum ſeſe dederunt, conquiſitis quæcunque ad gloriam ei parandam viderentur conducere. Venit enim in medium Marathon, pagus ſeu curia illius tribus: & Harmodius Æantidibus adſcriptus fuit, qui curia ſcilicet Aphidnæus fuiſſet. Glaucias autem orator in acie quoque apud Marathonem cornu dextrum huic tribui fuiſſe datum ex elegijs Æſchyli (quas ille, qui magna cum gloria illud prœlium obiuiſſet, poſtea ſolo verſo conſcripſit) demonſtrabat. quin & Callimachû

polemarchum arguebat ex ea fuiſſe tribu: qui & præclariſſimè ſeſe geſſit, & poſt Miltiadem, cui ſuffragatus erat, maximè auror illius fuit pugnæ. His à Glaucia dictis ego id adieci, Decretum etiam cuius vi Athenienſes in prœlium eduxit Miltiades, factum fuiſſe prærogatiuam tenente Æantide tribu: & Plataica pugna maximè nobilem fuiſſe eiuſdem tribus virturem. itaque etiam eandem tribum ſacrificium Sphragitidibus nymphis oraculo Delphico præceptum pro victoria gratias agendi cauſa, in Cithæronem adduxiſſe, hoſtiam & reliqua præbēte ciuitate. Sed vides, aiebam, etiam reliquis tribubus multa eſſe eximia, meæ præcipuè; nam Leontidem me dicere intelligis, quæ gloria nulli concedit. Proinde conſiderate, an non hoc ſit probabilius, id ad demulcendam deliniendamque Aiacis, à qua Æantidi tribui nomen eſt, iracundiam eſſe inſtitutum. Non enim facilè patitur Telamonis F. ſe poſteriore loco haberi, ſed ob iram & cōtendendi ſtudium paratus eſt quiduis in quoſuis conari. Is ergo ne difficilis & implacabilis eſſet, viſum fuit quod ei poſthabito moleſtiſſimum erat futurum præcauere, & ita rem temperare, vt tribus ipſius nūquam vltimo loco poneretur.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, ID EST, Conuiualium diſputationum liber ſecundus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quænam ſint quæſtiones, qui ſales conuiuio de ſententia Xenophontis magis minuſve conuenientes.

EORVM quæ ad cœnas & conuiuia apparantur, Soſſi Senecio, quædam neceſſarium habent ordinem, vt vinum, cibi, opſonia ac ſtragulæ nimirum veſtes & menſæ: alia voluptatis gratia ſunt introducta, vſu nullo, vt auditiones, ſpectacula, ſcurræ: quibus vt præſentibus delectantur conuiuæ, ita abſentibus citra moleſtiam carent, neque cōuiuium eo nomine tanquam minus perfectum culpant. Ita etiam ſermonum alij à moderatis hominibus ad vſum conuiuiorum adhibentur: alios admittunt conſiderationem probabilem habentes & loco magis quàm fiſtula aut barbitum conuenientes. quorum exempla admixta etiam præcedens liber habet. prioris generis, An philoſophandum ſit inter pocula, An loca adſignare conuiuis rex, aut accumbere ſuo vnumquem-

que arbitratu ſinere debeat * talia. poſterioris, Cur amatores ad poeticam ſint procliues, De tribu Æantide. Horum ego illa voco ad conuiuium pertinentia, hæc communi nomine conuiualia. ſunt autem conſcripta promiſcuè, non diſtinctè, ſed vt memoria ſuggerebat. Neque debet mirum videri lectoribus, ſi hæc tibi inſcribentes, quædam prædictorum ex tuis colloquijs cõduximus. nam ſi diſciplina recordationem non faciat, tamen hæc ſæpe in idem concurrunt. §. 1. Cùm autem in ſingulos libros quæſtiones ſint decem à nobis collocatæ, hoc in libro ea prima eſt, quam nobis Xenophon Socraticus quodammodo ſuggeſſit. Ait enim Gobryam à Cyro cœna exceptum cùm alios Perſarum mores fuiſſe admiratum, tum quod talia inuicem interrogabant, qualia interrogari quàm non interrogari erat iucundius: & talibus impetebant ſe mutuò ſalsè dictis, quibus impeti quàm non impeti erat ſuauius. Nam ſi nonnulli laudando offendunt: cur non ſummam admirationem mereatur illorum facetà calliditas, quorum etiam ſales voluptati eſſent ijs in quos depromebantur. Excipiens ergo Patris nos *, Quam vellem, aiebat, audire iſtæ interrogationes cuius generis ac modi eſſent. Non enim exigua mihi pars dexteritatis in conſueſcendo eſt accurata ſcientia & obſeruatio interrogandi ac iocandi. Magna, inquam tum ego. Sed vide an non ipſe Xenophon id genus in Socratico & Perſicis demonſtrauerit conuiuijs. Si tamen videtur, vt ipſi quoque conemur eam rationem oſtendere, primùm arbitror iucundum eſſe de his interrogari rebus, de quibus in promtu ſit reſponſum: hoc eſt, quarum peritus ſit qui interrogatur. §. 2. Nam de ignotis interrogati cùm non habent quod reſpondeant, ægrè ferunt: tanquam id poſtulati quod dare non poſſint. aut demonſtrationes argumentaque proferentes parum firma, perturbantur & hærent. Quod ſi reſponſio non modò facilis ſit, ſed etiam ſubtilis, id reſpondenti iam voluptatem adfert. Fit autem, cùm de ijs interrogantur quę ipſis nota plerique ignorant, vt de aſtrologicis aut dialecticis. Nam non agens tantum, aut dies exigens in re aliqua, ſed etiam diſſerens

Vbi ipſe ſeipſo praſtet arte plurimum,

lætitia perfunditur, gaudetque ſe interrogari ijs de rebus, quas ſe habere cognitas neſciri non vult. Hinc fit, vt qui peregrinati, ac multas peruagati ſunt longinquas regiones, moreſque & inſtituta barbarorum inſpexerunt, & mare nauigauerunt externum, de ijs rebus ſe interrogari gaudeant lubenterque narrent, & depingant ſinus atque loca: exiſtimantes ita ſe laborum ſuorum gratiam quandam & ſolamen reportare. Omninò autem quæ nemine interrogante ipſi vltrò narrare ſolemus, de ijs quæri è nobis gaudemus: ꝙ videmur ijs gratificari, quibus alioqui eramus noſtra narratione obturbaturi. Id genꝰ morbi maximè in ijs exſiſtit,

qui

qui complures nauigationes confecerunt. Qui magis ſunt ſciti, interogati auent de ijs rebus, quas ipſi cùm præclarè geſſerint, ediſſerere præſentibus vetentur atque abſtinent. §. 3. Probè igitur Neſtor, qui cognitam haberet Vlyſſis ambitionem, ita hominem compellat:

Inclyte dic age maxima Achiuûm gloria Vlyſſes,
Qua cepiſtis equos ratione hos.—

Moleſti enim ſunt, qui ſeipſos laudant ſuoſque proſperos ſucceſſus recenſent, niſi quis præſentium * coacti dicant * itaque interrogantur * de legationibus & adminiſtrata republica * ſi quid magnum & ſplendidum confecerint. Ergo minime de his, vtpote inuidi & maligni interrogant. Sed auerſantur hæc, & locum narrationi non concedunt, neque volunt anſam ſermoni præbere qui dicentem ornet: neque in gratiam reſponſuri quærere de ijs, quæ eorum inimicos & maleuolos ſentiunt audire nolle. At vero Vlyſſes hæc ad Alcinoum:

Induxti mentem noſtros audire dolores
Narrantis, gemituſque graues audere loquentis.

Et ad chorum Oedipus:

Graue eſt reconditum, hoſpes mi, pridem malum
Reuocare in memoriam.

Sed Euripides contra:

Suaui 'ſt laborum præteritorum memoria,

* non adhuc oberrantibus nouas adferunt. Cauendæ enim ſunt interrogationes de calamitatibus. Ægro quippe animo narrant damnationes ſui, aut liberûm mortes, aut parum felices terra marique negociationes. §. 4. Contra ſi quæras quomodo ad tribunal cauſa ſteterint, aut à rege compellati fuerint, aut alijs in tempeſtatem prædoneſve illapſis periculum ipſi ſubterfugerint, pergratum feceris ſi id ſæpiuſculè facias: & re ipſa miniſterio ſermones quodammodo fruentes, expleri ijs narrandis atque commemorandis non poſſunt. Gaudent etiam interrogati de lætis amicorum ſucceſſibus, de filiorum profectibus in ſtudio litterarum, in agendis cauſis, in amicitijs regum. Lubentius etiam & alacrius narrant interrogati inimicorum & maleuolorũ dedecora, dãna, ac damnationes conuictorum ſceleris & in res aduerſas delapſorũ: quod facere vltrò cauent, ne videantur alienis malis gaudere. Iucundius etiam eſt venatori, ſi de canibus percunctere, aut certaminum ſtudioſum de gymnicis ludis, vel amatorem de formoſis. religioſus & ſacrificandi ſtudioſus narrare ſolet ſomnia, & quas res oraculi, ominis, victimæ adiumento, deorumve propitia voluntate proſpere peregerit. Senes, etiam ſi narratio omninò nihil ad rem factura ſit, tamen delectant qui ex ipſis aliquid quærunt, gratiamque ineunt eorum dicendi voluntate excitanda:

Dic

Dic mihi Nelide verum clariſſime Neſtor,
Qua periſſe ſcias ingentem Agamemnona morte?
Tunc Menelaus vbi fuit? Argos Achaicum an illum
Illo non tenuit tum tempore?——

ſimul de multis rebus interrogat; & occaſiones varia differendi ſuggerit. ſecùs quàm nonnulli, qui neceſſitate circumſcribentes, & in arctum reſponſa cogentes; ſuauiſſima ſenes oblectatione defraudant. Vniuerſe autem qui voluptatem malunt quam moleſtiam afferre, huiuſmodi proponunt quæſtiones, quarum reſponſis non vituperatio; ſed laus: non odium aut inuidia, ſed beneuolentia & gratia auditorum comitetur. Atque hæc quidem de interrogationibus. §. 5. Salibus autem qui nequit cautè, artificiosè, ac tempeſtiuè vti, omnino ijs abſtineat cenſeo. Sicut enim in lubrico loco etiam ij ſubuertunt, qui tantum in tranſcurſu attingunt: ita in vino quæuis oratio non ſatis commoda occaſionem nobis peccandi præbet. Eſt, cum ſalibus magis quàm conuicijs exagitamur. cùm hæc ab ira inconſulto proficiſci ſæpe videamus: illos non à neceſſitate, ſed ſtudio contumeliæ & malignitate. & in vniuerſum differere * magis quàm nugantibus ſuccenſemus * Quod autem omninò * adeſt * ſalis. conuicium autem * eſſe, & factum dedita opera atque cum apparatu. Qui enim ſalſamentarium te appellet, is palam conuicium facit. qui dicat, Meminimus te cubito nares emungere, falsè pungit. Et Cicero ad Octauium, qui ex Africa oriundus videbatur, orante ipſo dicentem ſe non audire, Atqui, aiebat, autem habes perforatam. Et Melanthius cum à comico poeta derideretur, dicebat: reddis mihi ſymbolum non debitum. Magis autem ſales ſeu dicteria (Græcum ſcommata ſic explicemus) mordent, quod inſtar hamatorum telorum diutius inhærent. moleſtaque eſt morſis oblectatio elegantiæ grata audientibus. nam voluptatem ex dicto capientes, credere * vituperare dicenti * enim eſt * peccati præſcomma eſt * autore Theophraſto. Itaque auditor à ſe id quod deerat ſuſpectioni adijcit, tanquàm ſciens & credens. Qui enim ridet & delectatur dicto Theocriti ad quendam qui furari veſtes videbatur, & ex ipſo quærebatur iretne ad cœnam dicentis iturum ſe, ſed ibi etiam dormiturum: is confirmanti crimen ſimilis eſt. Itaque intempeſtiua iaciens dicteria etiam præſentes malignitatis quodam contagio inficit, tanquam gaudentes aliorum contumelijs. §. 6. Enimverò præclara illa Lacedæmone inter alias hæc fuit diſciplina, falsè dictis alios impetere citra moleſtiam, & æquo animo dicteria ferre: nam ſi quis iniquius ferret, alter ſtatim mordendi finem faciebat. Quomodo itaque non ſit difficile dicterium inuenire gratum ei qui inceſſitur: quando etiam citra moleſtiam falsè dicto impetere, haud vulgaris eſt peritiæ & dexteritatis. Verum

De falſe dictis Macr. 7. Sat. 2.

rum enimverò primùm ea mihi videntur dicteria, quæ ſontibus moleſtiam adferunt, voluptatem aliquam adferre & grata eſſe ijs qui procul à culpa & crimine abſunt. Vt cùm Xenophon per iocum introducit turpiſſimum hirſutiſſimumque illum, pro amaſio Sambaulæ vexatum. Et cùm Quintus noſter in morbo diceret, manus ſibi eſſe frigidas: Aufidius Modeſtus, atqui, inquit, calidas eas è prouincia reportauiſti. hoc enim Quinto ſanè riſum mouit, & oblectationi fuit: proconſuli autem furi opprobrium fuiſſet & conuicium. Itaque etiam Critobulum formoſiſſimum Socrates ad certamen pulchritudinis prouocans, iocabatur, non ſubſannabat. itemque Socratem Alcibiades ſalsè notabat de riualitate propter Agathonem. Reges quoque delectantur ijs quæ in ipſos tanquam pauperes & priuatos dicuntur. vt cùm dicterio impetitus à Philippo menſæ aſſecla dixit, An non ego te alo? Quippe mala quæ non adſunt obijcientes, interim arguunt bona quæ adſunt. §.7. Oportet autem certò & conſtanter boni aliquid adeſſe: alioqui id quod dicitur, ambiguam & controuerſam habebit ſignificationem. Nam qui prædiuiti minetur ſe creditores eius ipſi immiſſurum, aut abſtemium vel temperantem ebrium eſſe ac per vinum peccare dicat, vel liberali ac magnifico ſordidi & cuminiſectoris nomen imponat, aut in patrocinijs ac gerenda repub. magnum in foro ſe reum peracturum iactet: ridendi materiam atque hilaritates præbuerit. Ita Cyrus amicos ad earum prouocans certamina rerum, in quibus inferior erat, comis fuit atque gratioſus. Iſmenias cùm tibijs caneret ad ſacrificium, neque litaretur, qui conduxerat tibias ei ademit, atque ipſe ridiculè cecinit. cumque id corona reprehenderet, Diuinitus, inquit, eſt canere gratioſè. ibi ſubridens Iſmenias, Immò, ait, me canente dij oblectati moram produxerunt: tu autem vt miſſos ipſos faceres, properè ſacrificium acceperunt. Porrò qui bonas res per iocum nominibus probroſis adficiunt, id ſi accuratè agant, magis delectant quàm qui apertè laudant. ſicut magis etiam mordent, qui honeſtis nominibus in conuiciando vtuntur: vt qui improbos Ariſtidæ, timidos Achillis nomine appellant. ſic & Oedipus apud Sophoclem:

Huius fidelis amicus ab initio Creon.

Huic ſimulationi ab altera parte reſpondet ea quæ in laudando verſatur. Hac vſus Socrates, Antiſthenes in conciliandis hominum ſtudijs & amore ſolertiam, lenocinium & conductionem appellabat. Cratetem autem philoſophum, qui in omnes intrans domos amanter & honorificè excipiebatur, Oſtiapertorem vocabant. § 8. Elegans dicterium etiam fit, cùm vituperationi gratiarum actio adijcitur. ſic Diogenes de Antiſthene dicebat:

Mihi qui caput velauit, & vi perpulit

Mendicus

Mendicus eſſem vti atque extorris ædibus.

Et Laco gymnaſij præfecto qui ligna non fumantia præbuerat, id ſe vitio dare ſimulans, Horum cauſa, inquit, apud vos non licuit lachrymare. Sic ille, qui conuiuium quotidie præbentem plagiarium vocabat & tyrannum, per quem tot annis ſuam non vidiſſet menſam. & qui factus è paupere diues à rege, per inſidias ſibi aiebat ocium & ſomnum eſſe erepta. Et ſi quis inverſione vſus incuſet Æſchyli Cabeiros, quod aceto carituri eſſent domum fabricati: quod ipſi erant per iocum minati. Hæc enim magis tangunt, acrioremque habent gratiam, ita vt non offendant, neque lædant eos qui laudantur. Oportet autem eum qui concinnè vti volet dicterijs, vitij & ſtudij inter ſe diſcrimen habere cognitum. aliud enim ſunt auaritia & contendẽdi cupiditas, aliud muſicæ & venationis ſtudium. quorum illa ſibi obijci homines indignè ferunt, hæc gaudent. Itaq; nõ inuenuſtè Demoſthenes Mitylenæus, cùm cantilenis & citharæ dediti cuiuſdam fores pulſaſſet, iſque aperuiſſet & ingredi iuſſiſſet, Faciam ait, ſi prius citharam ligaueris. Inuenuſtè paraſitus Lyſimachi. qui cùm ei rex ſcorpium ligneum veſti inieciſſet, perterritus proſiluit: cùmque ludum ſenſiſſet, Te quoque, inquit, rex, volo perterrefacere, da mihi talentum. §. 9. Sunt etiam talia diſcrimina eorum quæ corporib. accidunt. nam aduncus aut compreſſus naſus ſi obiiciatur, ridere ſolent. Et Philippus Caſandri F. non indignatus eſt, cùm ei dixiſſet Theophraſtus: miror oculos tuos nõ canere, fiſtula narium ipſos ſubeunte. Et Cyrus eum qui adunco eſſet naſo, iuſſit, * ſic n. quadraturum. Ægrè autem ferunt, ſi oris aut naſi tetrum fœtorem exprobres. Rurſum caluiciei non curant notationem, oculi defectũ iniquiſſimè audiunt ſibi exprobrari. Antigonus quidem ipſius in oculum amiſſum iocabatur. & aliquando oblato edicto quod magnis erat perſcriptum litteris: Vel cæcus, aiebat, hæc legere poſſit. Theocritum autem Chium interfecit, quod cùm ei pollicerentur amici, fore omnia ipſius ſalua, vbi ante oculos regis perueniſſet: reſponderat, Omnem ergo ſibi ſalutis ſpem eſſe ademptam. Leo Byzantius cùm ei Peſiades dixiſſet, Lippitudinis contagio mihi abs te accidit: Imbecillitatem, aiebat, corporis mihi exprobras, non animaduertens filium tuum Nemeſin (quæ vindictæ dicitur dea) in tergo geſtantem. gibboſum autem filium habebat Paſiades. Hoc vitium etiam Archippus Athenienſis populi conſiliarius iniquo animo paſſus eſt ſibi à Melanthio obijci: qui eum non procurare, ſed procuruare pro republica dicebat. Sunt qui iſta moderatè & leni animo ſuſtineant, vt amicus Antigoni cùm popoſciſſet talentum, neque impetraſſet, ſatellites ſibi dari petiit, ne per inſidias talentum ſibi, quod in humeris portare iuſſus eſſet, eriperetur. Ita ad externa iſta alij aliter adfecti ſunt, eſtq; magna

animo-

animorum inæqualitas; Epaminondas cùm collegis reipubl. principibus conuiuans, acetum poſtremò bibebat interrogatuſque an hoc ad valetudinem conduceret, Reſpondit ſe hoc ignorare, ſcire autem facere hoc ad recordationem rationis victus, quam domi teneret. Proinde oportet ingeniis eorum quibus cum agimus & moribus conſideratis iocos vſurpare, idque eniti, vt abſque moleſtia & cum gratia colloquamur. §.10. Amor autem cùm alias tùm maxime in dicterijs ſummam habet varietatem, quę aliis moleſta accidunt, aliis grata. cæterum heic obſeruandum eſt tempus & locus. Sicut enim ignem initiò reſtinguit ſpiritus, ob illius imbecillitatem? auctum autem nutrit atque roborat. ſic naſcens adhuc amor & latens, ſuccenſet iis, qui ipſum detegunt: vbi eluxit & manifeſtatus eſt, alitur ſcommatibus, iiſque quaſi inflatus arridet. Gratiſſimum eſt amantibus, ſi amaſiis præſentibus eis per iocum ipſum amare obiiciatur, aliud nihil. Tum ſi vxores ſuas diligunt, aut adoleſcentulos ingenuos, omninò exſultant, eoque ſibi applaudunt, quòd amor eorum ipſis facete obiicitur. Atque hac de cauſa Arceſilaus, cùm quidam in ſchola amori deditus hanc propoſuiſſet quæſtionem, Videtur mihi nulla res aliam rem tangere: atqui, inquit, tu hunc tangis, demonſtrans formoſum quendam ephebum qui ponè adſidebat. Quin & eorum qui interſunt ducenda eſt ratio. Nam quæ inter familiares & amicos audientes ridemus: ea ſi nobis dicantur vxore præſente, aut patre, aut præceptore; indignamur. niſi fortè aliquid proferatur, quod ii quoque gratum habeant. Verbi gratia, ſi quis aliquem philoſopho præſente inceſſat cauillo, quod abſque calceis incedat, aut noctu ſcribat: vel patre audiente parſimoniam: vxoris apud aures, quod alios non amet, ei ſoli obnoxius ſit atque ſeruiat. Sic Tigranes Cyro interroganti, Quid vxor tua aget, cùm te inter calones haberi audiet? reſpondit: non audiet, ſed coram videbit. §. 11. Ipſa etiam communicatio eorum quæ obiiciuntur, dicteria facit tolerabiliora vtcunque. vt cùm in paupertatem pauper, in ignobilitatem ignobilis, in amorem amator aliquid iacit, non enim per contumeliam, ſed ioco videtur dici, quod à ſimili dicitur. alioquin irritat & moleſtiam adfert. Fuit quidam imperatoris libertus, recens ditatus. is vnà in conuiuio diſcumbentibus philoſophis aliquanto proteruius & petulantius inſultans quæſiuit, Quanam de cauſa è fabis albis nigriſque, tamen pallida fieret puls? viciſſim ex eo quærens Aridices, qui albis & non albis loris tamen puniceæ vibices incuterentur? fecit vt homo graui dolore ictus è conuiuio diſcederet. Amphias autem Tarſenſis, qui hortulano patre editus putabatur, cùm præfecti amico obiiceret, quod nullis eſſet natalibus: ſtatim hæc ſubiecit: atqui & nos ex iiſdem nati ſumus ſeminibus. fecit eo dicto,

cto, vt cooriretur riſus. Scitè etiam pſaltes quidam Philippi ſerò perceptam diſciplinam curioſitatemque inhibuit. nam cùm rex eum reprehendere de quibuſdam modis & harmonijs vellet: Abſit verò, aiebat, ô rex, vt tam male tecum agatur, iſthæc vt melius me noris. dum enim videbatur ſeipſum mordere, regem citra moleſtiam caſtigauit. Ideo etiam comicorum nonnulli dum ſeipſos quoque inſectantur, acerbitatem ſuam videntur deminuere. vt Ariſtophanes in caluiciem, & Agathonis * lipſin. Cratinus quoque Pytinam fabulam docuit. §. 12. Id etiam diligenter eſt curandum, vt dicterium obiter & ſubitò ad interrogationem iocumve alterius alicuius aptetur, non longè repetitum & adſcitum cum apparatu videatur. Nam ſicut iras & pugnas in conuiuijs obortas facilius ferunt; ſi verò extrinſecus ſuperueniens aliquis turbas det vel conuicia ingerat, eum pro inimico & odio habent. ita venia datur libertati ac dicacitati, ſi è re præſenti ſimpliciter & abſque faſtidio naſcatur. Si verò nihil ad ſermonem in præſentem faciat, ſed alienum ſit; ſimile eſt inſidijs & contumeliæ ſcomma. quale illud Timagenis ad maritum mulieris vomere ſolentis:

Κακῶν κατάρχεις τὴν δ' ἐμοῦσαν εἰσάγων.

cùm poeta dixiſſet τήνδε μοῦσαν. & ad Athenodorum philoſophũ, 4
an Muſica ad amorem prolis faceret. Quod enim intempeſtivum eſt, & ad inſtitutum non facit, id maleuolentiæ & contumeliæ ſpeciem gerit. ac talia qui admittunt, ij ob orationem, rem leuiſſimam (vt ait Plato) grauiſſimam luunt pœnam. Qui autem opportunitatem nórunt & obſeruant, ij Platoni teſtimonium ferunt, qui dextrè eruditi atque inſtituti opus eſſe ait, eleganter & gratioſè iocari.

QVÆSTIO SECVNDA.

Cur voraciores ſimus circa finem autumni.

ELEVSINE ſecundum myſteria, vigente tum maximè ſolenni cœtu, conuiuium apud Glauciam rhetorem agitabamus. Ibi cùm cœnandi finem alij feciſſent, frater Xenocles more ſuo fratrem noſtrum Lampriam ſcommate ob voracitatem Bœoticam impetiuit. Ego ipſis Epicuri verbis Xenoclem vltus, Non enim, aiebam, mi homo, omnes finem voluptatis extremumque faciunt priuationem omnis doloris. Lampriæ autem, qui Peripatum & Lyceum horto Epicuri præfert, neceſſe eſt Ariſtoteli teſtimonium perhibere. Is verò vnumquenque ſeipſo edaciorem eſſe circa extremum autumnum aſſerit: cauſamque rei adpònit, quam ego non memini. Bene eſt, inquit Glaucias: ipſi enim abſo-

luta cœna eam quæremus. Remotis menſis Glaucias & Xenocles diuerſas autumno cauſas imputauerunt. ille, quod aluum ſubducens vacuando corpore ſubinde nouos crearet appetitus. hic, quod maturi plerique fructus acrimonia quadam & vi vellicandi præditi, ſtomachum quouis opſonio atque condimento magis ad cibi appetitionem prouocarent. quando etiam qui inedia laborant, pomo aliquo guſtato concupiſcentiam cibi recuperant. Lamprias autem dixit, innatum nobis calorem, quo alimur, per æſtatem diſperſum, imbecilliorem eſſe & rarum. eum autem ſub autumni exitum colligi, ac viribus augeri, intus occultatum ob frigus circumdatum & denſationem corporis. Ego, ne aſymbolus interfuiſſe diſputationi viderer, dixi, Æſtate nos magis ſiticuloſos eſſe, pluſque humoris ſumere ob æſtum. hoc autem tempore naturam in mutatione more ſuo contrarium quærentem, nos magis famelicos reddere, alimentumque ſiccum temperiei corporis reddere. Sed & cibos non planè cauſa huius rei vacare. nam quæ è nouis & recentibus fiunt fructibus, non mazæ modò, legumina, panes, triticum, ſed & carnes animalium ipſo hoc ; anno natorum quæ eduntur, ſuccis à veteribus differre, magiſq; allicere veſcentes ſolent.

QVÆSTIO TERTIA.

Gallina priuſne fuerit an ouum.

CVm aliquantum temporis ſomnijs monitus ouorum eſu abſtinuiſſem, amici periculum fecerunt an ne corde quidem veſcerer, quo cùm me veſci aliquoties vidiſſent, in eam venerunt ſuſpicionem, me Orphicis aut Pythagoricis obnoxium ſtatutis, quo modo nonnulli cor & cerebrum vt ortus principia, ita oua eandem ob cauſam abominari. & Alexander Epicureus riſus cauſa protulit verſum,

Sine fabam comedas, caput aut genitoris, idem fit:

quaſi oua innuiſſent Pythagorici illo verſu, dum fabas cyamos à fetu dictas nominant: & ſentirent perinde eſſe veſci ouis, atque animalibus quæ oua gignunt. Iam cauſæ defenſio erat quàm ipſa cauſa futura abſurdior, ſi homini Epicureo ſomnium propoſuiſſem. itaque illam opinionem per iocum ab Alexandro prolatam non repudiaui. Erat enim homo elegans, & ſic ſatis litterarum ſtudioſus. Ex illo igitur perplexam is quæſtionem illam, & multum diſputatoribus faceſſentem negocij in medium protraxit de ouo & gallina: vtrum horum prius exſtiterit. Ac Sylla quidem ſodalis noſter, fatus nos parua quæſtione tanquam inſtrumento ingentem & grauem de origine mundi quæſtionem ſubruere, finem

nem fecit dicendi. §. 1. Cùm a. Alexander quæſtionem derideret, vt quæ nihil ad rem eam faceret: Firmus adfinis meus, Ergo, inquit, in præſentia mihi atomis vtere. Nam ſi exilia debẽt eſſe magnorum principia, idq; ponendum eſt, par eſt ouum gallina prius fuiſſe. eſt enim ouum, vt in reb. ſenſilibus, ſimplex, magis varia & ex plurib. mixta gallina. Vniuersè autem principium reliquis eſt prius: ſemen verò principium eſt, ouum ſemine amplius animali minus eſt. Vt enim profectus medium eſt inter indolis bonitatem & virtutem: ſic ouum profectus quidam eſt naturæ a ſemine ad animatum corpus proficiſcentis. Ad hæc, ſicut in animali aiunt primum naſci arterias & venas: ita rationi conſentaneum eſt, ouum animali prius exſtitiſſe, vt quod contineat in contento. Nam & artes initio rudia fingunt & informia opera, poſtmodò ſingula ſuis formis concinnantes. quare etiam Polycletus fictor dixit, Opus tunc eſſe difficilimum, cum ad vnguem exigitur lutum. Itaque etiam probabile eſt, cùm natura initio ſenſim moueret materiem, hanc ſegnius obtemperantem informia indefinitaq; produxiſſe rudimenta, cuius modi eſt ouum: deinde his conformatis & effectis animal eſſe abſolutum. §. 2. Vt verò primum naſcitur eruca, deinde ſiccitate concreſcens, tandem rumpitur, atq; è ſe aliud alatum animal exhibet, quod pſyche dicitur, papilionis genus quoddam: ita hic ouum prius exſiſtit, tanquam materia ortus. Nam in omni mutatione neceſſe eſt prius re mutãte eſſe id, è quo mutatur. Conſidera enim ſcnipes & teredines in arboribus & lignis innaſci, humoris putrefactione aut concoctione. quibus nemo negauerit priorem natura eſſe vim generandi. Nam materia aduerſum ea quæ naſcuntur rationem habet matris, vt ait Plato, & nutricis. materia autem omne id eſt, ex quo conſtituitur id ꝙ naſcitur. Supra hæc iam (aiebat ridens)

Cantabo gnaris.——

Orphicam & ſacram orationem, quæ non gallina modò antiquius ouum facit, ſed ei omnium in vniuerſum rerum principem ortum adſcribit. Ac de reliquijs quidem, quæ plus habent myſterij, fauebo linguæ, vt cum Herodoto loquar. Cùm autem varias animalium formas contineat mundus, nullum ferè genus expers eſt originis ex ouo. ſed & volucria gignit, & natantia innumera, & terreſtria vt lacertas, & in aqua terraque degentia vt crocodilos, & bipeda vt gallinam, & pedibus carentia vt ſerpentes, & multis pedibus prædita vt locuſtam. Ideò haud abs re ouum in orgijs Bacchicis conſecratum eſt, vt exemplum omnia gignentis & in ſe continentis. §. 3. Hæc vbi Firmus diſſeruit, Senecio: Atqui inquit, eorum quæ tu protuliſti exemplorum vltimum primo loco tibi refragatur. imprudenſq; adeò, Firme mundum loco eius quæ in prouerbio eſt ianuæ cõtra teipſum aperuiſti. Mundus n. primò

omnium exſtitit, vtpote perfectiſſimus. Quippe tationi congruit perfectum imperfecto prius eſſe natura, vt mutilato integrum, parte totũ. Nihil etiam rationem partis habet, reſpectu eius quod ortum non ſit. vnde nemo dicit hominem ſeminis eſſe, aut oui gallinam: ſed cõtrà ouum gallinæ, ſemen hominis dicimus, quod iſta ex his ſint, inque ijs naſcantur, ortumque deinde ſuum naturæ tanquam debitum reddant. deeſt enim ijs quod ipſorum naturæ eſt proprium: itaque à natura habent, vt aliquid ſimile eius vnde excreta ſunt efficere velint: & ſeminis rationem definiunt, genituram ortu indigentem. nihil autem eo indiget, quod non ſit neque exſtiterit. Oua autem planiſſimè videmus naturam habere cuiuſdam in animali concretionis & coitionis. quæ talibus inſtrumentis & vaſis indigeat. hinc eſt, quod nullum ouum è terra editum memoratur; atque Tyndareum de cœlo delapſum poetæ fabulantur. §.4. Animalia autem perfecta & integra hodieque terra parit: mures in Ægypto, paſſim ſerpentes & ranas & cicadas, extrinſecus alio principio, aliaque vi accedente in Sicilia ſub ſeruile bellum, cùm ſanguinis multum, & inſepulta cadauera computruiſſent in terra, copia bruchorum erupit, qui per totam diſperſi inſulam frumentum corruperunt. Hæc ergo è terra naſcuntur & aluntur, eaque genitabilia facit cibi abundans excrementum vnde voluptatis gratia vnum cum altero coit animal, ac corpus miſcet, indeque alia oua, alia viuos edunt partu fetus. eoque maximè liquet animalia è tellure orta primùm, iam porrò alio modo & inuicem coeundo ſobolem propagare. Denique tota hæc quæſtio talis eſt, ac ſi interroges an fuerit matrix ante mulierem. Sicut enim matrix ad ouum, ita ſe rurſus ouum habet ad pullum, qui in eo conceptus ad partum reſeruatur. vt nihil iam differat diſpiciens quomodo gallinæ ante oua fuerint, ab eo qui inquirat quomodo mares & feminæ exſtiterint priuſquàm penes exſtarent & vuluæ. Et verò pleræque partium vna cum totis ſubſiſtunt, facultates partibus inhærent, actiones facultatibus comitantur, effecta actionibus. effectum autem facultatis progenerandi partium ad hoc deſtinatarum eſt ſemen & ouum. vt omninò neceſſe ſit hæc totius ortum tempore ſubſequi. §. 5. Sed & hoc perpende, an non ſicut concoctio alimenti nulla fieri poteſt nondum nato animali: ita ne ſemen quidem poſſit, aut ouum. etenim hæc concoctionibus quibuſdam & mutationibus confici apparet: neque fieri vllo modo poteſt, vt alimenti abundantiam natura nondum nato animali habeat. Cæterùm ſemen vtcunque principij naturam ſibi vindicat, ouum obtinere principij rationem non poteſt. non enim primum ſubſiſtit neque totius obtinet natutam, cùm ſit imperfectum. Itaque abſq; principio animal naſci non dicimus: ſed principium viui fetus edendi eſſe, à qua

primum

primùm materies mutata fuerit vi, temperiem quandam & mixtionem indente fetificam. Ouum porrò itidem vt ſanguinem & lac, eſſe ex eorum numero quæ poſt nutritionem & concoctionem ſupernaſcuntur. Nunquam enim viſum eſt ouum, quod è cœno eſſet concretum: ſed in ſolo animali coit atq; naſcitur. At enim innumera animalia in cœno naſcuntur. §. 6. Et quid de alijs dicam? tam multis captis anguillis, nemo vnquam vidit genitale ſemen aut ouum anguillæ. ſed etiam ſi quis omnem exhauriat aquam, omnem limum, nihilominus aqua in locum iſtum denuò confluente anguillæ naſcuntur. Neceſſe verò eſt id poſterius naſci, quod ad ſui ortum alio indiget: prius id exſiſtere, quod naſci abſq; alterius poteſt adminiculo. De hoc enim prima eſt quæſtio * *
nam & nunc nidos conficiunt aues priuſquàm oua ponant, & mulieres cunabula antequam pariant. non tamen auibus nidos, cunas infantib. priores dixeris. Non enim terra, inquit Plato, mulierem, ſed mulier terram imitatur, & alia feminei ſexus. Proinde probabile eſt, primum ortum ex terra temporis perfectione abſolutum fuiſſe, nihilq; indigentem huiuſmodi inſtrumentis, receptaculis & vaſis, qualia nunc ob imbecillitatem natura parat atq; machinatur parientibus.

Qvæstio Qvarta.

An lucta ſit certaminum vetuſtiſſimum.

SOſiclem Coronenſem, qui Pythia vicerat prælatus reliquis poetis, nos gratulatorio ob victoriam conuiuio excepimus. Cum autem inſtaret certamen gymnicum, plurimus fuit ſermo de luctatoribus; nam multi ac nobiles aduenerant. Aderat tum Lyſimachus, vnus de Amphictyonum procuratoribus. Is aiebat nuper ſe grammaticum audiuiſſe, qui luctam omnium certaminum eſſe antiquiſſimum pronunciaret, idque ipſius vocabuli teſtimonio confirmaret. ſolere enim recentiores plerunque res nominibus illis affici, quæ eſſent antiquiorum: quomodo etiam à lyra ad tibiam eſſent contentionis & pulſationis verba translata. Locum porrò vbi omnes athletæ exercerentur, palæſtram appellari, à pale, id eſt lucta nomen primo adeptum, quod deinde etiam recens inuentis accommodatum fuerit. Id ſanè, inquam ego, teſtimonium eſt parum firmum. nam palæſtra à pale dicta fuit, non quod lucta antiquiſſimum de certaminibus eſſet: ſed quod ex omnibus certaminum formis ea ſola luto, puluere ac ceromate indiget. Nam neq; curſum, neq; pugillationem in palæſtra elaborant: ſed ſolius luctæ & pancratij ſunt volutationes iſtæ. liquet enim pancratium è lucta & pugillatione eſſe compoſitum. Alio-

quin etiam rationi quî ſit conueniens, luctam quæ certaminum eſt artificioſiſſimũ & verſutiſſimum, ſimul etiam veterrimum haberi?Id nimirum vſus vitæ neceſſarij primò proferunt, quod ſimpliciſſimum & artis expers, vi magis quàm artificio conficiatur. Hæc me locuto, Soſicles: Recte, inquit, dicis, tuoque dicto fidem conciliabo è nominis ſignificatione. pale enim mihi videtur dicta à verbo paleuein, quod dolo & fraude deiicere notat. Mihi verò, inquit Philinus, à palmo, qui palæſta Græcis eſt, pale nomen habere videtur. hac enim maximè manuum parte agunt luctantes, vt pugno pugiles: vnde & nominum eſt diuerſitas. Quinetiam cum poetis ſit palynein humidum aliquid corpori inſpergere & applicare, & maximè luctatores videamus hoc facere, inde licebit vocabuli originem repetere. Hoc quoque aiebat, vide, an non à pelas, quod propè ſignificat, rectius palen deducamus. nam curſoribus cum hoc ſit propoſitum, quàm longiſſimè auelli & diſtare inuicem: pugilibus ne admodum quidem cupientibus arbitri certaminum permittant vt ſe mutuò complectantur: ſolos luctatores videmus mutuis complexibus ſeſe deuincire, & concertationis maiorem partem variè miſcendis atque conſtringendis inuicem corporibus peragi.

QVÆSTIO QVINTA.

Cur inter certamina Homerus ſemper primo loco pugillationem, proximo luctam, vltimo curſum recenſet?

His dictis cùm Philinum nos laudauiſſemus, rurſum Lyſimachus: Quod ergo, inquit, certamen dicemus primum fuiſſe, potius quàm ſtadium, vt apud Olympiam. Heic enim, apud nos in ſingulis concertationibus introducunt poſt pueros luctatores viros luctaturos, & pugilibus ſufficiunt pugiles, itidemque pancratiaſtis pancratiaſtas. ibi autem vbi decertauerunt pueri, viros vocant. Immò, inquit, Timon, ordinem ratione temporis potius conſidera, quem Homerus tradidit. Nam de gymnicis certaminibus apud eum ſemper primò pugillatio, deinde lucta, poſtremò curſus refertur. Ibi Crates Theſſalus hoc admiratus, Dij boni, ait, quanta ignoramus: ſed ſi in promtu habes aliquos in hanc ſententiam verſus, quæſo haud grauatè eos nobis ſubijcias. Adhæc Timo: Funebria inquit, Patrocli certamina fuiſſe ab Achille eo quem dixi ordine inſtituta, omnium ferè aures etiamnum perſonat. Sed ordinem hunc poeta æquabiliter ſeruans, Achillem fecit ſic Neſtori dicentem: *——ego hoc te munere gratis*

Aufficio: neq; enim pugnu, lucta, iaculove

Certa-

Certabis, curſuve.——

ſenem autem inter reſpondendum ſenili more garriendo eũ confundentem.

Nam pugil Oenopidem pugilem Clytomedea vici,
Ancæus lucta Pleurenius eſt mihi ſtratus:
Iphiclus curſu victus.——

Rurſum Vlyſſes introducitur, Phæaces prouocans ad concertandum

Pugnis, vel lucta, vel curſu denique——

& Alcinous reſpondet;

Non etenim pugiles ſumus heic, luctave periti:
Sed pedibus celeres ——

vt appareat poetam non forte fortuna aliàs alio ordine vſum pro eo atque in buccam veniſſet: ſed ea, quæ tum ſecundum leges agi receptum erat ſecutũ fuiſſe. ſic autem agebatur, cùm adhuc priſcus ordo conſeruaretur. §.1. Cùm finiſſet orationem frater, dixi ego, Reliqua ſanè mihi vera videri, ſed interim cauſam non aperiri. Sed & reliquorum nonnullis parum probabile viſum fuit, de pugillatione & lucta prius, quàm de curſu fuiſſe inſtitutum certamen. & abs me contenderunt, vt rem accuratius explicarem. Dixi ergo, vt tum mihi ad animum accidebat, Videri mihi hæc omnia imitationes exercitationeſque rerum eſſe bellicarum. Itaque poſtremo ſemper loco grauis armaturæ introducitur certamen, quod argumento eſt hunc eſſe finem exercitationis corporis ac certaminis. & quòd triumphantibus permittitur vt partem muri demoliantur, hunc habet ſenſum, Vrbi murorum non eſſe magnum vſum, viris præditæ pugnandi vincendique gnaris. Lacedæmone is qui coronarium certamen viciſſet, eximium in acie locum habebat, vt propter regem ſtans pugnaret. Solus quoque omnium animalium equus in partem certaminum & coronarum venit, quia ſolus natura & exercitatione factus eſt, vt in prœlio homini adſit. Quæ ſi non perperam dicuntur, iam hoc, inquam, conſideremus: Eorum qui pugnant primum opus eſt ferire, & ictus euitare. ſecundum vbi iam congreſſi manus conferunt inuicem trudere & ſubuertere aduerſarium. (qua re maximè aiunt apud Leuctra Spartanos à noſtris palæſtricæ peritis fuiſſe oppreſſos. ideòque etiam quidam apud Æſchylum bellicoſus appellatur

Acer, & in rigidis gnarus luctarier armis.

ac Sophocles alicubi de Troianis ait, eos eſſe

Equites, ſagittas arcu gnaros tendere,
Et tinniente cum ſcuto luctarier)

tertium vel fugere ſi vincantur, vel inſequi victos. Ergo haud abs re pugillatio primum habebat locũ, ſecũdum lucta, tertiũ curſus.

Eſt enim pugillatio ictus & declinationis imitatio, lucta complexus & pulſionis, curſu diſcunt fugere & perſequi.

QVÆSTIO SEXTA.

Cur picea, pinus, earumque ſimiles arbores inoculationem non admittant.

SOclarus conuiuium nobis præbens in hortis quos Cephiſus amnis circumfluit, demonſtrabat arbores omnis generis inſitionibus, quas vocant inoculationes, variè exornatas. Vidimus enim è lentiſco oleam pullulantem, & è myrto malum Punicam. erant etiam quercus pira bona ferentes, & platani malorum ſurculos, ficus mori germina quæ excepiſſent, aliæque ſtirpes ita inter ſe permixtæ vt iam fructum ferrent. Alij ergo Soclarum iocosè inceſſebant, quod genera & plantas poeticis ſphingibus & chimæris monſtroſiores aleret. Crato autem nobis ad diſquirendum propoſuit, quidnam eſſet cauſæ, quod eæ ſolæ ſtirpes quæ oleoſæ ſunt, hanc permiſtionem non admittunt. non enim videri coniferam pinum, aut cupreſſum, aut pinum, aut piceam, quæ quicquam diuerſi generis aleret. Eius verba excipiens Philo, Eſt, inquit, mi Crato, ratio hac de re apud doctos, quam agricultura confirmat. Aiunt enim oleum eſſe plantis inimicum, & celerrimè perire ſtirpem quamcunq; voles, ſi inungatur oleo, ſicut & apes. Dictæ autem arbores pingues ſunt, ac natura ita ad humorem coquuntur maturanturque, vt picem quoque & reſinam lacryment, inciſoque libro quaſi ſanies quædam in vulneribus earum foras erumpente humore concreſcat. quin & tæda earum liquorem emittit oleoſum, & pinguedo eius renitet. Inde eſt, quod olei in morem cum diuerſi generis rebus permixtionem non recipiunt. §. 1. Poſtquàm ſuum ſermonem abſoluit Philo, Crato oſtendit etiam corticis naturam (ſua quidem ſententia) ad hoc conferre aliquid: qui ob ſuam tenuitatem atque ſiccitatem ijs, quæ inſeruntur, ſedem atque firmam inoleſcendi facultatem non præbent. verùm hoc faciunt corticoſa & humido prædita libro; quæ inſitam propaginem facilè ſuo ſibi humore agglutinant. Ad hæc Soclarus: Porrò, inquit, non male hoc quoque cogitatur, id quod capax alienæ debet eſſe naturæ, oportere eſſe mutatu facile: vt ſuperatum alterius qualitatibus adſimiletur, nutrimentumque ſuum mutare poſſit ita, vt inſititio adſimiletur. Etenim aliquid conſituri, terram ante diluere ſolemus; atq; emollimus vt diffiſſa eo promtius, ob facilitatē percipiendi affectiones, amplectatur ea quæ inſerimus. cùm dura & rigi-

& rigida mutationi non ſit apta. Iſtæ autem, de quibus ſermo eſt, arbores, cùm lignis leuibus ſint præditæ, temperamentum non admittunt, neque ſubigi ſe aut mutari patiuntur. Iam ne hoc quidem, aiebat, obſcurũ eſt, debere id quod in ſe recipiat, ad id quod inſeratur rationem loci habere: loci autem natura feminea vt ſit & fecunda, requiri. itaque ſtirpium eas quæ fructus ſunt feraciſſimæ inſigunt: tanquam mulieribus lacte abundantibus alios infantes lactandos ſi ſubijcerent. Piceam autem, & cupreſſum, & alias id genus arbores cernimus omninò parcè ac malignè fructum ferre. Sicut enim qui mole carnis graues ſunt, ij plerunque prolem non procreant, conſumpto in ipſum corpus alimento ita, vt nihil genitalis excrementi relinquatur: ita iſtiuſmodi arbores nutrimentum omne in ſe abſumentes, in magnitudinem excreſcunt amplam, fructum autem vel non ferunt, vel exiguum, & qui tardè perficiatur, vt mirum non ſit, ſi alienum in eo non naſcitur, in quo etiam proprium quod eſt, ægrè alitur.

QVÆSTIO SEPTIMA.

De remora piſce.

CHÆREMONIANVS Trallianus aliquando, cùm omnis generis piſciculi fuiſſent propoſiti, vnum ex iis oſtendens nobis acuto capite & prælongum, huic ſimilem dicebat eſſe piſcem, quem à detinenda naue echeneidem Græci, Latini remoram appellant. Aiebatq; eum piſcem ſe vidiſſe, cùm mare Siculum nauigaret, admiratumque fuiſſe eius vim, cùm nauigationi is haud exiguam tarditatem moramque inieciſſet: donec tandem à proreta captus fuit exteriori parieti nauis adhæreſcens. Non defuerunt qui Chæremonianum riderent, vt qui fabuloſum & incredibile figmentum pro re vera accepiſſet. Erant etiam, qui naturales illas rerum diſſenſiones (antipatheias vocant) iactarent, & multa huius generis commemorarent. Nimirum enim Elephantem furentem conſpecto ariete inſania ſolui: viperam ſiſti ſi fagi termite admoto eam contigeris: taurum agreſtem ficui alligatum quieſcere: ſuccinum omnia leuia ad ſe trahere, ocimo dempto & ijs quæ oleo ſunt imbuta: magnetem allio inunctum ferrum non trahere. quorum omnium cùm manifeſta ſit experientia, cauſam tamen ſi non prorſus nefas, ſaltem difficile eſt ſcire. Hoc verò, inquam ego, ſubterfugere diſquiſitionem eſt, non cauſam rei exponere. Id autem cõſideremus, multa accidentia eſſe quæ non rectè, pro cauſis tamen habentur. perinde ac ſi quis exiſtimet viticis flore fructum vitis matureſcere, quoniam ita vulgo dicitur,

Florente vitice matureſcit uva iam.

aut propter fungos, qui in lucernis concreſcunt, confundi & nu-

bibus cogi aërem aut aduncos vngues cauſam eſſe, non accidens vlcere adfecti viſceris. Sicut ergo iſtorum vnumquodque adfectioni comitatur, ab iiſdem ortum cauſis: ita vna etiam cauſa eſt cur nauis & tardius eat, & remoram adſciſcat. Cùm enim ſicca ſit, & admodum grauis humore nauis, probabile eſt ſublabentem * mari ob leuitatem ſubire carinam, & fluctum * puro ** facilè recedentem. Quando autem admodum madida algam multam & muſcum concretum attrahit: tunc & ligni ictus fit obtuſior, & fluctus accidens ob lentorem ſuum non facilè delabitur. itaque etiam parietes nauium detergent, muſcum & algam à lignis dimouentes. inter quæ conſentaneum eſt cùm etiam remora adhæreſcat ob lentorem, cauſam tarditatis, non conſectarium cauſæ tarditatem efficientis creditam fuiſſe.

QVÆSTIO OCTAVA.

Cur equos lycoſpadas dicunt feroces eſſe.

EQuos lycoſpades ſunt qui à frænis, quæ lupata dicuntur, appellatos putent, ob ferociam & contumaciam ſic domitos. At pater noſter, minimè ex tempore loqui ſolitus cùm æqua omnib⁹ poteſtas eſſet, & qui ſemper vſus fuiſſet præſtantiſſimis equis, equos aiebat, quos etiamnum pullos adorti eſſent lupi, ſi effugiſſent, bonos euadere & curſu veloces, ac dici lycoſpadas, quaſi tractos à lupis. Eius rei cùm teſtimonium ipſi complures dediſſent, cauſa cur iſte caſus ferociores alacrioreſque faceret equos in quæſtionem venit. Plerique hanc adferebant rationem, metum iſto euentu, non ferociam indi equo: Proinde cùm eſſent facti meticuloſi & qui facilè quamuis ad rem pauerent, celeriter ſeſe incitare in morem ferarum aliquando caſſibus ictarum. Ego autem cõſiderandum dixi, numnam contrarium magis ſit verum: neque ideò agiliores fiant pulli, quod effugiſſent vim adorientium beſtiarum: ſed nunquam eam fuerint euitaturi, niſi celeres eſſent & feroces. Non enim Vlyſſem eò factum prudentem, quia Cyclopem effugiſſet: ſed ideò effugiſſe, quia erat prudens.

QVÆSTIO NONA.

Quare ouis à lupo morſa caro ſit ſuauior, lana autem pediculos gignat.

SEcundum hæc quæſtio de morſis à lupo ouibus incidit, quæ dicuntur carnem habere dulciſſimam, lanam pediculos gignẽtem. Non ineptè autem viſus eſt Patrocles adfinis noſter de dulcedine ratiocinari, carnem morſu eius feræ colliquari. Eſſe enim ſpiritum lupi adeò feruidum & ignitum, vt oſſa etiam duriſſima

in ven-

in ventre colliquet atque emolliat. atque ideò à lupis morſa celerius quàm alia liqueſcere. De lana autem dubitatum fuit, An fortaſſe ea non generet pediculos, ſed euocet proprietate quadam aſperitatis incidentis aut caloris carnem diſcernentis. Hanc autem vim conciliari morſu lupi* & ſpiritum mutantis vſque ad crines iugulati. Et hiſtoria fidẽ huic rationi fecit. Nouimus enim venatores & coquos, alteros vno ictu feram ſternere, vt ſuffocata abſque ſpiratione iaceat: alteros ægrè multis ictibus occidere, & quod magis mirum ſit, alteros eam vim cum ferro indere vulneri, vt mox putreſcant, ac ne vnum quidem diem ſe à putredine defendant: alteros cùm non tardius interficiant quàm illi, tamen nihil tale in carnem inferre, ſed eam diu manere integram. Quod autem iugulatio & mors animali mutationem adferat, quæ ad cutem vſque, capillos vngueſque pertineat, id Homerus quoq; declarare ſolebat, de cute & loro dicens,

——— *bouis, qui vi iugulatus.*

Quæ enim animalia non morbo, neque ſenectute diſſoluuntur, ſed iugulantur, eorum pellis valida eſt & denſa: quæ autem à feris mordentur, eorum & vngues denigrantur, & capilli defluunt, & pelles laxæ fiunt ac ruptu faciles.

QVÆSTIO DECIMA.

Veteresne melius fecerint qui in conuiuiis ſuam cuiq; portionem tribuerunt, an qui nunc in commune præbent.

QVo tempore eum magiſtratum geſſi, qui, quod anno dat appellationem Eponymus dicitur, domi in ſacrificijs pleræque cœnæ ita agitabantur, vt ſua cuiuis portio tribueretur. Id cùm nõnullis impenſè probaretur, fuerunt qui à communi alienum dicerent atque illiberale, putarentque vbi primum depoſita eſſet corona, debere menſas ad priſtinum morem reformari. Non enim edendi, aiebat Agias, & bibendi gratia, ſed compotandi, puto, & vnà edendi gratia nos inuicem vocamus. at iſta carnium in portiones diuiſio ſublata communione multas facit cœnas, multos cœnantes, neminem alterius conuiuam: quando veluti à lanij menſa pondere acceptam quiuis partem ſibi proponit. Et quid refert, calicemne conuiuarum cuique proponas peculiarem, ſextariumque vini plenum, & propriam menſam, (quo pacto Demophontidæ Oreſtem feruntur cœna excepiſſe, iubentes pro ſe bibere, neque obſeruare alios) quàm id agere quod hodie fit, vt quiſque ſibi propoſitis pane & carne tanquam è proprio præſepi veſcatur? niſi quod nobis non incumbit neceſſitas tacendi, vt Oreſtem conuiuio accipientibus. §. 1. Immò hoc ipſum conui-

conuiuas ad communitatem omnium rerum prouocat, quod & communi vtimur inuicem ſermone, & cantu pſaltriæ oblectantis aut tibicine ex æquo fruimur, & crater in medio poſitus, nullis circumſcriptus finibus fons exſtat amicitiæ largus, modumque fruendi habet appetitu definitum: non quo modo panis & carnis iniuſtiſſima portio æqualitatis menſura iniuſtiſſimè ſe venditat apud inæquales. Idem enim & ei qui paulo indiget, nimium eſt: & ei qui multo opus habet, nō ſufficit. Ergo ſicut, amice, qui multis ægrotantibus æqualia medicamenta menſuris & ponderibus exactis diſtribueret, per eſſet ridiculus: ita etiam habendus eſt præbitor, qui homines neque ſitientes æqualiter, neque eſurientes, vniuerſos æquali modo volet curare, menſuram & quod cuique tribuendum ſit arithmetica, non geometrica definiens ratione. In cauponam quidem vnus, publica omnes menſura vnà vtentes: ad cœnam autem quiſque proprium apportantes ventrem venimus, quem non æquale, ſed ſufficiens ei quod ſit, impleat. Neque verò Homericæ illæ cœnæ militares atque caſtrenſes huc ſunt transferendæ: ſed æmulanda potius antiquorum humanitas, qui vt omnem venerarentur communionem, non victus modò & tecti, ſed chœnicis etiam & cibi ſocietatem honori duxerunt. Valeant ergo Homericæ cœnæ, à fame & ſiti non vſquequaque liberæ, & quibus præſint reges Italicis cauponibus ad rem attentiores, qui in ipſis prœlijs præciſè commemorent, quantum in cœna apud ipſos quiuis biberit. Pindaricæ nimirum meliores, in quibus heroes venerandam iuxta menſam permiſcentur: ea enim vera eſt permixtio, cùm omnia omnibus ſunt communia: ſicut contra diuulſio eſt, quæ crimen diſcordiæ amiciſſimis ingerit, cum ne obſonum quidem communicare poſſe videntur. §. 2. His dictis cum placeret Agias, inſtigauimus vt contrà diceret * Inſolens, inquit, Agiæ quippiam vſu venit, ſi tantum gerens ventrem, iniquè fert æquam ſe accipere portionem, vnus ipſe de helluonibus? Nam in communi piſce, nō inſunt ſpinæ, dicebat Democritus. Atqui hoc ipſum, inquit, maximè Mœran, id eſt fatum à danda cuique ſui portione dictum, Neceſſitati præfecit. Æqualitatis enim, quam

Phœniſſis. *Socios ſocijs deuincire, vrbes vrbibus*

Euripidea anus ait, operam nihil magis requirit, atque communio menſæ: eſtque eius vſus à natura, non inſtituto, neceſſarius, non ab opinione nouatus atque introductus. Plura porrò de communibus edenti inimicus eſt qui minus accipit, & tanquam celeri fluctu incitatam nauem non poteſt adſequi. Non enim ad amicitiam conducens, aut conuiuio conueniens exordium eſt, puto, ſuſpicio, rapinæ, manuum concertatio, & pulſatio cubitorum: ſed abſurda hæc ſunt, canina, & quæ pleraque in conuicia & rixas deſinant, non conuiuarum modò inuicem, ſed etiam aduerſus menſarum

ſarum miniſtros & reges. Quandiu autem Mœra & Lacheſis, cui à ſorte nomen, in cœnarum & conuiuiorum communione æqualitatem adminiſtrauerunt, nihil videre licuit indecorum, nihil illiberale. ſed & conuiuia dætas, & conuiuij regem dætymonem, & miniſtros menſæ dætros à diſtribuendo & diuidendo dicebant. & Lacedæmonij Kreodætas, id eſt carnium diuiſores habuerunt nō vulgares, ſed primarios viros: quando id munus etiam Lyſandro in Aſia rex Ageſilaus mandauit. §. 3. Tum demum diſtributio è conuiuiis eſt eiecta, cùm luxus ea occupauit. nimirum enim non poterant placentæ, candyli, caryceiæ, aliaque condimentorum & obſoniorum fercula diuidi: ſed deuicti iſtis delicijs ac gulæ ſtudio, æqualitatem portionum prodiderunt. Argumento eſt, quod etiamnum ſacrificia & publicas cœnas portionibus diſtributis agitant, ob victus ſimplicitatem & mundiciem, vt omninò qui diſtributionem in vſum reuocat, ſimul etiam reducat frugalitatem. Sed vbi proprium eſt, ibi commune perit: vbi quidem non eſt æqualitas. Non enim propriæ rei poſſeſſio, ſed alienæ inuolatio, & id quod commune eſt ſibi vindicandi libido initium fecit iniuſtitiæ & diſcordiæ: quam termino & modo proprietatis tollentes leges, cognomines factæ ſunt in Græco ſermone eius facultatis, quæ commune æqualiter diſtribuit * quando ne coronam quidem * vult diſtribui vnicuique noſtrum a rege, neque lectulos & loca: ſed etiam ſi amaſiam aliquis aut pſaltriam adducat, communia hæc ſunt amicorum, vt (quę Anaxagoræ fuit ſententia) omnes res vnum fiant. Quod ſi horum proprietas nihil perturbat, neque impedit communicationem maximarum rerum, & maximè ſeriarum, ſermonum, inquam, propinationum, comitatis: deſinamus Parcis iniuriam facere, & proli Fortunæ Sorti, vt eam appellat Euripides, quæ neque diuitiis primas, neque gloriæ tribuens, fortuitò aliàs aliò vergens, pauperem & humilem extollit, neque * omni libertate priuatum eſſe ſinit: diuitem verò & magnum citra moleſtiam caſtigat, condocefaciens eum ad ferendam æquo animo æqualitatem.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, ID EST, *Conuiualium diſputationum liber tertius.*

SIMONIDES poëta, Soſſi Senecio, quodam in conuiuio cùm videret hoſpitem accumbere tacitū, & cum nemine verba commutantem; Mi homo, dixit, ſiquidem ſtultus es, ſapiens factum edis: ſin ſapiens ſtultum. Etenim inſcitiam præſtat occultare: verum hoc difficile eſt inter pocula.

Nam

Nam vinum vel prudentem cantare coëgit,
Et tenerum ridere, pedesq́ inferre choreis,
Atq́ tacenda loqui, nec idonea dicere dictu.

Vbi quidem, ſi non fallor, poëta vinolentię & ebrietatis conſtituit diſcrimen. Nam cantus, riſus, ſaltatio, ijs qui mediocriter adbibere poſſunt accidere: garrire, & ea dicere, quæ reticeri præſtabat, iam ebrietatis eſt opus. Itaque Plato etiam in vino maximè plerorumque hominum animi affectiones exiſtimat poſſe perſpici. Et Homerus cùm caneret,

—— neq́ menſa his interuenerat vſus:

ſatis oſtendit ita ſe exiſtimare, vini & menſę communionem plurimum ad notitiam mutuam conducere. Non enim contrahitur notitia inter tacitè edentes ac bibentes: ſed ad loquendum prouocat vinum: inter loquendum multa aperiuntur atque deteguntur aliàs occulta, inuicemque innoteſcunt compotores, vt non ineptè Æſopum ille increpauerit: Quid quæris, ridiculum caput, illas feneſtras, per quas in alterius cogitationes alter poteſt inſpicere. vinum enim nos aperit ac oſtentat, nō ſinens latere: ſed ſpeciem atque laruam adimit, lege tanquam pædagogo quàm longiſſimè ſemoto. Proinde Æſopo, Platoni, & ſi qui alij examinare quempiam volunt, tormenti loco ſit merum. Qui autem mutuò in ſe inquirere nihil curant, neque deprehendere vnus quæ alter occulta habeat ſatagunt, amicè tantum vna conſueſcere expetunt: ij tales tractant quæſtiones ac diſputationes, quibus aduerſitates fortunæ obruātur, fiduciam autem recipiat animi pars optima, & liberalibus ſtudijs debitum ingenium in elegantes & eruditas collocutiones, tanquam in paſcua & prata ſibi conſueta producatur. Hinc adeò factum eſt, vt nos quoque hanc tibi tertiam decuriam compotatoriarum quæſtionum confecerimus: è quibus prima eſt de coronis.

QVÆSTIO PRIMA.

An inter pocula vtendum ſit ſertis floreis.

ATHenis olim de coronis quæſtio incidit in conuiuio, quo Eraton muſicus complures exceperat, cùm Muſis rem ſacram feciſſet. Nam, vt à cœna omnis generis ſerta fuerunt circumlata, Ammonius falsè quodammodo nos notauit, qui pro laurea roſeam geſtaremus coronam: aiebat autem omninò floreas coronas eſſe pueriles, & magis ludentibus virginibus ac mulieribus, quàm philoſophorum conuenire muſicorumq; hominum congreſſibus. Mirorque adeò, aiebat, Eratonem hunc, qui colores in cantilenis abominans, pulcrumq; incuſans Agathonem, qui cùm Myſos fabulam doceret, primus fertur chromaticum genus tragœdiæ immiſcuiſſe:

miſcuiſſe: ipſe nobis varijs, vt videtis, floridiſque coloribus conuiuium oppleuerit. dumque per aures accidentem oblectationem excludit, voluptatem oculis & olfactui obuiam quaſi per aliud oſtium introducit in animam, voluptati ſertum deſtinans, non pietati. Atqui hocce vnguentum fragrantiam edit durabiliorem quàm flores iſti, inter manus mulieicularum corollas plectentium emarceſcentes. Enimuerò in conuiuio philoſophorum locus non eſt vllus voluptati, nulli annexæ vtilitati, neque principium aliquod naturalis appetitionis comitanti. Sed quemadmodum ij qui ad cœnam ducuntur à vocatis amicis, more ſanè humano, iiſdem fruuntur rebus: (qualis Ariſtodemus à Socrate fuit perductus in Agathonis domum conuiuium exhibentis) qui verò vltrò accedat, ei fores præcludi oportet. ita voluptates quæ cibum potumque ſequuntur, appetitionibus accitæ naturalibus, locum habent: aliæ quæ non inuitatæ nulla ratione, tantum luxuria quadam inſtigante obrepunt, arcendæ ſunt. §. 1. Sub hæc adoleſcentes, qui cum Ammonio non conſueuerant, perturbati ſerta paulatim detraxerunt. Ego autem, qui ſcirem exercitationis gratia & diſputationis hæc ab eo in medium propoſita, Tryphonem medicum compellans: Heus tu, inquam, aut vnà nobiſcum deponenda eſt tibi pulcrè ardens roſarum floribus corona, aut dicendum, vt apud nos ſubinde ſolebas, quid ad bibendum adiumenti adferant floreæ coronæ. Excipiens verò meum ſermonem Eraton; Ita, ſcilicet, inquit, decretum eſt, nullam admittere voluptatem quæ ſymbolum non det, & oblectationem aſpernari niſi mercedem nobis præbeat? Aut vnguentum potius & purpuram auerſamur ob luxum ijs adhærentem tanquam doloſas veſtes, doloſos colores, vt barbarus ille dicebat: ſponte autem ſua nati colores & odores ſimplicitate præditi ſunt & puritate, nihilque differunt à frugibus arborum. Nonne enim ſtultum ſit ſapores natura præbente colligere, iiſque frui: odores autem & colores eadem ſuppeditante, ob elegantiam ac voluptatem in iis effloreſcentem ſpernere, quod nullam aliam extrinſecus vtilitatem adferant? Hæc enim inter ſe pugnare videntur; Naturam (quod vos dicitis) nihil facere fruſtra, & iſthæc delectationis cauſa eſſe condita, nullam aliam vtilitatem conferentia. §. 2. Iam hoc conſidera, iis quorum ſtirpes terra continentur, ac quæ germinant, folia data eſſe ob conſeruationem fructus, vtque foueant plantas, eæque ita facilius caloris ac frigoris viciſſitudines perferant: flores dum permanent in planta, nullam vtilitatem adferre niſi quòd nobis odoratu aut viſu ſunt iucundi: cùm & odores mirabiles edant, & varietatem coloribus tincturiſque inimitabilibus exhibeant. Itaque foliis auulſis veluti doleant & mordeantur plantæ, & vlceroſum iis quoddam accidit detrimentum,

Foliorum vſus.

mentum,

mentum,ac denudatio indecora. & non tantum, vt voluit Empedocles,

Omninò foliis debemus parcere palmæ:

ſed & reliquis omnibus arboribus, neque nos ornare illorum cum dedecore, vi & contra naturam folijs eas ſpoliando. At enim florum detractio vindemiæ cuidam eſt ſimilis, tantumq; à nocendo abeſt, vt ij vltrò marceſcentes decidant niſi tempeſtiuè demantur. Quemadmodum ergo barbari pellibus pecoris loco lanæ veſtiuntur: ita mihi videntur qui è folijs potius quàm floribus coronas texunt, plantis non vti conuenienter rationi. Atque hanc ego ſertorum venditricibus ſtipem confero. Non enim ſum grammaticus, vt memoria referre poſſim carmina, quibus oſtenditur priſcos ſacrorum certaminum victores floreis redimitos fuiſſe ſertis. Sanè Muſis conſecratam fuiſſe roſeam coronam, memini me legere in Sapphonis verſibus, quibus indoctam quandam mulierem ita alloquitur:

Te ſimul lethum rapiet, iacebis,
Nec ſuo quiſquam celebrabit ore:
Particeps non es quoniam roſarum
Pieriarum.

Audiamus tamen, an etiam à medicina floribus aliquod teſtimonium Trypho perhibeat. §. 3. Proinde Trypho in partes dicendi ſuccedens; Priſci, inquit, horum nihil inobſeruatum reliquerunt, vt qui plurimis plantarum vſi eſſent remedijs. & extant etiamnum argumenta rei. Tyrij enim Agenori, Chironi Magnetes primitias offerunt, quod ij primi medicinam feciſſe exiſtimantur. Radices enim plantarum erant, quibus ægrotos ſanauerunt. Bacchus porrò non eo tantum nomine medicus eſt habitus, quod vinum inuenit medicamentum validiſſimum & ſuauiſſimum: ſed quod ederam quoque facultate ſua vino maximè reſiſtentem in honore habendam docuit, eaque bacchantes coronauit, vt minus à vino læderentur, edera ſuo frigore ebrietatem reſtinguente. Sed & nomina quædam manifeſtant veterum hac in re ſummam diligentiam. Nam & nucem caryam dixerunt, quod ſpiritum grauem ac ſoporem incutientem profundum exhalans, lædat qui ſub ea recumbunt. & narciſſum, quia torporem (qui narce Græcis eſt) neruis incutiat, grauedinemque torpidam: vnde & Sophocles eũ veterem magnorum deorum coronam appellat, nimirum Manium. Rutam quoque peganon ea de cauſa dictam autumant, quod ob ſiccitatem calore mixtam ſemen genitale conſtringat & coagulet, ideoque prægnantibus planè ſit inimica. Qui verò amethyſtum cùm herbam, tum cognominem eius gemmam nomen à prohibenda ebrietate habere putant, ij errant. vtrunque enim à colore dictum eſt. neque enim folium herbæ liquido eſt colore, ſed

ſed violæ & vino tempetie diluto ſimile. §.4. Multa alia commemorari poſſent vocabula ſtirpium, à facultatibus earum deducta:ſed & hæc ipſa ſufficiunt ad induſtriam veterum demonſtrādam,ac peritiam,quam etiam aduerſus ebrietatem adhibuerunt. Maximè enim merum quando caput ferit, & intendit corpora, perturbat, ſenſuum principio perculſo. At florum exhalationes mirabiliter contra hoc mali præſidio ſunt,caputque veluti arcem muniunt ad ebrietatem pellendam. nam & calidi flores molliter aperiendis meatibus faciunt vt perſpirare vinum poſſit: & quæ leniter frigida ſunt,mediocri contactu vapores repellunt. vt violacea & roſacea corona: vtrunque enim horum adſtringit,reprimitque odore ſuo ea quibus caput grauatur. Cypri porrò flos,& crocus,& baccaris eos qui adbiberunt ad ſomnum moleſtiæ vacuum adducunt. exhalant enim mite quidpiam & gratum, quo inæqualitates quæ inebriatorum corpori accidunt,aſperitateſque diffunduntur, ita vt tranquillitate oborta retundatur & digeratur id quod crapulam erat facturum. Quorundam etiam florum odoribus ſurſum diſſipatis ad cerebrum,fit vt & meatus qui ſunt inſtrumento ſentiendi expurgentur,& humores incidantur,ſenſim abſque vehementi ictu aut agitatione diſcuſſi,ſimulque cerebrum natura frigidum refocilletur. Itaque ſerta è floribus texta præcipue a ceruice ſuſpendentes, hypothymidas appellabant,vnguentiſque quibus ea erant delibuta,pectus inungebant. §.5.Teſtatur etiam Alcæus,iubens vnguentum ſibi affundi ſuper multa paſſum caput & canum pectus.Sic etiam inde odores à calore eiaculantur in cerebrum, rapientibus eos naribus. Non enim ideò hypothymides vocauerunt collo appenſas coronas,quod animū caſtra ſua in corde habere putarent:(eſt enim thymos animus)ſed propter exhalantem potius fragrantiam,quam ipſi apothymiaſin nominant. Mirum verò nemini debet videri,ſi exhalationes ſertorum vim tantam habent: cùm memoriæ proditum ſit,vmbram ſmilacis interficere homines in ea dormientes,quo tempore planta maximè turget & florem parturit ſuum. & ſpiritum à papauere defluentem non cautè obſeruatum ab iis qui ſuccum colligunt, ſubuertere homines. herbam autem alyſſum ſi duntaxat in manum ſumatur,immò nonnullos ſi modo intueantur eam, ſingultu liberare. eadem pecori & caprarum gregibus conducere dicitur,ſi iuxta caulas plantetur. Roſa autem Rhodon Græcis haud dubiè dicitur,quia multum odoris exhalet. quo fit,vt etiam celerrimè marceſcat. naturalem autem habet vim refrigerandi,adſpectu igneum aliquid oſtentans,idque non abſque ratione. nam in ſuperficie eius tenuis efflorescit calor,eo à frigore expulſus.

QVÆSTIO SECVNDA.

De natura ederæ, calidáne ſit, an frigida?

HEic cùm nos Tryphonem laudauiſſemus, renidens Ammonius; Indignum verò fuerit, inquit, tam variam & floridam orationem contradicendo tanquam corollam diſcerpere. vnum id me offendit, quod in eam intexta fuit edera. & frigore ſuo dicta merum reſtinguere. Etenim calida eſt edera eiuſque fructus vino admixtus inflammando vim eius inebriandi & conturbandi auget. & palmitem ederæ auulſum ferũt inſtar lignorum igni curuatorum intorqueri. vitex etiam, quæ aliis plantis ſæpe per complures dies incumbit, ederam celerrimè fugit, immò autem ſtatim perit liqueſcens eius caliditate. Maximum argumẽtum eſt, quod Theophraſtus narrat, iuſſum ab Alexandro Harpalum hortis, qui erant Babylone, Græcas inſerere plantas ſolo iis in locis admodum feruido, alſioſas & foliis luxuriantes vmbramque amantes herbas plantis reliquis permiſcuiſſe: ſolam ederam non fuiſſe à ſolo receptam, quanquam magno conatu, magnaq; contentione plantare eam Harpalus eniteretur: ſed exſiccatam periiſſe. quippe calida ipſa temperari cum tellure calida non potuit, ſed periit. Nam exſuperantia facultates perduntur. quæ cauſa eſt, vt contraria appetant, ac calorem ament frigida, frigus calida. atque hinc montoſa, ventiſque & niuibus expoſita loca facibus aptas & picem ferentes maximè producunt arbores, vt laricem & pinum coniferam. Præter hæc, mi Trypho, algidæ & frigidæ ſtirpes facilè folia amittunt ob paucitatem calore & imbecillitatem compulſo & plantam deſerente: oleam, laurum, ac cupreſſum ſemper virentem conſeruat pinguedo & calor, ſicut & ederam. Proinde cariſſimus Bacchus hanc non vt auxilium aduerſus ebrietatem adhibuit, aut vino aduerſam: qui merum ab inebriando apertè methy, & ſeſe Methymnæum appellauit. Sed mihi videtur, quemadmodum vinoſi vero deſtituti vino, hordeaceo vtuntur potu, & è malis aut palmulis quædam ſibi vina conficiunt: ita qui hyeme deſideraret viteam coronam, vbi nudam & foliis vacuam vidit vitem, ob ſimilitudinem ederaceam amplexus. Nam & palmitis ambages iſtæ, lubricique in progrediendo ambitus atque lapſus, & foliorum flexilis atque inordinata circumfuſio, & maximè corymbus ipſæ uvæ immaturæ denſæ, iamque colorem ducenti ſimilis, vitis formam imitantur. Quinetiam, ſi quid contra ebrietatem facit edera, calore id eam ſuo facere dicemus, aperiẽte meatus, aut potius concoctionem meri adiuuante. vt ſic quoque medicus abs te factus Bacchus gratiam tibi, ô Trypho, debeat. §. I. Ad hæc vocem cohibente Tryphone, & quid reſponderet meditante, Eraton iuniores nos ſingulatim compellans hortabatur, vt aut Tryphonem

phonem

phonam pro coronis propugnantem adiuuaremus, aut coronas deponeremus. Et Ammonius ſecuritatem oſtendebat, pollicens nihil ſe dicturum aduerſus ea, quæ propoſuiſſemus. Itaque cum Trypho etiam hortaretur ad dicendum: Demonſtrare, inquam [illegible], ederam eſſe frigidam non eſt meæ operæ, ſed Tryphonis: is enim ea, vt frigus inducente ac ſtipante, frequenter vtitur. Cæterum ex his quæ dicta ſunt, inebriare ederam vino admixtam verum non eſt. Quam enim bibentibus adfectionẽ infert, non ebrietatem recte dixeris, ſed perturbationem abalienationemq; mentis qualem altercum etiam, & multa alia inducunt, inſania animum exagitantia. Auulſio autem palmitis illa, ratione vacat. hæc enim quæ contra naturam fiunt, non ſunt naturalibus imputanda facultatibus. ſed & ligna curuantur, igne humorem educente vi [illegible] contorta. Cognatus autem calor id natura habet vt augeat atque alat. Atque hoc vide, an non frigiditas aliqua corporis [illegible] illos flexus & humilitatem ederæ humi ſerpentis efficiat, ne[illegible] crebro adflictæ: ſicut cum viator ob imbecillitatem crebro [illegible] ſubſidet, deinde rurſum viam init. Itaque etiam amplexu opus habet edera & fulcro, ipſa ſeipſam ſuſtentare & producere [illegible] ob inopiam caloris, cuius eſt ſurſum efferre. Nix porro [illegible] & defluit ab edera, id ob humiditatem folij fit. [illegible] niuem delet, & ob laxitatem ipſius incidit, vtpote conſtans ex [illegible] ac crebrorum bullarum. Itaque in valde frigidis [illegible] locis, nix non minus quàm in apricis fluit. Iam [illegible] viror, & (vt vocat Empedocles)

———ſ ly conſtantia ſi ma,

[illegible]: vt neq; foliorum delapſus à frigore. nam myrtus, [illegible], non calida hæc, ſed frigida ſemper virent. §. 2. Sunt qui [illegible]litatem temperamenti pro cauſa adſignant. Empedocles præterea proportionem quandam congruam meatuum ponit, qui ordine & æquabiliter alimentum tranſmittant, ita vt ſufficienter id adfluat. At quorum folia defluunt, iis non ſuppeditat [illegible]um, ob raritatem ſuperiorum, & infimorum anguſtias meatuum: cum neque hi ſubmittant, neque illi conſeruent alimẽtum, ſed quod exiguum acceperunt, cõfeſtim profundant. vt quæ [illegible] irrigantur inæqualiter perforatis. Quibus autem aqua ſufficit, ea ſemper alimentum, quod ſatis ſit & proportione conueniat retinent, perpetuoq; virent, conſeneſcunt nunquam. Quid? quod Babylone ſata edera prouenire & durare noluit? Laudo equidem generoſam plantam, quæ Bœotij dei cliens menſæq; aſſecla noluerit ad barbaros migrare, neq; imitari voluit Alexandrum illis gentibus ſimilem factum, ſed ſubterfugit inquilini, repulitque conditionem. Cauſa verò non fuit calor, ſed frigus contrariæ temperiei impatiens. Quod enim accommodatum eſt alicuius

naturæ, ab eo id non perditur, ſed fouetur atque alitur. ſicut thymum fert terra ſicca, quanquam calidum. At Babylone ita æſtuoſum & præfocando moleſtum aërem eſſe aiunt, vt multi diuitum vtribus aqua impletis frigoris corpori conciliandi cauſa indormiant.

QVÆSTIO TERTIA.

Cur mulieres minimè, facillimè ſenes inebrientur.

MIrum verò videbatur Floro, quod Ariſtoteles in libro de ebrietate cùm ſcripſiſſet, maximè ſenes, minime mulieres ebrietate capi, cauſam non explicauiſſet: alioqui nihil tale ſolitus omittere. eam verò in quodam familiarium conuiuio inquirendam in medium propoſuit. Tum Sylla alterum, inquit, cognoſci ex altero poteſt: & ſi de mulieribus cauſam repererimus veram, non multum diſputare opus erit de ſenibus. naturæ enim maximè ſunt inter ſe contrariæ, humiditate, ſiccitate, læuitate, aſperitate, mollicie, duricie. Quod ad mulieres attinet, primùm in cauſa eſſe arbitror corporis humidam temperiem; quæ & carnis teneritatem efficit, & nitorem in læuitate, & purgationes. Cùm ergo vinum in multum incidit humorem, vincitur aciemq́; ſuam amittit, fitque omninò languidum & aquoſum. Quin etiam ex ipſo ſumi aliquid poteſt Ariſtotele. Nam eos, qui vno hauſtu & citra reſpirationem magna ſiccant pocula, quod amyſtizare dictum fuit, à veteribus ait perhibitum nō facilè inebriari. nimirum quod merum in his non diu moretur, ſed impetu impulſum per corpus tranſeat. Plerunque autem ſic bibere mulieres videmus. Probabile etiam eſt earum corpora ob perpetuam humorum detractionem multis aperiri meatibus, ac inciſa eſſe quaſi hauſtris quibuſdam & tubulis: in quos illapſum merū celeriter abeat, neq; principibus partibus adhæreſcat; quarum perturbatione oboritur ebrietas. Porrò ſenibus deeſſe ſuum proprium humorem, principio ipſum Græcum eorum nomē videtur indicare. gerontes enim dicti ſunt, non tanquam fluentes ad terram, ſed quod eorum conſtitutio corporis iam quodammodo facta ſit terrea. ſed & rigor eorum, & duricies, & aſperitas ſiccitatem naturę declarat. Vbi ergo abbiberunt, par eſt corpus ob ſiccitatem ſpongiæ inſtar cauernoſum accipere vinum, quod permanens deinde fetiat atque prægrauet. Sicut ergo aquę à denſis locis delabuntur, ità vt lutum non faciant, in raris autem facilius ſubſidunt & miſcentur: ita vinum in ſenilibus corporibus moram facit attractum à ſiccitate. Præter hæc videre licet ea quæ ebrietati comitantur ineſſe vltrò naturæ ſenum. ſunt autem maximè euidentia, tremor membrorum, linguæ hæſitatio, garrulitas, iræ acres, obliuio, & error mentis. quo-

[illegible]m pleraque etiam ſuis ſenibus cùm adſint, leni momento & q[illegible]abis exagitatione inducuntur: vt in ſene ebrietas non peculiarium accidentium procreatio ſit, ſed communium quædam contentio. cuius rei argumentum eſt, quod nihil tam ſimile eſt ſeni atque temulentus iuuenis.

QVÆSTIO QVARTA.

Frigidioresne temperamento, an calidiores viris ſint fœminæ.

HÆc cum dixiſſet Sylla, Apollonides qui ordinibus militaribus præfuerat, accipere ſe dixit de ſenibus prolatam rationem; de mulieribus autem, videri ſibi prætermiſſam earum frigiditatem, quæ calidiſſimum reſtinguat merum, vimq; eius & feruorem opprimat. Cum hoc quoque videretur dictum probabiliter, Athryilatus Thalius medicus, moram quandam iniecit, eſſe quoſdam, inquiens, qui fœminas non frigidas, ſed viris calidiores cenſeant. alios, quibus vinum non calidum, ſed frigidum videatur. Quod cum miraretur Florus: de vino, inquit Athryilatus, rem explicandam huic relinquo, me demonſtrans. nam paucis ante diebus hac de re fueramus inter nos collocuti. Fœminarum autem caliditatem exiſtimant primum glabricie demonſtrari, conſumpto calore excremento, quod abundans alioqui in pilos vertitur. Deinde ſanguinis multitudine, qui cùm fons caloris in corpore [illegible]tur eſſe, tam copioſus eſt fœminis, vt eas inflammet atque incendat, niſi multæ eis & celeres accidant purgationes. Tertium argumentum ab eo ducitur, quod in ſepulturis fit, ac calidiora fœminarum quam marium corpora arguit. Traditum enim eſt veſpillones cadauera vrenda ita componere, vt decem virilibus apponerent vnum muliebre, vnaq; incendere: quod muliebre corpus quidpiam tædæ ſimile atque pingue habeat, efficiatque eo vt reliqua etiam facilius ardeant. Porrò ſi id calidius eſt, quod ad gignendum eſt procliuius: cum virgines prius quàm pueri ad rem veneream incitentur, ne hoc quidem leue eſt argumentum muliebris caliditatis. Maius etiam hoc & ad perſuadendum aptius, quod gelu & hyemem mulieres facilius perferunt. pleræque enim minus algent quàm viri, omninoq; paucas veſtes deſiderãt. §.1. Ego autem, inquit Florus, his ipſis ratiocinationibus euerti iſtam iudico opinionem. Primum enim, quod frigus magis tolerant, eo fit, quia ſæpenumerò ſimile a ſimili minus afficitur. Deinde nec ſemen genitale prius in mulieribus naſcitur: ſunt enim frigidiores: ſed alimentum duntaxat & materies quæ maris ſubijciatur ſemini. tum longe citius deſinũt parere mulieres, quàm gignere viri. Quod vruntur cadauera mulierum promtius, ob pinguedinem

fit, quæ corporis pars eſt frigidior. itaque iuuenes & qui corpora exercent, minimè pingueſcunt. Illa autem menſtrua purgatio nõ eſt copioſi, ſed vitioſi & corrupti ſanguinis. qui cõcoqui cum non poſſit, & excrementum ſit locum in corpore non inueniens, vbi ſubſiſtat, ob imbecillitatem excidit planè languidus & conturbatus caloris defectu. quin & horror ac rigor plerunque purgationem patientibus accidens, ſatis oſtendit frigidum eſſe & inconcoctum, id quod agitatur & ſecedit è corpore. Qui verò glabricies calorem potius quam frigus cauſam habere dicatur? cùm videamus calidiſſimas corporis partes maximè pilis obſeri. omnia enim iſta vi caloris in ſuperficiem expelluntur, ab eo vellicatam & apertam. Leuitas autem a denſitate eſt, quam frigus effecit. Den-* ſiora autem mulierum eſſe quam virorum corpora, mi Luite, diſcere poſſis ex ijs qui concumbunt cum mulieribus vnguento aut oleo delibutis. opplentur enim vnguento inter concumbendum, etiam ſi mulieres non contrectent neque attingant, corpore id ob * calorem & raritatem attrahente. Verùm enimuerò de mulierum natura, aiebat, in vtranque partem ſatis fortiter eſt diſputatum.

QVÆSTIO QVINTA.

Vinum an facultate ſit frigidum?

ID autem ſcire vellem, quî ſuſpectio incidiſſet hæc, vinum eſſe frigidum. Putasne, aiebam, noſtram eſſe hanc opinionem? Cuius ergo alius, inquit? Memini, dicebam, iamdudum me incidiſſe in Ariſtotelis hac de re diſputationem. Sed & Epicurus in conuiuio multa de eo diſſeruit, quórum (niſi fallor) ſumma huc redit. vinum non perfectè eſſe calidum, ſed in ſe atomos habere quaſdam calorem efficientes, alias quæ frigus gignant. ipſum vbi in corpus eſt admiſſum, alias amittere, alias ex ipſo adſciſcere corpore, & ad naturam temperiemq; vtentium ſic accommodari, vt alij ebrij frigeant, alij caleant. Atqui hæc, aiebat Florus, rectà nos per Protágoram ad Pyrrhonem ferunt. Liquet enim de oleo, lacte, melle, itemque alijs diſputare iuſſos, ſubterfugituros naturę ſingulorum explicationem, quòd ea dicemus nata mixtionibus & temperationibus mutuis. Tu verò quomodo colligis vinum eſſe frigidũ? Duabus rationibus, inquam, tum è tempore loqui coactus. quarum quæ a medicis eſt ſumta, priore loco referam. §.1. Languente ſtomacho, & ob imbecillitatem confirmationis indigente, nihil calidum adhibent, vino tantum dato medentur. ſic & fluxus ventris, & ſudoris eruptiones vino ſiſtunt: vtpote non minus, ſed magis quam nix poſſit conſtringente frigoris vi & inhibente materiam. Alioqui ſi vim calefaciendi vinum haberet, perinde erat opinor merum ori ventriculi admouere, atque ignem niui. Iam

ſomnum

ſomnum pleriquerefrigeratione fieri putant, & medicamenta ſomnum inducentia pleraq; frigus incutientia ſunt, vt mandragoras, opium Verum iſta vehementer, viqꝫ magna compellunt atque coguut. Vinum paulatim frigus alliciendo, motum ſuauiter [illegible]t, eo quod magis aut minus eſt differens ab illis. Ad hæc calor [illegible] habet gignendi. humor enim fluidus redditur, vigoremq; & [illegible] ſpiritus à calore nanciſcitur, vimq; exſtimulantem. At qui [illegible]um meri bibunt, ſegniores ſunt ad coitum, nihilq; validi aut [illegible] temperati gignunt: ſed ob frigiditatem ſeminis atque praui[illegible] inanes ſunt eorum cum mulieribus permixtiones. Et verò quæ hominibus à frigore accidunt, tremor, grauedo, pallor, agitatio ſpiritus in membris, linguæ titubatio, contentio extremita[illegible] neruis ac torpor: ea omnia ebriis cõtingunt. Pleriſq; ebrietatem reſolutionem membrorum deſinit, vbi merum calorem omninò profligauit atque exſtinxit. [illegible]ncõmmoda porrò corpori à temulent[illegible] illata ſanant, ab initio tegmine iniecto & decubitu fo[illegible]s: tum poſtridie lauacro, vnguento, cibiſque iis qui molem corporis non exagitantes ſenſim reuocent calorem a vino diſſipatum, & è corpore fugatum. §. 2. Tamen, aiebam, in his quæ cer[illegible], etiam obſcuras veſtigamus ſimilitudines atque facultates. At de ebrietate qualis ſit, nihil attinet anxiè inquirere. Nam vt apparet, & maximè, vti diximus, ſimiles ſunt ſenibus ebrij: ideoq, [illegible] mature admodum ſeneſcunt, multoſque eorum ante tem[illegible] & cani occupant. Præterea acetum vini quædam na[illegible] & vis. de omnibus autem reſtinguentibus nihil eſt, quod [illegible]is aduerſetur: omnium maximè id flammam vincit & comprimit ob exſuperantem frigiditatem. Sed & fructuũ qui ſunt [illegible] ſapore æmuli, videmus a medicis ad refrigerandum adhibe[illegible] ali[illegible] acidis ac punicis. Ipſum mel nonne aqua pluuia vel ni[illegible] ſe[illegible]ctantes in vinum vertunt, frigore dulcedinem ob cogna[illegible] ſi exſuperet in auſteritatem mutante? Antiqui nonne ea [illegible] cauſa de repentibus draconem, & ederam de ſtirpibus Baccho conſecrauerunt, quia frigida & gelida ſunt natura? Si verò putant, [illegible] o vini calorem monſtrari, quod poſt hauſtam potu cicutæ veneni vim retundit: nos id inuertentes dicimus vinum cum cicuta temperatum, immedicabile eſſe venenum, bibentemque omninò interficere: vt non magis reſiſtendo calidum, quam adiuuando frigidum ſit vinum. nam cicuta quidem nulla alia quam frigus inducendi facultate vim habet necandi.

Qvæstio Sexta.

De tempore coitus.

ADoleſcentuli quidam, qui non ita pridem antiquorum ad doctrinam ſeſe contulerant, Epicurum inſectabantur acri-

ter, quod in conuiuium ſermonem neque honeſtum neq; neceſſarium de coitus opportuno tempore intuliſſet. eſſe enim aiebant extremæ intemperantiæ, hominem prouectæ ætatis in cœna adoleſcentibus præſentibus mentionem facere venereæ rei, ac diſputare ante cœnamne, an à cœna ea ſit vtendum. Adhæc Xenophontem quidam produxerunt, qui conuiuas à cœna abduceret non * in equis ad concumbendum cum vxoribus. Zopyrus autem medicus, probè in Epicuri verſatus philoſophia, aiebat, eos non ſatis attentè legiſſe Conuiuium Epicuri. Non enim eum ab initio ea quæſtione propoſita, eam deinde diſſerendo tractauiſſe, ſed cùm à cœna ad deambulandum excitauiſſet adoleſcẽtes, de temperantia feciſſe verba, & eos à laſciuia deterruiſſe. quod nimirum res venerea cùm alias facile noceret, tum maximè ſi quis eam à * conuiuio exerceret. Sin verò præcipuè de hoc fuiſſet quæſtio, vtrum præſtabat philoſophum omninò nihil diſputare de coitus tempeſtiuo vſu: aut cùm tempeſtiuè eo & cum ratione vtendum ſit, non abſurdum erat alibi de commodo eius tempore colloqui, in conuiuio verò & menſa turpe? Mihi quidẽ contra videtur philoſophus fuiſſe culpandus, qui interdiu in præſentia variorum hominum de eo in ſchola quæreret. nam calice propoſito inter fami- * liares & amicos, vbi etiam vices dicendi aliquid demunt orationi, atque inter pocula, quomodo turpe ſit dicere audire ve eorum aliquid, quæ vtiliter de vſu rei venereæ dicuntur? Ego quidem per canem adiuro, optare me, ſuos diameriſmos illos obſcœnos Zenonem in conuiuio aliquo aut ioco, quàm in tam ſerio de republica opere poſuiſſe. His verbis percuſſi adoleſcentes ſilentiũ tenuerunt. §.1. Cum autem alij à Zopyro peterent, vt Epicuri hoc de argumento rationes exponeret: Equidẽ ſingula, inquit, non ſatis exactè memoria teneo: puto autem cum ictus venereos maximè aueiſatum, vbi corpus cõcuſſione perturbatur atq; contremiſcit. Omninò enim merum corpus de ſuo ſtatu eijcit, tumultuſq; ciet. quod ſi ita affectam molem corporis non tranquillitas aut ſomnus excipiat, ſed aliæ a re venerea exagitationes, eliſis & quaſi molitione quadam ſubrutis iis, quæ maximè compingere atque continere illam debebant, periculum eſt ne tota funditus ſubuertatur compages. Non enim tunc genitura promtè effluit, repletione eius exitum obturante, ſed vi & confuſa auellitur. Itaq; cenſet Epicurus quando quies corpori accidit, ac nutrimẽti per corpus penetrantis digeſtio finem habet, tum venerea vtendum re, corpore iam aliud alimentũ requirente. Adſtipulatur autem Epicuro à maioribus ad nos propagata ratio. Diurnum enim tempus, * quando iam concoctio ſuas obit partes, imbecilliores ad coitum facit. A cœna autem ad eam ferri, non caret periculo. nam incertum eſt, an nondum ſubacto ob imbecillitatem concoquentis faculta-

[illegible]tis nutrimento, ſuperueniens huic exagitatio, duplex in-[illegible]odum facit. §. 2. Subiecit tum Olympicus: Mihi Cleinię Pythagorici dictum admodum probatur: qui interrogatus quando [illegible]um vxore eſſet habenda? reſpondit, Cùm maximè lædi [illegible] Nam & quod Zopyrus dixit, rationem habet: & alijs tem-[illegible]s alia incommoda ſequi rem hanc & difficultates video. [illegible] ſicut Thales vt conjugium euitaret, matri ad hoc contra-[illegible] adhortanti initiò Nondum appetijſſe, poſtea Iam præ-[illegible] tempus vxorem ducendi dixit. ita etiam ad rem veneream [illegible]t vnumquenque affectum eſſe, vt decumbens Nondum [illegible]eſtiuum; ſurgens, Nō iam amplius tempeſtiuum eius vſum d[illegible]. Athletica, aiebat ibi Soclarus, nimis ſunt quæ dicis, & cor-[illegible]m eorum ac carnium voracitatem redolentia, adeoque in-[illegible]peſtiua. Adſunt enim iuuenes mariti, quos oportet vxoribus [illegible] operam: neque nos omninò fugit Venus, ſed accedimus ni-[illegible]um ad eam, cùm in deorum hymnis dicimus, Produc moram [illegible] uti pulcra Venus. Itaque, ſi placet, conſideremus an ſcitè [illegible]onuenienter Epicurus præter omne ius veneri noctem adi-[illegible]um Menander, homo amatorijs deditus voluptatibus, no-[illegible]orum præſtantiſſimum numen attribuant. §. 3. Exiſtimo e-[illegible] voluptati coitus velaminis loco tenebras prætendi: ne [illegible]coeamus, verecundiam ab oculis profligemus, libidinique [illegible]iam paremus, ac memoriam euidentem, quæ inhærens ex-[illegible]t irri[illegible]tque cupiditates. Viſus enim omnium quas corpo-[illegible]ercipimus affectionum eſt acerrima, ſi Platoni credimus, & [illegible]ropinquis viſis animum vehementer excitet, adque noua-[illegible]oluptatum & recentium imaginationem inſtiget. Nox au-[illegible]urioſam operi libidinem detrahens, naturam ſubducit atq; [illegible], neque patitur viſu ad laſciuiam ferri. Abſque etiam hæc eſ-[illegible] quæ ratio hoc efficit, vt à cœna venientes lauti, ac fortaſſe [illegible] ſerto redimiti & vnguento delibuti, vxorem auerſantes dormiamus: interdiu autem inter medias actiones è gynæceo [illegible] concubitus gratia acceſſamus, aut galli in morem ſub [illegible]ram congrediamur? Veſperam enim, mi ſodalis, laborum re-[illegible]m, diluculum laborum initium nouimus. illamq; à ſoluendo [illegible]s Lyſius Bacchus regit cum Terpſichora & Thalia: hoc nos [illegible]cem Mineruam, & Forenſem Mercurium excitat. Itaque [illegible]am cantus occupant, choreæ, hymenæi,

Comique, & cœna, & reſonanti fiſtula cantu

[illegible]c audias malleorum ſonitus, & ſtridores ſerrarum, & publi-[illegible]orum antel[illegible]anas vociferationes, ac præconum clamores in [illegible]in vocantium, aut ad nauandam regi vel principi operam. [illegible] tempore nullus voluptati eſt locus,

Ceſſatq; Cyprus, & adoleſcentum vigor,

neque Bacchi iam thyrſus aut coronæ vſurpantur, curis ſeſe intendentibus. §. 4. Porrò autem Homerus neminem heroum vel cum vxore vel cum pellice concumbentem fecit: Paridem duntaxat è pugna profugum in gremium ſe abducere Helenæ ſcribit: non mariti, ſed adulteri rabioſi diurnum coitum oſtendens eſſe. Et verò ne corpus quidem potiſſimum poſt cœnam à coitu lædetur, vt viſum Epicuro: niſi quis rem tentet ebrius planè, aut diſtentus. ſic enim dubium non eſt, quin damnoſa ſit res & periculoſa. Si quis autem mediocriter vino ciboque vſus corpore emollito, animoque ſereno tempeſtiuè coeat: neque ob molem magna corpori accidet conturbatio * refrigeratio, aut è ſuis ſedibus traiectio atomorum, vt ait Epicurus * reddens ſeipſum verò quodammodo * implebit nouo affluxu poſt factam euacuationem. Id magis cautionem requirit ita vt re venerea vtamur, vt ne corpus ſublime & conturbatum curæ animi, & occupationes rerum neceſſariarum laboreſque excipientes ſtatim exaſperent, natura non ſatis ad quieſcendum intercapedinis nacta. Non enim omnes, amice, Epicuri ocium & animi tranquillitatem philoſophia partam abundè in promptu habent. multæ quemuis quotidie exercent ærumnæ: quibus neque commodum, neque conueniens eſt ita affectum corpus tradere rabioſo coitui * numen verò beatum & interitus expers maneat ita, vt nullam noſtri curam ſuſcipiat. Nobis autem, ſi leges ciuitatis rectè colimus, cauendũ eſt, ne ad templa & ſacrificia accedamus paulò ante venerea re vſi. Itaque expedit nocte & ſomno interiecto, iuſtoque interuallo adhibito, mundos rurſum quaſi de integro, & ad nouum diem noua cogitantes, vt ait Democritus, ſurgere.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Cur muſtum minime inebriet.

ATHENIS vndecima die menſis Antheſterionis primitias noui vini delibant, diemque illum à dolijs reſerandis Pithœgiam vocant. vtque apparet, antiquitus de vino antequam guſtarent libantes, vota faciebant, vt ſibi vſus eius medicamenti ſalutaris innoxiuſque foret. Apud nos menſis Proſtaterius dicitur, quaſi Patronalis: ſextaque eius die ſtatutum eſt ſacris Bono Genio factis guſtare vinum poſt flatum Fauonij. is enim ventus omnium maximè vinum mouet ac mutat: & quod vinum hunc ſubterfugit, id iam videtur perduraturum. Cùm de more pater ſacrificaſſet, vinumque à cœna laudaretur, adoleſcentibus qui vnà nobiſcum philoſophiæ operam nauabant, quæſtionem propone-

bat

ba[illegible]ar[illegible] cur muſtum minimè inebriaret. Id pleriſque videbatur in[illegible]redibile & rationi aduerſum. Hagias autem dicebat, Dulcia v[illegible]quequaque offendere & ſatietatem inducere. itaque neminem facile tantum muſti poturum, quantum ad ebrietatem ſufficeret. [illegible]ti nimi[illegible]ũ ſedata appetitionem ob inſuauitatem ceſſare. A dulci autem diuerſum eſſe ſuauem ſaporem, etiam Homero notum fuiſſe, qui dixerit

Caſeus, & mel dulce, ſuaue ſtillaq; v ni.

Vinum enim cùm ab initio ſit dulce, ſuaue temporis ſucceſſu fie[illegible]u, quando concoctione ſapor eius in auſterum mutatur, ipſumq; vete[illegible]aſcit. Ariſtænetus verò Nicæus in quibuſdam ſe libris legiſ[illegible]ait, idque memoria recolere, dulcia vino admixta reptimere e[illegible]ietatem. & medicorum nonnullos præcipere ebriis, vt dormi[illegible] pauem melli intinctum edant. Si quid ergo dulcis ſapor facit ad [illegible]tundendam meri vim, par eſt muſtum noudum mutata dulc[illegible]ne non inebriare. Heic non valde ſumus adoleſceutulorum a[illegible]ati in argumentorum inuentione acumen, quod obuia non [illegible]ipientes, de ſuo quæ promerent habuere. Nam quæ omnibus [illegible] expoſita, & facilè apprehenduutur, aut grauitas eſt muſti, vt [illegible]t Ariſtoteles, penetrans ventrem: aut quia in muſto reliquum eſt multum aerei, multum aquoſi. quorum illud ſtatim vi facto [illegible]tu abit, hoc meraciores partes facit languidiores ** inueteratio * excreto aquoſo. fitque vinum ſic minus ad menſuram, vi autem validius.

Qvæstio Octava.

Cur acrothoraces, id eſt, ſemiebrij, magis motibus citantur abſurdis, quam admodum ebrij.

ERGO, inquit, pater, quandoquidem Ariſtotelem ſemel dimo[illegible]imus, peculiare etiam aliquid quæramus de ſemiebriis, qui acrothoraces Græcè dicuntur. nam quantumuis in hoc genere quæſtionum acutiſſimus, cauſam tamen mihi videtur non ſatis [illegible]tiliter & exacte reddidiſſ[illegible] enim, vt puto, ſobrij ratio[illegible]m ſibi conſtare. valde me[illegible] etiam ſenſum eſſe obrutum. at ſem[illegible]ebriorum adhuc valere vim imaginatricem, iam conturbata *Problem. 28. ſect. 3.* [illegible]tione. itaque eos & iudicare, & quod viſis parcant, male iudica[illegible]e. Sed quid vobis videtur? Mihi quidem, aiebam, ſeorſim conſiderantì hæc ratio ſufficere poterat ad cauſam intelligendam. Si ve[illegible] proprium aliquid iubes proferre, videamus an non id diſcri[illegible] corpori ſit imputandum. Nam ſemiebriorum animus dun[illegible]at eſt conturbans, corpus eius impetibus adhuc inſeruire [illegible]teſt, nondum obrutum. vbi autem oppreſſum vini vi fuerit, deſti-

deſtituit animi proditque incitationes. itaque ebrij vſque ad facta non progrediuntur, illi corpus peccata animi adiuuans habentes, non quod magis inſaniant, ſed quia plus ad delinquendum viriū habent, vehementius exagitari deprehenduntur. §. 1. Quod ſi ab alio oſſi principio rem conſideremus, vim vini, nihil obſtat quin varia ea ſit & pro quantitate mutetur. ſicut ignis lutum moderatus indurat, nimius colliquat, ac facit vt fluat. & contrà ver febres excitat incenditque, anni calore creſcente ſiſtuntur atque deſinunt. Quid ergo impedit etiam animum à vino naturaliter commotum, vbi conturbatus & irritatus fuerit, rurſum remitti & ſedari vino augeſcente. Veratrum quidem purgandi hoc habet initium, quod molem corporis perturbat: ſed ſi iuſto minus exhibeatur, turbatur, non purgatur corpus. Soporifera quoque nonnulli intra modum ſumentes turbulentiores fiunt: nonnulli amplius ſumentes, dormiunt. Probabile etiam quodammodo eſt, conturbationem quæ ſemiebrijs accidit, vbi maximè viguit, deinde concidere: & ad eam rem vinum eſſe adiumento. Multum enim hauſtum, vnà corpus inflammat, furoremque animi conſumit. ſicut lugubres cantilenæ & fiſtula funebris initiò animum commouet, lacrymaſque extrudit: animo autem ad miſerationem inducto, paulatim deinde abolet dolorem. Similiter & vinum videas vbi vehementer conturbauit & irritauit vigentem efferueſcereque ſolitam animi partem, rurſum ſedare obrepens, animumq; ebrietate progrediente placare.

QVÆSTIO NONA.

Cur aut quinque bibantur, aut tria, aut non quatuor.

HÆ c ego cum dixiſſem, Ariſto (qui ei mos erat) exclamans, Decretus eſt, inquit, reditus mediocritatum iuſtiſſimæ & quam maximè Democriteæ, quæ ab intempeſtiua quadam ſobrietate, tanquam à tyranno quodam extorris acta diu exſulauerat. Sicut enim Lyricorum ca[illegible]gnari, proportionum ſeſquialtera Diapente concentum, d[illegible]p[illegible] Diapaſon, ſeſquitertia Diateſſaron languidiſſimum conſt[illegible]tu[illegible] aiunt: ita Bacchicarum harmoniarum gnari, tres diſpexerunt vini cum aqua concentus, diapente, diatrion, diateſſaron. ſic enim dicunt & cantant; Quinque bibenda eſſe, aut tria, aut non quatuor. Quinque enim ſeſquialteram rationem habent, tribus aquæ cyathis in duos vini admixtis. Tria duplam, duobus ad vnum. quatuor ſeſquitertiam, tribus aquæ cyathis vni vini affuſis: qui eſt ſanè principium in curia mentem habentium, aut dialecticorum ſupercilia attrahentium, quando

quando mutationes orationum contemplantur ſobrius & inualidus potus. De cæteris duorum ad vnum mixtio vim illam parat, qua ſemiebrij redduntur,

Non ante motas concitans animi fides:

nam neque ſobrium ſinit eſſe, neque omninò væcordiam à mero induci. Duorum autem ad tria contemperatio ſcitiſſima eſt, ſomnum concilians, curarum obliuionem ingenerans, & ſecundum Heſiodeum illud nouale,

Quod natos mulcet blandè, damnúq; medetur,

motus animi feroces in nobis incompoſitoſque ſedat, altamque [illegible] tranquillitatem parat. Aduerſus hæc Ariſtonis dicta nemo dixit, [illegible]m ſatis appareret eum iocari. Ego autem iuſſi cum ſumpto poculo tanquam pro lyra contendere laudatam illam temperiem: [illegible]lque puer acceſſit merum infundens. Ille verò recuſauit cum [illegible]s, muſicam illam ratione non inſtrumentis tractari. Pater autem hæc ſuperioribus adiecit, videri ſibi priſcos Ioui duas [illegible]es appoſuiſſe, Idam & Adraſteam, Iunoni vnicam Eubœã, [illegible]ni quoque duas, Veritatem & Corythaleiam: Baccho au[illegible], quod oporteret deum iſtum pluribus Nympharum [illegible]atum atque caſtigatum, manſuetiorem pruden[illegible]que reddere.

Qvæstio Decima.

Cur carnes magis ſub Lunam putreſcant, quam ſub Solem.

C[illegible]io nos accipiens Euthydemus Sunienſis, aprum iuſtæ [illegible]tudinis appoſuit. quem cum mirarentur præſentes, [illegible] multò maiorem dum afferretur a Luna corruptum eſſe & [illegible]ſa valde dubitare. non enim veriſimile videri, Lunam maiorem carnes putrefaciendi vim habere, quam Solem, [illegible] vtique ſit calidior. Tum Satyrus: Non hoc, inquit, maximè [illegible] eſt, ſed multo magis id quod venatores vſurpant. Cùm [illegible] aprum aut ceruum confectum è longinquo in vrbem ad[illegible]t, æreum ei clauum tanquam putredinis amuletum infi[illegible] [illegible]a cœna Euthydemus cum quæſtionem in medium re[illegible]t Moſchio medicus dixit, Putrefactionem eſſe colliquationem & fluxum quendam carnis corruptæ inque humorem [illegible], omninoque humectari quæ putreſcunt. Calefactionem [illegible] omnem ſi ſit mollis & languida, commouere humorem, & [illegible]a reſoluere. ſi igneus ſit calor, cõtra carnes exſiccare. Hinc [illegible]ſtum fieri quod in quæſtione verſaretur. Lunam quippe [illegible] tepefaciendo humectare corpora: Solem igneo ſuo feruo-

re

re potius eripere humorem è corporibus. Eoq; reſpicientem Archilochum, naturæ conuenienter dixiſſe:

Vt ſpero, multos Seirius hauriet,
Reddetque ſiccos igneus incidens.

Apertius etiam Homerum de Hectore, cuius capiti Apollo nebulam quandam obducit vmbroſam,

—ne neruos membraque Solis
Torrerent radij—

Lunam verò imbecillius emittere lumen.

Nam nigra non excoquitur vua illo ſatu,

* vt ait Ion. §.1. His dictis ego: Placent mihi, inquam cætera. Id vnũ non probatur, quod quantitati potius caloris, quàm proprietati totam rem adſcribi video. Nonne enim videmus Solem hyeme minus calefacere corpora, magis per æſtatem putredinem ijs inducere? Atqui contrarium fieri oportuit, ſi ob caloris languorem putredo eueniret: nunc cùm magis intenditur æſtus, celerius corrumpuntur carnes. Enimverò Luna non ob caloris inopiam & imbecillitatem cadaueribus putredinem inducit: ſed hæc cauſa potius eſt imputanda peculiari vi defluentis ab ea facultatis. In promptu enim eſt, quouis calidum non habere vnicam tantum qualitatem, quæ magis minuſque calendo differat a ſeſe ipſa. ſed multæ ſunt ignis facultates, nulla inter ſe conuenientes ſimilitudine. Nam qui aurum fundunt, flamma de paleis ſuccenſa aurum domant. medici è palmitibus igne facto medicamenta concoquenda leni igne calefaciunt. flammam è myrica ad emolliendũ & formandum vitrum aiunt eſſe commodiſſimam. lignum oleaginum vſtione ſua corporibus commodè calefaciendis inſeruit: balneis aduerſum eſt, eorumque contignationi & fundamentis nocet crematum. Hinc eſt quod ædiles ſciti non ſinunt conductores oleaginis lignis vti. quemadmodum etiam non patiuntur loliginis ſemen injici ſuffitibus. exhalantia enim iſthæc, dolores capiti, & caliginem oculis obducunt lauantium. §.2. Quapropter mirum non eſt Lunam à Sole differre, hoc ſiccantes, illa relaxantes corporibus mortuis immittente defluxus. Quæ etiam eſt cauſa, quod nutrices infantulos admodum cauent Lunæ oſtentare. nam pleni humore, viridium inſtar lignorum, conuelluntur & peruertuntur. & videmus eos qui in lumine Lunæ decubuerunt, ægrè ſurgere, quaſi attonitos, & ſenſuum quodam torpore correptos. humor enim à Luna diffuſus aggrauat corpora. Dicitur etiam ad expediendum partum Luna conducere, cum orbe fulget dimidio: quod laxandis humoribus dolores mitiget. Hinc arbitror etiam Dianæ vocabula Locheiæ, quod eſt partui præfectæ, & Eilytheiæ ſiue Lucinæ fuiſſe facta: cùm eadem ſit Diana quæ Luna. & Timotheus diſertè dixit:

Per

Per cœruleos ſiderum polos,
Celeremque partu ſoluere Lunam.

Cæterum etiam in rebus animæ expertibus manifeſta eſt vis Lunæ ligna enim in plenilunio cæſa fabri abijciunt, vtpote tenera, & tacile flacceſcentia propter humorem. & triticum coloni proſperant menſe deficiente in area conuertere, vt ſiccatum ſit terendo aptius. grana verò quæ vigente Luna in aream ponuntur, intererendum rumpuntur maximè, emollita ob humiditatem. Ferunt etiam plenilunio farinam ſubigi melius. nam fermentatio etiam ſi intra modum fiat, tamen totam maſſam corrumpit fluidamque reddit. Carnibus autem putreſcentibus nihil aliud accidit, quam quod continente ſpiritu in humorem mutato rareſcũt atque diffluunt. Idem vſu venire aeri eſt cernere. Maximè enim plenilunio rorem iacit colliquatus. quod Alcman etiam lyricus obſcure innuens, rorem aeris & Lunæ appellat prolem: ſtirpes ea [illegible] nquiens. Sic vndiquaque teſtimonium humiditati Lunæ fertur * & mollientem vim. §. 3. Clauus proinde æreus ſiquidem transfixus a putredine, quod aiunt, carnes tuetur: videbitur hoc ſibi inſitam æri facultatem adſtringendi. Nam ærugine ad tales caſus vtuntur medici loco medicamenti: & eos qui commorantur in officinis æratijs, aiunt lippitudine ſolui, ac ſi cilia amiſerint, ea denuò ijs enaſci Nam quæ à chalcitide abit fauilla, & in palpebras occulte incidit: ea fluxus reprimit, ſtipandoque reſtinguit lacrymam. Ideoque ab Homero æs eiunt titulis Euenoris & Noropis adiectum: ſcilicet quia viſu adiuuando hominibus proſit. Ariſtoteles autor eſt, quæ æreis cuſpidibus & gladiis infliguntur vulnera, corpori minorem inferre dolorē, & facilius ſanari, quàm quæ a ferreis quia ſcilicet æs in ſe quidpiam medicamenti habeat, idque in vulnere ſtatim relinquat. Iam putrefacienti adſtringens, ſanans corrumpenti eſſe aduerſum, obſcurum non eſt. Niſi quis forte traiectu clauum dicat humorem ad ſe trahere, ſubinde adfluentem ad id quod læſum eſt. Itaq; circa eum ipſum locum vbi infixus fuit clauus, aiunt vibicem quandam aut næuũ cerni: & non eſſe alienum a ratione reliquam carnem manere integram, corruptela eò affluente.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SEV Conuiualium diſputationum liber quartus.

POlybium Africano præcepiſſe nouimus, Soſſi Seneoio, ne è foro vnquam digrederetur inter negotia verſans ciuium, niſi prius

prius aliquem ſibi amicum feciſſet. Amicum autem heic exiſtimamus non preſsè aut ſophiſticè eum intelligendum, qui perpetuus ſit & immutabilis: ſed communiter beneuolum. quomodo Dicæarchus vnumquemque cenſebat dare operam debere, vt omnium beneuolentiam ſibi conciliaret, amicitiam autem cum bonis iniret. Etenim amicitia multo tempore & per virtutem paratur: beneuolentiam vſus, colloquium & ioci ciuilium virorum alliciunt, opportunitate affectionis animi ab humanitate profecti & gratia adiuuante. Sed vide, an non id præceptum præterquàm quod foro accommodatum eſt, etiam ad conuiuia pertineat: vt non ante ſit inde diſcedēdum, quàm vnà accumbentium alicuius beneuolentiam & amicitiam fuerimus nacti. Nam in forum quidem nos ob negotia noſtra alioſque vſus conferimus: qui ſapiunt, in conuiuium veniunt non minus amicorū parandorum, quàm præſentes delectandi cauſa. ideò operam dare aliquid inde vt aſportes, illiberale profectò eſt & importuni hominis: amico auctum abire, iucundum eſt & honeſtum. contraque is qui id facere negligit, ingratam ſibi & inutilem facit conſuetudinem, itaque diſcedit, vt qui ventre non animo conuiua fuerit. Quippe conuiua non obſonij modò, vini, & bellariorum, ſed & ſermonum, ioci, comitatis in beneuolentiam deſinentis particeps futurus venit. Et luctantium quidem complexus atque tractiones puluerem deſiderant: amicis apprehenſionibus vinum ſermone temperatum anſas præbet. vino enim oratio humanitatem & comitatem adijcit, & à corpore in animum quaſi per canales deriuat: quod niſi fit, oberrans in corpore vinum, nihil melius repletione efficit. Ita quemadmodum marmor igne candentis ferri nimiam molliciem & fluxum refrigerando ſiſtens, validum & formabile reddit: ſic conuiualis ſermo non diffluere omninò patitur vino bibētes: ſed inhibet eos, ac diſſolutioni humanitatem venuſtatemq; admiſcet: ſi quis bibentes tempeſtiuè * oratione attingat, cùm eos vinum quaſi ſigillo amicitiæ formandos quàm tenerrimos & molliſſimos redegit.

QVÆSTIO PRIMA.

Multiplexne cibus, an verò ſimplex concoctu ſit facilior.

PRoinde quartæ conuiualium quæſtionum decuriæ principiū nobis erit quæſtio de multiplici cibo. Nam cùm ad Elaphebolioriorum feſtiuitatem Hyampolin veniſſemus, Philo medicus * conuiuio nos accepit, ſanè quàm operoſo apparatu. Ibi cum vidiſſet Philinum cum adoleſcente pane ſolo veſci, aliud requirere nihil:

[illegible] Hercules, inquit, nimirum hoc illud erat, quod in prouerbio [illegible]tur,

Pugna erat in ſaxis, neque ſaxum tollere quibant.

[illegible]que proſiliit, vt aliquid vtilis cibi ijs adferret: ac multò pòſt [illegible]as eis & caſeum apportans. Tum ego dixiſſem, vſque [illegible] ijs qui ſuperuacanea & precioſa apparant, vt negligerent [illegible]a atque vtilia, ijſque carerent: Non enim, inquit Philo, [illegible]am Philinum Soſtrati nobis exemplum æmulari, quem [illegible] cibo potuve quam lacte vſum ferunt totam vitam exe[illegible]. Verum huic quidem a mutatione quadam initium huius vi[illegible]tionis oblatum fuiſſe credibile eſt. Noſtrum autem, quo [illegible] Achillem Chirum, nutriens iſte, ſtatim a natalibus ſangui[illegible]bus * vt oſtendere videatur, ſe aere & rore ſali, quod [illegible]s fertur. Nos verò, aiebat Philinus, neſciebamus, vt He[illegible]a qui cœnauiſſemus (à cæde centum victimarum di[illegible] tal vtendum prandio? nam apud nos prandia obſonij [illegible] tenuia ac ſalubria, tanquam medicamentum ſunt, qui[illegible]m ſplendidas & copia diſtentas cœnas vtimur idque eò, [illegible]diuimus, multiplici victu ſimplicem non modò [illegible]liorem eſſe, ſed etiam concoctu §. 1. Ad hæc Marcio: [illegible]et, inquit, tuum tibi Philinus apparatum, dehortans & [illegible] a v[illegible]cendo conuiuas. Sed ſi meam operam implores, [illegible] pro te fideiubeo, multiplicem cibum ſimplici facilius [illegible]ta[illegible]acter fruantur appoſitis. Petiit ergo Philo a Mar[illegible] vt faceret. At Philinus cœna finita à nobis prouocatus, [illegible] aggrederetur accuſationem: Non meus, in[illegible] ſermo, ſed ipſius Philonis. Identidem enim hic di[illegible]s, primum bruta animalia, quia cibis vtuntur vnius gene[illegible] ora eſſe hominibus: quæ verò incluſa alũ[illegible]a ad[illegible]m eſſe, obnoxiaque cruditati, quod mix[illegible]to v[illegible] alimento. Deinde nemo [illegible] medicorum [illegible], a[illegible] ad res nouandas audax, vt auferret febriciran[illegible]um, ſimplicem & nidoris expertem, vt concoctio[illegible]entem exhibent. Affici enim oportet alimentum, [illegible]um ab iis, quæ inſunt nobis, facultatibus. Sed & [illegible] colo[illegible]m facilius inhæret: & fragrantiſſimum [illegible]maxime ſe[illegible]laſiari[illegible] medicamenti[illegible] mutatur: & alimentum [illegible]ſque generi[illegible] f[illegible]cillimè a concoctione adficitur. Mul[illegible] & variæ qualitates inuicem nonnihil contrariæ, repu[illegible] ſeſe mutuò ab[illegible]olent (inſtar multitudinis conuenarum ac [illegible]uæ turbæ in [illegible]iuitate) neque conſentientem admittunt [illegible]onem, dum vnaquæuis ſuapte natura [illegible]henis reluctans [illegible]em reſpuit. Vinum nobis euidens huius rei indicium ſup[illegible]. celerrime enim inebriat diuerſorum vinorum vſus, quas

allœnias Græci dicunt. ſimilis autem eſt ebrietas cruditati à vino non cocto profectæ. ideoque vitant mixtum vinum potores: & qui miſcent, clam id faciunt, vt qui inſidias ſtruant. Mutatio enim & inæqualitas animum de ſtatu ſuo exturbant. quam ob rem muſici quoque magnam adhibent cautionem in multitudine neruorum agitanda, quibus nihil præter mixtionem & varietatem mali adeſt. Ipſe hoc auſim affirmare, facilius contrarijs ſermonibus fidem ac aſſenſionem parari poſſe, quam concoctionem diuerſis qualitatibus. §. 2. Sed ne ludere videar, his omiſſis ad Philonis dicta reuertor. Eum quippe ſæpenumerò dicentem audimus, difficultatem concoctionis alimento accidere a qualitate, dum varia mixtura damnoſa eſt, & alienas generat qualitates: itaque oportere vnumquenque id nutrimentum ſumere, eoque contentum eſſe, quod ſuæ congruere naturæ compertum habeat. Quod ſi ſuapte natura nihil eſt concoctu difficile, ſed multitudo eſt quæ turbat & corrumpit: tantò adhuc magis fugienda puto omnigena iſta atque varia eſſe, quibus recens nos Philonis coquus, tanquam domino contrariam artem faciens, infecit, nouitate & mutatione appetitum peruertens non renuentem, ſed ad alia ductum, obque varietatem vltra id, quod ſatis eſt, ſe proferentem. * aliam ex alia venans capturam, ſi oblectata animæ * non bibens, & non exſaturatus, plurimus in pratis efflorescit. Heic Socratis etiam meminiſſe expedit, qui iubebat cauere a cibis qui non eſurientes ad edendum allicerent: nihil aliud nimirum quàm ciborum multiplicem varietatem vitare mandans. Varietas enim eſt, quæ vltra quam vſus ſit, frui nos facit ſpectaculis, auditionibus, re venerea, ludis iocisque, ſuperuacaneis rebus multa initia cupiditati fruendi ſuggerentibus. At in ijs voluptatibus, quæ ſimplices ſunt & vnius modi, naturæ modum oblectatio non excedit. Denique facilius mihi videtur ferri poſſe muſicus, qui multitudinem neruorum, & aleipta qui vnguentorum compoſitorum vſum laudet, quàm medicus qui ciborum varietatem commendet: vbi mutationes & diuerticula de recta ad ſanitatem via detrudunt. §. 3. Hæc poſtquam diſſeruit Philinus, Mihi verò, inquit Marcio, Socratis exſecrationi obnoxius videtur non modò qui vtile ab honeſto ſegregauit, ſed & qui voluptatem à ſanitate ſeparat, tanquam huic aduerſantem & inimicam, ac non potius adiutricem. Etenim dolore, vt inſtrumento violentiſſimo, raró admodum idque inuiti vtimur, de reliquis voluptatem nemo, ne ſi velit quidem, repudiauerit. Hæc & in nutrimento, & in ſomno, & in lauacro, & vnctione, & diſcubitu ſemper adeſt, laboreſque excipit, & ægrum fouet, aliena multis conuenientib. naturæ delentem. Nam quis dolor, quis defectus, quod venenum ita facilè & ſimpliciter morbo ſoluit, vt lauacrum

tempe-

[illegible]ſtiue vſurpatum, aut vinum indigenti datum, vel cibus? [illegible]u[illegible] voluptate adhibita ſtatim moleſtiam omnem abolent, [illegible]que in ſuum priſtinum ſtatum reponunt, veluti ſereni[illegible] & tranquillitate inducta. Contra cum dolore coniuncta re[illegible]a, [illegible] & paulatim aliquid efficiunt, naturam cum difficul[illegible] violentia quadam molitionis exagitantia. Non ergo eſt, [illegible]bis vitio vertat Philinus, ſi non ambabus (quod aiunt) ve[illegible]us attollentes voluptatem fugimus: ſed conamur volu[illegible] cum ſanitate concinnius, quàm philoſophorum nonnul[illegible] honeſtate, coniungere. §. 4. Iam in primo tuo, Philine, ar[illegible] falſus mihi videre, bruta animalia ſimpliciore quàm ho[illegible]mento, & ſanitate meliore frui ponens. quorum neutrũ [illegible]m Alterum refellunt Eupolidis capræ, alimentum ſuum [illegible]tes & a varietate omniſq; generis materia laudantes Sic [illegible]loquentes facit:

[illegible]nigena nos materies paſcit abietis
[illegible]e[illegible]os, & ilicu, arbutique ſurculos
[illegible]carpimus. tum prater hac cythiſus, boni
[illegible]aſcu quo odoru, & ſmilax folio vbere.
[illegible]ſter & lentiſcus, atque fraxinus,
Quercus, edera, erica, myrica, rhamnus, pallidum
[illegible]ſcum, & aſphodelus, ciſthuſque, & aſculus,
T[illegible], hymnra nos opibus alunt largè ſuis.

[illegible] hi[illegible] recenſentur, innumeras profectò ſaporum habent [illegible] differentias, atque virium: cum [illegible]dem maior pars ſit [illegible]. Alterum Homerus refutat, qui peritius pronunciat pe[illegible]ta primùm in[illegible]dere. Sed & breuitas vitæ brutorum o[illegible], qua[illegible]ſint morbis obnoxia mortique vicina. Nullum e[illegible] omninò longæuum eſt: niſi fortaſſe coruum dicas & corni[illegible]quæ videmus omnis generis cibis veſci. Porrò ſcitè nimi[illegible] v[illegible]us ration[illegible] eorum qui ægrotant iudicium de facilib. aut [illegible]uncoctu petitur: cum labor & exercitationes corpo[illegible]b[illegible] incidentia ad concoquendum faciant, nequaquam [illegible] conueniant febricitantibus. §. 5. Ratione verò caret, quod [illegible]m & pugnam variorum ciborum metuiſti. Nam ſiue [illegible] id, quod ipſi accommodatum eſt, è ſimilibus ſumit: in [illegible]lem corporis varium nutrimentum multas à ſe ſtatim [illegible] qualitates, vtcunque parti accidat id, quod ei eſt condu[illegible] fiatque illud, quod Empedocles docuit,

Dulcia continuò ſe dulcibus applicuerunt,
Acribus acria ſe iunxerunt, triſtia amaris,
Et rectè calidas petierunt feruida partes

[illegible] res ſecus habet, tamen calor ſpiritus mixturam diſſoluit [illegible]am ſeſe didens, & cognata cognatis applicantur partibus.

Corpus enim quale noſtrum eſt, ita multipliciter mixtum & tam varijs coaceruatum è partibus, conſentaneum eſt è varia potius materia quàm ſimplici conquirere ſuum nutrimentum. Sin aliter eſt,& tamen concoctionis ea eſt natura, vt alteret mutetque alimentum: in vario id celerius meliuſque efficitur. A ſimili enim nihil afficitur. ipſa pugna & diſſidium mixtione contrarij magis mutat elangueſcentes qualitates. Tum ſi omninò mixta, Philine, & varia repudias: non modò cœnam præbenti & cibos adornanti maledicito Philoni: ſed multò magis cum regia iſta & auxiliaria miſcet medicamenta, quas deorum manus appellauit. Eraſiſtratus quidem ſtultitiam & ſuperuacaneam eorum damnat diligentiam, qui foſſilia, herbas à feris, è terra & mari depromta confundant remedia: cenſetque expedire vt iſtis omiſſis, in ptiſana, cucurbita, & oleo aqua temperato medicina relinquatur. §.6. Atqui (inquis) varietas excitat & allicit quaſi præſtigijs captam appetentiam, ſui ipſius non compotem: nimirum, lepidum caput, mundicies, & ſtomacho ſuccus congruens, odor bonus, atque omninò ſuauitas facit vt plus edamus & bibamus Quare igitur non craſſam nos farinam loco pultis ſubigimus? cur non pro aſparagis, githia & ſcolymos apparamus? quapropter non vice fragrantis huius & mitis vini è dolio bibimus agreſtius, quod culicum circumſonent chori? Quia diceres, ſalubris ratio victus non eſt fuga voluptatis: ſed mediocritas & ordo voluptatibus adhibitus, quæ ap[illegible]titum vtilitati morigerum præbeant. Sicut autem vehemen[illegible]orem ventum gubernatores multis fugiunt artibus: eundem vbi poſuit & elanguit, excitare de integro nemo poteſt. ita non magni eſt laboris appetentiæ reluctari, & nimiam reprimere coercendo: præpropere autem deficientem, & langueſcentem, officiumque deſerentem ſuum roborare & reſuſcitare, pergraue eſt, amice, & difficilis res operæ Ergo præſtat multiplex nutrimentum ſimplici, & quod ob vnicam formam ſatietatem in propinquo habeat: quantò facilius eſt naturam incitatam inhibere, quam incitare detrectantem §.7. At verò quod nonnulli dicunt repletionem defectu magis fugiendam eſſe, verum non eſt. immò contra abundantia tum demum nocet, cum in corruptelam aliquam & morbum deſinit: indigentia vt maximè nihil inferat mali, ipſa tamen per ſe eſt naturæ aduerſa. Atque hæc quidem ſunto tanquam neruis contrarijs cantata aduerſus ea quæ tum commentatus fuiſti. Id autem quoddammodo vos fefellit, de his qui dicuntur circa ſalem & cuminum, quod aliud quidem variũ eſt, aliud ſuauius * ſi nimium auferas. adhæreſcit n. appetenti & accipienti corpori, viſu viam ſternente. Vacuitatem a. appetentiæ * & vagum, aut omninò eijcit natura, aut ægrè ob penuriam tolerauit. Id vnum modò memineris, varietatem non

in

[illegible] & [illegible]andylis & caryceis eſſe: ſed curioſa iſta & ſuper[illegible] ſunt, ac inania. Varietatem verò etiam Plato conceſſit, præclaris [illegible] illis ciuibus bulbos apponens, oleas, olera, caſeum, [illegible]ia omnis generis, atq; adeò ne bellarijs quidem eorum de[illegible]das cœnas.

QVÆSTIO SECVNDA.

Cur tubera videntur à tonitru creſcere: & cur creditum eſt dormientes fulmine non feriri.

C[illegible] ad[illegible]ibus nobis Elide Agemachus tubera eximiæ magni[illegible]nis appoſuit. Ibi mirantibus hoc cæteris quidam ſubri[illegible]ir im, inquit, digna ſunt tonitrubus nuper auditis: vt [illegible] eos qui è tonitrubus oriri tubera putarent. Erant qui [illegible]a tonitru terram rumpi, quod aere tanquam clauo vte[illegible] eos qui tubera quærunt, è rupturis coniecturam vbi [illegible]:indeque opinionem apud multos inſinuaſſe, non mõ[illegible] ſed generari tubera à tonitru: perinde ac ſi quis cochleas [illegible]mbrem, non præcedere & indicium eius eſſe. Age[illegible]autem rem veram eſſe contendebat, poſtulabatque ne [illegible]le eſſet, ideo fides ei derogaretur. Habent enim, aie[illegible]a[illegible]m alia fulmen & tonitru, eorumque præmonſtra[illegible]acula, quorum aut omninò nequeunt cognoſci, aut [illegible]r intelliguntur cauſæ. Etenim qui rideri ſolet, prouer[illegible]iteriam dedit bulbus iſte, non paruitate ſua fulmen ef[illegible] quod vim habet ei aduerſantem: ſicut ficus etiam, & [illegible] pellis, vt fertur, atque hyænæ, quibus extrema velo[illegible] nauicularij. Aquas etiam quæ inter fulgura deci[illegible]læ & putant eſſe & nominant incrementis idoneas. [illegible]tum eſt iſta mirari, cum in iſtis rebus ea vi[illegible]us [illegible], quæ omnium minimè ſunt credibilia: ſcilicet ex [illegible]mmam emicare, è mollibus nubibus aſperos ſonitus [illegible], aiebat, nugor, vos ad cauſæ indagationem exhor[illegible] videar moroſus, dum pro tuberibus ſymbola exigo. §.1. [illegible]a ſum locutus: Videtur mihi Agemachus ipſe dex[illegible]exiſſe diſputationi. Nihil enim in præſentia videtur [illegible]us, quam inter tonandum multum aquæ genitalibus [illegible]e. Cauſa eſt admixtio caloris. Nam ignis quod eſt acutum [illegible]um, id in fulgur abit. pars verò grauior & ſpiritu prædita [illegible]n nube, eam mutat, ac frigore expulſo humorem te[illegible]e[illegible]n[illegible] aqua admodum lenis incidit in ſtirpes, & mox craſ[illegible] cauſa eſt. Sed & peculiarem temperiem, ſaporemque [illegible]em iſta complutis aqua infert. quo pacto & ro[illegible] ſu[illegible]ius [illegible] pabulum redigit, & arcus cœleſtis in qua nube elucet, ea

ſoluta lignis fragrantiæ plurimum inſerit. eoque indicio ſiſi noſtri ſacerdotes iſta cremãnt, in quæ nubem iridis putant defluxiſſe. Multò autem magis probabile eſt fulguralibus & fulminalibus aquis, ſpiritibus & caloribus altè penetrantibus terram conuerti, itaque laxari & hiare, quomodo calores quidam & humores ſanguinei in corpore tubercula glandoſa & ſtrumas efficiunt. Non enim videtur * quia tuber neque ſine aqua generatur, ſed radicibus caret, & * adhuc & ſolutum ex ſeſe ſubſiſtit, terra aliquo modo affecta & mutata. Quod ſi vobis hæc ratio videtur exilis: talia tamen ſunt pleraque tonitribus & fulminibus comitantia: itaque hiſce affectionibus maxime opinio quædam diuinitatis adeſt. §. 2. Aderat tum vnà rhetor Dorotheus Is, rectè, inquit, dicis Non enim duntaxat vulgo & indoctis ea eſt, ſed etiam quibuſdam philoſophis opinio. Ipſe memini apud nos fulmen incidiſſe in domum, & multa mirabilia feciſſe. nam & vinum è dolijs illæſis conſumſit: & hominem dormientem tranſuolauit, neque ipſum lædens, neq; veſtem tangens: & cinguli æs, quo obductum erat, colliquauit.

* * *

omne & confudit. Philoſophum autem Pythagoricum, qui tum ibi pergrinabatur, accedens cauſam quæſiuit. is autem abominatus rem, ipſum pro ſe iuſſit diſpicere, ac dijs vota facere. Audio etiam fulmen prope militem, qui templum Romæ cuſtodiebat, decidiſſe, calceorumque aduſtis loris, nullum aliud maleficium intuliſſe. & cum argentei caliculi in ligneis repoſiti eſſent operculis, ligno incolumi argentum colliquatum fuiſſe inuentum. Hæc vel credas licet, vel non credas. Id omnium maximè mirum eſt, quod omnes fere compertum habemus, corpora de cœlo tactorum putredinis expertia perdurare. multi enim ea neque cremãt, neque defodiunt, ſed ſepimento circumdata relinquunt: vt videantur perpetuò putredinis vacua, & Euripideam Clymenen refellant, quæ de Phaëtone dicit,

—Carus ille nunc mihi
Aliqua in conualle computreſcit mortuus.

Sulfur quoque theion inde puto nominatum, ob ſimilitudinem odoris ignei & acris, quem edunt icta fulmine corpora: ob quem puto canes etiam aueſq; abſtinere cadaueribus fulmine percuſſorum. §. 3 Huc vſque enim cauſam, vt etiam lauri dixero. Reliqua hunc iubeo dicere, qui in tuberibus probe eſt verſatus: ne idem nobis accidat atque Androcydi, cuius inter omnia opera laudem obtinuerunt piſces circa Scyllam picti. credituſque eſt vt qui impensè piſcibus delectaretur, magis hac animi adfectione, quam arte ibi fuiſſe vſus. ne, inquam, nos quoque aliquis dicat

volupta-

[illegible] us de tuberibus diſputare, quorum (vt vides) *
[illegible] a eſt generatio. In his, cùm probabilitatis videretur
[illegible] dictis & cauſa non in obſcuro latere: egoque monerē
[illegible] p[illegible]ſtiuum non eſſe, vt quemadmodum in comœdia ſuo tem- *
[illegible] machina tollitur, & tonitrua eduntur, ita hìc etiam in con-
[illegible] m [illegible]os de fulminibus diſputationem introduceremus, in id
[illegible] ere, vt reliqua omitterentur: de cauſa tamen, ob quam
[illegible] ientes fulmine non ferirentur, audire ſe aliquid percupere *
[illegible] runt. Ego tametſi nihil proficerem cauſa attingenda, cu-
[illegible] munis eſt ratio, tamen ita fere dixi. Fulminis ignis mira-
[illegible] tilitate atq; tenuitate, quam ſtatim à prima [illegible] gine ha-
[illegible] x [illegible] ra & ſincera ſubſtantia: & quidquid ei humidum aut
[illegible] admiſcetur, id ſui motus celeritate excutit atq; expur-
[illegible] quidem de cœlo tactum, vt ait Democritus * * ferre ſub
[illegible] licere * iubar. Proinde corpora denſa, vt æs, vt argentum,
[illegible] m ſimilia, fulmen excipiunt, corrumpunturq; & liqueſcũt
[illegible] o[illegible] repugnant, atq; reſiſtunt. At per rara, multis hiantiaque
[illegible] s ob l[illegible]x[illegible] m eorum ſine tactu diſcurrit fulmen, vt per
[illegible] arida ligna. [illegible]dem viridia vrit, arreptum ab humore, eoq;
[illegible] 4 Ergo ſi v[illegible]e[illegible]um, dormientes fulmine haud necari, hic
[illegible] a eſt cauſa, non alibi. Magis enim firma ſunt, & ſolida,
[illegible] t corpora vigilantium, vtpote omnibus partibus ſpi-
[illegible] leti: quo etiam ſenſus intendente tanquam in inſtrumē-
[illegible] conſtringente, validum fit & ſecum continens denſumque
[illegible] dem corpus in ſomnis laxatur, rarum fit & inæquale, im-
[illegible] ac diffuſum, multiſque reſeratur meatibus, ſpiritu re-
[illegible] c de[illegible]erente: vnde etiam voces odoreſq; excurrunt nullo
[illegible] p[illegible] to. Quod enim remittitur, renitendoque patitur,
[illegible] t [illegible]s quæ offeruntur: minimè autem ijs, quæ ob tenui-
[illegible] tatem talem, qualis eſt fulminis, diſſipantur. Nam
[illegible] ſunt valida, ea munit natura duricie aliqua aut denſi-
[illegible] facilè patiantur. quarum verò inexpugnabilis eſt vis,
[illegible] l[illegible]duntur quæ cedunt, quàm quæ reſiſtunt. Huc ac-
[illegible] tio, quæ fulminibus ingruentibus inceſſit, ac me-
[illegible] ob quæ multi nihil aliud paſſi, mortem metuendo
[illegible] I[illegible]aq, tonitru oborto paſtores condocefaciunt pe-
[illegible] v[illegible]m concurrant, ſeq; inuicem applicent. nam quæ pa-
[illegible] s auulſæ oues, abortum faciunt. Et innumeros vide-
[illegible] tuos tonitru, in quibus nullum ictus aut aduſtionis ap-
[illegible] veſtigium: quod nimirum præ metu anima eorum è cor-
[illegible] inſtar euolaſſet. multos enim exanimauit ventus toni-
[illegible] t Euripides. Nam aliàs quoq; de omnibus ſenſibus au-
[illegible] ſimè afficitur, perturbationeſq; & metus à ſtrepitu orti,
[illegible] aximè animum exagitant: contra quos dormienti ſtupor

III 4. præſidio

præſidio eſt. Vigilantes cùm præſenſione exanimantur, tum metu corpus re vera conſtringente & denſante, ictum reſiſtendo faciunt validiorem.

QVÆSTIO TERTIA.

Cur in nuptiis plurimi ad cœnam vocantur?

IN nuptiis Autobuli filij aderat vnà in feſtiuitate Soſſius Senecio, Chæronea ad nós profectus; vnà cum multis alijs, qui eam ſua exornabant præſentia * anſas etiam de * cur plures, quam aliàs fit, ad cœnam inuitarentur nuptialem, diſquirendum propoſuit. etenim legumlatores eos, qui omni conatu luxum impugnarent, maxime numerum definiuiſſe eorum qui ad nuptias vocarentur. Hecatæus quidem, aiebat, Abderita, vnus de antiquis philoſophis, meo iudicio nihil probabile dixit, ſcilicet ſponſum ad nuptias multos vocare, vt multos habeant conſcios atque teſtes liberum ſe liberam ingenuum ingenuam duxiſſe. Contrà enim Comici eos qui ſplendidè & ſumtuoſas [illegible]unt nuptias, parum eas firmas & fidas introducunt facientes. vt Menander ad eum, qui iubebat ollis circumuallare * non facinus ſponſæ refers. Sed tamen ne * alios reprehendere videamur, ipſi nihil interim pronunciantes. Hic primus ego: Nullius, inquam, conuiuij cauſa ita manifeſta, ita celebris eſt, vt nuptiarum. Nam & rem ſacram dijs facere, & amicum diſceſſurum excipere conuiuio, aut peregrè venientem licet, ignorantibus hoc neceſſariorum multis. Nuptialis autem menſa indicem habet hymenæum alta voce inclamantem & facem, ac tibiam, quæ Homerus ait mulieribus ad fores ſtantibus eſſe admirationi. itaque cùm nemo ignoret conuiuium agitari, verecundia ducti omnes neceſſarios, familiares, & quocunque tandem pacto ſibi coniunctos inuitant. Probantibus id reliquis, Theo ſermonis in partem ſuccedēs: Eſto: inquit, hæc: non enim abludunt a vero. Sed, ſi placet, id adde, huiuſmodi conuiuia non amicorum tantum eſſe, ſed & ad cognatos pertinere, adfinitate alterius familiæ in gentem adſcita: Ac quod plus habet momenti, duabus in vnam coeuntibus familiam, cùm accipiens dantis familiares & amicos, tum dans accipientis exiſtimans ſibi comiter demerendos, duplicem conuiuarum faciunt numerum. Denique cùm multa, adeòq; pleraq; in nuptijs mulieres peragant: vbi adſunt mulieres, neceſſe eſt etiam viros adhiberi.

QVÆ-

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum mare an terra obſonio præbendo præſtet.

GALEPSVS Eubœæ, vbi thermæ ſunt, locus eſt natura ita fa[illegible] vt multa habeat ad voluptates liberales conducentia. [illegible]t cœna[illegible]lis & conclauibus exædificatus, vt quaſi pro [illegible] totius Græciæ refectorio vſurpetur. Ibi cùm & terre[illegible]a capiantur animalia, & volucria; non minus mare an[illegible] menſæ commodam ſuppeditat, in locis puris mariq; ponè [illegible]ndo multos bonoſque alens piſces. Maximè autem is [illegible]quentatur vere vigente. Multi enim tunc eò conueniunt, [illegible] vtuntur in omnium copia rerum conſuetudine, & per [illegible]rima de rebus ad humanitatem pertinentibus agitant [illegible] Cum autem ibi degeret ſophiſta Calliſthenes, difficile [illegible] cœnare. Erat enim comitas eius tanta, vt denegare in[illegible]ti nemo poſſet: & id iucundiſſimum, quod omnes elegantes [illegible] vnum locum congregare. Sæpenumerò quidem imita[illegible]monem de antiquis, multos omniſque generis conuiua[illegible] ad cœnam vocans. plerumque tamen Celeum, quem pri[illegible] narrant nobilium ac bonorum virorum inſtituiſſe quoti[illegible] conuentum, idque Prytaneum appellaſſe. Identidem au[illegible]ſmodi conuenientes cœtibus ſermones ſunt habiti. Eue[illegible]quando, vt maiorem in modum varij appoſiti cibi occaſio[illegible]æberent quærendi de obſoniis, terrane an mare ea ſuppe[illegible] commodiora. Ibi cum reliqui ferè omnes terreſtria lauda[illegible], omnigena, & innumera generum ac diſcriminum va[illegible]ndantia: Symmachum Polycrates compellans; Tu ve[illegible] animal in mare, totque innutrire maribus, quæ ſacram [illegible]s ambiunt Nicopolin, nõ defendis Neptunum? Equidem [illegible]ondit Symmachus, teque mihi adiutorem aduoco, qui [illegible]ma Achaici maris parte frueris §.1. Enimuerò, infit Po[illegible] a conſuetudine ordiemur. Sicut enim de multis poëtis [illegible] reliquis præſtat eximio nomine poëtæ atticimus: ita [illegible] ſint obſonia, piſcis tamen obtinuit, vt vel ſolus vel [illegible] piſcis obſonium appellaretur, quia virtute reliquis o[illegible] multò antecellat. Nam obſoninoros & obſoniorum cu[illegible]ocamus, non qui bubulis carnibus delectantur, vt Hercu[illegible] poſt carnem virides ficus edit: non qui ficubus, vt Plato: [illegible] uvis, vt Arceſilaus: ſed qui ſubinde in foro piſcario ver[illegible] & [illegible]lum celeriter exaudiunt. Et Philocratem De[illegible]nes auro proditione parto ſcorta & piſces emere dicens, [illegible]udium ac libidinem homini exprobrauit. Ac non in[illegible] quodam obſoniuoro in ſenatu vociferante, Crepabo

medius: Nequaquam, inquit, nos piſcium eſcam facias. Iam qui verſiculum huncce fecit,

Ad capparim viuis, cum liceat ad anthiam,

quid ſibi voluit? Quid, bone Iupiter, volũt ſibi, qui ad oblectationem ſe mutuò inuitantes dicunt, hodie in acta cœnabimus? nonne, quod in littore cœnam, vt eſt, ſuauiſſimam eſſe ſentiunt? non quidem propter fluctus aut lapillos (quis enim in littore lecythum & cappatin menſæ adhibeat?) ſed quod copioſi ac recentes piſces menſam ſint inſtructuri. Adde, quod omnium aliorum obſoniorum precium exceditur à marino. Cato ſanè non vltra modum, ſed verè dicendo inuehens in luxum vrbis dixit, Pluris vendi piſcem quàm bouem. Teſtam enim piſcium plenam tanti vendunt, quantum vix redimatur centum ouibus & vno boue capitis loco præcedẽte (quod fuit ſacrificij ſolennis genus) mactatis. §. 2. Porrò, vt de medicamentis medicus optimè: de cantu muſicus iudicat: ſic etiam de obſoniorum præſtantia is, qui impendio iis ſtudet. Non enim Pythagora heic arbitro vtemur aut Xenocrate: ſed Antagora poëta, & Philoxeno Eryxidis F. & Androcyde pictore: quem aiunt cùm Scyllam pingeret, piſces circa eam ad viuum vſque ſtudioſiſſimè expinxiſſe, quod obſoniis eſſet deditus. Antagoræ autem poëtæ in caſtris congros elixanti atque accincto ſuperueniens Antigonus rex; putasne, inquit, Homerum congros coquentem Agamemnonis res geſtas deſcripſiſſe? & ille non ineptè reſpondit: Tu verò putas Agamemnonem res iſtas geſſiſſe, curioſè inquirendo quis in caſtris congros elixaret? Hæc, inquit Polycrates, ego pro piſcium patrocinio attuli, fretus & teſtimonio piſces vendentium & conſuetudine. §. 3. Ego verò, ait Symmachus, ſeriò rem, ac magis dialecticè aggrediar. Nam ſi id eſt obſonium, quod cibum reddit ſuauiorem: vtiq; optimum id fuerit obſonium, quod maximè detinere appetitum in cibo valet. Ergo ſicut philoſophi, qui à ſpe, quam vnice prædicabant, Elpiſtici dicti ſunt, nihil eſſe pronunciauerunt, quod vitam magis contineat atque ſpes, qua non condiente eam vita ſit intolerabilis: ita etiam ad alimentum id ponemus appetitum continere, ſine quo id planè ingratum & incommodum ſit futurum. At eorum quæ terra ſuggerit, nihil tale inuenies. mare verò ſalẽ ſuppeditat. Primùm abſq; ſale nihil omninò eſt eſui, qui admixtus ipſum etiam panem condit. Itaq; eodem in fano Neptunus & Ceres habentur. Deinde reliquis obſoniis ſales dulcius ſunt obſoniũ. Nam heroes tenui & frugali vſi & exercitatione adſueti victui, omnemq; adſcititiam & ocioſam voluptatem à menſis arcentes ſuis, ita quidẽ vt caſtris ad Helleſpontum poſitis, tamen piſcibus abſtinerent: carnes nihilominus abſq; ſale edere non ſuſtinuerunt: teſtantes id ſolum obſonium repudiari non poſſe. Vt enim colores lumine, ita

ſapores

[illegible] ſale opus habent, vt ſenſum adficiant.*. niſi graues iis & [illegible] accidant. Cadauera enim magis ſunt eiicienda quàm ſi[illegible]s, aiebat Heraclitus. Omnis verò caro mortua eſt, & cadaue[illegible]s ſalis autem vis tanquam anima ſuperueniens, gratiam ei [illegible]tem conciliat. Itaque etiam acria & ſalſa ante cibum [illegible]t, & omninò quibus plurimum ſalis adeſt. hæc enim allici[illegible]petitum ad alia obſonia, hiſq; ille delinitus ad reliqua ala[illegible]usq; ſe confert. ſi verò ab aliis incipiat, mox elangueſcit. [illegible] ad [illegible]bum proinde duntaxat, ſed ad pótum quoq; condimẽ[illegible] ſales habent. Homerica enim illa cepa, potus cõdimentum, [illegible]otius & remigibus quam regibus conueniebat. Qui verò [illegible]diocrem ſalſuginem, ob conſenſum cum ore ventriculi, [illegible]ne genus guſtu ſuaue & mite reddunt, omnem aquam [illegible] potu. Tum earum quas cepa adfert moleſtiarum nihil ad[illegible] quin & digerit reliquos cibos, mollioreſque & obſequen[illegible]concoctioni reddit[illegible]t & condimenti gratiam, & vim me[illegible]ſales corpori conferant. §. 4. Cæterum marina obſo[illegible]a præterquam quod ſunt ſuauiſſima, maximè etiã ſunt [illegible] nam & carnoſa ſunt, & non perinde vt carnes grauant, [illegible]e concoquuntur & digeruntur. Teſtimonium mihi per[illegible]bunt Zeno hic, atque etiam me hercle Crato, qui ægrotantes [illegible] omnes alios cibos ad piſcem ablegant, vt leuiſſimum. Nec [illegible]one mare ſaluberrima & elaborata corporibus alimenta [illegible] quando etiam nobis aërem tenuitate & puritate com[illegible] edit. Recte ais, inquit Lamprias: ſed aliquid præterea de [illegible]re commentemur. Solebat auus meus identidem dicere Iu[illegible]ſannans, Eos à iuſtiſſima carne abſtinere. Nos autem di[illegible] iuſtiſſimum eſſe obſonium, quod è mari petitur. Nam vt [illegible]reſtribus nullum aliud ius nobis intercedat, ſaltem iiſdem [illegible]cebus, aeremq; , lauacra, potum indidem, vnde nos, hau[illegible] & pudorem iugulata incutiunt miſerabili voce: tum plera[illegible]bis familiaria conuictu facimus. Marinum verò omninò à [illegible]s alienum eſt genus, & quaſi in alio mundo natum educa[illegible]que viuit: neque vox vlla, aut adſpectus, aut miniſterium ab [illegible]um cæde nos reuocat. nullus enim nobis vſus eſt eius anima[illegible], quod ne viuit quidem apud nos: neque vllo nobis amore erga [illegible]ud opus eſt. Sed quem nos incolimus locum, ipſis eſt tanquam [illegible]u [illegible]nam in eum ſimul atque peruenere, moriuntur.

QVÆSTIO QVINTA

Vtrum ſuem venerantes Iudæi, aut potius auerſantes, carne eius abſtineant?

HÆc cùm eſſent dicta, & quidam in diuerſam partem diſputare intendiſſent: Calliſtratus eorum ſermonem profligans, Quomo-

Quomodo,inquit,vobis dictum videtur in Iudæos,Iuſtiſſima eos carne abſtinere? Præclarè admodum,aiebat Polycrates. Ego quidem vehemēter dubito,vtrum Iudæi in honorem porci,aut quod animal illud abominentur,eſu carnium ſuillarum ſeſe abſtineant. Nam quæ apud ipſos dicuntur,fabularum ſunt ſimilia,niſi fortaſſe habent ſerias quaſdam rationes,quas non efferunt. ego itaque, aiebat,Calliſtratus,arbitror id animal in aliquo apud iſtam gentem eſſe honore. Porcus deformis eſt. quid tum poſtea? eſt etiam fœdus. tamen cantharo,gryphe,crocodilo,fele turpior non eſt, aut natura ineptior: quorum alia ab aliis Ægyptiorum ſacerdotū ſanctiſſimis coluntur. Quod autem ſui parcitur iſque in honore habetur,non caret ratione. Prima enim ſus (vt aiunt) roſtro terram findens,veſtigium arationis impreſſit,ac vomeris opus ſubmonſtrauit: quem hynin inde dictum ſunt qui putent. Iam Ægyptij qui cauam & mollem incolunt regionem,omninò etiam aratri vſum non admittunt: ſed poſtquam Nilus eluuie ſua ſolum rigauit,eum ſubſequentes,ſues in agros depellunt. eæ verò calcanda ac fodienda tellure celeriter eam altè ſubuertunt,ſemenq; occulunt. §.1. Neque rapi in admirationem hoc debet,ſi ſunt qui hac de cauſa ſuum eſu abſtinent: cum apud barbaros alia animalia in maiore ſint honore ob cauſas viliores,aut etiam planè ridiculas. Nam murem araneum (ſi quidem is mygale eſt.) diuinos reperiſſe honores aiunt apud Ægyptios propter cæcitatem: quod tenebras luce antiquiores ij arbitrentur: eamque è muribus naſci quinta ætate,in nouilunio: atque iecur eius deminui lumine Lunæ deficiente. Leonem verò Soli dedicant,quod de curuiunguibus quadrupedibus ſola leæna videntem edat fetum, quod momento temporis dormiat,oculiq; dormientis ſuffulgeant.& quod Leontini fontes & hiatus ſuos noua aqua repletos inueniunt,Nilo exundante quando Sol per Leonem tranſit. Ibin ferunt recens ex ouo excluſam duas appendere drachmas: quantum etiam recens nati infantis cor appendit. Ibis quoque pedum diductione, eorum inter ſe & cum roſtro comparatione, triangulum repræſentat æquilaterum. Et quis tandem has culpet Ægyptiorum ineptias, cum memoria proditum ſit Pythagoricos quoque album venerari gallum: & de marinis mullo maximè vrticaque abſtinere. magos autem, qui à Zoroaſtre deſcēdunt, terreſtrem echinum quam maximè venerari, mures aquatiles odiſſe, diiſque carum & beatum iudicare eum qui plurimos interfecerit. Exiſtimo autem Iudæos,ſi abominarentur porcum,interfecturos eum fuiſſe,ſicut mures necant magi. Nunc tam interficere,quàm edere ſuem iis eſt religio. Et fortaſſis rationi hoc conſentit, ſicut aſino ſuus eſt apud eos honor,qui fontem aquæ eis demonſtrauit: ita ſuem eos revereri,vt ſationis & arationis magiſtram. Niſi fortè etiam lepo-

[illegible]u abſtinere Iudæos dicendum putemus, quod vt pollutos [illegible]os auerſentur. neque * §. 2. ſermonem excipiens Lam- * [illegible]d [illegible]poris quidem * propter * * beſtia ſimilima. Videtur * [illegible]us magnitudine & celeritate ſentiendi inſtrumentorum [illegible] nam & color, & aures, & nitor oculorum, & ſalſum mira- [illegible]conuenit: vt nihil omnino tam paruum tam magno ſit, ad [illegible]quod attinet, ſimile. Niſi me hercle etiam ob ſimilitudi- [illegible]tione Ægyptiorum ducti, velocitatem animalis diui- [illegible]ant, itemq; ſenſus inſtrumentorum ſubtilitatem. Nam [illegible] oculi adeò ſunt indefeſſi, vt etiam apertis iis dormiant. [illegible]autem exaudiendi videtur aliis anteire. cuius admira- [illegible] Ægyptij in ſuis ſacris litteris picto lepore auditum ſi- [illegible]m autem carnem Iudæi abominari * quod maxi- * [illegible]abhorrent a vitiliginibus & lepra, quas putant eſu ha- [illegible]um adſciſci. Etenim videmus ſuem ſub ventre plenum [illegible]pra & ſcabioſis malignè puſtulis: quæ ſanè exiſtimantur à [illegible]oris affectione & corruptela eorum quæ intus ſunt, in [illegible] erumpere. Porrò autem ſuis victus ita turbidus & im- [illegible] non caret vitio. nullum enim animal videmus ita gaude- [illegible] ſordidis impuriſque locis, etiam ſi non inspicamus ratio- [illegible] & naturæ quam in ſeſe habent. Oculi etiam porcorum * [illegible]ur [illegible], & humi defixi, vt nihil eorum vnquam cer- [illegible] ſuperne ſunt, neque in cœlum intueantur: niſi ſupini [illegible]naturam facti pupillas ruſum obuertant. ideoque animal [illegible]lamo[illegible]ſſimum, vbi ſupin[illegible]tum fuerit, tacere attonitum [illegible]conſpectu cœli, maiorique metu vociferationem eius [illegible]tant. Si verò fabuloſa etiam licet huc adferre: fertur A- [illegible]rfectus. Adonis autem idem cum Baccho eſſe cre- [illegible] [illegible]guntur in vtriſque ſacrificiis, quæ fidem faci- [illegible]æ. Alii Adonidem fuiſſe amaſium Bacchi autu- [illegible] [illegible]us eſt in hunc ſen[illegible]m Phanoclis, amori dediti ho- [illegible]

[illegible]tes errans di[illegible]um c[illegible]n [illegible] Ado[illegible]in,

[illegible]o [illegible]tans e[illegible]regi[illegible]m, [illegible]

[illegible] Symmachus admiratus admodum ea quæ erant dicta; [illegible]it, gentilem noſtrum deum [illegible] Lampria, Euium & ex- [illegible] mulierum dictum, & cuius gloria inſanientium floreat [illegible], Ebræorum myſteriis tranſcribis atque adoptas? aut [illegible] eſt ratio quædam, quæ Adonidem cum Baccho eundem [illegible]onſtret. Mœragenes autem ſuccurrẽs: Fac, ait, hunc miſ- [illegible], qui Athenienſis ſum, reſpondeo tibi ac dico, diuerſos [illegible]m eſſe. Et quidem pleraq; e huc pertinentia argumenta, [illegible]t nota ſunt & dici fas eſt, qui Trietericam (ſeu Trien- [illegible]ud nos Panteleian (perfectum nimirum numinis cultũ)

initiati

falſitas cùm multis aliis detegitur argumentis: tum in conuiuiis vrbani atque belli homines ſtatim à cœna ad colloquium veluti ſecundas menſas ſe conferentes, iiſque inuicem oblectantes, vnde ne tantillum quidem voluptatis in corpus redit, teſtatur ſuum eſſe peculiarem penum voluptatibus animi, propriasque ei voluptates, alienas reliquas quæ corporis contagio percipiuntur. Sicut igitur nutrices, quæ cibum infantibus præbent, parum percipiunt voluptatis: ſaturatis autem iis & fletu miſſo dormire orſis, ipſæ tum pro ſe commodo cibo potuque fruuntur. ita animus in partem venit voluptatum, quæ edendo bibendoque percipiuntur corporis appetitionibus in morem nutricis inſeruiens, eiuſque deſideriis ſe accommodans, concupiſcentiamque demulcens. vbi verò illud mediocriter affectum conquieuit, ibi tum defunctus ſuo miniſterio & negociis vacuus, exinde ſuas ad voluptates cõuertitur, diſputationibus ſe recreans & diſciplinis, hiſtoriiſque & ſubtilium rerum quæſtionibus. Et quid de his dicam? cùm videamus importunos homines, & à litteris humanioribus alienos a cœna animum ad alias voluptates quam longiſſimè à corpore abducere, ænigmata, gryphos, & nomina certo numerorum ſymbolo tecta proponendo, atque hinc mimis, ethologis, Menandroque & eius fabulas agentibus locum conuiuia ceſſerunt. non quod dolorem aliquem corpori demerent hi, aut lenem carni blandumq; motum adferrent: ſed quod naturalis in animo vniuſcuiuſque contemplandi & philoſophandi cupiditas ſuam quandam delectationem requirit, poſtquam occupationibus & miniſteriis quæ corpori impendimus, liberati ſumus.

QVÆSTIO PRIMA.

Cur cum voluptate quadam audiamus eos, qui iratorum vel mœrentium geſtus repraſentant: iratos aut dolentes vere, moleſtè feramus?

TAles diſputationes habitæ ſunt etiam te præſente. Cùm enim Athenis Strato comœdiam docẽdo magnam reportaſſet laudem, ac frequẽtes de ipſo ſermones, Boethus Epicureus nos conuiuio excepit, multis qui ab eadem erant ſecta ad cœnam adhibitis. Deinde, quod fieri inter doctos adſolet, comœdiæ mentio ſermonem eò deduxit, vt quæreretur, Qua de cauſa iratorum, dolentium, aut metuentium ſibi voces non ſine moleſtia audimus: qui verò iſtos animi motus imitando exprimunt, voceſque & geſtus [illegible] eorum, nos delectant. Iſti omnes vno ferè ore hanc adferebant rationẽ: Præſtare imitatorem verè ſic adfecto, eo quòd ipſe is adfectus non ſit: idq; nos ſentientes delectari & gaudere.

Ego

Ego autem, tametſi pedem in alieno, quod aiunt, choro ponerē, tamen hæc dixi. Cùm natura ſimus ratione prædíti, artiumque amantes, iis quæ ſcitè & artificioſè aguntur, idque feliciter, familiariter afficimur, eaque admiramur. Nam veluti apis ob ſtudium dulcedinis ſuum omnem materiam, cui melleum aliquid inſit, conſectatur: ita homo natura artium ſtudioſus & pulcritudinis, omne opus, omnem actionem mente ac ratione conſtantia amplectitur & diligit. Itaque ſi puerulo proponas iuxta paruum panem, & catellum vel buculam è farinis effictam, ad hoc illum, non ad panem ferri cernes. itemque ſi rude argentum, & ſimul argentum animalculum aut poculum præbeas, id potius deliget, cui videt aliquid rationis & artis eſſe admixtum. Itaque iſtiùs modi homines etiam magis delectantur ænigmatibus, & iocis aliquid inuolucri ac difficultatis habentibus. nam elegantia & ſubtilitas naturam, vtpote ei accommodata & vernacula, nemine docente ad ſe trahit. Quoniam ergo is, qui verè iraſcitur aut dolet, in quibuſdam communibus adfectionibus & exemplis cernitur, in imitatione autem calliditas & probabilitas viſitur, ſi quidem ea ſucceſſu non careat: his delectari ſolemus, offendi iſtis. §. 1. Etenim eodem nos modo adficiunt ſpectacula. Homines enim morientes aut morbo conflictatos ſine moleſtia non videmus. Philoctetam pictum, & effictam Iocaſtam (in cuius faciem aliquid argenti admiſcuiſſe ferunt artificem, vt æs hominis exanimati & contabeſcentis ſpeciem in ſuperficie referret) cum voluptate ſpectamus & admiramur. Atque hoc, aiebam, contra vos Epicureos Cyrenaicos non leue eſt argumentum, non circa viſum aut auditum, ſed in animo eſſe oblectationem, quæ è ſpectaculis & auditionibus percipitur. Quippe gallina continenter vociferans, & cornix, moleſtum eſt ingratumq; auditu. qui autem gallinæ cantum imitatur aut cornicis, is voluptatem adfert. Et tabe correptos nō adſpicimus abſque moleſtia: eorundem ſimulacra ſpectare nobis eſt volupe. quia nimirum animus imitatione trahitur: quod quidem eius naturæ conuenit. Alioquin enim quid paſſi, aut qua extrinſecus adfectione accidente Parmenonis ſuem ita admirati ſunt homines, vt in prouerbium abiret? Et quidem ferunt Parmenone ob hanc rem celebri, quoſdam idem æmulando certaſſe. cumque homines præiudicio occupati dicerent, Bene hoc, ſed nihil ad Parmenonis ſuem, quendam cum porcello ſub axilla geſtato prodiiſſe: & cum vero ſuis grunnitu homines tamen dicerent, Et quid hoc ad Parmenonis ſuem? eum emiſſo in mediū porcello arguiſſe, non veritatem eos in iudicando, ſed opinionem ſequi. Quo maximè fit manifeſtum, eandem ſenſus adfectionem non eodem modo animum adficere, niſi accedat perſuaſio, id quod fit ſtudioſe ac cum ratione confici.

præſidio eſt. Vigilantes cùm præſenſione exanimantur, tum metu corpus re vera conſtringente & denſante, ictum reſiſtendo faciunt validiorem.

Qvæstio Tertia.

Cur in nuptiis plurimi ad cœnam vocantur?

IN nuptiis Autobuli filij aderat vnà in feſtiuitate Soſſius Senecio, Chæronea ad nos profectus; vnà cum multis alijs, qui eam ſua exornabant præſentia * anſas etiam de * cur plures, quam aliàs fit, ad cœnam inuitarentur nuptialem, diſquirendum propoſuit. etenim legumlatores eos, qui omni conatu luxum impugnarent, maxime numerum definiuiſſe eorum qui ad nuptias vocarentur. Hecatæus quidem, aiebat, Abderita, vnus de antiquis philoſophis, meo iudicio nihil probabile dixit, ſcilicet ſponſum ad nuptias multos vocare, vt multos habeant conſcios atque teſtes liberum ſe liberam ingenuum ingenuam duxiſſe. Contrà enim Comici eos qui ſplendidè & ſumtuoſa[illegible]unt nuptias, parum eas firmas & fidas introducunt facientes. vt Menander ad eum, qui iubebat ollis circumuallare * non facinus ſponſæ refers. Sed tamen ne * alios reprehendere videamur, ipſi nihil interim pronunciante. Hic primus ego: Nullius, inquam, conuiuij cauſa ita manifeſta, ita celebris eſt, vt nuptiarum. Nam & rem ſacram dijs facere, & amicum diſceſſurum excipere conuiuio, aut peregrè venientem licet, ignorantibus hoc neceſſariorum multis. Nuptialis autem menſa indicem habet hymenæum alta voce inclamantem & facem, ac tibiam, quæ Homerus ait mulieribus ad fores ſtantibus eſſe admirationi. itaque cùm nemo ignoret conuiuium agitari, verecundia ducti omnes neceſſarios, familiares, & quocunque tandem pacto ſibi coniunctos inuitant. Probantibus id reliquis, Theo ſermonis in partem ſuccedēs: Eſto: inquit, hæc: non enim abludunt a vero. Sed, ſi placet, id adde, huiuſmodi conuiuia non amicorum tantum eſſe, ſed & ad cognatos pertinere, affinitate alterius familiæ in gentem adſcita: Ac quod plus habet momenti, duabus in vnam coeuntibus familiam, cum accipiens dantis familiares & amicos, tum dans accipientis exiſtimans ſibi comiter demerendos, duplicem conuiuarum faciunt numerum. Denique cùm multa, adeòq; pleraq; in nuptijs mulieres peragant: vbi adſunt mulieres, neceſſe eſt etiam viros adhiberi.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum mare an terra obſonio præbendo præſtet.

GAL[illegible]SVS Eubœæ, vbi thermæ ſunt, locus eſt natura ita fa-[illegible] vt multa habeat ad voluptates liberales conducentia. [illegible]lis & conclauibus exædificatus, vt quaſi pro [illegible] totius Græciæ refectorio vſurpetur. Ibi cum & terre-[illegible]ra capiantur animalia, & volucria, non minus mare an-[illegible] menſæ commodam ſuppeditat, in locis puris mariq; ponè [illegible]profundo multos bonoſque alens piſces. Maximè autem is [illegible]que[illegible]atur vere vigente. Multi enim tunc eò conueniunt, [illegible]que vtuntur in omnium copia rerum conſuetudine, & per [illegible] plurima de rebus ad humanitatem pertinentibus agitant [illegible]loquia. Cum autem ibi degeret ſophiſta Calliſthenes, difficile [illegible] cœnare. Erat enim comitas eius tanta, vt denegare in-[illegible] nemo poſſet: & id iucundiſſimum, quod omnes elegantes [illegible] in vnum locum congregare. Sæpenumerò quidem imita-[illegible]monem de antiquis, multos omniſque generis conuiua[illegible] ad cœnam vocans. plerumque tamen Celeum, quem pri-[illegible] nobilium ac bonorum virorum inſtituiſſe quoti-[illegible] conuentum, idque Prytaneum appellaſſe. Identidem au-[illegible]modi conuenientes cœtibus ſermones ſunt habiti. Eue-[illegible]quando, vt maiorem in modum varij appoſiti cibi occaſio-[illegible] præberent quærendi de obſoniis, terráne an mare ea ſuppe-[illegible] commodiora. Ibi cum reliqui ferè omnes terreſtria lauda-[illegible] multa, omnigena, & innumera generum ac diſcriminum va-[illegible] abundantia: Symmachum Polycrates compellans; Tu ve-[illegible]quum, animal e mare, totque innutrite maribus, quæ ſacram [illegible] vos ambiunt Nicopolin, nõ defendis Neptunum? Equidem [illegible] ſpondit Symmachus, teque mihi adiutorem aduoco, qui [illegible]ima Achaici maris parte frueris. §.1. Enimuerò, infit Po-[illegible]s, a conſuetudine ordiemur. Sicut enim de multis poëtis [illegible] qui reliquis præſtat eximio nomine poëtæ afficimus: ita [illegible]la ſint obſonia, piſcis tamen obtinuit, vt vel ſolus vel [illegible] piſcis obſonium appellaretur, quia virtute reliquis o-[illegible] multò antecellat. Nam obſoniuoros & obſoniorum cu-[illegible] vocamus, non qui bubulis carnibus delectantur, vt Hercu-[illegible] poſt carnem virides ficus edit: non qui ficubus, vt Plato: [illegible] qui uvis, vt Arceſilaus: ſed qui ſubinde in foro piſcario ver-[illegible], & tintinnabulum celeriter exaudiunt. Et Philocratem De-[illegible]es auro proditione parto ſcorta & piſces emere dicens, [illegible]ſtudium ad libidinem homini exprobrauit. Ac non ineptè [illegible]hon quodam obſoniuoro in ſenatu vociferante, Crepabo

medius: Nequaquam, inquit, nos piſcium eſcam facias. Iam qui verſiculum huucce fecit,

Ad capparim viuis, cum liceat ad anthiam,

quid ſibi voluit? Quid, bone Iupiter, volũt ſibi, qui ad oblectationem ſe mutuò inuitantes dicunt, hodie in acta cœnabimus? nonne, quod in littore cœnam, vt eſt, ſuauiſſimam eſſe ſentiunt? non quidem propter fluctus aut lapillos (quis enim in littore lecythum & capparin menſæ adhibeat?) ſed quod copioſi ac recentes piſces menſam ſint inſtructuri. Adde, quod omnium aliorum obſoniorum precium exceditur à marino. Cato ſanè non vltra modum, ſed verè dicendo inuehens in luxum vrbis dixit, Pluris vendi piſcem quàm bouem. Teſtam enim piſcium plenam tanti vendunt, quantum vix redimatur centum ouibus & vno boue capitis loco precedẽte (quod fuit ſacrificij ſolennis genus) mactatis. §. 2. Porrò, vt de medicamentis medicus optimè: de cantu muſicus iudicat: ſic etiam de obſoniorum præſtantia is, qui impendio iis ſtudet. Non enim Pythagora heic arbitro vtemur aut Xenocrate: ſed Antagora poëta, & Philoxeno Eryxidis F. & Androcyde pictore: quem aiunt cùm Scyllam pingeret, piſces circa eam ad viuum vſque ſtudioſiſſimè expinxiſſe, quod obſoniis eſſet deditus. Antagoræ autem poëtæ in caſtris congros elixanti atque accincto superueniens Antigonus rex; putasne, inquit, Homerum congros coquentem Agamemnonis res geſtas deſcripſiſſe? & ille non ineptè reſpondit: Tu verò putas Agamemnonem res iſtas geſſiſſe, curioſè inquirendo quis in caſtris congros elixaret? Hæc, inquit Polycrates, ego pro piſcium patrocinio attuli, fretus & teſtimonio piſces vendentium & conſuetudine. §. 3. Ego verò, ait Symmachus, ſeriò rem, ac magis dialecticè aggrediar. Nam ſi id eſt obſonium, quod cibum reddit ſuauiorem: vtiq; optimum id fuerit obſonium, quod maximè detinere appetitum in cibo valet. Ergo ſicut philoſophi, qui à ſpe, quam vnice prædicabant, Elpiſtici dicti ſunt, nihil eſſe pronunciauerunt, quod vitam magis contineat atque ſpes, qua non condiente eam vita ſit intolerabilis: ita etiam ad alimentum id ponemus appetitum continere, ſine quo id planè ingratum & incommodum ſit futurum. At eorum quæ terra ſuggerit, nihil tale inuenies. mare verò ſalẽ ſuppeditat. Primùm abſq; ſale nihil omninò eſt eſui, qui admixtus ipſum etiam panem condit. Itaq; eodem in fano Neptunus & Ceres habentur Deinde reliquis obſoniis ſales dulcius ſunt obſoniũ. Nam heroes tenui & frugali vſi & exercitatione adſueti victui, omnemq; adſcititiam & ocioſam voluptatem à menſis arcentes ſuis, ita quidẽ vt caſtris ad Helleſpontum poſitis, tamen piſcibus abſtinerent: carnes nihilominus abſq; ſale edere non ſuſtinuerunt: teſtantes id ſolum obſonium repudiari non poſſe. Vt enim colores lumine, ita

ſapores

... ſale opus habent, vt ſenſum adficiant.*. niſi graues iis & ... ridant. Cadauera enim magis ſunt eiicienda quàm ... at Heraclitus. Omnis verò caro mortua eſt, & cadaue... ſalis autem vis tanquam anima ſuperueniens, gratiam ei ... tatem conciliat. Itaque etiam acria & ſalſa ante cibum ... & omninò quibus plurimum ſalis adeſt. hæc enim allici... petitum ad alia obſonia, hiſq; ille delinitus ad reliqua ala... ſq; ſe confert. ſi verò ab aliis incipiat, mox elangueſcit. ... um proinde duntaxat, ſed ad pòtum quoq; condimē... ſales habent. Homerica enim illa cepa, potus cōdimentum, ... potius & remigibus quam regibus conueniebat. Qui verò ... iocrem ſalſuginem, ob conſenſum cum ore ventriculi, ... ne genus guſtu ſuaue & mite reddunt, omnem aquam ... tu. Tum earum quas cepa adfert moleſtiarum nihil ad * ... quin & digerit reliquos cibos, molliores que & obſequen... concoctioni reddit. ... & condimenti gratiam, & vim me... ſales corpori conferant. §. 4. Cæterum marina obſo... a præterquam quod ſunt ſuauiſſima, maximè etiā ſunt ... nam & carnoſa ſunt, & non perinde vt carnes grauant, ... concoquuntur & digeruntur. Teſtimonium mihi per... Zeno hic, atque etiam mehercle Crato, qui ægrotantes ... nes alios cibos ad piſcem ablegant, vt leuiſſimum. Nec ... tione mare ſaluberrima & elaborata corporibus alimenta ... quando etiam nobis aërem tenuitate & puritate com... Rectè ais, inquit Lamprias: ſed aliquid præterea de ... commentemur. Solebat auus meus identidem dicere Iu... ſannans, Eos à iuſtiſſima carne abſtinere. Nos autem di... iuſtiſſimum eſſe obſonium, quod è mari petitur. Nam vt ... ſtibus nullum aliud ius nobis intercedat, ſaltem iiſdem ... bus, aeremq; , lauacra, potum indidem, vnde nos, hau... & pudorem iugulata incutiunt miſerabili voce: tum plera... is familiaria conuictu facimus. Marinum verò omninò à ... alienum eſt genus, & quaſi in alio mundo natum educa... que viuit. neque vox vlla, aut adſpectus, aut miniſterium ab ... cæde nos reuocat. nullus enim nobis vſus eſt eius anima... quod ne viuit quidem apud nos: neque vllo nobis amore erga ... opus eſt. Sed quem nos incolimus locum, ipſis eſt tanquam ... nam in eum ſimul atque peruenere, moriuntur.

QVÆSTIO QVINTA

Vtrum ſuem venerantes Iudæi, aut potius auerſantes, carne eius abſtineant?

HÆc cum eſſent dicta, & quidam in diuerſam partem diſpu... intendiſſent: Calliſtratus eorum ſermonem profligans,

Quomo-

Quomodo, inquit, vobis dictum videtur in Iudæos, Iuſtiſſima eos carne abſtinere? Præclarè admodum, aiebat Polycrates. Ego quidem vehementer dubito, vtrum Iudæi in honorem porci, aut quod animal illud abominentur, eſu carnium ſuillarum ſeſe abſtineant. Nam quæ apud ipſos dicuntur, fabularum ſunt ſimilia, niſi fortaſſe habent ſerias quaſdam rationes, quas non efferunt. ego itaque, aiebat, Calliſtratus, arbitror id animal in aliquo apud iſtam gentem eſſe honore. * Porcus deformis eſt. quid tum poſtea? eſt etiam fœdus. tamen canthara, gryphe, crocodilo, fele turpior non eſt, aut natura ineptior: quorum alia ab aliis Ægyptiorum ſacerdotũ ſanctiſſimis coluntur. Quod autem ſui parcitur iſque in honore habetur, non caret ratione. Prima enim ſus (vt aiunt) roſtro terram findens, veſtigium arationis impreſſit, ac vomeris opus ſubmonſtrauit: quem hynin inde dictum ſunt qui putent. Iam Ægyptij qui cauam & mollem incolunt regionem, omninò etiam aratri vſum non admittunt: ſed poſtquam Nilus eluuie ſua ſolum rigauit, eum ſubſequentes, ſues in agros depellunt. eæ verò calcanda ac fodienda tellure celeriter eam altè ſubuertunt, ſemenq; occulunt. §. 1. Neque rapi in admirationem hoc debet, ſi ſunt qui hac de cauſa ſuum eſu abſtinent: cum apud barbaros alia animalia in maiore ſint honore ob cauſas viliores, aut etiam plane ridiculas. Nam murem araneum (ſi quidem is mygale eſt.) diuinos reperiſſe honores aiunt apud Ægyptios propter cæcitatem: quod tenebras luce antiquiores ij arbitrentur: eamque è muribus naſci quinta ætate, in nouilunio: atque iecur eius deminui lumine Lunæ deficiente. Leonem verò Soli dedicant, quod de curuiunguibus quadrupedibus ſola leæna videntem edat fetum, quod momento temporis dormiat, oculiq; dormientis ſuffulgeant. * & quod Leontini fontes & hiatus ſuos noua aqua repletos inueniunt, Nilo exundante quando Sol per Leonem tranſit. Ibin ferunt recens ex ouo excluſam duas appendere drachmas: quantum etiam recens nati infantis cor appendit. Ibis quoque pedum diductione, eorum inter ſe & cum roſtro comparatione, triangulum repræſentat æquilaterum. Et quis tandem has culpet Ægyptiorum ineptias, cum memoria proditum ſit Pythagoricos quoque album venerari gallum: & de marinis mullo maximè vrticaque abſtinere. magos autem, qui à Zoroaſtre deſcẽdunt, terreſtrem echinum quam maximè venerari, mures aquatiles odiſſe, diiſque earum & beatum iudicare eum qui plurimos interfecerit. Exiſtimo autem Iudæos, ſi abominarentur porcum, interfecturos eum fuiſſe, ſicut mures necant magi. Nunc tam interficere, quàm edere ſuem iis eſt religio. Et fortaſſis rationi hoc conſentit, ſicut aſino ſuus eſt apud eos honor, qui fontem aquæ eis demonſtrauit: ita ſuem eos reuereri, vt ſationis & arationis magiſtram. Niſi fortè etiam lepo-

rum

[illegible] ſtinere Iudæos dicendum putemus, quod vt pollutos [illegible] auerſentur. neque * §. 2. ſermonem excipiens Lam- [illegible] poris quidem * propter * * beſtia ſimilima. Videtur [illegible] s magnitudine & celeritate ſentiendi inſtrumentorum [illegible] n & color, & aures, & nitor oculorum, & ſalſum mira- [illegible] nuenit: vt nihil omnino tam paruum tam magno ſit, ad [illegible] quod attinet, ſimile. Niſi me hercle etiam ob ſimilitudi- [illegible] one Ægyptiorum ducti, velocitatem animalis diui- [illegible] nt, itemq; ſenſus inſtrumentorum ſubtilitatem. Nam [illegible] li adeò ſunt indefeſſi, vt etiam apertis iis dormiant. [illegible] autem exaudiendi videtur aliis anteire. cuius admira- [illegible] Ægyptij in ſuis ſacris litteris picto lepore auditum ſi- [illegible] am autem carnem Iudæi abominari * quod maxi- [illegible] ai abhorrent a vitiliginibus & lepra, quas putant eſu ha- [illegible] um adſciſci. Etenim videmus ſuem ſub ventre plenum [illegible] & [illegible] abioſis malignè puſtulis: quæ ſauè exiſtimantur à [illegible] ris affectione & corruptela eorum quæ intus ſunt, in [illegible] m erumpere. Porro autem ſuis victus ita turbidus & im- [illegible] non caret vitio. nullum enim animal videmus ita gaude- [illegible] ſo[illegible]dis imputriſque locis, etiam ſi non incanius ratio- [illegible] & naturæ quam in ſeſe habent. Oculi etiam porcorum [illegible] tur contrac[illegible], & humi defixi, vt nihil eorum vnquam cer- [illegible] ſupernè ſunt, neque in cœlum intueantur: niſi ſupini [illegible] turam facti pupillas ruiſum obuertant. ideoque animal [illegible] amo[illegible]ſſimum, vbi ſupinatum fuerit, tacere attonitum [illegible] conſpectu cœli, maiorique metu vociferationem eius [illegible] ant. Si verò fabuloſa etiam licet huc adferre: fertur A- [illegible] rfectus. Adonis autem idem cum Baccho eſſe cre- [illegible] lta peraguntur in vtri[illegible]que ſacrificiis, quæ fidem faci- [illegible] tiæ. Alii Adon[illegible]dem fuiſſe amaſium Bacchi autu- [illegible] verſus eſt in hunc ſen[illegible]m Phanoclis, amori deditu ho- [illegible]

[illegible] errars diuûm cûn [illegible] ſſet Adonin,
[illegible] o[illegible]ſ[illegible]ctans eoregiam, [illegible]

[illegible] Symmachus admiratus admodum ea quæ erant dicta, [illegible] quit, gentilem noſtrum deum ô Lampria, Euium & ex- [illegible] m mulierum dictum, & cuius gloria inſanientium floreat [illegible]us, Ebræorum myſteriis transſcribis atque adoptas aut [illegible] eſt ratio quædam, quæ Adonidem cum Baccho eundem [illegible] ſt[illegible]t. Mœragenes autem ſuccurrēs: Fac, ait, hunc miſ- [illegible] go, qui Athenienſis ſum, reſpondeo tibi ac dico, diuerſos [illegible] quam eſſe. Et quidem pleraque huc pertinentia argumenta, [illegible] axat nota ſunt & dici fas eſt, qui Trietericam (ſeu Trien- [illegible] apud nos Panteleian (perfectum nimirum numinis cultū)

miniati

initiati teneat. Quæ verò edisserere inter amicos nulla religio prohibet,maximè apud vinum & dona Bacchi, ea, ſi iſti iubent, paratus ſum proferre.Cùm iuberēt & flagitarent omnes:Primum, inquit,maximæ & perfectiſſimæ Iudæorum ſolennitatis & tempus & modus cum Bacchi ſacris congruit. Quod enim ipſi vocant Ieiunium, id ſic celebrant, vt maximè feruente vindemia proponant menſas in quibus expoſitæ ſint omnis generis fruges: & ſub tabernaculis deſident, potiſſimum è palmitibus & edera quæ contexuntur: & diem quæ feſtum antecedit, Tabernaculariam nominant. Paucis verò poſt diebus aliam feſtiuitatem non obſcurè,ſed omninò apertè Baccho nuncupatam celebrant. Eſt etiam ſolenne apud eos feſtum cradephoria a palmitibus geſtandis, & thyrſophoria, vbi thyrſos geſtantes in templum intrant. quid intus faciant, ignoro: credibile eſt Bacchi ab iis ſacra peragi. nam & tubis exiguis, ſicut Archiui Bacchanalibus, vtuntur ad euocationem numinis: & alij progrediuntur citharis ludentes,quos ipſi Leuitas appellant, ſiue a Lycio, ſiue ab Euio (vtraque vox Baccho congruit) ita dictos. Opinor etiam ſabbatorum ferias non planè à Baccho eſſe alienas. Quod enim Sabbos etiamnum multi Bacchos appellent, eamque edant vocem dum orgia Bacchi celebrant * licet & e Demoſthene oſtendere, & è Menandro, & non de* aliquis fortè dixerit, factum eſſe ob aſebeſim, id eſt,impietatem,qua tenentur bacchantes.Ipſi autem huic ſermoni teſtimonium dicunt. ſabbatum enim colentes, maximè ad bibendum & ebrietatem inuicem ſeſe inuitant: aut ſi qua grauior res obſtet, omninò quidem guſtare merum in more habent. Has fortaſſe aliquis eſſe coniecturas aſſerat. §. 4. Sed alia ſunt argumenta, quæ planè noſtram demonſtrent ſententiam.

* Primùm enim arguit hoc pontifex maximus, qui feſtis diebus mitratus ingreditur,hinnulli pellem auro contectam indutus,tunicamque ad talos pertinentem geſtans,& cothurnos.multa autem tintinnabula dependent de veſte,quæ inter ambulandum ſtrepitum edunt,vt & apud nos. Sonitibus autem nunc vtuntur in ſa- * crificiis & æratas dei nutrices appellant, monſtraturque in aduerſis ſublimi thyrſus expreſſus, & tympana. quæ ſane non alii deo,quàm Baccho conueniunt. Porrò autem mel ſacrificiis non adhibent: quod eius admixtione vinum corrumpi videatur, eoque libabatur & ebrietas parabatur antequam vitis exſtitiſſet. & hodieque barbari,qui vino carent, mulſum bibunt, dulcedinem radicibus auſteris & vini ſaporem æmulantibus medicantes. ac Græci Nephalia,id eſt, ſobria hæc & libationes melleas diis offerunt: quod vino maximè aduerſam naturam mel habeat. Bacchum verò à Iudæis coli,id quoque argumento non leui eſt,quod inter multas pœnarum formas vna maximè odioſa eſt,qua vino interdi-

... dicitur damnatis ad certum tempus, quod à iudice præſcri- ... qui autem ſic puni- *

Deſunt reliqua huius libri. Exſtant autem capitum indices, quos ſubiungo:

QVÆSTIO SEXTA.

Quis apud Iudæos deus?

QVÆSTIO SEPTIMA.

Cur ... planetis cognomines, non ſecundum illorum ordinem, ſed inuerſè numerant? in qua etiam de ordine clauorum.

QVÆSTIO OCTAVA.

Cur annulos potiſſimum in digito geſtant, qui medio proximus eſt?

QVÆSTIO NONA.

In ſigillis deorumne, an ſapientum virorum gerendæ imagines?

QVÆSTIO DECIMA.

Cur medium lactucæ à mulieribus non comedatur?

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SEV *Conuiualium diſputationum liber quintus.*

Q... hoc tempore tuus, Soſſi Senecio, ſit de voluptatibus animi & corporis ſenſus, mihi quidem ignotum eſt,

——multi dirimunt quoniam nos
Vmbroſi montes, atq; obſtreperi maris vnda.

... mihi videbare non admodum amplecti, aut probare ... ſententiam, qui animo nullam peculiarem delectationem, nullum proprium gaudium, nihil quod pro ſe ipſe expeteret concedebant: ſed cùm ſimpliciter vitam corporis comitem, eiuſque affectionibus vnà vel gaudere vel mœrere cenſerent, vtpote qui inſtar materiæ formas in ſe admittentis rerum, ... in morem ſpeculi ſimulacra eorum, quæ carnis ſenſibus ac... nec pientis, adfectus eſſet. Cuius illiberalis opinionis

falſitas

falſitas cum multis aliis detegitur argumentis: tum in conuiuiis vrbani atque belli homines ſtatim à cœna ad colloquium veluti ſecundas menſas ſe conferentes, iiſque inuicem oblectantes, vnde ne tantillum quidem voluptatis in corpus redit, teſtatur ſuum eſſe peculiarem penum voluptatibus animi, propriaſque ei voluptates, alienas reliquas quæ corporis contagio percipiuntur. Sicut igitur nutrices, quæ cibum infantibus præbent, parum percipiunt voluptatis: ſaturatis autem iis & fletu miſſo dormire orſis, ipſæ tum pro ſe commodo cibo potuque fruuntur. ita animus in partem venit voluptatum, quæ edendo bibendoque percipiuntur corporis appetitionibus in morem nutricis inſeruiens, eiuſque deſideriis ſe accommodans, concupiſcentiamque demulcens. vbi verò illud mediocriter affectum conquieuit, ibi tum defunctus ſuo miniſterio & negociis vacuus, exinde ſuas ad voluptates cōuertitur, diſputationibus ſe recreans & diſciplinis, hiſtoriiſque & ſubtilium rerum quæſtionibus. Et quid de his dicam? cùm videamus importunos homines, & à litteris humanioribus alienos a cœna animum ad alias voluptates quam longiſſimè a corpore abducere, ænigmata, gryphos, & nomina certo numerorum ſymbolo tecta proponendo, atque hinc mimis, ethologis, Menandroque & eius fabulas agentibus locum conuiuia ceſſerunt. non quod dolorem aliquem corpori demerent hi, aut lenem carni blandumq; motum adferrent: ſed quod naturalis in animo vniuſcuiuſque contemplandi & philoſophandi cupiditas ſuam quandam delectationem requirit, poſtquam occupationibus & miniſteriis quæ corpori impendimus, liberati ſumus.

Qvæstio Prima.

Cur cum voluptate quadam audiamus eos, qui iratorum vel mœrentium geſtus repræſentant: iratos aut dolentes vere, moleſtè feramus?

TAles diſputationes habitæ ſunt etiam te præſente. Cum enim Athenis Strato comœdiam docēdo magnam reportaſſet laudem, ac frequētes de ipſo ſermones, Boethus Epicureus nos conuiuio excepit, multis qui ab eadem erant ſecta ad cœnam adhibitis. Deinde, quod fieri inter doctos adſolet, comœdiæ mentio ſermonem eò deduxit, vt quæreretur, Qua de cauſa iratorum, dolentium, aut metuentium ſibi voces non ſine moleſtia audimus: qui verò iſtos animi motus imitando exprimunt, voceſque & geſtus referunt eorum, nos delectant. Iſti omnes vno fere ore hanc ad[illegible]ratiōnē: Præſtare imitatorem vere ſic adfecto, eo quòd ipſe ſic adfectus non ſit: idq; nos ſentientes delectari & gaudere.

Ego

Ego autem, tametſi pedem in alieno, quod aiunt, choro ponere, tamen hæc dixi. Cùm natura ſimus ratione præditi, artiumque amantes, iis quæ ſcitè & artificioſè aguntur, idque feliciter, familiariter afficimur, eaque admiramur. Nam veluti apis ob ſtudium dulcedinis ſuum omnem materiam, cui melleum aliquid inſit, conſectatur: ita homo natura artium ſtudioſus & pulcritudinis, omne opus, omnem actionem mente ac ratione conſtantia amplectitur & diligit. Itaque ſi puerulo proponas iuxta paruum panem, & catellum vel buculam è farinis effictam, ad hoc illum, non ad panem ferri cernes. itemque ſi rude argentum, & ſimul argenteum animalculum aut poculum præbeas, id potius deliget, cui videt aliquid rationis & artis eſſe admixtum. Itaque iſtius modi homines etiam magis delectantur ænigmatibus, & iocis aliquid inuolucri ac difficultatis habentibus. nam elegantia & ſubtilitas naturam, vtpote ei accommodata & vernacula, nemine docente ad ſe trahit. Quoniam ergo is, qui verè iraſcitur aut dolet, in quibuſdam communibus adfectionibus & exemplis cernitur, in imitatione autem calliditas & probabilitas viſitur, ſi quidem ea ſucceſſu non careat: his delectari ſolemus, offendi iſtis. §. I. Etenim eodem nos modo adficiunt ſpectacula. Homines enim morientes aut morbo conflictatos ſine moleſtia non videmus. Philoctetam pictum, & effictam Iocaſtam (in cuius faciem aliquid argenti admiſcuiſſe ferunt artificem, vt æs hominis exanimati & contabeſcentis ſpeciem in ſuperficie referret) cum voluptate ſpectamus & admiramur. Atque hoc, aiebam, contra vos Epicureos Cyrenaicis non leue eſt argumentum, non circa viſum aut auditum, ſed in animo eſſe oblectationem, quæ è ſpectaculis & auditionibus percipitur. Quippe gallina continenter vociferans, & cornix, moleſtum eſt ingratumq; auditu. qui autem gallinæ cantum imitatur aut cornicis, is voluptatem adfert. Et tabe correptos nō adſpicimus abſque moleſtia: eorundem ſimulacra ſpectare nobis eſt volupe. quia nimirum animus imitatione trahitur: quod quidem eius naturæ conuenit. Alioquin enim quid paſſi, aut qua extrinſecus adfectione accidente Parmenonis ſuem ita admirati ſunt homines, vt in prouerbium abiret? Et quidem ferunt Parmenone ob hanc rem celebri, quoſdam idem æmulando certaſſe. cumque homines præiudicio occupati dicerent, Bene hoc, ſed nihil ad Parmenonis ſuem, quendam cum porcello ſub axilla geſtato prodiiſſe: & cum vero ſuis grunnitu homines tamen dicerent, Et quid hoc ad Parmenonis ſuem? eum emiſſo in mediū porcello arguiſſe, non veritatem eos in iudicando, ſed opinionem ſequi. Quo maximè fit manifeſtum, eandem ſenſus adfectionem non eodem modo animum adficere, niſi accedat perſuaſio, id quod fit ſtudioſe ac cum ratione confici.

QVÆSTIO SECVNDA.

Poëticam concertationem antiquam fuiſſe.

CVm Pythia celebrarentur, diſputatum fuit de abolendis adſcititijs certaminibus. Nam cùm vltra ea, quæ tria erant antiquitus inſtituta certamina tibicinis Pythici, cithariſtæ, ac citharœdi, admiſſus eſſet tragœdus: quaſi porta aperta iam non reſiſti potuit confertim irrumpentibus omnis generis auditionibus. atque inde varietas quidem certamini non iniucunda & feſtiuitas parta eſt: ſeueritas tamen & elegantia deminuta: & cum iudicibus multum moleſtiæ factum eſt, tum multæ (vt ſolet) multis victis inimicitiæ. Non poſtremo loco cenſebant fabularum ſcriptores & poëtarum gentem inde amoliendam. neque hoc odio litteraturæ impulſi, ſed quod ij longè omnium certantium nobiliſſimi pudorem incuterent, moleſtiamq; adferrent, cùm omnes ſciti elegantesque haberentur, neque tamen vincere vniuerſi poſſent. Nos autem in concilio dehortati ſumus eos, qui mouere res conſtitutas ac nouare cuperent, certaminique tanquam muſico inſtrumẽto neruorum & vocum multitudinem vitio darent. Atque in cœna, quam Petræus præmiis tribuendis præfectus præbebat, cùm de eadem re ſermo incidiſſet, muſicæ ſumus patrocinati: pronunciauimuſque poëticam non ſero aut nuper ad ſacra certamina veniſſe, verùm antiquitus coronas pro victoria reportaſſe. §.1. Non deerant, qui putarent, me obſoletas res in medium adducturum, puta Oeolyci Theſſali ſepulturam, & Amphidamantis Chalcidẽſis: in qua ferũt Homerum & Heſiodum carminibus certaſſe. Ego his, quod grammaticorum ſermonib⁹ omnia eſſent trita, vt & eos qui in funebribus Patrocli ludis non haſtam iaciendo, ſed dicendo præmium meruiſſent, Achille huic etiam rei munera largiente: his, inquam, omiſſis, id dixi, quod Acaſtus Peliam patrem funerans poëmatum certamen inſtituit, idque Sibylla vicit. Heic cùm multi me reprehenderent, & narrationis tanquam abſurdæ teſtem aliquem poſcerent: commodum recordatus aſſerui Aceſandrum in opere de Africa autorem eius eſſe. Sed huius, aiebam, lectio non eſt omnibus in promtu. Scriptum autem Polemonis de theſauris Delphicis exiſtimo pleriſque veſtrûm curæ fuiſſe vt legerent: itaque oportet, hominis variè docti, & non oſcitanter in rebus Græcis verſati. Ibi ergo legetis in Sicyonio theſauro repoſitum libellum aureum, dedicatum ab Ariſtomacha Ery.... poëtria, cùm Iſthmia viciſſet. §.2. Neque eſt, quod attoniti ſpectemus Olympia, tanquam Fati in morem certamina immutabilia cui ſint. Nam Pythia muſicorum tres aut quatuor concertationes exordij loco habebant. Gymnicum certamen initiò ferè ita fuit inſtitutum. Olympiis omnia, curſu excepto, additamentorum

loco

loco acceſſerunt. Multa etiam quæ poſuiſſent, deinde rurſum ſuſtulerunt, vt certamen quod multo tergo equitem geſtante, & alterum quod curru iunctis mulis obibatur. (hoc apenam, illud calpen vocabant.) Sublata eſt etiam corona quæ pueris quinquertio certantibus fuerat propoſita, omninoque multa in feſtiuitate ea nouè ſunt inſtituta. Iam hoc quoque notum eſt, olim ſingulare certamen apud Piſam fuiſſe celebratum, vbi quidem etiam * necaretur victus aut ſe dedens. ne denuò autorem hiſtoriæ requiratis, cuius ſi mihi inter pocula nomen memoria non ſuggerat, ridiculus fiam.

QVÆSTIO TERTIA.

Quid cauſa ſit, quod pinus Neptuno & Baccho ſacra habetur, & quod initio è pinu corona victoribus Iſthmico certamine data eſt, deinde ex apio, nunc rurſum pinea.

CORINTHI in cœna, cùm nos Lucanius pontifex maximus excepiſſet conuiuio: quo tempore Iſthmia agebantur quæſtio incidit. qua de cauſa è pinu corona eo certamine victori daretur. Ac Praxiteles quidem enarrator fabuloſam rationem attulit, dicens ita ferri: Melicertæ corpus inuentum fuiſſe à mari ad pinum alliſum. Etenim non procul Megaris locum eſſe, qui pulcræ curſus appelletur: quod Megarenſes ferant hac Ino cum infante quem geſtabat ad mare cucurriſſe. Vulgatam porrò aiebat eſſe opinionem, peculiare Neptuno eſſe pineum ſertum. Heic cùm addidiſſet Lucanius, arborem etiam Baccho conſecratam haud abs re Melicertæ honoribus fuiſſe deſtinatam: hoc ipſum in quæſtionem venit, ecqua tandem ratione veteres pinum Neptuno Bacchoque conſecrauiſſent. Ego oſtendi mihi nihil ea in re ineſſe abſurdi videri. Vterque enim, aiebam, deorum humido & genitali principio præeſſe cenſetur: & Neptuno à fecundandis ſtirpibus, Baccho Dendritæ, id eſt, arborum tutori, omnes propè Græci ſacrificant. Verùmtamen dicere aliquis poſſit peculiariter Neptuno primum conuenire: non, quod Apollodorus putauit, quia mari finitima ſtirps ſit, aut quia itidem vt mare ventos delectet (nam & hoc ſunt qui dicant:) ſed ob nauium potiſſimum conſtructiones. Pinus enim, & cognatæ ei arbores picea ac larix, cùm ligna nauigiis aptiſſima ſuppeditant, tum picis ac reſinæ vnguentum, ſine quibus compactorum lignorum nullus erat futurus in mari vſus. Pinum porrò conſecrauere Baccho, quia vino ſuauitatem conciliet. Nam quæ loca pinubus abundant, in iis vinum ſuaue vites generant. Theophraſtus id calori terræ imputat. vniuerſè enim pinum in argilloſis naſci locis: & argillam, calida cùm ſit, excoctioni vuarum ſubſeruire? ſicut eadem aquam etiam leuiſſimã & ſuauiſ-

ſuauiſſimam edit. præterea admixta frumento, additamentum largum eo ſua caliditate roborando augendoque adfert. Enimuerò probabile eſt è pinu ipſa vitem accipere ſua emolumenta, cùm ad conſeruandum vinum multis modis ea conducat. Nam & pice vniuerſi vaſa oblinunt, & reſinam multi vino admiſcent, vt de Græcis Eubœenſes, & in Italia qui ad Padum accolunt. & è Gallia Viennæ vicina vinum picatum adfertur, quod in ſummo eſt apud Romanos precio. Hæc enim non tantum bonum quendam odorem indunt, ſed vinum quoque commodum redigunt, calore ſuo muſteas & aquoſas partes celeriter conficientia. §.1. Ea poſtquam dicere fuerunt * de rhetoribus is, qui maximè libros ad humanitatem facientes euoluiſſe videbatur: Dij boni, inquit: quaſi verò non nuper admodum è pinu cœperit corona Iſthmiorum peti, cùm ante apio redimerētur? Sanè in comœdia audire eſt auarum quendam iſta dicentem:

Libenter Iſthmia precio hoc vendam tibi,
Apij corona quanto prorſus venditur.

Narrat etiam Timæus hiſtoriæ ſcriptor, Corinthijs cùm de Sicilia cum Carthaginienſibus dimicaturi ad pugnam irent, occurriſſe quoſdam qui apium ferrent. quod cùm plerique aduerſum oblatum eſſe putarent omen, quia apium videtur inauſpicatum eſſe, & qui periculoſè ægrotant, eos apio opus habere dicimus: Timoleon animos ſuorum dictis erexit, Iſthmiorumq; admonuit, quibus Corinthij victores apio coronarent. Ad hæc prætoria Antigoni nauis cùm è puppi eius ſpōte enatum eſſet apium, Iſthmia fuit cognominata. Iam ſcolium hoc carmen manifeſtum teſtam in more fuiſſe ait aptio tectam.* ſic autem eſt compoſitum:

Minerua tellus vſta validis ignibus
Bacchi nigrum gremio occulit acris ſanguinem;
Ore Iſthmicos ſuo tenetq; ſurculos.

Aut hæc, aiebat, non lect * pinum, vt non adſcititiam aut nouam, ſed maiorum more vſurpatam, & antiquitus in coronis Iſthmicis cui locus fuerit, prædicantes §.2. Commouit nonnihil adoleſcētes quidem ſermo hic, à viro variæ doctrinæ multiplicisque litteraturæ habitus. Lucanius verò me inruens, ſimulq; renidens; Proh Neptune, inquit, quanta literarum copia. Alij autem, vt apparet, ignoratione, & imperitia noſtra abuſi contra nobis perſuaſerunt, pineam fuiſſe apud maiores noſtros Iſthmiorum coronam: apium autem è Nemea imitatione quadam, alienum cùm eſſet, huc obrepſiſſe, Herculis gratia, pinūmq; ſuo loco expulſam, habito apio pro re his ſacris idonea. aliquanto poſt tempore pinum recuperaſſe priſtinam dignitatem, & nunc eſſe in ſummo flore atq; honore. Mihi quidem fides facta eſt, animumque aduerti: atq; adeò

multa teſtimonia huius rei edidici ac commemini. Nimirum Euphorio ſic de Melicerta ſcripſit:

Plorantes puerum tunc frondibus impoſuerunt
De pino ſumtis: vnde & mos ferre coronam
Iſthmia vincenti. neq; enim illo tempore Mnemes
Natus ad Aſopi partu prorepſerat vndas,
Ille Charon apij primus qui tempora denſis
Implicuit ſertis: inuentor moris, & auctor.

Et Callimachus apertius etiam aliquantò rem explicat, apud quẽ Hercules ſic dicit de apio:

Hoc, vbi Neptuno peragent certamina ſacra,
Victori ſignum congruet Iſthmiaco.
Atq; Corinthiacis pinus victoribus olim
Gloria, nunc Nemea ritibus obſoleat.

Prætereà, niſi fallor, incidi in Proclis ſcriptum, qui narrat primò certatum fuiſſe de pinea corona: deinde cùm inter ſacra haberi hoc certamen cœpiſſet, eq è Nemea feſtiuitate traductam fuiſſe coronam ex apio. Fuit autem Procles iſte vnus ex iis, qui in Academia Xenocrati operam dederunt.

QVÆSTIO QVARTA.

De eo, quod eſt apud Homerum,

Ζωρότερον δὲ κέραιρε. —

VIDEBATVR nonnullis, qui in cœna nobiſcum aderant, ridiculus Achilles, qui iuberet meracius (id enim eſt quorundam opinione *ζωρότερον*) infundere Patroclum, & hanc ſubiungeret mandato cauſam, vt diceret velle ſe hoc ideò fieri, quia cariſſimos viros ſuo excepiſſet contubernio. Niceratus ibi Macedo, ſodalis noſter, contendebat non merum, ſed calidum appellari eo loco *Zoron*: à feruendo & vita vocabulo declinato. neque id ratione carere, vbi amici homines adueniſſent, nouum denuò temperari craterem: cùm nos quoq; diis libaturi, de integro vinum miſceamus. Soſicles autem poëta recordatus Empedoclis, qui dixerat in vniuerſali mutatione *Zorotera* fieri, quæ prius fuiſſent permixtionis expertia: ab Achille vinum probè temperatum aiebat *Zoron* dici: neque eſſe quod obſtet, quo minus Achilles Patroclo imperet, vt vinum ad potum bene temperet. neque nouum aut inſolens eſſe, quod comparatiua loco poſitiuorum vſurpantur. Antipater verò ſocius noſter aiebat, priſca Græcorum lingua annos fuiſſe *horos* dictos: *Za* autem ſolere magnitudinem notare: itaque ab Achille precioſum & vetuſtum vinum *Zoron*, quaſi *Zaoron* nominatum. Ad hæc ego in memoriam eos reuocare iuſſi, quod cùm dicerent Zoroteron pro calido accipi à nonnullis, ſimul intellige-

rent calore celeritatem innui. vt cùm nos famulos iubemus calidius, id eſt, velocius, miniſteria obire. Sed tamen, inquam, puerilis eſt veſtra contentio, qui veremini ne abſurdo alicui obnoxium Achillem faciatis, ſi fateamini eum præcepiſſe vt meracius vinum infunderetur. quod ſuſpicatus fuit Zoilus Amphipolita. Qui ſanè primum id ignorauit, quod Achilles Phœnicem & Vlyſſem ſciens eſſe ſenes, & diluto non delectari, ſed mero, reliquorum ſenum more, iuſſit validiorem potum apparari. Deinde cùm eſſet Cheironis diſcipulus, & non imperitus victu curandi corporis rationum, ratiocinatus nimirum eſt corporibus in ocio præter conſuetudinem degentibus temperamentum conuenire remiſſius & languidius: nam equis quoque inter alia pabula apium præbet, non abſque ratione: ſed quia equi præter morem ocioſi læduntur pedes, aduerſus quod damnum remedio eſt, vt quod maximè apium. itaque in Iliade non inuenies aliàs equo apium exhibitum, aut aliquid ſimilis ſaporis. Sed Achilles, vtpote medicus, cùm equos ſolerter curauit: & corpori ſuo deſidens in ocio facillimam rationem victus vt ſaluberrimam procurauit. viros autem qui in pugna diē exegiſſent, exiſtimans non eo victu, quo deſides, eſſe tractandos, vinum præberi iuſſit meracius. Aliàs quoque Achilles natura non videtur fuiſſe vinoſus, ſed immiti ingenio; vt quidam de eo dixerit:

Non etenim miti eſt animo, aut placabilis hic vir,
Sed valdè rigidus.——

Atque ipſe quodam loco liberè collaudans ſeipſum, multas ſe inſomnes noctes ait exegiſſe. cùm ſanè breuis ſomnus merum bibenti non ſufficiat. Et Agamemnoni conuicium faciens, temulentum appellat, primo hoc vitium loco exprobrans, quod odiſſet maximè. vt iam omninò rationi conuenientiſſimum ſit, eum iſtis viris ad ſe venientibus operam dediſſe, ne vim mixtio, qua ipſe ſoleret vti, illis ob vini imbecillitatem non ſatis eſſet accommodata.

QVÆSTIO QVINTA.

De his qui multos ad cœnam vocant.

Cùm Alexandrea rediremus, & nemo non amicorum nos conuiuio exciperet, factum eſt, vt de diſcumbendo multi orirentur ſermones, cùm res ea multis inconuenientibus videretur difficultatibus patere: eò, quod ſinguli multos, & vtcunque eò pertinere creditos ad cœnam vocabant: itaque & in conuiuiis turbulenta fiebat conuerſatio, & mox eadem diſſoluebantur. Cùm autem Oneſicrates medicus non multos, ſed admodum neceſſarios & intimos cœnæ adhibuiſſet, venit mihi in mentē eius, quod Plato dixerat, de augmento vrbium, poſſe ad conuiuia accommodari.

dari. Magnitudo enim conuiuij iuſta eſt, quandiu cõuiuium manere poteſt. vbi ob conuiuarum multitudinem modum excedit, vt iam compellationes, mutua comitas & noticia excludantur, ne conuiuium quidem eſt. Oportet enim non vt in exercitu internunciis, aut in triremi iuſſa gubernatoris renunciantibus vti: ſed vnum quenque pro ſe cum aliis colloqui: cùm conuiuium chori in morem perſonam imam ita collocare debeat, vt ſummam exaudire poſſit. §. 1. Hæc ego cùm dicerem, auus noſter Lamprias in medium iam proloquens: Ergo, inquit, non in cœnando duntaxat, ſed & in vocando ad conuiuium, opus habemus moderatione. Eſt enim, puto, etiam quædam humanitatis incontinentia, neminem compotorum prætereiens, ſed omnes tanquam ad ſpectaculum aut ad auditionem trahens. Mihi quidem non ita ridiculum facturus videtur conuiuij præbitorem panis vel vini defectus, vt ſpacij & loci inopia: cuius oportebat ſemper copiã paratã eſſe nõ tantum inuitatis, ſed vltrò etiam ſuperuenientibus hoſpitibus atq; peregrinis. Iam panis aut vinum ſi nõ ſufficiat, culpam licet in ſeruos tanquam furto rem ij minuerint conferre: loci inopia, in multitudinem inſumti, ſocordiæ eſt inuitantis imputanda. Mirabiliter etiam probatur Heſiodus, quod cecinit:

Vaſtum principio chaos exſtitit ——

oportuit enim ſpacium & locum initio poni, vbi reciperentur res natæ. quod non obſeruans meus filius, conuiuium heri tale inſtituit, in quo iuxta Anaxagoræ dictũ omnes res ſimul eſſent. Enimuerò etſi loci apparatuſque ſit ſatis, tamen vitanda eſt conuiuarum multitudo, quæ communionem ſermonis & compellationem è conuiuio tollit: cùm toterabilius ſit vini, quàm loquendi communicationem à cœna abeſſe. Itaque Theophraſtus iocans tonſtrinas appellauit conuiuia vini expertia, ob loquacitatem ibi deſidentium. §. 2. Sermonis autem ſocietatem abolent, qui multos in vnam cœnam ingerunt: immò id efficiunt, vt perpauci inter ſe colloquantur. duo enim aut tres proximi inter ſe confabulari poſſunt, longius remotos neque norunt, neque adſpiciunt, equi curſum diſtantes

Hic vbi tendebant alij Telamonius Aiax,
Hic vbi Pelides alij ——

Proinde non rectè diuites luxuriant, domos ædificantes, triginta lectorum atque amplius capaces. is enim apparatus eſt conuiuiorum ob amicitiæ mutuo vſu alienorum: & ſolennis pompæ præſidem potius quàm conuiuij rectorem requirentium. Verùm illis cum venia hoc licet. inopes enim & verè cæcas putãt fore diuitias & incluſas. ſi non tanquam in tragœdia teſtes habeant ſpectatores. Nobis ne multos ſimul inuitemus hoc erit remedij, vt ſæpenumerò paucos vocemus. Nam qui rarò admodũ, & (quod aiunt)

per harma conuiuia inſtruunt, iis neceſſitas incumbit vnumquenque familiarium & notorum in numerum conuiuarũ eo cooptandi. Qui frequentius, ternos aut quaternos vocando conuiuia nauium inſtar, quibus amnes traijciuntur, laxa & leuia reddunt. §. 2. Cæterum diſcrimen aliquod multitudinis amicorum facit cauſæ adſidua ratiocinatio. Vt enim ad vſus noſtros non vniuerſas eorum copias, ſed ſingulos ad eos aduocamus, ad quos apti ſunt: ad deliberationem prudentes, ad cauſam dicendam diſertos, ad peregrinationem quibus victus eſt expeditus & ocium: ita ad conuiuia quoque ſubinde idonei ſunt adhibendi. Idoneos voco, principi conuiuium præbenti eos qui magiſtratum gerunt, ſi quidem amici ſint, & proceres ciuitatis: In nuptiis autem & natalitiis, qui genere attingunt, & Iouis Homognij ſunt participes. Atque in talibus conuiuiis & feſtiuitatibus maximè illi conuocandi ſunt, qui inuicem in bona ſunt gratia. Neque enim cum deo alicui ſacrificamus, omnibus ſimul etiam vota facimus, quãtumuis eodem in templo, eodem altari colantur: ſed cùm tres miſceantur crateres, aliis è primo, è ſecundo aliis, ſunt quibus è tertio libamus. Inuidia namque extra deorum ſtat chorum. Diuinus autem nimirum etiam amicorum eſt chorus beneuolè diſtributus in conuiuiis.

QVÆSTIO SEXTA.

Quid cauſa ſit, quod initio cœnæ anguſte, poſtmodo laxe ſedetur?

HIs dictis, ilicò quæſitum fuit de anguſtia accumbentium initiò, ac deinde laxatione: cum videatur contrarium debuiſſe fieri, corporibus in cœna diſtentis. Fuerunt qui formam diſcumbendi cauſarentur. omninò enim in latum diſcumbere nos, vt qui dextras in menſam protendamus: cœnati autem magis in latus nos obuertamus, corporiſque figuram acutam reddamus: neque iam ſecundum ſuperficiem ferè, ſed ad lineam ſpacium occupemus. Sicut ergo tali minus loci occupant ſi recti, quàm ſi proni cadant: ita vnumquenque noſtrum principiò in faciem proclinari dum in menſam intuemur: deinde transformare accubitum in altitudinem ex latitudine. Plerique ſtragulo cauſam adſcribebant. id enim dum accumbitur, dilatari & laxius fieri: quomodo calcei attritu paulatim diducuntur, & pedi ſpacium concedunt. Senex autem iocans; Duos, inquit, conuiuium habet diſſimiles præfectos ac duces. initiò famem, quæ planè expers eſt artis inſtruendorum ordinum. deinceps Liberum patrem, quem ducendi exercitus peritiſſimum fuiſſe apud omnes in cõfeſſo eſt. Sicut ergo Epaminondas exercitum inſcitia ductorum in anguſtiam conie-

coniectum & ſe inuicem conturbantem ac atterentem ipſe in ducis partes ſuccedens euoluit, inque ordinem reduxit: ita nos ab initio à fame confusè in vnum conductos & permiſtos nactus Bacchus, qui Lyæus & Choreius à ſoluendo & choris inſtituendis dicitur, in ordinem venuſtum atq; humanum componit.

QVÆSTIO SEPTIMA.

De his qui faſcinare dicuntur.

CVM in cœna ſermo incidiſſet de ijs qui faſcinare dicuntur, & oculum habere faſcinatorem: fuerunt qui totam rem nugas eſſe dicerent atque deriderent. At Metrius Florus, qui nos conuiuio exceperat: Famam, inquit, mirabiliter adſerunt ea quæ eueniunt: ſed ignoratio cauſæ fidem hiſtoriæ derogat: iniuria id quidem. Etenim innumera ſunt, quorum ſubſtantia in aperto ſit, cauſæ tamen nos latent. Omninò autem qui in ſingulis probabilitatem requirit, is quod mirabile eſt ex omnibus rebus tollit. atqui vbi cauſæ ratio deficit, ibi dubitare & inquirere, hoc eſt, philoſophari, incipimus, vt philoſophiam quodammodo perimant, qui admirabilius fidem detrahunt. Oportet verò cur vnū quodque fiat, cauſam ratione inueſtigare: an fiat, ex hiſtorijs eſt percipiendum. Narrantur autem multa talia. Nouimus enim homines, qui intuendo infantibus potiſſimum noceant, qui ob humiditatem habitus ſui imbecillitatemque ab iſtis adficiuntur atque in deterius mutantur. cùm ſolidis & compactis iam corporibus hoc minus accidat. Phylarchus ſanè refert Thibios qui olim circa Pontum habitauerunt, non infantibus modò, ſed adultis etiam exitium attuliſſe: obtutu enim eorum, ſpiritu ac ſermone adfectos, tabuiſſe & ægrotaſſe. Idque ſenſerunt vt apparet conuenæ, ſeruos inde emtos educentes. Sed de his hoc quidem fortaſſe minus eſt mirum. Contrectatio enim & contagium habet quoddam apparens adfectionis principium. Et quemadmodum reliquarum auium pennæ ſi cum aquilæ componantur pennis, pereunt defluentibus ob putredinem plumis: ita nihil impedit, quo minus hominis contactus alius vtilis ſit, alius damnoſus. Quod autem damno aliquis afficitur tantum inſpiciente altero, id euenit quidem ſicut dixi: non creditur autem, quia cauſam habet indagatu difficilem. §.1. At verò, inquam ego, quodammodo tute cauſæ veſtigium quoddam callemque venandæ attigiſti, ad defluxus corporum perueniendo. Odor enim, vox & fluxus, halitus ſunt quidam defluxus à corporibus animalium delati, & quaſi partes eorum: ac ſenſui accidentes adficiunt eos. Ac multò magis probabile eſt talia à corporibus animalium deferri, ob ca-

lorem & motum ſpiritui quaſi palpitatione quadam & conturbatione ingenerata: qua corpus aſſiduè pulſatum quoſdam emittit defluxus. Maximè autem id fieri ab oculis, conſentaneum eſt. Viſus enim cùm multis cieatur motibus, cum ſpiritu quem emittit, ſimul mirabilem quandam igneam vim diſſeminat: cuius opeta multa homo cùm patitur tum agit. Voluptatibus quippe moderatis, & item moleſtijs adficitur homo à viſilibus rebus quæ offeruntur: & amores quibus nullus vehementior animis motus accidit, ab aſpectu principium ducunt: adeò vt fluat & quaſi liqueſcat amans, cùm intuetur in id quod amat, inq; id veluti trāſit. Itaque maximè puto miretur aliquis eos, qui lædi videndo hominem cùm ſentiant, agere & lædere itidem, id verò negant. Mutui enim formoſorum obtutus, & quod per oculos excidit, ſiue id lumen eſt, ſiue fluxus quidam, amatores colliquat atq; perdit dolore voluptati permixto, quem ipſi Glycypicron, id eſt, dulcamarum nominant. Nam neque tangentes, neque audientes ita vulnerantur & adficiuntur, vt cum inſpiciunt & inſpiciuntur. adeò enim diditur incendium ab oculis, vt neceſſe ſit planè ignaros eſſe amoris, qui Medicam naphtham mirantut ignem ex interuallo ad ſe rapere: cùm formoſotum corporum adſpectus etiam è lōginquo reſpicientium ignem in animis amore captorū accendāt. Præterea regio qui laborant morbo, eos ſæpenumerò cognouimus ſanari ſi in auem charadrium (ſiue ea ſit rūpex) inſpiciant. tali natura, vt apparet prædito animali, vt morbum è corpore adfecti elabentem ad ſe trahat, atque recipiat oculis tanquam defluētem quendam humorem. itaque charadrius arquatum non intuetur, neque ſuſtinet, ſed clauſis oculis ſe auertit: non inuidens (vt putant nonnulli) remedium quod ab ipſo petitur, ſed quia quaſi ictu quodam ſauciatur. De reliquis morbis cùm maximè tum facillime lippitudinis contagium ad vnà degentes peruenit: tam acrem habet vim viſus adficiendi alterum. §.2. Admodum rectè dicis, inquit Pattocles, de corporis quidem affectibus. ſed quæ in animo ſunt, vt eſt etiam inuidia, quonam pacto vel modo per oculos damnum conſpectis inferunt? Neſcis verò, aiebam, adfectum animum corpus adficere? Equidem & cogitatione actus venerei pudenda eriguntur, & excandeſcentiæ canum in certaminibus aduerſus feras ſæpe lumina exſtinguunt atq; excæcant. tum animi ægritudo, auaritia, riualitas colorem mutant, habitumque corporis adfligunt. nullo autem horum minus inuidentia vbi animum ſubijt, corpus quoque prauitate occupat: quam pictores probè conantur pingendo liuoris vultu exprimere. Sic ergo inuidia adfecti cùm intendunt oculos in aliquem, radios tanquam veneno imbuta iacula excipientibus partibus animo proximis, nihil (puto) abſurdi fit ſi læditur in quem illi ſunt intuiti.

Nam

ti. Nam & morſus canum grauiores ſunt ſi irati mordeant: & ſemina hominum efficaciora, ſi amantes coeant: & vniuersè animi adfectionibus facultates corporis roborantur atque intenduntur. Itaque eorum quæ aduerſus faſcinum amuleta dicuntur prodeſſe, vſum putant contra liuorem, auertentia viſum vt minus penetret in eos qui inſpiciuntur. Hoc ego, inquam, tibi conuiuij cauſa ſymbolum perſoluero. §. 3. Tum Soclarus: Si quidem, inquit, nos prius id probemus. eſt enim aliquid in tua oratione, quod adulterinum videtur. Nam ſi pro veris habemus ea, quæ vulgò de faſcinantibus dicuntur: non ignoras ſcilicet, quod amicos & domeſticos, quidam verò etiam patres oculum habere faſcinantem putant, ideoque vxores ipſis prolem non oſtendunt, neque ab hiſce diu conſpici ſinunt. Quomodo ergo inuidiæ faſcinus imputabitur? Quid obſecro dices de his qui faſcinare ſemetipſos ferũtur? Vtiq; enim auditum tibi hoc eſt: aut ſaltem iſtud legiſti,

Quondam pulcer erat crinibus Eutelidas.
Sed ſeſe ipſe videns placidis in fluminis vndis,
Liuore infamis perdidit inuidia.
Faſcinus attraxit morbum, formamq; peremit.

Ferunt enim hunc Eutelidam ſibi ipſi viſum forma inſigni, eoque adſpectu adfectum, hinc in morbum incidiſſe, valetudinemque cum forma amiſiſſe. Sed vide quid comminiſci poſſis, quo iſthæc abſurda amoliare. Aliàs, inquam, admodum hoc fecero commodè. Nunc autem, qui è tanto, vt vides, calice bibam, intrepidè cauſam eſſe hanc ptonuncio, Quod omnes animi adfectiones ſi diu inhæreant, prauos ingenerant habitus: qui vbi vim naturæ adepti ſunt, quauis occaſione concitati ſæpenumerò etiam inuitos ad familiares impellunt adfectiones. id adeò animaduertere poſſis in timidis, qui ſalutaria etiam metuunt: in iracundis, qui cariſſimis etiam ſunt difficiles: in amatoribus & libidinoſis, qui ad extremum ne ſanctiſſimis quidem abſtinent corporibus. Magna enim vis eſt conſuetudinis habitum ad familiarem adfectionem deducendi: & qui ad lapſum ſunt procliues, eos neceſſe eſt ad obuia quæque offendere. §. 4. Quare admiratione non eſt dignum, eos qui inuidendi & faſcinandi habitum ſibi parauerunt, ea adfectione etiam aduerſus ſuos commoueri: quod vbi fit, non quod volunt, ſed quod naturæ ipſorum congruit faciunt. Sicut n. glob. globi in morem, cylindrus cylindri modo voluitur, ob diuerſitatẽ figuræ: ita inuidum inuidioſè aduerſum omnia ciet inuidia. Et verò conſentaneũ eſt à talib. maximè ſua & quæ cara habent lædi. Præclarus a. ille Eutelidas, & qui alij ſeſe dicuntur faſcinaſſe, non abſq; cauſa id videtur paſſi. Lubrica n. res eſt, vt ait Hippocrates, admodum valida corporis conſtitutio: & corpora vbi ad ſummũ prouecta ſunt vigorem, non cõſiſtunt, ſed momento in contrariũ impellun-

impelluntur. Cùm ergo confertim auctis corporibus, ſe ipſos melius quàm expectauiſſent adfectos vident, ita vt ſeſe contemplētur atque admirentur: tum corpora mutationi propinqua ſunt, & in deterius porro habitu vergente, ſeipſos faſcinare putantur. * * Idque magis fit ab aqua, quàm ab alijs ſpeculis, quādo vndæ ſubſiſtunt. reſpirare enim in ipſos intuentes: vt quibus alijs nocuerunt, ipſi ſe lædant. Atque hoc fortaſſis etiam puerulis accidens, ſæpe facit vt falsò cauſa in intuentes conferatur. Vt finem dicendi feci, Caius Flori gener: Democritea verò, inquit, viſa vobis in nullo ſunt numero, nulla eorum (veluti de Æginetis prouerbio dicitur) ratio habetur? quæ is ab inuidis emitti ait, neque ſenſus planè expertia, neque impetus, plena maliciæ & liuoris emittentium, quibus ſtipata & inhæreſcentia ijs qui faſcinantur, hos turbent, corpuſque & animum eorum lædant. Sic enim puto ſentire hominem, hancque ſententiam diuinis & magnificis extuliſſe verbis. Omnino verò, inquam. Sed miror qui non obſeruaueritis, me defluxibus iſtis nihil aliud quàm animam & propoſitum voluntatis ademiſſe: ne putetis me adulta iam nocte viſa vobis & animata ac intelligentia ſpectra offerentem, laruis vos terrere ac perturbare voluiſſe. Mane ergo, ſi videbitur, de his diſpiciemus.

QVÆSTIO OCTAVA.

Cur malum Homerus aglaocarpum, id eſt inſignem fructu, Empedocles mala hyperphlœa, dixerit.

CHÆRONEÆ quodam in conuiuio, cùm omnis generis appoſita eſſent poma, cuidam vnà accumbentiū ſubijt verſum Homeri pronunciare:

Egregio mali fructu, ficuſque ſuauis.

Hîc quæſitum fuit, cur malum poeta peculiariter dignatus eſſet hoc nomine, vt præſtantem fructu diceret. Id Trypho medicus aiebat factum comparatione fructus cum arbore, quem parua admodum, & vilis adſpectu fert pulcrum atque magnum. Alius quidam dicebat, in ſolo hoc arboreo fructu pulcritudinem ex omnibus compoſitam formis conſpici: nam & contactu eſt inſtar violæ, vt non inquinet, ſed fragrantia oppleat tangentem: & ſaporem habet ſuauem, eſtque olfactu & viſu iucundiſſimum malum: vt meritò laudetur, quod omnes vna ſenſus alliciat. Hæc nos mediocriter nobis probari diximus. Sed cùm Empedocles ſcripſerit, aiebam

Οὕνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι, καὶ ὑπέρφλοια μῆλα.

Punicorum pomorum appellationem intelligo, quia ſcilicet ſub autu-

autumni exitum & calore eneruato iſta arbor fructum ſuum excoquit. imbecillum enim eorum & tenuem humorem ſol non ſiuit coire, niſi aër incipiat frigidior fieri. itaq; Theophraſtus hanc ſolam arborem ait in vmbra rectius & celerius fructum ſuum maturare. Quo autem ſenſu ſapiens mala dixerit hyperphlœa, dubito. maximè cùm non elegantiæ carminis parandæ gratia nitidiſſimis adiectiuis tanquam floridis coloribus exornare ſuas res Empedocles ſoleat: ſed ſingulis naturam aliquam aut vim exprimat. vt cùm corpus animæ circumdatum vocat tellurem amphibroten, quaſi vndiquaque mortalem & aerem nephelegeretam, tanquam nubes colligentem: & polyæmaton iecur, id eſt, multo præditum ſanguine. §.1 Hæc ego cùm dixiſſem, grammatici quidam dixerant mala dici hyperphlœa ob vigorem. Nam à poetis plœein ſumi pro eo quod eſt maiorem in modum vigere & germinare. & Antimachum hoc ſenſu dixiſſe, Cadmeorum vrbem frugibus vegetam. itemq; Aratum de Seirio:

Καὶ τὰ μὲν ἔῤῥωσεν, τῶν δὲ φλόον ὤλεσε πάντων,

viriditatem & florem fructuum phloi voce adfeciſſe. eſſe etiam quoſdam de Græcis, qui phloo Baccho ſacrificent. quoniam itaque de omnibus fructibus in malo maximè vigor & viror permanent, hyperphlœum fuiſſe à philoſopho nominatum. Lamprias autem auus noſter aiebat vocem hyper, non modò nimij & vehementis habere notationem, ſed etiam eius quod extra eſt aut ſupra. Sic enim à nobis hyperthyron dici ſuperiorem ianuæ poſtem, & hyperoum ſublimius cœnaculum. & Homerum carnes victimæ exteriores vocaſſe hypertera, vt interiores enkata. Videamus an non huc præcipuè Empedocles reſpexerit, quod cùm alij fructus foris cortice (is enim phlœos eſt,) ambiantur, ijque putamina quæ vocant, inuolucra, membranas, tegmina in ſuperficie habeant: Solus mali cortex intus eſt glutinoſa & pinguis tunica, qua ſemen continetur: id verò quod eſui eſt foris circa eam circumpoſitum, hyperphlœon (quaſi ſitum extra corticem) rectè appelletur.

QVÆSTIO NONA.

Quid ſit cauſa, quod ficus amariſſimi ſaporis arbor, dulciſſimum producit fructum.

QVÆSITVM poſt hæc eſt de ficu, quanam de cauſa ita pinguis & dulcis fructus ex amariſſima naſceretur arbore. Nam & ficus folium ob aſperitatem thrion nominatur: & lignum ſucci plenum, edit crematum fumum acerrimum, & cinis ob acrimoniam ſumma eſt ad tergendum vi præditus, &, quod maximè mi-

rum eſt, cùm floreant omnia, quæ germinant fructumque edunt, ſola ficus flore caret. ac ſi verum ſit quod fertur, ficum fulmine nunquam tangi, id ipſum quoque adſcribendum videri poteſt amarori & prauæ qualitati ſtipitis. talia enim de cœlo non tangi videntur: ſicut etiam phocæ pellis, & hyænæ. Excipiens heic ſermonem ſenex dicebat, dulcedine ſtirpis iſtius compreſſa eliſaq; in vnum fructum, non iniuria reliquum ſuccum acrem & incommodum relinquere. Sicut enim iecur bile in vnum locum ſecreta fit dulciſſimum: ita ficum, dum in fructum ſuum dulcedinem & pinguedinem omnem dimittit, ipſa expers fit dulcedinis. Nam quodam bono ſucco arborem iſtam eſſe præditam, ex hoc ſigno colligerem, quod rutam aiunt ſub ficu aut propè naſcentem, ſuauiorem fieri & ſapore mitiore: quod quaſi participet quandam eius dulcedinem, qua reſtinguatur nimis viroſa qualitas, niſi me hercle contrà ficus alimentum ad ſe rapiens acrimoniam rutæ ſubtrahit.

QVÆSTIO DECIMA.

Quinam ſint, qui circa ſalem & cuminum dicuntur: ibidemque cur ſalem Homerus diuinum dixerit.

FLorus cùm nos excepiſſet conuiuio, quærebat quinam eſſent qui in prouerbio dicuntur ad ſalem & cuminum eſſe amici. Atque hoc quidem promtè ſoluit Apollophanes grammaticus, dicens eo adagio notari qui ita ſunt inter ſe familiares, vt etiam ſale & cumino ſolis propoſitis vna cœnent. Interim quæſtio incidit de ſalis honore, cùm & Homerus diſerte dicat,

Diuino ſale conſperſit:——

& Plato lege hominum ſalis corpus dicat dijs eſſe cariſſimum. auxitque difficultatem quæſtionis hoc, quod Ægyptiorum ſacerdotes caſtiſſimi cùm ſint, ſale in vniuerſum abſtinent, adeò vt pane quoque inſulſo veſcantur. qui enim ſalem ſunt abominati, ſi diuinus eſt, & dijs gratus? Ac Florus quidem miſſos facere iubebat Ægyptios, & Græcanico more aliquid de re propoſita dicere. Ego autem non aduerſari hoc loco Græcis Ægyptios dixi. Nam caſtimoniæ profeſſio etiam liberis operam dare, (aiebam) ridere, vinum bibere, multaque alias ſtudio digna prohibet. Fortaſſe ſalibus etiam abſtinent qui caſtitati ſe deſtinauerunt, quod ij ob calorem ad rem incitent veneream, vt quidam autumant. Probabile eſt etiam eo ab ijs ſalem nomine repudiari, quod ſit condimentorum iucundiſſimum. quid enim impedit, quin ſalem reliquorum condimentorum condimentum eſſe, ijſque ſuauitatem con-

con-

conciliare dicamus? quo factum eſt vt Gratiarum nomen ſalibus imponeretur à quibuſdam: videlicet ſale neceſſitatem cibi in ſuauitatem conuertente. §. 1. Ergone, infit Florus, idcirco credemus ſalem diuinum appellari? Equidem, inquam, cauſa hæc non eſt viliſſima. Etenim ab hominibus ea, quæ vulgata ſunt, ſuiſque per totum humanum genus peruadunt vſibus, quàm maximè diuinitatis titulo dignantur: vt aquam, vt lucem, vt anni tempeſtates nam terram quidem non diuinam modò, ſed etiam deum arbitrantur eſſe. Et tamen quod ad vtilitatem attineat, nulli horum cedit ſal, qui alimento in corpus recipiendo præſidium eſt, efficitque vt cum appetitu ſit nutrimenti concinnitas. Verùm enimverò id quoque conſidera, an non ſali id etiam diuinum contigerit, quod cadauera putredinis ſecura & durabilia adſeruans, aliquanto tempore morti reſiſtit: neque patitur id quod mortuum eſt, penitus aboleri, ſed quemadmodum anima, noſtrarum rerum diuiniſſima diffluere non ſinit molem animalis, ſed eam cōtinet: ita ſalis natura imitatur animæ opus, dum cadauera arripiens, id quod ad interitum vergebat, conſtringit atque cohibet, partibus quandam inter ſe concinnitatem atque amicitiam indens. Itaque Stoicorum etiam nonnulli carnem tum demum veram aiunt eſſe carnem, quando anima ſalis inſtar per eam diffuſa facit vt cōſiſtat & permaneat. Neque neſcis ignem fulminis quoque ſacrum dici & diuinum: quod corpora de cœlo tactorum per multum temporis putrefactioni reſiſtere videmus. Quid ergo miri eſt, ſi & ſalem priſci diuinum ſuſpicati ſunt eſſe, quando eiuſdem eſt cum diuino igne naturæ? §. 2. Vt conticui, Philinus: An, inquit, genitabile quod ſit, tibi non videtur diuinum? cum quidem deus principium ſit rerum omnium. Annui. Atqui, inquit, ad generandum haud parum facere ſales creditur: quo pertinet etiam facta abs te Ægyptiorum mentio. Equidem qui canibus alendis operam dant, cum eos ſegniores ad coitum vident, ſalſis cibis ſalſamentiſque carnium excitant languentem eorum libidinem. Naues quoque ſalem vehentes, incredibilem murium producunt copiam. hoc fieri dicunt nonnullis femellis citra maris coitum ſalem duntaxat lingentibus. eſt autem probabilius ſalſugine ad coitum mures vtrinque ſtimulari. Atque hac fortaſſe de cauſa pulcritudinem mulieris non ocioſam aut inuenuſtam, ſed gratioſam & ad permouendum aptam, ſalſam vocant atque acrem. Puto etiam Venerem a poetis è mari ortam fingi, fabulamque de ipſa editam fuiſſe tanquam è ſalo natæ, vt ſub hoc inuolucro ſalis vim genitabilem proponerent. Omninò autem marinos deos fecundos, & multorum liberorum parentes faciunt. Denique de terreſtribus & volucribus nullum planè inuenies animalibus, quod fecunditatis gratia vel cum

quouis

quouis marinorum comparare liceat. Atque huc pertinet Empedoclis verſus:

Fecundos piſces inſcitam ducere gentem.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SEV Conuiualium diſputationum, Liber ſextus.

TIMOTHEVS Cononis filius, Soſſi Senecio, cùm eum à ſumtuoſis abductum & militaribus cœnis Plato in Academia ſcitæ atque ſimplici, & (vt Ion dicebat) non inflammatione turgenti adhibuiſſet menſæ, qualem ſomnus ſincerus & viſa ſomnijs breuibus occaſionem præbentia ſequuntur, corpore tranquillitate perfuſo: poſtridie diſcrimine animaduerſo dixit, Eos qui apud Platonem cœnaſſent, inſequenti etiam die bene habere. Magnum enim profectò ad diem ſuauiter agendum eſt adiumentum bona corporis temperies non obruti, ſed expediti, & ad omnes actiones abſque offenſa promtè ſe dantis. Sed aliud non minus bonum obtigit ijs qui apud Platonem cœnauiſſent: nimirum cõſideratio eorum quæ inter pocula fuerant diſputata. Etenim voluptatum quæ è cibo ac potu percipiuntur, illiberalis eſt recordatio, & euanida prorſus, odoris puta aut nidoris pridiani reliquiæ. Argumenta autem quæſtionum & orationum philoſophicarum ſemper recenti memoria obuerſantia, etiam eos qui non interfuerunt communicata non minus delectant quàm qui coram audiuerunt. quando hodieque eruditi homines Socraticis fruuntur conuiuijs, perinde atque ij, qui tum in cœna adfuerunt. Atqui ſi voluptatem ea præbuiſſent quæ ad corpus pertinent, oportuit Xenophontem & Platonem non dictorum, ſed in Calliæ & Agathonis ædibus appoſitorũm obſoniorum, placentarum, bellariorum deſcriptionem relinquere. Nunc hæc illi nulla dignati ſunt mentione, quanquam cum ſumtu fuiſſe apparata credendum eſt: quæ autem commentati doctè inter ſe ſunt conuiuæ, ea literis mandauerunt: nobiſque exempla tradiderunt non modò colloquendi inter pocula, ſed etiam memorandi diſputata.

QVÆSTIO PRIMA.

Cur ieiuni magis ſitiunt quam eſuriunt.

SExtum ergo hunc ſympoſiacon tibi mitto librum. In eo primũ agitur de cauſa, ob quam ieiuni magis ſitiant quàm eſuriant.

Hoc

Hoc enim præter rationem fieri videbatur, cùm defectus ſicci nutrimenti à ieiuno ſuam videretur naturalem expletionem potius deſiderare. Dixi tum ego, Eorum quæ in nobis ſunt aut ſolum aut maximè calorem nutrimento indigere. idque adeò nos in eo cernere, quod neque aer, neque aqua, neque terra nutrimentum requirunt, neque conſumunt quod eis appropinquat: ſolus id ignis facit. Hinc etiam adoleſcentes ſenibus voraciores ſunt ob calorem: & contra ſenes ieiunium facilimè ferunt, quod obtuſus eorum iam & exilis eſt calor: ſicut & exſanguium animalium, quæ ob inopiam caloris minimo indigent alimento. Quin & vnumquenque exercitationes corporis, vociferationes, & quæ alia motu calorem augent, ſuauius alacriuſque edere cogunt. Cæterùm caloris nutrimentum, quod naturæ eius primo conueniat, arbitror eſſe humorem. quod & auctæ oleo flammæ arguunt, & cinis omnium rerum ſicciſſima, quòd combuſto humore terreſtres partes exſuccæ relinquuntur. Adhæc ignis diuellit ac diſſipat corpora, eximendo ijs humore quo glutinabantur & cohærebant. Ergo cùm ieiunamus, primùm è reliquijs nutrimenti in corpore calor vi humorem eripit. deinde ipſum aggreditur natiuum carnis humorem inflammatio, ſuccum perſequēs. hinc ſiccitate tanquã in luto oborta, potum magis quàm cibum corpus deſiderat: donec bibendo refectus calor & confirmatus ſolidi nutrimenti appetitionem excitet.

QVÆSTIO SECVNDA.

Indigentiane famem & ſitim efficiat, an vero meatuum figura mutatio.

HIs dictis, Philo medicus primam propoſitionem impugnauit, non ab indigentia ſitim, ſed mutatione meatuum figuræ effici adſerens. Oſtendunt hoc, aiebat qui noctu ſitiunt: qui ſi obdormiant, abſque potu ſiti liberantur, & febricitantes inclinãte morbo aut prorſus decedente, ſimul etiam ſitire deſinunt. multis vbi lauerunt, aut adeò vbi vomuerunt, ſitis abijt. Atqui humor nulla harum rerum augetur: ſed pori ſeu meatus duntaxat mutata figura ordinem alium affectionemque nouam præbuerũt. Manifeſtius hoc in fame apparet. Multi enim ægroti ſimul & indigi fiunt alimenti, & appetitione carent. nonnullorum cùm impleti ſunt, nihil remittunt appetitus, ſed perſeuerant atque intenduntur. Iam multi eorum qui inediam tolerauerunt, oliua ſalſa aut cappari guſtata ſtatim refecti ſunt, appetituſque eorum inſtauratus. Quod quidem maximè oſtendit famem nobis quadam meatuum affectione, non indigentia accidere. cùm iſta non fa-

memem excitent diminuendo nutrimento, quando ipſa quoq; nutriunt: ſed ſalſorum ciborum cum ore ventriculi conſenſio in cauſa eſt, dum acrimonia ſua id cogentes & ſtringentes, rurſumve aperientes & laxantes, cibi appetitionem efficiunt. §. 1. Hæc argumenta mihi probabiliter quidem excogitata videbantur: ſed aduerſari potiſſimo naturæ fini, ad quem ab appetitu vnũquodque ducitur animal, expletionem eius quod defecit deſiderante, ſemperque id quod naturæ accommodatum eſt perſequente. Enimverò id quò maximè animal à rebus inanimatis differt, id negare ad ſalutem eius ac durabilitatem conducere: (quomodo ad noſtri conſeruationem nobis oculi cæterique ſenſus dati ſunt) ſed exiſtimare affectionem hanc eſſe meatuum magnitudine ac paruitate euenientem: hominis eſt nullam naturæ rationem habentis. Deinde corpus deficiente natiuo calore horrere, non item ſitire aut eſurire humoris & nutrimenti naturalis inopia, eſt à ratione alienum. Alienius etiam iſtud, ſi vacuationem natura appetit ob abundantiam, eam impletionem requirere non indigentia impulſam, ſed alia quadam affectione. Porò autem animalium iſtæ indigentiæ & repletiones, nihil ab ijs quæ agricolæ faciunt, habent diuerſi: ſed ſimiles multæ vtrinque ſunt affectiones, ſimilia auxilia. Nam aduerſus ſiccitatem irrigatione vtimur, & aduerſus æſtum mediocri refrigeratione, & quæ nimis algent, fouere conamur tegendo, & multa circumponendo: & quæ in nobis ſita non ſunt, à dijs petimus, vt dent rores molles, & apricationes cum vento moderato. quia ſcilicet ſemper eius quod deficit impletione temperiem natura conſeruat. Atque ſic etiam nutrimentum τροφὴ videtur dictum, τὸ τηρεῖν τὴν φύσιν, quod naturam conſeruet. conſeruatur autem, plantis quidem abſque ſenſu ex ambiente aere, vt ait Empedocles, aliquando commodum ſibi alimentum haurientibus. Nos autem appetitus quærere docet & ſectari quod deeſt noſtro temperamento. §. 2. Sed eorum quæ allata fuerunt ſingulorum falſitatem conſideremus. Nam quæ aperiendi vim habent & acrimoniam, ea fortaſſe non appetitum, ſed morſum receptantibus nutrimentum partibus inferunt, ſicut pruritus quoſdam tangendo lancinatarum. Atque vt eam affectionem demus appetitiuam eſſe: probabile eſt eiuſmodi cibis attenuata ea quæ par eſt excerni, fierique indigentiam non mutatione meatuum ſitus, ſed ijs vacuatis ac repurgatis. Acuta enim, acria & ſalſa materiam comminuunt atq; differendo diſſipãt: vt recens extritis ſuccedat alimẽti appetitio. Neq; in lauacro ob mutationem figuræ meatuum ſitis ceſſat, ſed carne humorem recipiente, vapore ij humido implentur. Vomitus autem quod à natura alienum eſt eijciens, ei fruendi accommodatis ſibi facultatem conficit. Non enim abundantem, ſed naturæ conuenien-

tem

tem humorem ſitis appetit. itaque etiam ſi copia alieni adſit, tamen indiget homo. nam naturæ congruenti humori impedimento eſt peregrinus, neque eum permiſceri ſinit, donec alieno eiecto, ſuum meatus humorem recipiant. §. 3. Porrò febres humorem in profundum repellunt, mediiſque inflammatis partibus omnis eo concedit, oppreſſuſque tenetur. itaque vſu venit multis vt & vomant, interioribus partibus ob denſitatem humida foras elidentibus: & ſitiant ob indigentiam ac ſiccitatem reliqui corporis. Cùm ergo remiſit febris, & calor è medio deceſſit: humor rurſum diſperſus redit, & pro ſua natura in omnes diditus partes ſimul & interiora alleuat, & carnem de aſpera & ſicca mollem teneramque redigit: ſæpe etiam ſudores ciet. itaque ſitim faciens inopia deſinit, humore à grauata & cum ægritudine ipſum reijciente parte in ſuum à quo deſiderabatur locum remigrante. Sicut enim in horto, in quo puteus aquæ ditiſſimus ſit, tamen nemine eam hauriente & rigante, plantas ſitire & alimento deſtitui neceſſe eſt: ita in corpore ſi humor omnis in vnum contrahatur locum, mirum non eſt indigere cætera & aere: donec is rurſum diffundatur. Id quod accidit & febricitantibus morbo remittente, & ijs qui ſitientes obdormiunt. nam etiam his ſomnus humorem è medio reductum æquabiliter in omnes partes digerit, eoque implet At illa meatuum figuræ mutatio, quæ famem & ſitim inducat, qualis tandem eſt? Ego enim non inuenio meatuum alias differentias, quàm ſecundum multitudinem, & quod vel clauduntur vel aperiuntur. Et contenientes quidem, neque cibum poſſunt neque potum admittere: aperti vacuum & ſpacium parant, quæ eſt indigentia eius, quod naturæ ſit familiare. Etenim, lepidum caput, ſtipationes eorum quæ tinguntur locum habent, cùm acribus rebus & vim detergendi habentibus ſuperuacanea excreta & eliquata, meatibus tincturam reddunt receptu faciliorem atque retentu, vacuum indigentia excipiente.

QVÆSTIO TERTIA.

Cur fames potu ſedatur, ſitis cibo ſumto fit vehementior.

HIs dictis, qui nos inuitauerat: Mediocriter, inquit hæc diſ- * putata ſunt: ſed ad aliam veniamus quæſtionem, omiſſis in præſentia meatuum vacuationibus & repletionibus. Cur fames * potu compeſcitur: cùm ſitientes contrà ſi quid ederint, acrius ſiti vrgeantur? Qui meatuum ratione cauſas reddunt: ij mihi videntur facilimè & ſumma cum probabilitate, vt non veriſſime *

etiam, hæc explicare. Cùm enim meatuum, qui omnibus inſunt corporibus, alij aliam habeant proportionem: latiores tam ſiccum quam humidum recipiunt nutrimentum: graciliores potum admittunt, cibum non item. horum porrò euacuatio ſitim, illorum famem gignit. Hinc ergo eſt quod ſitientes ſi edant, nihil inueniunt auxilij, meatibus ob tenuitatem non capientib. ſiccum alimentum, & adhuc manente in ijs familiaris nutrimenti indigentia. Atqui eſurientes ſi bibant, humor per maiores penetrans meatus, & eorum vacua implens, nimiam famis placat vehementiam. §. 1. Mihi verò verum videbatur eſſe id, quod vſuuenire dicebant: cauſam autem quæ adſignabatur non probabam. Etenim aiebam, ſi quis meatibus iſtis, quibus nonnulli inhærent, multumque ijs tribuunt, carnem perforatam contendat: is eam admodum flaccidam, tremulam, fluxamque ſtatuat neceſſe eſt. Non ab iiſdem autem corporis partibus potum cibumque recipit, ſed illum quaſi percolari & diffluendo ſecerni alio, nimis quàm eſt fabuloſum & à re alienum. Ipſa enim cum humore permixto comminuens cibos, & auxilio vtens calido innato, atque ſpiritu, ſubtilius quàm vllum poſſit inſtrumentum ſecando diuidendoque nutrimentum attenuat, vt omnis eius pars omni parti corporis conueniens accommodataque redigatur: non foraminibus quibuſdam aut meatibus applicata, ſed vnita cum re nutrienda, eique adnaſcens. Verùm abſque etiam hæc eſſent, ne ſolutus eſt quidem quæſtionis difficilimus nodus. Sitiens enim ſi edat, non etiam bibat, non modò non reſtinguit ſitim, ſed multò quàm erat acriorem reddit. De hoc nihil dictum eſt. Conſidera autem, aiebam, an nos probatas ex ijs quæ apparent poſitiones ſumamus. Primùm hoc, humorem a ſicco conſumi & aboleri: ſiccum humore imbutum & emollitum diffundi atque exhalare. Deinde non exiſtimandum vel famem ſicci, vel ſitim humidi nutrimenti talem eſſe eliſionem, qua ipſum planiſſimè tollatur: ſed eſſe indigentiam mediocris & ſufficientis. nam qui omninò horum alterutro deſtituuntur, ij neque eſuriunt, neque ſitiunt, ſed mortem obeunt ſtatim. §. 2. His ita poſitis, iam non difficile eſt cauſam inuenire. Etenim ſitis edendo intenditur, cibo ſua ſiccitate humorem qui ſparſim imbecillis in corpore eſt reliquus contrahente & omnem liquorem abſumente. ſicuti videmus terram & puluerem, & multò magis mixta humorem omnem in ſe recipere atque abolere. Contrà famem neceſſario mitigat potus. Humor enim ciborum reliquias aridas & exiles rigans ac diffundens, ſucco ingenerato & exhalationibus, eas effert in corpus, indigentibuſque applicat partibus. Itaque non male Eraſiſtratus humorem cibi vehiculum dixit. nam quæ ob ſiccitatem aut aliam affectionem ignaua ſunt & grauia, admixtus

attollit

attollit ſurſumque euehit. Multi autem etiam cùm non bibiſſent: ſed tantum lauiſſent, continente fame acriq; liberati ſunt. Quippe humor extrinſecus ſubiens, ſucculentiora facit adque nutriendum aptiora quæ ſunt intus: ita vt vehementia & ſæuitia famis remittat & mitigetur. Ideo eorum quoque, qui inedia vitam finire volunt multi diu durant ſola aqua pota: quantiſper ſcilicet non omne id ſiccitas abſumpſit, quod apponi corpori, idque alere poteſt.

QVÆSTIO QVARTA.

Quæ ſit cauſa, quod è puteo hauſta aqua, ſi in ipſo putei aere pernoctet, frigidior redditur.

HOſpiti frigidam bibere ſolenti, ac luxurianti ea in re, famuli aquam frigidiorem hoc modo redigebant: vas, quo hauſta erat aqua, in puteo ſuſpenderunt, ita vt ſuperficiem aquæ non contingeret, itaque per noctem reliquerunt. poſtridie ad cœnam allata, recenti erat frigidior. Erat autem is hoſpes mediocriter litteratus, aiebatque hoc ſe deſumpſiſſe ex Ariſtoteleis iis, quæ addita ratione ille ſcripſit. Rationem autem eſſe talem: Omnis aqua prius calefacta, magis refrigeratur. *Plin.31.5.* vt ea quæ Imperatoribus paratur, igni admota dum ferueat, vaſe dehinc multa niue accumulata circumdato frigidior redditur. Sicut etiam noſtra vtique corpora vbi lauerimus, facilius frigeſcunt: quia laxatio à calore accidens corpus multis meatibus patens rarius fecit, ac rarum tedegit: vt iam externum aerem confertim recipiens, vehementius mutetur. Ergo aqua dum è puteo hauritur icta, eaque * agitatione præcalefacta, in aere celerius refrigeratur. Laudauimus ergo hoſpitem, qui fortiter memoriterque ſuam dixiſſet cauſam. ipſam verò rationem in dubium vocauimus. Aer enim in quo vas pendet, ſi frigidus eſt, quomodo aquam calefacit? ſi calidus, qui denuò refrigerat? abſurdum enim eſt idem ab eodem affici contrarijs modis, nullo interueniente diſcrimine. Tacente illo & hæſitante, Nihil eſt, inquam ego, quod de aere dubitemus: cùm ſenſus eum frigidum eſſe doceat, maximè in profundo putei: vt nullo modo poſſit aquam calefacere. Sed potius aer iſte frigidus, cùm totam putei aquam præ multitudine eius refrigerare non poſſit, partem eius ademtam facilius ſubigere & ſua qualitate adficere valet.

QVÆSTIO QVINTA.

Quare lapilli & plumbea lamina, in aquam iniecta, frigidiorem eam faciunt.

ENimverò de lapillis & incudibus quod dixit Ariſtoteles, ijs iniectis aquam refrigerari & durari, puto te memoria tenere ita in problematis ab eo eſſe poſitum, vt rem tantum narret. nos autem cauſam indagemus: eſt enim difficilis inuentu. Omninò, inquam: & mirer, ſi nos non ſubterfugiet. Conſideratè enim. Primùm omninò non videtur tibi ab aere aqua frigore præoccupari, dum is erumpit foras. Aer autem plus habet virium, lapidibus & incudibus renitens. non enim ſinunt eum vt ærea & fictilia vaſa elabi: ſed ſua denſitate cohibentes a ſe in aquam repellunt: vt integra fiat & valida refrigeratio. Itaque etiam hyeme fluuij frigidiores mari ſunt, vim enim in eos exercet aer repreſſus, qui in mari ob profunditatem diſſipatur, nulla re ei renitente. Alio autem pacto probabile eſt tenuiores aquas magis a frigido refrigerari: vincuntur enim præ imbecillitate. Cotes verò & lapilli aquã faciunt tenuiorem, ad ſe trahentes quidquid ei admixtum eſt turbidi & terreſtris: vt tenuior & imbecillior facta aqua facilius à frigore ſubigatur. Sed & plumbum de natura frigidis eſt: vt quod cum aceto tritum ceruſſam lethalium venenorum frigidiſſimum edat. & lapilli ob denſitatem frigus in profundum perferunt. Etenim omnis lapis nihil eſt quàm è frigefactæ & gelu adſtrictæ terræ concretum quippiam: tanto quiſque magis, quanto eſt denſior. itaque abſurdum non eſt, ſi frigiditatem aquæ renitendo auget & lapis & plumbum.

QVÆSTIO SEXTA.

Quamobrem niuem paleis & veſtibus intectam conſeruant.

TVM hoſpes paululùm moratus: Qui amant, inquit, maxime cum amaſijs ſuis, vbi hoc non datur, de ijs loqui cupiunt. Itaque ego ſum erga niuem affectus quæ quoniam in promptu non eſt, eaque caremus; ſcire deſidero quid cauſæ ſit quod à calidiſſimis rebus adſeruatur. etenim paleis eam inuoluentes & rudibus pannis per multum temporis integram retinent. mirum verò ſi calidiſſima frigidiſſimorum tuantur atque continent naturam. Omninò, inquam, mira res eſt, ſi quidem vera ſit. Sed non eſt ita; verum noſmet ipſi decipimus, male ratiocinando ſtatim calidum eſſe, ſi quid facultatem habet calefaciendi. cùm tamen videamus eandem

eandem veſtem hyeme calorem, æſtu frigus parare. quomodo nutrix illa tragica Niobes liberos

Calefacit & refrigerat centonibus
Leutdenſis veſtium ——

Et Germani quidem veſtibus tantùm contra frigus, Æthiopes aduerſus ſolum æſtum ſe muniunt: nobis ad vtrunque vſus eſt. Cur ergo veſtem potius a calefaciendo calidam dicamus, quàm à refrigerando frigidam? Immò ſi ſenſus iudicium ſit faciendum, magis frigida quam calida videbitur. Nam tunica nobis primùm induentibus frigida accidit, & lectus decumbentibus. poſtmodò quidem contepefaciunt noſtro calore impleta iſthæc: quod ſimul calorem cohibent, ac frigus externumque aerem à corpore arcent. Febricitantes ſanè & æſtu afflicti, continenter veſtes mutant, quod frigidum eſſe ſentiunt quo amiciuntur. iniectum autem id, ſtatim calefit à corpore. Proinde ſicut veſtis nos calefacta calefacit, ita niuem frigefacta frigefacit, frigeſcit autem à tenui ſpiritu quem nix emittit. is enim inſitus eam continet ſolidam: & ſpiritu dilapſo nix aqua iam fit ac liquata diffluit: emarceſcitque albedo niuis, quam ſpiritus cum humore ſpumoſa permixtio induerat. Simul itaque & frigus veſte ambiente intus cohibetur, & aer externus arcetur, ne concretum niuis corpus diffindat aut laxet. Vtuntur autem fullonem nondum expertis pannis, quia filũ ob aſperitatem & ſiccitatem non patitur centonem grauiter niui incidere, eiuſve collidere raritatem. ſicut & paleæ ob leuitatem molliter incumbentes non comminuunt compagem niuis: alioqui autem denſæ & probè regentes, excludunt calorem aeris, & frigiditatem niuis decedere non ſinunt paleæ. Cæterùm ſecretione ſpiritus niuem liquari, ſenſu conſtat. nam cùm nix liqueſcit, ſpiritum gignit.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Percolandum ne ſit vinum.

NIger ciuis noſter à ſchola venerat, cum philoſopho nobili non multum verſatus temporis, ſed tantum, vt ex eo non obſeruante diſceret quod maximè is moleſtum alijs vſurpabat: nempe vt ſtudium eius omnia reprehendendi, & quauis de re eos qui vnà aderant ſuggillandi imitaretur. Itaq; cùm Ariſtio nobis cœnam præberet, non contentus apparatum conuiuij reliquũ vt ſumtuoſum & ſuperuacaneum taxare, vinum quoque aiebat non debere inferri colatum, ſed præcepto Heſiodi obtemperantes è dolio id bibere viribus adhuc innatis præditum. hanc verò colandi purgationem primum ei neruos præcidere, & calorẽ reſtinguere, qui exhalet & elãgueſcat vino ſæpius diffuſo. deinde in hac

re apparere curioſitatem quandam & luxuriam, quæ id quod vtile eſt in ſuauitatem impendat. Sicut enim gallinaceos gallos & porcos caſtrare, vt caro eorum contra naturam fiat tenella & feminea, non ſit ſanorum hominum, ſed gulæ ſtudio perditorum: ita (ſi licet honeſtate translatione vti) merum vnguibus deſpoliant (aiebat) & effeminant qui id diffundunt per colum. cùm neque ferre merum ob imbecillitatem poſſint, neque eos intemperantia moderatè bibere ſinat. Itaque hoc commento vtuntur, quo largius potandi ſtudium excuſent. Ergo adimunt vino vim ſuam, ipſum tamen relinquentes: quomodo ijs qui ad frigidam bibendam temperamento ſunt parum commodo, exhibere decoctiam ſolemus. Etenim aciem vini roburque, in percolando tollunt atque excernunt. Magnum verò argumentum eſt vinum corrumpi, neque vigorem eius durare, ſed emarceſcere, quod veluti a radice ſua à fæce abſcinditur. At enim veteres vinum diſerte fæcis vocabulo adfecerunt: quomodo hominem ſolemus capitis aut animæ nomine adficere, a principe parte deminuto vſi vocabulo: & trygan, hoc eſt, fæcare dicimus vindemitores, ac vinum diatrygium, quaſi perfæcatum, dixit alicubi Homerus. ſoletque vinum paſſim æthopa & rubrum dicere: non pallidum & luteum, quale nobis Ariſtio à multa purgatione præbet. §. 1. Tum ridens Ariſtio: Non, inquit, pallens mi homo, neque exſangue: ſed quod primo ſtatim adſpectu mite ſe & manſuetum eſſe profiteatur. Tu verò malles Baccho repleri nocturno, & nigros turbines concitante: vituperaſque purgationem. Atqui hæc tanquam bile vomitu egeſta, quod mero ineſt graue, ebrietatem, ac morbos generans aufert, facitque vt à nobis facilè placidumque vſurpetur. Ac tale vinum Homerus æthops vocat, atq; potum heroibus fuiſſe; non vtique caliginoſum, ſed ſplendidum ac pellucidum. neque enim euenor (id eſt viris conducens) & æthops, quod eſt clarum, quæ de vino dixit, etiam ærei adieciſſet nomina, quod alias norops, quaſi præfulgidum, appellat. Sicut ergo Anacharſis ille ſapiens alia Græcorum inſtituta reprehendens prunas laudauit, quod fumo excluſo domi ignem portarent: ita nos à ſapientibus vobis aliàs fortaſſe accuſari poterimus: in hoc aũt quid tandem delinquimus, quod meri facultatem turbulentam eijciẽtes atq; diſſipantes, ipſum interim hilaritate quadam, non fucato ornatu gratius reddentes, neq; aciem tanq̃ ferri eius & vim retũdentes, ſed quaſi ſordes quaſdam & rubiginẽ expurgantes, adhibemus menſis? Atqui, inquies, nõ colatum merum plus hẽt viriũ. Nimirũ, mi homo, ẽt furioſus & inſaniens homo plus roboris hẽt. verùm is vbi elleboro aut victus cõmoda vſus ratione ad ſe redijt, tunc vehementia illa & viriũ contẽtio diſcedit atq; euaneſcit: verus a. vigor cum ſanitate mentis coniunctorum corpori redit ono videli-

videlicet pacto etiam vini purgatio demta ea vi qua animum percellit & ad inſaniam impellit, habitum ei mitem & ſalubrem conciliat. §. 2. Exiſtimo autem permultum intereſſe inter ſuperuacaneum cultum & mundiciem. Nam mulieres fuco, vnguentis, auro purpuraque dum vtuntur, curioſè & impenſius quàm par eſt ornatui indulgere videntur. lauacro eas vti, oleo inungi, comam componere, nemo prohibet. Venuſtè diſcrimen hoc Homerus expreſſit, vbi Iunonem ſe ornantem facit:

Principio ambroſia ſordes de corpore diuo.
Eluit, & liquido mundum perfudit oliuo.

hactenus induſtria & mundicies eſt. cùm autem aureas fibulas ſumit, & arte elaboratas inaures, tandemque ad ceſti præſtigias ſe confert: hoc iam ocioſa & ſuperuacanea eſt curioſitas, matronamque dedecens procacitas. Proinde etiam qui vinum aloë aut cinnamomo vel croco inficiunt, ij quaſi mulierem comtam curioſè in conuiuia adducunt & proſtituunt. qui autem, quod vino ineſt ſordidum & inutile adimunt, ij purgant illud atq; ſua opera commodius reddunt. Alioqui curioſitati ocioſæ omnia imputabis, orſus ab ipſa domo. Cur, inquies, ita eſt incruſtata? cur aduerſus aërem purum maximè aperta? cur patet lumini verſus occaſum ſolis aditus? cur poculorum vnumquodque detritum terſumque fulget atque ſplendet? An verò, inquam, poculum ſordidum eſſe, vel prauum edere odorem non debet: quod ex eo bibitur, ſordibus debet & immundicie plenum eſſe? Et quorſum attinet reliqua referre? Ipſa tritici elaboratio dum panis ex eo conficiatur, quæ nihil aliud quàm purgatio eſt, vides quantum requirat negocij. non enim modò aluei, cola, concuſſiones ſecretiones ad pinſendum adhibentur frumentum & farinas: ſed & cõtritio quæ è paſta aſperitatem elidat, expurgatamque materiam ita cogat, vt eſui cocta eſſe poſſit. Quid ergo abſurdi habet res, quod vini etiam fœculentas partes aceris aut furfuris in morem, colando expurgamus? præſertim cùm ſine ſumtu id fiat, ſine labore.

QVÆSTIO OCTAVA.

Quæ ſit cauſa bulimi?

A Maioribus noſtris ad nos propagatum eſt quoddam ſacrificium, quod archon (qui magiſtratum præcipuum gerit) in publico, reliquorum quiuis domi ſuæ peragit. vocatur autem bulimi expulſio: & ſeruorum aliquem viticeis verberantes ferulis per fores eijciunt, additis his verbis: Foras bulimum, intrò diuitias & ſanitatem. Me archonte complures ſacrificio ſe adiunxerunt. Ritè omnibus peractis cùm rurſus diſcubuiſſemus, quæri cœptum eſt primum de ipſo bulimi vocabulo, deinde quid verba

ſibi velle̅t quæ recitantur dum ſeruus exturbatur, maximè autem de ipſa affectione & eius circumſtantiis. Videbatur ergo bulimus famem (is eſt limos Græcis) ingentem aut publicam notare: maximè apud nos, qui Æolica dialecto P pro B vſurpamus. non enim bulimum antiquitus, ſed pulimum quaſi polylimum, id eſt, famē multam appellamus. Sentiebamus autem à bubroſti diuerſum eſſe: argumēto repetito ex Ionicis Metrodori. Narrat enim is Smyrnæos antiquitus Æolenſes ſacrificare Bubroſti taurum nigrum conciſumq; in fruſta vnà cum ipſa pelle igni totum cremare. Iam cum omnis fames morbo ſimilis ſit, maximè autem bulimus accidat adfecto contra naturam corpore, rectè opponi ei vt indigentiæ diuitias, vt morbo ſanitatem. Sicut verò nauſeare dicti ſunt primum quibus in naui ac inter nauigandum ſtomachus langueret: deinde conſuetudo obtinuit, vt vox ea quocunque modo ſic * affectis tribueretur. ita bulimus quoq; inde ortus, in reliqua peruaſit. §. 1. Atq; hæc quidem ex omnium ſermonibus tanquam ſymbola collecta fuerunt. Vt verò attigimus quæſtionem de cauſa bulimi: id primùm dubios nos tenuit, cur maximè bulimus inceſſeret per altam niuem ambulantes. Brutus quidem in diſcrimē vitæ adductus bulimo fuit, cùm Dyrrhachio Apolloniam proficiſceretur per niuem copioſam, & eorum qui cibos geſtabant nemo ipſum conſequeretur. ibi cum iam animo deficeret ac conſideret, coacti ſunt milites ad muros accurrere, & ab hoſtibus excubitoribus panem flagitare: quo ſtatim accepto, Brutum recreauerunt. iſq; vrbe potitus, humaniſſimè vniuerſos tractauit. Accidit bulimus equis etiam atq; aſinis, maximè cùm caricas aut mala geſtant. & quod maximè mirum eſt, de omnibus quæ eſui ſunt, apprimè panis reficit non homines modò, ſed iumenta quoque: vt vel minimo panis fruſtulo veſcendo confirmentur atq; progrediantur. Facto ſilentio, ego (qui animaduerterem antiquiorum argumentis propoſitis ignauos & ingenio minus acri præditos exſaturari & acquieſcere: alacrioribus autem & ſolertibus principiū offerri commodum audiendi aliquid pro ſeſe in quærenda & inueſtiganda veritate) Ariſtotelis ſententiam commemoraui: qui docet foris magno circumfuſo & efficaci frigore corpori interna vehementer incaleſcere, magnamq; ita colliquationem effici. quę ſi ad crura defluat, laſſitudines gignat ac grauitates: ſin ad principia motus & reſpirationis, exanimationes & imbecillitatem. §. 2. Hæc ego cùm dixiſſem, aliiq; impugnarent rationem hāc, alij defenderent: Soclarus, Initium (inquit) huius argumenti optimè * habet. Nam per niuem ambulantium corpora admodum circum refrigerari & denſari, verum eſt. A calore autem fieri colliquationem, quę principium reſpirationis inuadat, non arbitror. Mihi potius videtur calor intrò compulſus & abundans intus conſumere nutri-

Bruti caſus.

nutrimentum, eoque deficiente ipſe quoq; ignis inſtar exſtingui. Itaq; bulimo correpti cùm vehementer eſuriunt, tum admodum exiguo cibo ſumto reficiuntur: quod cibus ingeſtus quaſi fomes eſt iterum exſuſcitando calori. Cleomenes verò medicus in vocabulum bulimi limon, quo fames ſignificatur, abs te inſertũ fuiſſe aiebat: vt pinein bibere in Katapinein, quod eſt deglutire, & in anakyptein ſurſum reſpicere, Kyptein, quod deorſum intueri eſt. Neque enim eſt, aiebat, vt putatur, bulimia famis ſpecies, ſed adfectio ſtomachi ob concurſum * deliquium animi faciens. Sicut itaque odorata remedio ſunt exanimationibus, ita panis reficit bulimia tentatos. non quod cibo indigeant (nam minimo eo ſumto recreantur) ſed quod panis ſpiritum vimque languentem reuocat. Eſſe autem non famem, ſed exanimationem bulimum, iumenta docent, quæ odore caricarum & malorum ſic adficiuntur. non enim indigentiam odor, ſed morſum quendam in ore ventriculi exagitationemque eius efficit. §. 5. Nos vt hæc tolerari, ita ſentiebamus probabiliter à contrario principio aliquas poſſe ratiocinari, non denſari in bulimo, ſed rareſcere ſtomachum ponẽtes. Etenim ſpiritus qui à niue defertur, eſt quaſi æther iſtius concretæ ſubſtantiæ & ramentum tenuiſſimarum partium, & vi præditum ſecandi diuidendique non carnem modò, ſed argentea etiam atque ærea vaſa. videmus enim hæc niuem non continere: quippe exſpirando ea conſumitur, exterioremq; vaſis ſuperficiem humore opplet tenui ac glaciei ſimili, quem ſpiritus relinquit per meatus occultè exiens. Is ergo niueus ſpiritus per niuem ambulantibus acutus & flammæ in morem incidens, extrema vrere videtur ſecando, & penetrare carnem ignis inſtar. Inde corpus maiorem in modum rareſcit, calorque foràs fluens à frigore ſpiritus ſuperficiem ambientis reſtinguitur. itaq; roridum ſudorem corpus euaporat ac tenuem, liquaturque, & ſimul vires conſumuntur. Quod ſi quis tum quieſcat, non multum caloris è corpore dilabitur. Cum verò motus corporis nutrimentum celeriter calefacit, & calor foràs ſe proripit, carne laxata: neceſſe eſt magnum vitium fieri defectum. Cæterùm frigus non denſandi modò, ſed etiam liquandi corpora vim habere, conſtat. Acribus enim hyemibus cotes plumbeæ liquantur * eſt cum deſudatione * Et, quod multis non eſurientibus accidit bulimia, oſtendit fluxum magis quàm denſationem corporis. Rareſcunt autem hyeme, ob quam diximus tenuitatem: alioqui etiam laſſitudine & motu calorem in corpore ſitum acuẽte: qui attenuatus & fatigatus copioſè fluit & diſſeminatur per corpus. Mala denique & caricas probabile eſt tale aliquid exhalare, quo iumentorum attenuetur calor & in partes minimas diſſipetur. alia enim aliis vt reficiuntur naturali ratione, ita etiam læduntur.

QVAE-

Qvæstio Nona.

Cur poëta reliquis liquoribus peculiares adijciens appellationes, oleum duntaxat humidum dixerit.

DIſputatum aliquãdo fuit, cur cùm multi ſint liquores, & poëta ſolitus ſit ſingulos ſuis ornare epithetis, lac album, mel flauum, vinum rubrum nominans: oleo tamen ab eo tantum, quod ei cum omnibus liquoribus eſt commune, humidi appellationem adiunxerit. Ad hoc dictum fuit, Sicut dulciſſimum eſt, quod penitus & omnibus ſuis partibus dulce eſt, albiſſimum, quod penitus album (penitus ſic intelligo, vt nihil ei contrariæ naturæ ſit admixtum) ita id quoque maximè humidum dici debere, cuius nulla pars ſicca ſit. Hoc autem oleo congruit. Primùm enim læuitas eius æquabilitatem partium demonſtrat: cùm contactu omnes eodem modo affectæ deprehendantur. Deinde tanquam ſpeculum intuentis faciem optimè repræſentat. nihil enim ei aſperum ineſt, quo reſplendeſcentia diuelli poſſet: ſed ab omni parte ob humiditatem etiam minimum quodque lumen ad oculos reflectitur, ſicut contrà lac ſolum ex omnibus liquoribus ſpeculi munere non fungitur, quod ei multum terrei eſt admixtum. Porrò oleum in motu minus quàm vllus alius liquor ſtrepitum edit. eſt enim penitus humidum reliquorum humorum dum fluũt & mouentur, duræ & terrenæ partes impingunt atque reliduntur, eoque ſtrepitum edunt ob aſperitatem. Quin etiam ſolum oleum non permiſcetur aliis. Eſt enim denſiſſimum, neque habet inter ſiccas & terreſtres in ſeipſo partes ſpacia aut meatus quibus recipiat id quod incidat, ſimul etiam ob partium ſimilitudinem inconcinnum alijs, & continuum ipſum eſt. Et cum ſpumat oleum, ſpiritum nõ admittit ob continuitatem & tenuitatem. §. 1. Hæc etiam cauſa eſt, cur ignis oleo alatur. Nulla enim quàm humida re ignis nutritur, idq; ſolum ardet, quod humidum eſt. Nam igni incenſo aër in fumum abir, terrena in cinerem verſa relinquuntur: ſolum humorem ignis depaſcitur, eoque ſecundum ſui naturam alitur. Aqua ſanè, vinum, alijque liquores multum turbidi admixtum, multum terrei habentes, flammam illapſu ſuo diuellunt, aſperitateque ſua & pondere opprimunt atque reſtinguunt. oleũ, quia ſincerè humidum eſt, ob tenuitatem mutatur, & ab igni ſuperatum ardet. Maximum humiditatis argumentum eſt, quod minima quantitate latiſſimè diffunditur. non enim mellis, non aquæ, non alius vllius liquoris tam exigua gutta tam latè ſe profert: ſed plerunque ob ſiccitatem maturè abſumitur. Oleum, quia vſquequaque duci poteſt, ac molle eſt, corpori vngendo obducitur, & quam longiſſimè defluit, membraque ſua humiditate imi-

tatur,

tatur, iiſque ita adhæreſcit, vt non facilè euaneſcat. Veſtem aqua madefactam videmus mox reſiccari. olei autem maculas eluere non eſt vulgaris laboris. maximè enim penetrat, quia tenuiſſimum eſt & humidiſſimum. quando vinum quoque dilutum Ariſtoteles ait difficilius elui è veſtibus: quod magis tenue factum, facilius in meatus ſubeat.

QVÆSTIO DECIMA.

Quæ cauſa ſit, quod mactata carnes, ſi de ficu ſuſpendantur, mox tenereſcunt?

INter cœnandum laudabatur Ariſtionis cocus, quod cùm alia obſonia eleganter parauiſſet, tum recens iugulatum Herculi gallum appoſuiſſet ita tenerum, cum tamen recens adhuc eſſet & pridie vixiſſet. Heic cùm Ariſtio dixiſſet, celeriter hoc effici, ſi mactatum animal illicò de ficu ſuſpenderetur: cauſam huius rei quærebamus. Equidem ſpiritum validum & vehementem à ficu exhalare, cùm viſus planè teſtatur, tum id quod de tauris fertur: ſcilicet ficui alligatum taurum etiam ferociſſimum, quieſcere, tactumque admittere, & omninò ferociam quaſi elangueſcentem deponere. In acrimoniam tamen arboris maior pars cauſæ collata eſt. Eſt enim arbor hæc omnium plantarum ſucci pleniſſima, quo & ficus ipſa, & lignum, & cortex plenus eſt. Itaque ficulnum lignum crematum fumo maximè mordet: & combuſti cinis lixiuium præbet, ſumma tergendi vi præditum. Hæc verò omnia ſunt caloris. Iam quod ſuccus eius lac coagulat iniectus, ſunt qui dicant non fieri inæqualitate figurarum lactis, quæ ab eo apprehendantur & conglutinentur eliſis in ſuperficiem læuibus ac rotundis: ſed quod ob calorem eliquet humoris inſtabiles & aquoſas partes. Argumento etiam eſt id, quod inutilis ſucci dulcedo ſit, quia potum facit peſſimum. Non enim læue ab inæqualibus, ſed frigidum & crudum à calore ſiſtitur. & ad hoc ſales faciunt, vtpote calidi: repugnant autem iſti apprehenſioni & glutinationi, cùm maximè natura iis vim diſſoluendi dederit. Spiritum igitur calidum, acrem, incidendique vi præditum ficus emittit: iſque incidit & concoquit carnem auis. Idem fit ſi frumenti aceruo imponatur, aut iuxta nitrum calore id efficiente. Eſſe autem triticum calidum colligunt ex amphoris, quibus in tritico poſitis vinum celeriter conſumitur.

PLVTAR-

Digitized by Google

PLVTARCHI SYMPOSIACORVM, SEV *Conuiualium diſputationum, Liber ſeptimus.*

SCiti hominis atque humani dictum, Soſſi Senecio, in ore habent Romani, quiſquis ille fuit: qui cùm aliquando ſolus cœnaſſet, Se ediſſe iſto die, non cœnauiſſe pronunciauit. nimirum cœnam ſemper indigere communitate quadam & amicitia, quæ ei ſuauitatem pararet ſentiens. Euenus quidem ignem condimẽtorum ſuauiſſimum dixit. ſalem Homerus diuinum, pleriq; Gratias appellant, quod plurimis rebus admixtus guſtui eas commodas, gratioſaſq; & iucundas reddat. Cœnæ autem & menſæ condimentum reuera diuiniſſimum eſt amicus præſens familiariſve aut notus homo: non quod vnà edit & bibit, ſed propter communicationem colloquij: modò aliquod ſit in vltrò citroque dictis operæprecium. multis enim inanis inter pocula loquacitas prauos animi motus iniicit atque peruertit. Itaque in rem eſt non minus ſermones quàm amicos probare, quos ad cœnam adhibeas. Eſtq; hic aliter ſentiendum ac pronunciandum, quàm Lacedæmoniis placuit. Ita enim ſi adoleſcentem aut hoſpitem in Phiditia accepiſſent, foribus commonſtratis; Hac, aiebant, nullus egreditur ſermo. Nos ſi noſmet condocefecerimus ad rectè loquendum, licebit noſtros ſermones omnes apud quoſvis homines efferre: quod eorum argumenta nihil habent impudicum, nihil maledicum, nihil malignum, nihil illiberale. Idque iudicari poteſt ex hiſce exemplis, quorum hic liber decuriam ſeptimam continet.

QVÆSTIO PRIMA.

Ad eos, qui Platonem reprehendunt, quod potum deferri per pulmonem dixerit.

ÆStiuo tempore quidam vnà bibẽtium verſiculum illum, qui omnibus in ore eſt, fortè protulit:

Pulmones madefac, aſtrum etenim nunc oritur, mero.

Tum Nicias Nicopolita medicus: Mirum non eſt, inquit, ab Alcæo homine poëticæ dedito ignoratum fuiſſe, quod etiam Platonem fefellerit. Quanquam Alcæus quidem defendi vtcunq; poteſt. nam probabile eſt pulmonem ſtomacho vicinum liquore etiam frui, eoque rigari. Plato autem ita diſertè ſcribens potum per pulmonem tranſire, etiam iis qui ad defendendum ipſum animo ſunt promtiſſimo, nullam veriſimilis rationis occaſionem reliquit.

quit. Error enim magnus eſt. Primùm, quia neceſſe eſt humidum nutrimentum cum ſicco permiſceri, probabile eſt ambobus commune vas ſubijci ſtomachum, qui cibum mollem & madefactum in ventrem didat inferiorem. Deinde cùm pulmo vndiquaque leuis ſit & denſus, quomodo farina cum potione hauſta exibit, & non in eo retinebitur? nam & hoc vnum eſt de iis, quæ aduerſus Platonem Eraſiſtratus rectè obiecit. Iam cùm in pleriſque partibus corporis finis & vſus conſideretur à philoſopho, ad quem à natura ſit factum vnumquodque: etiam lingulæ, quæ epiglottis dicitur, perpendenda fuit vtilitas. Non enim ſuperuacanea eſt: ſed eo collocata, vt interim dum deglutitur alimentum, aſperam arteriam conſtringens obſtet, ne quid omninò in pulmonem incidat. nam ſi quid illabatur, id tuſſi vehementem facit aſperitatem & lancinationem. Proinde epiglottis ianuæ inſtar intergerinæ in vtranque partem inclinari ſe ſinens, loquentibus nobis ſtomacho incidit, edentibus aut bibentibus arteriæ, mundum ſpiritui curſum reſpirationemque ſeruans. Porrò, qui ſenſim bibunt, eorum ſcimus humidiores eſſe ventres quàm qui confertim humorem hauriunt. his enim potus rectà in veſicam impetu tranſit: apud illos diutius inhęret cibus, eoſque emollit, vt permiſceatur & maneat. quod neutiquam eueniret, ſi humor ſtatim inter hauriendum ſecerneretur. Sed nos complectimur. ſimulque cum cibo eum in ventrem demittimus: &, vt Eraſiſtarus dixit, liquore tanquam vehiculo ſicci nutrimenti vtimur. §. 1. Hæc Nicia locuto, Protogenes grammaticus: omnium, ait, primus Homerus animaduertit cibi vas eſſe ſtomachum, potus autem aſperam arteriam, quæ bronchus, & antiquis aſpharagus dicitur, vnde & vocalibus hominibus criſpharagorum appellatio obtigit. Nam cum dixiſſet, quomodo Hectoris Achilles haſta petierit

Fauces, accelerant vbi valde vulnera mortem:

addit:

Non tamen aſpharagum ſimul abſcidit, ———

canalem nimirum ſpiritus

Sub hæc orto ſilentio Florus: itáne, inquit, Platonem deſerto vadimonio reum peragi ſinemus? Nequaquam verò, inquam ego: ne damnari vnà cum Platone ſinamus Homerum. Hic enim tantum abeſt, vt humorem ab arteria auertat, vt cibum quoq; etiam vnà inijciat,

Ille eructauit per fauces fruſtra cruento
Mixta mero, —

niſi vel hoc dicere quis ſuſtineat, Cyclopi vt oculum, ita etiam meatum nutrimenti fuiſſe vnicum: aut faucium vocabulum, quæ eſt pharynx Homeri, omnibus & priſcis & recentioribus pro

arteria accipientibus, nos ad ſtomachum detorquebimus. Atque hæc non inopia teſtium, ſed veritatis ſtudio adduxi impulſus. §.2. Etenim teſtes Plato cùm multos, tum præclaros habet. Omitte enim ſi lubet Eupolin, qui in Colacibus ſeu Paraſitis, ita dixit:

Potare iuſſit Protagoras, vt Sirij
Pulmonem habeat ſub ortum ardentis humidum.

omitte etiam elegantem Eratoſthenem, qui ſcripſit,

Dulci pulmones irriguumq́; mero.

Euripides quidem liquidò oſtendit ſe acutius nonnihil Eraſiſtrato vidiſſe, his verbis:

Vinum canales per pulmonis tranſiens.

Vidit nimirum pulmonẽ cauernas habere, & pertuſum eſſe meatibus, per quos humor permeet. Non enim ſpiritus opus habuit meatibus quibus educeretur: ſed propter humorem, & quæ vnà cum eo illabuntur, coli inſtar foraminibus multis eſt apertus pulmo. Neque minus, mi homo, pulmoni conuenit quàm ſtomacho, vnà eijcere polentam aut farinam. Non enim ſtomachus noſter eſt, vt quidam opinantur, læuis & lubricus: ſed aſperitates habet, quibus probabile eſt cùm incidunt renuia & exilia, adhæreſcere ea, & non deglutiri. Sed neque hoc dici, neque illud commodè poteſt. Nullis enim verbis exprimi poteſt naturæ in obeundis actionibus ſuis induſtria. neque dicendo dignè explicari poteſt eius inſtrumentorum ſolertia, ſpiritus, inquam, & caloris. Porrò autem teſtem Platoni cito Philiſtionem Locrenſem, peruetuſtum hominem, qui veſtra arte magnam ſibi gloriam parauit: atq; Dioxippum. ij enim non aliam viam ab ore enarrant, quam quæ eſt à Platone indicata. Neque verò illam tauto honore dignatam epiglottidem ignorauit Dioxippus. ſed ad eam ait humorem in deglutiendo ſecerni, in arteriamque delabi, deuoluente ſe in ſtomachum cibo. & in arteriam ſanè eſculentorum nihil incidere: ſtomachum vnà cum ſicco nutrimento etiam aliquam humidi partem admixtam excipere. Eſt verò hoc probabile. Nam epiglottidem ait arteriæ præpoſitam eſſe veluti ſepimentum & penu, vt ſenſim paulatimque potum percolet. ne ſubitò confertimvè infuſus ſpiritum opprimat aut turbet. Itaque etiam aues carent epiglottide. non enim hauriunt aut lambunt potum. ſed roſtris immerſis paulatim eum in arteriam demittunt atque ſic eam rigant. Enimuerò teſtium ſatis eſt. §.3. Platonis dicto primum ipſe fidem conciliat ſenſus: nam arteria vulnerata non deglutitur humor, ſed veluti canali rupto foras erumpere, & tanquam per fiſtulam proſilire cernitur: quantumuis integro interim illæſoque ſtomacho. Id quoque omnes nouimus, affectionibus circa pulmonem comitari ardentiſſimam ſitim, ob ſiccitatem, aut calorem, aliamve cauſam vnà cum inflammatione appetitum ingenerantem.

tem. Euidentius etiam hoc eſt indicium, quod animalia vel nullum, vel admodum paruum habentia pulmonem, omninò potu non indigent, neque eum expetunt. eò, quod certis partibus innata eſt humiditatis appetentia, quæ verò partibus iis carent, neque vſus eius eſt, neque cupido. Denique videbitur veſica fruſtra eſſe data. Nam ſi ſtomachus vnà cum cibo potum excipit, inque ventrem demittit: nullo peculiari opus erit meatu alimento ſicco, ſufficietque vnus communis ambobus per idem foramen eandem in ſentinam conuectis. Nunc ſeorſim veſica eſt, ſeorſim inteſtina: quod nutrimẽtorum alterum à pulmone, alterum à ſtomacho pergit, ipſa in deglutitione ſeiunctorum. Inde eſt, quod in excremento humido nihil viſitur ſicci ſimile vel colore vel odore. atqui natura ferebat, vt ſi in ventre cum eò commiſceretur, qualitatibus etiam eius imbueretur; neque purum & incontaminatum ſecerneretur. Sed ne lapis quidem vnquam in ventriculo concreuit. at verò rationi erat conſentaneum, non minus ibi quàm in veſica humorem cogi ac concreſcere, ſi omnis potus per ſtomachum eo ferretur. Enimuerò apparet ſtomachum de humore per arteriam præterlabente ſtatim attrahere, quantum ſufficit ad mediocriter emolliendum, inque ſuccum conuertendum nutrimentum. itaq; nullum humidum is recrementum facit. pulmones autem, quando è potu ſpiritum & humorem, quibus debuit partibus diſtribuerunt, reliquum in veſicam excernere. Hæc certè multo ſuntilis probabiliora. Veritas ipſa in talibus rebus fortaſſis comprehendi non poteſt, neque decuit tam contumaciter impetere philoſophorum gloria & facultate principem, Platonicorum in ſcriptorum relectione, ob rem obſcuram, totque diſputationibus expoſitam.

QVÆSTIO SECVNDA.

Quid ſit apud Platonem Kerasbolos, & cur ſemina quæ in boum inciderè cornua, incoctibilia & dura fiant?

SEmper quærendi materiam præbuerunt Kerasbolus & Ateramon. non quid ſignificarẽt (liquet enim ea ſemina quæ in boum cornua inciderunt, fructum edere durum & incoctum creditum fuiſſe; atque inde vocabulo tranſlato hominem præfractum atque contumacem Ateramona & Kerasbolon dictum.) ſed de ipſa cauſa dubitatum fuit, cur hoc ſeminibus in boum cornua incidentibus accideret. Ego ſæpè denegaui amicis cauſæ inuentionem: maximè quod eam inueniri non poſſe Theophraſtus innuiſſet, cùm multis collectis, quorum nos cauſę fugerent, inueniri que non poſſent (quod genus ſunt, quod gallina poſtquàm ouum edidit, feſtuca adhibita ſeſe luſtrat: quod vitulus marinus coagulum

ſuum deglutit: ceruus cornu ſuum defodit: eryngium, ſi vna caprarum id in os ſumat, vniuerſum gregem ſiſtit.] etiam illam de Kerasbolo adiunxiſſet quæſtionem: vbi res quidem creditur, ſed cauſa aut neutiquam poteſt, aut difficillime inueniri. At enim Delphis in cœna ſodalium quidam me compellarunt: dicentes non modò

Conſilium melius iam repleta incidere aluo,

ſed etiam ad reſpondendum de propoſitis quæſtionibus à vino nos reddi multo quàm alias alacriores & audaciores: ideoque poſcentes, vt de propoſita re aliquid pronunciarem. Ego cum id denegarem, adſtipulatores habui non viles, Euthydemum ſacerdotij collegam mihi, & Patroclem adfinem: qui non pauca id genus ex agricultura & venatione proferebant. quale eſt, quod grando ab iis qui ei obſeruandæ ſunt præfecti, ſanguine talpæ, vel centonibus muliebribus auertitur, quod fructus caprifici ſyluestris alligatus hortenſi ficui, non ſinit fructum huius defluere, ſed continet atque vnà maturat. quod ceruas, vbi capiuntur, ſalſam lacrymam, apros dulcem emittere eſt deprehenſum. De quibus ſi inquiſitionem ſuſcipias, illicò Euthydemus abs te poſtulabit rationem de apio & cumino; quorum illud inter germinandum ſi calcetur & conteratur, aiunt melius augeſcere: hoc ſi ſerant diris imprecationibus & conuiciis adhibitis. §.1. Hæc cum Florus ritum iocumque putaret, de iſtis autem non debere cauſæ tanquam incomprehenſibilis inueſtigationem omitti: reperi, inquam, medicamentum, quo vſus hunc adducas, vt aduerſus nos dicat: vt tu quoque ſoluas quædam propoſitorum. Videtur mihi frigus iſtam indomitam rigiditatem (quod eſt ateramon) tritico & leguminibus ingenerare, comprimens & cogens habitum vſque ad duriciem. calor autem diſſolubiles res, molleſque redigit. Itaque non rectè contra Homerum hoc à quibuſdam dicitur:

——non tellus fruges, ſed ſuggerit annus.

Nam quæ loca calorem habent natura inſitum, temperiem aëre mitem præbente, molliores efferunt fruges. Ergo quæ à manu ſtatim in terram perueniunt ſemina, ea penetrantia fouentur, ac magis dum occultantur, calore ac humore terræ fruuntur. Quæ verò in boum impingunt cornua, ea non potiuntur illa, quam Heſiodus optimam vocat, poſitus commoditate: ſed delabentia & loco ſuo aberrantia, iactata magis quàm ſata videntur, proinde aut frigoribus planè corrumpuntur, aut his eorum in nudas incidentibus tunicas rigida, exſucca, & lignoſa redduntur. Vides nimirum lapidum quoque & lignorum partes terra contentas atq; ſtirpes molliores iis conſeruari à tepiditate ſoli, quàm ſint quæ eminent. itaque etiam fabri lapides operi habiles defodiunt ſub

terram,

terram, tanquam maturandos & coquendos à calore: qui ſub diō nudique iacent, frigore rigidi & intractabiles rediguntur, operiſque reſiſtunt. Fructus quoque etiam ſi in area maneant diutius ſub dio & nudi, magis ferunt dirigeſcere, quàm qui ſtatim conduntur. ſæpenumerò etiam ventus ventilantibus ſuperueniens, frigore ſuo fruges præduras efficit, quod Philippis Macedonica vrbe aiunt eueniſſe. reconditis palea opitulatur. Mirari autem nō debemus, ſi audiamus agricolas narrare, de duobus contiguis ſulcis alterum incoctibilem fructum ferre. quod maximum eſt fabarum, alias alium gignere ſatu ſuo fetum, nimirum quod aliis plus, aliis minus ſpiritus frigidi vel aquæ incidit.

Qvæstio Tertia.

Cur vini medium, olei ſummum, mellis imum ſit optimum.

Deridebat ſocer noſter Alexion Heſiodum, qui è ſummo & imo dolio iuberet vinum bibere, medio parcere, quod ibi vinum eſſet optimum. Quis enim ignorat, aiebat, vini medium, olei ſummum, mellis infimum eſſe optimum? at Heſiodus non vult omiſſo, quod in dolij medio eſt vino exſpectare, donec dolio deficiente vinum deterius fiat. His dictis valere iuſſo Heſiodo, ſe contulerunt ad cauſam diuerſitatis inquirēdam. Ac de melle quidem *Mel.* ratio non multum nobis exhibuit negocij: cùm nemo ferè neſciat id quod leuiſſimum eſt, ob raritatem eſſe leuiſſimum, denſa ob grauitatem ſubſidere. atque etiam ſi vas ſubuertas, tamen rurſum exiguo tempore vtrumque ſuum locum occupauerit, graui ſe demergente, leui ad ſuperficiem efferente. Ne de vino *Vini* quidem probabilia defuerunt argumenta. Primùm vis eius calor cum ſit, conſentaneum eſt eum maximè in medium conduci, idque ibi optimum conſeruare. deinde, quod in fundo eſt, fæce vitiari: quod in ſummo, ab aëre vicino corrumpi. Nam nouimus ab aëre vinum lædi: ideoque dolia defodere aut integere ſolemus, vt quàm minimum aëris ea tangat. & quod maximum habet momentum, aer non ita facilè nocet pleno vaſe vino, vt aliquantum vacuato. nam in exhauſti locum aer confertim ſubiens, maiorem infert mutationem. in plenis doliis vinum ipſum ſeſe ſuſtentat, non multum extrinſecus admittens, vnde vitiari poſſit. De oleo non vilis incidit diſputatio. *Oleum.* quidam imum olei dicebat eſſe deterrimum, quia id amurca conturbetur: neque ideò ſummum eſſe optimum, verùm ideò videri, quia ab eo quod ei officit longiſſimè abſit. Alius denſitatem cauſabatur, ob quam nulla cum re permiſcetur, neque vllum alium humorem in ſe

admittit, niſi violentia & ictu diffindatur. vnde fit, vt aërem quoque non recipiat, ſed eum tenuitate atque continentia ſuarum partium à ſe repellat, neque ab eo, vtpote non præualente, corrumpatur. Huic rationi Ariſtoteles videbatur repugnare, qui (vt ait) obſeruauiſſet oleum, quod in reconditis eſt vaſis, odoratius fieri, & omninò melius. deinde aëri cauſam, quod reddatur melius, adſcribit. eſt enim largior, magiſque præualet, ſi ſubeat in
* vas nõ repletum. Quid verò, inquam ego, ſi aër eadem vi & prodeſt oleo, & obeſt vino? Etenim vetuſtas vino conducit, oleo no-
* cet. Aër vtrique accidens aufert. Nam humorem refrigeratum digerit. oleum autem ob continuitatem exſpiratione carens, facilè veteraſcit. * dictum probabiliter. quia in ſuperficie accidens aër, recentia facit. itaque vini ſummum eſt viliſſimum, olei optimũ. nam ætas oleum peſſimè, vinum optimè adficit.

QVÆSTIO QVARTA.

Cur veteribus Romanis mos fuerit, nunquam omninò inanem menſam tollendo facere, neque lu:ernam vnquam exſtingui ſinere?

FLorus Philarchus nunquam ita ſinebat planè menſam tolli, vt non aliquid cibi in ea relinqueretur. aiebatque ſibi probè compertum, non hoc modò patrem auumque ipſius ſtudioſe curaſſe, ſed ne lucernam quidem paſſos à cœna exſtingui; alioqui cauere ſolitos ne oleũ fruſtra inſumeretur. Aderat vna Euſtrophus Athenienſis. Is, Quid proderat hoc, aiebat, iis, niſi aſtum Polycharmi noſtri didicerũt? qui ſe multo tempore meditatum dicit, vix tandem inueniſſe quomodo caueret, ne oleum pueri ſuffurarentur. ſtatim enim ſe exſtinctas lucernas oleo implere, & poſtridie viſere, an etiamnum plenæ ſint? Tum Florus ridens; Quando, inquit, hæc quæſtio ſoluta eſt, agedum cauſam diſpiciamus, qua inductos priſcos probabile ſit iſtam lucernis menſiſq; adhibuiſſe cautionem. De lucernis prius quæſitum fuit. Ac ſententia Cæſernij, quem is generum habebat, hæc fuit, Antiquos ob cognationem cum ſacro & perenni igne omnis ignis interitũ abominatos fuiſſe. eum autem, vt hominem quoque, interire vel vi exſtinctum, vel naturæ ſuæ ductu clangueſcentem. ac ſacro quidem igni aduerſus vtrunque opem ferri ſemper alendo & cuſtodiendo: alterum paſſos fuiſſe vltrò exſtingui, ſi ipſi vim non feciſſent, neque tamen ei vitam inuidiſſe tanquam pecudi quæ fruſtra aleretur. §.1. Sub hæc Lucius Flori F. dixit, reliqua ſibi probari: cæterum ſacrum ignem non ideò fuiſſe cultum, quod eum alio igne putarent meliorem digniorem ve eſſe. ſed quemadmodum Ægyptiorum

rum

rum alij totum genus canum venerantur atque honorant, alij luporum, alij crocodilorum, vnicum tamen vel canem, vel lupum, vel crocodilum alunt, quia vniuerſos non poſſunt: ſic priſcorum cultum & cuſtodiam ſacri iſtius ignis, teſſeram fuiſſe obſeruantiæ aduerſus omnes ignes. Nihil enim animato ſimilius eſſe quàm eſt ignis: qui per ſe mouetur & nutritur, ſuoque ſplendore animæ in morem res manifeſtat omnes: & maximè vim non expertem vitalis principij oſtendit, dum exſtinguitur ac perit: inter pereundum vocem edens, ac reluctans interitui, animalis inſtar, quod vi necatur. Niſi tu, aiebat, in me reſpiciens, melius habes aliquid.

§. 2. Ego verò, inquam tum, nihil eorum quæ dicta ſunt reprehẽdo. Adderem autem, hunc morem condocefactioni ad humanitatem inſeruiuiſſe. Nam neque fas nobis eſt nutrimentum perdere vbi affatim nos ſaturati ſumus, neque fontem obturare aut occultare quando aquæ ſatis bibimus, neque ſigna nauigationis itinerisve abolere poſtquàm vſi ſumus iis. Sed relinquẽda iſta ſunt, vt aliis etiam poſt nos vſui eſſe poſſint. Proinde indecorum etiam eſt ob auaritiam lumen lucernæ, quando eius vſum porrò nos non deſideramus, exſtinguere, ſed conſeruandum relinquendumque eſt, ſi quis fortè veniat cui eo etiamnum ardente & ſplendente ſit opus. Quippe, ſi fieri quiret, etiam viſum atque auditum, immò prudentiam quoque & fortitudinem aliis vtendam dare debebamus ipſi dormituri aut quieturi. Hoc verò conſidera, an non gratitudinis meditandæ cauſâ antiqui neutiquam abſurdè nimij in hoc fuerint genere: cùm & quercus venerarentur frugiferas, & ficum quandam Athenienſes ſacram appellarent, & morum exſcindi prohiberent. Non enim hæc ad ſuperſtitionem faciunt propenſos, quod nonnulli dicunt: ſed in rebus ſenſu animaque carentibus ad ſtudium referendæ mutuo gratiæ præſtandæque operæ nos adſuefaciunt. Itaque rectè Heſiodus vetat cibum apponere ex ollis, nondum libato: ſed igni vult ſuas primitias ſuumque ob miniſterium offerri honorem. rectè Romani, quod alimentum lucernæ dediſſent, iis vſi reliquerunt, paſſique ſunt viuere & fulgere. § 3. Hæc ego cùm dixiſſem, Euſtrophus: Iſta, inquit, etiam ad rationem de menſa quæſiti aditum præbent. Nimirum ſemper aliquid cenſuerunt à cœna relinquendum ſeruis & vernulis. gaudent enim communicatione hac magis, quàm alioquin accipiendo. Ideo Perſarum reges, vt fertur, non amicis modò & proceribus ac ſtipatoribus ſolebant de cœna portiones mittere: ſed ſemper ſeruorum quoque & canum cœna in ipſorum menſa proponebatur. cùm, quantum omninò fieri poterat, omnes quorum vtebantur opera, ſuæ menſæ faceret participes. nam cibi communicatione etiam feriſſima cicurantur animalia. Heic ego ridens, piſcem verò repoſitum, aiebam, non trahimus in medium,

qui prouerbio eſt nobilitatus? & Pythagoræ chœnicem, qui prohibuit inſideri, docens nos ſemper aliquid de præſenti in futurum relinquere, & craſtinæ diei hodie meminiſſe? Nobis quidem Bœotis in ore eſt ſemper, Relinque aliquid etiam Medis: ab eo tempore quo Medi Phocidem & extrema Bœotiæ incurſando populandoque vexauerunt. Perpetuò autem & vbiq; id in promtu debet eſſe, Relinque aliquid etiam ſuperuenturis hoſpitibus. §. 4. Quamobrem ego etiam Achillis inanem ſemper & famelicam improbo menſam: nam & Aiace ac Vlyſſe legatis ad ipſum venientibus, nihil parati habens de integro cogitur coquere, & obſonio menſam inſtruere: & rurſus Priamum volens comiter tractare,

Proripuit ſe ſe, & candentem protinus agnum
Mactauit: —

quo diuidendo aſſandoque maiorem noctis partem conſumpſit. Sed Eumæo, ſapientis videlicet viri ſapiens alumnus, nihil negocij exhibuit Telemachi aduentus. ſtatim enim ei ad menſam collocato cœnam præbuit, lances apponens plenas

Aſſata carnu, cœna de nocte priori
Relliquias —

Quod ſi hoc vile videbitur, illud certè exiguum non eſt, appetitum poſſe inhibere dum adhuc fruendi adeſt copia. minus enim abſentia concupiſcunt, qui aſſueuerunt abſtinere præſentibus. Sub hæc Lucius, Audiuiſſe me ex auia memini, menſam eſſe ſacram: porrò autem ſacrarum rerum nullam debere eſſe inanem. Mihi verò, inquit, menſa etiam terræ videtur eſſe ſimulacrum. nam præterquam quod nos alit, rotunda etiam eſt, & ſtabilis, & rectè Veſta à quibuſdam appellatur. Sicut ergo terram volumus ſemper aliquid nobis vtile producere & efferre: ita cenſemus mēſam quoque nunquam debere vacuam, & omni deſtitutam apparatu relinqui.

QVÆSTIO QVINTA.

Maximè cauendum eſſe à voluptatibus, quas deprauata præbet muſica: & quomodo ſit cauendum?

PYTHIIS Calliſtratus Amphictyonum procurator, tibicinem quendam ciuem amicumque, cùm is ad nomen dandum præſtò in tempore non veniſſet, certamine ſecundum leges arcuit. nobis autem conuiuium præbens, eum adduxit, veſte & ſertis tāquam in certamine vnà cum choro eleganter ornatum. Et erat me hercle initiò ſcitus eius cantus. Sed deinde cùm facto de conuiuis periculo ſenſiſſet, pleroſque eo inclinare, vt voluptatis gratia

cum

cum quiduis ſinerent facere, laſciuoſque cantus tibiæ admitterent: iam ſeſe aperiens, oſtendit muſicam quouis magis vino dementare eos qui promiſcuè & effuſius ea ſeſe oblectant. nam accumbentibus non iam ſufficiebat clamare & plaudere: ſed plerique tandem etiam proſiluerunt, & vnà motus illiberales ediderunt, iſtis numeris & carminibus conuenientes. Poſtquàm finem fecêre & conuiuium quaſi è furore quodam ad ſe rediit, voluit quidem Lamprias dicere aliquid, & adoleſcentes liberè obiurgare: tamen verenti ne nimis moroſus moleſtuſque videretur, anſam quaſi præbuit hac ſua oratione Calliſtratus. §. 1. Intemperantiæ, aiebat, crimine ego ſoluo ſtudioſos audiendi & ſpectandi: non tamen prorſus adſentior Ariſtoxeno, qui hiſce ſolis voluptatibus ait accini. Pulcrè. Nam & obſonia & vnguenta pulcra vocantur, & pulcrè ſe vixiſſe aiunt, qui ſuauiter ac ſumtuoſè cœnauerunt. *Voluptatis diſcrimen.* Videtur autem Ariſtoteles etiam non iuſtam adferre cauſam, cur ſolę delectationes ſpectaculorum & auditionum intemperantiæ culpa vacent: quia ſcilicet hominis eæ ſint propriæ, reliquæ etiam à brutis percipiantur. Video enim multa horum quoq; muſica demulceri: vt ſeruos fiſtulis. & equab⁹ cum ineuntur, hippothorum accinunt modum. Et Pindarus cantilena ſe ait motum fuiſſe in morem marini delphinis,

In pelago quem dulce melos quieto
Exciuit:

* ſaltantes autem capita attollunt, adſpectu gaudentes, & hiſtrionum imitatione hac illac humetos iactant. Non ergo video quid proprij hæ voluptates habeant, quia ſolæ ſint animi, reliquæ corporis, & in corpore deſinentes. cantus autem rhythmus, ſaltatio, cantilena, ſenſum præteruolantes in ea animi parte quæ gaudio adfici poteſt, ſuam delectationem infigunt atque pruritum. Itaque harum voluptatum nulla eſt occulta, neque tenebris & parietum (vt mulieres aiunt) ambitu opus habent: ſed ſtadia his & theatra ſunt parata, & cum multis ſpectare aliquid aut audire eſt iucundius atque honeſtius: nimirum nobis non intemperantiæ & luxuriæ, ſed liberalis elegantiſque oblectationis teſtes, adſciſcentibus quamplurimos. §. 2. Hæc cùm diſſeruiſſet Calliſtratus, Lamprias videns iſtos auditionum choragos etiam magis efferri animis: Non hæc, inquit, cauſa eſt fili Leonis. Sed mihi videntur priſci Bacchum non rectè filium Obliuionis feciſſe, cùm patrem debuerint. Hoc enim tu quoque, puto, inductus non teminiſceris, quod eorum quę circa voluptates committuntur peccata, alia intemperantiam, alia ignorationem & errorem habent cauſam. Nam vbi damnum conſpicuum eſt quod dabitur, ibi intemperantia homines rationem vincente delinquunt. vbi non ſtatim aut palam merces incontinentiæ tribuitur, hei ignoratione

tione rei damnoſæ peccant. Itaque eos, qui in cibo, potu, re venerea modum excedunt, vnde morbi multi, pecuniç perditio, & mala fama ſequuntur, incontinentes dicuntur. qualis Theodectes ille ex oculis laborans amica ſuperueniente dicens: Vale carum lumen. & Abderita Anaxarchus:

Is namq; , vt perhibent, miſerè prudenſq; , ſcienſq;
Vixit. quippe voluptates amplexa ſtupenſq;
Natura(haud paucis ea formidata Sophiſtis)
Retrorſum ad vitium recto de tramite agebat.

Quos autem ventris, pudendorum, guſtus, olfactuſque voluptatibus repugnantes iis ne capiantur & ſibi cauentes, aliæ circumueniunt, inſidioſeque per oculos aut aures ſubeunt: ij etſi non minus laborant quam illi, atque afficiuntur, non perinde tamen intemperantes incontinenteſque vocamus. non enim ſcientes, ſed ob imperitiam labuntur: & putant ſe voluptatum victores eſſe, ſi in theatro totum diem ſine cibo & potu exigant. perinde ac ſi olla eo ſe iactet, quod ventre aut fundo apprehenſio non moueatur loco, cum auribus arrepta facilè transferri poſſit. Itaque Arceſilaus aiebat nihil intereſſe, poſteriorine corporis an priore parte quis cinædus eſſet. Eſt autem timenda etiam mollicies ea & voluptatis ſtudium, quo aures & oculi titillantur. §. 3. Nam neque vrbem cenſendum eſt capi non poſſe, ſi cum reliquas portas obicibus, vectibus, cataractis munitas habeat, vna tamen ſit quæ hoſtes intromittat: neque inuictus à voluptate eſt, quem ſi non venus, at muſæum aut theatrum ceperunt. nihilo enim minus à via recta declinauit, animamque voluptatibus agendam ferendamque prodidit. eæ verò vehementiora quàm vllus coquus aut vnguentarius medicamenta, magiſque varia cantilenarum & rhythmorum ingerentes, his nos capiunt, ac corrumpunt, noſtro ipſorum damnatos quodammodo teſtimonio. Etenim obſonia quidem reprehenſionem merentur nullam, neque ſi quis
* permutet(vt eſt apud Pindarum) in menſis quæcunque tellus ac maria ſuggerunt appoſitis iuxta panibus. Sed neque obſonium vllum, neque cibus, neque optimum hoc porum vinum ita voluptate perculerint: vt modò cantus, tibiç & moduli domum, ſi non etiam vrbem impleuerunt tumultibus, plauſibus, conclamationibus. Quare maximè ab huiuſmodi cauendum eſt voluptatibus. ſunt enim validiſſimæ: vt quæ non circa guſtum, tactum, olfactum, in partem animi brutam deſinant: ſed ipſam intelligendi ratiocinandique facultatem attingant. Ad hæc à reliquis voluptatibus, etiam vbi ratio non repugnat ſatis validè, tamen aliæ ſæpenumerò affectiones nos abſtrahunt. nam & in foro piſcario ſordes annulum obſoniorum cupido auferunt, & à ſumtuoſo
* ſcorto parſimonia abſterret, aut riualitas. ſicut apud Menandrum

ſcilicet

ſcilicet apud lenonem compotorum vnuſquiſque, eo per inſidias proteruam producente puellam cuius,

Edebat, in ſeſe intuens, bellaria.

eſt enim grauis pœna intemperantiæ pecuniam fenore accipere: & non vſque adeò facile eſt crumenam ſoluere. At hæ voluptates, quæ liberales dicuntur, quaſque inſano tibiarum & muſices amore capti ſectantur, & aures oculoſque ijs habent deditos, vndique percipi poſſunt, in certaminibus, in theatris, in conuiuijs, alijs ſumtum præbentibus. Propterea facilè ab ijs corrumpuntur, qui non habent rationem pædagogi loco tutantem & regentem. §. 4. Facto ſilentio. Quid inquam, faciet ergo ratio, quid dicet vt nos ſeruet? neque enim opinor aurium illa Xenocratea opercula circumponet, neque è media cœna abiget, cùm audiemus lyram componi, vel tibiam moueri. Tum Lamprias, Nequaquam, inquit. Sed quoties iſtæ nobis offerentur delectationes, Muſæ ſunt accerſendæ, confugiendumque in priſcorum Heliconem. qui enim ſumtuoſam amat, ei non poſſumus Penelopen adducere, aut Pantheam nuptum tradere. At qui mimis gaudet, cantilenis, ac carminibus mala arte prauaque imitatione conditis: hunc poſſumus ad Euripidem, Pindarum, Menandrum traducere, ſalſumq; auditum (vt Plato ait) potabili oratione proluere. Nam ſicut magi à malis genijs occupatos iubent ſecum legere & recitare Epheſia nomina: ſic nos in iſtis præludijs & ſaltationibus, vbi furores ſunt & conclamationes bellicæ cum tumultu & ceruicum iactatione: ſacrarum & venerandarum iſtarum memores literarum, & ijs comparantes cantilenas, poemata, inaneſque orationes, non percellemur iſtis, neque nos obliquos quaſi rapido amne ferendos dabimus.

QVÆSTIO SEXTA.

De vmbris quas vocant: & an ab alio vocatus ad alios ad cœnam ire debeat, ac quando & ad quos.

QVÆSITVM fuit quando mos cœperit vt ad cœnam venirent vocati non ab eo qui præbet conuiuium, ſed ab aliquo eorum qui inuitati ſunt: vmbras vocant, qui hoc pacto veniunt. Videbatur autem Socrates autor, qui Ariſtodemo perſuaſit vt non inuitatus ſecum iret ad Agathonis conuiuium. & quidem ridiculè euenit Ariſtodemo, vt Socrate in via ſubſiſtente ipſe prior ingrederetur, nimirum vmbra corpus præcurrens quod à tergo lumen habet. Poſterioribus autem temporibus in excipiendis cõuiuio hoſpitibus, maximè principibus viris, neceſſe fuit; cùm

ooo 5 igno-

ignoraretur quinam eos ſequerentur, quoſve ij magnifacerent, conuiuatori facultatem inuitandi integram relinquere, numero quidem certo conſtituto conuiuarum: ne id ei vſuveniret, quod aliquando Philippum regem ruri inuitanti accidit. venit enim rex ad cœnam multis comitantibus, non multis apparatam hominibus. ibi cùm videret hoſpitem eſſe anxium, circummiſit qui amicos clam moneret, vt locum placentæ relinquerent: cuius exſpectatione cùm illi parcius veſcerentur appoſitis, cœna omnibus ſuffecit. Hæc ego cùm ad præſentes veluti nugans dixiſſem, placuit Floro vt ſeriò de vmbris iſtis diſquireretur, deceretne eũ qui ſic inuitaretur obſequi, & ad conuiuium accedere §.1. Ac gener quidem eius Cæſernius totam rem improbabat. Maximè, aiebat, Heſiodo eſt obtemperandum, & amici ad cœnam vocandi: proximum eſt, vt notos & neceſſarios inuitemus ad communicationem libationum, menſæque & ſermonum qui in vino habentur, atque iocorum. Nunc quemadmodum qui nauigia locant, impedimenta etiam ſua eos quos vehunt inijcere ſinunt: ita noſtra nos conuiuia aliorum poteſtatis facimus, ſinimuſque ea quibuſuis hominibus impleri, ſiue apti ij, ſiue inepti ſint. Mirer verò ſi quis ſcitus homo ad conuiuium veniat à conuiua inuitatus, quod idem eſt atque non inuitatus, quem conuiuij autor plerunque etiam non nouerit & ſi notus ei, vſuque aliquo coniunctus tamen vocatus non ſit: maius iam dedecus fuerit ad eum ire, ac conuiuij eius inuiti quaſi exprobrantem, velle tamen vi quodammodo fieri participem. Priorem porrò vel tardiorem eo qui inuitauit ad alium venire, habet aliquid pudorem incutiens: neque ciuile eſt tot teſtibus apud conuiuas opus habere, quibus doceas te non inuitatum, ſed vmbram venire. rurſum ſectari & obſeruare aliquem dum is lauet & vn- & vngat ſe, aut ire velit, cunctantem vel properantem, illiberale ſic ſatis eſt & gnathonicum: ſiquidem Gnatho fuit homo aliena edendi callentiſſimus. §. 2. Iam cùm nullibi magis locum habeat, Effare lingua ſi quid iactare mediocre cupis, quàm inter pocula, vbi plurimum libertatis & facetiarum adeſt ijs quæ dicuntur & aguntur: quomodo heic ſeſe gerere debeat, qui non genuinus neque vocatus conuiua ſit, ſed ſpurius quodammodo in cenſum conuiuarum irrepſerit? nam & vti & non vti libertate aduerſus præſentes, obnoxium eſt calumniæ. Neque parum ineſt mali in ipſa nominum leuitate & ſcurrilitate, cùm quis nomen vmbræ non fert iniquè, ſed ita appellatus fert atque reſpondet. nam turpibus nominibus vtendo homines etiam ad rerum turpitudinem adſueſcunt. Itaq; ego alios inuitans, vmbras quoque ijs conceſſi: (eſt n. valida vrbis conſuetudo) ipſe vmbræ loco vocatus adhuc reſiſto, neque venio. §. 3 Sub hæc verba cùm eſſet quietum, Florus:

rus:

rus: Hoc, inquit, poſterius plus hẽt perplexitatis. Nam ſic inuitare neceſſe eſt, cùm hoſpitib. conuiuiũ paramus, ſicut ante dictũ fuit: quia neq; abſq; amicis eos excipere par eſt, neq; facile ſcitu quib. cũ amicis hoſpes aduenerit. Tũ ego ad ipſum, Vide ergo, inq̃, an qui ſic inuitandi facultatẽ dederunt, & inuitatis dederint obtemperandi & ad conuiuiũ adeundi. nõ n. conuenit dare aut petere, ꝙ honeſtũ dare non ſit: neq; hortari ad ea quæ non decent, neq; aſſentiri & agere ea pulcrũ. Sanè ꝙ ad principes & peregrinos attinet, locus inuitationi & delectui non eſt, ſed qui cum ijs venerunt accipiendi ſunt. Aliàs autem qui conuiuium præbet, amicius agit ſi amicum vocet, cùm non ignoret ſuos notos, familiareſque & neceſſarios. maior enim honor tribuitur, maior initur gratia, cùm non occultè ferat ſe tales maximè amplecti, cum ijs lubentiſſime degere, iiſq; gaudere honoratis æquè & vocatis. Eſt tamen vbi id amici voluntati liberum debet relinqui. Et quemadmodum deo ſacrificantes, quibus idem templum, eadem eſt ara, ijs communiter vota faciunt, neque ſeorſim eos nominant * *. §. 4. Non enim obſonium, non vinum, non vnguentum tantã voluptatẽ adfert, quantã vnà accumbens amicus gratuſq; cõuiua. Enimverò quærere atq; percũctari, quib. obſonijs, quib. bellarijs, quo vini genere, quali vnguento maximè delectetur is qui cõuiuio eſt excipiẽdus: nimis eſt importunũ atq; inſolens. non abſurdum neq; iniucundum tñ, ei qui multos hẽt familiares, amicos, neceſſarios, mãdare vt ipſe ſecũ ad conuiuium adducat, quorũ pręſentia maximè ei ſit ſuauis atq; accepta. Nã neq; nauigare, neq; habitare, neq; in foro verſati quib. cũ nolis, ita moleſtũ eſt, vt vnà cũ quib. nolis in conuiuio adeſſe: contrarium verò iucundiſſimum. Eſt enim conuiuium communio ſeriorum, iocorum, actionum, & ſermonum. itaque non quiuis id frequentare debent, ſed amicitia inter ſe deuincti & familiares, vt ſuauiter hoc fiat. Quippe cibos quidem coqui diuerſorum ſaporũ apparant, auſteros, pingues, dulces, acreſque inter ſe permiſcentes. conuiuium autem bonum eſſe nequit & gratioſum, in quod homines diuerſarum gentium & affectionum coniecti ſunt. §. 5. Cæterum quemadmodum Peripatetici aiunt eſſe quoddam primum mouens, quod ipſum non moueatur: & extremum quod moueatur, neque vim ipſum mouendi habeat: inter hæc quod & motum adferat alijs & ab alijs ipſum quoque moueatur; ita ratio docet tres eſſe in conuiuali re: vnum qui inuitet duntaxat, alterum qui duntaxat inuitetur, tertium denique, qui & inuitetur & inuitet. De primo dictum eſt: neque abs re fecero, ſi de reliquis etiam quid mihi videatur expoſuero. Is ergo qui [illegible] ad conuiuium vocatus alios eodem inuitat, primum, ni fallor, mu[illegible]dine debet abſtinere, neq; tanquam ex hoſtico commeatum petens omnes ſuos ſecum ad cœnam rapere: neque

instar

inſtar eorum qui oppida capiunt multitudine nimia ſuorum amicorum amicos regis exturbare & elidere: quò fieret, vt qui conuiuium præbet, eadem fortuna vteretur, qua ij qui Hecatæ & auerruncatoribus genijs cœnas exponunt, de quibus nihil ipſi aut familia guſtant, fumo interim & moleſtijs vexati. Alias in nos ludunt, qui dicunt;

Delphis ſacra re facta, nunc carnes emito,

ſed id verè accidit ijs, qui hoſpites importunos, aut amicos exceperunt multis vmbris ſtipatos: qui harpyiarum in morem cibos differunt atque depopulantur. §. 6. Secundum eſt, vt non quibuſuis ſibi adiunctis ad alios cœnatum eat, ſed præcipuè inuitet conuiuatoris amicos & familiares, quaſi cum illo certamine inito anteuertens vocationem. Si id non datur, ſecum ducat de ſuis amicis, quos ipſe rex vellet à ſe vocatos: humano adducat nimirum humanos, erudito eruditos: & quos conuiuij præbitor voluiſſet quoquo modo alioqui, cumque ijs vſum aliquem familiaritatis contrahere. Eſt enim haud dubiè argutum & vrbanum, hoc modo affecto regi occaſionem notitiæ & comis conſuetudinis parare. Qui vero diuerſæ factionis & incõcinnos ſecũ trahit, (puta ſi ad ſobrium bibaces, frugali ſumptuoſos, iuueni potori, ſenes auſteros, graue loquentes, & barba ſapiẽtiæ profeſſionem oſtentantes adferat) intempeſtiuus eſt, quod amici congreſſus loco inſuauitatem quandam introducat. Etenim oportet vocatum non minus conuiuium præbenti, quàm hunc vocato iucundum eſſe. quod fiet, ſi nõ ſe modò, ſed & quos ſecum adducit, commodos comeſque præſtet. §. 7. Qui ſupereſt tertius, ab alio ad alium inuitatus, is ſi nomen vmbræ repudiat atque ægrè fert, omninò videbitur vmbram metuere. Ipſa tamen res maximam requirit cautionem. Nam neque eſt honeſtum promptè quemuis ſic vocantem comitari, neque temerè. Principiò conſiderandum, à quo voceris. Si non admodum familiaris ſit, ſed diuitum aliquis & ſatrapicorum, qui veluti in ſcena opus habeat ſatellitio ſplendido, aut putet ſe admodum magno honore adficere & præclarè demereri eum quem ſecum ducere vult: ſtatim recuſandum eſt. Si amicus inuitet & familiaris, non facilè adſentiendum eſt. ſed tum demum cùm videbitur opus habere colloquio aliquo & communicatione aliam opportunitatem non inueniente: aut longo poſt reuerſus tempore, vel diſceſſurus oſtendat ſe beneuolentia ductum cupere ſocium te cœnæ ſibi habere: & neque multos, neque alienos, ſed vel ſolum te, vel cum paucis amicis adducat: aut præter hæc omnia id agat, vocato cum conuiuatore probo homine & amicitia digno aliq cõſuetudinis & amicitiæ conciliet principium. Nã mali quidẽ, q̃to magis

nos

Vmbrarū conuiualiū decorum.

nos apprehendere ſtudent, tanto magis ſentiũ inſtar amoliendi & trãſiliendi ſunt. & ſi probi ad non probos ducant, nequaquam eſt obſequendum, neque admittendum, vt tanquam per mel ſumas venenum, amicum parando prauum. §. 8. Abſurdum etiam eſt, ad omninò ignotum & cum quo nihil tibi vnquam familiaritatis fuerit ire: niſi quis ſit (vt dixi) virtute præſtans, qui amoris & amicitiæ hoc ſtatuat exordium, ſi facilè & candidè cum alio ducente accedas. Atque adeò ad familiares quoque potiſſimum eos eundum eſt vmbiæ conditione quibus permiſſum eſt ad nos quoque adductis vmbris venire. Philippo quidem ioculari ſcurræ videbatur magis mouere riſum qui inuocatus, quàm qui vocatus ad cœnam veniret. Bonis autem viris & amicis ad bonos & amicos honeſtius eſt ac ſuauius, ſi ad non vocantes inexſpectati accedant cum alijs amicis. ita enim ſimul & conuiuium præbenti lætitiam, & honorem ducentibus parant. Minimè omnium ad duces, aut diuites, aut potentes ire decet non inuitatos ab ipſis, ſed ab alijs. cauenda enim eſt non planè carens ratione impudentiæ, ruditatis, & ambitionis opiuio.

* * *

Menelaum Homerus fingit vltrò venire ad Agamemnonem, cùm is conuiuio excepiſſet præſtantiſſimos Græcorum:

So l·citi agno·cens valdè anxia pectora fratru.

ideò errorem eius noluit detegere & arguere non veniendo. quod moroſi faciunt, & reprehendendi cupientes: qui huiuſmodi erroribus amicorum inſidiantur, magiſq; gaudent negligi quam honorari, vt conquerendi habeant occaſionem.

QVÆSTIO SEPTIMA.

An tibi·inæ ſint adhibendæ conuiuio.

CHÆRONEÆ in conuiuio præſente Diogeniano Pergameno diſputatum fuit de acroamatis ſiue auditionibus. Ibi negotium nobis exhibuit ſophiſta quidam prolixam gerens barbam, Stoicæ ſectæ homo, Platonem allegans qui culparet tibicinam inter pocula adducentes, cùm ipſi colloquio inuicem ſe oblectare nequirent. Philippus verò Pruſienſis ab eadem ſecta, qui tum vnà aderat, miſſos facere iubebat illos Agathonis conuiuas, qui quauis tibia, quouis muſico inſtrumento ſuauius ſonarent. non enim id mirum fuiſſe, ſi ipſis præſentibus nullus tibicinæ locus relinqueretur: ſed hoc, ſi non cibi etiam potuſque obliuio præ voluptate & delectatione conuiuas cepiſſet. At vero Xenophon (aiebat) pudori non duxit ſibi, cum Socrate, Antiſthene, alijſque

horum

horum ſimilibus præſentib. Philippum ſcurram adduceret, eumque, ſicut Homerus cepam, condimentum vini conuiuis oſtenderet. Plato quoque cùm Ariſtophanis de amore ſermonem veluti comœdiam ſuo conuiuio inſeruit: tum ad extremum foribus, quod aiunt, apertis introduxit drama quàm maximè de varijs vnum, Alcibiadem ebrium, & cõmeſſantem eumq; coronatum. Iam iocoſa illa cum Socrate de Agathone concertatio, & Socratis laudatio, faſne eſt, bonæ Gratiæ, quod Apollinem cum concinnata lyra in conuiuium venientem, conuiuæ obſecrauerunt vt tantiſper ſileret, dum oratio iſthæc abſolueretur? Ergo cùm iſti viri, tanta in diſſerendo venuſtate præditi, nihilominus vſi ſunt adſcititijs rebus, ac iocis huiuſmodi varietatem ſuis conciliauere conuiuijs: nos qui ciuilibus & forenſibus; atque adeo ſi ita vſu veniat rudibus & agreſtibus nonnihil hominib. permiſcemur, hanc è conuiuijs exturbabimus elegantiam atque oblectationem, aut inde nos proripiemus, tanquam Sirenes aduentantes ſi fugeremus? §.1. Equidem admirationem ſui excitauit Clitomachus athleta, ſurgens & diſcedens, cùm amatorius ſermo inferretur. Philoſophus verò tibiam è conuiuio fugiens, aut pſaltriam metuens fides concinnantem, facigerumque iubens cum clamore celeriter lumen accendere, ridiculus non ſit, innoxias omninò voluptates, ſicut canthari vnguēta, abominans. Nam ſicubi alias, maximè inter pocula alludendum hiſce rebus eſt, animuſq; deo dedendus. Mihi quidem alioqui carus Euripides, ſuā legem neutiquam perſuaſit, muſicam ad luctus & mœſticias transferendam ſtatuens. ibi enim medici loco adſiſtere ægrotantib. debet ſobria & induſtria ratio: huiuſmodi verò Baccho admiſcere voluptates, & ludum iocumque deputare conuenit. Eſt verò ſcitum illud Laconis, qui, cùm Athenis noui certarent tragœdi, ſpectans apparatum choragorum, ſtudia docentium, & conatus, dixit: Non ſapere ciuitatem, quæ tantum in res ludicras impenderet ſtudium. Omninò enim ludendo ludendum eſt, & neq; magno ſumptu, neq; neglectione occaſionum ad alias res vtilium redimenda animi relaxatio: ſed inter pocula & per ocium deguſtandæ hæ oblectationes, interimq; diſpiciendum ſi quid ex ijs percipi poſſit vtilitatis.

QVÆSTIO OCTAVA.

Quænam potiſſimum acroamata cœnæ ſint adhibenda.

HIs dictis ſophiſtam rurſus volentem repugnare, ego inhibens, Id potius, inquam, conſiderandum eſt, Diogeniane, quodnā de multis acroamatum genus cõuiuio ſit accommodatū,

horte-

hortemurque ſapientem hunc vt dijudicet. cùm enim nullo afficiatur, nullo demulceatur, nihil periculi eſt ne per errorem ſuauius meliori præferat. Tum ille, Diogeniano & nobis hortantib. nulla interpoſita mora: Cætera, inquit, in orcheſtram & ſcenam reiicio: id verò introduco, quod nuper Romæ irrepſit in conuiuia, neque adhuc apud multos cernitur. Noſtis nimirum Platonis dialogos partim narratione, partim actione quadam conſtare, qui ideo dramatici dicuntur. De his facilimos pueri edocentur, ita vt memoriter recitent. adiunguntur autem geſtus conuenientes perſonarum moribus, & vocis effictio atque forma, & affectiones dictis congruæ. Hæc auſteri quidem & eruditi maximo opere probauerunt. effeminati, & quorum aures inſcitia atque bonarum imperitia rerum corruptæ eſſent, quos Ariſtoxenus bilem aiebat vomere ſi enharmonium cantum audirent, expulerunt. Neque mirer expuliſſe mollicie omninò obtinente. Heic Philippus nonnullos videns iniquius hæc ferentes: Deſine, inquit, mi homo, nobis conuicium facere. Nos enim ſumus, qui primi rem iſtam, cum Romæ introduceretur, ægrè tulimus, reprehendimuſque eos, qui putarent Platonem debere in vino animi cauſa & ludi audiri, contenderentque eius dialogos ad vnguenta & bellaria audiendos eſſe, quando etiam Sapphus & Anacreontis carmina ſi recitarentur, verecundia ductum me debere poculum deponere arbitrarer. Multa verò mihi in mentem veniunt, quæ ſi proferam, metuo ne ſeriò aduerſus te diſſeruiſſe videar. itaque, vt vides, vna cum poculo id ſodali tribuo, vt dulci ſermone ſalſum auditum demulceat. §. I. Excipiens tunc eum Diogenianus: Atqui & hos, inquit, audio ſobrios ſermones, ita vt vinum nobis non videatur imperare. metuo ne ipſe crime[n] ſubeam. Et ſanè multa acroamata ſunt amputanda. Primum tragœdia, non admodum ea conuiuio apta, vt quæ grauius ſonet, moliaturque imitationem rerum animo ingentes motus inferentium, & miſerationem excitantium. A ſaltatione porrò Pyladeam remoueo, tumidam ſcilicet, & adfectuum plenam, multaſque requirentem perſonas. Quod ſi tamen locus eſt Socraticis iſtis ſaltationis laudibus, Bathylleam admitto, pedeſtrem, & cordaci affinem, Echoni, aut Pani alicui aut Satyro cum Amore comeſſanti, ſaltando reſpondentem. De comœdijs, vetus ob inæquabilitatem non eſt bibentibus accommodata. Nam & quæ in auditorum compellationibus, quas parabaſes appellant, libertas dicendi ſeria vſurpatur, nimis intemperans eſt atq; vehemens: & leuitas conuiciandi ac ſcurrilitas admodum faſtidioſa atq; aperta, & repleta indecoris verbis, laſciuiſq; nominibus præterea ſicut in principũ conuiuijs vnicuiq; accumbentium adſtat pincerna: ita oportebit vnicuiq; conuiuarũ adeſſe grammaticũ, qui ſingula enarret, quis

Platonis dialogi in cœnis acti.

Tragœ.

[S]altatio.

Comœdia.

ſit

Digitized by Google

ſit apud Eupolidem Læſmodias, apud Platonem Cineſias, Lampo apud Cratinum, ac alij qui in comœdijs exagitantur. vt iam vel ſchola grammatica fiat conuiuium, vel ſurda & ignota dicteria differantur. Quid dicam de noua comœdia, quæ ita conuiuijs immixta eſt, vt facilius ea ſine vino, quàm ſine Menandro peragantur? Nimirum enim & dictio iucunda ac pedeſtris rebus inſperſa eſt, vt neque à ſobrijs contemnatur, neque ebrijs ſit moleſta: & vtiles ſententiæ atque ſimplices vnà fluentes, etiam duriſſima ingenia per vinum veluti ignem molliunt, & ad manſuetudinem flectunt: tum ſeriorum cum iocis contemperatio nullam aliã ad rem facta videri poteſt, quàm vt eos qui bibêre & animos relaxarunt, ſimul & oblectet & iuuet. amatoria quoque eius locum habent apud eos qui biberunt, & paulò poſt dormitum ad ſuas vxores abeunt. nam neque puerorum amor in Menandri eſt comœdijs: & vitia virginibus oblata, commodè in nuptias vertuntur, meretrices ſi introducuntur procaces & feroces, caſtigationibus aut pœnitentia adoleſcentum amores earum diffinduntur, ſi probæ, & viciſſim amantes: aut pater alicuius inuenitur verus, aut tempus amori præſcribitur conſuetudinem verecundam humanamque habenti. Hæc vt hominibus alia in re occupatis videantur nullum habere operæ precium: ita inter bibendum non miror ſi iucunditas eorum & elegantia non nihil facit ad effingẽdum componendumque animos, moreſque ad humanitatem cõformandos. §. 2. Sub hæc verba Diogenianus ſiue fine ſiue interuallo facto tacuit. Cùm autem ſophiſta rurſus eum adoriretur, & quædam Ariſtophanis aſſereret carmina recitanda: Philippus me compellans, Hic quidem, inquit, ſuæ ſatisfecit cupiditati, ſuauiſſimum ſibi Menandrum laudando: videturque reliquorum porrò nullam habere curam. Sunt autem multa adhuc acroamata, de quibus nihil nobis diſputatum eſt, & ego ex te aliquid audire peruelim. nam de certamine eorum qui animalcula ſculpunt, cras agemus, ſi hoſpiti & Diogeniano ita videbitur. Sunt ergo, dicebam, mimi, quorum alij argumenta, alij ludicra appellantur: neutrum, vt ego arbitror, genus conuiuio conueniens. argumenta ob longitudinem actionum, & ſumptuum difficultatem: ludicra, quod ita ſcatent ſcurrilitate & inanitate verborum, vt ne à puerulis quidem, qui dominis modeſtis calceos portant, ſpectari ea deceat. quanquam multi etiam vxoribus iuxta accumbentib. & impuberibus filiis imitationes oſtentant rerum & verborum, quæ magis quauis ebrietate animos perturbant. Enimverò cithara antiquitus, & iam inde ab Homeri temporibus eo nomine nota fuit, quod ſocia conuiuij eſſet: ac tam diuturnam amicitiam atque ſodalitium non conuenit diuellere. id modò à citharœdis petamus, vt nimios luctus & gemitus è carminibus eximentes, boni

Menandri laus.

Mimi.

boni ominis modos & genio indulgentibus accommodatos ſonent. § 3. Tibiam, ne ſi velimus quidem, à menſa arcere licet. nam libationes eam exigunt vnà cum corona, & vbi pæani accinens diuinum cultum abſoluit, ſuaui cantu deſinens per aures tranſit iucunda eas perfundens voce, quæ tranquillitatem ad animum penetrantem efficit: vt ſi quid triſtitiæ & curarum mero non ſit diſcuſſum, id venuſtate & manſuetudine cantilenæ circumuentum conquieſcat: ſi quidem modum tibia non excedat, neque nimios animo adferat motus, eumve exagitet atque extra ſe rapiat multitudine ſonorum atque modulorum emollitum, & ad errandum procliuem redditum. Nam ſicut pecora orationem hominis non intelligunt, ſibilis autem & palpationibus accuratis, & fiſtulis aut conchis excitantur ac ſopiuntur à paſtoribus: ita quod anima habet pecoris & gregis naturam reſipiens, rationiſque non capax, neque eius dicto obtemperans, cantilenis & rhythmis incantantes componere ſolent ac pacare. Verùm ſi mihi dicendum ſit quod ſentio, nunquam vel tibiæ vel lyræ cantus abſque ſermone & oda delectaturus conuiuium videtur. Sic enim adſueſcendū eſt ſtudioſè, vt ludos quoque & ioca non ſine liberali ſermone obeamus: cantilenam, rhythmumque tanquam condimentum colloquio adhibeamus, non ſeorſim vſurpemus, aut delicatulè in ijs luxuriemus. Quemadmodum enim voluptatem in vino & cibo vnà cum nutrimenti vtilitate ſubeuntem nemo aſpernatur: vnguentariam autem, vtpote ocioſam & ſuperuacaneam, Socrates veluti alapa inflicta eiecit: ita pſalterij vocem aut tibiæ aures ferientem non audiamus: tum demum admittamus, quando cum docto carmine coniuncta nos inuitat & oblectat. Exiſtimo etiam Marſyam illum à deo fuiſſe ſupplicio adfectum, quod capiſtro & tibijs cùm ſibi os obthuraſſet, auſus fuit nudo cantu decertare aduerſus odam citharæ coniunctam. § 4. Id vnum caueamus, ne conuiuis qui litterato colloquio oblectare ſe inuicem poſſunt, aliquid tale ad aures admoueamus, quod impedimentum potius ſit delectationis, quàm delectatio. Non enim ij duntaxat ſtulti ſunt, qui domi & à ſe habentes ſalutem,

Aliunde aliam ſibi volunt adſciſcere,

vt ait Euripides: ſed & hi qui cùm in ſe ipſis multa lætitiæ habent repoſita inſtrumenta, id magno ſtudio agunt, vt delectantia extrinſecus accerſant. Admodum certè inepta & ruſtica habetur regis Perſarum aduerſus Antalcidam Spartanum magnificentia, quando coronam è roſa & croco conſertam in vnguentum intingens ei miſit, natiua pulcritudine extincta, factaque floribus iniuriæ contumelia. Simile tamen eſt conuiuis, qui in ſeſe venuſtatem & muſicam habent, obturbare tibijs ac pſalterijs, & alienam extrinſecus allegando propriam atque domeſticam perdere de-

Tibia.

lectandi rationem. Maximè acroamatibus locus fore videtur in conuiuio fluctuante, & ad litem contentionemve aliquam ſe accingente. vt vel conuicia aliqua aboleantur: vel quæſtio propoſita quæ ad ingratum certamen & contentionem ſophiſticam efferat, tollatur: vel rixa concionalis aut forenſis adhibeatur, donec de integro placidum ac tranquillum fiat conuiuium.

QVÆSTIO NONA.

Inter vinum deliberare, non minus Græcum fuiſſe quàm Perſicum.

IN cœna quã nobis Nicoſtratus præbebat, diſputabamus de argumento, quod Athenienſes erant in concione tractaturi. Et cùm quidam diceret nos Perſicum ſequi morem, qui conſultaremus inter pocula: excipiens verba eius Glaucias, Quei magis, inquit, Perſicum, quam Græcum? fuit verò Græcus qui dixit,

Conſilium melius capietur ventre repleto.

Græcis quoque cùm Agamemnone Ilium obſidentibus, dum ederent ac biberent, cœpit

Conſilium ſapiens primus tum texere Neſtor:

cùm quidem hac ipſa de cauſa autor regi fuiſſet, vt præſtantiſſimos ad conuiuium inuitaret.

Tu cœnam ſenibus præbe —

Collectis multis, qui conſulet optima, pare.

Itaque etiam Græcia, quæ plurimis vſa eſt bonorum inſtitutorũ generibus, & maximè à priſca gente vſurpatis, in vino eorum collocauit primordia. Nam quæ apud Cretenſes Andreia, quaſi virilia, apud Spartanos Phiditia, quaſi Frugalia, quondam erant, loco arcanorum conciliorum & conſeſſus optimatum fuerunt. ſicut, puto, etiam quod hîc eſt Prytaneum, & Theſmotheſion. neque procul hinc abeſt nocturnus apud Platonem conuentus præcipuorum ac reipublicæ gerendæ gnariſſimorum virorum, in quem res maximæ & deliberationem requirentes arduam reijciuntur. Qui autem vltimo

Mercurio libant, cùm iam dare corpora ſomno

Eſt animus, —

nonne cõiungunt cum vino rationem: quando vt præſenti & vnà diſpicienti prudentiſſimo deo vota faciunt iam diſceſſuri. Antiquiſſimi verò ipſum Bacchum, tanquam nihil Mercurij egentem, Eubulen (hoc eſt bonum conſiliarium) & eius gratia noctem Euphronem quaſi prudentiæ aptam appellauerunt.

QVÆ-

QVÆSTIO DECIMA.

Rectene fecerint, qui inter pocula deliberauerunt.

HÆc cùm Glaucias diſſeruiſſet, cenſuimus turbulentas iſtas diſputationes ſatis commodè ſedatas eſſe: quæ vt eo magis obliuione contererentur, Nicoſtratus quæſtionem in medium proponens ita locutus eſt: Ante hac inſtitutum iſtud mihi non magnæ fuit curæ, vt qui id pro Perſico haberem: nunc quia deprehenſum eſt. Græcum eſſe, ratione videtur opus habere, qua defendatur ab euidente abſurditate. Etenim ratio tanquam oculus in humido quod fluctuet, agitare ſeſe commodè nequit, eſtque inefficax, tum quidquid moleſtum nobis eſt, id quaſi reptilia à ſole, exagitatum vndique & ſeſe proferens, iudicium animi facit lubricum & inconſtans. Itaq; ſicut lectus bibentibus quàm ſella eſt cõmodior, quia corpus continet ille, & omnis motionis vacuum præſtat: ita maximè conducit animam in quiete ſeruare: aut ſi id fieri nequit, ſicut pueris vbi quieſcere non poſſunt, neq; haſtam neque gladium porrigemus, ſed crepitaculum vel pilam. quomodo etiam Bacchus ferulam ebrijs tradidit, leuiſſimum telum & molliſſimum defenſionis inſtrumentum, vt cùm celerrimè feriant, quàm minimum lædant. Ridiculi enim errores ebrijs ſunt parandi, non miſerandi aut tragici, magnaſve trahentes ſecum calamitates. Porrò autem quod ſummum eſt, vt in conſultatione de maximis rebus imprudens atque rerum imperitus prudentes ſequatur, & peritis aſſentiatur: hoc vinum ebrijs adimit. ideoq; Plato etiam vino nomen ait factum οἶνος, quia efficit vt qui bibunt, ſapere ſe putent, οἴεσθαι νοῦν ἔχειν. Nam neq; nobilis, neq; pulcer, neque diues quiſquam bibentium ſibi ita videtur, etiam ſi videatur, vt prudentem ſeſe opinatur. Atq; hinc eſt quod vinum loquaces facit, intempeſtiuaq; garrulitate & animi elatione præire autoritate omnib. volente implet: quaſi verò noſtrum iam ſit non audire, ſed audiri potius: non ſequi, ſed ducere. Verùm hæc quidem facilè quis collegerit, cùm ſint manifeſta. Audiamus tñ ſi quis cõtrariam tueri ſententiam velit ſiue iuniorum ſiue ſeniorũ. §. 1. Tũ inſidioſè omnino & ſophiſticè frater noſter: An, inquit, exiſtimas quenquã in hoc articulo temporis reperire poſſe rationes ad hanc quæſtionem probabiles. Et cùm Nicoſtratus diceret, omninò ſe arbitrari in præſentia tot hominum qui & litteras humaniores & vinum amarent fieri poſſe: renidens frater: Tu verò, ait, cenſes tãdem te ſatis ad nos hac de re diſſeruiſſe, ad ciuilem a. actionẽ deliberandam ineptum à vino eſſe redditum? an hoc non magis perinde eſt, ac ſi quis putet bibentem oculis bene cernere, interim

Vinum.

compellantes non exaudite, auribus percipere tamen exactè ſonos cantorum ac tibicinum? Nam ſicut veriſimile eſt ſenſum ad vtilia potius quàm ad elegantia conuerti: ita etiam cogitationes. Neque ducar ego admiratione, ſi vino occupatum aliquid rerum philoſophicarum ſubterfugiat animum. ſed eundem ad conſiderationes rerum agendarum auocatum colligere ſe, & prudentia augeri probabile eſt. Ita Philippus cùm Chæroneæ per ebrietatem multa nugaretur, eſſetque ridiculus: ſimul atque de pace & fœdere ei oblata eſt mentio, vultum compoſuit, ſupercilia contraxir, eiectiſq; animo vagis & laſciuis motibus, admodum bene deliberatum ac ſobrium Athenienſibus reſponſum dedit. Sane aliud eſt bibere, aliud inebriari: & qui ita abbibunt, vt iam delirent, eos cenſemus debere dormitum ſe conferre. Viri autem cordati non eſt quod metuamus, ne, ſi largius ſeſe potu inuitent, ac conuiuiū protrahant, rationis aut peritiæ ſuæ detrimentum patiantur, cùm hiſtriones aut citthariſtæ ſuperueniunt. nihilo enim deterius in * conuiuijs, quàm in theatris ſe gerent. quippe peritia inſita corpus quoque ſuis actionibus integrum, ac motus animi rectè comitans præſtat. §. 2. Multis quoque proteruitatem, qua audacia adiuuari ſolet, metum inſerit, non impudentem eam neque immodicam, ſed gratioſam & probabilem. Sic etiam Æſchylus fertur potus ſuas ſcripſiſſe tragœdias, omneſque eas Bacchi fuiſſe: ſecus quam Gorgias, qui vnum de Æſchyli dramatibus maximum, (quod inſcribitur Septem ad Thebas) Martis fetum dixit. Nam cum, vt Plato ait, vinum vnà cum animo corpus calefaciat, agile reddit hoc, meatuſq; perrumpit, viſis cum audacia iunctis, ſermonemque proſipientibus. Nõnulli enim ingenio ad inueniendum apto, ſed dum ſobrij ſunt, minus audaci & quaſi concreto, quando ad pocula ventum eſt, thuris in morem a calore correpti exhalant. Enimverò metum, quo nulla alia res magis impedimento eſt cõſultantibus, vinum profligat: multas etiam alias adfectiones illiberales & degeneres exſtinguit: & malignitatem ac ſimultates tāquam duplices animi (vt ille ait) plicas explicat: ac verbis omnes vtriuſque generis in animo adfectus detegit. Adhæc libertatis dicendi, ac per eam veritatis fecundiſſimum eſt vinum, quibus ab- * ſentibus nihil peritia, nihil iudicij ſolertia prodeſt. Sed multi vino obſequentes potiùs præclarè conſulunt, quàm ſuam ſententiam inſidioſè & vafrè occultent. Nulla ergo cauſa eſt, cur vinum formidemus, quia motus animi concitet. neque enim deterrimos excitat niſi in peſſimis, quorum nunquam eſt ſobria cõſultatrix animi facultas. ſed ſicut Theophraſtus ſolebat tonſtrinas appellare, ebrietas vini expers & triſtis inhabitat in animis ineruditorum, perturbata ab ira aliqua, aut maleuolentia, aut contendendi libidine, aut illiberalitate. quorum vitiorum pleraque retundens

magis

magis quàm acuens vini vſus, non ſtultos aut futiles redigit, ſed callidos: non vtilium negligentes, ſed honeſto intentos. Qui verò verſutiã pro calliditate, & vanitatẽ illiberalitatẽq; pro prudentia vſurpant, par eſt vt pro fatuis ẽt cenſeant eos qui in vino ſimpliciter ac abſque dolo ſuam exponunt ſententiam. Contrà antiqui Bacchum Liberi & Lyſij ſeu Solutoris nominibus adfecerunt, & ei vaticinandi magnam adſcripſerunt facultatem. non, quod Euripides dixit, ob debacchationes & furores: ſed quod ſeruilem metum & infidelitatem eximens, eaque animum liberans, homines inter ſe veritate dicendique libertate vti doceat.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SIVE Conuiualium diſputationum, Liber octauus.

QVÆSTIO PRIMA.

De diebus illuſtrium quorundam virorum natalibus: ſimulque de his, quos dij genuiſſe dicuntur.

QVI philoſophiam è conuiuijs eijciunt, Soſſi Senecio, non idem, ſed peius agunt quàm qui lumen inde tollunt. Nam lucerna ſublata, modeſti ac pudici homines nihilo fient deteriores: quippe qui pluris faciant mutuò ſe reuereri, quàm inuicem videre. At vbi inſcitia & bonarum artium imperitia ad vinum accedunt, iam ne aurea quidem illa Mineruæ lucerna modeſtum gratioſumque effecerit conuiuium. Vt enim homines qui conuenerunt ſilentes cibo impleantur, nimis quàm eſt porcorum mori affine, atque haud ſcio an etiam fieri nequeat. Qui verò ſermonem in conuiuio relinquit, ordinem & vtilitatem colloquij inde excludens: multo eſt ineptior, quàm ſi quis velit conuiuas ſemper edere & bibere, vinum autem ijs merum infundat, cibumque inconditum & immundum apponat. Nullus quippe cibus, nullus potus non quo conuenit modo apparatus, ita inſuauis, ita noxius eſt, vt ſermo intempeſtiuè & ſtultè in conuiuio circumuagatus. Equidem philoſophi ebrietatem vituperantes, delirationem è vino obortam appellant. quid autem eſt delirare, quàm inani & nugaci oratione vti? & cùm garrulitas incompoſita ac nugæ vino accedunt, finis inſcitiſſimus ingratiſſimuſque ſequitur contumeliæ & bacchatio. Non itaque ineptè apud nos Agrionijs feſto

mulieres Bacchum requirunt tanquam fugitiuum, deinde finem quærendi faciunt, dicuntque eum ad Muſas confugiſſe, atque apud eas latere occultatum: paulò poſt cœna finita ænigmata & griphos inuicem proponunt. docente id myſterio, inter pocula ſermone vtendum eſſe, qui aliquid commentationis atque eruditionis habeat: quæ ſi ebrietati adſit, ferocia & inſania vini celatur à Muſis benignè detenta. Proinde quæ pridem in Platonis natalicijs nobis audire & dicere contigit, primo loco hic liber complectitur, qui eſt conuiualium diſputationum octauus.

§. 1. SEXTA die menſis Thargelionis, cùm natalem Socratis diem celebrauiſſemus, poſtridie eius diei Platonis natalitia egimus. eaque occaſio primùm nobis oblata diſſerendi fuit ea, quæ ad præſens tempus quadrarent. Princeps colloquij Diogenianus Pergamenus fuit, ita ferè locutus: *Fortuna.* Non male Ion de Fortuna pronunciauit, eam cùm à ſapientia differat plurimum, permulta huius operum ſimilia facere. Hoc quidem illam ſcitè fortuito luſu effeciſſe, vt horum philoſophorum natales dies non modò ita contigui eſſent, ſed prior etiam eius qui gloria & ætate anteiuiſſet, doctorque alterius fuiſſet. Mihi verò multa occurrerunt quæ dicerem de ijs, quæ in idem tempus inciderunt. Quale eſt de Euripide. Is natus ea die, qua ad Salaminam Græci cum Medis nauali prœlio decertauerunt, mortuus eſt die natali Dionyſij ſenioris, Siciliæ tyranni. cùm quidem, vt Timæus ait, Fortuna ſimul & imitatorem tragicarum calamitatum ſubduxit, & actorem earum autoremque introduxit. Mentio etiam facta eſt huius rei, quod Alexander Magnus & Diogenes Cynicus ille vna eademque die è viuis exceſſerunt. Conuenit quoque regem Attalum ſuis in natalicijs diem ſuum obijſſe. Pompeium Magnum alij ſuo natali, alij pridie eius perijſſe apud Ægyptum aiebant. In mentem venit porrò & Pindarus, qui Pythijs natus, multos pulcroſque hymnos Apollini ſuppeditauit. Florus autem Carneadem quoque nolebat præteriri in Platonis natalicijs, Academiæ nobiliſſimum antiſtitem. ambos enim natos feſto Apollinis die: Platonem Athenis cùm Thargelia agerentur, Carneadem Cyrenæ, cùm ibi Carnia celebrarentur. Vtrunque ſacrificium in ſeptimum diem incidit: & vos vates atque ſacerdotes Apollinem vt ea die natum Hebdomagenam, quaſi Septimanatum, appellatis. Itaque eos qui Apollinis filium faciunt Platonem, non puto aliquam deo ei contumeliam facere, qui nobis hunc maiorum vitiorum & morborum medicum Socratis, tanquam alterius Chironis opera parauit. ſimul etiam commemorauit ſomnium Ariſtonis & vocem vnà oblatam, quæ eum per decem menſes concubitu & contactu vxoris abſtinere iuberet. §. 2. Sub hæc Tyndares Lace-

dæmonius:

dæmonius: De Platone quidem, inquit, dignum eſt canere & dicere:

Non hic creditus eſt mortali de patre natus
Eſſe: Deo genitore ſatus ſed ducere vitam.

Equidem nonnihil vereor, ne gignere non minus repugnet diuinæ naturæ perpetuitati, quàm natum eſſe. nam gignere etiam mutatio eſt quædam & affectio. idque ſignificauit Alexander, cùm diceret ſe morti & interitui eſſe obnoxium ſeſe tum maximè ſentire, quando rem haberet cum muliere, & cùm dormiret. nempe quod ſomnus remiſſio quædam eſſet ab imbecillitate proficiſcens: generatio autem quæuis ſui portiunculæ in alium tranſitus & perditio. Recipio tamen animum, audiens ab ipſo Platone deum non natum & æternum nominari patrem opificemque mundi & aliarum rerum natarum: non ſanè quod ſemine emittendo ita genuiſſet, ſed alia quadam vi materiæ principium genitabile, quod affecerit & mutauerit eam, inſeruiſſet.

Quando volucrem fœminam venti quoque
Fetu reolet meatus, in partu tamen—

Neque exiſtimo abſurdum eſſe, deum non humano more coeũtem, ſed alijs quibuſdam anſis per alias res contactibuſque mulierem mortalem diuino implere ſemine. Et quidem mea non eſt hæc ratio, ſed Ægyptiorum: qui Apin ſic concipi aiunt Lunæ cõtactu, omninòque mari deo cum mortali fœmina concedunt conſuetudinem: viciſſim verò non exiſtimant marem hominem fœminæ deæ partus fetuſve principium poſſe præbere: quia ſacrificia deorum in aere, ventis, caloribus, humoribuſque certis ponuntur.

QVÆSTIO SECVNDA.

Qua ratione dixerit Plato, deum ſemper geometriam tractare.

SEcundum hæc facto ſilentio, Diogenianus denuò ſic eſt orſus: Quandoquidem de dijs facta eſt mentio, lubetne ipſum in ſuis natalicijs Platonem conſortem adhibere, & conſiderare quonam conſilio pronunciauerit deum ſemper geometriam exercere? ſi quidem hoc dictum eſt Platonis. Ego cum ſubieciſſem, non eſſe hoc expreſsè in vllo ipſius libro ſcriptum, tamen ſatis habere fidei, & Platonicæ eſſe formæ: ſtatim excipiens ſermonem Tyndares, Exiſtimaſne, inquit, Diogeniane, ſubtile obſcurumque aliquid per ambages hac oratione innui? non idipſum, quod tam ſæpe idẽ dixit ſcripſitq; laudans geometriam, ea nos à ſenſib. quibus attenti ſumus auelli, & auerti ad naturæ ſola mẽte percipiẽdę

E Phadone Platonis.

atque ſempiternæ contemplationem, quæ contemplatio finis eſt philoſophiæ, non ſecus quam inſpectio arcanorum ſacrorum finis eſt initiationis. Nam voluptatis & doloris ille clauus, quo animus corpori adfigitur, id videtur maximum habere malum, quod ſenſilia facit intelligibilibus euidentiora, vimque facit intellectui, vt adfectionem magis quàm rationem in iudicando ſequatur. Adſueſcens enim ob vehementiam dolorum & voluptatum intentus eſſe vagis & mutabilibus corporis accidentibus tanquam ei quod ſit, excæcatur, vt cernere id quod re vera eſt, non poſſit, inſtrumentumque animi & lumen innumeris præſtantius oculis amittit, quo ſolo diuina natura conſpicitur. Iam cùm in omnibus mathematis, tanquam planis & læuibus ſpeculis, intelligibilium veritatis veſtigia & imagines appareant: maximè Geometria, quam Philo reliquorum principem & metropolin vocat, excitat & conuertit intellectum veluti repurgatum, & paulatim à ſenſu liberatum. Quamobrem Plato ipſe reprehendit Eudoxum, Archytam, & Menæchmum, qui cubi duplicationem aggrederentur in inſtrumenta & mechanica opera conijcere, tentarentque hoc modo duas lineas medio loco datis duabus proportionales inuenire *. hoc enim pacto aiebat corrumpi & perdi geometriæ bonum, rurſum ad ſenſilia refugientis; neq; ſurſum ſe efferentis, neque apprehendentis æternas & corporis expertes imagines; quibus deditus deus, ſemper deus eſt. §.1. Poſt Tyndarem Flores ſocius eius, & qui ſemper per iocum ſimularet diceretque amatorem ſe eius eſſe, Bene abs te factum eſt, inquit, qui orationem nõ * tuam feceris, ſed in medium propoſueris. voluiſti nimirum oſtendere, Platonem demonſtrare non dijs, ſed nobis neceſſarium eſſe geometriæ vſum. Non enim profectò etiam deo opus eſt mathemate, tanquam inſtrumento, quod à rebus natis ad æternas eius traducat intellectũ: cùm ea in ipſo, cum ipſo, & circa ipſum ſint. Verùm hoc vide, an non te fefellerit Platonem aliquid conueniẽs & domeſticum hoc inuolucro ſignificare voluiſſe: quippe Socrati non minus Lycurgum, quam (quod putauit Dicæarchus) Pythagoram adiungens. Nam Lycurgus, quod noſti, arithmeticam proportionem, vt popularem & turbæ aptam, Lacedæmone eiecit: geometricã vt quæ paucorũ modeſto imperio & legitimo regno conueniret, introduxit. Quippe illa numero æquale omnib. tribuit, hæc ratione cuiq; id, ꝙ meretur: neq; oĩa cõfundit, ſed hĩc notabile bonorũ & malorũ diſcrimen, non qui ſorte aut librã, ſed diſcrimine virtutis & vitij ſuũ quiſq; adipiſcerentur. Hanc Deus proportionem rebus immittit, quæ, mi Tyndara, Iuſtitia, & Nemeſis appellatur, ac nos docet quod iuſtum eſt, pro æquali, non quod æquale eſt pro iuſto ducere. Quam enim plerique ſectantur æqualitatem, omnium iniuſtitiarũ maximam, eam deus tollens, quantum

Geometria

quantum omninò fieri poteſt, ſuum cuiq; pro eo atq; dignus eſt, conſeruat, geometricè id ratione ac lege definiens. §. 2. Cùm nos hæc laudauiſſemus, Tyndares inuidere ſe dixit, Autobulumque hortatus eſt vt Florum refelleret. Id hic tenuit, ſed peculiarem quandam protulit ſententiam. Neque geometria, aiebat, vllam rem aliam, quàm extremitatum accidentia conſiderat: neq; deus alio modo condit mundum, quàm dum materiam definit, ex ſe infinitam. non hoc ob magnitudinem aut multitudinem: ſed, quia incompoſita & imperfecta eſt, antiqui ſolebant eam infinitam & extremis carentem nominare. Etenim forma & figura, omnis rei formatæ & figuratæ finis ſunt ſiue terminus: quorum priuatione materia ſuapte natura informis erat & infigurata: numeris & proportionibus in eam inſertis tanquam deuincta & circumſtricta lineis, & per lineas ſuperficiebus ac craſſitiebus, primas formas & diſcrimina corporum tanquam fundamentorum exhibuit, ad gignenda aerem, terram, aquam, & ignem. Octo enim baſes, itemque viginti habentium corporum, tum cuborum & metarum æqualitates in lateribus, ſimilitudines in angulis, atque concinnitates edi ex materia incompoſita atque vaga, abſque eo qui determinaret atque diſponeret geometricè, nullo modo potuerunt. Itaque cùm infinito terminus eſſet impoſitus, Vniuerſum concinnatum ac contemperatum optimè atque definitum factum eſt, vt omnia fiunt materia ſemper vi ad infinitatem tendente & geometricam ſubterfugiente ſui tractationem: Ratione autem eam cõprehendente ac circumſcribente, & diſtribuente in formas & diſcrimina, vnde omnia quæ naſcuntur ortum ſtatumque ſuum habent. §. 3. His dictis petebat, vt ipſe quoque aliquid in medium conferrem. Ego autem collaudatis eorum ſententiis vt genuinis & ſatis probabiliter propoſitis; Tamen, inquam, ne earũ vos pœniteat, neque omninò aliò reſpiciatis, audite rationem quæ hac de re apud doctores noſtros maximè probata eſt. Inter maximè geometrica theoremata, aut potius problemata eſt, Datis duabus figuris tertiam adiungere, alteri earum æqualem, alteri ſimilem, quo inuento ferunt Pythagoram ſacrificaſſe. eſt enim haud dubiè hoc multo ſplendidius & ſcitius illo, quo oſtenditur anguli recti in triangulo ſubtenſam quadratum æquale quadratis eum continentium laterum poſſe. Rectè, inquit Diogenianus: ſed quid hoc ad propoſitum? Facilè, reſpondi intelligetis, in memoriam reuocata diuiſione, quæ in Timæo eſt, vbi prima è quibus mundi origo eſt, in tria diuidit, quorum vnum iuſtiſſimo nomine deum, alterum materiam, tertium formam appellamus. Materia proinde ſubiectorum, vt quod maximè inordinatum & incompoſitum eſt: idea exemplorum pulcerrimum: deus cauſarum præſtantiſſima. Is ergo nihil voluit infinitum relinquere, quantum omninò

res tulit:ſed omnia ornare ac digerere ratione & menſura numeroque ſecundum naturam.fecitq; ex omnibus ſubiectis vnã rem, magnitudine materiæ parem, forma ideæ ſimilem. Itaque iſtud problema ſequens, cùm duo eſſent, tertium fecit, facit conſeruatque perpetuò mundum materiæ æqualem, ideæ ſimilem. Et cùm hic ob innatam corporis neceſsitatem nunquam non ortibus, mutationibus, omnisque generis affectionibus ſit obnoxius: à patre & opifice ei ſuccurritur, qui proportione ad exemplar ſubſtantiam definit, aut etiam pulcrius quam quod menſura reſpondet ambitus rerum.

QVÆSTIO TERTIA.

Cur nox ſonos faciliùs reddat quam dies?

ATHenis cum Ammonio, qui tum ibi tertium erat prætor, nobis cœnantibus tumultus domum circumſonauit foris prætorem inclamantium. Qui cùm ſuorum miniſtrorum quibuſdam miſſis turbam compeſcuiſſet, hominesque ſedaſſet: quæſiuimus quidnam cauſæ eſſet, quod qui intus ſunt, eorum qui foris ſunt vocem exaudiunt, non item verò hi illorum. Ammonius hoc ab Ariſtotele explicatum aiebat. vocem enim eorum qui intus ſunt, foràs in aerem copioſum atque apertum elatam ſtatim diſſipari & euaneſcere: eorum qui foris ſunt intrò accidentem nihil tale pati, ſed contineri atque permanere notabilem. Id verò (aiebat) magis rationem exigit, cur noctu voces magis ſint ſonoræ, & ſimul cum magnitudine claritatem purè conſeruent. Mihi quidem videtur Prouidentia non ineptè hoc machinata, vt cum auditus clarè ſonos percipiat, quando viſus aut nullum aut perexiguum vſum habet. Cùm enim aër ſit tenebroſus

Deſerta noctu, cæcaq́;,—

vt ait Empedocles: quantum videndi ſenſus amittit, tantum auditui redditur. Sed quoniam etiam eorum quæ naturæ neceſsitate eueniunt cauſæ inquirendæ ſunt, & materialium inſtrumentaliumque cauſarum tractatio propria phyſici eſt: quiſnam veſtrum probabilem primus rationem inuenerit? §. 1. Facto ſilentio, Boethus: Cùm eſſem, inquit, etiamnum adoleſcens & ſophiſticæ deditus, poſtulatis vtebar è geometria deſumptis, & ea ponebam, quæ demonſtratione carerent: nunc vtar quibuſdam, iam ante ab Epicuro demonſtratis: Quæ ſunt, in eo feruntur quod non eſt. multum enim inane ſparſum eſt & immixtum aëris atomis. Is ergo vbi diffunditur in latitudinem, ac circumcurſitationem nanciſcitur: tum ob raritatem exigua iſta & tenuia quæ particulas interiacent, inania fiunt, multumque ſpacij inſertum præbent.

bent.quando autem comprimuntur & in anguſtias denſantur, vique inter ſe coguntur; foris ingens latumque relinquunt ſpaciũ, magnaſque diuulſiones. Atque hoc nocte frigus efficit. nam calor laxat, diuellit, ſoluitque denſata. ideoque corpora quæ feruẽt, molliuntur, liquanturve, ampliorem occupant locum: contrà verò quæ denſantur aut refrigerantur, ea in ſeſe redeunt atque contrahuntur, vacuumque relinquunt in vaſis quibus continentur, & locis quæ deſeruerunt. Iam vox ſi offeratur & occurrat corporibus multis atque frequentibus, aut omninò obtunditur, aut diuulſiones patitur magnas, multaſque reliſiones & moras. At in inani & corporum vacuo interuallo læui continuo expeditoque curſu ad auditum peruenit, ob celeritatem ſimul cum forma claritatem retinens. Vides enim vaſa quoque inania ſi pulſentur, facilius ſonum reddere, ac longè reſonare, ſæpè etiam in orbem ſonitum dedere magnum. vas autem, quod impletum eſt ſiue ſolido ſiue humido corpore, mutum omninò eſt, voce ſpacium non habente & viam qua exeat. De ipſis verò corporibus aurum & lapis ob denſitatem exiles ſonos obſcuroſque edunt, voceſque in iis celeriter extinguuntur. æs vocale eſt & ſonorum, quia multum habet vacui, & mole eſt leui atque tenui, non ex multis & continentibus compactum corporibus, ſed abundè habens admixtum ſubſtantiæ cedentis, & non cum alia conſertæ. quæ cùm aliorum motuũ copiam facit, tum vocem facilè excipiens tranſmittit, donec aliquid veluti in via occurrens inani obſtructo eam hebetet: vbi iam ſubſiſtens deſinat porrò ire propter obturationem. Hæc mihi videntur noctem reſonabilem facere: diem eo minus hoc habere puto, quod calore & diſſolutione aeris longa interualla atomorũ reddit, modo ne quis primo à nobis poſita impugnet. §. 2. Tum ego iubente Ammonio aliquid contradicere: Tuę quidem, inquã, ptimæ ſuppoſitiones circa multũ inane verſantes maneant. Enimuerò hoc non rectè ponitur, inane ad vocem conſeruandam & promouendam facere. Quod enim tangi, affici, & ici non poteſt, ſilentio eſt quietique accommodatum. At vox ictus eſt corporis perſonantis: ſonum tranſmittit ac perſonat id quod cognatum ei eſt, & ab eo adficitur, motu facile, & leue atque æquabile, obſequensq; ei quod validè & continenter fertur: qualis eſt noſter aer. Etenim aqua, terra, ignis, muta ſuapte natura, omnia tamen ſonum edunt & fragorem ac ſtrepitũ ſpiritu illapſo. Æs inane nihil in ſe habet: ſed æquabili leuique temperatum ſpiritu facilè pulſatur ac reſonat. Quod ſi viſu ratiocinandũ eſt, ferrum potius videtur aliquid habere fungoſum, & inanitate multa patens, atq; inſtar fauorum capſulæ excauatum: & tamen admodum male ſonat, omniumque metallorum eſt mutiſſimum. Nihil ergo attinebat nocti moleſtiam exhibere, conſtringendo cogendoque eius

aere,

aere, alibi autem ſpacia & inanitates relinquendo: quaſi verò aer voci impedimento eſſet, eiuſque naturam vitiaret, cuius ipſe ſubſtantia, forma & vis eſt. Præter hæc, oportebat ſanè noctes intemperatas, quales ſunt caliginoſæ & hybernæ, reſonantiores eſſe ſerenis & bene temperatis (quod huc compellantur atomi, ibi autem vbi diſcedunt, locum corporum inanem relinquant) & quod promtiſſimum eſt, frigidam diem nocte tepida & æſtiua. quorum neutrum eſt verum. Itaque hac ratione omiſſa, Anaxagoram produco, qui aerem à Sole ait motu tremulo & trepidante cieri: quod manifeſtum eſt è minutis iſtis ramentis quæ perpetuò per lumen diſſultant, fruſtuliſque, quas Græci quidam τίλας, quaſi flocculos vocant. hæc ille ait ob calorem ſibilantia & ſtrepentia facere ſonitu ſuo, vt interdiu voces difficilius exaudiatur: nocte eorum agitationem & ſonum tolli. §. 3. Hæc me fato Ammonius; Ridiculi, inquit, fortaſſe videbimur, cùm & refellere Democritum, & corrigere Anaxagoram aggrediemur. Enimuerò Anaxagoricis iſtis corpuſculis adimendus eſt ſibilus, neque veriſimilis ille, neque neceſſarius: cùm ſufficiat tremor & motus eorum in lumine exagitatorum ſæpenumerò ad diuellēdas & diſiiciendas voces. Nam aer, corpus (vt dictum fuit) vocis & ſubſtantiam ſeſe præbens, ſi quidem tranquillus ſit, rectà proficiſcentes, læues, & continentes ſonorum portiunculas longè prouehit. Tranquillitas quippe aëris ſonora eſt: & contra. ac ſic etiam dixit Simonides:

Nam neq; tunc flatus ventorum increbuit vllus,
Qui folia concutit arborum:
Qui, ne mortales mea vox penetraret ad aures,
Suaue diſiiceret melos.

Sæpenumerò quidem neque ſpeciem vllam vocis aer conturbatus articulatam ſinit efformatamque ad aures peruenire: quanquam de multitudine ſemper aliquid & magnitudine perferat. Cæterùm ipſa per ſe nox nihil habet, quod aerem commoueat: dies magnum aliquid, Solem nimirum, ſicut ipſe dixit Anaxagoras. §. 4. Heic in dicendi partes ſe ſufficiens Thraſyllus Ammonij F. Quidnam, inquit, per deos nobis accidit, vt putemus cauſam conferendam in occultas & conſiderando duntaxat perceptibiles aeris motiones, interim manifeſtam eius exagitationem & diuulſionem negligentes? Nam magnus ille in cœlo dux Iupiter, non latenter, neque ſenſim minimas aeris particulas concitans, ſed palam ſeſe in conſpectum proferens excitat & commouet omnes res,

Dans dextra ſignum, populoſq; ad nota laborum
Euocat exoriens ſua munia———

Atque ſequuntur, & tanquam denuò renati noua die noua conſilia ſuſcipiunt, (vt ait Democritus) non mutis aut inefficacibus actionibus.

nibus. Quo ſenſu etiam Ibycus diluculum clyton haud male appellauit, a Klyein, quod audire eſt: tunc enim audire & loqui homines incipiunt. Nocturnus autem aer tranquillus plerunque & ſilens, omnibus quieſcentibus, vocem integram & ſinceram haud abs re ad nos mittit. Aderat ibi Ariſtodemus Cyprius. Is, vide, inquit, Thraſylle, ne hoc nocturnæ pugnæ & profectiones magnorum exercituum refellant, nihilominus reſonantibus vocibus tunc quantumuis turbato exagitatoque aere. Sed & penes nos aliquid eſt cauſæ. Quæ enim noctu loquimur, pleraque turbulentè & cum aliqua animi commotione iubentes alios, aut interrogantes aliquid, contentius vociferamur. Nam quod eo tempore, quo maximè ſolemus quieſcere, ſurgimus ad agendũ aut loquendum, id non exiguum aut placidum eſt, ſed magnum, & vrgente graui aliqua neceſſitate: vnde etiam voces feruntur vehementiores.

QVÆSTIO QVARTA.

Cur ſacrorum certaminum aliud aliam habet coronam, palma omnibus eſt communis? ibi etiam cur magnas palmæ glandes appellent Nicolaos.

ISTHMICA feſtiuitate cùm Soſpis iterum certamini præeſſet, cætera quidem conuiuia ſubterfugimus, cùm is multos ſimul hoſpites, & ſæpe vniuerſos ciues inuitaſſet: ſemel, vbi domi ſuæ cõuiuium maximè amicis & litteratis præbuit, ipſi quoque interfuimus. Sublatis iam primis menſis, venit quidam ad Herodem rhetorem miſſam ei à diſcipulo palmam & coronam de conſertarum genere adferens, quæ diſcipulus ille laudationis concertatione victor meruerat. Ea Herodes amplexus remiſit. dubitare autem ſe dixit, quanam de cauſa alia certamina alias habeant coronas, palmam communiter omnia. Neque enim, aiebat, fidem mihi faciunt, qui foliorum æqualitatem cauſantur, ea dicentes quaſi inſurgere inuicem atque concurrere, & ſic quodammodo certamen luctamque referre, tum victoriam nicen dicià non concedendo, νικᾶν. Nam permulta alia tantum non menſura & pondere exactè oppoſitis inter ſe foliis alimentum diſtribuentia, admirabilem æqualitatem & ordinem oſtentant. Probabilius hi, qui opinantur antiquos palmam ob pulchritudinem & germinandi venuſtatem dilexiſſe, qua ratione etiam Homerus Nauſicaam germini palmæ contulerit. Neque ignoratis quoſdam honoris gratia roſis, lychnitidibus, malis, atque etiam punicis iis victores petiiſſe. At enim palma nihil adeò euidenter pulcrius reliquis habet, cum in Græcia fructum quoque non ferat qui eſui ſit, ſed imperfectum & immaturum. nam ſi, vt in Syria & Ægypto, glandem daret

ret adſpectu & ſuauitate omnia ſpectacula & bellaria ſuperātem, non erat ſanè quod cum ea compararetur. Imperator quidem, vt narratur, Nicolaum philoſophum peripateticum ſingulari proſequens amore, ſuauibus moribus hominem, gracili & procero corpore, faciem plenum emicantis punicei ruboris: maximas & pulcherrimas palmulas nicolaos nominauit: ſicque etiamnum dicuntur. §. 1. Hæc cùm dixiſſet Herodes, quæſtione ipſa non iniucundiorem viſus eſt de Nicolao mentionem inieciſſe. Proinde, inquit Soſpis, maiore ſtudio quiuis ſuam de quæſtione in mediū conferat ſententiam. Primus ego hoc adfero, oportere victoris gloriam quantum omninò fieri poteſt, ab interitu & ſenio eſſe immunem. Palma autem inter maximè longæuas plantas vel præcipua eſt. quod etiam Orphica hæc teſtantur:

Vitam agebant germinibus ſimilem palmarum altè comantium.

Soli autem ferè huic verè id adeſt plantæ, quod tanquam votum de multis dicitur: nempe folia firma & ſemper durantia habere. Nam neque laurum, neq; oleam, neq; myrtum, neq; aliam vllam earum ſtirpium quæ foliis negantur ſpoliari, videmus ita ſemper eadem folia ſeruare. Sed prioribus defluentibus, & aliis ſuppullulantibus * ſicut vrbes * quoduis animal perdurat, & implacabile * Palma nullum abiiciens è ſe natum folium, conſtanter foliis ſuis ſemper ornatur. quam eius vim victoriæ robori potiſſimum accommodant. Vt finem dicendi Soſpis fecit, Protogenes grammaticus nominatim compellans Praxitelem enarratorem; Siccine, inquit, patiemur oratores à ſignis & coniecturis argumenta ducentes propoſitum cōficere? nos nihil ex hiſtoriis habemus, quod conferamus ad hanc quæſtionem? Sanè mihi videor meminiſſe nuper me in Atticis legere, quod Theſeus primus in Delo certamen inſtituens auulſit frondem de ſacra palma, inde etiam ſpadicem dictam. §. 2. Tum Praxiteles; Sunt iſta, inquit: ſed hoc ipſum quæri poteſt, qua de cauſa non lauri vel oleæ, ſed palmæ frondem * auulſerit, cùm victoriæ præmium ſtatueret. Vide ergo an non hoc præmium ſit Pythicum, & Amphictyones Pythiis primum victo- * ros in honorem Apollinis lauro ac palma coronauerit: vt qui deo non lauros, non oleas, ſed palmas conſecrarent. ſicut in Delo Nicias cùm pro Athenienſibus ſumptum in ludos faceret, & Athenienſes apud Delphos, & Cypſelus ante Corinthius. Alioquin enim iſte deus ſtudioſus eſt certaminum de citharam pulſando, de cātu, de diſci iactu, & (vt nonnulli putant) etiam pugillatione. Idem hominibus certantibus opem fert, quod Homerus teſtatur. nam Achillis hæc verba ponit:

Nunc prodire duos iubeo, certare paratos
Ictibus infeſtis pugnorum. vtrius Apollo
Victricem manibus ſortem conceſſerit. —

& de

& de ſagittariis eum qui vota Apollini feciſſet victorem facit, iactatorem & qui vouere neglexiſſet, à ſcopo aberrare. Equidem Athenienſes quoque apparet non temerè aut ſine ratione Apollini gymnaſium dedicaſſe. nimirum enim à quo ſanitas nobis eſt deo, eum firmam quoque corporis largiri conſtitutionem & robur in certamina cenſebant. Porrò cum & leuia & grauia ſint certamina, Apollini pugili Delphos, curſori Cretenſes aiunt ſacrificare & Lacedæmonios. Spoliorum verò & manubiarum tropæorumque dedicationes Delphis nonne teſtantur, vim huic deo maximam eſſe ad concedendum victoriam. §. 3. Eo adhuc loquente interrumpens ſermonem Caphiſus Theonis F. Hæc quidem, inquit, non redolent hiſtoricos aut enarratorios libros, ſed è mediis deprompta Peripateticis locis probabiliter ſunt argumentata: ac præterea tragœdorum more ſublata machina deum eratis prolaturi, quo terreretis qui vobis contradicerent. Ac deus quidem, vt par eſt, omnibus æque benignum ſe præbet. Nos autem ſecuti Soſpidem, bene enim præiuit, rurſum de palma loquamur, amplas ſermoni occaſiones præbente. Babylonij eam celebrant atque decantant arborem, quod ipſis CCCLX. vtilitatum genera præbeat. Nobis autem Græcis minimè eſt vtilis: ſed ad athleticam philoſophiam fortaſſe id etiam fecerit quod ſterile eſt. Nam cùm palma pulcerrima ſit & maxima, ob intemperiem apud nos non fert fructum: ſed alimento in corpus ideo inſumpto, parum ei, idque vitioſum ſupereſt ad ſemen creandum. Peculiare autem præter hæc omnia eſt quod dicam, & cum nulla alia planta commune. Palmæ lignum, ſi ſupernè onere impoſito premas, non deorſum affligitur aut concedit, ſed contra incuruatur, quaſi vi renitens prementi. Eodem modo res habet in athleticis certaminibus. Qui enim ob imbecillitatem & molliciem concedunt, ij flectuntur atque deprimuntur: qui exercitationem fortiter ſuſtinent, eorum non corpora modò, ſed animi quoque eriguntur & augentur.

QVÆSTIO QVINTA.

Cur qui nauigant, ante diem aquam è Nilo hauriunt?

FVit qui quæreret quamobrem nauicularij noctu & non interdiu è Nilo aquarentur. Viſum eſt nonnullis eos Solem metuere, qui humida calefaciendo præueniens ad putrefactionem faceret prona. omne enim quod calefactum aut tepefactum eſt, ſemper ad mutationem eſt propenſius, iam ante adfectum qualitatis ſuæ remiſſione. At frigus cùm alia in ſuo continere & ſeruare ſtatu videtur, tũ vel maximè aquam, quę natura ſuapte eo conſeruatur.

tur. oſtendit hoc nix, qua carnes in multum tempus à putredine vindicantur. Calor cùm alia, tum mel quoque ſua qualitate exuit, quod crudum alia quoque à corruptela defendens, elixando perditur. Maximam huic cauſæ fidem cõciliauerunt aquæ paluſtres: quæ hyeme potui non minus aliis aptæ, æſtate vitiantur & morboſæ fiunt. Itaque cùm nox hyemi reſpondere credatur, æſtati dies: exiſtimant aquam minus obnoxiam fore mutationibus, ſi noctu hauriatur. Hæc ſatis veriſimilia cùm haberentur, alia ſe prodidit ratio, nauticam experientiam fidemque nimirum reſipiens. Noctu enim dicebant aquam ſumi, fluuio adhuc placido & quieſcente: interdiu multis hominibus aquantibus & nauigantibus, multis etiam beſtiis in eo vagantibus, conturbati ſtatim ac limoſum fieri. quod autem tale eſt, facilè putreſcit: cùm omnia mixta facilius ſinceris putreſcant, mixtione pugnam, hac mutationem inferente. eſt autem putrefactio de mutationum genere, ideoque pictores colorum mixtiones corruptelæ nomine adficiunt, & tingere Homerus διῆναι extulit. communis autem conſuetudo * ſincerum & purum, corruptionis & interitus expers. Maximè autem terra aquæ admixta eam vitiat, potuique facit incommodam. Itaque ſtantes aquæ, & in cauitatibus inhærentes facilè putreſcunt, ob multum terræ admixtum: fluentes fugiunt & repellunt offerentem ſe iis terram. Et Heſiodus rectè præcepit:

Iugis aqua de fonte, & cui non turbida lympha
Defluat ——

Salubris enim aqua eſt, quæ nõ corrupta ſit: hoc fit, ſi non miſceatur, ſed pura maneat. Huic rationi non leue teſtimonium perhibent terrarum diſcrimina. Aquæ enim montanam & lapidoſam permeantes terram, quia non multum terræ ſecum trahunt, validiores lacuſtribus, & in plano fluentibus ſunt. Nilus verò molli ſolo contentus, aut potius velut ſanguis carne temperatus, impletur quidem dulcedine & ſaporibus vim efficacem & nutrimento aptam habentibus: mixtus tamen terra turbiduſque fluit: idque magis etiam, ſi conturbetur. nam motus humori terreas partes admiſcet, quæ abſcedunt ob grauitatem ſuam vbi aqua quieſcit. Propterea noctu aquantur, ſimul etiam Solem anteuertentes, qui tenuiſſimas & leuiſſimas aquæ partes ſemper attollens conſumit.

QVÆSTIO SEXTA.

De his, qui ſerò ad cœnam veniunt, atq; ibidem de vocabulis akratiſma, ariſton, deipnon.

Filios meos iuniores, cùm in theatro acroamatis intenti diutius hæſiſſent, tardiuſque ad cœnam venirent, Theonis filij per luſum & iocum cœnæ prohibitores & noctu cœnantes appellabant, aliiſque

aliiſque id genus verbis vtebantur. Tum aliquis natu maiorum dixit, Adcurrecœnam eſſe, qui ſerius ad cœnam adeſſet. celerius enim quàm lento greſſu videri properaſſe, quando moram traxit. Et Batti, qui apud Cæſarem fuit ſannio, iocum retulit, Cœnipetas vocantis eos qui non ſatis maturè ad cœnam ſe contuliſſent: quod quantumuis occupati, tamen ob cœnandi cupiditatem non abnuiſſent inuitati. Ego autem dixi, Polycharmum Athenis in rep. verſantem oratorem, cùm vitæ ſuæ rationem redderet, in cõcione ſic dixiſſe: Præter alia, viri Athenienſes, nunquam vocatus ad cœnam vltimus veni. hoc enim videtur admodum populare: ſicut contra quos tardè venientes præſtolari coguntur, inſuaues & imperioſos iudicant, moleſteque ferunt. Soclarus verò vt patrocinaretur adoleſcentibus: Atqui, inquit, Pittacum Alcæus non ea de cauſa Zophodorpidam ſeu noctu cœnantem dicitur appellaſſe, quod ſerò cœnaret, ſed quia plerunque obſcuris & vitioſis vteretur conuiuis. Antiquitus quidem prandium vitio vertebatur, & ideò acrariſma dictum aiunt ab incontinentia ducto vocabulo. Ibi interpellans Theo; Nequaquam, inquit. Sed fides adhibenda eſt iis, qui vitæ rationem qua priſci vſi ſunt, memoriæ prodiderunt. Hi docent illos cùm & laboribus dediti & temperantes eſſent, mane panem ediſſe mero intinctum, aliud nihil. Itaque hoc dictum fuit akratiſma, cùm akraton ſit merum. Obſon autem vocabatur cœna, quod ad eam ſerò (id eſt, opſe) negotiis iam defuncti ſe conferrent. §. 1. Ex hoc oborta eſt quæſtio de vocabulis ariſton & deipnon, vndenam eſſent ducta. Et ariſton quidem idem cum akratiſmate eſſe Homerus videbatur teſtari, qui Eumæum facit prima luce ariſton apparare. videbaturque hoc probabile, vt propter matutinam horam diceretur ariſton, quaſi aurion, id eſt, mane. Deipnon dictum cenſebatur, quod à laboribus requietem præberet. cœnamus enim vel peractis iam rebus, vel inter agèndum. Atque hoc etiam ex Homero poteſt deduci:

Tempore quo cœnam, qui cadit ligna, parauit.

Niſi fortè ariſton quaſi optimum dicitur, quod promptè quacunque è materia & ſine negocio petitur: deipnon verò, quod apparatu & labore indigeat. Heic Lamprias frater noſter, vt erat dicax & riſus captator; Oſtendere, inquit, poſſim Græcis Latina vocabula millies huiuſmodi rationibus affiniora eſſe, quando tanta nugandi licentia nobis datur. Eſt enim Romanis deipnon cœna, quaſi communio: quia antiquitus ſeorſim ſolebant prandere Romani, cœnare cum amicis. Prandium autem ij ariſton dicunt, ab hora, παρ' ἔνδιον, nam endion ſignificat meridianum tempus, & meridiari endiazein. aut cibum maturinum voluerunt notare. & nutrimentum quo vterentur prinſquàm indigerent πρὸ τȣ̃ ἐνδεῖαξ. Atq; vt omittam ſtragula, vinum, mel, oleum, guſtare, propinare,

aliaque multa quæ Græcis vocibus Latini exprimunt: quis neget comeſſationem à Komo noſtro dici, & miſcere à keraſæ, etiam de Homeri ſententia:

Miſcuit hæc laticem dulcem in cratere Lyæi.

& menſam, quia in medio ponatur, panem quia famem minuat, πεῖναν ἀνιέντα, coronam à capite, cùm Homerus alicubi galeam ſtephanen (ſtephanos autem ſertum eſt) dixerit. ſed & cædere eſt à δέρειν & dentes ὀδόντες, & labra à capiendo cibo (quod λαμβάνειν τὴν βορὰν) deductum. Itaque vel hæc cum dicuntur, riſus cohibendus eſt, aut ne illis quidem ita facilè per vocabula tanquam cuniculos permittendus eſt aditus, vt alias res planè exſcindant, alias deijciant.

QVÆSTIO SEPTIMA.

De ſymbolis Pythagoricis, in quibus præcipitur hirundinem domo non eſſe recipiendam: & lectum quando ex eo ſurgimus, conturbari debere.

Cùm aliquandiu Roma abfuiſſem, eò me reuerſum Sylla reditus gratulandi gratia (vt eſt Romani moris) ad conuiuiũ vocauit, ad quod etiam de ſodalibus alios non multos adhibuit, inter quos Lucium quoq; ex Etruria, diſcipulum Moderati Pythagorici. Is cùm videret Philinum noſtrum animatorum eſu abſtinere, occaſionem (vt fit) de Pythagora loquendi nactus, Etruſcum fuiſſe affirmauit eum: non (vt alij quidam) quod maiores eius Tyrrheni fuiſſent: ſed ipſum in Etruria natum, educatum, inſtitutum. & argumentis vtebatur ad eam rem non minimis, quæ à ſymbolis Pythagoræ ſumebat. quale eſt, quod è lecto ſurgentes ille iubebat conturbare veſtem ſtragulam: & olla ſublata eius veſtigium in cinere non relinquere, ſed confundere: & hirundinem domo non recipere, neque ſupra ſcopas tranſire, neque alere domi quod vngues haberet curuos. hæc aiebat ſcribere quidem & diſſerere Pythagoreos, re autem ipſa ſolos obſeruare & tenere Etruſcos. Cùm hæc Lucius dixiſſet, maximè id viſum fuit abſurdum, quod ad hirundines attinet: nimirum animal innoxium & hominum amans perinde arcendum eſſe, atque curuunguia illa quæ feriſſima & cædis ſunt ſtudioſiſſima. Nam quod vnicum nonnulli veterum attulerunt ad ſoluendum ſymbolum, innui vitandam calumniatorum & ſuſurronum conſuetudinem: id ne ipſe quidem Lucius probabat. minimum enim ſuſurri habet hirundo, garrula & vocalis non magis eſt quàm pica, perdix, gallina. Numnam ergo, aiebat Sylla, ob prolis necem fabulis vulgaram abominantur hirundines, vt nos eminus à tali flagitio deterreāt? quando Tereum & mulieres impia iſta & nefaria perpetraſſe aiunt, & aues etiamnum

num Daulides appellant. & Gorgias ſophiſta cùm hirundo ſtercus in ipſum eieciſſet, reſpiciens ad eam dixit, Non probè hoc ô philomela. An hoc quoq; commune eſt? nam luſciniam, quæ culpam earundem ſuſtinet tragœdiarum, non arcent, non exigunt. §. 1. Fortaſſis, inquam tum ego, hæc aliquam habent rationem. Verùm hoc conſidera primum, an quæ cauſa eſt curuungula, eadem etiam ſit hirundines domo excludendi. Carniuora enim eſt hirundo, & maximè cicadas Muſis ſacras & canoras interficit, iiſque veſcitur: ac propter terram volitat, exigua venans animalcula, vt ait Ariſtoteles. Deinde ſola contubernalium immunis nulloque dato ſymbolo inhabitat. Enimuerò ciconia, quanquã à nobis neq; tegitur, neq; fouetur, neq; tutelam aut auxilium vllum accipit: perſoluit tamen mercedem loci quem occupauit, dum infeſta hominibus animalia rubetas & angues circumiens interficit. Hirundo his omnibus potita, excluſis & educatis pullis ſuis abit, turpiter ingrata. Porrò quod eſt grauiſſimum, de his quæ nobiſcum habitant, ſola hirundo & muſca non cicurantur homini, neq; tangi ſe patiuntur, neque conſuetudinem aut ſocietatem vllius operis ludive admittunt. quod muſca facit metu incommodi, & quia ſubinde abigitur. hirundo autem, quia natura odit homines, & ob infidelitatem ſemper ſuſpicioſa manet & cicurationis fugax. Ergo ſi hæc non rectà, ſed reflexè vt imagines aliorum in aliis ſunt conſideranda, Pythagoras hirundinem exemplar inconſtantiæ & ingratitudinis ponens, non vult vt eos, qui temporis ſui gratia ad nos ſe applicant, ſeque inſinuant, admodum familiares nobis faciamus, cumque iis larem, domum, & ſacra intima communicemus. §. 2. Hæc ego fatus arbitror me dicendi licentiæ feneſtram aperuiſſe. audacter enim iam reliquis ſymbolis morales accommodauerunt cæteri explicationes. Ollæ formam aiebat Philinus Pythagoricos dum abolere mandant, docere nullum debere euidens relinqui irę veſtigium: ſed vbi ea deferbuit, animuſque conſedit, omnem eſſe memoriam offenſarum obliuione conterendam. Lecti conturbatio quibuſdam videbatur nihil habere occultum: ſed ſtatim apparere, indecorum eſſe vbi vir cum vxore concubuit, locum & quaſi expreſſam imaginem relinqui. At Sylla putabat hoc magis pertinere ad dehortandum à diurno ſomno, notarique mane ideò apparatus ad ſomnum ſublationem, vt intelligamus noctu dormiendum, interdiu agendum, & ne veſtigium quidem corporis in lecto relinquendum. nullus enim vſus eſt viri dormientis, vt neque mortui. Huic opinioni ſuffragari videtur id, quod Pythagorici ſociis præcipiunt ne quem onere leuent, ſed in tollendo & ſubeundo iuuent: ſcilicet omne ocium omnem ſegnitiam eo prohibentes.

QVÆSTIO OCTAVA.

Quare Pythagorici de animalibus maximè piſces pro cibo ſint auerſati?

VT hæc dicta Lucius neque reprehendens neq; laudans quietè tacituſq; ſecum meditans audiuit: Syllam nominatim vocans Empedocles; Si Lucius, inquit, ſocius noſter ægrè fert quæ dicta ſunt, tempus eſt vt nos quoque finem faciamus. ſi verò ad ſilentium legitimum hoc ſpectat, id ſaltem arbitror non eſſe dictu nefas, aut vetitum aliis explicari, cur piſcibus maximè abſtineant Pythagorici. hoc enim & de antiquis narratur: & in diſcipulos incidi Alexicratis qui noſtro tempore vixit, reliquis mediocriter veſcentes, atque etiam mactantes, piſcem autem guſtare omninò recuſantes. Quam autem Tyndares Lacedæmonij cauſam * dicebat hoc ſilentij præmium habere * piſces vocari ellopes, quod vocem habent deuinctam & concluſam * & cognominem, mihi * qui ceſſaui Pythagoricè ratiocinari * mentem retinentes * ſed tanquam minorem. & omninò ſilētium eos pro deo habere: quippe cum dij quoque ſua opera & facta intelligentibus, vbi volunt ſine voce oſtendant. Adhæc cùm Lucius placidè & ſimpliciter dixiſſet, veram rationem fortaſſis etiamnum reconditam eſſe & infandam: probabilia autem fas eſſe conſectari: primus Theò grammaticus; Magnum, inquit, puto & non facilè eſſe euincere Pythagoram Etruſcum eſſe: in confeſſo eſt, diu eum cum ſapientibus Ægyptiorum fuiſſe verſatum: æmulatumque multa & probaſſe, maximè de ſanctimoniis ſacrificiorum. quale eſt etiam de fabis. nam Herodotus ſcribit, neque ſerere fabam, neque edere Ægyptios, atque etiam à conſpectu eius abhorrere. ſcimus autem hodieque ſacerdotes ea abſtinere: qui cùm ſanctimoniæ ſingulari

Mare. ſtudent, etiam ſalem vitant, ne vel cibum vel condimentum mari affine vſurpent. §:1. Huius rei alij alias adferunt cauſas. Vera autem hæc eſt, quod mare oderunt vt alienum à nobis elementum, omninoq; inimicum humanæ naturæ. Neque enim deos, vt Stoici ſtellas, ex eo nutriri putant: ſed contra in id periiſſe patrem ac ſeruatorem regionis, quem Oſiridis defluxum nominant, eumque deplorantes in læua ortum regione, in dextra interemptum, Nili obſcurè innuunt in mare exeuntis interitum. Itaque neque aquam eius bibendo aptam, neque quidquam eorum quæ gignit & educat purum & accommodatum ſibi putant: cùm neque communi ſpiritu alantur, neque cognati cum noſtro alimenti partem capiant: ſed qui reliqua omnia ſeruat nutritq; aër, iis pernicioſus ſit, vtpote præter naturam vſumq; & ortis & viuentibus. Neq; mirum videri debet, ſi marina animalia aliena cenſent, & non idonea quæ ſuo ſanguini ſpirituique admiſceant: quando guberna-

tores

tores nauium ne alloquio quidem dignantur obuiam facti,quod victum hi è mari quæritent. His collaudatis Sylla addidit de Pythagoricis,eos maximè ſacrificia guſtaſſe,deoq; libaſſe. Piſcium verò nullum immolari,nullo rem ſacram fieri. §. 2. Ego,cum illi dicendi feciſſent finem; Pro mari, inquam, aduerſus Ægyptios propugnant multi & philoſophi & indocti,reputantes quot commoditatibus vitam noſtram faciliorem ſuauioremque redegerit. Pythagoricos verò à piſcibus ideò abſtinere,quia ſint alienæ gentis,ridiculum eſt & abſurdum: immò inhumanum & Cyclopicũ præmium cognationis ij præbuerint reliquis atque adfinitatis, coquentes ea & abſumentes. Et quidem fertur capturam piſcium emiſſe aliquando Pythagoras,ac captos dimitti iuſſiſſe: non qui tanquam alienigenas & inimicos negligeret eos,ſed vt pro amicis & familiaribus captiuis precium liberationis perſolueret. Itaque contrarium iubet iſtorum hominum nos ſuſpicari manſuetudo & humanitas: nimirum iuſticiæ meditandæ gratia, & vſũ diſcendæ,eos à marinis potiſſimum abſtinuiſſe. quod reliqua animalia vtcunque maleficio cauſam necis hominibus præbent, piſces neque iniuria nos adficiunt, neque adficere poſſunt, quantumuis ad hoc à natura videátur inſtructi. §.3.In promtu eſt cùm è ſermonibus,tum è ſacrificiis veterum oſtendere,non eſum modò,ſed & cædem animalis innoxij eos pro facinore impio & nefario duxiſſe. multitudine tamen ſuperfuſa oppreſſi,ſimulque oraculo Delphico(vt aiunt)iubente opitulari frugibus quæ perderentur,mactare aggreſſi ſunt: interim tamen animis turbatis & meticuloſis,facere hoc & operari nominauerunt,vt qui animato *Facere.* interficiendo magnum aliquod facinus committere ſe arbitrarentur.& in hunc vſque tamen diem id maximo opere obſeruant,ne iugulent victimam niſi immolata annuat. adeò ſibi ab omni cauerunt iniuſticia. At enim,ne reliqua commemorem,ſi à ſolis cuniculis aut gallinis omnes abſtinuiſſent homines: eorum animalium breui tempore multitudo tanta fuerat exſtitura, vt nulla vrbs habitari, nullus fructus percipi potuiſſet. Itaque carnium eſum,quem initiò neceſſitas introduxit, nunc ob voluptatis ſtudium tollere difficile eſt. §.4. Sed marina animalia,neque aerem nobiſcum, neque aquam communem abſumentia,neque ad fruges terræ accedentia,ſed veluti peculiari contenta mundo,ſuiſque circumſcripta terminis, quorum iis tranſgreſſio morte eſt ſancita: neque paruam neque magnam ventri aduerſus ipſa occaſionem præbent:quæuis autem piſcatio euidenter à gula & cupiditate obſonij proficiſcitur, nullo iure maria conturbante & profundum ſubeunte.Neque enim licet nullum frugiperdam,aut ſcarum vuiuorum,aut mugiles labraceſve ſeminilegos appellare: quæ nomina terreſtribus imponimus,maleficia eorum accuſan-

tes.immò quæ minima etiam conſectantes de muſca ac fele conquerimur, horum de nullo accuſare poſſis vel maximum piſcem. Idcircò Pythagorei non lege tantum ab omnibus hominibus, ſed natura etiam ab omni innoxio iniuriam abſtinentes, minimè, aut omninò nequaquam vſi ſunt piſcibus pro cibo. cùm præter iniuſtitiam piſcatio videatur intemperantiam quandam & gulæ incontinentiam ſecum trahere, ſumtuoſa & curioſa. Quamobrem Homerus non tantum Græcos facit piſcium eſum vitantes, cùm quidem ad Helleſpontum caſtra haberent, ſed neque delicatis etiam Phæacibus, aut luxurioſis procis, vtriſque inſulanis, cibum è mari petitum propoſuit. Vlyſſis verò ſocij cum tantum maris nauigaſſent, nunquam hamum demiſerunt, nunquam fundam aut rete, quandiu farina adfuit:

Sed cibus è naui conſumtus vbi fuit omnis,

paulò antequam Solis boues adorirentur, piſces non cibi delicatioris, ſed nutrimenti neceſſarij gratia venati ſunt

Incuruis hamis, ventres vrgente famis vi.

eadem neceſſitate & ad piſcandum, & ad cædendum Solis boues adigente. Itaque non apud Ægyptios duntaxat & Syros, ſed apud Græcos etiam ſanctimoniæ pars eſt abſtinere à piſcibus: ritu non iuſtitiam modò tuente, ſed curioſitatem quoque cibi auerſante. §.5. Sub hæc Neſtor: meos verò, inquit, ciues, Megarenſium inſtar nullo in numero cenſetis? Atqui ſæpe ex me audiuiſti, ſacerdotes, qui nobis hieromnemones vſurpantur, nullum edere piſcem. Neptunus enim phitalmius dicitur, quaſi genitabilis in mari. & qui ab Hellene priſco genus ſuum ducunt, Primigenio ſacrificant Neptuno, quod hominem ex humida ortum natura cenſent, vt etiam Syri: itaque piſcem venerantur vt cognatum, & vna educatum, rectius Anaximandro philoſophantes. Is non in iiſdem piſces & homines, ſed homines in piſcibus innatos principio adſeruit, cumque nutriti eſſent (vt veteres putant) & iam ad ſeſe tuendum ſatis haberent virium, eiectos terram occupaſſe. Ergo ſicut ignis materiam in qua accenſus fuit matrem patremque ſuum deuorauit, vt ait is qui Heſiodi operibus carmen de Ceycis nuptiis inſeruit: ita Anaximander hominum patrem matremque communiter pronuncians piſcem, ab eius eſu dehortatus eſt.

QVÆSTIO NONA.

Fierine poſſit, vt propter cibos noui exſiſtant morbi?

CONſtanter adſerebat Philo medicus, morbum qui elephantiaſis dicitur non ante multum adeò temporis ortum eſſe. nullum

nullum enim veterum medicorum de eo mentionem facere, cùm quidem in res minutas, viles & obſcuras diſputationem inſumere non poſthabuiſſent. Ego autem teſtem ei citaui è philoſophia Anthenodorum, qui in priore de morbis popularibus libro narrat, primùm Aſclepiadis ætate non elephantiaſin modò, ſed & hydrophobam (qui eſt aquæ timor) innotuiſſe. Hic cum qui vna aderant mirum putarent, ſi nouæ adfectiones tum demum in natura exſtitiſſent: non minorem admirationem mereri hoc viſum eſt, ſi tam longo tempore tanta accidentia potuiſſent latere. & tamen ad hoc plerique inclinabant, humaniorem rati eam eſſe ſententiam, quæ naturam in talibus ſanè rebus minimè ſtudioſam nouandi poneret, neque eam faceret in corpore humano tanquam vrbe res nouas molientem. Diogenianus autem aiebat etiam animæ morbos adfectioneſque communi quadam & auita progredi via. Et quidem multiplex, aiebat, eſt vitioſitas, variaque audet: anima in ſua ipſiu; eſt poteſtate, vt ſi velit, ab ea mutari & verti facilè queat. nihilominus incompoſiti motus eius ordine quodam & menſura continentur, ſicut maris effuſiones: nullumq; nouum aut veteribus non commemoratum vitij genus erupit. Sanè multas cupiditatum differentias, innumeros timoris motus, ſexcentas doloris ſpecies atque voluptatis formas enarrando quis non defatigetur?

Sed non heri ſunt iſta, vel nunc edita:
Semper fuere, quando exſtiterint nemo ſcit.

Nedum corpori nouus morbus, aut ſerò orta adfectio potuerit accidere, quod non habet ſicut animam proprium atque à ſe mouendi ſui principium, ſed cum natura communibus deuinctum cauſis eſt, eaq; temperatum temperie, cuius etiam infinitas intra terminos vagetur certos, veluti nauis quæ in anchoris ſtans hac illac fluctuat. §.1. Morbus quidem gigni abſq; cauſa nullus poteſt, neq; eſt vis vlla quæ ex nihilo aliquid contra leges naturæ poſſit producere. difficulter autem noua inuenietur cauſa, niſi nouum * aërem peregrinamque aquam & ignotos cibos prioribus ex aliis quibuſdam mundis aut intermundiis pronunciemus nunc demum in noſtrum hunc confluxiſſe. Etenim ex iis morbi nobis contingunt, è quibus viuimus: neque ſunt peculiaria morborum ſemina, ſed iſtorum vitia reſpectu noſtri, noſtraque in iis delicta naturam perturbant. perturbationes autem diſcrimina habent ſempiterna, quæ nouis ſæpenumerò adficiuntur nominibus. nam nomina ſunt conſuetudinis, adfectiones naturæ: vnde cùm hæc determinata ſint, illa varientur, error eſt ortus. Sicut autem in partibus orationis, earumq; inuicem conſtructionibus nouus ſubitò barbariſmus aut ſolœciſmus non poteſt exſiſtere; ita corporis temperamenta definitos habent lapſus & errores, in natura

quodammodo iis quæ contra naturam ſunt comprehenſis. Scitè fabularum ſcriptores fingunt prorſus inſolentia & monſtroſa animalium nata eſſe in pugna gigantum, cùm Luna euerſa non ſolito more & loco oriretur. Qui verò naturam autumant morbos tanquam monſtra gignere, neq; vero neque falſo ſimilem cauſam fingentes, eo errant, mi Philo, quod nimis & magis in morbis pro nouitate & differentia accipiunt. Enimuerò incrementum & cōtentio magnitudinem poteſt & multitudinem apponere; ſed ſubiectum de ſuo genere non emouet. quo pacto elephantiaſim ſcabiei vehementiam cenſeo eſſe & timorem aquæ de affectionibus ſtomachicis aut melancholicis. Mirum verò eſt non obſeruaſſe nos etiam Homero morbum hunc fuiſſe notum, canem enim rabioſum inde nominat, vnde etiam homines rabidi appellantur.

§. 2. Hæc Diogeniano locuto, mediocriter contra diſputauit Philo: meq; hortatus eſt, vt veterum medicorū cauſam defenderem, qui negligentiæ aut ignorationis maximarum rerum rei peragerentur, niſi iſti morbi eorum ætate recentiores exiſtimentur. Primùm, inquam, non rectè mihi videtur hoc ſumere Diogenianus, contentiones & remiſſiones non facere differentiam, neque genus mutare. Hac enim lege etiam dicemus acetum ab aceſcente vino non eſſe diuerſum: neque amarorem ab acerbitate, neque loliginem à tritico, neque mentham à mentaſtro differre. atqui in his euidentes ſunt qualitatum mutationes, quæ deminuēdo elangueſcunt, contentione vehementiores fiunt. aut neque flammam aliud quàm ſpiritum album, ſplendorem quàm flammam, pruinam quàm rorem, grandinem quàm imbrem eſſe affirmabimus: tantum vehementia & remiſſione ea definiemus. iamque tempus erit, vt cæcitatem nihil à viſus imbecillitate, nauſeam à cholera, niſi quod magis minusve ſint, diſtare pronunciemus. Atqui hæc rationi non congruunt. Nam etiam ſi admittamus contentionem * iſtam & remiſſionem nunc accidiſſe, nouitatem in quantitate non in qualitate retinētes, eodem laborabimus abſurdo. Iam cùm Sophocles de his quæ eſſe non creduntur, quia ante non fuerint, haud quaquam ineptè dixerit: Vnumquodq; genus rerum ſemel aliquando ortum fuiſſe: videtur id quoque probabile, nō tanquam è carceribus emiſſos morbos ſimul omnes procurriſſe: ſed vno poſt alterum temporis nonnullo interuallo primum fuiſſe natum. Et ſuſpicari licet eos principio in corporibus morbos extitiſſe, qui à penuria, calore vel frigore generantur. poſtmodò repletiones, delicatum victum, & voluptates ſuperueniſſe, quæ cum ocio & deſidia ob abundantiam rerum neceſſariarū multum prauumque gignerent nutrimentum: vnde varij ſint exorti morbi, qui omnimodè inter ſe implicati & permixti ſemper aliquid noui faciant. §. 3. Etenim quæ ſecundum naturam ſunt, eadem ordinata ſunt

ſunt ac definita: cùm natura aut ordo ſit, aut ordinis opus. quod ordine caret, Pindaricæ inſtar arenæ numerum ſubterfugit: ideoque ſtatim quod præter naturam eſt, id ſine terminoque deſtituitur. Res enim fert vt vno modo verum, infinitis falſum quidque dicatur. & rhythmi atque harmoniæ certa conſtant ratione: errata hominum in voce fidibuſve & ſaltatione enumerari nequeunt. Sanè Phtynichus tragœdiæ ſcriptor de ſe ipſo ſic loquitur:

Tot mihi ſubiecit gratas ſaltatio formas,
Hyberna fluctus quot mare nocte daret.

Et Chryſippus complexiones quæ è decem fiunt enunciatis, multitudine ait, C C C C I Ͻ ϽϽϽ excedere. verùm hoc refutauit Hipparchus, demonſtrans affirmatiuam continere complexarum CCCIϽϽϽ, & præterea CIϽXLIX. negantem millia CCCX, vlteriuſq; IϽCCCCLII. Xenocrates ſyllabarum numerum, quas inter ſe compoſitæ literæ faciunt, ſtatuit centieſmillenûm, ac porrò ducentorum millium. Quid ergo mirum eſt, ſi cùm corpus in ſe ipſo tot facultates habeat, totq; ſubinde cibo ac potu introducantur qualitates, vtatur autem motibus & mutationibus neque tempore neque ordine eodem conſtantibus: horum inter ſe complexiones nonnunquam nouas & inſolentes adfectiones gignere? Qualem Thucydides ſcribit Athenis peſtem exſtitiſſe. ex eo maximè colligens nouam fuiſſe, quod carniuora animalia abſtinerent eſu cadauerum. §. 4. Circa rubrum verò mare morbo correpti (vt Agatharchides narrat) cum alijs inauditis accidentibus ſunt vexati, tum angues exigui qui nati ſunt exertis capitibus ſuras & brachia perederẽt, & tacti rurſum carnem ſubirent, ac per muſculoſa ſerpentes inflammationum vim intolerabilem excitarent. idque morbi genus prius aut poſterius vllis aliis obtigiſſe nemo comperit, vt & multa alia. Quidam cùm diu laboraſſet vrinæ difficultate, tandem culmum hordeaceum geniculatum excreuit. & hoſpitem noſtrum nouimus Athenis Ephebum cum multo ſemine eieciſſe beſtiolam aſperam, multis pedibus celeriter ambulantẽ. Timonis in Cilicia nutricem Ariſtoteles refert quouis anno per duos menſes in fouea quadam ſe continuiſſe, ſola reſpiratione oſtendentem ſe viuere. & in Meloneis ſcriptum eſt morbi iocinoris hoc eſſe indicium, quod eo laborans mures domeſticos accuratè obſeruet & cõſectetur. id verò nunc fieri nuſquam videmus. Ideò non mirari debemus, ſi quædam exſiſtant quæ olim non fuere: aut interciderunt, nunc, quæ antiqui habuerunt. In cauſa eſt natura corporis quæ identidem aliam atque aliam ſortitur temperiem. §. 5. Cæterùm aerem nouum, aut alienigenam aquam introducere mittamus, quando ita videtur Diogeniano. quanquam eos qui à ſecta Democriti ſunt, nouimus hoc dicere ac ſcribere,

mundis qui foris ſunt, pereuntibus, corporibuſque alienigenis inde huc defluxu quodam perlatis, ſimul incidere principia ſæpe peſtilentiæ & morborum ignotorum. Mittamus etiam ſingulares corruptelas quæ apud nos ob terræ motus, ſiccitates, imbreſve eueniunt: quibus & ſpiritus & aquæ, cùm terrigenam habeant naturam, neceſſe eſt vnà corrumpantur & mutentur. Mutationem autem ciborum & obſoniorum ac victus rationis, quanta ea facta eſt, non prætereamus. Quippe multa eorum quæ guſtari olim & comedi non ſolebant, nunc pro ſuauiſſimis haberi videmus: qualia ſunt mulſum, vinomel, & vulua. quin & cerebrum antiquitus abominabantur & proiiciebant: vnde factum vt Achilles ei Agamemnonem compararet. Nouimus etiam adhuc multos ante quorum guſtare cucumerem, peponem, malum Medicum, & piper non ſuſtinuiſſe Proinde cum ob hæc probabile eſt, corpora inſolito modo adfecta eſſe, & mutata temperie paulatim alterare qualitatem, excrementumque peculiare conficere: tum ordo etiam ciborum immutatus non leue diſcrimen intulit. Quas enim vocant frigidas menſas, ante oſtrea crudam lactucam vt concoctu facilem exhibebant. nunc à Platone à cauda ad caput traductę prima pro vltimis apponunt. Magnum etiam illud de præbibitionibus, quas vocant propomata. Nam antiqui ne aquam quidem biberunt ante quam ediſſent. nunc ante cibum captum vino oppleti, humectato & feruente corpore cibum aggrediuntur, tenuia & acuta vique incidendi prædita ad appetitum excitandũ

Balnea. ingerentes, ac deinde alijs veſcentes. §.6. Verùm nulli ad mutandum corpora nouoſq; morbos creandum facultati cedit lauacrorum varietas, quibus corpus multis modis adfectum, ferri inſtar emollitur ac fluit, & à frigore deinde duratur. Qui paululùm nos ætate anteceſſere, ij ſi balneum noſtrum foribus apertis introſpexiſſent, dicturi erant puto,

Stagna Pyriphlegethon ſubit hic Acherontia feruens.

Maiores enim noſtri ita lenibus atque tepidis vſi ſunt balneis, vt Alexander Magnus in balneo febricitans dormiuerit: Galatarum autem mulieres pultem cum ſuis pueris inter lauandum ederint. Nunc rabioſis videntur ſimilia balnea, & latrantibus, atque conuellentibus laniantibuſq; aer autem qui in iis hauritur, mixtum ex humore & igne quidpiam, nullam corporis partem ſinit quieſcere, ſed omnem etiam indiuiduam particulam conturbat, ſuoq; è ſtatu dimouet: donec inflammatos nos & feruentes ipſi reſtinguamus. Nihil ergo, Diogeniane, opus eſt huic diſputationi extrinſecus adſcitis medijs, aut intermũdiis: ſed recta mutata victꝰ ratio ſatis virium habet ad alios gignendum, alios abolendum morbos.

QVÆ-

QVÆSTIO DECIMA.

Cur autumnalibus ſomniis minimum fidei adhibendum ſit.

FLORVS cùm incidiſſet in lectionem quæſtionum Ariſtotelis phyſicarum, ad ipſum Thermopylas allatarum, cùm ipſe multas animo dubitationes concepit (vt ſolent ingenia doctrinæ ſtudioſa) tum alios iis impertiuit, teſtimonium ferens Ariſtoteli, qui dixit multam ſciendi cupiditatem multa facere principia. Et ſanè reliquæ in ambulationibus diurnis quæſtiones non inſuauiter nos oblectauerunt. Quod autem de inſomnijs fuit dictum, ea maximè ijs menſibus quibus defluunt folia, eſſe incerta & mendacia, neſcio quomodo ſe rurſum protulit, cùm Fauorinus à cœnares tractaret alias. Tuis quidem ſocijs, meis filijs videbatur ſoluiſſe nodum Ariſtoteles, neque aliud quærendum putabant, ſed cum eo cauſam in fructus conferendam: qui recentes & humore turgidi multum turbulentumque in corpore ſpiritum generent. Non enim vinum duntaxat & oleum recens expreſſum in lucernis probabile eſt obſtrepere, calore flatum quaſi fluctum quendam edente: ſed & frumentum nouum, & poma videmus tumere atque diſtendi, donec flatus & cruditas eorum diſcutiatur. Cibos porrò quoſdam eſſe qui difficiles ſomnos faciant, & animam perturbent, teſtatum fieri fabarum exemplo, & polypodis capite, quibus abſtinere iuberentur qui diuinare per ſomnum cuperent. Fauorinus ibi, quanquam Ariſtotelis eſſet impenſiſſimè ſtudioſus, & Peripateticæ philoſophiæ maximam veriſimilitudinis tribueret laudem; tamen tunc ſententiam quandam Democriti tanquam de fumo ſqualidam detrahens expurgare ac perpolire cœpit. §.1. Id primò ponebat peruulgatum vt aiebat Democritus, viſa per meatus in corpora ſubire ac altè penetrare, ac dum ſurſum efferuntur, facere vt in ſomno appareant ſimulacra. viſa autem iſta vndiquaque ferri, delapſa a ſupellectile, veſtimentis, plantis: maximè autem ab animalibus ob iactationem multam & calorem. eaq; viſa non modò habere expreſſas & formam referẽtes corporum ſimilitudines: (vt Epicurus ſentit, eatenus Democritũ ſequens, atq; exinde ab eius deſciſcens doctrina) ſed & motuũ animi, conſiliorũ, & adfectionũ tam lenium q̃ vehementium imagines ſecum trahentia, ita accidere ad animum veluti animata, & ſignificare ea opiniones eorũ à quib. ſunt emiſſa, cogitationes, conatus: ſiquidem articulatas adferentia & incõfuſas imagines occurrant. Id a. maximè fieri, quando per aerem leuem motu ferantur expedito & celeri. Autumnalis verò aer, q̃do folia

Democriti de viſis opinio.

ſolia defluunt, admodum eſt inæqualis & aſper, ideóque viſa variè diſiicit, & eorum euidentiam tarditate lationis hebetatam, facit euanidam & imbecillam, ſicut contra ab turgentibus & calidis excurrentia multa & velocia, noticias recentes & ſignificantes exhibent. §. 2. Tum Autobulum leniter reſidente ore intuens, Video, inquit, te iam velut in vmbra pugnam contra iſthæc viſa meditari: & contra opinionem, tanquam picturam veterum, aliquid conari reprehenſionis. Tu verò, aiebat Autobulus, deſine ſimulare aduerſus nos. non enim neſcimus te, quia ſententiam Ariſtotelis probari cupis, tanquam vmbram ei opinionem Democriti comparauiſſe. Hanc ergo miſſam faciamus, & Ariſtoteleam impugnemus quæ nouas fruges & cara poma immeritò incuſat. quibus ver & æſtas patrocinatur, quando maximè vegetæ fruges & ſucco plenæ (ſi quidem Antimacho credimus) & recentes in cibum vſurpatæ, minus fallacia & vana nobis ſomnia conciliant. Menſes verò ij, quibus folia decidunt, iam hyemi propinqui, dum concoquunt frumentum & quod pomorum ſupereſt, gracilia ea reddunt ac rugoſa, & quæ ad furorem diuinum incitandi omnem iam amiſerint aculeum. Iam vinum quoque qui bibunt citiſſimè, Antheſterione hoc faciunt menſe, qui hyemem ſubſequitur: diéque illum quo guſtatur nouum vinum, nos boni dæmonis, Athenienſes Pithœgiam à dolijs aperiundis appellant. videmus autem de muſto feruente adhuc ne operarios quidem haurire. Itaque dona deorum deſinamus calumniari, & alia via diſquiſitionem cauſæ ingrediamur: ad quam nos ducit temporis nomen, & ventoſorum inaniumque ſomniorum. §. 3. Autumni enim extremo nomen tribuitur hoc, vt folia deiicere dicatur, quæ tum ob frigus & ſiccitatem plantarum defluunt: niſi quæ calidæ ſunt & pingues, vt oleæ, lauri, palmæ: aut humectæ, vt myrtus & edera. his enim temperies opitulatur: reliquis non item. non enim gluten quo folia continentur permanet, ſed vel frigore humoris congelat, vel ob inopiam & imbecillitatem exſiccatur. Equidem quod vigent adoleſcuntque plantæ, id habent ab humore aut calore: contraque ijs frigus & ſiccitas perniciem adferunt. Itaque eleganter ſolet Homerus homines διερούς, id eſt, *humidos* ſiue *ſucculentos* appellare: & gaudium ἰαίνεσθαι, quod eſt *concaleſcere*: contra ῥιγεδανὸν & κρυερὸν, quaſi *rigoris efficax* & *frigoris*, quod triſte ſit aut formidandum. ἀλίβαντας autem & σκελετοὺς de mortuis dicuntur, quod vt exſuccos eos & aridos traducant. Porrò ſanguis qui in nobis principem vim obtinet, ſimul humidus eſt & calidus: ſenectutem vtraque deficit qualitas. videtur autem anni circumeuntis quaſi ſenium eſſe finis autumni. nondum enim humor appetijt, & tamen caloris vis abiit. Indicium rei eſt non obſcurum, quod eo tempore ob frigus ſimul & ſiccitatem corpora ſunt ad morbos

pro-

procliuia. Eſt verò neceſſe ſimul cum corporibus adfici animos, & maximè denſato ſpiritu diuinandi facultatem retundi, qui quaſi ſpeculum caligine oppleatur. nihil ergo euidens, nihil attus habens, nihil apertum viſis offert is, quandiu craſſus, tenebricoſus, & compreſſus manet.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, ID EST, Conuiualium diſputationum, Liber nonus.

NONVS Sympoſiacôn liber, Soſſi Senecio, continet ſermones Athenis habitos in Muſeis: quia nouenarius numerus maximè Muſis conuenit. Qui libet quod plures denario hactenus vſurpato quæſtiones continet, mirum videri non debet. omnia enim Muſis reddenda erant, quæ ad ipſas pertinent, nihil ex ijs tanquam ſacrificijs auferendum. quibus plura & pulcriora debemus.

AMMONIVS prætuтam Athenis gerens, cum Diogenio forte comparata pueros tenebatur producere concertatum ephebos, qui litteras, geometriam, rhetoricen, muſicamque diſcebāt. Itaque nobiles magiſtros ad cœnam vocauit. aderant autem frequentes alij litterati, & familiares ferè omnes. Sanè Achilles de ijs qui certarent ſolis ijs qui ſingulari pugna congreſſuri erant cœnam promiſit: volens (vt aiunt) ſi qua in armis ira inuicem aut ſimultas concepta eſſet, hanc ab ijs deponi in conuiuio menſæque communicatione. Ammonio autem contrarium euenit. nam magiſtrorum contentio inter pocula eſt facta multò vehementior: iamque etiam propoſitiones & quæſtiones confuſæ & incompoſitæ fiebant. Itaque Ammonius primùm Eratonem canere ad lyrā iuſſit. Qui cùm Heſiodi operum exordium caneret,

Vnica non tantum eſt contentio ——

laudaui quod attemperatè id carmen ceciniſſet. Deinde de verſuum opportuna vſurpatione intulit mentionem, quæ non gratiam modò, ſed interdum vtilitatem quoque habet magnam. §. I. Statimque in ore omnium fuit rhapſodus ille, qui in nuptiis Ptolemæi ſororem ducentis vxorem, quod facinus videbatur inſolens & nefarium, ab his eſſet orſus verſibus:

Iuppiter vxorem poſt hac vocat, atque ſororem.

Et alius, qui apud Demetrium regem à cœna: cùm ei filium Philippum adhuc puerulum miſiſſet, promtè cecinit:

Hunc filium mihi tu, ceu dignum eſt Hercule
Nobis cura educere. ——

Et

Et Anaxarchus in cœna malis petitus ab Alexandro ſurgens, dicenſque,

Aliquis manu ferietur mortali Deus.

Omnium optimè Corinthius puer captiuus, qui cùm patria eius capta Mummius de ingenuis pueris produceret qui litteras ſcirent, & ſcripturam eorum inſpiceret, hunc ipſe exarauit verſum:

Terq; quaterque illos, qui tùm periere, beatos.

commotum enim ferunt nonnihil Mummium illacrumaſſe, & liberoſque demiſiſſe omnes pueri huius adfines. Mentio etiam facta eſt vxoris Theodori tragœdi, quæ eum imminente certamine ſecum concumbere non eſt paſſa: ſed poſtquàm intrauit ad eã victoria potitus, amplexa, ſicq; allocuta eſt:

Agamemnonis proles, nunc iſta tibi licent.

Exinde multa etiam intempeſtiuè dicta à nonnullis ſunt recitata, quod ſcire ea & cauere non eſſet inutile. Quale eſt, quod narratur Pompeio Magno è difficili bello reuerſo, magiſtrum filiæ, vt ſpecimen ederet eruditionis, libro allato eam hinc iuſſiſſe ordiri:

E bello rediiſti, vtinamque in eo periiſſes.

Caſſio Longino cùm allatus incerto autore rumor eſſet de filij, qui peregrè erat, morte, neque verum comperire, dubitationemque amoliri poſſet: ſenator iam grandior natu eum adijt, &: Cur, inquit, Longine non contemnis rumorem malignum & fide indignum: cùm noris & legeris illud:

Fama quidem non tota perit vel decipit vlla.

Qui verò Rhodi grammatico verſum exigenti cùm in theatro is documentum ſuæ artis ederet, hunc protulit,

Mox ex inſula abi, neque enim te turpior alter:

obſcurum eſt contumelioſéne voluerit iocari, an imprudens errorem commiſerit. Hæc quidem tumultum vrbanè ſedauerunt.

QVÆSTIO SECVNDA.

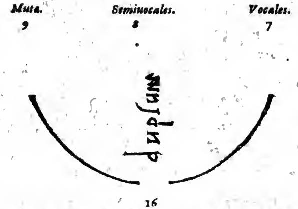
Cur A principem inter literas locum obtineat. &c

QVÆSTIO TERTIA.

Qua proportione numeri vocalium & ſemiuocalium comparentur.

CÆTERVM cùm moris eſſet in Muſeis, vt ſortes circumferrentur, & quì ea inter ſe componerentur, alter alteri eruditas proponeret,

proponeret quæſtiones, metuens Ammonius ne inter ſe committerentur qui eandem profiterentur artem, præcepit vt citra ſortitionem geometra grammatico, rhetor muſico proponeret, idque viciſſim. Proinde princeps Hermeias geometra propoſuit grammatico Protogeni hanc quæſtionem, cur Alpha primum inter literas haberet locum. Is cauſam attulit, quæ tradi in ſcholis ſolet. vocales optimo iure mutis & ſemiuocalibus anteire. vocalium alias longas, alias breues haberi, alias ancipites: de quibus ancipites haud dubiè prærogatiuam habeant, rurſum de ancipitibus ordine eam reliquis facilè priorem, quæ vtrique præponi, neutri poſtponi ſoleat. tale autem eſſe alpha. id enim neque poſt iota, neque poſt ypſilon collocatum in vnam cum ijs coire vult ſyllabam, ſed veluti indignans reſilit, ſuumque quærit primordium. iſtorum vtri alpha præpoſueris, conſonabunt, vnamque ſuo obſequio facient ſyllabam, vt in auſter, aura, maia, Aiax, ac innumeris alijs. Itaque tribus his tanquam quinquertio vincit pleraſque alias litteras eò quod vocalis eſt: vocales, quod anceps: ancipites, quod ſemper eas præcedit, nunquam ſubſequitur. Deſinente Protogene, me appellans Ammonius: Tu verò, inquit, homo Bœotus non opitularis Cadmo? quem ferunt ideo alpha primum litterarum poſuiſſe, quod bos ita Phœnicum lingua dicitur, quem non ſecundum, aut (vt Heſiodus) tertium, ſed primum inter res neceſſarias ij exiſtimant. Nihil verò inquam. ſi quid enim poſſum, meo potius quàm Bacchi auo me patrocinari æquum eſt. Lamprias enim auus meus aiebat, primam natura vocem articulatam facultate litteræ A efferri. nam ſpiritum qui in ore eſt, maximè labiorum motibus fingi, quibus ſurſum verſum diductis primò exeat ſonus iſte, ſimplex admodum, & nullum exhibens negocium, neque linguæ operam flagitans, vel exſpectans, ſed ea ſuo ſe loco continente emiſſus. itaque etiam infantes hanc primùm edere vocem. dictum autem eſſe ἰεῖ, quia vox ſentiatur: & multa alia, vt ᾄδειν, αὐλεῖν, ἀλαλάζειν. tum αἴρειν & ἀνοίγειν haud abs re ſic dicta, quod tum hæc vox ore excidit. quin & mutarum nomina litterarum, hac tanquam illuſtratione ſuæ vti cæcitatis, vt Beta, Gamma, reliqua: ſolum Pi carere hac facultate, cùm phi & chi non ſint niſi Pi & Kappa aſpiratũ. §. 1. Cùm ad hæc Hermeias diceret, vtranque ſibi rationem probari: cur ergo, aiebam, non tu nobis explicas ſi qua ſit ratio numeri litterarum. Mihi quidem eſſe videtur, idque colligo inde, quod non fortuitò mutæ & ſemiuocales inter ſe & cum vocalibus comparatæ ſuã habent multitudinem, ſed ſecundum primam proportionem, quam vos arithmeticam vocatis. Cùm enim ſint nouem, & octo & ſeptem, fit vt medius numerus æquali interuallo & ſuperet & ſuperetur.

Extremorum autem maximi ad minimi proportio eſt, quæ eſt Muſarum ad Apollinem: cùm ſcilicet ſeptenarius huic, illis nouenarius ſorte ſit deſtinatus. & compoſiti extremi, duplum medij haud abs re faciunt. cùm ſemiuocales vtramque quodam pacto vim participent atque ſonum. Mercurius, aiebat, primus deorum in Ægypto traditur inueniſſe litteras. itaque ibin Ægyptij ſignum primæ faciunt litteræ: non rectè, meo quidem iudicio, muto vociſque experti animali primum locum in litteris deferentes. Mercurio autem quaternio omnium maximè eſt conſecratus. & multi ſunt, qui eum quarta menſis die natum ferant. Primùm autem inuentas XVI. litteras, quæ Punicæ propter Cadmum dicuntur, quaternio quater ſumtus exhibet. & de his quæ poſtmodò additæ ſunt, quatuor Palamedes, quatuor alias Simonides reperit. Iam omnium numerorum primus eſt perfectus ternarius, principio, medio & fine conſtans: ſenarius, quia omnibus ſui partibus æquatur. de his igitur ſenarius, à quaternatio multiplicatur, primus perfectus à primo quadrato, multitudinem XXIV. procreauit. Adhuc eo loquente Zopyrio grammaticus haud obſcurè deridebat ac ſubmurmurabat. ceſſante a. ſe non continuit quin magnas iſthæc eſſe nugas diceret. non enim ratione aliqua, ſed fortuito caſu numerum & ordinem litterarum qualis eſt exſtitiſſe, ſicut hoc quoque temerè euenerit, vt primus Iliadis verſus totidem conſtet quot primus Vliſſeæ ſyllabis: quod ipſum extremis quoque eorum operum verſibus contigerit.

QVÆ-

QVÆSTIO QVARTA.

Vtram Veneris manum ſauciarit Diomedes.

SECVNDVM hæc Hermeiam aliquid proponere volentem Zopyrioni, nos prohibuimus. Rhetor autem Maximus longe petita occaſione eum interrogauit, vtram Veneris manum Diomedes vulnerauerit. Confeſtim verò viciſſim interrogante Zopyrione, vtro pede claudicauerit Philippus: alia res eſt, inquit Maximus. nam de hoc quidem nullum argumentum præbuit Demoſthenes: tu ſi te ignorare fateatis, alij oſtendent quo loco manum vulneratam indicet acutis Homerus Viſus eſt nobis Zopyrio hærere: eoque tacente Maximum orauimus vt oſtenderet. Is ergo, primùm (inquit) cùm verſus hanc habeant ſententiam:

Atque heic magnanimus Tydides dirigit haſtam,
Tranſiliensque manum ſummam are recludit acuto:

facilè apparet ſi voluiſſet læuam ſauciare, nihil ei opus fuiſſet tranſilire, cum dextræ ſuæ læuam Veneris haberet oppoſitam. Tum probabile eſt voluiſſe eum validiorem manum & qua magis teneret Æneam quem ferebat, vulnerare, qua icta eum dimitteret. Deindè cùm in cœlum rediiſſet Venus, ſubſannans eam Minerua, ſic loquitur:

Haud dubiè Cytherea alicui perſuaſit Achiua,
Vt Teucros, nimium quos diligit ipſa, ſequatur.
Dumque manu ſponſam blandè demulcet Achiuam,
Aurea in extrema ſignauit fibula vulnus.

Exiſtimo autem te quoque, optime magiſter, cùm aliquem diſcipulorum comiter demulces, atque palpas, non ſiniſtra id manu, ſed dextra facere. quo modo veri ſimile eſt Venerem blandiſſimam deorum heroinas contrectaſſe deliniendi gratia.

QVÆSTIO QVINTA.

Cur Plato dixerit vigeſimo loco ad ſortem veniſſe animam Aiacis.

HÆC cùm reliquos omnes feciſſent hilariores, Soſpis rhetor Hylam grammaticum videns mœſtum tacere, (non admodum enim feliciter ei res cedebat, ſicubi artem ſuam oſtentare conabatur) exclamauit,

At Telamoniada ſola hinc procul abſtitit vmbra.

Et qui verſus ſequuntur, eos pronuncians, contentiore iam voce vltimos extulit.

Verùm ades huc, adhibeque meis ſermonibus aures,
Et mentem compeſce lubens animumque ferocem.

Neque diſſimulauit Hylas ſe præ ira ſiniſtrè reſpondere. Aiacis, inquit, anima vigeſimo loco ad ſortitionem apud inferos ducta, ſuam cum leonina commutauit naturam. mihi verò ſæpe ad animum accidunt verba comici ſenis hæc,

Præſtat aſinus fias quàm qui valent minus.
Virtute, vt videas lautius, ac te, viuere.

Tum ridens Soſpis, Enimverò, inquit, interim dum in aſinos mutantur, ſi qua tibi cura Platonis eſt, expone nobis, quanam ratione is Aiacis Telamonij animam vigeſimo loco a ſortitione ad delectum iuiſſe ſcripſerit. Cùm Hylas abominaretur, vt qui ſubſannari ſe ob rem non ſatis feliciter geſtam putaret: frater meus excipiens ſermonem, Quid? inquit, nonne Aiax ſemper ab Achille ſecundus habetur pulcritudine, magnitudine, & fortitudine? eſt autem viginti decurio ſecundus: decurio inter numeros primas gerit, vt inter Græcos Achilles. Nos cum rideremus, Hæc, aiebat Ammonius, ſint ſanè abs te Lampria, Hylam ioco petendi cauſa dicta: ſed quoniam in te munus rationẽ reddendi vltrò ſuſcepiſti, cauſam nobis nõ ludens, ſed ſeriò agens profer. [I.] Turbatus heic Lamprias, poſt paruuli temporis ſilentium in hanc dixit ſententiam. Plato cùm in more hoc habeat vt per nomina ludat nobiſcum, maximè id facit, quando fabulam aliquam diſputationi de animo admiſcet. Ita cœli mentem currum vocat volucrem, harmonia conſtantem mundi conuerſionem. & heic nuncium eorum quæ præſens apud inferos vidiſſet, Erem facit Pamphyliũ, Harmonij filium; innuens his ambagib. naſci animas ſecundum harmoniam & compingi cum corporibus: digreſſas autem ab ijs, vndiquaque in aerem coire, indeq; ad ſecundum ortum ſe conferre. Quid ergo impedit quin εἰκοστὸν, quod vigeſimum ſignificat, dixerit quaſi εἰκαστὸν, quod eſt opinabile: quod fabulam fingeret de anima mortui. Semper enim tres cauſas Plato attingit, quas & vel primus, vel maximè animaduertit. nempe quatenus fatum, fortuna & arbitratus noſter ſoleant commiſceri, interque ſe conſeri. Nunc autem mirabiliter ſignificauit quam vim vnumquodq; noſtris in rebus habeat. delectum vitæ noſtro adſcribens arbitrio: nam virtus & vitium libera ſunt. quod autem piè viuunt qui rectè delegerunt, cõtrà qui male, id fatali neceſſitate deuinciens. ſortium autem abſque ordine diſperſarum accidentia, fortunam inſinuat educationi & ciuili vitæ quæ cuique obtingit * multæ noſtrorum præoccupant. Perpende autem hoc, fortuitorum cauſam quærere eſſe à ratione alienum. ſi enim ratione quadam ſors videatur eueniſſe, non iam fortunæ, non caſui, ſed fato cuidam & prouidentiæ imputari debet. §. 2. Loquente adhuc Lampria, appare-

apparebat Marcum gemmaticum aliquid ſupputare & numerare ſecum. Cùm autem dicendi finem ille feciſſet, tum Marcus: Quas Homerus, inquit, animas in Necya recenſet, de his anima Elpenoris non eſt in numerum referenda, inſepulto corpore nondum reliquis permixta manibus, ſed in finibus etiamnum vagans. Tireſiæ quoque anima reliquis adnumeranda non eſt,

Cui vita functo tribuit Proſerpina mentem,
Vt ſolus ſaperet —

colloqueretúrque cum viuentibus & eos intelligeret, priuſquàm biberet ſanguinem. His ergo ſubtractis ſi reliquas, Lampria, numeres, inuenies Aiacem vigeſimum in conſpectum veniſſe Vliſſis: & huc alludere Platonem.

QVÆSTIO SEXTA.

Quid innuat fabula de victo Neptuno: & ſimul cur Athenienſes ſecundam diem Boedromionis menſi eximant.

OBorto autem omnium tumultu, Menephilus Peripateticus Hyllam alloquens, Videtis, inquit, quæſtionem hanc non fuiſſe ſubſannandi contumeliæve cauſa propoſitam. Sed tu, mi homo, Aiace iſto pertinace & infauſti (vt Sophocles appellat) nominis omiſſo, ad Neptunum te confer. Hunc enim ille nobis ſolet narrare ſæpenumerò victum: hîc à Minerua, Delphis ab Apolline, Argis à Iunone, in Naxo à Libero patre: & tamen vbique animo æquo tuliſſe ſuum infortunium. Nam heic quidem commune cum Minerua habet templum, in quo etiam ara Obliuionis eſt dedicata. Tum Hylas, vt qui iam ad hilaritatem redijſſet, Id verò, inquit, te Menephile fefellit, quod ſecundam diem menſis Boedromionis nos eximimus, non propter Lunam, ſed quod ea die de Attica contentio Mineruæ cum Neptuno creditur fuiſſe. Omninò, aiebat Lamprias, quantum ciuilitate prior fuit Thraſybulo Neptunus, quando non victor, vt ille, ſed victus.

(Hic ingens eſt hiatus. perijt enim finis huius quæſtionis, & quinque ſubſequentes tota. Quod enim ſequitur fragmentum eſt duodecimæ. Capitum indicem ſubijciam. G. X.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Cur lyrica carmina in tres partes diuidantur.

QVÆSTIO OCTAVA.

Quo differant interualla concinna, quæ ἐμμελῆ dicuntur, à conſonantijs.

QVÆSTIO NONA.

Quæ cauſa ſit conſonantiæ: & cur conſonantibus ſimul pulſatis, cantus grauiori adſcribatur.

QVÆSTIO DECIMA.

Cur, cùm Solis & Lunæ eclipticorum circuituum idem ſit numerus, Luna ſæpius videatur deficere, quàm Sol.

QVÆSTIO VNDECIMA.

Quale ſit, quod dicimur non ijdem perdurare ob adſiduum ſubſtantiæ fluxum.

QVÆSTIO DVODECIMA.

Vtrum ſit probabilius, ſtellarum numerum parem eſſe vel imparem.)

iureiurando autem viros decipiendum. Et Glaucias: Audiui, inquit, ego, hoc aduerſus Polycratem tyrannum fuiſſe dictum: fieri poteſt, vt etiam in alios vſurpatum fuerit. tu verò cur hoc quæris? Quia, inquit Soſpis, pueros me hercle video talos Academicos argumenta rapere. nihil enim huiuſmodi ſtomachi differunt ab his qui interrogant, par ne ſit an impar quod manu continent. Ibi ſurgens Protogenes, meque nominatim invocans: Quid accidit nobis, inquit, qui patimur rhetores iſtos alijs irridendis luxuriare? nihil ipſi diſputamus, neque ſtipem huc confetimus? niſi fortaſſe dicent ſe communionis inter pocula exſortes eſſe, Demoſthenis laudatores atque imitatores, qui tota vita nunquam bibit vinum. Non hæc, inquam ego, horum eſt cauſa: ſed nos nihil ex ipſis quæſiuimus. Et niſi habes aliquid potius, videor mihi ipſis propoſiturus vnam de Homericis quæſtionibus legum contrarietate conſtantem.

QVÆ-

QVÆSTIO SVPRA DECIMAM TERTIA.

De legum contrarietate, ex Iliadis libro tertio.

QVAM, inquit ille? Dicam tibi, aiebam, illiſque ſimul proponam: proinde animos attendant nimirum expreſſis conditionibus Alexander cum Menelao ſingulari certamine ſe congreſſurum proteſtatur,

Me nunc in medium committite cum Menelao,
De cunctis opibus decertatum, & Ioue nata.
Vtrius noſtrûm fuerit victoria, coniux
Hunc Helena atque omnis mox gaza ſequatur ad ædes.

Rurſumque Hector hanc eius proteſtationem publicè omnibus exponens, tantum non iiſdem vtitur vocibus:

Arma iubet Teucros reliquos, cunctoſque Pelaſgos
Ponere humi Paris: & ſe ſolum cum Menelao
Committi in medio, ferro vt decernere poſſint.
Victori coniux Helena, omnis gazaque cedat.

Conditionem accipiente Menelao, iureiurando pactum ſancitur: ſic incipiente Agamemnone:

Si Paridi dabitur Menelaum ſternere letho:
Tum gazam teneat, ſitque illi Tyndaris vxor.
Fuluus Alexandrum ſi verò necat Menelaus,
Dardanidæ gazam reddant, Helenamque marito.

Iam cùm vicerit quidem, non tamen interfecerit Alexandrum Menelaus, vtrique habent quo ſe tueantur: cùm alteri repoſcant, vtpote victo Paride, alteri redditurosnegent, quia occiſus non ſit. Hæc controuerſia quomodo rectiſſimè poſſit dijudicari, & legum repugnantia tolli, non philoſophorum eſt, non grammaticorum videre; ſed rhetorum litteratorum, quales vos eſtis, & orationes tractantium. §. 1. Ad hæc Soſpis: Potior, inquit, & maioris autoritatis eſt oratio eius qui conditionem obtulit, legiſque vim habet: qui verò oblatam accipiunt, ij ius addendi aliquid non habent. Conditio autem non de cæde & morte fuit, ſed de victoria, idque admodum iuſtè. Debuit enim vxor eſſe Helena præſtantioris: is autem eſt, qui vincit. Aliàs ſæpe melior à deteriore interficitur, vt poſtea Achilles perijt ſagitta ab Alexandro ictus. quem nemo (arbitror) victum à Paride propter mortem dixerit, neque victoriam Paridis, ſed iniuſtam fortunæ ſortem. Hector autem ab Achille victus eſt etiam priuſquàm occideretur, cùm eum non ſuſtineret, ſed fugeret præ metu. qui enim non ſubſiſtit, ſed fugit, is palam & abſque excuſa-

tione victus eſt, fateturque aduerſarium ſibi virtute præſtare. Ideò primùm Iris Helenæ nuncians inquit:

De te proceris nunc decertabitur haſtis:
Illius vxor eris, qui vincet Marte ſecundo.

Deinde Iupiter Menelao victoriam prœlij tribuit:

Sanè nunc pugna fortis vicit Menelaus.

Ridiculum enim fuerit, victorem dici qui aliquem ſagitta eminus nihil metuentem, neque ſibi cauentem in pede vulnerauerit: Menelaus non mereatur victoriæ de Paride partæ præmium reportare, cùm hic deſperata pugna profugerit, & in gremium mulieris ſubiuerit: & ex ipſa conditione qui tulerat Paris melior eo victorque probetur. §.2. Tum Glaucias hæc ſubiecit: Primùm in decretis, legibus, fœderibus, pactis ſemper poſteriora prioribus plus valere, maioremque habere autoritatem cenſentur. Poſterior autem fuit conditio ab Agamemnone perhibita, mortem victi exprimens. Deinde prior tantum verbis, hæc iureiurando adhibito propoſita fuit, & execratione adiecta violatoris, non vno viro, ſed vniuerſis approbantibus: vt hoc verum & firmum fuerit pactum, illud tantum prouocatio. Teſtatur etiam Priamus, cùm ſacramento dicto diſcedens à certamine ait:

Nouit Iupiter hoc, & cætera numina cœli,
Vtrum Parcarum triſti vis deſtinet orco.

norat enim hac lege fœdus ictum. Ideoque Hector paulò poſt inquit:

Fœdera noſtra quidem Saturnius irrita fecit.

nam imperfectum manebat certamen, neutro mortuo. Itaque repugnantia quidem mihi videtur pactorum eſſe nulla, cùm prius in poſteriore comprehendatur. qui enim interfecit, vicit: non ſtatim interfecit, qui vicit. Et vt in ſumma dicam, Agamemnon cõditionem ab Hectore propoſitam non aboleuit, ſed explicauit: neque mutauit, ſed adiecit quod erat potiſſimum, in necando victoriam ponens. hæc enim eſt perfecta victoria, reliquæ excuſationes & controuerſias habent: vt hæc Menelai, qui aduerſarium neque vulnerauit, neque occidit. Vt ergo in veris legum repugnantijs iudices id amplectuntur quod nihil habet controuerſiæ, obſcuriore repudiato: ita heic id pactum cenſeamus potius eſſe & plus valere, quod finem certaminis exprimit notum, & nulli obnoxium præſcriptioni. §.3. Et, quod maximum eſt argumentũ, ille ipſe qui videtur viciſſe, non deſinens fuga elapſum quærere, ſed vſquequaq; per exercitum obambulans,

Sicubi Alexandrum formoſum cernere poſſet:

teſtatum fecit victoriam imperfectam eſſe, & non valere. nam cùm effugiſſet Paris, recordabatur Menelaus ſe dixiſſe:

De nobis vtrum mortis ſors deſtinat atra,

Is

Is pereat: reliqui bellum mox ſoluite pace.

Itaque neceſſe habuit Alexandrum quærere, vt eo interfecto certamen abſolueret ſuo fine: quem cùm non necaſſet, non cepiſſet, nullo iure præmium victoriæ poſtulabat. Et quidem non vicit: quod colligi ex verbis eius poteſt. Iouem incuſantis & irritos ſuos conatus deplorantis,

Non eſt te ſuperûm, genitor, crudelior vllus.
Vlciſci iam poſſe Parim, data damnaque rebar:
Diſſilit in manibus gladius mihi: miſſaque fruſtra
Exiit hoſtilis ſine vulnere corporis haſta.

ipſe enim fatetur nihil eſſe ſcutum pertundere, & galeam delapſam hoſti accipere, ſi eum non feriat & interficiat.

QVÆSTIO DECIMA QVARTA.

Quædam de numero Muſarum haud vulgariter diſputata.

POſthæc Muſis libauimus, cùmque Apollini earum duci pæanem ceciniſſemus, accinere libuit Eratoni lyram pulſanti Heſiodea de Muſarum ortu carmina. Finito cantu Herodes rhetor, Audire inquit: Qui à nobis auellunt Calliopam, cum regib. eam verſari aiunt: non (puto) ſyllogiſmos diſſoluentibus, aut declamantibus. vel diſputantibus, ſed iſta agentibus, quæ oratorum & ciuilium ſunt virorum opera. De cæteris autem Muſis Cleio exornationis genus introducit: nã Klea ſunt laudes, & Polymneia hiſtoria: eſt enim mneia, id eſt, memoria multarum rerum. aliq̃do etiam omnes tanquam in * Muſas mneias vocari dicunt. Ego mihi Euterpæ etiam partem aliquam vindico: ſiquidem verum eſt quod dicit Chryſippus, ei ſorte obtigiſſe gratiam & oblectationem colloquij. non enim minus colloquia, quam cauſas forenſes & deliberationes tractat orator: cùm noſtra ars habeat rationes beneuolentiam captandi, patrocinandi, defendendi. maximè autem laudationibus vtimur & vituperationibus: quas ſi artificiosè vſurpamus, non vilia neque parua conſequimur: ſin imperitè & ſine arte, excidimus. Nam illud,

Proh Iupiter, cunctis quàm carus honoratuſque
Hic mortalibus eſt.———

autem magis, vt qui in colloquijs cõcinnitatem habeant, perſuadendi facultatem & venuſtatem arbitror conuenire. Tum Ammonius: Iniquum ſit Herodes, inquit, tibi ſuccenſere, & * * manu Muſas apprehendentibus. Amicorum n.res communes ſunt. Ideo multas Muſas genuit Iupiter, vt affatim omnibus bona haurire liceret. Neque enim venatu, militia, nauigatione, aut manuarijs artibus omnes indigemus: eruditione & ſermone opus habemus omnes,

Quicunque terræ munere veſcimur.

Itaque vnam Mineruam, vnam Dianam, vnum Vulcanum, Muſas fecit multas. Cur verò nouem, neque plures aut pauciores fecerit, ecquid nobis ediſſeres? nam id arbitror tibi eſſe meditatum, ita ſtudioſo Muſarum, & multo in ijs colendis. §. 1. Quid autem, inquit Herodes, in hac re eſt reconditi? In ore omnes habent nouenarium numerum, & nemo non eum decantat, vt qui primum ſit primi imparis quadratum, & impariter impar, ſcilicet quia in tres æquales diuidatur impares. Et Ammonius in lenem ſolutus riſum; Viriliter, inquit, hæc memoria repetiiſti. atq; his id quoq; adde, numerum hunc è primis conflatū eſſe cubis vnitate & octonario: rurſumque alio modo è duobus triangulis ternario & ſenario, quorum vterque etiam perfectus eſt. Sed quid hoc ad Muſas magis quàm ad reliquos pertinet deos: vt Muſas habeamus nouē, Ceteres, Mineruas, Dianas, non itē? Non enim exiſtimo id quoq; tibi perſuaſum eſſe, Muſas tot eſſe, quia matris earum nomen totidem conſtet ſyllabis. Cùm riſiſſet Herodes, & ſilentium factum eſſet, Ammonius nos hortatus eſt vt cauſam quæreremus. Itaque frater meus iſthæc dixit. § 2. Antiqui tres agnoſcebant Muſas: huiuſque adferre demonſtrationem apud tot tantoſq; viros, indocti eſt & inurbani. Cauſa fuit, non quam nonnulli adferunt, ꝙ cantus geneta tria ſint, diatonon nempe, chromaticum, & enharmoniū, neq; termini interualla continentes, ima nimirum, media, & ſumma chorda. Sanè Delphi Muſas ſic appellauerunt, non rectè vni ſcientiæ, aut portioni potius ſcientiæ, muſicæ inquam harmonicæ, id nomen accommodantes. Enimverò priſci, vt mea fert opinio, cùm obſeruaſſent omnes ſcientias & artes quæ ratione & ſermone abſoluuntur, in trib. verſari generib. philoſophico, & oratorio, & mathematico: dona hæc fecerunt trium deorū, quas Muſas dixerunt. Poſt, & ſub ætatem Heſiodi, cùm iam facultates iſtæ latius ſe proferrent: in partes ſeu formas cum diuiderēt, animaduerterunt vnamquanq; tria in ſe continere diſcrimina. ſc. ineſſe in mathematica muſicam, arithmeticam, geometriā: in philoſophia diſſerendi vim, morum & vitæ rationem, naturæ conſiderationē: in oratoria primùm exornationis exſtitiſſe, deinde cōſultationis, vltimo iudicialem facultatem: quorum omnium cùm cenſerent nihil deo, Muſa melioriq; principio & præſide carere, bona ratione totidē Muſas non fecerunt, ſed agnouerunt. Sicut ergo nouenarius in tres diuiditur terniones, quorū quiuis denuo in tres vnitates ſecatur: ita vnicum & commune eſt, orationis circa veritatem rectitudo: diuiditur autem in tria genera, quorum vnumquodque in tria ſingularia diducitur: quorum vnicuique ſua obtigit Muſa, eius fouens ornanſque facultatem. Non enim puto à poetis me & aſtrologis reprehenſum iri, ꝙ earum artes omiſerim: cum

Nouē quaſi numerus.

Philoſophia diuiſio.

cum nobiſcum hoc ſciant aſtrologiam geometriæ, poëticam muſicæ eſſe adiunctam. §. 3. His dictis, Trypho medicus: Quî, ait, * factum eſt, vt noſtræ arti Muſeium occluderes? ſubiecit Dionyſius Melitenſis: Multos tu excitas ad culpandum Lampriam. nam & nos agricolæ Thaleiam nobis vindicamus, plantarum & ſeminum bene germinantium (hoc eſt, thallein) curam ei conſeruationemque inſcribentes. Atqui, inquam tum ego, non rectè hoc facitis. Vobis quippe eſt Ceres Anyſidora, & Bacchus qui arborum curam gerens, caſtum auget frugum ſplendorem, vt ait Pindarus. Medicos etiam habere Æſculapium præſulem ſcimus, & Apolline * Pæane vti vbique, nuſquam Muſarum principe. Etenim verum eſt, quod Homerus ait, omnes homines deorũ indigere ope: at non omnes omniũ. Verùm hoc miror, quomodo fefellerit Lampriam, quod Delphi dicunt. nimirum Muſas apud ipſos non neruorum, non ſonorum cognomines haberi: ſed cùm trifariam diuiſus ſit mundus, primam eſſe portionem ſtellarum inerrantium, ſecundam errantium, tertiam eorum quæ infra Lunam ſunt. has omnes inter ſe eſſe conſertas ac compoſitas harmonicis rationibus, & cuiuis Muſam cuſtodiæ cauſa præpoſitam, primæ hypatam ſeu ſummam, imæ neten, ſiue infimam, mediæ meſen, quæ iis interiecta continet, vnaque circumducit (quantum fieri poteſt) mortalia cum diis, & terrena cum cœleſtibus. Idque etiam Plato inuoluto ſenſu innuit per nomina Parcarum, alteram Atropon, * alteram Lacheſin dicens. nam octo ſphærarum conuerſionibus, totidem non Muſas, ſed Seirenes præfecit. §. 4. Ibi excipiens ſermonem Menephilus Peripateticus: Delphorum, inquit, ratio vtcunque probabilis eſt. Plato autem abſurdè, qui ſempiternis & diuinis circuitibus loco Muſarum Seirenes infixerit, genios non valde humanos aut benignos: Muſas verò aut planè omiſerit, aut Parcarum affecerit nominibus, filiaſque neceſſitatis appellauerit. Aliena enim eſt à Muſis Neceſſitas, amica iis Suada, quæ multò magis, puto, quam Gratia Empedoclis intolerabilem odit Neceſ- *Neceſſitas.* ſitatem. Omninò aiebat Ammonius, quæ cauſa nos inuitos & cõtra conſilium animi cogit facere aliquid. At Neceſſitas apud deos * non eſt intolerabilis, non refractaria, non violenta, niſi malis, ſed ſicut lex in rep. optima optimum eſt: ita diis Neceſſitas immuta- * bilis eſt & ineluctabilis, partim, quia mutatio ei non poteſt accidere, partim, quia mutatam dij nolunt. Cæterùm Homericarum Seirenum fabula præter rationem nos terret. nam poëta quoque *Sirenes.* rectè per ambages ſignificauit Muſices earum vim non inhumanam neque pernicioſam illam: ſed quæ hinc iſtuc abeuntibus animis, vt apparet, & poſt mortem vagantibus ingeneret amorem cœleſtium ac diuinorum, obliuionem verò mortalium, detineatque & incantet oblectando, præ gaudio ſequentes & vnà circumuolan-

uolantes.nam huc ad nos obſcura quædam veluti echo Muſicæ illius perueniẽs,rationibus excitat & admonet animas eorum quæ iſthic ſunt: circumuentas & ſtipatas carneis ſepimentis & adfectionibus *. Anima autem ob indolis bonitatem ſentit & meminit,itaque adficitur, vt ab inſaniſſimo amore nihil differat eius deſiderium, cupientis neque tamen valentis ſeſe corpore exſoluere.Neque tamen ego iſta planè amplector. §.5.Sed videtur mihi Plato,ſicut axibus nomen fuſi & coli,vertebræ ſtellis,ita Sirenum quoque hîc vocabulum Muſis inſolenter impoſuiſſe,quaſi diuina Manibus annunciantes. quemadmodum Sophoclis Vlyſſes ait adueniſſe

Phorci puellas, Manibus qui iura dat.

Muſæ autem ſunt octo globis,vna locum ponè terram eſt ſortita. Quæ octo Sphærarum reuolutionibus præſunt,eæ errantiũ ſtellarum aduerſus inerrantes, & ipſarum inuicem conſeruant harmoniam.Vna quæ locum Lunæ & terræ interiectum cuſtodit,atque obit,ea mortalibus gratiæ, rhythmi & harmoniæ (quantum eius horum ipſos recipere natura ſinit) indit facultatem ac rationem & ciuilem perſuadendi,qua ſocietas humani generis adiuuetur: demulcetque & ſedat animorum tumultus,vaganteſque veluti ex auiis reuocat placidè & componit.

Sed quæ cara Ioui non ſunt,
Conſternantur,vbi audiunt
Pieridum vocem,

vt ait Pindarus. §.6. Hîc cum acclamaſſet Ammonius more ſuo verſum Xenophanis,

Iſta probabiliter ſunt dicta, propinquaq́ veris,

iuſſiſſetque vnumquenq; ſuam dicere ſententiam:ego paululum moratus,ſicut,inquam,Plato nominibus tanquam veſtigiis deorum ſe facultates putat inuenire: ita nos quoque ſimiliter imponamus cœlo & rebus cœleſtibus Vraniam Muſam,quæ à cœlo nomen habet.Et probabile eſt,res cœleſtes non multa aut varia opus habere gubernatione: quandoquidem iis vnica & ſimplex cauſa eſt natura. Vbi verò multi errores, multa contra menſuram euenientia multa delicta: eò iam octo Muſæ ſunt transferendæ,quarum alia alij vitio medicetur. Porrò cùm vitæ noſtræ pars alia ſeriis,alia iocoſis rebus tranſigatur, & vtrique opus ſit vt hoc concinnè fiat atque moderatè: ſeria videntur Calliope,Clio,& Thalia,quæ nos ad noticiam deorum introducit,procurare,& ad bene gerendam rem auxilio eſſe.reliquæ autem id quod ob imbecillitatem noſtram ad immoderatum & ferum aliquid iam inclinat, non negligere,ſed ſaltatione,cantilena & chorea modos habente ſuos,harmoniaq; & ratione temperatum modeſtè excipere atq; compoſita oblectatione proſequi. §.7.Ego autem,cùm Plato ſingularum

gularum actionum duo ſtatuat principia, inſitam voluptatũ appetentiam,& adſcititiam extrinſecus opinionem quæ bonũ concupiſcat:alterumq; interdum affectum,alterum rationem appellet:quorum vtrunq; varias rurſus habeat differentias: ambo iſta video magna & diuina prorſus moderatione opus habere. Nam rationis ſtatim alia facultas eſt ciuilis & regia,cui Heſiodus Calliopam præficit. ſtudium horum Clio maximè ſolet collaudare & ambitioni alacritatem addere.Polymnia diſcendi memorandique facultati animæ præeſt.itaque Sicyonij etiam vnam de tribus Muſis Polymatheiam dixere à multiiugo diſcendi ſtudio. Euterpæ nemo non conſiderationem veritatis de rebus naturalibus adſcripſerit:cùm nullas vel puriores vel pulcriores vlli alij generi reliquerit voluptates & oblectationes. Quod ad cupiditates attinet, Thaleia hominem de fero ſociabilem facit in conuiuiis. ideò qui amicè & hilariter compotant,eos thaliazein dicimus,non qui per vinum culpam committant. Libationibus autem quæ fiunt concubitui Erato intereſt, vt cum ratione & tempeſtiuè is fiat perſuadens,tollitque inde voluptatis molliciem & nimios ſtimulos, facitque vt in amicitiam & fidelitatem, non in contumeliam & laſciuiam res exeat.Denique aurium & oculorum oblectatio,ſiue rationi magis,ſiue affectioni ſubitæ congruit:ſiue communis amborum eſt:eam reliquæ duæ Melpomene & Terpſichore ita componunt,vt altera non ſit incantatio quædam, ſed lætitia: altera non præſtigiæ,ſed delectatio.

Muſæ quibus rebus præfectæ.

QVÆSTIO SVPRA DECIMAM QVINTA.

Tres eſſe ſaltationis partes, Lationem, ſpeciem, oſtentationem: tum quid ſit vnumquodq; horum: & quid poëtica cum ſaltatione ſit commune.

DEINDE placenta,quæ pyramûs dicitur * * omnibus ſaltando vincentibus præmium. Arbiter autem cum Meniſco pædotriba decernebatur Lamprias frater.Nam pyrrichen ille cõmodè ſaltabat:& manibus geſticulans in palæſtra videbatur reliquos ſuperare pueros.Cùm autem ſaltarent multi alacrius quàm artificio muſico conuenientius: duos qui probabantur,& concinnitatem ſtuderent reſeruare,quidam rogauerunt,vt lationem vnam ex altera ſaltarent.Quæſiuit ergo Thraſybulus ex Ammonio:quidnam ſibi vellet nomen lationis: occaſionemque præbuit plura ei de partibus ſaltationis diſſerendi. Dicebat verò Ammonius ſaltationis tres partes haberi, phoran, ſchema,deixin (quæ fortaſſis Latinè lationem,ſpeciem,oſtentationem dixeris.)Saltationem enim è motibus & habitibus (ſcheſes ipſi vocant) certis conſtare, vt can-

vt cantilenam è ſonis & interuallis. Hîc autem quies ſiue manſio finis eſt ſaltationis. Motibus ergo nomen lationum tribuitur: habitus ſiue diſpoſitiones, ſpecies appellant, in quas motus iſti deſinunt, quando Apollinis, aut Panis, aut Bacchæ alicuius exprimẽtes formam corpore & eius diſpoſitione (quod artis eſt) ſic conquieſcunt. Tertium, ſiue demonſtratio id eſt, ſiue oſtentatio (deixin puta) non imitatio eſt, ſed re vera interpreratio argumenti. §. 1. Equidem poëtæ propriis nominibus demonſtratiuè vtuntur, quando Achyllem, Vlyſſem, cœlum, terram nominant, ſicuti ea vulgo appellantur. vt autem maiorem vim verbis concilient, & imitationem aliquam exprimant: nouandis vocabulis & tranſlationibus indulgent: quando aquas infractas ſcribunt *κελαρύζειν* & *καχλάζειν*, & tela ferri *λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι*, & de pugna, vbi in neutram partem inclinat victoria,

Ἴσας ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχεν.—

multas etiam compoſitiones nominum carmini aptant imitatione aliqua conſtructorum, vt apud Euripidem, *Gorgonicida volans ſub Iouis diuum atherem.* & de equo Pindarus: Quando ad Alphęum corpus *ἀκέντητον* (ſtimulo non compunctũ) præbuit, & de curruum concertatione Homerus:

Ἅρματα δ' αὖ χαλκῷ πεπυκασμένα κασσιτέρῳ τε
Ἵπποις ὠκυπόδεσσιν ἐπέτρεχον.—

Eodem modo in ſaltatione ſchema formam imitatur & exemplar: latio autem ſignificat aliquem animi motum, actionem ve aut facultatem. deixes adhibent ad res ipſas manifeſtandas, cœlum, terram, propinquos. quod cùm fit ordine quodam & numero, adfi-
* niratem habet cum vocabulis poëticis, quæ ornatè & politè efferuntur. qualia ſunt,

* *Καὶ Θέμιν αἰδοίην, ἑλικοβλέφαρόν τ' Ἀφροδίτην,*
Ἥρην τε χρυσοστέφανον, καλήν τε Διώνην.
Ἕλληνος δ' ἐγένοντο θεμιστοπόλοι βασιλῆες,
Δῶρός τε, Ξοῦθός τε, καὶ Αἴολος ἱππιοχάρμης.

Niſi enim ſic habeant carmina, nimis pedeſtria videbũtur & male dimenſa, qualia ſunt:

Ἐγένοντο τοῦ μὲν Ἡρακλῆς, τοῦ δὲ Ἴφιτος.
Τῆς δὲ πατήρ, καὶ ἀνὴρ καὶ παῖς βασιλεῖς, καὶ ἀδελφοί,
Καὶ πρόγονοι, κλῄζει δ' Ἑλλὰς Ὀλυμπιάδα.

§. 2. Huiuſmodi enim errores etiam in oſtentationibus commit-
* tuntur, ſi non probabilitatem & venuſtatem decoro ſimplicitatique adiunctam habeant. Denique Simonidis huc poteſt transferri dictum, vt poeſis loquens ſaltatio, hęc tacita nominetur poe-
* ſis. quod ille in picturæ cum poeſi vſurpauit comparatione. Quãquam profectò neque pictura poeſis vtitur opera, neque poeſis picturæ: ſaltatoriæ arti & poeticę maxima coniunctio & commu-

nicatio

nicatio eſt. præcipuè in carminibus quæ ſaltantibus accinuntur ambæ efficacem figurarum & nominum imitationem conficiunt. Videri autem poteſt, ſicut in pictura, poemata ſimilia eſſe lineamentorum quibus circumſcribuntur formæ * oſtendit autem iſtis hyporchematis maximè laudem ſibi parauiſſe, & ſe ipſo ſuperior fuiſſe in animis ducendis, quia altera alterius opem requirit. Nam illud:

Ἀπέλαστον ἵππον, ἢ κύνα Ἀμυκλαίαν ἀγωνίῳ
Ἐλελιζόμενος ποδὶ μίμεο καμπύλον μέλος διώκων.

aut illud:

Οἷος ἀνὰ Δώτιον ἀνθεμόεντα πεδίον πέταται
Θάνατον κερόεσσᾳ εὑρέμεν ματεύων ἐλάφῳ
Τὰν δ' ἐπ' αὐχένι στρέφοισαν ἕτερον κάρα πάντα ἕτοιμον.

& quæ ſequuntur. tantum non enim videntur hæc poemata diſpoſitionem ſaltationis prouocare, & pedes manuſque atque adeò totum corpus quaſi funiculis quibuſdam cantu ſuo trahere & intendere, quod his cantatis quieſcere & continere ſe non poſſit. Ipſe quidem non veretur haud leuiore inſtinctu ad ſaltationem quam ad poeſin ferri. & cùm ſenuerit,

Nunc facilem ſaltum noui pedum admiſcere inquit.

Cretenſem vocant modum. Enimuerò nulla maior deprauatio muſicæ vllam partem occupauit noſtra ætate, quàm ſaltationem. ideoque ei id accidit, quod metuens Ibycus dixit: Metuo ne aliquo aduerſus homines delicto honorem ab hominibus redimam. Etenim ſaltatio adſcita ad ſodalitium vulgari quadam poetica, ſocietate cœleſtis illius poeſeos amiſſa, in ſtultis & attonitis theatris obtinet tanquam tyrannus, ſubiugata ſibi quadam exili muſica: omnem autem apud prudentes & diuinos viros perdidit re vera honorem. Hæc ferè, Soſſi Senecio, ſunt vltima eorum, quę tunc in Muſæis apud bonum Ammonium fuere diſputata.

PLVTARCHI EROTICVS, HOC EST, Amatorius, Liber.

[I.] FLAVIANVS. In Helicone ais Autobule ſermones de amore fuiſſe habitos, quos vel conſcriptos abs te vel memoria cõprehenſos, quod de iis ſubinde è patre quæſiuiſti, nunc nobis rogatu noſtro es enunciaturus. AVTOBVLVS: In Helicone apud Muſas, Flauiane, Amatoria agentibus Theſpienſibus. nam certamen quinquennale celebrant vt Muſis, ita etiam Amori, magnificè admodum & ſplendidè. FLAVIANVS. Sciſne quid petituri abs te ſimus: quotquot ad audiendum confluximus? AVT. Non, ſed nouero

uero vbi dixeritis. Flav. In præſentia noli ſermoni inſerere prata & vmbras, ederæque & aquæ diſcurſus, aliaq; id genus, quæ nonnulli in locorum deſcriptionem trahentes ſatagunt Platonis Iliſſum & viticem illum leniterque ſurſum emiſſum herbam ſtudioſius quam rectius transſcribere. Avt. Neque verò, mi Flauiane, narratio his opus habet exordiis. ipſa ſtatim occaſio, vnde cœpta fuit diſputatio, chorum flagitat, ſcenaque indiget, & reliqua nihil à dramate abſunt. precemur modò matrem Muſarum, vt propitia ſit, noſque in ſermone commemorando adiuuet. Pater cum iamdudum, ante nos natos, matre recens ducta ob diſſidium quoddam & rixam, quæ parentibus eorum inciderat, veniret amori ſacrificatum, matrem vnà ad feſtiuitatem adduxit: huius enim erat votum & ſacrificium. Domo ſecum comites habuit familiares. Theſpiis autem inuenit Daphnæum Archidami F. qui Lyſandram Simonis filiam amabat, omniumque procorum gratia primus erat: Soclarum quoque Ariſtionis F. Tithora venientem. aderant etiam hoſpites, Protogenes Tarſenſis, & Zeuxippus Lacedæmonius. De Bœotis notorum plurimos aiebat pater ibidem fuiſſe. Biduum itaque aut triduum ea in vrbe placidè philoſophando in palæſtris & theatris vnà exegerunt. deinde fugientes moleſtum citharœdorum certamen prænſationibus & ſtudiis præoccupatum, plerique tanquam ex hoſtico caſtra mouentes in Heliconem ſe ſubduxerunt, & apud Muſas diuerterunt. [II.] Prima luce venerunt ad eos Anthemion & Piſias, viri celebres, & vterque Bacchonis, qui formoſus vſurpabatur, neceſſarius, ac quodammodo ob beneuolentiam eius diſcordes. Res ita habet. Erat Theſpiis mulier genere & opibus pollens Iſmenodora, & quæ reliquo tempore pudicè vixiſſet: nam haud ſatis diu vidua abſq; crimine manſerat, quanquam ætate integra & forma non pœnitenda. Cæterùm euenit, vt cuiuſdam Bacchonis amicæ & familiaris mulieris filio Iſmenodora vxorem ambiret puellam quandam Bacchoni cognatam. ergo quia ſæpe cum eo colloquebatur & vnà erat, adfecta nonnihil eſt amore aduerſum adoleſcentem: cumque & audiret de eo dici in bonam partem, & ipſa humaniter loqueretur, videretque multitudinem generoſorum amatorum, amare eum cœpit. nihil verò indignum ſe ipſa facere cogitauit, ſed contracto matrimonio vitam cum Bacchone degere. Quæ res cùm per ſe videretur inſolens, tum mater quoque adoleſcentis ſuſpectam habuit domus maieſtatẽ filio grauiorem: quidam etiam ęqualium & venationis ſociorum eo quod ætas Iſmenodoræ non cum ipſius adoleſcentia congrueret Bacchonem terrentes, & dicteriis inceſſentes, difficiliores matrimonij oppugnatores iis ipſis fuere, qui seriò id diſſuadebant. Tamen Baccho aliis omiſſis, Peiſiæ & Anthemioni quid ex re foret deliberandum dedit;

Iſmenodora Baccho.

dit: quorum hic iam ſenior, auunculus eius, Peiſias amatorum acerrimus erat aduerſarius, ideoque nuptias pro virili impediebat, & Anthemionem culpabat, qui Iſmenodoræ adoleſcentem proderet. Contrà Anthemio eum male aiebat facere, & cæteroqui probum, hic æmulari vitioſos amatores, dum domo, matrimonio, rebusque magnis amicum priuaret, vt is horum rudis & adoleſcens diutiſſime in palæſtris ſe nudaret. [III.] Ergo ne ſe inuicem irritantes paulatim excandeſcerent, aduenerunt arbitrium patri & qui cum eo erant deferentes. De reliquis amicis tanquam de compoſito Peiſię Daphnæus patrocinabatur, Anthemioni Protogenes. Qui cùm effuſè inſectaretur Iſmenodoram: ô Hercules, inquit Daphnæus, quid non expectemus, quando etiam Protogenes adeſt bellum amori facturus? cui ſeria & ioca omnia circum amorem & propter amorem ſunt: cuius cauſa oblitus literarum, oblitus patriæ eſt. à qua non quinque duntaxat dierum ſpacio abeſt Laij exemplo: qui tardus fuit & terreſtris amor. Tuus verò, Protogenes, amor è Cilicia vſque Athenas

——— *alas prapetes rotans*

trans mare aduolauit, vt formoſos viſeret, cumque iis oberraret. Videbatur autem principio talis quædam cauſa Protogeni ſuæ fuiſſe peregrinationis. Oborto riſu, Protogenes: Ego verò, inquit, tibi videor nunc amorem impugnare, non pro amore propugnare aduerſus intemperantiam & libidinem, quæ turpiſſimis factis atque affectibus in honeſtiſſima ſe nomina intrudit? Turpiſſimũ verò vocas, aiebat Daphnæus, nuptias, & viri cum muliere conſuetudinem? qua nulla eſt aut fuit vnquam ſanctior coniunctio. [IV.] Hæc quidem reſpondebat Protogenes, ad generationẽ neceſſaria non male laudibus vehunt legumlatores, & apud multitudinem prædicant. Veri amoris ne minima quidem particula in gynæceo exſtat: neq; ego nos dum aduerſus mulieres aut virgines afficimur, amare. Nam neque muſca lac, neque fauos apis amat: neque ſaginatores & coqui beneuolentiæ cauſa vitulos & aues in tenebris ſaginant. ſed quemadmodum ad cibum natura moderato & ſufficiente ducit appetitu; nimius iam vitium generat, quod guloſitas & helluatio ducatur ſanè: ita comparatum eſt natura, vt vir & mulier mutuò à ſe voluptatem expetant, quæ verò ad hoc mouet concupiſcentia, vehemẽtior facta & effrænis, non conuenienter amor vocetur. Amor enim vbi generoſam adoleſcentis attigit indolem, in virtutem per amicitiam deſinit: his autem cupiditatibus, quibus mulier & vir ſe inuicem auent, ſi res optimè cadat, licet corporis voluptate potiti, & formæ ætatiſque fructum percipere. ſicut Ariſtippus teſtatum fecit, qui Laidem apud ſe vituperanti, quod non amaret, reſpondit: A vino quoque & piſce non puto amari me, tamen vtroque libenter veſcor. Nam

Impie, in coniugium.

finis

finis concupiſcentiæ voluptas eſt & fruitio: amor expectatione amicitiæ amiſſa, non vult permanere, neque colere formæ gratia id quod moleſtum eſt, neque id quod floret, ſi non fructum ingenij ad amicitiam & virtutem commodum efferat. [V.] Audis tragicum quendam maritum hæc vxori dicentem:

Odiſti? ego me inuiſum facilè vatiar tibi,
Lucro meamq́; ducam contumeliam.

Nihilo magis hoc amator eſt, qui non ob lucrum, ſed rei venereæ cauſa perfert vxorem prauam & inhumanam. ſicut Philippides comicus Stratoclem oratorem deridens fecit,

Auerſa retrò verticem quam vix amas?

Si tamen hic quoque adfectus ſit amor nominandus, effeminatus & ſpurius, & in gynæceum tanquam ad Cynoſarges pertinens: (immò ſicut aquilam quandam dicunt genuinam & montanam, quam Homerus nigram & venatricem vocauit: alia autem ſunt ſpuriarum genera, quæ circum paludes captāt piſces & aues ignauas, & ſæpe cibi egentes lugubrem edunt pręfame ſonum) genuinus amor eſt puerorum: non fulgens deſiderio, vt de virgineo Anacreon ait, neque vnguentis delibutus: ſed nudum eum & abſque mollicie videbis in ſcholis philoſophorum aut circa palæſtras & gymnaſia, ac venationes adoleſcentum, acuta & generoſa admodum voce ad virtutem eos exhortantem qui digni ſunt accuratione. mollem autem iſtum & domo affixum inuenies in mulierum gremiis & ſpondis verſantem; ſemper mollia conſectantem, & voluptatibus indulgentem à fortitudine, amicitia, inſtinctu animi diuino alienis, dignum qui damnetur. Damnauit quidem Solon, qui puerorum amore & ſicca vnctione ſeruis interdixit, concubitu mulierum non item. Eſt amicitia de rebus pulcris & ſcitis: voluptas vulgare quippiam & illiberale. ita liberale non eſt à ſeruo amari puerum. non enim hic amor nocet, vt mulierum.

* [VI.] Plura dicere cupientem Protogenem repreſſit Daphnæus, inquiens: Rectè per Iouem Solonis eſt à te facta mentio: eoq; vtemur iudice amatoris:

Ad Thebas pueros in floribus expete amœnis,
Et femora, & dulcis corporis———

Adiunge etiam Soloni Æſchylum:

Femoris honorem non reueritus es tamen
Ingrate mî pro tot frequentibus oſculis.

Alij derident eos, ſi velut ſacrificuli & arioli amatores iubent in femora & coxam inſpicere. Ego autem hoc permagnum pro mulieribus argumentum cenſeo. Si enim conſuetudo naturæ aduerſa cum viris nihil adimit amatoriæ beneuolentiæ, neque eam lædit: multò magis probabile eſt mulierum & virorum amorem naturæ opera vtentem per amicitiam ad gratiam peruenire. Quod enim,

Aquila.

Pro coniugio honeſte.

enim, Protogenes, mulier viro obſequium præſtat, gratia fuit ab antiquis dictum. quo ſenſu Pindarus dixit, Vulcanum è Iunone ſine Gratiis natum: & quæ nondum tempeſtiua nuptiis eſſet, eam ſic compellat Sappho:

Videre mihi parua eſſe puella, & Gratiarum expers.

Et ex Hercule quidam quærit,

An vi puellam cognouiſti, an gratia?

Maſculorum autem concubitus, ſi cum inuito fiat, violentus eſt: ſi cum volente, coniunctus molliciei & inſaniæ ſecundum Platonem, & belluinus ac naturæ repugnans, omninoque ingratus, fœdus, & nihil habens venuſtatis. Itaque arbitror Solonem iſta ſcripſiſſe iuuenem adhuc, & ſemine turgentem. prouecta autem ætate iſthuc:

Grata mihi Veneris nunc ſunt, & dona Lyæi,
Muſarumq; viris dant ea lætitiam.

cùm iam veluti ex æſtu & tempeſtate puerilium amorum vitam in tranquillitate matrimonij & philoſophiæ collocaſſet. [VII.] Enimuerò, ſi verum quærimus Protogenes, vna & eadem eſt amoris erga mulieres & pueros adfectio. Si autem contendendi ductûs ſtudio diuellere vis: grauis culpæ damnabitur puerilis amor, qui cùm tardè in vita, & intempeſtiuè, quaſi ſpurius & occultus extitiſſet, genuinum amorem expellat. Heri enim, amice, aut nudiuſtertius poſt denudationes corporum adoleſcentium in gymnaſia obrepens, taciteque illiciens & prouocans, paulatim deinde in palæſtris pennas adeptus, non compeſci porrò poteſt: ſed contumelioſè circumſcribit amorem illum coniugalem, qui generi humano immortalitatem parat, naturam noſtram peſſum euntem illicò reſuſcitans generando. Is verò maſculorum amorem voluptatem inficiatur, pudore & metu compulſus. cùmque opus ei ſit aliqua præſcriptione honeſta cum formoſos conſectatur: culpam amicitiæ ac virtutis prætextu velat. Itaque in puluere verſatur, frigida lauit, ſupercilium attollit, philoſophari ſe ait & pudicitiam ſeruare foris, legis ſcilicet metu ac noctu & per ocium

Pomum remoto dulce cuſtode eripit.

Si vero, vt Protogenes ait, non eſt puerilis amoris communicatio rei venereæ: quomodo amor eſt Venere abſente, cui deæ ſorte hoc obtigit vt amorem foueat, qui honorem & vim tantam omninò nanciſcitur, quantam illa tribuit. Sin eſt amor abſque venere, tanquam ebrietas ſine vino è ficulneo aut hordeaceo potu, is abſque fructu & ſine turbabit, faſtidioſuſque erit. [VIII.] Hæc cùm eſſent dicta, præ ſe tulit haud obſcurè Peiſias, ſuccenſere ſe Daphnæo, & eius ſermonem iniquius ferre. Cumq; is paulum conticuiſſet, Proh Hercules, inquit Peiſias, leuitatem & audaciam.

hominesne è profeſſo marem cum femina pudendis canum more deuincire? & Amorem è gymnaſiis, ambulationibus, & ſub dio pura atque aperta conuerſatione traducere atque includere in macella, cultellos, medicamenta, & veneficia laſciuatum mulierum. Nam pudicæ quidem neque amare conuenit, neque amari. Hoc loco pater aiebat ſe Protogene apprehenſo dixiſſe:

Hæc verba Achæûm populum ad arma iam vocant.

Etenim per Iouem Peiſias facit, vt Daphnæi cauſæ me adiungam, modum ille excedens, & nuptialis amoris diuinirusque inſitæ amicitiæ ſocietatem è matrimonio tollens: quæ ſi amatoria ſuadela & gratia priuetur, quantum videmus iugis & frænis à pudore & metu ægrè continebitur. Non magnæ mihi curæ eſt, aiebat Peiſias, hæc ratio. Daphnæum quidem video perinde atque æs affici. nam & æs non ita facilè ab igni, vt à fluente & igniro ære, ſi quis affundat, colliquatur emollitumque fluit: & hunc non perturbat Lyſandræ pulcritudo: ſed ad ignem accedens, quem illa * plurimum occultè habet iamdudum, eius contagio adficitur: neque obſcurum eſt, niſi celeriter ad nos cõfugiat, colliquatum hominem iri. Interim video id fore, quod maximo opere effectum vellet Anthemio, vt offendam arbitros & meipſum. itaque deſino. Sanè hoc ad rem cõducit, aiebat Anthemio. nam ab initio ſtatim aliquid de propoſito argumento dicendum fuerat. [IX.] Heic Peiſias: Hoc, inquit, proteſtatus, omnibus mulieribus, quod ad me attinet ſuos permitti amatores, Bacchoni aio cauendum eſſe ab Iſmenodoræ diuitiis: ne dum eum in tantum faſtum molemq; admiſcemus, imprudentes tanquam in ære ſtannum aboleamus. Magnum enim eſt, ſi adoleſcente cum muliere tenui & humili coniuncto, maſculus ſexus (vt vinum aqua dilutum) antecellit. Atqui hæc imperatura & ſuperior eſt futura, quantum apparet, non enim aliàs proiecta gloria tanta, & nobilitate generis, atque opibus, ambiuiſſet adoleſcentulum chlamyde etiamnum indutum, & cui adhuc pædagogus ſit opus. Itaque ij qui ſapiunt, ipſi tanquam alas mulierum præcidunt luxum ab opibus profectum, qui eas ita inanes facit & leues, vt ſæpe auolent. Alioqui præſtat * aureis compedibus ligatum manere (quod fit in Æthiopia,) quàm diuitiis vxoriis. Hoc verò non dicis, aiebat Protogenes, quod ineptè & ridiculè Heſiodi præceptum nos inuertimus? ſiquidem is dixit:

Redit diſputatio ad Bacchionis & Iſmenodoræ cauſam.

Tum tibi coniugij maturè fœdus initur,
Cùm triginta annos, vel paulò plus ve minusve
Impleris vita. quatuor quater, aut ſuper vnum
Nata annos nubat —

nos totidem ferè maiori natu mulieri tanquam palmulas & ficus * & immaturum virum applicabimus. Amat, dices eum, & vritur.

Quid

Quid verò prohibet, quin comeſſatum ad fores eius ipſa eat, cantet carmen, quod à fletu ad ianuam vocatur paraklauſithyrum, imagunculas ſertis ornet, omni conatu cum riualibus decertet. hæc enim amatoria ſunt. tum ſupercilium demittatur, luxu abſtineat, & formam induat huic morbo conuenientem. ſi verò pudet, & caſta eſt: domi deſideat modeſtè, exſpectetque procos & ſtudia ambientium eius nuptias. Mulierem quidem amare profitentem quis non fugiat & abominetur, metuens ne impudicitiam hanc faciat ſui matrimonij principiũ? [X.] Poſtquàm loqui deſiit Protogenes; Videsne, inquit Daphnæus, mi Anthemio, rurſum eos è cauſa propoſitum facere* neceſſe nobis qui non negamus, neq; fugere, qui coniugalis amoris in choro ſumus. Et profectò per Iouem, inquit Anthemio, defendit pluribus eos amare. ſed aduerſus obiectionem de diuitiis eſt agendum, qua maximè terret Piſias. Tum pater meus iſta dixit: Quid tandem non dabitur mulieri vitio, ſi propter amorem & diuitias Iſmenodoram reijciamus? Eſto enim imperioſa & diues. quid formoſæ & iuuenculæ faciemus? quid nobilitate ſua ſuperbienti & illuſtri? Pudicæ verò nihil auſterum, moleſtum

Diuitias per ſe non facere imperioſas mulieres.

* * *

& intolerabile habent. Ideò eas Pœnas ſiue ſupplicia vocant, viris iratas quando temperantes ſunt. Nonne igitur optimum eſt è foro nuptum ducere Abrotonum aliquam Thraciam, aut Bacchidem* Mileſiam, quæ eo ipſo quod emitur, ſpondeat ſe obedientem viro fore? Sed tamen & harum nonnullis nouimus viros turpiſſimè ſeruiuiſſe: quando etiam tibicinæ Samiæ & ſaltatrices, Ariſtonica, & tympanum gerens Oenanthe atque Agathocleia regiis diadematibus inſultauerunt. Semiramis Syra ancilla fuit famuli regij, regiſque pellex, quam cùm Ninus rex ille magnus congreſſus dilexiſſet: adeò ſubegit eum atque contemſit mulier, vt poſtulauerit etiam ab eo concedi ſibi, vti per vnum diem ipſa in ſolio regio ſederet, daretque mandata. quod vbi rex dedit, imperauitque vniuerſis vt Semiramidi perinde atque ſibi obtemperarent & iuſſa capeſſerent: principio ea ſtipatorum pertentans animos moderatè quædam iuſſit: at poſtquàm vidit eos nihil refragari, alacriterque obire mandata, capere eos Ninum, mox vincire, tandem necare iuſſit. quibus factis, ipſa regnum Aſiæ ſplendidè per multos annos geſſit. Beleſtia verò, dij boni, nonne barbara & emta mulier fuit? cuius templa & fana Alexandrini habent, Veneris Beleſtię nomine, ob amorem rege id permittente. Quæ verò heic Delphis communi cum Cupidine templo & ſacris fruitur, auteaque ſtat iuxta reges & reginas Phryne, quanam dote ſuos ſubegit amatores? [XI.] Verùm ſicut iſti ob ſuam imbecillitatem & molliciem imprudentes mulierum

præda ſunt facti: ita rurſum alij ignobiles atque pauperes ductis diuitibus ſplendidiſque vxoribus corrupti non ſunt, neque de animi magnitudine quicquam dimiſerunt, ſed honorati & imperantes ipſi amicè cum iis vixere. Qui verò vxorem in arctum cogit & comprimit veluti annulum digito ob gracilitatem alias delapſurum: ſimilis eſt eorum qui equas tondent, & deinde ad fluuium vel lacum adducunt. nam ſuam formam conſpicientes fœdatam, ferociam dicuntur amittere, ac pati porrò ab aſinis ſe conſcendi. Equidem illiberale eſt diuitias vxoris virtute aut genere antiquiores ducere: iunctas autem his rebus auerſari, ſtultum. Antigonus præfecto muniendæ Munychiæ ſcribens, iubebat non modò millum facere validum, ſed & ipſum canem macerare: nimirum vt Athenienſium opes attereret. At marito diuitis vel formoſæ mulieris non conuenit, vt eam deformem pauperemve redigat: ſed vt ſeipſum continentia ac prudentia, nihilque eorum quæ vxor habet ſtupendo æqualem ei, ſuique iuris præſtet, moribusque ſuis veluti in trutina pondus momentumque ſibi paret, quo vxorem deprimat & ſibi obtemperantem habeat. & vt ſimul vtiliter* [XII.] Quin etiam ætate Iſmenodora ad nuptias idonea eſt, vt quæ parere poſſit. audio enim in ipſo eam nunc ætatis vigore eſſe. ſimulque ad Peiſiam arridens; Nullo enim aiebat, riualium grandior natu eſt, neque canos habet, vt nonnulli eorum qui Bacchonem adſectantur: quorum ſi tempeſtiua habetur conſuetudo, quid impedit quin ipſa quoque adoleſcentem tractare poſſit melius, quam quæuis iuuencula. Difficulter enim commiſcentur iuuenes, & vix longo temporis decurſu ferociam libidinemque exuunt: initiò æſtuant & iugum detrectant, maximè autem ſi quis amor exſiſtat. is, ſicut ventus gubernatore abſente nauim, facilè matrimonium conturbat atque confundit, cùm iuuenes inuicem regere & parere non poſſint. Iam ſi nutrix infantem, puerum magiſter, ephebum gymnaſii præfectus, amator amaſium, adultum lex & prætor regit, ac nemo ſui prorſus iuris & omnis imperij immunis eſt: quid mali habet res, ſi cordata mulier ætate minoris mariti iuuenis gubernet vitam: vtilis, quia prudentia eum ſuperat, ſuauis autem & grata amando futura. In ſumma verò venerari nos, qui Bœoti ſumus, Herculem decet, & matrimonio ætate inæqualium non eſſe iniquos: cùm ſciamus hunc Megaram vxorem ſuam annos natam XXXIII. Iolao nuptum dediſſe, annum tunc agenti ſextum ſupra decimũ. [XIII.] Dum hæc illi inter ſe colloquuntur, Peiſiæ ſocius (ſic enim narrabat pater) equo citato ex vrbe venit, mirum renuncians, audaxque facinus. Etenim Iſmenodora exiſtimans, vt erat probabile, ipſum Bacchonem neutiquam à nuptiis abhorrere, tantum eos vereri qui dehortabantur: ſtatuerat adoleſcentem non dimittere.

De ætate inæqualiũ matrimonio.

*

Itaque

Itaque accitis qui amicorum maximè erant audaces, eiuſque amori fauebant, & mulieribus familiaribus, re cum iis compoſita, horam exſpectauit, qua Baccho erat in palæſtram præter domum ipſius iturus. Qui vt eò venit vnctus, duobus aut tribus comitantibus, ipſa ſub fores ei occurrit Iſmenodora, ac chlamydem modò eius attigit: amici autem formoſum iſtum pulcrè in chlamyde ipſa & læna arreptum frequentes intra domum pertulerunt, ſtatimque fores occluſerunt. Simul & mulieres intus Bacchoni chlamydem deripuerunt, & nuptialem inieceruntvestem. ſerui autem circumcurſitantes olea lauroque fores non Iſmenodoræ modò, ſed Bacchonis etiam redimiuerunt. & tibicina canens per vicum tranſiuit: Theſpienſium verò & hoſpitum alij riſere, alij indignati ſunt, ac gymnaſio præfectos inſtigauerunt, quorum eſt validum in ephebos imperium, & valdè diligenter attendunt eorum facta. ſed qui certabant, nihil iſtos morati, theatro relicto ad fores Iſmenodoræ accurrerunt, ibique inter ſe collocuti & altercati ſunt. [XIV.] Poſtquàm ergo Peiſiæ amicus tanquam in bello aduenit concitati equi curſu, idque ipſum perturbate renunciauit, raptum eſſe ab Iſmenodora Bacchonem: Zeuxippum aiebat pater riſiſſe, vtque erat Euripidis ſtudioſus, verſum hunc pronunciaſſe,

Luxurians opibus more hominum mulier agit.

Peiſiam verò exſilientem clamaſſe: Proh deûm fidem, quis finis erit euertentis ciuitatem noſtram licentiæ? iam enim libertas noſtra in violationem legum excidit. quanquam ridiculum fortaſſe eſt ob leges & ius indignari, cùm ipſi naturæ vis fiat, iniuſtè ſub mulierum redactæ imperium. Quid Lemnus tale habuit? Eamus nos, eamus, vt gymnaſium quoque & curiam mulieribus tradamus, ſi omninò eneruata eſt ciuitas. Ergo præeuntem Peiſiam Protogenes comitatus eſt, partim ſocius indignationis, partim eum demitigans. Anthemion autem: Audax profectò, inquit, facinus hoc eſt, & re vera Lemnium. ipſi enim nouimus vehementem mulieris amorem. Tum renidens Soclarus: Putas verò, inquit, raptionem vimque factam eſſe, non defenſionem & callidum artificium aſtuti adoleſcentis, qui ex vlnis amatorum profugerit in manus pulcræ & formoſæ vxoris? [XV.] Noli hæc, aiebat Anthemion, dicere aut ſuſpicari de Bacchone. qui etiamſi non fuiſſet natura ſimplex & candidus, tamen me hoc non celaſſet: cui & alia ſua arcana credebat omnia, & ſciebat me hac in re promtiſſimum eſſe Iſmenodoræ adiutorem. Amori autem (non iræ, vt aiebat Heraclitus) repugnare difficile eſt: qui quod cupit, vel vita vel pecunia vel fama redimit. Nam quid modeſtius Iſmenodora in vrbe fuit? quando aut turpis de ea ſermo, aut ſuſpicio facti inhoneſti de eius domo incidit? Sed videtur profectò diuino aliquo inſtin-

Bacchonem Iſmenodora rapit.

ctu, qui humanam excedat rationem, impulſa fuiſſe. Ibi Pemptides arridens: Nimirum, aiebat, corporis quidam eſt morbus, qui ſacer dicitur. vt abſurdum non ſit morbum animi furioſiſſimum & maximum à quibuſdam ſacrum & diuinum appellari. Cæterùm, ſicut in Ægypto aliquando vidi vicinos duos litigantes, cùm ſerpens atrepſiſſet, ambos eum bonum genium vocare, ita quidem, vt ſibi eum vterque vindicaret: ita non ſum miratus amorem, ingens ac diuinum bonum à veſtrûm aliis in virorum conclauia, ab aliis in gynæceum trahi: quando tanta vis, tantus honor eſt amori, vt à quibus omninò expelli debebat & opprimi, ij eum amplificent atque prædicent. Et adhuc quidem me continui, quod de te propria magis quàm communi videbam eſſe diſceptationem. Nunc autem Peiſia digreſſo, libenter è vobis audiuero, quonam reſpexerint ij, qui primi nomen dei Amori fecerunt. [XVI.] Poſtquàm conticuit Pemptides, & pater cœpit aliquid de hac re dicere, alius ex vrbe venit, qui verbis Iſmenodoræ Anthemionem accerſeret. Nam tumultus creſcebat, & gymnaſij præfectis inter ſe non conueniebat, cùm alter repoſcendum Bacchonem cenſeret, alter negocio non neceſſario ſuperſedendum duceret. Proinde ſurrexit Anthemion, & abiit. Pater autem Pemptidem nominatim alloquens; Videre, inquit, rem mihi tentare magnam, audaxque facinus, atque adeò immobilia, quod dicitur, mouere, cauſam poſtulans reddi ac demonſtrari noſtrarum de iis opinionum. Sufficit enim antiqua, & à maioribus ad nos propagata perſuaſio, qua nullum euidentius inueniri poteſt argumentum.

Neq; enim ſcientiam hanc mens callida reperit:

ſed fundamentum quoddam & baſis pietati communis eſt poſita: cuius ſi vno in loco labefactetur ſtabilitas & certitudo, reliqua omnia ruinam minabuntur. [XVII.] Audiuiſti haud dubiè quo tumultu exceptus fuerit Euripides, cùm hoc feciſſet Melanippæ principium.

Iupiter, ſed haud noui, nunc mutatus mihi
Inimicus eſt ———

& quidem fidebat autor tragœdiæ, diligentiſſimè & ad publicos conuentus accommodatè ſcriptæ. mutauit tamen verſum, iſque nunc ſic legitur,

Qui dictus eſt à veritate Iupiter.

Neque verò refert, verum de Ioue vel Minerua, an verò de Amore quæ perhibentur, in dubium voces. Non enim nunc primùm aram & hoſtiam Cupido exigit, neque ab aliqua barbarica ſuperſtitione aduena eſt, ſicut Attæ quidam & Adonæi qui dicuntur, ab ſemimaribus & mulieribus introductus, vt libidine quadam inconuenienti fruatur, & meritò tanquam ſpurius inter deos ad

cauſam

cauſam dicendam citetur. Enimuerò Empedoclea iſta legens amice,

Eſt in eis & Amor, planè, quam cætera longus,
Quamq; eadem latus: ſed eum tu conſpice mente,
Nec ſtupidus fruſtra hunc oculorum lumine quære:

intelligendum eſt hæc de Amore dici. Neque enim viſu deus, ſed intelligentia à nobis cernitur iſte, vnus de antiquiſſimis, de quorum ſingulis ſi certum indicium quæras, omnia templa peruagans, & quamuis aram ſophiſticum ſub examen vocans, nihil calumniæ & inquiſitionis relinques immune. Ne procul abeam: *Amor an ſit deus.*

A. Non ego ſatis video qualis dea ſit Venus.
B. Hæc eſt, quæ hominibus inſerit Cupidinem,
Cuius, quicunq; terras incolimus, proles ſumus.

Venerem ſanè Zeidoron, id eſt, vitę largitricem Empedocles, Frugiferam Sophocles ſcitè & conuenienter appellauerunt. [XVIII.] Tamen magnum illud & admirandum opus eſt Veneris, ſed quod Amor adiuuet præſens. quo abſente res venerea neque expetendum aliquid eſt, & omni honore ac amicitia vacat. Coitus enim abſque amore, ſicut fames & ſitis, implenda finitus cupiditate in nihil pulchrum definit, ſed Venus Amore faſtidium abolens, amicitiam ingenerat & animos contemperat. Itaque Parmenides Amorem oſtendit Veneris operum eſſe antiquiſſimum, in libro de ortu mundi ſic ſcribens:

Ante omnes alios ſuperos generauit Amorem.

Heſiodus autem naturæ congruentius mihi videtur Amorem facere omnium antiquiſſimum: vt per eum omnia naſcantur. Ergo ſi Amorem decretis ei honoribus ſpoliamus, ne Veneris quidem cultus ſuo loco manebit. non enim hoc dici poteſt quoſdam Amorem conuiciis exagitare, abſtinere ea à Venere, ſed ex eadem ſcena audiuntur hæc,

Amor otioſus eſt, & occupat pigros.
& rurſum;
O liberi, non Cypris eſt tantum Cypris,
Sed plurimis reſpondet nominibus ſuis.
Eſt orcus illa, vis eſt indomabilis,
Et Rabies eſt inſana —

Sicut & reliquorum ferè deorum nullus effugit maledicta inſcitiæ ad conuiciandum facilis. Conſidera enim Martem veluti in ærea tabula Amori è regione, & ad lineam oppoſitum, quantos ei honores detulerint homines, & qualibus viciſſim impetant conuiciis,

Cæcus, mulieres, eſt Mauors, nihil videns,
Similis apro quæcunq; conturbat mala.

& Homerus eum homicidiis pollutum vocat atque Alloproſallon, quod ſubinde ab vna parte ad alteram deſciſcat. Chryſippus nomen Martis ἄρης interpretans obtrectat & calumniatur, ita exponens vt anſam dederit iis qui rationi repugnantem partem, in qua irarum ardores exſiſtunt, putent Martis voce innui. Sic alij dicent Venerem eſſe concupiſcentiam, & Mercurium ſermonem, & artes Muſas, & Mineruam ſapientiam. Vides quantum nos maneat impietatis profundum, ſi ſingulos deos in affectiones, facultates, & virtutes transſcribamus? [XIX.] Video, aiebat Pemptides. neque deos mutari in adfectiones animi fas eſt, neque has pro diis putare. Quid ergo, inquit, pater Mars? an videtur tibi deus? Reſpondit Pemptides Martem ſibi deum videri eum, qui partem animi iraſcentem & virilem componat. Tum exclamans pater, Ergone, inquit, quod nos perturbat, Pemptida, quod pugnax eſt & aduerſarium deum habet? quod amoris, ſocietatis, & congreſſus eſt efficax, eo caret? eſt verò deus qui homicidia, arma, iacula, murorum oppugnationes, prædationeſque inſpiciat & gubernet, Enyalius & Stratius inde dictus; adfectio animi & amicitia in nuptias & communitatem deſinens nullum deorum teſtem, inſpectorem, ducem, adiutoremque habet? Sed capreas quidem qui venantur, & lepores, ſylueſtre quoddam numen eſt, quod præſens exhortetur & adiuuet: & Ariſtæo vota faciunt foueis actis aut laqueis poſitis qui lupis aut vrſis inſidiantur,

Ille feris primus pedicas quia tendere cœpit:

& Hercules cùm eſſet ſagittam aui intentaturus, alterius dei auxilium implorat, vt eſt apud Æſchylum,

Venator Apollo ſagittam rectà dirigat.

viri autem pulcerrimam amicitiæ venationem molientis, neque deus, neque genius vllus conatum adiuuat? Ego quidem neque quercus, neque mori, neque labruſcæ, quam Homerus prædicans ἡμερίδα ob teneritatem vocat, germine deformius aut deterius germen hominem cenſeo, mi Daphnæe; cùm eius pullulatio progreſſum habeat pulchritudine cum corporis tum animi ſplendentem. [XX.] Eſtne, inquit Daphnæus, per deos, qui ſecus ſentiat? Ii, aiebat, pater, mehercle, qui opinantur arationis, ſationis, plantationis curam diis conuenire. Non enim Nymphæ quædã illis ſunt Dryades, eundem cum arbore finem æui ſortitæ: & Bacchus (vt apud Pindarum eſt) arborum fructus, autumnumque ſplendidum efficit: adoleſcentum & puerorum in flore ætatis formandorum componendorumq; nutritio atq; incrementa nulli deorũ aut geniorum curæ erunt. neq; eſt qui procuret vt natus homo ad virtutem rectà feratur, neq; indoles eius generoſa auertatur & frangatur deſtituta ductore, aut ob prauitatem eorũ cum quibus viuit?

Mihi quidem hoc turpe dictu videtur, ingratique puto eſt, hoc loco humanitatem deo detrahere, quæ vſquequaque diſperſa, nulli vſui noſtro deeſt, etiam eorum quorum finis neceſſarius magis eſt quàm pulcher. Ita ſtatim partus noſter, ſanè non ſpecioſus, vt qui doloribus & ſanguine conficiatur, tamen habet diuinam inſpectricem & obſtetricem Lucinam. Nimium autem præſtabat non naſci, quàm fieri malum inopia curatoris & cuſtodis. Iam ne ægrotantem quidem hominem deus deſerit, qui iſtis eſt præfectus vſibus, neque morientem. Sed eſt quidam qui animas hinc abducat auxiliarius, qui ſomnum conciliet, & animam ad manes deducat. ſicut ille ait:

Non nox enim genuit me principem lyræ,
Vatemve, vel medicum: ſed qui mortalium
Animas ſuis ductor reponam ſedibus.

Et quidem hæc multas habent difficultates. Nullum verò ſanctius dici poteſt ſtudium, neque certamen, vllamve contentionem arbitrio ſuo gubernare magis conuenit deo, quàm pulchrorum & formoſorum. nihil enim habet turpe, nihil coactum: perſuadendo & gratia labor verè dulcis factus ducit ad virtutem & amicitiam: quæ neq; ſine deo poteſt ad debitũ finem peruenire: neque alium habet ducem & præſidem de ijs, quam Amorem Muſarum, Gratiarum, & Veneris ſodalem. Deſiderij enim ſuauem ſegetem ſeminans tacitè in viri præcordijs, vt ait Melanippides, ſuauiſſima pulcerrimis permiſcet. Aut quomodo aliter dicemus Zeuxippe? Omninò ſic potiſſimum, ait hic: contrarium n. apertè abſurdum eſt. [XXI.] Tum pater: Nonne, inquit, abſurdum & hoc ſit, cùm amicitiæ quatuor ſint genera, ſicut antiqui diſtinxerunt, primum naturale, ſecundum cognationis, tertium ſocietatis, quartum amoris, & quodvis reliquorum habeat deum aliquem ſibi præfectum, ſiue Amicitiæ patronum, ſiue Hoſpitalem, ſiue Gentilem aut Paternum: ſolum quartum quaſi impium abſque procuratore relinquatur? cùm quidem plurimum curæ & gubernationis deſideret. Id quoque, aiebat ille, à ratione eſt alienum. Enimverò, intulit pater, Platoni quoque heic aliquis manum iniecerit. cuius ſententia * & egredientia. Furor enim à corpore in animam diditus intemperie aliqua, aut commixtione, aut noxij ſpiritus illapſum, morbus eſt aſper ac difficilis. Alius autem eſt non expers diuini inſtinctus, neque indigena, ſed aduena afflatus & conturbatio rationis, eiuſque principium & motus à meliore eſt facultate. eius communis adfectio vocatur enthuſiaſmus, qui eſt furor diuinitus immiſſus. Sicut enim ἔμπνουν vocatur quod ſpiritu eſt repletum, & ἔμφρον quod prudentia: ita huiuſmodi exagitatio & fluctuatio animæ enthuſiaſmus dicitur, ob communicationem diuinioris facultatis. Enthuſiaſmorum porrò

Amicitiæ genera quatuor.

Furorum genera.

genus diuinationi coniunctum ſit Apolline inſpirante: cum Bacchatione, à Libero eſt patre:

—& cum Corybantibus ſaltabitis,

inquit Sophocles. nam Magnæ matris & Panici furores Bacchi cum orgijs conueniunt. Tertium genus à Muſis eſt, quod excitatum in tenera anima atque placida, poeticam & muſicam vim exſuſcitat. Arimanius autem ille & bellicoſus enthuſiaſmus ſatis notum eſt quod debeatur Marti: cui eo conciti bacchantur ſine Gratijs & cithara * * * populum armans. [XXII.] Reſtat autem furoris quo ratio in homine conturbatur non obſcurum aut tranquillum, Daphnæe, genus: de quo è Pemptida hoc quæram ** fructum, thyrſum quaſſat: diuinorum furorum eum qui circa pueros præclaros & pudicas feminas cernitur, longè acerrimum eſſe & calidiſſimum. Nonne enim vides, bellatorem armis poſitis liberari bellico furore?

Illius ex humeris læti mox arma miniſtri
Detraxere.—

ſpectatque deinde reliquos ipſe bello defunctus. Bacchicas quoque & Corybanticas ſaltationes modulatione è trochæo, & cantu è Phrygio modo emoto ſedant. Eodemque modo Pythia à tri pode & ſpiritu digreſſa conquieſcit. Furorem autem amatorium, vbi is hominem rectè inuaſit atque inflammauit, non Muſa aliqua, non demulcens incantatio, non loci mutatio compeſcit. Sed & præſentes amant, & abſentes deſiderant, & interdiu ſectantur, & noctu ad fores excubant, & ſobrij vocant pulchros, & bibentes canunt. Et non, vt quidam dixit, viſa poetarum ob efficacitatem ſomnia ſunt vigilantium: ſed de viſis amantium eſt verum. loquuntur tanquam ad præſentes, ſalutant, incuſant. Etenim viſus videtur alia ſimulacra in humido depingere, facilè euaneſcentia & intellectum deſtituentia. at viſa amantium quaſi vi ignis inſcripta in encauſto, imagines in memoria relinquunt, motu, vita, ſermone prædita, ſemperque permanentia. Cato Romanus dicebat amantis animam degere in amaſiæ * * * & ſpecies, & mores, & vita, & actiones: quibus ductus celeriter conficit magnum iter, vt Cynici aiunt: Compendioſam iuueniens viam ad virtutem. etenim amicitiam * veluti fluctu adfectione ſimul cum deo inuehens. Dico autem ſummam rei: enthuſiaſmum amantium neque diuino afflatu carere, neque alium habere deum præſidem & aurigam quàm eum cui nunc rem ſacram facimus, diemque feſtum agimus. [XXIII.] Enimverò cùm dij maximè à potentia & vtilitate laudentur (quomodo de bonis etiam humanis duo hæc, regnum & virtutem, diuiniſſima cenſemus atque appellamus) tempus eſt vt conſideremus, an vlli deorum Amor potentia cedat. Sanè magnam vim victoriæ effert Venus, vt Sophocles ait:

Amoris ſiue Cupidinis potentia.

magna

magna vis Martis. & quodammodo reliquorum deorum facultatem in hæc duo videmus diuidi, ad bonum aliquod adipiſcendũ, & ad reſiſtendum malo. ab initio innatum fuit animis, vt Plato ait * * formas. Hoc igitur initio perpendamus, quod res venerea denario proſtat: neq; eius gratia quiſquam non amans vel laborem pertulit, vel periculum adijt vllum. Ac ne heic Phrynas nominemus, amice, aut Laidas, Gnathænium

Sub veſperam lucerna ſuccedens iubar

ſæpenumerò exſpectans & vocans præteritur.

At ſubito exoriens ventus——

magni amoris ac deſiderij, concubitum cum femina reddidit precio Tantali talentis comparabilem. Adeò imbecillis & faſtidioſa eſt Veneris gratia, Amore non adſpirante. Idque hoc argumento magis etiam cognoſces. Multi concubitus ſocios paſſi ſunt eſſe alios, non cum ſcortis modò, ſed etiam vxores ijs ſuas proſtituentes vt Cabbas ille Romanus, qui cùm Mecœnatem excepiſſet, & eum nutibus videret ad ſuam vxorem alludere, ſenſim capite inclinato ſomnum ſimulauit, cùm autem interim ſeruorum quidam ad menſam acceſſiſſet extrinſecus, ac vinum ſuffuratetur, apertis oculis, Perdite, inquit, an neſcis me ſoli dormire Mœcenati? Hoc quidem indignum eſt facinus fortaſſe: & erat quoque Cabbas ſannio. Argis contentio erat Nicoſtrato & Phayllo de republica. Eò cum veniſſet Philippus rex, apparebat hunc ſi vxorem quæ erat inſigni forma, regi abutendam præberet, magiſtratum aliquem ſibi & principatum impetraturum, cùmque ſenſiret hoc Nicoſtratus, & circa fores domus obambularet, Phayllus vxori crepidas ſubligauit, chlamydeq; & cauſia Macedonica ornatam, tanquam vnum de pueris regijs, ignotam alijs regi ſubmiſit. [XXIV.] An verò cùm tot fuerint ſintque amatores, vllum noſti qui vel Iouis honorandi gratia amaſium proſtituiſſet? Non quidem puto: vnde enim?q̃do etiam tyrannorum qui ſe dictis aut factis in rep. opponat, nemo eſt: multi autem qui de amore formoſorum & bonorum aduerſus eos certamina ſuſceperint. Perhibitum eſt enim Ariſtogeitonem Athenienſem & Menalippum Agrigentinum non contendiſſe cum tyrannis, etſi eos viderent omnia vaſtare, & violentæ indulgere libidini. poſtquàm autem tyranni eorum tentarunt amaſios, tanquam aſyla & ſacroſancta defenſuri cum capitis periculo illis reſtiterunt Fertur etiã Alexãdrum Theodoro Proteæ fratri ſcripſiſſe, Mitte mihi muſicam tuam, & pro ea talenta x. accipe, niſi ipſam amas. & rurſus cùm vnus de ſocijs Antipatridas ad ipſum cum pſaltria comeſſatum veniſſet, & ea perplacuiſſet, quæſiuiſſe ex Antipatrida, numnam amaret pſaltriam: cùmq; is admodum à ſe eam diligi reſpõdiſſet,

fatum

fatum: Male ergo pereas malus: abſtinuiſſe etiam contactu mulieris. Porro autem conſidera, quantum amoris adſit operib. Martijs, non ignaui (vt Euripides vocat) non mollis,

Non mollibus puellarum infixi genis.

Vir enim Amoris inſtinctu repletus, nihil indiget Marte pugnaturus in hoſtem: ſed ſui dei fretus præſentia, per

Ignem mariſque fluctus, atque turbines
Venti paratus eſt tranſire. ——

amici gratia, prout is iuſſerit. Etenim de Niobæ filijs apud Sophoclem, cum ij ſagittis necarentur, vnus nullum alium auxiliarium inclamat, quam amaſium:

O * *circum me componere.*

[XXV.] Scitis verò Cleomachus Pharſalius qua de cauſa in pugna perierit? Mihi ſanè, inquit Pemptidas, ignotum eſt, ſed audire velim. Et profectò cognitione digna res eſt, aiebat pater. Flagrante inter Chalcidenſes & Eretrienſes bello, Chalcidenſibus auxilio venerat Cleomachus. Videbantur autem hi peditatu ſatis valere, ſed equites hoſtium pellere magni erat arduique res laboris. itaque Cleomachum ſocij hortabantur, magno virum animo, vt primus equitatum hoſtilem inuaderet. Is ex amaſio qui vna aderat quæſiuit, ſpectatorne eſſe certaminis vellet: cumque is affirmaſſet, blandeque exoſculatus galeam ei impoſuiſſet, animo elatiore iam Cleomachus Theſſalorum optimis ad ſe collectis, alacriter in hoſtem irruit, ita vt equitatum eorum conturbauerit atque diſiecerit fugaque exinde etiam grauis armaturæ militum facta, vi Chalcidenſes victoriam obtinuerunt, Cleomacho in pugna interfecto. Eius ſepulcrum in foro monſtrant Chalcidenſes, cui etiamnum magna inſiſtit columna, cùmque ante maſculum amorem vituperaſſent, tum altero magis amplexi ſunt atque honorauerunt. Ariſtoteles Cleomachum quidem ſcribit mortuum, cùm pugna viciſſet Eretrienſes. eum verò, cui oſculum amaſius dedit, fuiſſe de Chalcidenſibus è Thracia, miſſum auxilio Chalcidenſibus Eubœenſibus. itaque cani apud Chalcidenſes: O pueri, quibus bonæ gratiæ bonique parentes obtigerunt, non inuidete bonis formæ & ætatis fructum. cum fortitudine enim etiam membra ſoluens amor in Chalcidenſium floret vrbibus. Dionyſius poeta in quæſtionibus Antonem amatoris, amaſij nomen Philiſtum prodit. [XXVI.] Apud nos, Pemptida, Thebanos nonne amator amaſium armatura donat, inſcripto nomine ardetæ? Mutauit autem apud nos ordinem grauis armaturæ Pammenes, amatorius homo. & Homerum culpauit vt amoris ignarum, qui ſecundum tribus & curias inſtitueret manipulos Achæorum, neque amatorem iuxta amaſium collocaſſet, vt ſic illud fieret, quod ipſe dixit:

Cleomachus.

Impſie.

Aſpida

Aſpida tunc ſcutum, galeam galea, atque virum vir
Fulciebat.——

quæ ſola eſt inuicta acies. Nam tribules profectò, familiares, adeoque parentes etiam & liberos ſunt qui deſerant. per medios amatorem & amaſium nullus vnquam penetrauit hoſtis. qui etiam nulla cogente neceſſitate oſtentant audaciam ſuam & vitæ contemtum. Sic Thero Theſſalus ſiniſtram parieti applicuit, & enſe dextra ſtricto pollicem amputauit, prouocans ad hoc æmulandum riualem. alius quidam cum in pugna cecidiſſet in faciem, ab hoſte iam icturo petijt, vt exſpectaret tantiſper dum ſe in tergum conuerteret, ne amaſius eum videret in tergo vulneratum. Non modò itaque bellicoſiſſimæ gentes amori ſunt deditiſſimæ, Bœoti, Lacedæmonij, Cretenſes: ſed & de veteribus Meleager, Achilles, Ariſtomenes, Cimon, Epaminondas. nam & hic amaſios habuit Aſopicum & Caphiſodorum, qui cum eo apud Mantineam occubuit, ac iuxta ſepultus eſt. & Mo*terribiliorem hoſtibus factum quod primus ſubſtitiſſet & ferijſſet. Eucnanus Amphiſſenſis, heroicis honoribus eſt à Phocenſibus ornatus Herculis verò amores enumerare eſt ob multitudinem moleſtum. Iolaum certè exiſtimantes fuiſſe amaſium eius, etiamnum venerantur, amoremque amantibus amaſij iureiurando apud ſepulchrum eius firmare ſolent. fertur etiam rei medicæ peritus cùm eſſet, Alceſtidem iam deſperatam Admeto reſtituiſſe coniugis amatori, ſuo amaſio. Quin & Apollinem Admeti fuiſſe amatorem fabulæ aiunt, ideoque ei per magnum annum ſeruiuiſſe. [XXVII.] Cōmodum autem nobis incidit Alceſtidis mentio. Nam cum Marte quidem non multum eſt mulieribus rei. furor autem amatorius ad audendum aliquid, atque etiam moriendum impellit. Quod ſi quid ad veritatem fabulæ conducunt, Alceſtis, Proteſilaus, & Orphei Eurydice oſtendunt, ſoli Amori Plutonem eſſe dicto audientem, quanquam hic aduerſus alios omnes, vt eſt apud Sophoclem, neq; æquitatem curat, neq; gratiam.

Soloque iure ſimpliciter ſtricto vtitur:

tamen amantes reueretur, ijſque ſolis non eſt implacabilis neque indomitus. Proinde bonum quidem eſt, amice, ſacris initiatum eſſe Eleuſinijs. ego autem Amoris orgia agentibus eiuſque myſtis video meliorem eſſe apud manes conditionem: neque fidem fabulis adhibens, neque omnem tamen derogans. Bene enim dicūt, & diuina quadam fortuna veritatem attingunt, dicentes Amori deditis reditum ab inferis concedi: quorſum autem & quomodo ignorant, veluti à ſemita aberrantes, quam primus hominum Plato philoſophiæ auxilio perſpexit. Sunt quidem etiam in Ægyptiorum fabulis exilia quædam veritatis veſtigia: ſed indagatorem deſiderant acutum, & qui magna è paruis venari queat. itaque

que

que ea miſſa faciemus.[XXVIII.]Cæterùm poſt vim Amoris tantam,iam nunc conſideremus eius erga homines benignitatem & gratiam.non an multa ipſa vtentibus bona paret: cùm hæc omnibus ſint manifeſta:ſed an pluribus ac maioribus commoditatibus amantes adficiat.Nam Euripides quidem, quanquam amatorius nimium hoc admiratus prædicauit.

——muſicam
Amor docet,quamlibet eius rudem prius.

ille verò & ſocordem ante, prudentem facit, & fortem,qui prius inaudax erat: (quomodo adurendo ligna de mollibus dura redigunt) munificus autem & liberalis fit omnis amans, quanquam adhuc fuerit tenax, auaritia iſta & puſillanimitate quaſi ferro igne emollita:ita vt magis iam gaudeat dans amaſio, quàm ab alio accipiens. Noſtis enim,quomodo ad Anytum Anthemionis F.cum ſplendido conuiuio hoſpites excepiſſet, comeſſatum venerit Alcibiades amaſius eius,& dimidio ferè poculorum ablato diſceſſerit. hoſpitibuſque moleſtè ferentibus, & contumelioſè Anytum ab Alcibiade tractatum eſſe dicentibus, ac ſuperbè reſponderit Anytus: immò humaniter ſanè, qui, cùm licuerit ei omnia auferre,tam multa mihi reliquerit. His delectatus Zeuxippus:dij boni, inquit, quam parum abeſt quin à maioribus ad nos propagatum Anyti propter Socratem & philoſophiam odiũ aboleretis:ſiquidem ita placidus in amore & generoſus fuit.[XXIX.] Eſto,inquit pater.Præterea autem è moroſis & triſtibus in conuictu humaniores redigit atq; ſuauiores. nam ſicut

Fit domus accenſi flammis illuſtrior ignis:

ita hominem quoque calor amoris facit luculentiorem.Multi tamen ſunt,quibus aliquid planè rationi aduerſum accidit. qui ſi in ædibus noctu fulgorem videant, diuinum hoc deputant, atque admirantur:cùm verò animum abiectum & homilem ſubitò impleri vident elatione, libertate, magnificentiæ ſtudio, venuſtate, largitate, non ſubit ijs re ipſa coactis Telemachi illud dicere:

Omninò eſt aliquis intus deus.——

Illud verò aiebat Daphnæus, nonne diuinum eſt, quod amator reliqua omnia contemnens ferè, non ſocios modò & familiares, ſed leges etiam,magiſtratus, reges,nihilque metuens aut demerens,atque etiam bellicoſum fulmen audens ſubſiſtere:ſimul atq; formoſum vidit,

Vt gallus alas trepidus dimittens pauet,

omniſque eius audacia & ferocia animi penitus concidit.[XXX.] Eſt verò apud Muſas non indigna quæ commemoretur Sappho. Nam Romani quidem Cacum Vulcani F. aiunt ignem & flammas ex ore euomuiſſe. ipſa autem verè igni mixta loquitur, &

per

per carmina calorem corde conceptum emittit, ſuaue ſonantibus muſis amori medicans ſuo, vt ait Philoxenus. Sed niſi ob Lyſandræ amorem oblitus es, Daphnæe, veterum oblectamentorum, in memoriam reduc nobis elegantes illos Sapphûs verſus, vbi ait repentè viſa ſibi amaſia vocem inhibitam, arſiſſe corpus, ſeque pallore, tremore, & vertigine correptam. Cùm id carmen recitaſſet Daphnæus, vt * excipiens ſermonem pater, An non, inquit, hæc apertè oſtendunt à deo occupatum animum? non hic animi æſtus diuinus? quid tale aut tantum accidit Pythiæ cùm tripodem attigit? quemnam orgia agentium tibia, & Magnæ matris carmina atque tympanum ſic animo abalienauerunt? Idem corpus, eandem pulchritudinem multis cernentibus, ſolus amatoribus homo capitur, idque certa de cauſa. non enim intelligimus Menandrica iſta,

—eſt morbus opportunitas
Animæ, quod ictus vulnus accipit graue.

ſed in cauſa eſt deus, alium tangens, alium præteriens. [XXXI.] Quod autem initio tempeſtiuum dicere fuit, id ne nunc quidem ad animũ accidens, & in buccam veniens, vt optimus ait Æſchylus, puto omittendum: eſt enim valde magnum. Fortaſſis enim, amice, reliqua etiam omnia, quæ ſenſu nullo percipiuntur, alia per fabulas, alia legibus, alia denique ratione fidem principio inuenerũt, certè vt de dijs hanc conciperemus, quæ obtinet, opinionem, omninò autores nobis duceſque fuerunt poetæ & legumlatores: adde his tertio loco philoſophos. Omnes hoc vno dicunt ore, eſſe deos. de numero eorum, ordine, natura, & poteſtate maximæ ſunt inter ipſos diſſenſiones. Quos enim philoſophi deos agnoſcunt, ij morborum, ſenij, laborumque expertes perhibentur, qui (vt ille ait) latè ſonantem Acherontis effugere traiectum. Itaque etiam philoſophi poetarum iſtas Eridas, Litas nõ admittunt, neque Terrorem & Metum volunt deos, aut Martis eſſe filios. in multis rebus etiam legum conditoribus repugnant. vt Xenophanes, qui Ægyptiis præcipiebat, ſi Oſirin mortalẽ crederent, ne eum colerent, ſi deum, ne deplorarent. Rurſum poetæ & legumlatores neque audire philoſophos, neque intelligere poſſunt, quando hi ideas quaſdam, & numeros, & vnitates, & ſpiritus pro dijs ponunt. denique maxima eſt ſententiarum diuerſitas & repugnãtia. [XXXII.] Ergo ſicut olim fuerunt Athenis tres factiones, Paralorum, Epacriorum, Pediæorũ, inter ſe diſcordes & animis abalienatis: quæ tamen in vnum coeuntes, communibus ſuffragijs Solonem compoſitorem, arbitrum, & legumlatorem delegerunt, qui citra controuerſiam omnibus alijs virtute videbatur anteire: ſic tres illæ ſectæ de dijs diſſentiẽtes, aliæq; ſuis ſuffragijs

ſuffragijs aliò tendentes, neque facilè vnà alterius ſententiæ ſubſcribentes, de vno Amore conſentiunt, eumq; vnanimes in deorum numero ponunt poetarum, philoſophorum, legislatorumq; maximi confertim collaudantes, & prolixè. Pittacum quidem Alcæus negat à Mitylenæis conſenſu creatum tyrannum: Nobis autem rex, princeps, & moderator ab Heſiodo, Platone & Solone in Academiam ex Helicone deducitur, coronatuſque & ornatus inuehitur cum multis amicitiæ ſocietatiſque bigis. non quales ait Euripides,

ine are facta contineri compede:

frigidam ille & moleſtam vſus cauſa præ, turpitudine prætexens amori neceſſitatem. Sed quæ alijs ferantur, ad res pulcerrimas & diuinores, de quibus alijs melius dixerunt. [XXXIII.] Hæc locuto patre, Soclarus: vides, inquit, iterum te eandem incurrere culpam? qui neſcio quomodo vi te ſubducis, iniuſteque (liceat enim dicere quod ſentio) debita nos defraudas ſacri ſermonis explicatione. nam & nuper Platonis Ægyptiorumque quaſi inuitus mentionem cum feciſſes, deinde eos prætereriſti, & nunc idem facis. Sanè quæ Plato, aut potius opera ipſius deæ iſtæ elocutæ ſunt diſertè, ne iubentibus quidem nobis te relaturum arbitror. quod verò obſcurè innuiſti Ægyptiorum fabulam de amore cum Platonis ſententijs eodem redire, id omninò tibi explicandum & apud nos ediſſerendum eſt. erimus autem contenti, etiam ſi pauca de rebus magnis audiamus. Rogantibus ſimul etiam alijs, parer ſic diſſeruit. Ægypti eodem quo Græci modo duos faciunt Cupidines, vulgarem vnum, (qui Pandemos eſt) alterum cœleſtem tertium autem cenſent eſſe Solem, * Venerem valde venerantur. Nos autem videmus magnam eſſe Cupidinis cum Sole ſimilitudinem. [XXXIV.] Ignis enim neutrum eſt, quod putauerunt quidam. * autem calor dulcis & genitabilis qui ab eo defertur, corpori præbet nutrimentum, lumen, & dimiſſionem * ea vero inde animis. Vt autem Sol per nubes & caliginem calidiores radios mittit: ſic amor poſt iras & obrrectationem reconciliato amaſio ſuauior fit, & acrior. Et ſicut Solem accendi exſtinguique putant nonnulli: ſic etiam de amore tanquam mortali & inſtabili cogitant. Iam neque corporis conſtitutio non exercitati Solem, neque amorem ferre poteſt animus non eruditus liberaliter: vtrumque eodem pacto ſtatu ſuo mouetur, morboque corripitur, dei vim, non ſuam culpans imbecillitatem. Hoc tamen intereſt, quod Sol pulchra & turpia oſtendit in terra intuentibus. Amor tantum curat pulchrorum ſplendorem & in hæc ſola inſpicere atque intentos eſſe ſinit, reliqua omnia iubet contemnere. Tetram autem dum Veneris afficiunt vocabulo ſimilitudinem quandam aſſequuntur. etenim admiſceri aliquid ei diuinum ac cœleſte poteſt:

Solis & amoris comparatio.

per

per ſe ſola inefficax eſt ac tenebroſa Sole non affulgente, ſicut Venus abſente Amore. Probabile itaque eſt Lunam Veneri, Solem Cupidini adſimilem eſſe, potius quàm vllis alijs è numero deorum: non eſſe tamen prorſus eoſdem. non enim idem cum anima eſt corpus, ſed ab eo diuerſum: ſicut Sol etiam oculis, Amor ſola mente cernitur. [XXXV.] Quod ſi non videatur dictum hoc acerbius, contraria pronunciauero eſſe Solis & Amoris effecta: Auertit enim Amor animum ab intelligibilibus ad ſenſilia, venuſtate & ſplendore adſpectus illiciens, perſuadenſque vt ſemper in ſe & circa ſe * reliqua & veritatem alij cui. * autem nihil. Infelices autem in amore videmur euntes ſecundum terram, vt ait Euripides, quia alterius vitæ ſumus imperiti, aut potius eorum obliuione, quorum Amor eſt recordatio. Sicut enim cùm à ſopore excitati in copioſam & ſplendidam lucem prodimus, omnia quæ animo per ſomnium oblata fuere euaneſcunt: ita eorum quæ heic fiunt & mutantur memoriam percellere Sol, & inficere ſolet intelligentiam, cùm ob voluptatem & admirationem iſtorum obliuiſcimur. Et quidem res ipſa verè ibi & circum iſta animis obtingit. heic autem * ſomniorum amplectitur, ſtupetque rem pulcherrimam & diuiniſſimam:

Somnia fudet uni fallacia dulcia circum:

cùm perſuaſum habeat hic omnia eſſe honeſta & precioſa, niſi obtingat diuinus & modeſtus amor qui medeatur & ſeruet * per corpora veniens bonus ad veritatem ex inferis & campum veritatis: cuius copia, mundicies, & falſi vacuitas fundata eſt, pulcritudinem amplecti, & congredi aliquantò poſt tempore deſiderant: efferens ſurſumque emittens benignè adſtat ſicut myſteriorum in ſacris præmonſtrator: huc rurſum miſſis, ipſa quidem per ſe anima non congreditur, ſed per corpus. [XXXVI.] Sicut autem geometræ pueris, qui nondum initiari per ſe poſſunt formarum corporis & paſſionis expertium contemplationi, tactilia & viſilia effingentes exempla ſphærarum, cuborum, dodecaedrorum proponunt: ſic nobis cœleſtis Amor pulchrorum pulchra ſpecula, mortalia & motibus obnoxia diuinorum & ſola mente cernendorum machinatus, in figuris, coloribus formiſque adoleſcentium rutilantia ea nobis exhibet, memoriamque his initio inflammatam ſenſim excitat. vnde ob prauitatem nonnulli amicorum & familiarium extinguere conantes vi & abſque ratione animi iſtam affectionem, nullum eius fructum perceperunt vtilem, ſed fumo ſeſe & tumultu oppleuerunt, aut ad voluptates tenebroſas & illegitimas effuſè ruentes contabuerunt. Qui autem ſana ratione verecundè tanquam furorem ei igni ademerunt, & in animo reliquerunt lumen atque fulgorem cum calore: (non concuſſionem, vt quidam dixit, mouentis ſe ad ſemen, & lapſum ato-

ttt morum

motum ob tenuitatem & titillationem eliſarum: ſed diffuſionem mitabilem & fecundam tanquam in planta germinante & augeſcente, meatuſque apetientem obſequij & beneuolentiæ, ij paruo tempotis ſpacio cotpus amaſiotum prætereuntes intus feruntur, indolemque attingunt eorum, & auocato viſu, inuicem ſeſe in actionibus & ſermonibus iam contuentur, ſi qua honeſti ſpecies & ſimulactum in animis inſit. ſin verò, ijs valere iuſſis, aliò ſe conferunt: apis in morē, quæ multa viridia & florentia præterit, quia ijs nihil mellis inſit. vbi verò veſtigium aliquod diuinitatis, defluxumque & ſimilitudinem abblandientem nacti ſunt, iam præ voluptate & admiratione extra ſe rapti eam adſectantur, ſuntque amiciſſimè affecti aduerſus illud verè omnibus amabile, beatum, diligendumque. [XXXVII.] Poetæ quidem pleraque ita de amore ſcribunt, vt ad eum alludere & inter comeſſandum iſta canere videantur: pauca de eo ſeriò dicunt, ſiue prudentes hoc & dedita opera, ſiue deo ad veritatem ducente. De his etiam, quod de natalibus eius dicunt: Acerrimum deorum peperit pulchrè calceata itis, auticomo mixta Fauonio. niſi fortè grammatici fidem vobis fecerunt, qui hanc comparationem ob adfectus huius varietatem aiunt inſtitutam. Quorſum enim aliò? aiebat Daphnæus. Audite, inquit patet. ſic enim cogit nos loqui id quod videtur. Iris quidem affectio eſt viſus, eiuſque refractio quædam quando ſenſim roridæ, læui autem & mediocriter illuminatæ nubi is incidens, ſolem tefractis tadiis eiuſque lumen intuetur, opinionemque nobis hanc facit, quaſi verò id quod videmus in ipſa inſit nube. Sic & Amotis callidum commentum in generoſis pulchtique amantibus quandam efficit refractionem memoriæ ab ijs quæ foris apparent & dicuntur pulcra, ad diuinum illud, amabile, vereq; beatum & admirandum pulcrum. Verum plerique in puetis & mulieribus tanquam ſpeculis exptesſam eius imaginem conſectantes & apprehendentes, nihil ſtabilius voluptate dolori permixtæ poſſunt adipiſci: videturq; ea vertigo, is error eos peruertere, vt in nubibus tanquam vmbris inane captent deſideriū: puerorum in morem, qui arcum cœleſtem manibus volunt arripere, id quod apparet ipſis captantes. [XXXVIII.] Alio modo ſe ingenuus & moleſtus gerit amatot. Ibi enim tefrangitur ad diuinam & ſola mente contuendam pulchritudinem: & pulchritudine oblata viſibilis corporis, eo vti tanquam memoriæ inſtrumento ſatis habet, & in eius conſuetudine læticiaque inde percepta magis etiam intellectus ipſis inflammatur. itaque neque heic cum corpore degens lucem illam deſiderantes & admirantes deſident: neque poſt mortem eò delati, huc rurſum profugientes ad fores & domicilia recens matitatotum corporum obſeruantur, imagunculæ difficilia exhibentes ſomnia virorum & mulierum

Amor Fauonij & Iridis filius.

rum

rum voluptati & corpori deditorum, & quibus nullo iure amantium nomen tribuatur. Qui enim verè eſt amatorius, eò profectus, & quantum fas eſt pulchrorum vſus conſuetudine, alatus eſt, & orgijs initiatus ſemper circa Themidem verſatur ſurſum choreas ducens atque vnà circumuehens: donec rurſus in Lunæ & Veneris prata veniens & obdormiens, nouum ortum auſpicetur. Sed hæc maioris ſunt propoſito argumenti. [XXXIX.] Cæterum Amori id quoque adeſt, quod reliquis dijs adeſſe Euripides dixit:

Ab hominibus ſe gaudet honoribus adſici:

& contra. Eſt enim benigniſſimus iis, qui ſcitè eum ſuſcipiunt: grauis contumaciter eum auerſantibus. & neque hoſpitum ſupplicumque iniurias tam celeriter Iupiter Hoſpitalis, neque parentum imprecationem Genitalis perſequitur atque vlciſcitur: quàm mox amatores circumſcriptos Cupido exaudit, rudium & ſuperborum hominum vindex. Quid enim referam Euxynthetum & Leucomantidem, quæ in Cypro parakyptuſa, id eſt proſpiciens, etiamnum appellatur. Vos autem fortaſſe non audiuiſtis pœnam Gorgûs Cretenſis, cui idem ferè vſu venit, quod parakyptuſæ. niſi quod hæc quidem caput exſerens vt amatorem ſuum efferri videret, in lapidem eſt conuerſa. Gorgonem adamauit Aſander, iuuenis probus, & qui illuſtri natus genere è re lauta ad tenuem redactus fortunam, tamen nuſquam de ſeipſo deſperaret: ſed Gorgonem, quæ ob diuitias (vti apparebat) à multis certatim petebatur, vxorem ſibi dari poſtulauit: cognatus ipſe quidem, & qui ſuam cauſam omnibus puellæ tutoribus ac neceſſarijs probaſſet, multos tamen & egregios haberet riuales.

(*Deſunt valde multa.*)

[XL.] Porrò quas dicunt cauſas & generationes amoris, neutrius ſunt ſexus propriæ, ſed cõmunes vtriuſque. Nam imagines profectò quæ amorem propenſos ſubeunt ac diſcurrunt, mouentque & titillant corpus ad ſemen prolabens, alijs figurationibus non poſſunt à pueris, nequeunt à fœminis. & pulchras has ſacraſque recordationes vocamus nos ad diuinam, veram, ac cœleſtem illam pulchritudinem, quibus quaſi alis animus ſubleuatur. Quid ergo impedit, quo minus proficiſcantur vt à pueris & adoleſcentulis, ita & à mulieribus, quando indoles caſta & modeſta in ætate florente & venuſtate formæ eluceſcit? quomodo rectum calceum pedis pulchritudinem monſtrare dixit Ariſto. cùm in forma honeſta & corpore puro veſtigia animæ erecta conſpiciunt ij, qui iſthæc animaduertere callent. Nõ enim voluptatum quidem ſtudioſus interrogatus vtrum

Ad mulieres inclinet, aut potius mares, cùm reſponderet:

In partem vtramque pulchritudo me mouet,

videbitur conuenienter ſuæ cupiditati reſpondiſſe: amator autem formæ & generoſus membrorum diſcrimine non pulchritudine & indole ſuos amores moderabitur. ſanè equorum ſtudioſus non minus amplectetur Podargi celeritatem, quam Ætham Agamemnoneam, venationique deditus non maſculis tantum canibus gaudet, ſed etiam Cretenſes Spartanaſque caniculas alit: pulchritudinis verò & humanitatis amans non erit idem aduerſus eundem ſexum, ſed tanquam veſtium diſcrimen ſtatuet inter eos. [XLI.] Atqui formam virtutis eſſe florem dicunt. abſurdum verò dictu eſt, mulieres non florere, neque indolem ad virtutem aptam oſtendere. Rectè quidem Æſchylus ſcripſit,

Pro feminis

Flagrans mulieris oculus adoleſcentula
Me neutiquam latebit, experta virum.

Ergo in forma mulieris ingenij procacis, impudici & corrupti indicia exſtant, modeſti & pudici nullum lumen effulgebit? aut multa quidem inerunt & apparebunt, nullum tamen mouebit & amorem alliciet? neutrum profectò horum veritati & rationi cõgruit. ſed communiter, ſicut demonſtratum eſt ijs in vtroque inhærentibus ſexu, veluti inani exſtante * O Daphnæe, illas impugnemus rationes, quas modò retulit Zeuxippus, amorem idem faciens cum incompoſita cupiditate, & quæ animum ad laſciuiam impellat. non quod ita ſentiret ipſe, ſed ſæpenumerò audiſſet moroſos & amoris rudes viros, quorum alij miſeras mulierculas cum dote attractas cùm in rei familiaris adminiſtrationem & ratiocinationes illiberales coniecerunt, quotidie cum ijs delitigant: alij pueros potius quàm mulieres ſectantes, quomodo cicadæ in ſcillam aut aliud tale ſuum ſemen dimittunt, ita celeriter libidine exſaturata in quouis corpore aut valedicunt matrimonio, aut id curæ non habent, neque operam dant vt ament & amentur. Stergeſtæ autem ſtergein, quod eſt diligi & diligere, vnica littera à ſtegein, quod eſt perferre, differunt, primaq; fronte oſtendere videntur beneuolentiam tempore & conſuetudine neceſſitati permixtam. [XLII.] Cui verò coniugio Amor adſpirauerit, primùm tanquam è Platonica ciuitate eiicit voces Meum, Tuum. non enim ſimpliciter communia amicorum * ſed corporibus tantum definientes animas vi conducunt & colliquant, cùm neque velint duo eſſe, neque duo ſe eſſe cenſeant. Deinde mutua reuerentia, qua maximè opus habet coniugium. Nam externa illa, legum neceſſitate magis quàm voluntate conſtricta, ob pudorem & metum,

Amoris & libidinis diſcrimen.

Permulta fræna, multaque gubernacula.

deſiderat. Amori tantum adeſt continentiæ, modeſtiæ, fidelitatis,

Lais.

tis, vt etiam ſi libidinoſam attigerit animam, eam ab alijs amoribus auertat, ferociaque & proteruitate exciſis, verecundiam, taciturnitatem, tranquillitatem, modeſtiamque conciliet, vnique amatori faciat morigeram. Inaudiuiſtis haud dubie quid Laidi obtigerit. Nobilis illa, & tam multis amata viris, quæ ſui deſiderio Græciam inflammauit, atque adeò de qua duo maria certauerunt: poſtquàm eam Hippolochi Theſſali amor inuaſit, Actocorintho, qui viridi (vt ille ait) vnde alluitur, deſerto, magnum aliorum amatorum clam ſubterfugiens exercitum, modeſtè ad eum conceſſit. ibi verò eam mulieres inuidia pulchritudinis & æmulatione impulſæ in templum Veneris adductam lapidibus obruerunt: vnde vt probabile eſt, hodieque Veneris homicidæ templum dicitur. Nouimus etiam ancillulas, quæ heroum concubitum fugerint, & priuatos qui reginas ſpreuerint, cùm eot eorum dominio ſuo Amor occupaſſet. Sicut enim Romæ dictatore creato reliqui magiſtratus abdicantur omnes: ſic quos Amor dominus inuaſit, illi à reliquis omnibus dominis liberi & manumiſſi tanquam ſacris addicti ſerui poſtmodò degunt. Mulier autem ingenua, vi amoris cum ſuo contemperata marito, amplexus vrſarum & draconum potius ſuſtinebit, quàm contrectationem & concubitus alieni viri. Cuius rei cùm abundè exemplorum ſit, apud vos Cupidinis populares atque cultores: tamen par eſt Cammæ Galaticæ mulieris facinus referre. [XLIV.] Hæc cùm eſſet forma venuſtiſſima, vxori Sinati Galatiæ reguli, adamata fuit à Synorige Galatarum potentiſſimo. qui cùm marito viuente neque perſuaſurum ſe mulieri adulterium, neque vim inferre poſſe videret, Sinatum interfecit. Erat Cammæ refugium & ſolamen calamitatis, ſacerdotium Dianæ auitum, in cuius æde plerunque commorabatur, neminem admittens, quanquam multi ipſam & potentes ambirent. Cùm autem Synorix auſus eſſet eam de nuptiis appellare, non ſubterfugit, neque facinus eius culpauit, ad quod ſcilicet non alia prauitas, ſed amor ipſius & deſiderium impuliſſet. Ergo Synorix fidens Cammæ, venit eam in matrimonium petitum. Occurrit mulier, dataque dextra ad aram Dianæ hominem adduxit. Ibi cùm de mulſo, quod veneno infecerat, è patera libauiſſet, dimidium ipſa ebibit, reliquumque Synorigi ebibendum propinauit. poſtquàm ebibiſſe vidit, altè ſublato eiulatu, nomine maritum inuocans, Hanc ego, inquit, diem præſtolans adhuc ſine te, Sinate cariſſime, vitam acerbam toleraui. nunc verò lætus me accipe, vltam tui gratia ſceleſtiſſimum virum, vtque tibi vitæ, ita huic mortis ſociam perlibenter factam. Ac Synorix quidem lectica vectus, paulò poſt viuendi finem fecit: Cammam ferunt diem illam noctemque ſuperuixiſſe, valdeque alacrem & hilarem deceſſiſſe. Talia multa cùm ſint facta & apud

Amoris erga maritū historia.

Probe.

nos, & apud barbaros, quis eos ferat qui Venerem maledictis inceſſunt, negantque eam amori adiunctam poſſe amicitiæ autorem fieri? [XLV.] Maris quidem cum mare conſuetudinem, potius verò intemperantiam & laſciuiam aliquis conſiderans, dicere poſſit:

Non Veneris hæc ſunt opera, ſed libidinis.

itaque qui corpus ſuum libenter proſtituunt, eos omnium deterrimos cenſemus, nullamq; illis fidem, nullam reuerentiam, nullũ amicitiæ vſum tribuimus: ſed verè, vt eſt apud Sophoclem:

Tales amicos quiſquis amiſerit, ſolet
Gaudere: quique habent, cupiunt amittere.

qui verò non mala indole præditi decepti aut vim paſſi ſunt, neminem hominum magis oderunt quàm autores ſceleris, eoſque ſemper ſuſpectos & inuiſos habent, ac oblata occaſione iniuriam grauiter vlciſcuntur. Nam Archelaum Crateuas, quem is amaſium habuerat, interfecit, & Alexandrum Pheræum Pytholaus. & amaſius Periandrum Ambraciotarum tyrannum necauit, ægrè ferens ſe ab eo interrogatum ecquid vterum ferret. [XLVI.] * * ſimul cum vxoribus, initia hæc ſunt amicitiæ, tanquam magnorum ſacrorum communicatio. Et voluptatis quidem exigua eſt portio. ſed qui hinc quotidie pullulat honor, gratia, amor mutuus, atque fides oſtendit Delphos nequaquam deliraſſe, qui Venerem harma quaſi currum à coniunctione nominauerunt: neque Homerum, qui coniugum concubitum amicitiæ voce ornauit: tum Solonem peritiſſimum fuiſſe coniugalium legum conditorem, qui ter minimum quouis menſe maritum cum vxore coire iuſſit, non ſanè voluptatis cauſa: ſed ſicut ciuitates inter ſe fœdera temporis aliquo interuallo renouant: ita volens amicitiam matrimonij ſubinde hac ratione inſtaurari. Atque multa, inquies, male & furiosè agunt mulieres amantes. nonne verò plura maſculus amor habet fœda? * * mori, & inſcriptionem ſepulcri nanciſci. Sed quemadmodum ea affectio furor aduerſum pueros, ita neutrum amor eſt. Cæterum omnem mulieribus detrahere virtutem, rationi repugnat. & cùm earum pudicitia, prudentia, fides, iuſtitia, quin & fortitudo, audacia, magnanimitas in multis eluceſcat inſignis, planè ineptum eſt, naturam earum ad alia omnia officia idoneam, vituperandi gratia dici ad ſolam amicitiam nihil habere concinnitatis. Nam & virorum ſuorum & liberorum ſuorum amantes ſunt natura mulieres, & naturales illas diligendi adfectiones tanquam vber aliquis ager in ſe habent, facileque recipiunt amorem, neque à Gratijs neque à Suadela alienæ. [XLVII.] Quo autem modo poetis ſermoni condimenta quædam modulorum, menſurarum, rhythmorum accommodans, cùm ea quæ ad docendum [illegible] ſunt efficaciora, tum ea quæ

Pro matrimonio.

nocent

nocent cantu minus facilia redegit: ſic natura mulieri accommodans venuſtatem adſpectus, & illecebram vocis formæque: impudicæ ad luxuriam & dolos, honeſtæ ad beneuolentiam viri parandam multum contulit adiumenti. Equidem Plato Xenocratem, alias generoſum & magnanimum, ſed interim moribus auſteriſſimis, hortatus eſt vt Gratijs rem ſacram faceret. Probam autem & pudicam mulierem aliquis iuberet non ineptè Amori immolare, vt propicius & iucundus matrimonio adſit. * muliebribus. neque vir ad aliam ſe conferens, cogatur dicere iſthæc comœdiæ verba:

Qualem miſer mulierem afficio iniuria.

Etenim in coniugio amare quàm amari maius eſt bonum: vt potè abolens multa, imò omnia delicta quæ matrimonium corrumpunt atque diſſipant. [XLVIII.] Iam vehementes illæ animi commotiones & morſus, mi Zeuxippe, qui initio connubij interueniunt, non eſt vt vereare tanquam vlcus aut laniationem. quanquam ne hoc quidem ſit reformidandum, cum proba muliere etiam accepto vulnere connaſci: quomodo etiam arbores inter ſe coaleſcunt. eſt autem exulceratio fetus producendi initium. non enim permiſcentur, quæ ſe inuicem non adfecerunt. Perturbant etiam mathemata pueros, cùm ad ea ſe primum conferunt, & philoſophia adoleſcentes. at neque his ſemper adhæreſcit illa acerbitas, neque morſus amantibus. ſed quemadmodum fit liquoribus in vnum confuſis, principio efferueſcentiam & conturbationem Amor efficere videtur, paulò poſt tempore ſubſidens & repurgatus ſtabiliſſimam adfectionem gignit. Hæc enim eſt re vera tototum per tota mixtio, quando amantes viciſſim vnà viuunt * Epicureis contactibus iſtis & complexionibus videtur colliſiones percipere & reſultus, vnitionem autem tantam non efficere, quantam amor præſtat ad ſocietatem coniugum ſeſe applicans. Nam neque maiorem alter alteri voluptatem præbere poteſt, neq; magis perpetuas vtilitates, neq; alijs in coniunctionibus moris honeſtas & omnibus expetenda commoditas perinde eminet,

Vnanimes quàm cum didicere maritus & vxor
Incoluiſſe domum. ——

cùm & lex eis adſtipuletur: & ipſos deos ad communis prolis procreationem indigere Amoris opera, oſtendat natura. Sic enim poetæ aiunt cœlum terræ amore, phyſici Solem Lunæ amore teneri & coire, ac fetu implere. & terram hominum matrẽ & animalium atque ſtirpium, neceſſe eſt aliquando planè perire, vbi acris amor materiẽ deſeret qui pars eſt dei, ceſſabitq; ipſa deſiderare & perſequi motũ principiũq; diuinũ. [XLIX.] Sed ne lõgè videamur euagari, aut omninò nugari, noſti amores puerorũ inſtabiliſſimos

vulgo dici, & ſalsè de ijs hoc iactari, iſtam amicitiam oui inſtar trifariam diuidi: & amatores Nomadum inſtar cum in floridis & virentibus ver conſumſerint, ſtatim tanquam ex hoſtico caſtra mouere. Et quando Bio ſophiſta importunius nonnihil formoſorum crines Harmodios vocauit atque Ariſtogitones quod ijs ætatis pulcra tyrannide amatores ſeſe abdicare cogantur: hæc non rectè intentantur crimina germanis amatoribus; ſcita ſunt autem quæ de Euripide dicuntur. is enim Agathonem formoſum, cui iam lanugo genas veſtire inciperet, amplectens & deoſculans dixit, Pulcrorum etiam finem autumni pulcrum.

* * *

excipit ſolum * * in ipſis quoque canis viget & rugis, & vſque ad ſepulturam monumentumque perdurat. Ac puerilium amorum paria pauca poſſunt, vxoriorum amorum multa enumerari millia, quæ firmiter omnem communionis & fidelitatis ſocietatem ad finem vſque vitæ conſeruauerint. Vnum ego referam, quod mea ætate, imperante Veſpaſiano, accidit. [L.] Iulius qui in Gallia defectionis autor fuit, cum alios multos habuit, vt fieri ſolet, ſui conatus ſocios tum Sabinum quoque, hominem non degenerem, & qui diuitijs gloriaque omnes alios facile vinceret. Hi rebus arduis tentatis ſucceſſu caruerunt: cumque ſupplicia ſe daturos præſentirent, partim ſeipſos è vita eduxerunt, partim in fuga capti ſunt. Sabino autem cæteroqui facilè licebat fuga ad barbaros facta ſaluti ſuæ conſulere. Sed vxorem duxerat optimam, nomine Emponam (Græcè Heroïdem diceres) Hanc cum neque ducere ſecum poſſet, neque deſerere ſuſtineret: & ruri haberet ſub terra effoſſas cameras, in quas reponi res vtiles poſſunt, duobus tantum notas libertis reliquos famulos omnes dimiſit, ſe veneno ſibi mortem conſciturum ſimulans. duos quos fideles notat, adſumſit, & in ſpecus iſtas ſubterraneas deſcendit: miſſo ad vxorem liberto Martiali, qui patronum veneno exſtinctum, & caſam villæ cum eo concrematam eſſe renunciaret. Volebat enim luctu vxoris fidem facere ſui, quem fingebat, interitus. Idque etiam euenit. Nam ea vt erat, accepto nuncio, lamentãs & eiulans in terram proiecit ſeſe, treſque dies, ac totidem noctes ſine cibo ita exegit. Quod vbi reſciuit Sabinus, metuens ne ſe prorſus vita exſolueret: occultè Martialem ei ſignificare iuſſit viuere ſe etiamnum, & occultari: rogare autem vt adhuc aliquantulum in lugendo perſeueret, accurateq; mariti interitum ſimulet. Tragœdiam huius calamitatis vxor admodum artificioſe egit: tamen noctu deſiderio viſendi ad maritum ventitauit, nemine obſeruante, & tantum non apud inferos cum eo conſueuit. [LI.] Exactis ſeptem menſi-

Coniugalis amoris exemplum.

menſibus,facta ſpe impetrandæ veniæ, veſte, tonſura, & capitis redimiculo ignotum redditum obuiis Romam perduxit. Sed re infecta,in ſuam is ſpecum rediit: ipſaque cum eo maiorem temporis partem ſub terra exigens, interdum Romam iuit, amicis & neceſſariis mulieribus ſe viſendam præbens. Et quod creditu difficillimum eſt, cum iis lauans fefellit, vterum gerens. Nam medicamentum, quo mulieres comam inungentes faciunt auri in morem rutilam & fuluam, pinguedinem habet, qua caro ſiue fit grādior ſiue tareſcit, itaque diffunditur quaſi, & maior fit eius moles, hoc illa in cæteris membris vſa affatim, attollens ſe & turgidum celauit ventris onus. Partus verò dolores ſola ipſa pertulit leænæ in morem, ad maritum in foueam ſeſe abdens: natosque duos, vt ſic loquar catulos educauit. peperit enim filios duos, quorum alter in Ægypto occubuit, alter nuper admodum Delphis nobiſcum fuit, nomine Sabinus. Ipſam Cæſar interfecit: ſed cædis pœnas dedit, exiguo temporis ſpacio tota ſtirpe ipſius funditus interemta. Nullam enim rem hoc facto triſtiorem iſtud tulit imperium: neque fuit, cur vllius rei adſpectum magis & dij & genij auerſarentur. Miſerationem quidem ſpectantibus ipſa exemit magnanimitate ſua & grandiloquentia, quibus maximè irritauit Veſpaſianum. deſperata enim ſalute, mortem ſuam commutationem vocauit: dixitque ſuauius ſibi fuiſſe in tenebris & ſub terra viuere, quàm ipſum videre imperio potiri. [LII.] Heic aiebat pater finem diſputationi de Amore fuiſſe impoſitum in vicinia Theſpienſium. Viſum enim fuiſſe quendam de Peiſiæ ſociis Diogenem, qui concitatò greſſu accederet. Tum Soclarum dixiſſe adhuc eminus venienti: Non ſanè puto, Diogenes, bellum nunciaturus ades. Illum verò reſpondiſſe: Bona verba. quin vos nuptiis iam conceptis pergitis celerius ſacrificium abſentia veſtra morantes? Ibi omnes exhilaratos fuiſſe, demto Zeuxippo, qui ægritudinem animi non diſſimularet. Is tamen iam, vt apparet, conceſſit Iſmenodoræ: nunc que vltrò coronatus & alba veſte indutus, ei ad deum accedenti ductor eſt. Eamus ergo. Nimirum verò, aiebat pater, eamus, vt rideamus hominem, & deo ſupplicemus. non enim obſcurum eſt, quin præſens lætuſque adſit iis quæ aguntur.

PLVTARCHI, DE FACIE QVAE IN ORbe Lunæ apparet, Commentarius.

* * *initium deeſt.*

[I.] Hæc Sylla dixit. Meæ enim fabulæ conuenit, indeque deſumtum eſt. Sed quorſum attineat cōtra illas in promtu ſitas & omniū

ore celebratas opiniones de facie Lunæ exordium dicendi facere, principio libenter interrogauerim. Cur verò, inquam ego, nihil attineret? cùm alterius quæſtionis difficultates nos ad hanc compulerint. Sicur enim diururnis vexati morbis, quando de vſitati remediis & conſueta victus ratione deſperauerunt, ad luſtrationes, amuleta, & ſomnia ſe conuertrunt: ita neceſſe eſt in quæſtionibus difficiles explicatus habentibus, quando communes, probabiles, & receptæ rariones non faciunt fidem: alienas tentare, neque eas contemnere, ſed veterum commenta palam in medium producere, veritatemque ex omnibus inquirere. Vides nimirum ſtatim, quam abſurdè quidam dixerit formam quæ in Luna cernitur, affectionem eſſe viſus, præ imbecillitate ſplendori cedentis, quod cæcutire dicimus. Non enim animaduertiſſe, id potius debuiſſe accidere in Solem intuentibus, qui acris & vehemens nobis offertur. ſicut etiam Empedocles non inuenuſte diſcrimen indicauit:

Faciem in Luna, non eſſe viſus refractionem.

Sol radiis acer, lumen Lunæq; benignum.

nam Hiladram Lunam dicit, quod lumen eius blandè alliciat ac citra moleſtiam cõſpiciatur: deinde rationem reddens, cur hebetes & imbecilles oculi nullam differentiam formæ in Luna videant, ſed læuis & plenus iis eius orbis refulgeat: qui verò acute vident, magis ſubtiliter diſcernant faciei formas, & diſcrimen liquidius notent. Oportebat enim contra, niſi fallor, ſiquidem victo * * oculi imaginationem faciebat. vbi id quod afficitur eſt imbecillius, id quod apparet. [II.] Inæqualitas verò planè eam redarguit rationem. non enim in continua vmbra & confuſa nititur viſus. Et Ageſianax non ineptè hoc ſignificauit ſcribens;

Hanc circum rutili totam lux funditur ignis:
In medio quadam ſpecies, ſed glauca puella
Conſpicitur, cyano mage cærula, cuius ocelli,
Et frons oſtendunt ſuffuſum pulcra ruborem.

Omninò enim abduntur vmbroſa circumfuſa lucidis, viciſſimq; ea prèmunt abſciſſa, prorſusque inter ſe implicantur.* pictoriam quæ per * eſſe figuræ * & aduerſus Clearchum Ariſtoteles videtur veſtrum non inconuenienter vero dixiſſe. veſter enim eſt Ariſtoteles, antiqui familiaris, quanquam multa Peripateticæ philoſophiæ decreta peruertit. Cùm Apolloniades orationem interrumpens quæreret, quænam Clearchi fuiſſet opinio: Nemo, inquam ego, omnium eſt, quem minus ignorare deceat, atque te, eius ſententiam quaſi è penatibus accitam à geometria. Dicit enim eam quæ vocatur facies, ſimulacra eſſe ſpecularia & imagines magni maris in Luna apparentes. Nam & orbita cum reflectitur ſæpe attingere ſolet ea quæ non recta videntur. & plena Luna

Faciem in Luna non eſſe imaginẽ Oceani.

o[illegible]um

omnium ſpeculorum æquabilitate & ſplendore puriſſimum eſt. Itaque ſicut arcum cœleſtem vos putatis viſu ad Solem refracto in nube conſpici, cui humida ſenſim læuitas & colliquatio ineſt: ita ille exiſtimauit mare exterum in Luna conſpici, non eo, quo eſt ſitum loco, ſed quo viſus radij refracti eius reſplendentiam attingunt, ſicut rurſum Ageſianax ſcripſit:

Aut maris immenſi oppoſita ſub parte frementis
In ſpeculo ardenti repræſentatur imago.

[III.] His delectatus Apolloniades: peculiare (inquit) profectò & nouum hoc opinionis commentum eſt, hominis neque inſciti, & audacis. ſed quinam refellebatur? Primùm, inquam, ſi mare exterum vnius eſt naturæ, continuum ſcilicet & in ſe confluens: atræ autem in Luna apparentes maculæ quaſi iſthmis quibuſdam à ſplendore vmbroſa diuidente ita diſtinguuntur, vt auulſa à ſe & ſuis finibus circumſcripta ſint, & lucidorum in vmbroſa penetratio texturæ cuiuſdam figuram efficiat, vnde oculorum & labiorum forma ſimilitudine ſumma exprimitur: oportet aut plura maria opinari eſſe, quæ iſthmis & continentibus dirimantur, (quod & falſum eſt, & abſurdum) aut ſi vnicum ſit, non ſanè reſpondentem eius imaginem ita diuulſam in Luna apparere. nam hoc quidem tutius eſt interrogare, quàm pronũciare de eo te præſente, an orbis terrarum tam longus latuſque cùm ſit, poſſit vniuerſus eodem modo viſus à Luna refractus mare contingere, & eos qui in Oceano nauigant atq; etiam habitant, vt Britanni: præſertim cùm dicatis terram cum Lunæ globo comparatam ne centri quidem æquare rationem. Atque hoc quidem, aiebam, conſiderare tui eſt muneris. [IV.] Refractio verò viſus ad Lunam, non iam tuum eſt aut Hipparchi. quanquam mi* ſed multis non probat ſe de natura viſus diſputans, quem ſtatuit * ipſum habere ſimili modo affectam temperiem ac concretionem probabilius eſt, quam ictus quoſdam & reſultationes habere, quales atomis Epicurus adfinxit. Non volet autẽ, puto, Lunæ corpus nobis perhibere Clearchus mole præditum ac ſolidum: ſed aſtrum æthereum & luciferum, cui vos negatis huiuſmodi infractionem viſus conuenire: itaque actum erit de refractione. Si tamen eam admittimus, quætemus, cur in ſola Luna maris imago faciei ſpecie appareat vt in ſpeculo, in nullo alio aſtro. Atqui ratio hoc exigebat, vt viſus ſic vel ab omnibus, vel à nullo afficeretur. Sed * ad Lucium reſpiciens dicebam: reminiſcere eorum quæ primo ſunt à nobis dicta loco. Et Lucius: Verùm, inquit, ne nimis videamur contumelioſi in Pharnacen, Stoicorum opinionem nulla adhibita refutatione, prætereuntes, dic aliquid aduerſus eum, qui vniuerſi aëris & mollis ignis mixturam ponit eſſe Lunam: deinde veluti in tranquillitate oborto horrore dicit aëre nigredine perfuſo fieri viſum

Luna an terrea, an ignea, an in ſe aërem contineat.

viſum formæ ſimile.* [V.] Probè, inquam ego, Luci, honeſtis verbis res abſurdas velas. Non autem ſic ſocius noſter, ſed quod verum eſt dixit, ſugillare illos Lunam, quam næuis & nigris maculis opplent, modò Dianam & Mineruam appellantes, modò mixturam, confuſionem aëris caliginoſi & ignis (vt ſic dicam) carbonoſi: & quæ non ex ſeſe accendatur, propriamve habeat lucem, ſed obſcurũ quoddam ſit corpus, ſemper fumigans & igne vſtum: qualia ſunt fulmina quæ ſplendoris expertia & fuliginoſa poëtæ dicunt. Iam quod ignis carbonarius, qualem illi adſcribunt Lunæ, neque conſtare neque perdurare vllo modo poſſit, niſi materiam ſolidam, ipſumque ſuſtinentem ſimul & nutrientem corripiat: arbitror rectius, quàm à nonnullis eſt factum phioloſophis, eos animaduertiſſe, qui iocantes Mulciberum dicunt claudum ideò cognominatum fuiſſe, quod ignis ſine liguo non magis progreditur, quàm claudus ſine ſcipione. Porrò ſi Luna ignis eſt, vnde ei tantum aeris ſubiit? nam ſupremus quidem hic, & in orbem adſiduo agitatus motu locus, non aeris eſt, ſed præſtantioris alicuius naturæ, quæ omnia tenuia redigere, & accendere vi ſua ſoleat. aut ſi natus ibi aer eſt, quomodo nõ mutatur ab igne in æthere m pristina exutus forma, ſed tanto tempore cum igni manet incolumis, claui inſtar eodem in loco infixi? cùm enim rarus ſit, & confuſus, non permanſio ei, ſed mutatio congruit. Neque verò concretus dici aer iſte poteſt, igni admixtus, & humoris omnis terræque expers cum quibus ſolis concreſcere aerem ſua ſinit natura. Tum motus ſuo impetu & in lapidis & in plumbo qui ineſt aerem accendit: nedum eum, qui in igni tanta cum celeritate circumagitatur. [VI.] Empedoclem ſanè reprehendunt, qui Lunam aeris concreti in morem grandinis maſſam facit, quæ a globo ignis contineatur. Ac ipſi Lunam, quæ globus igneus ſit, aerem in ſe multum hinc inde diſperſum aiunt continere: cum quidem non habeat ea in ſe rupturas, aut profunda, aut cauitate: (quæ ei tribuunt, qui terreſtrem ſtatuunt) ſed aer nimirum ſuperficiei curuitatis eius incumbat. Id verò & à permanſionis ratione eſt alienum: & fieri non poſſe, pleniluniorum contemplatio docet. non enim debuerunt nigra iſta & vmbroſa diſtinctè cerni, ſed aut deminui & occultari, aut vna effulgere Sole Lunam occupante. Etenim apud nos aer qui in profundo & cauis terræ eſt, quâ Luna nõ penetrat, obſcurus & luminis egens manet: qui foris terræ circumfunditur, colore quodam & luce illuſtratur. Nam aer cùm ob raritatem ſuam facilè quaſvis recipiat qualitates, maximè à luce, vt vos dicitis, tantum etiam attingente, totus mutatus illuminatur. Hæc ergo vt iis qui in cauernas quaſdam & profunda Lunæ aerem compellunt, videntur probè opitulari: ita vos redarguunt, qui ex aere & igne neſcio quomodo eius compingitis globum.

Fieri

Fieri enim non poteſt, vt vmbra in ſuperficie relinquatur Lunæ, quando Sol omnem eius eam partem illuſtrat, quam nos noſtro viſu ſtringimus. [VII.] Me adhuc loquente Pharnaces: Hoc, inquit, illud nobis vſuuenit ex Academia deductum, vt cùm aduerſus alios dicimus, ſubinde ipſi eorum quæ affirmamus, non adferamus demonſtrationem: & qui nobiſcum diſputare velit ei defendenda ſua, non noſtra ſint impugnanda. Me tamen hodie nunquam eo adducetis, vt ea defendam, quæ vos Stoicis crimina intentatis: niſi prius à vobis mihi ſatisfiat hac de commiſſa culpa, quod imas mundi partes ſupremo collocatis loco. Tum Lucius ridens duntaxat; Heus tu, inquit, noli nos impietatis reos facere, eo pacto quo Ariſtarchus putauit Cleanthem Samium violatæ religionis à Græcis debuiſſe poſtulari, tanquam Vniuerſi lares Veſtamque ſi loco mouiſſet: quod is homo conatus ea quæ in cœlo apparent tutari certis ratiocinationibus, poſuiſſet cœlum quieſcere, terram per obliquum euolui circulum, & circa ſuum verſari interim axem. Ipſi autem de nobis dicamus. Qui verò terram ponunt eſſe Lunam, quinam ij, mi homo, magis inferiora ſuperiora faciunt quam vos? qui terram heic ſublimem in aere ſuſpẽditis, longè maiorem Luna: ſicut in defectibus & mora Lunæ in vmbra quantitatem eius metiuntur mathematici. Nam vmbra terra minor à maiore illuminante corpore proijcitur: cuius vmbræ in ſummo exilitas ne Homerum quidem (vt aiunt) fefellit, qui à mucrone eius noctem θοὴν, id eſt, acutam, denominauit. & tamen ab hoc mucrone Luna in defectu occupata, triplum ſuæ quãtitatis ſpacium ad emergendum deſiderat. Cogita ergo, quod Lunis terra æqualis ſit, ſi eius vmbra, qua eſt minima, tres Lunas æquat. [VIII.] Et tamen de Luna vos ſoliciti eſtis ne cadat, de terra fortaſſe Æſchylus vobis perſuaſit, de Athlante ſic ſcribens: *Luna cum terra ſim-* [illegible]

Terram polumq́ ſtat ille columna fulciens,
Humeriſq́ pondus ingens ſuſtinet ſuis.

Ergo Lunam tenuis aer ſuffuſus geſtat, ſolidum onus portare non ſufficiens: terram adamante ſubnixæ columnæ fulciunt, vt eſt apud Pindarum. atque ideò ne terra cadat non metuit Pharnaces. miſeratur autem Lunæ conuerſioni ſuppoſitos Æthiopes aut Taprobanos, ne in eos tanta moles decidat ſolicitus. Atqui Lunę auxilio eſt ne cadat motus & eius impetus: quomodo quæ fundis impoſita in orbem rotata delabi non ſinuntur. Nam motus naturæ conueniens vnamquamque rem agit, ſi non ab alia aliqua re aliò auertatur. Itaque Lunam grauitas non mouet, cum à conuerſione circulari eius motus profligetur: magiſque rationi erat conſentaneum, mirari ſi illa eodem ſemper maneret loco, ſicut manet terra. Nunc vero, quod Luna huc non fertur, id magnam habet cauſam: terram, quæ omni alio caret motu, probabile eſt ſolo ſuo

pondere

pondere cieri. Eſt namque terra quam Luna grauior, non modò quia maior,ſed quod præterea Luna ob calorem & inflammationem leuior eſt reddita. [IX.] Omninò autem apparet ex iis quæ dixiſti,Lunam,ſiquidem ignis eſt,magis indigere terra & materie cui inſiſtat & inhæreat,& qua contineatur ac tanquam fomite alatur vis ipſius. non poteſt enim cogitari ignis, qui ſine materia conſeruetur. Terram autem vos dicitis ſine fundamento & radice perdurare. Planè,inquit Pharnaces,cum ſuum à natura ſibi deſtinatum obtineat locum, nempe mediũ Vniuerſi:is enim eſt quo omnia grauia vndique vergentia,ibi ſubſiſtunt. Superior autem regio omnis etiam ſi ſuſcipiat terrenum aliquid violento motu ſurſum elatum,ſtatim id elidit deorſum, aut dimittit potius naturali momento hæc declinans. Ad hoc ego, vt qui vellem Lucio tempus reminiſcendi dari,Theonem vocans: Quis,inquam,tragicorum dixit medicos

Eluere amaro amaram bilem remedio?

Cõtra centrum mundi & terræ diſputatio.

Cùm reſpondiſſet Theo, Sophoclis hoc eſſe: Neceſſitas,inquam, cogit, hoc illis vt concedatur. Verùm philoſophi audiendi non ſunt,quando abſurda abſurdis volunt euertere,impugnantq; admirabiles ſententias, vtentes ad hoc aliis a ratione magis etiam alienis, quemadmodum hi nunc lationem ad medium introducũt. [X.]Cui quid non ineſt abſurdi? nonne ſequitur terram eſſe globum,quæ tot altitudines, profunda, inæqualitates habet? nonne habitari eam ab antipodibus,qui inſtar terediuum aut ſtellionum imis corporum partibus ſurſum obuerſis terræ adhæreſcant?nonne nos ipſos non ad lineam & angulos rectos ei inſiſtere, ſed obliquos & inclinatos ebriorum inſtar? nonne maſſas quæ mille talenta appendant per profundum terræ delatas, vbi ad medium peruenerint, nulla re occurrente aut ſuſtinente, tamen ſubſiſtere: aut ſi motus vehementia medium fuerint præteruectæ vltrò ad id reuerti? nonne ſegmenta trabium ab vtraque terræ parte abſciſſa non ſemper deorſum ferri, ſed foris ad terram accidentia pertrudi intro ad medium,ibique collidi? nonne rapidus aquæ fluxus delapſus, vbi ad medium peruenerit, quod eſt ipſorum ſententia punctum corporis expers, ſubſiſtet, & circa polum illum circumfundetur, illicque perpetuò librabitur ac pendebit? quorum quædam talia ſunt, vt ne falſa quidem imaginatione in animum quiſquam ea poſſit inducere. Hoc verò eſt inferiora facere ſuperiora, & omnia inuertere, & quæ ſunt vſque ad centrum deorſum: quæ infra illud, ſurſum ponere. [XI.] Ergo ſi quis terræ conſenſu in medio eius ſtaret vmbilico ad centrum locato, fieret vt ſimul & caput ſurſum, & pedes ſurſum haberet. & ſi locus in oppoſitam partem effoderetur, proſpiciens iſte * deorſum ſurſum trahi qui effoderetur. & ſi alius contrariis veſtigiis ſtare in-

telligeretur, vtriuſque pedes ſurſum tendere dicerentur. Proinde huiuſmodi tamque alienis à ratione opinionibus onuſti (quas non experientia, ſed præſtigiatoris alicuius circulatoris ve apparatus, & triuialis nugæ ſuggerunt) eaſque in res philoſophicas attrahentes: eos dicunt inferiora ſuperioribus adiungere, qui Lunam, quæ terra ſit, non in medio, ſed in ſublimi collocant. At enim ſi omne corpus graue eodem fertur, & ad centrum ſuum omnibus partibus vergit: terra non vt centrum Vniuerſi potius, quam totum, ſibi omnia grauia vt ſuas partes vindicabit. Argumento eſt * erit vergentium. quibus non medium mundi cauſa eſt ſuorum momentorum, ſed cognatio eum terra, à qua vi repulſa, rurſum ad eam ſe conferunt. Sicut enim Sol omnes partes, ex quibus conſtat, ad ſe conuertit: & lapidem terra vt ſibi conuenientem accipit * & fert ad eum. Itaque horum vnumquodque temporis progreſſu vnitur cum ea & coaleſcit. [XII.] Quod ſi quod eſt corpus ab initio terræ non attributum, neque ab ea auulſum, ſed peculiari natura pro ſeſe conſtat: (qualem iſti Lunam faciunt) quid obſtat quin ſeorſim id ſubſiſtat ſuis compactum propriis ac conſtrictum partibus: nam neque demonſtratur terram eſſe medium mundi: & eorum quæ hic ſunt comparatio & conſtitutio reſpectu terræ, ducit nos ad intelligentiam modi, quo ea quæ ad Lunam iſthic accidunt permanere ſit probabile. Qui autem omnia terrena & grauia in vnum compellit locum, facitque omnia partes vnius corporis, non video cur non eadem neceſſitate leuia deuinciat: ſed ſinat tot ignes ſeorſim conſiſtere, neque cenſet debere vniuerſas in vnum cogi corpus ſtellas, quod commune ſit leuium & igneorum omnium. Sed Solem quidem vos mi Apollinida, innumeris ſtadiorum millibus abeſſe à ſummo cœlo dicitis, ac Luciferum ſupra eum, & Mercurium alioſque planetas, inferiores ſtellis inerrantibus, & qui magnis inter ſe ſpaciis diuiſi motus ſuos conficiant: ponderibus verò & terrenis corporibus nullam putatis in mundo inter ſe diſtantiam, nullum ſpacium tribui. [XIII.] Videtis ridiculum eſſe, negare Lunam eſſe terrã, quia diſtat ab inferiori regione: & dicere ſtellam eam eſſe, cùm tot ſtadiorum millibus à ſuperiore cœlo depreſſa, & quaſi in fundum quendam demerſa ſit: tanto quidem inferior aſtris eſt, vt menſura interualli non poſſit exprimi, & vos mathematici in ea ratiocinanda numeri deficiant: terram quodammodo attingit, ac pone eam circumuecta, veluti orbitam currus quandam replicat, vt ait Empedocles:

Quæ circum ſummam *

Non enim vmbram eius ſuperat ſæpenumerò, paulatim emergens ob Solis illuminantis magnitudinem. ſed ita videtur proximè, & ferè in vlnis terrę circumagi, vt terra lumẽ Solis ei obſtruat, quando

quando non attollit ſeſe ſupra vmbroſam hanc, terreſtrem & nocturnam regionem, quæ eſt terræ ſorte conceſſa. Itaque arbitror nobis audacter dicendum in terræ terminis eſſe Lunam, ideoque ab huius extremis lumini Lunæ offici.

Diſtantia Solis, Lunæ, Terræ, Centri.

[XIV.] Conſidera porrò omiſſis aliis inerrantibus & vagis, quæ demonſtrat Ariſtarchus libro de magnitudinibus & interuallis. Solis ſcilicet à Luna diſtantia ad interuallum, quo a nobis ea abeſt maiorem eſſe rationem octodecupla, minorem vigecupla. & tamen qui Lunæ minimam altitudinem tribuunt, eam faciunt tantam, vt Lunæ a nobis diſtantia terræ ſemidiametrum quinquagies ſexies contineat. eſt autem linea à centro ad ſuperficiem terræ XL. millium, ſi eos ſequimur, qui medium tenuerunt in adſignandis menſuris. vnde ratiocinari licet, Solem à Luna amplius quàm quadragies millena ſtadia & trecenta millia abeſſe ſtadiorum. tam longe eſt à Sole remota Luna ob grauitatem, & tam propè ad terrã collocata. Quare ſi locis diuidendæ ſunt naturæ, profectò terræ portio & regio Lunam ſibi vindicat, hancque ea ſibi & res terrenæ iure cognationis & vicinitatis petunt propriam. Neque verò arbitror nos peccare quicquam, ſi iis quæ ſuperiora vocantur corporibus tantum interuallum tribuentes, inferioribus quoq; ſpacium aliquod ſuæ conuerſionis concedimus, quod eſt a terra ad Lunam vſque. Nam & is modum egreditur, qui ſolam cœli ſuperficiem extremam ſupra, reliqua omnia infra eſſe dicit: neque tolerari poteſt, qui terra, atque adeò centro eius inferiorem locum circumſcribit. Sed & mobili * hic interuallum debitum concedente ob magnitudinem mundo. [XV.] Qui verò poſtulat, vt omne ſurſum eſſe dicatur & ſublime, quod eſt ſupra terram: ei alius occinet ſtatim hac lege deorſum debere haberi quidquid eſt infra ſtellarum fixarum globum.

Vniuerſi & mundi nullum eſſe centrum.

Denique quo pacto dicitur terram in medio iacere, cuius tandem rei? Nam Vniuerſum quidem infinitum eſt: infinito, neque principium neque finem cùm habeat, non conuenit habere medium. nam ipſum quoque centrum extremitas quædam ſiue terminus eſt: infinitas priuatio eſt terminorum. Qui autem non Vniuerſis, ſed mundi medium putat terram, facetus eſt, ſi non cenſet mundum eadem teneri infinitate. nam ne huic quidem medium eſt ab Vniuerſo relictum: cùm lare & fundamento carens in infinito feratur inani ad nihil quod naturæ ipſius ſit accommodatum: aut ſi ſubſiſtat, aliam manendi cauſam inuenerit quàm loci naturam. Eadem licet de Luna conijcere, alia eam animo potius & natura * differentiæ: altera heic quieſcente, altera in motu verſante. Præter hæc verò cõſidera, an non magna res ipſos fugerit. Si enim quidquid quocunque modo extra centrum terræ eſt, dici oportet ſupra eſſe, nulla pars mundi infra erit: ſed ſupra fuerit & terra & omnia quæ ei incumbũt, & ſimpliciter quod-

uis

tis corpus centro circumpoſitum: infra autem vnicum illud corporis expers punctum, atque hoc neceſſe erit omni mundi naturæ opponi: quando ſuperum & inferum naturæ ratione inuicem opponuntur. [XVI.] Neque hoc duntaxat eſt in hac re abſurdum: ſed cauſam quoque grauia perdunt, ob quam deorſum vergant atque ferantur, cum nullum ſit infra corpus ad quod moueantur. nam quod corporeum non eſt, id neque probabile eſt, neque ipſi volunt tanta eſſe vi præditum, vt omnia ad ſe trahat & circa ſe contineat. Interim ergo rationi hoc & ipſis rebus repugnans manebit, totum mundum ſupra eſſe, infra nihil, excepto corporis & diuiſionis experte, termino: Illud verò conſentaneum eſt, quod hos dicimus, ſuperis & inferis regionibus ſatis ampla eſſe ſpacia tributa. *Loco naturam non mutari.* Sed tamen ſi ita vis, ponamus cõtra naturam in cœlo terreſtribus motum adſcribi: ſenſim iam, non commotis (vt fit in tragœdia) animis agedum hoc conſideremus, hinc non demonſtrari Lunam non eſſe terram, ſed terram alieno à ſua natura loco ſitam. quandoquidem ignis etiam Ætneus contra naturam infra terram eſt, ignis tamen eſt: & vtribus contentus aër natura leuis eſt, ſurſumque effertur, neceſſariò tamen eo cogitur, quo vltrò non fertur. Ipſa autem, dij boni, anima an non contra ſuam naturam incluſa tenetur corpori tardo non frigido, ignea ipſa vobis autoribus, & ſenſu nullo videnda. neque tamen idcircò dicimus animam corpore aboleri, aut eſſe nihil, non rem diuinam, ob corporis grauitatem & molem: ſed quæ toto cœlo, omni terra marique peruagatis in carnes, oſſa, medullaſque ſubeat, & cum humore infinitis perpeſſionibus fiat obnoxia. [XVII.] Iam ille veſter Iupiter nonne ſua natura ineſt magnus & continuus ignis? & tamen nunc ſe demiſit, atque inflexit omniumque colorum formam accipit in ſe per omnigenas mutationes. Proinde vide tu, homo belle, ne transferens & abducens vnumquodque eo, vbi natura illi locum videtur adſignaſſe, quandam diſſolutionem mundi commentetis, & Litem Empedocleam rebus immittas: aut potius priſcos illos excites contra naturam Titanes & Gigantes, fabuloſamque illam & terribilem confuſionem atque errores introducas ſeorſim omne graue, omne leue ponens. *

Non hic tam Solis ſpecies formoſa timetur,
Non terra hirſutum genus, aut ſalſi maris vnda:

non terra caloris erat particeps, non aqua ſpiritus: nihil grauium ſurſum, leuium deorſum mouebitur. Sed mixtionem fugientes, & ab omni coniunctione abhorrentes res, ſolitariæque ex, quę principia rerum cenſentur, non admittentes vllam contemperationem altera alterius, omnem communicationem auerſantes, ſuiſque peculiaribus & contumacibus concitatæ motibus, eo modo habebant, quo Vniuerſum à quo Deus abeſt, vt Plato dixit: hoc

eſt, ſicut ſe habent corpora animis deſtituta & mente, donec deſiderabilis facultas Prouidentiæ venit in naturam, amicitiamque iis, Venerem, & amorem indidit: vt Empedocles, Parmenides, Heſiodus cecinerunt. vt locum mutantes res, & vna alterius facultate impertita, aliæq; manſionis, aliæ motus neceſſitatibus illigatæ, & ad meliorem ſtatum neceſſitate quadam adactæ, pro eo atque natura ferebat vt concederent atq; mutarentur, concentũ quendam ſocietatemq́; cõficerent. [XVIII.] Etenim ſi nulla mundi pars præter naturam fuit adfecta, ſed vnumquodq; ita iacet vt natum eſt, nulla translatione, nulla mutatione indigens, quibus ne initio quidem opus habuerit: miror quodnam ſit munus prouidẽtiæ, aut quid fecerit pater ille & artificioſiſſimus opifex Iupiter. Nõ enim in exercitu opus eſt ſcientia ordines inſtruendi, ſi ſua ſponte quiuis militum nouerit ſuum locum, ordinem & ſtationem, quam accipere debeat & tueri. neque vſus erit hortulanis aut qui domos ædificent: ſi ibi aqua vltrò adfluat plantis rigatione indigentibus: heic lateres, ligna, & lapides naturalibus motionibus pro ſe in locum concinnitatemque deſideratam coeunt. Sin eſt, vt hæc ratio palam tollat prouidentiam, deoque rerum diſpoſitio & diuiſio conuenit: quid mirum ſic ordinatam eſſe & concinnatam naturam, vt heic ignis, ibi aſtra, rurſumq; heic terra, ſuperius Luna ſit collocata, arctiore rationis quàm naturæ vinculo conſtricta? Alioqui, ſi omnia naturalibus debeant ferri momentis, neque Sol iam in orbem reuoluatur, neq; Lucifer, neq; aliorum vllum aſtrorum. ſurſum enim, non ſecũdum circulum ferri leuia & ignea naturæ inſtinctus iubet. Si verò hanc natura admittit varietatem in locorum mutatione, vt heic ignis ſuo motu ſemper ſurſum tendat, quãdo autem cœlum attigit, cùm eius rotatione circumagitetur: quid mirum, ſi etiam grauia & terrena ita ſuperantur à continente corpore, vt aliud motus genus ſuſcipiant. Non enim profectò id fert natura cœli, vt leuia ſurſum ferri prohibeat, grauia & deorſum inclinantia compeſcere nequeat. Sed vtrorumque natura ita vtitur, vt eam in melius conuertat. [XIX.] Verùm enimuerò ſi quod videtur nobis impauidè eſt dicendum, omiſſis iis opinionibus quorum habitus ſerua noſtra fecit iudicia: apparet nullam Vniuerſi partem ipſam à ſe ordinem, ſitum, motumve habere propria, quæ abſque vlla conditione naturalia poſſint dici. Sed quando vnumquodque, ſi cuius rei gratia ortum factumve eſt, ei ſe vtiliter mouendum accommodet, & vel ad agendum, vel ad patiendum & adficiendum ita ſe præbeat, vt eius ſaluti, pulcritudini & facultati congruit: tunc videbitur naturæ conuenienter collocari, moueri, afici. Etenim homo, quo non vlla alia res magis iuxtà naturam eſt facta, in ſublimi habet maximè grauia & terreſtria, circa caput: in mediis calida & ignita: dentium ſupernè

alii,

alij, alij infernè ſunt nati, neutri contra naturam. neque ignis qui ſupra ex oculis emicat, ſecundum naturam eſt, contra naturam is qui in corde & ventriculo: ſed quoduis horum congruè eſt vtiliterque ordinatum. Quin omnium oſtreorum conſidera naturam, atque (vt vtar verbis Empedoclis.)

Inſpice tergigraues conchas quandoq; marinas:
Buccinus, exemploq; obducta chelys tibi ſaxo
Eſſe poteſt ſummo, vt videas in corpore terram.

neque lapidea opprimunt aut affligunt humorem cui incumbũt, neque contra calor leuitate ſua ſurſum euolans perit: ſed omnia ſunt commixta, inter ſeque compoſita pro rei cuiuſvis natura. [XX.] Quamobrem probabile eſt mundum etiam, ſi quidem animal eſt, multis in partibus terram habere, in multis aquam, ignẽ, aerem: non neceſſitate aliqua eliſa hæc eo, ſed ratione ita diſponente. nam neque oculus iſthac in parte corporis eſt, leuitate eo compulſus ſua: neque cor ſua grauitate in pectus delapſum eſt, ſed vtrunque ita collocatum, quia hoc modo erat conducibilius. Non ergo putemus de mundi partibus terram huc pondere ſuo prolapſam: Solem vtris in morem ſurſum leuitate ſua eliſum: aut reliquas ſtellas veluti in bilance momento facto ea in quibus ſunt loca occupauiſſe. Etenim ratione præualente, ſtellæ tanquam luciferi oculi in facie Vniuerſi inſertæ circumferuntur. Sol autem qui cordis habet vim, ex ſeſe calores & lumen tanquam ſanguinem diffundit. terra & mari natura vtitur, ſicut animal ventriculo & veſica. Luna Soli & terræ interpoſita, ſicut iecur inter cor & ventriculum, aut aliud molle viſcus inſitum: calorem hâc demittit, & quæ hinc exhalant coquendo purgandoque ad ſe extollit. quod ſi eius terreæ partes & ſoliditas etiam ad alia habent accommodatam rationem: certè vbique hæc ſententia potior eſt, quàm quæ neceſſitate materiæ iſthæc definit. Quid enim ex illorum dictis probabile eliciemus? Dicunt ætheris partes lucidas & tenues ob raritatem eſſe cœlum factas: denſatas & coactas, aſtra, quorum ignauiſſimum & turbiſſimum ſit Luna. Et tamen videre licet, Lunam non eſſe ex aere ſecretam. ſed etiamnum in multo qui circa ipſam eſt moueri, magnamque habere infra ſe ventorum * volui & cometas. Adeò non momentis grauitatis aut leuitatis vnumquodq; corpus appenditur, ſed alia ratione diſpoſita atque ordinata ſunt. [XXI.] Hæc cùm eſſent dicta, & Lucius mihi ſucceſſionem differendi mandaſſet, iam ad demonſtrationes tendente ſententia: Ariſtoteles ſubridens; Teſtor, inquit, totam tuam diſputationem fuiſſe contra eos, qui Lunam ſemigneam faciẽtes, vniuerſè corpora alia ſurſum, alia deorſum vergere ſuapte ſponte ponunt. Id autem ne fortuitò quidem nobis venit in memoriam eſſe, qui dicat aſtra cùm in orbẽ natura ſua reuolui, tum

Analogia mundi & corporis principum partium.

diuerſæ à quatuor elementis eſſe naturæ. vt & mihi ſuperſedere labore liceat & * Lucius * Mi homo,inquit,alia fortaſſis aſtra & totum cœlum nobis ponētibus natura eſſe pura & ſincera, omniſque mutationis & affectionis vacua, ac motu circulari prædita, ideoque & nunquam deſinente conuerſione, nemo in præſentia contra certauerit:quanquam innumeræ ſunt difficultates. Quando autem iſta ratio deorſum traducta Lunam attigerit: non iam immunitatem perpeſſionum in ea tueri, eiuſque corporis pulchritudinem poteſt:ſed vt reliquas inæqualitates & diſcrimina omittamus:ipſa illa in Luna apparens facies, affectione quadam ſubſtantiæ,aut admixtione qualicunque alterius naturæ accidit. Patitur autem aliquid omne quod miſcetur,dum ſuam amittit ſinceritatem,ac vi a deteriore natura occupatur. Ipſius porrò Lunæ tarditatem,& celeritatis retuſionem, tum caloris inefficacitatem & obſcuritatem, quo (vt Ion ait) nigra non maturatur vua, quid aliud quàm imbecillitatem dicemus? [XXII.] Tum Ariſtoteles: Ergone affectio corpori ſempiterno & cœleſti accidit? Omninò vero,inquit ille,mi Ariſtoteles, terra quatenus eſt, res pulcerrima,admiranda,& probè ornata videtur eſſe Luna. ſin vt aſtrum eam,lumenque aut corpus diuinum ac cœleſte conſideras,meruo ne deformis atque turpis ſit,& pulcram appellationem dedecoret. Siquidem in cœlo tam multis aſtris hærentibus, ſola ipſa alieno indiget lumine,vt ait Parmenides,

Et ſemper Solis radios aduerſa tuetur.

De Luna illuminatione.

Equidem ſocius noſter in diſputatione circulari cùm illud Anaxagoreum demonſtraſſet,Solem Lunæ ſuum ſplendorem impartiti,laudatus eſt. Ego autem hæc non dicam,quæ à vobis,aut vnà vobiſcum didici:ſed dedita opera ad id quod reliquum eſt me cōferam.Probabile eſt ergo Lunam non vitri aut cryſtalli in morem illuminari,Sole eam ſuo perlucente & illuſtrante lumine: neque rurſus quadam fulgoris & luminis coitione, vt cùm faces lumine augentur.Sic enim non minus in nouilunio quàm cùm dimidius orbis nobis illuſtratus apparet,toto orbe refulgens nobis videretur:non cohibens neque obſtruens Solis radiis tranſitum,ſed ob raritatem tranſmittens. Neque verò Sol lumen Lunæ ei contemperato ſuo accendit. non enim vt cum diuiduo,aut vtrinque gibbo orbe Luna cernitur,declinationes eius & auerſiones pro cauſa poſſunt poni,ita hoc etiam in nouilunio facere licebit. cùm tunc ad amuſſim,vt ait Democritus,ſubiecta illuſtranti,excipiat Solis lumen.itaque tum & fulgere ipſa debebat,& Sol per eam pellucere.quod tantum abeſt ne fiat,vt cùm ipſa in coitu obſcura ſit,tum ſæpenumerò Solem quoque abſcondat:

Diſſipat in terram radios cùm deſuper eius,
Et terra ſpacium tam latum lumine priuat,

Quam

Quam latum glauca Luna complectitur orbis,

vt ait Empedocles:perinde ac ſi in noctem & tenebras,non in aliud aſtrum lumen Solis incidiſſet. [XXIII.] Quod autem dicit Poſidonius Lunæ profunditatem in cauſa eſſe, cur per eam Solis lumen non penetret:id euidenter refellitur. Aër enim quantumuis immenſus,& qui multis modis quàm Luna eſt profundior,totus tamen ſolaribus radiis illuſtratur. Relinquitur ergo Empedoclis ſententiam eſſe veram : nempe reflexione luminis Solaris ad Lunam,hic ab illa res illuminari. vnde fit,vt neque calidum neq; ſplendidum ad nos lumen perueniat: quod futurum videbatur,ſi inflammatio & permixtio luminis fieret. Sed quemadmodum repulſæ voces obſcuriorem ſoni Echô faciunt, & ictus à reſultantibus telis languidiores accidunt:

Sic Lunæ feriens fulgor Titanius orbem,

imbecillum hebetemque defluxum ad nos demittit,ob infractionem vi debilitata. [XXIV.]Sub hæc Sylla:ſanè,inquit,aliquã hæc veriſimilitudinem habẽt. quod verò validiſſimum eſt eorum quæ contra obiiciuntur, an iam eſt aliquo pacto explicatum,an verò fefellit ſocium noſtrum? Quid,inquit Lucius, aliud dicis, quàm quod de Luna dimidium orbis illuſtratum exhibente quæritur? Hoc ipſum aiebat Sylla. Habet enim rationem,quod cùm omnis reflexio fiat ad æqualem angulum:cùm Luna dimidiata medium cœli tenet,lumen ab ea nõn fertur in terram,ſed ad latus eius delabitur.Sol enim in horizonte conſtitutus,radiis ſuis Lunam tangit.itaque is fractus ad æquales angulos in alterum relidetur extremum,neque huc ſplendorem dimittit. alioqui oportet magnã diuerſitatem anguli fieri,quod eſt nefas. At mehercle,inquit Lucius,hoc tamen dictum eſt fieri:etſi te præſente,(Menelaum mathematicum inter dicendum intuens compellabat) vereor theſin mathematicum iſtam euertere,quæ fundamenti inſtar catoptricæ ſubiacet de ſpeculorum cauſis & rationibus doctrinæ.[XXV.] Omnem ergo reflexionem tendere ad æquales angulos,neq; ſenſui apparet neceſſe eſſe,neque in confeſſo eſt. Sed primũ in curuis ſpeculis hæc poſitio improbatur,cùm res maiores quàm ſunt videntur,reflexione facta ad vnum viſus punctum.Fallit deinde etiam in duplicibus ſpeculis cùm duobus inter ſe conſertis ad angulum,vtraq; ſuperficies duplæ ſpeciẽ reddit. fiuntq; quatuor imagines ab vna facie,duæ exterioribus aduerſę,obſcurè dextras partes in profundo ſpeculorum ſiniſtrorum repræſentantes. Culpatur etiam* quæ cur fiant,Plato cauſam reddidit. Dixit enim,ſpeculo hinc inde eleuato viſus reflexionem variare, ab vna in alteram parte recidentem. Si ergo viſi ſtatim ad nos* recurrunt:quæ verò in alteram ſpeculi partem delabuntur, rurſum inde ad nos feruntur:fieri non poteſt, vt omnes reflexiones ad æquos accidant angu-

Reflexionis lex & de ſpeculis.

angulos: quanquam illi ſententiam noſtram impugnantes contendunt defluxibus, qui à Luna in terram feruntur æqualitatem angulorum tolli, hoc illo cenſentes multò eſſe probabilius. Enimuerò vt hoc demus & gratificemur percaræ nobis geometriæ: primum fieri id par eſt in ſpeculis ad vnguem læuigatis. at Luna multas habet inæqualitates, aſperitates multas: vt fulgores qui à magno corpore accidunt altitudinibus non exiguis inuicem reſplẽdere poſſint, ac omnimodè reflecti, implicari, reſplendentiamque inter ſe continuare, quaſi à multis ea ad nos ferretur ſpeculis. Deinde, vt reflexionem ponamus ad ipſam Lunam fieri æqualibus angulis; tamen fieri poteſt, vt radij per tantum ſpacium delati frangantur & delabantur, vt lumen componatur & ſplendeat. Sunt qui etiam oſtendant deſcriptione quadam, multa lumina in terram dimitti ad lineam ſub inclinata ſubtenſam. [XXVI.] Inter dicendum autem delineationem moliri idque apud multos, non licebat. Omnino autem, dicebat, miror cur cõtra nos allegent dimidiatum orbem Lunæ, cùm eius eadem ſit cum vtrinq; gibboſa, & cum falcata ratio. Nam ſi æthercam molem aut igneam Lunæ (ſiquidem talis eſſet,) Sol illuminaret, nunquam profectò relinqueret ſemper apparens ſenſui vmbroſum & luminis expers hemiſphærium eius. Sed ſi vel paululùm attigiſſet ſuperficiem, impleri eam lumine totamq; mutari vſquequaq; ob agilitatem prodeunte conueniebat. Si enim vinum aquæ extremitatem attingens, aut gutta ſanguinis in humorem incidens, totum inficit aut rubore tingit: ipſum verò aërem aiunt non defluxionibus quibuſdam radiisve permixtis, ſed totum ictu luminis mutari & alterari: quonam pacto ſtella ſtellam, & lux lucem ſi attingat, arbitrantur nullam confuſionem, nullam per totam mixtionem fieri aut mutationem, ſed ea duntaxat à Sole illuſtrari, quorum attingit ſuperficiem. Quippe is circulus, quem ſuo circuitu Sol in Luna deſcribit, qui modò incidat in lineam qua Lunæ viſibilis pars ab inuiſibili diſtinguitur, aliàs ad rectos inſiſtat angulos & diuidat mediam, mox aliis atq; aliis inclinationibus proportiones varias ſplendidæ partis ad vmbroſam efficiat, Lunæq; formas vtrinque curuas, aut falcatas exhibeat: planiſſimè omnium demõſtrat eam quæ dicitur Lunæ illuminationem, nõn contemperationem, ſed contactum: neque luminis confluxum, ſed circumfuſionem eſſe. Quando autem non illuminatur tantum ipſa, ſed huc etiam luminis ſimulacrum mittit: fit etiam acrius vt contendamus de ratione quæ de eius ſubſtãtia fuit allata. [XXVII.] Reflexiones enim fiunt non ad vllam rem raram & tenuibus partibus conſtantem: neque facile imagineris ignem ab igne reſilientem, aut lumen à lumine. Sed oportet ſolidum denſumq; eſſe id, à quo recelli & reflecti aliud debeat: vt in id ictus incumbat, indeq; referatur. Ipſum adeò Solẽ

aër

aër tranſmittit, non impediẽs aut reſidens radios eius: à lignis, lapidibus, & veſtibus in Sole poſitis multæ reſplẽdentiæ & circumfulgentiæ exſiſtunt. Sic & terram videmus ab eo illuminari. non enim in profundum vt aqua, nec per totam vt aer dimittit radios. ſed ſicut circulus Lunam ambit, partemq; eius illuminandam deſcribit: ita alius terrã circuit, partemq; eius definit, quam Sol ſubinde illuſtret, reliquo luminis experte, videtur enim aliquãto maior vtriuſq; portio quæ illuminatur, quam eſt ſemiſſis globi. Cõcedite verò mihi, vt hoc geometricè loquar è proportionum collatione. Si tria ſunt, quibus à Sole lumen accidit, terra, Luna, aër: videmus tamen Lunam non magis quàm aerem aut terram illuminari. neceſſe autem eſt ſimilis eſſe naturæ, quæ ab eadem re affici eodem modo ſolent. Heic omnibus laudantibus Lucium; Præclarè, inquam ego, qui pulcræ rationi pulcram adieciſti proportionem. non enim tu is es defraudandus. [XXVIII.] Tum ſubridẽs Lucius: Proinde, ait, denuò proportione vtamur, demonſtrabimuſq; Lunam terræ eſſe cognatam, non eo tantum, quia eadem à re eodẽ afficiuntur modo, ſed & quia idem agũt. Etenim nihil eorum quæ circa Solem fiunt ita ſimile eſſe eius occaſui atq; eſt defectus ipſius, concediti(puto) mihi: memores eius coitus Solis cũ Luna, qui nuper fuit. quo ſtatim ſub meridiẽ incipiente, ſtellæ in multis paſſim cœli partibus effulſerunt, aeriſq; ea fuit temperies, qualis eſt incerta luce in crepuſculo. ſi non concedetis, Theon hic noſter Mimnermum allegabit, & Cydiam, & Archilochũ, & præter hos Steſichorũ ac Pindarum, qui deplorant in defectibus ſplẽdidiſſimum ſibi eripi Solem, & quaſi in media nocte ſe eſſe, radioſque Solis tenebroſo ferri tramite. ſuper omnes Homerum, qui facies hominum nocte & caligine occupari ait, Solemq; & Lunam de cœlo periiſſe: idque fieri alio menſe deſinente, alio incipiente. Reliqua puto mathematicis ſubtilitatibus in * eductum eſſe. Id verò conſtat, noctem terræ eſſe vmbram, & defectus Solis Lunæ vmbram eſſe, quando viſus noſter in eam incidit. Nam Solem, poſtquàm occidit, videre ne poſſimus, terra interpoſita luminibus noſtris officit: cùm deficit, Luna noſtro viſui aditum obſtruit. Horum vtrunque obſcuratio eſt: ſed occiduum, terra, defectum Luna facit viſum interuertendo. Ex his autem quid conſequatur, facilè poteſt intelligi. Si enim ſimilia ſunt effecta, ſimiles etiam ſunt cauſæ ea efficientes. eidem enim eadem accidere ab iiſdem, neceſſarium eſt. [XXIX.] Quod autem tenebræ in defectibus non ſunt ita profundæ, neq; aer perinde atque noctu occupatur iis, non eſt quod miremur. Eſt enim eadẽ ſubſtantia eius quod noctẽ, & eius quod defectũ efficit corporis: magnitudine differũt. Nam Ægyptii, niſi fallor, ſeptuagies bis contineri in terræ quantitate Lunæ quantitatem cenſent: Anaxagoras tantum pronun-

Eclipſis Solis & Lunæ.

ciauit Lunam eſſe, quanta eſt Peloponneſus: Ariſtarchus proportionem diametri facit minorem quàm ſint LX. ad XIIX. maiorem aliquanto quàm ſit CVIII. ad XLIII. Vnde fit vt terra prorſus Solem conſpectui noſtro ſubtrahat ob magnitudinem: magna eſt enim obſtructio, & nocturno tempore durat. Luna autem etiam ſi totum aliquando occultet Solem, tamen is defectus latitudine & tempore caret. ſed quidam elucet ſplendor circa orbitam, non ſinens altam nimiamque fieri vmbram. Ariſtoteles verò antiquus ille cur Luna ſæpius quàm Sol deficere videatur, cauſam inter alias etiam hanc poſuit: quod Sol Lunæ interiectu obſcuretur, Luna terræ. Poſidonius autem ſic definiens: Hæc affectio defectus eſt Solis, coitus vmbræ Lunæ, cuius defectum * His enim ſolis defectus eſt, quorum inter viſum & Solem vmbra Lunæ interijcitur. Fatens autem vmbram Lunæ ad nos ferri, neſcio quid ſibi ad dicendum reliqui fecerit. Impoſſibile quippe eſt aſtri vmbram exſiſtere: cùm vmbra dicatur id quod lumine caret. at lumen vmbrã non facit, ſed abolet ſuapte natura. Sed quodnam poſt hæc fuit argumentum allatum? [XXX.] Et ego, Eundem, inquam, Luna defectum paſſa eſt. Rectè, aiebat, admonuiſti. Sed vtrum quaſi nos poſuiſſemus Lunam deficere ab vmbra captam, iam ad eam conuertuntur rationem? aut vultis, vt quaſi exercitatione dicendi inſtituta ſingulis recenſendis argumentis demonſtrationes proferam. Omninò, dicebat Theo, de his declamato. Mihi enim opus aliquo eſt qui perſuadeat: cùm id duntaxat inaudiuerim, quod cùm in vna linea ſint tria corpora, terra, Sol, & Luna, defectus contingant. tum enim aut terram Lunæ, aut Lunam terræ Solem adimere: hunc Luna, eam terra in medio trium conſtituta deficere: illud in coitu luminarium, hoc in oppoſitione fieri. Tum Lucius: Ferè, inquit, hæc de dictis ſunt potiſſima. Verùm ſi lubet, primo loco rationem ex vmbræ figura ductam accipe.

Vmbra terræ.

Eſt enim conus ſiue turbo: quippe cùm magnus ignis lumenve Sphæræ formam habens, minorem, ſed ipſam quoque globoſam, amplectitur molem. Itaque in defectibus Lunæ circumſcriptiones eorum quæ obſcurantur, quibus à lucidis diſtinguuntur, circulares ſunt. nam teretis ad * aut accipiet ſectiones, quæ præbet vſquequaq; progredientes, ob ſimilitudinem fiunt circulares. [XXXI.] Secundo loco id te arbitror intelligere: quod Lunæ partes eæ primum lumine deſtituuntur, quę ad ſubſolanum ſpectant: Solis eæ, quæ ad occaſum. mouetur autẽ vmbra terræ ab ortu verſus occaſum, Sol & Luna contra verſus ortum. Hæc & ſenſus deprehẽdere poteſt in iis quæ apparent, & rationibus haud prolixis queunt perdiſci. Ex his autem cauſa defectuum confirmatur. Quoniam enim Sol deficit deprehenſus, Luna autem occurrens ei quod ipſam lumine priuat: conuenienter, immò autem neceſſariò ille à

poſterio-

poſteriore parte primum inuaditur, hæc à priore. hinc enim incipit obſtructio, vnde primum ingruit id quod obſtruit lumini. Ingruit autem Soli Luna ab occaſu contra eum contendens: Lunæ vmbra ab ortu, vt in oppoſitam tendenti partem. Tertium eſt temporis & magnitudinis defectuum ratio. Etenim Luna quando ſublimis & à terra longius diſtans deficit, non diu hæret in tenebris: cùm verò humilis & terræ vicina in vmbram incidit, admodum premitur, & tardè ex ea emergit. Et quidem humilis celerius, ſublimis tardius mouetur. Sed cauſa diſcriminis in vmbra eſt: quæ latiſſima circa baſin ſeu fundum, quippe conus, paulatimque ſe in verticem acuens, in exilem deſinit apicem. Itaque Luna humilis in eam incidẽs, maximis eius circulis capitur, profundamque & caliginoſiſſimam partem pertranſit. ſupernè autem velut in vado ob tenuitatem vmbræ ſtricta, celeriter diſcedit. Omitto autem quæ ſeorſim, proprias * [XXXII.] Videmus enim ignem ex vmbroſo loco magis effulgere ac lucere ob craſſiciem aeris caliginoſi, qui ſplendorem diffluere & diſſipari non ſinit, ſed eius ſubſtantiam continet atque cohibet. ſiue ea ſenſus eſt affectio, quomodo calida frigidis adpoſita calidiora, & voluptates iuxta dolores fiunt vehementiores: ita ſplendida pone tenebroſa magis fulgeant, ob diuerſas adfectiones in contrarias partes intenta imaginatione. Videtur autem prius illud eſſe probabilius. In ſole enim omnis natura ignis, non modò fulgorem ſuum admittit, ſed concedendo etiam languidior & obtuſior fit: diſſipat enim calor ac diffundit eius vim. Si ergo Luna ignem ſortita eſt imbecillum & inefficacem, ſtella (vt ipſi aiunt) turbidior: nihil eorum, quæ ei accidere videmus, ſed contraria omnia euenire par fuit. nimirum vt videretur quando nunc occultatur, occultaretur quando apparet. hoc eſt, reliquo tempore occultari debebat, ab æthere continente obſcurata, effulgere autem & ſplendere per ſex menſes, rurſumque alios quinque, quando ſub vmbram terræ ſubit. Nam illi cccclxv. circuitus eclipticorum pleniluniorum, xxiv. habent ſex menſibus ſingulos, reliquos quinque menſibus conſtantes.. Tanto itaque tempore oportebat Lunam apparere in vmbra ſplendentem. At ea in vmbra quidem lumen ſuum amittit: recuperat autem illud, poſtquàm vmbram effugit. Et ſane interdiu ſæpenumero apparet: vt quiduis potius quam ignem & ſidereum corpus exiſtimari debeat.

Luna an ignis an aſtrum.

[XXXIII.] Hoc vbi dixit Lucius, prouolauerunt ſimul quodammodo ad impugnanda iſthæc Pharnaces & Apollonides. Et concedente dicendi partes Apollonide, Pharnaces: hoc ipſum, inquit, maximè oſtendit Lunam aſtrum eſſe, aut ignem. Non enim prorſus latet in defectibus, ſed effulget colore quodam prunam referente & terribili, qui eius eſt proprius. Apollonides autem inſta-

bat aduerſus vmbram, inquiens, ſic ſemper à mathematicis dici locum qui nulla illuſtratur luce: tum vmbram à cœlo non admitti. Hoc verò, aiebam, eſt contra nomen potius ſophiſticè, quàm in rem phyſicè aut mathematicè diſputare. Eum enim infra terram locum, ad quem aditus lumini eſt obſtructus, ſi vmbram quis dicere nolit, ſed luminis vacuam regionem, tamen neceſſe eſt Lunam quando eo peruenit * Atque omninò, dicebam, fatuum eſt negare vmbram terræ eo pertingere * vmbra Lunæ incidens viſui, & * ad terram, defectum Solis facere. *Lunæ color.* Nunc me ad te, Pharnaca, conuertam. Color enim ille prunæ ſimilis & ardens Lunæ, quem eius proprium eſſe inquis, corporis eſt denſitate & profunditate præditi. nullæ enim reliquiæ, nullum veſtigium flamma in raris permanet corporibus neque prunæ fiunt, vbi non aliquod ſolidum corpus ſubijcitur, quod vim ignis altè admiſſam ſeruet. ſicut & Homerus alicubi ait:

Extincto poſtquam ſed flamma euanuit igne,
Subſtrauit prunas———

non enim ignis, ſed corpus ignitum videtur pruna, ab igni affecta res qui in corpore ſolido & radicem habente permaneat ac duret flammæ autem, rari nutrimenti & materiæ celeriter ob infirmitatem conſumtæ incendium ac fluxus ſunt. Itaque Lunam terrenam eſſe & denſam vix vllo alio æque euidenti argumento oſtendi poterat: ſiquidem pruneus ille color eius eſſet proprius.

[XXXIIII.] Sed non eſt, mi Pharnaca: & videmus Lunam deficientem aliàs alium colorem ſumere: quos mathematici temporis ratione ſic diſcernunt. Si ſub veſperam Lunam deficit, horribiliter nigra apparet vſque ad horam tertiam & ſupra ſemiſſem horæ. Si media nocte, tunc iſtum puniceum & igneum colorem edit: à ſeptima hora & ſemiſſe rubor oſtenditur: verſus auroram iam cœruleum trucemque vultum ſumit, à quo eam potiſſimum poetæ & Empedocles glaucopin, id eſt, cæſiam appellant. Proinde cum videamus Lunam in vmbra tot colores adſciſcere, non rectè illi arripiunt pruneum: quem potiſſimum aliquis alienum ab ea eſſe dixerit, ac mixturam potius luminis deficientis, & per vmbram enitentis: proprium verò, nigrum & terreſtrem. Iam cùm heic Solis radios excipientibus purpureis aut puniceis veſtibus, paludibus item & fluuijs, vmbroſa viciniæ loca colorem iſtorum æmulentur, & ob omnigenas

genas reflexiones multiplicibus illuſtrentur ſplendoribus: quid mirum res habet, ſi copioſus vmbræ fluxus veluti in pelagus cœleſte incidens non ſtabilis aut quieſcentis luminis, ſed ab innumeris exagitati aſtris, variaſque mixtiones & mutationes in ſe admittentis, alium aliàs colorem à Luna expreſſum huc refert? Stella enim, aut ignis in vmbra nunquam videbitur nigro, glauco, aut cœruleo colore. Montibus verò, & campis ac maribus multæ à Sole colorum formæ inferuntur, ymbriſque & nebulis tanquam pigmentis permixtus eã ſplendor inducit. Et maris quidem colores conatus eſt Homerus vtcunque nominibus exponere, mare violæ, vinique rubri forma præditum dicens, & alibi glaucum, vndam purpuream, tranquillitatem albam. quæ verò terræ accidunt diuerſitates colorum, aliàs aliter accidentium, omiſit: quia nimirum immenſus eorum eſſet numerus.

[XXXV.] Cæterùm Lunam probabile non eſt eandem cum mari habere ſuperficiem: ſed natura terræ cognatiſſimam eſſe ei, quam priſcus iſte Socrates fabulosè protulit. ſiue per ambages Lunam innuens, ſiue de alia quadam mentionem faciens. Nihil enim vel incredibile eſt, vel mirabile, ſi Luna cùm nihil in ſe corruptum, nihil cœnoſum habeat, & è cœlo luminis puri fructum, caloremque non immodicum aut ſæuum percipiat, ſed humectum & innoxium: in ſe pulcritudines locorum admirabiles, montes flammantes, ac cingula habet purpurea, aurumque & argentum non in profundo diſperſum, ſed quæ in planiciebus copiosè efflorefcant, aut in collibus læuibus circumferantur. quorum deinde ſimulacra ad nos per vmbram aliàs alia continentis aeris mutatione diuersè efferantur. Neque verò diuinitatis opinionem & venerationem hoc pacto Luna amittit, quæ * ſacra ab hominibus iudicatur: quàm ſi eam fœculentum de ſententia Stoicorum ignem & turbidum ſtatuas. Ignis quidem apud Medos & Aſſyrios barbaricis colitur honoribus: qui damnoſa præ metu venerantur, neque tam honore afficiunt quàm abominantur. At verò terræ nomen nemini non Græcorum habetur carum, venerabile: & auitum nobis eſt ei, vt alijs quoque dijs, diuinos honores deferre. Longe verò ab eo abſumus, nimirum, homines vt Lunam quæ cœleſtis eſt terra, exiſtimemus animæ mentiſque & eorum exſortem, propter quæ dijs primitias conuenit offerri: ſed legitimam ei beneficiorum gratiam rependimus, & pro iure naturæ veneramur id quod virtute, potentia ac dignitate humanam excedit conditionem. Quare nihil nos peccare arbitramur, dum eam terream ſtatuimus.

Quod

De facie in orbe Luna apparente.

[XXXVI.] Quod ad faciẽ attinet in Luna apparentẽ: ſicut noſtra terra ſinus habet quoſdam magnos: ita cenſemus Lunam quoq; profunditatibus & rupturis magnis eſſe apertam, aquam aut aerem caliginoſum continentibus: in quas Sol ſuo lumine non penetret, ſed eas deſerens, reflexionem diſſipatam faciat. Excipiens heic ſermonem Apollonides: Ergone, inquit, ipſam obteſtans Lunam, fieri hoc vobis videtur poſſe vt rupturarum quarundam aut conuallium vmbræ ſint, quæ huc & vſque ad noſtrum viſum pertingant? aut non ratiocinamini quid inde ſequatur? Tum ego: Hoc, inquam, quamuis non ignorantes tamen audiatis *

* Lunæ diameter, xii. digitorum magnitudine apparet in medijs diſtantijs. nigrarum autem & vmbroſarum macularum vnaquælibet ſemiſſe digiti maior videtur, ita vt amplius ſit quam ſemuncia diametri. Iam ſi diametrum ponamus Lunæ duntaxat triginta millia ſtadiorum, ex propoſito in ea vnumquodque vmbroſorum diametrum habebit ıↄ. ſtadijs ampliorem* quingentis ſtadijs. Primùm ergo vide an in Luna poſſint tanti hiatus, tantæ aſperitates eſſe, vt tantam vmbram faciant. deinde tantæ cùm ſint, cur à nobis non cernantur. [XXXVII.] Ego heic renidens: Bene tu, inquam, Apollonida, qui talem nobis inueneris demonſtrationem, qua & me & te euincas maiores Aloidis eſſe iſtis: non quidem quouis diei tempore, ſed mane potiſſimum ac ve- * ſperi. Putaſne cùm Sol vmbras noſtras facit immenſas, hanc præclaram ſubijci noſtro ſenſui ratiocinationem: ſi magnũ eſt quod vmbrã de ſe proijcit, ingens eſt quod vmbrã creat? In Lemno neutrum noſtrûm fuiſſe, liquidò noui. tamẽ ambo peruulgatum hoc Iambicum ſæpe audiuimus,

Athos obumbrat terga Lemnia bouis.

incidit enim, vt conſentaneum eſt, montis vmbra buculæ æneæ, per mare in longum porrecta haud paucioribus ıↄcc. ſtadijs. * obumbrandi altitudinem eſſe in cauſa, quod multipliciter excedentia quantitatem corporum interualla vmbram faciant. Id ergo heic etiam in Luna contemplare, quando in plenilunio maximè expreſſam faciei imaginem exhibet, ob profunditatem vm- * bræ, longiſſimè tunc à Sole diſſita. nam diſtantia luminis ipſa vmbram magnam, non magnitudines inæqualitatum quæ ſunt infra Lunam efficit. Quin etiam montium eminentias Solis radij non ſinunt interdiu conſpici, cùm cernantur valles & quæ in profundo ſunt atque vmbroſa, idque eminus. Non eſt ergo abſurdum, ſi Luna quoque vt illuminetur, radioſque Solis in ſe recipiat, videre nequimus ita exactè. Quando autem vmbroſa iuxta ſplendida ponuntur, horum diſcrimen viſum nõ fallit. Verùm id, dicebam, magis refellere videtur eam quæ perhibetur a Luna reflexionem:

Rurſum de reflexione.

quod

quod qui in reflexis ſtant radijs, ijs non tantum id quod illuminatur contingit videre, ſed etiam id quod illuminat. Quando enim ſplendore ab aqua in parietem reculſo viſus in ipſo fuerit loco, vbi fit reflexio: tunc tria iſta cernit, reflexum ſplendorem, aquam in qua radij recelluntur, ipſumque Solem, à quo lumen in aquam incidens reflectitur. His in confeſſo poſitis, & ſenſu perceptis, poſtulant ab ijs qui reflexione radiorum illuſtrari à Luna terram adſerunt, vt oſtendant noctu apparentem in Luna Solem: ſicut interdiu in aqua cernitur, quando hæc eius radios reflectit. quod cùm non appareat, aliter eam quam reflexione illuminari cenſent: ac proinde Lunam quoque terram non eſſe. [XXXVIII.] Quid ergo aduerſum eos dicendum eſt, aiebat Apollonides? nam iſthæc de reflexione ratio etiam ad nos pertinet. Sane, inquam ego, quodam modo communis ea eſt ratio, quodam modo non communis. Primùm autem vide quale ſit id quod de imagine dicitur, quàm ſit peruerſum, & (quod aiunt) ſurſum verſum flumina. Aqua enim in terra eſt & infra, ſupra terram Luna & in ſublimi. Itaque etiam anguli reflexionum diuersè fiunt, cùm alia ſurſum ad Lunam, alia deorſum ad terram vertice ſuo tendat. Non ergo poſtulent quamuis ſpeciem eſſe ſpeculum, & quouis interuallo æqualem fieri reflexionem. nam euidentiæ hoc repugnat. Qui verò dicunt Lunã non eſſe corpus tenue & læue, vt eſt aqua, ſed ſolidum & terrenum: neſcio quomodo Solis in ea imaginem à viſu volunt cerni. Nam neque lac huiuſmodi ſpeculares reddit imagines, neque viſum reflectit: ob inæqualitatem & aſperitatem partium. nedum Luna poſſit emittere à ſe viſa talia, ſicut ſpecula læuiora faciunt. Sed & in his ſi qua rima, aut ſordes aut turbatio incidat, punctum à quo ſolet viſus reflexum efformatur: atque iſta videntur quidem, ſed reſplendentiã non exhibent. [XXXIX.] Qui autem contendit* aut etiam viſum noſtrum ad Solem contendens eſſe: lumen autem viſum, cœlum hominem. Eſt enim veriſimile Solis ob vehementiam & ſplendorem cum ictu factam reflexionem ad nos ferri. At viſus imbecillis cùm ſit & minima particula, quid mirum ſi neque ictum repellentem infert, neque reſiliens continuitatem ſeruat, ſed frangitur ac deficit, cùm tanta ei non ſit copia luminis, vt non diuellatur inæqualitatibus & aſperitatibus occurrens. Non eſt enim impoſſibile ab aqua & alijs ſpeculis reflexionem, cuius in propinquo adhuc tenetur principiũ, validam reſilire. Sed à Luna etiamſi aliquæ delabantur, infirmæ erunt ac languidæ, & quæ ob interualli magnitudinem prius deficiant, quàm ad nos perueniant. Alioquin etiam cauſa ſpeculorum validius reflectunt Solis radios, ita quidem vt flammas quoque ſæpenumerò edant: curua & globoſa, quia vndique renituntur, imbecillem & obſcuram* videtur ſcilicet, quando duæ irides apparent,

apparent, nubem nube continente, eius colores eſſe obſcuros & incertos quæ eſt in continente. nam exterior nubes longius à viſu diſtans reflexionem reddit inualidam. Et quid attinet plura dicere? Quando enim Solis lumen à Luna reflexum omnem amittit calorem, & ſplendoris eius ægrè ad nos perferuntur tenues atque languidæ reliquiæ: poteritne viſus noſter eodem tam longo permeato ſpacio Solaris qualemcunque portiunculam imaginis de Luna reportare? Ego quidem non puto. Conſiderate verò, aiebam, etiam vos, an idem accidat viſui noſtro à Luna & ab aqua: an terræ, plantarum, & hominum ſiderumque imagines Luna plena repræſentet, ſicut faciunt alia ſpecula. quod ſi viſus acies ad hæc non reflectitur, tum ob imbecillitatem aut aſperitatem ipſius Lunæ: ne aduerſus Solem hoc requiramus. [XL.] Ac nos quidem, dicebam, quæ ibi dicta ſunt, niſi ſi quid memoriam fefellit, retulimus. Tempus autem eſt vt Syllam quoque exhortemur, adeoque poſcamus ab eo narrationem, vt qui certa conditione auditor interfuerit. Proinde, ſi ita vobis videtur, ambulandi finem faciemus, & confidentes in ſedilibus, fixum ei præbebimus auditorium. Placuit hoc. & cùm conſediſſemus, Theo, Ipſe quidē, inquit, non minore quàm vllus veſtrûm audiendi quæ dicentur deſiderio teneor. ante tamen, Lampria, de ijs qui Lunam dicuntur inhabitare, peruellem aliquid audire: non vtrum habitent aliqui, ſed an habitari poſſit. hoc enim ſi nequit, à ratione alienum erit eam eſſe terram. nam videbitur ad nullum vſum & fruſtra exſtitiſſe, cùm neque fructus edat, neque hominibus quibuſdam ſedem, ortum, & vitæ degendæ locum præbeat: quarum rerum cauſa hanc noſtram terram exſtitiſſe de Platonis ſententia dicimus, nutricem noſtram, diei que & noctis fidelem cuſtodem atq; opificem. Vides autem de hoc argumento multa & ſerio & ioco diſputari. Lunam enim aiunt eorum qui infra degunt tanquam Tantalorum imminere capitibus. rurſumque eos qui ipſam incolunt, Ixionum inſtar illigatos tanto impetu volui ac reuolui. Et quidem non vnico motu Luna verſatur, ſed eſt, vt ſolent appellare, triuia: in Zodiaco ſimul in longum, & latum, & profundum circummeans. primum motum circuitionem, ſecundum volutationem, tertium neſcio qui inæqualitatem vocant Mathematici: cùm nullam earum motionum conſtitutis certiſque finibus includi videamus *[XLI.] Mirum non eſt, ſi impetu agitationis leo in Peloponneſum decidit. ſed tamen nonne innumeros quotidie videmus hominum caſus, & vitas quaſi calcitrando proiectas, iſthinc in caput hâc deuolutorum. Etenim ridiculum eſt dubitare an ibi manſio ſit, ſi ortui locus nullus datur. Nam cùm Ægyptij & Troglodytæ, quorum vno die quotannis Sol per momentum temporis in ſolſtitio capitibus imminet, mox diſcedens, tantum

An Luna habitetur.

Timæo.

tum non comburantur ob aeris ſiccitatem: an credibile eſt eos qui in Luna ſunt quotannis duodecim perferre poſſe ſolſtitia, ſingulis menſibus Sole in plenilunio ſupra capita eorum inſiſtente? Iam flatus, nubes, imbreſque (ſine quib. neq; naſci neq; natæ durare poſſunt plantæ) ibi coire, ne cogitari quidem poteſt, in tanto calore, tanta tenuitate ambientis. quando ne apud nos quidem altorum montium vertices feris iſtis aduerſiſque tanguntur tempeſtatibus: ſed aer ibi iam tenuis, motuq; ob leuitatem ſuo præditus, coitionem iſtam & denſationem effugit. Niſi me hercle dicere velimus, quo modo Achillem Minerua nutrimentum reſpuẽtem nectare & ambroſia inſtillatis aluit: Lunam quoque, vt quæ Minerua dicitur atque eſt, quotidie ambroſiam exhibendo iſtos homines nutrire: quemadmodum ipſos deos Pherecydes ille priſcus paſci putauit. Nam Indica illa radix, quam ait Megaſthenes eos qui nihil bibant edantque, ſed ore prorſus careant, ſuffire, itaque odore vitam tueri ſuam, vnde nata illic ſumatur, cùm nulla Lunam riget pluuia? [XLII.] Cùm hæc Theo dixiſſet * dicebam, & optime ioco ſermonis ſupercilia * vnde & audacia nos ſubit ad reſpondendum animans, cùm non admodum acerbum auſterũve exſpectemus iudiciũ. Profectò n. in eadem ſunt culpa cum ijs qui nimiam huiuſmodi reb. fidem adhibent illi, qui nimis offendũtur ijs, omnemq; fidem derogant, neq; animo æquo volunt quid fieri poſſit, quid contingat diſpicere. Initiò itaq; primùm illud non eſt neceſſarium, ſi homines Lunã non inhabitent, fruſtra eam & nullius rei gratia factam. Nam hanc ipſam noſtram quoq; terram videmus non totam feracem & habitatam eſſe, cuius exigua quædã pars quaſi promontorijs & peninſulis è profundo extantib. animalia gignit ac plantas: cætera aut ob hyemes & ſiccitatem deſerta ac ſterilia ſunt, aut (quæ multo maxima eſt terræ portio) ſub magnum demerſa mare. Sed tu, qui Ariſtarchum ſemper diligis atq; admiraris, non audis Cratetem, quando is ſic legit:

Præbuit Oceanus cunctis primordia diuis,
Atque hominum generi, & terram tegit vndiq; latè.

Longè verò abeſt vt hæc fruſtra dicantur exſtitiſſe. Etenim mare exhalationes molles edit & iucundiſſimos flatus vere adulto: quando ex inculta & gelida terra niues paulatim liquatæ diffluũt. dieique & noctis ſtat fidelis in medio cuſtos atque opifex, vt ait Plato. Nihil ergo obſtat, quin Luna etiam animantiũ vacua præbeat reflexiones lumini circa ipſam diffuſo, & confluxum radijs aſtrorum ac contemperationem, quo adiuta concoquat exhalationes à terra elatas, ſimulque ſolis nimium feruorem mitiget. Tum multum antiquæ tribuentes famæ, Dianam eam dictã ſtatuemus, vtpote virginem & infecundam, aliâs auxiliarem & vtilem. [XLIII.] Nam eorum, quæ abs te, mi Theon, allata ſunt, nihil

eſt

eſt quod oſtendat fieri non poſſe vt in Lna quis habitet. Quippe circumagitatio iſta multam habens lenitatem & tranquillitatem, aerem demulcet atque componit: vt nullus ſit metus excidendi ac præcipitationis ijs qui ibi degunt. Tum ipſa motus varietas vagæque conuerſiones non ab inæqualitate ſunt aut conturbatione: ſed admirabilem aſtrologi demonſtrant in his ordinem, circulis eam accommodantes circa aliòs circulos ſeſe euoluentibus, alij quieſcentem ipſam, alij placidè & æqualiter eadem ſemper celeritate ſeſe mouentem. hæ enim circulorum adſcenſiones, & circumductiones, atque inter ſe & ad nos reſpectus, eas quæ in motu Lunæ animaduertuntur altitudines, profunditates, & latitudinum diuerſitates ſimul cum conuerſione ſecundum longitudinem exactiſſimè conficiunt. Magnum autem illum & continentem æſtum ſolis metuere deſines, primum ſi duodecim iſtis æſtiuis coitibus totidem plenilunia oppónas: deinde continuitatem mutationis, quæ exuperantiæ caloris non multum permittit temporis, itaque commodam vtrinque temperiem efficiens, mediocritatem (vt apparet) vernæ ſimillimam redigit. Præterea ſolis lumen ad nos defertur per aerem turbidum, atque in nos infligit calorem exhalationibus nutritum. iſthic autem tenuis eſt aer & pellucidus. diffunditq; & diſſipat ſplendorem nullo fomite, nullo corpore ſuſtentatum. [XLIV.] Materiam porrò & fruges hiſce in locis alunt pluuiæ. alibi autem, vt apud nos in ſuperiore Ægypto ad Thebas & Syenam, non pluuia aqua, ſed è terra nata eædem naſcuntur, qua rigatæ, & ventis ac rore vegetatæ, virtutem & tēperiem ſoli tantam oſtendunt, vt comparari ſe cum terra pluri- mis irrigua pluuiis vbertatis cauſa id non patiatur. Iam eiuſdem generis ſtirpes apud nos, ſi vehementer adfligātur hybernis tempeſtatibus, pulcrum & multum fructum producunt: in Africa, & apud vos in Ægypto, admodum ſunt frigoris & hyemis impatientes. Gedroſiæ etiam & Trogloditicæ regionis ea pars quæ ad Oceanum pertingit, ſterilis omninò eſt ob ſiccitatem, & arboribus caret: at in mari vicino quo alluitur, inuſitatæ magnitudinis plantæ naſcuntur, & ex profundo pullulant, quarum alias oleas, alias lauros, alias crines Iſidis nominant. & qui vocantur anacāpſerotes, quaſi amorem poſtliminio reducētes dicas, è terra euulſi, non modò viuunt ſuſpenſi quanto quis velit tempore, ſed etiam germinant * ſeminatur autem. Et alia quidem, vt Centaurium, ſi ſeratur in bonam & pinguem terram, ac rigetur, vim qualitatemque ſuam naturalem amittit: ſiccitate gaudet, inque ea ſuam naturam ſeruat. alia, vt aiunt, ne rorem quidem tolerant, vt pleraque Arabicorum quæ ſimul atque humectata ſunt, pereunt. [XLV.] Quid verò miri eſt, ſi in Luna radices, ſemina, plantæque naſcuntur nihil pluuiarum ope indigentes aut hyemis: ſed æſtiuo

&

& tenero aere, ad naturam ipſorum accommodato, contentæ? Quî autem non ſit probabile emitti ſpiritus qui à Luna calore efficiantur: & conuerſionis eius agitationi comitari ſenſim auras, leueſque rores & humores qui circumfuſi alimentum plantis ſufficiant: cùm quidem ipſius Lunæ temperies non ſit ignea, non ſqualida, ſed mollis & aquoſa. Nam ad nos à Luna nulla peruenit ſiccitatis effectio, multæ humiditatis, & femineæ (ſic loquar) vbertatis. vt ſunt plantarum incrementa, concoctiones carnium, mutationes & ad vappam inclinationes vini, lignorum putredo, fertilitas mulierum. Vereor autem quieſcentem Pharnacem rurſum irritare & commouere, ſi Oceani æſtum, (vt ipſi dicunt) fretorúmque incrementa adducam, humorem à Luna ſubmiſſum ſequentia. Itaque ad te potius me conuertam, mi Theo. Tu enim nobis Alcmanica iſta exponens,

Qualia Iouis & Lunæ proles vos educit:

Iouis nomine aerem dicis intelligi, qui à Luna humectatus in rorem vertatur. Eo enim, amice, reditura res videtur, vt Luna aduerſam planè Soli naturam habere cenſeatur: ſiquidem non modò quæ denſare ille & ſiccare ſolet, ipſa relaxat atque humectat: ſed calorem quoque ab eo profectum in ipſam humore & frigore mutare poſſit. [XLVI.] Enimverò & hi errant, qui Lunam ignitum corpus eſſe atque ardere putant: neque ij, qui eadem animalibus in Luna ad ortum & victum neceſſaria putant, quæ noſtratia requirunt, videntur vnquam conſideraſſe diuerſitatem naturæ: quæ quidem maior eſt ac numeroſior inter ipſa animalia, quàm ſunt diſcrimina animalium & vitæ expertium. Ac demus ſanè non eſſe homines, qui concreto ore Solis viuant odoribus: niſi * ne videantur, & Ammonis nobis ipſe vim enarrauit, obſcurè etiam ſignificauit Heſiodus his verbis:

Nec quanta aſphodeli, aut quæ ſint compendia maluæ.

Re ipſa autem id planum fecit Epimenides, docens exiguo admodum fomento naturam ſuſtentare animal, ſi nutrimentum vel oliuæ quantitate ſumat, nullo prætereà indigens. Quin verò Lunam inhabitant, (ſiquidem ſunt) graciles & quouis alimento fouendos apparet eſſe. quando ipſam etiam Lunam, vt & Solem, corpus igneum, & multis modis quàm terra maiorem, ab humoribus terreſtribus ali aiunt, ac reliquas etiam ſtellas, numero immenſas, ita facilia, ac tenuia & minimo indigentia corpora ſuperiori adſcribunt regioni. Sed neque iſta, neque hoc ſaltem obſeruamus, regionem, naturam, temperiemque aliam Lunaribus iſtis hominibus eſſe accommodatam. [XLVII.] Ergo ſicut ſi non poſſemus ad mare accedere, neque id attingere, ſed tantum eminus adſpiceremus, nobiſque diceretur aquam eius amaram, ſalſam, potuique incommodam eſſe, magna autem & multa animalia in

profundo alere, & belluarum eſſe plenum ita aqua, vt nos aere fruentium: fabulas & monſtrorum ſimilia dici arbitraremur. ita videmur hic quoque adfecti, dum non credimus eſſe qui in Luna degant. Eo autem iſtos qui in Luna incolunt multò magis mirari exiſtimo, cum terram intuentur tanquam fæcem & cœnum Vniuerſi per tot humores, nubes, nebulaſque apparentem, locum obſcurum, humilem, immobilem: poſſe eam animalia producere & nutrire, motu, reſpiratione, & calore prædita. Et ſicubi illis contingat audire Homerica iſthæc:

Terra, ſituque oppleta, diis horrenda vel ipſis.

item,

——tum Tartarus ipſe,
Bis patet in præceps tantum, tenditque ſub vmbras,
Quantus ad æthereum cœli ſuſpectus Olympum.

haud dubiè cenſebunt de terra hæc dici, & heic tartarum, ſolam Lunam eſſe terram, æquali ſpacio a ſuperioribus iſtis & his inferioribus diſſitam. [XLVIII.] Nondum plane finieram ſermonem, cùm Sylla interpellans, Deſine, inquit, Lampria, & ſermoni fores obde: ne imprudens fabulam tanquam nauim in terram expellas, & drama confundas, quod iam alium habitum, aliam ſcenam habet. Ego autem qui actoris partes ſuſtineo, principio autorem fabulæ vobis nominabo, Homericè (niſi quid obſtat) ordiens.

Ogygia hinc longè vaſto iacet inſula ponto,

Ogygia inſula Saturni.

quinque dierum nauigatione diſtans à Britannia verſus occaſum: tres autem aliæ eodem ſpacio & inter ſe diſſitæ ante eam iacent, maximè verſus occaſum ſolis æſtiuum. in harum vna barbari Saturnum fabulantur fuiſſe à Ioue incluſum: hunc, vt filium, cuſtodiam egiſſe inſularum iſtarum & maris quod Cronium ſiue Saturnium dicitur, atque inferius paulò ſedes habuiſſe. Magnam *verò continentem, a qua magnum mare in orbem cingitur, a reliquis minus diſtare, ab Ogygia autem ad ſtadia 100. cum quidem remigio aptis nauibus eò ſit eundum. Eſſe enim lentum traiectũ maris & cœnoſum ob fluminum multitudinem, quæ per magnam terram effluant, terramque aggerent, ac mare craſſum & terrenum efficiant: vnde etiam opinio inſinuauerit, eſſe ipſum concretum. Continentis porrò partes ad mare habitari à Græcis circa ſinum Mœotico haud minorem, cuius fauces ori Caſpij maris e regione maxime iaceant & ad rectam lineã. [XLIX.] Hos in ea eſſe opione, ipſos continentem incolere, hanc autem noſtram terram eſſe inſulam, vt quæ in orbem à mari circumalluatur. Exiſtimare autem eos, Saturnio populo poſterioribus temporibus Herculis comites ſe admiſcuiſſe, ibique relictos, iam extinctum fermè & lingua, & legibus victuque barbaricis oppreſſum Græcum morẽ

quaſi

quaſi reſuſcitaſſe, atque auxiſſe. ideò etiam primos honores Herculi apud eos, proximos Saturno haberi. & cùm Saturni ſtella, quàm Græci Phænontem quaſi lucidam, ipſi Nycturum (vt aiebat) ceu noctis cuſtodem appellant, in tautum ingreditur, quod trigeſimo quoque fit anno; tum eos iam dudum à multo tempore ad hoc paratos, ſacram rem facere, & nauibus auehi * emittere enim ſorte ad hoc lectos, qui tantum pelagus remigio conficiant, ac longum tempus peregrè degant. Auectos porrò non eadem omnes vti fortuna. qui verò incolumes mare ſuperauerunt, primum ad præpoſitas appellare inſulas, quas Græci inhabitant: ac videre Solem per triginta dies vnica tantum hora occidere: noctemque hanc tenebras habere tenues, & lucem crepuſculam ab ortu. Ibi cùm fuerint commorati in dies xc. honorificè comiterque tractati, & ſacri crediti atq; appellati: porrò à ventis traijci eos deinceps. [L.] Cæterùm neminem iſtas incolere inſulas, niſi ipſos, & quos in coloniã mittant. Licere enim nauigio inde auehi, poſtquàm deo decimumtertium ritè ſacra fecerint. Pleroſque tamen malle ibi manere: quoſdam, quia adſueuerint: alios, quia citra laborem & occupationem vllam omnia abundè ſuppeditátur ad ſacrificia & chororum inſtructionem: & philoſophari perpetuò conceditur. Mirabilem eſſe enim inſulæ naturam, & lenitatem aeris ambientis. Quibuſdam etiam, cum auehi in animum induxiſſent, genium loci impedimento eſſe: oſtendentem eis tanquam familiaribus & amicis, non per ſomnia modò aut teſſeras, ſed palam viſui audituive ſe exhibentem. Ipſum enim Saturnum in profundo antro dormire, ibique contineri inter ſaxa auri formam referentia. nam ſomnum ei loco compedum eſſe à Ioue deſtinatum: & in vertice ſaxi eſſe aues, quæ aduolantes ei ambroſiã adferant. totam inſulam ſuaui fragrantia oppleri, quæ è ſaxo illo tanquam fonte diffundatur. Genios autem illos Saturni famulos eſſe atque adminiſtros, qui circa ipſum verſentur adſiduò, & tunc eius fuerint ſocij, cùm in homines ac deos regnum geſſit. Eos, vtpote ſuapte natura diuinos, multa vaticinari: maxima autem, & de ſummis rebus prædicere, dum ſomnia Saturni renunciant: huic enim in ſomnis obuerſari, quicquid Iupiter meditetur. Tum illa Titanica, eſſe aſſurrectionem & motus animæ in ipſo, omninò ſomnus * & regia illa ac diuina facultas ipſa ſeorſim pura atque incontaminata exſiſtat. [LI.] Huc ergo delatus, vt ipſe narrabat, hoſpes, deumque per ocium demeritus, aſtrologiæ tantam parauerat ſibi peritiam, quantam geometria fretus aliquis & longiſſimè procedens adipiſceretur: de reliquis partib. philoſophiæ naturalẽ amplexus, cupiditate quandam & deſiderio captus fuit ſpectandæ magnæ inſulæ iſtius, ſic n. noſtram illi continentẽ nominant. Ergo circũactis xxx. annis, cũ ſucceſſores

veniſſent domo, ſalutatis amicis auectus eſt, modico alioquin apparatu, ſed qui ingens viaticum in aureis poculis ſecum portaret. Quæ ei euenerint, per quos homines iter fecerit, vt ſacras in literas inciderit, vt omnis generis ſacris initiatus fuerit, recenſere non eſt vnius diei opera: quomodo ille nobis retulit, ſingula accuratè commemorans. Quæ verò ad præſentem pertinent diſputationem, audite. * Cum Carthagine permultum temporis extraxiſſet, quod ea vrbs apud nos poſt deletam veterem in magno eſt honore: inuenit membranas quaſdam ſacras humi abditas, dudum ætatem clam exportatas & latentes. Ac dixit de ijs qui in deorum habentur numero, præcipuam venerationem Lunæ deberi, vt quæ plurimum iuris in vitam noſtram haberet: meque vt eam ſtudioſius quàm alia numina colerem, hortatus eſt. [LII.] Hæc ego cum mirarer, & planius mihi explicari cuperem: Multa, inquit, ô Sylla, de dijs apud Græcos, non omnia tamen rectè dicuntur. Quale initio ſtatim hoc occurrit, quod Cererẽ & Proſerpinam rectè nominantes, non rectè ſimul, & circa eundem locum verſari ambas cenſent. Ceres enim in terra eſt, & terreſtrium effectorum poteſtate prædita: Proſerpina in Luna eſt, & rebus præeſt Lunaribus. Perſephones verò nomen & Cores, quod eſt puellæ, apud eos qui in Luna ſunt gerit Proſerpina: illud quia lucifera ſit: hoc, quod etiam pupilla oculi ita Græcis appellatur, quia viſa res in ea conſpiciatur haud ſecus quàm Sol & Luna. Atque ijs quoque de erroribus Proſerpinæ, vtque fuerit a Cerere quæſita fabulis veri aliquid ineſt. nam ſeſe inuicem deſiderant diſiunctæ: & in vmbra ſe mutuò ſæpe complectuntur. Et quod Proſerpina modò in cœlo & lumine, modò in tenebris & nocte dicitur eſſe. id mendacium non eſt: neq; tempus errori anſam ſuo præbuit numero. Non enim ſex menſes, ſed ferè ſex menſes videmus eam à terra tanquam à matre ſub vmbra detineri. idque raro, cum quinto poſt menſe adueniat. Nam impoſſibile eſt vt Plutonem relinquat, cuius eſt. quod & Homerus occultè quidem, ſed non ineptè ſignificauit:

Elyſium in campum, quà terra terminus exſtat,
Te ducent ſuperi.

vbi enim vmbra deſinit ingruere, eum terminum & finem terræ poſuit. In illum verò campum nemo improbus aut impurus venit: boni poſt mortem eò delati, facillimam quidem, non tamen beatam aut diuinam vitam agunt vſque ad ſecundam mortem. [LIII.] Quæ verò ô Sylla hæc eſt? aiebam. Tum ille: Noli, inquit, de his quærere: ſum enim ipſe narraturus. Hominem plerique compoſitum ſentiunt, rectè hoc, non rectè, quòd è duabus tantũ partibus conſtare putant: ſcilicet mentem partem quodammodo animæ eſſe opinantes. Etenim mens tanto eſt præſtantior quàm

Animarũ poſt mortẽ ſtatus.

anima

anima ac diuinior, quanto anima præſtat corpori. Facit autem coitus animæ rationem eorum, quorum alterum voluptatis & doloris eſt principium, alterum virtutis & vitij. His tribus compactis, terra corpus, animam Luna, mentem Sol creando homini præbuit. * ſicut igitur Lunæ ſplendorem. Mors autem, quam obimus, alia ex tribus duo facit hominem, alia vnum è duobus. & alter eſt in Cereris * in ipſa conficere & mortuos Athenienſes demetreos, hoc eſt, Cereales, dixerunt. antiquitus autem in Luna * Proſerpinæ *. & huius quidem contubernalis eſt Mercurius terreſtris, illius cœleſti. Soluit autem ipſa celeriter, ac vi animam a corpore: mentem ab anima leniter & longo temporis decurſu Proſerpina. ideoque vnigenita appellatur: vnica enim fit hominis melior pars, ab ea ſecreta. Euenit autem ſic ſecundum naturam vtrunque. [LIV.] Omnis anima, ſiue prædita ſiue carens mente, vbi primum è corpore exijt, fati lege ad tempus vagatur ea in regione quæ terram & Lunam interiacet. Verùm non idem eſt omnibus tempus præſcriptum. Impiæ enim & intemperantes pœnas flagitiorum luunt, piæ certum tempus, quantum ad luſtrandum, & corporis vtpote malæ cauſæ polluriones abolendum ſufficit, in aeris puriſſima parte degunt, quam prata Ditis appellant. deinde veluti ab exſulio in patriam reductæ, gaudium deguſtant, quale maximè percipiunt qui ſacris initiantur, trepidatione ac luani ſpe permixtum. Multas enim extrudit, æſtuandoque proijcit, iam iam Lunam ſubire affectantes: nonnullas etiam quæ iam eò peruenerint, ſubuerſas vident tanquam in profundũ deuolui. Quæ autem ſurſum euaſerunt, ac firmiter ſunt collocatæ, primum, vt ſolenni certamine victores coronantur pennis, quæ conſtantiæ dicuntur: quia animæ vim brutam, & moribus vagis obnoxiam in vita rationi obſequentem compoſitamq; habuerint. Deinde viſus eorum radijs eſt ſimilis. Circa animam autem ſurſum ſubleuatam, ſicut heic quod circa Lunam eſt æthere: & ab eo vim quandam roburque accipiunt vt ferrum candens aquæ immerſum. quod enim rarum adhuc eſt & diffuſum, roboratur fitque ſtabile & pellucidum: ita vt à quauis exhalatione nutriatur. Et præclarè dixit Heraclitus, Animas in Orco odorari. *Luna ſubſtantia.* Conſpiciunt autem primùm ipſius Lunæ magnitudinem & pulchritudinem ac naturam; non ſimplicem aut ſinceram eam, ſed aliquid è terra & ſtella contemperatum. Sicut enim terra ſpiritu mixta & humore mollis eſt facta, & ſanguis carni admixtus ſenſum præbet: ita æther aiunt Lunam profundè permixtam, ſimul & animatam eſſe ac fecundam, & grauitatis leuitatiſque æqualia momenta habere. Nam ipſum quoque mundum ex ijs quæ ſurſum, & ijs quæ deorſum feruntur natura contemperatum, ab omni mutatione loci eſſe liberum. [LV.] Hæc etiam Xenocrates

xxx 3 diuina

diuina quadam ratiocinatione videtur deprehendiſſe, à Platone ſumpto principio. Plato enim eſt, qui ſtellarum quoque vnam quamlibet ex terra & igni concinnatam pronunciauit per intermedias naturas proportionę datas. nihil enim ſentiri, cui nihil terræ & luminis ſit admixtum. Xenocrates autem ſtellas & Solem ex igne ait & primo denſo compoſitas. Lunam a. ex ſecundo denſo & peculiari aere, terram ex aqua, igni, & tertio denſo. omninò a. neq; denſum ipſum per ſe, neq; rarum eſſe capax animæ. Atque hæc quidem de ſubſtantia Lunæ. Latitudinem autem eius & magnitudinem non quantam geometriæ dicunt, ſed multis modis maiorem. dimetitur autem vmbram paululùm ſuis magnitudinibus, non ob paruitatem, ſed calidiſſimè motum concitat, vt celeriter perambulet vmbroſum locum, ſimul efferens animas bonorum feſtinantes & vociferantes. nam cùm in vmbra ſunt, exaudire deſinunt harmoniam cœli: ſimul etiam animæ quæ infra ſunt ſupplicia luentium tunc per vmbram lamentantes & conclamantes adferuntur. Ideò in defectibus plerique ſolent æra pulſare, ac ſonitum fragoremque aduerſus animas edere. Terret eas etiam ea quæ dicitur facies quando propius accedunt, horrenda eis & terribilis apparens. Non eſt autem talis. Sed ſicut noſtra terra ſinus habet profundos ac magnos, quorũ vnus per columnas Herculis hac ad nos infunditur, alter foris eſt maris Caſpij ac rubri: ſic in Luna etiam cauernæ ſunt & profundæ. Cauernarum eius maximam penetralia Hecates vocant, vbi animæ eorum quæ iam natæ egerunt aut paſſæ ſunt, rationem reddunt ac pœnas dant ſumuntque. duæ aliæ longæ dicuntur, quia per eas tranſmittuntur animæ, alias à Luna verſus cœlum, alias verſus terram. appellantur autem partes Lunæ cœlo obuerſæ Elyſius campus: huc pertinentes, Proſerpinæ & Antichthonis, id eſt, terræ oppoſitæ. [LVI.] Non ſemper autem in Luna morantur genij, ſed huc deſcendunt vt oracula procurent, & ſupremis adſint orgijs atque ſacrificijs, puniunt flagitia, ſalutareſque in bellis & mari adfulgẽt. Quod ſi quid horum non rectè gerant, ſed pro libidine, aut iniuſta gratia vel odio; pœnas pendunt. detruduntur enim rurſus in terram, & cum corporibus humanis conflictantur. E meliorum geniorum cenſu Saturnus ac qui cum eo fuere ſe dixerunt eſſe, & antiquitus in Creta Idæi dactyli, in Phrygia Corybantes, & apud Lebadiam Bœotiæ Trophoniadæ, atque innumeri alij paſſim per orbem terrarum; quorum ſacra, honores, & nomina etiamnum manent: facultates quorundam optimam nactæ mutationem aliò tranſiuerunt. Nanciſcuntur autem alij prius, alij poſterius, mente ab animo ſecreta. ſecernitur verò amore ſolatis imaginis, per quã effulget id quod expetendum, pulcrum, diuinum, beatumque eſt bonum, quod omnis natura, ſed alia alio modo, appetit. Nam i-

ipſam

pſam quoque Lunam amore Solis adſiduo reuolui & cum eo coire, ac fecunditatem ab eo captare. Animæ porrò natura ad Lunam deficit, veluti veſtigia quædam vitæ & ſomnia reſeruans, ac de hac rectè iſtud dictum exiſtimato,

Aſt anima, vt ſomnus, pernicibus auolat alis.

non enim ſtatim atque à corpore ſoluta eſt hoc facit, ſed poſtmodò, quando deſerta & ſola eſt, mente ſeparata. [LVII.] Et Homerus de omnibus quæ dixit, maximè ſecundum deum videtur hæc pronunciaſſe:

Poſt hos Alcidæ mihi ſeſe obiecit imago:
Ipſe inter ſuperos etenim latum exigit æuum.

Nam vnuſquiſque noſtrûm ipſe bono eſt animo: neque timor, neque cupiditas, vt neque caro, neque humores, ſed quod cogitamus & intelligimus: & anima à mente effingitur, formatq; corpus & vndiquaque amplectitur, & ab eo formam ipſius ſibi imprimit: vt etiam diu ab vtroque ſeparata, ſimilitudinem tamen eius effigiemque retineat, & imago rectè dicatur. Horum autem, ſicut diximus, elementum eſt Luna, in quam animæ reſoluuntur, ſicut cadauera in terram. celeriter quidem caſtæ quæ ocium & philoſphicam fuerunt amplexæ vitam. quæ dimiſſæ à mente, à moribus ad nihil porrò vtentes euaneſcunt. at verò animæ ambitioſorum, rebus gerendis, & amori corporum deditorum, itemque iracundorum aliæ veluti in ſomno recordatione rerum in vita geſtarum reminiſcentia tanquam ſomnijs vtuntur, vt Endymionis anima. poſtquàm autem eas inconſtantia & mobilitas exturbat, trahitque à Luna ad alium ortum, non ſinit * ſed reuocat & demulcet. Exiguum enim aut placidum aut conſtans nullum eſt opus, quando abſque mente vis quæ varijs exagitatur motibus corpus arripit. Tityi quidem, Typhones, & is Typho qui Delphis occupatis oraculum vi & libidine ſua conturbauit, a numero iſtarum erant animarum, mentis expertes, ac tantum vagis incitati cupiditatibus. [LVIII.] Aliquanto poſt tempore eas quoque animas in ſe recepit Luna, atque compoſuit. Deinde mẽtem rurſus adſeminante Sole, vitali eam vi excipiens, nouas facit animas: tertio loco terra corpus ſuppeditat. nihil enim hæc poſt mortem dat, quæ ad generationem accipit. Sol autem accipit quidem nihil: recipit autem mentem quam dat. Luna & accipit, & dat, & componit, & diuidit, alia atque alia facultate: Lucina, cùm componit: Diana cùm diuidit dicta. Et de tribus Parcis Atropos circa Solem collocata, initium ortus præbet: Clotho circa Lunam vecta colligat & miſcet: vltima Lacheſis terram contingit, eique plurimum fortunæ eſt admixtum. Quod enim animæ eſt expers, id ſui iuris non eſt, ſed alteri ſe afficiendum præbet: mens imperium obtinet, neq; aliunde afficitur: mixtũ eſt quippiã

& medium anima. ſicut Luna etiam ex ſuperis & inferis mixta à deo eſt, hanc ad Solem habens rationem, quam terra ad Lunam. Hæc, aiebat Sylla, ego audiui narrante hoſpite. ei autem expoſuerunt Saturni famuli atque cubicularij, vt quidem ipſe referebat. Vos, Lampria, veſtro arbitratu ſermonem hunc in quam lubebit partem accipietis.

PLVTARCHI COMMENTARIVS, cur nunc Pythia non reddat oracula carmine.

[I.] BASILOCLES. Hoſpitem, Philine, per donaria deducēdo rem in profundam protraxiſtis veſperam. Ego quidē vos exſpectando defatigatus ſum. PHILINVS. Etenim, Baſilocles, tardè inceſſimus, interim ſeminantes ac metentes ſermones, qui Spartorum illorum in morem bellicoſi & infenſi ſubinde nobis ambulantibus ſuppullulabant. BAS. Ergo aliquis alius eorum qui interfuere nobis compellandus eſt, aut tu nobis gratificaberis iſthæc narrando, quinam fuerint, & quorum ſermones? PHIL. Mea eſt hæc, ô Baſilocles, opera. nam reliquorum in nullum facilè incides in vrbe. vidi enim pleroſque rurſus in Corycium cum hoſpite & Lycuriam vnà ire. * adeò ſpectandi, & nimis quàm amicitiæ ſtudioſus eſt hoſpes. magis etiam diſcendi litterarumque cupidus. Neque tamen hæc maximè admirationem merentur: ſed manſuetudo peruenuſta, & in dubitando ac repugnando acumen, adque reſpondendum facilitas ab omni remota contumacia. vt etiam primo congreſſu diceres, Proles boni parentis. Noſti enim Diogenianum optimum virum? BAS. Ipſe quidem, Philine, eum non vidi. multi autem diuerſa de adoleſcente narrant Sed quodnam aliud initium habuerunt ſermones, qua occaſione orti. [II.] PHIL. More ſuo interpretes ſacrorū agebant, nulla noſtrum habita ratione, qui orabamus vt in pauca cōtraherent enarrationem, & pleraſq; inſcriptionum præterirent. Hoſpitem verò forma & artificium ſtatuarū mediocriter mouebāt, qui (vt apparebat, multa præclara opera ſpectauiſſet. Miratus

Æris color. a. fuit æris floridum colorem, non ſitui aut ærugini ſimilem, ſed cyani tinctura rutilantem, ita vt etiam aliquid ad nauim rectores ſplendoris emitteret. ab his n. ſpectare orſus eſt, cùm foret marinæ eorum ſtatuæ colore ac profundum referente eſſent poſitæ. Numnam, aiebat, temperatione quadam & medicatione æris priſcis opifices vſi ſunt? nam Corinthium quidem æs non ars, ſed caſus tam elegante donauit colore, igne domum haurientc

in

in qua aliquid auri & argenti, plurimum verò æris repoſitum erat: quibus confuſis & in vnam conflatis maſſam, à maiore copia æris nomen impoſitum eſt. [III.] Tum Theo ſubijciens: Nos, inquit, aliam rationem callidiorem inaudiuimus. Fabrum quendam ærarium Corinthi incidiſſe in capſam multo auro repletam, & cùm metueret ne palam fieret hoc, paulatim aurum abſcidiſſe & æri ſenſim permiſcuiſſe, idque mirabili contemperatum modo colorem pulcrum fuiſſe adeptum, magnoque idcircò venditum precio. Verùm & hoc & illud, Fabulæ ſunt. Apparet autem fuiſſe quandam mixturam & apparatum: ſicut & nunc argento aurum admiſcentes, peculiarem quendam & artificioſum, vt verò mihi videtur, vitioſum & minimè pulcrum pallorem faciunt. Quam ergo, aiebat Diogenianus, cauſam putas colori huic æris fuiſſe? Et Theo; Quando, inquit, de iis rebus quæ naturæ erunt atque ſunt, ignem puta, aerem, terram, & aquam, nihil aliud æri accidit quàm ſolus aer, ab hoc illud affici liquet, atque ob eius adſiduam præſentiam illud coloris diſcrimen conſequi. Aut hoc quidem * antequam naſceretur Theognis, vt eſt apud Comicum. Sed quanam aer natura præditus, qua facultate vtens contactu colorem hunc æri induxerit cupis ſcire? Aiente Diogeniano, & quidem, inquit, ego quoque mi puer. Ergo communicata opera inquiramus. [IV.] Idque primum diſpiciamus, cur de omnibus humoribus oleum maximè ærugine oppleat. Non enim videtur ipſum æri eam inducere, cùm purum & impollutum ei aptetur. Nequaquam, aiebat adoleſcens: ſed alia videtur eſſe cauſa. ærugo enim oleo, quod tenue eſt & purum ac pellucidum, accedente maximè eluceſcit, cùm eam alij humores tegant. Tum Theo: Præclarè, inquit, mi puer: &* Conſidera autem ſodes etiam eam quæ ab Ariſtotele adfertur cauſa. Volo, inquit. Is ergo tradit æruginem reliquis humoribus incidentibus obſcurè elucere & diſſipari, quod ij ſint inæquales, neque partes vnà maneant: olei autem denſitate eam cohiberi atque colligi. Proinde ſi nos quoque tale aliquid ponere poſſumus, non planè nobis deerit huiuſce difficultatis explicatus. Vt ergo iuſſimus, veniamque dedimus, ita ferè is eſt locutus. Aer Delphicus craſſus eſt, continuus, & ob reflexionem ac reniſum à montibus vehemens, itemque mordax: quod teſtatur nutrimenti concoctio. Subiens itaque ſua tenuitate, æs penetrat, atque ex eo multam terreſtremque æruginem eruit: eamque rurſum ſua denſitate comprimit, * quæ non ſinit, vt ſubſidens præ multitudine effloreſcat, & in ſuperficie ſplendorem atque nitorem adipiſcatur. [V.] Hæc nobis probantibus, hoſpes aiebat ad reddendam rationem ſufficere alteram poſitionem. Nam tenuitas, dicebat, videbitur etiam ei quæ commemorata eſt aeris denſitati aduerſari. neque adſciſcitur neceſſario. I ſum enim à ſe ipſo inueteratum æs

exſpirat æruginem, quam denſitas continens atq; conſtringens, ob multitudinem adſpectui exhibet. Sub hæc Theo: Quid verò, inquit, obſtat, ô hoſpes, quin idem ſit & tenue & denſum. ſicut ſunt ſerica & byſſina texta. de quibus etiam Homerus dixit:

Lintea pexa, olea queis lentus defluit humor.

oſtendens accuratam texturæ ſubtilitatem, quę oleum non tranſmitteret, ſed id ob denſationem deflueret. Enimuerò non tantū ad æruginem foras eruendam vti aliquis poſſit argumento à tenuitate aeris petito: ſed & colorem ea videtur facere poſſe iucundiorem, quando cœruleo admiſcetur. [VI.] Secundum hæc ſilentio facto, rurſum enarratores ſacrorum oracula depromſerunt. Ibi cùm oraculum quoddam carmine editum recitaretur, de regno (niſi fallor) Ægonis Argiui: Diogenianus aiebat ſæpenumero ſe admiratum fuiſſe verſuum, quibus oracula exprimerentur, vilitatem atque vitia. Atqui Apollinem Muſarum ducem eſſe, & ad quem non minus eloquentiæ, quàm cantilenæ & vocis elegantia pertineret, & qui Homerum Heſiodumque longè antecelleret facundia. tamen pleraque oracula & contra metri leges, & vocabulorum prauitate peccare. Aderat vnà Serapio poëta, qui Athenis eò venerat. Is, putatis ergo, inquit, verſus iſtos Apollinis eſſe? Sinamus verò eos, vti dicitis, Homericis & Heſiodeis pulcritudine longè inferiores eſſe. an non vtemur iis vt optimè, & pulcerrimè compoſitis, corrigentes iudicium, quod de iis praua conſuetudine præoccupante fertur. [VII.] Sub hæc Boethus geometra. quem noſti iam in caſtra Epicuri tranſitum parare; Audiſtine, inquit, Pauſoni pictori quid contigerit? Non ſanè, aiebat Serapio. Atqui dignum eſt auditu, inquit Boethus. Conduxerat is pingendum equum qui ſeſe volutaret: pinxit currentem. & locatore iniquè id ferente, ridens tabulam inuertit, vt inferis ſurſum elatis partibus equus iam non currens, ſed volutans ſeſe videretur. Hoc ait Bio quibuſdam etiam orationibus accidere quando inuertuntur. * Itaque & oracula aliqui non dicent bene habere, quia deus eorum ſit autor: ſed dei non eſſe, quia ſint vitioſa. Illud enim incertum eſt: non elaborata eſſe oracula, vel te Serapio, iudice liquet. pangis enim carmina de rebus philoſophicis & ſeriis, facultate autem, elegantia, & apparatu dictionis magis ad Homerica atque Heſiodea accedentia, quàm ad verſus à Pythia editos. [VIII.] Tum Serapio, laboramus, inquit, aurium oculorumque morbo, adſueti ob luxum & molliciem ſuauiora quæ ſunt, pulcra appellare. Fortaſſe autem Pythiam quoque culpabimus. quod non canit iucundius quàm Glauce fidicina, neque vnguentis oblinitur, neque purpuram geſtat: ab aliis reprehendetur quibuſdam, quod non caſiam, ladanum, thus, ſed laurum & hordaceam ſuffit farinam. Non vides, aiebat, quanta ſit venuſtas Sapphico-

Carmina Pythia qualia.

tum

Prodigia.

rum carminum demulcentium auditores? at Sibylla furente ore, vt ait Heracletus, riſus, ornatus, & fuci expertia ſonans, dei beneficio vocem ad CIↃ annos continuat. Cadmum quoque Pindarus inquit è deo audiuiſſe non rectam muſicam, neque ſuauem, neque delicatum, neque cantu infracto. Voluptatem enim non admittit, quod integrum eſt & caſtum: ſed hic vnà cum voce projjcitur maxima eius pars, & (vt apparet) in aures hominum confluxit. [IX.] Hæc locuto Serapione Theo ſubridens, Serapio quidem, inquit, morem ſuum ſeruauit, vſusque eſt occaſione oblata contra voluptatem dicendi. Nos autem, Boethe, quod Pythici verſus Homericis ſunt deteriores, non cenſeamus Apollinis eſſe: ſed hoc initium motus ſubijciente, ſuo quanque antiſtitarũ modo concitari. Etenim ſi ſcribenda fuiſſent, non enuncianda oracula, non puto nos literas deo imputaturos fuiſſe ac reprehenſuros, quod elegantia regias non æquarent. Non enim dei eſt vox, non ſonus, non dictio, non metrum: ſed feminæ: ille duntaxat viſa ſuggerit, lumenq; in animo excitat ad videndum futura: talis eſt enim inſtinctus furorve diuinus. Vniuerſè autem, vt dicam, vos Epicurei vates (de quibus te quoque eſſe apparet) effugere non licet. Sed vitio datis priſcis antiſtitis, quod malis viſæ ſunt verſibus: itemque eas quæ hodie proſa oratione & quibuſvis vocabulis reſponſa dant, ne cogantur apud vos cauſam dicere propter mutilos elumbeſve verſus. Hìc Diogenianus; Noli, inquit, ludere obſecro, ſed hanc nobis difficultatem explica, communem omnium. nemo enim aliorum etiam eſt, qui non cauſam quærat, cur oraculum deſierit verſibus vti. At verò, ſubiiciebat Theo, rurſum mi adoleſcens videbimur malicia quadam enarratores ſuo munere defraudare. eos ergo ſine prius ſua agere, poſtea per ocium diſquires de iis quæ voles. Iam progreſſi peruenẽramus ad Hieronis tyranni ſtatuam. [X.] Et hoſpes quanquam reliqua omnia noſſet, tamen pro ſua facilitate auditorem ſe præbebat. verùm audiens ſupra ſtetiſſe æream Hieronis columnam, quæ ſponte ſua cecidiſſet ea die, qua Hiero Syracuſis mortem obiit, admirabatur. Ego ſimilium memoriam caſuum renouaui. qualis eſt, quod oculi è ſtatua Hieronis Spartani exciderunt antequam ille ad Leuctra occubuit, quod tum ſtellæ perierunt, quas de nauali pugna ad Ægoſpotamos dedicauerat Lyſander. quod ex ipſius ſtatua Lyſandri lapidea, tantum pullulauit ſylueſtris herbæ, vt faciem eius tegeret. quod ſub Sicilienſem Athenienſium calamitatem aureæ glandes de palma defluxerunt, & Palladij ſcutum corui roſtris tutuderunt. quod Cnidiorum corona quam Pharſaliæ ſaltatrici Philomelus Phocæorum tyrannus dono dedit, eam è Græcia in Italiam profectam Metaponti perdidit, ludentem apud fanum Apollinis. nam ad coronam impetu facto

adule-

Digitized by Google

adoleſcentes dum de auro inter ſe pugnant, mulierem diſcerpſerunt. [XI.] Ariſtoteles quidem, ſolum Homerum ait mouentia facere nomina, ob efficacitatem. Ego autem dicere auſim, quotquot hic ſunt donaria, maximè vnà cum diuina prouidentia ea moueri, eiuſque ſignificationem præbere: nullamque eorum partem inanem aut ſenſus vacuam eſſe, ſed repleta omnia diuinitate. Nimirum verò, aiebat Boethus. Non enim ſatis eſt deum quouis menſe in corpus includere mortale: niſi eum etiam cum omni lapide & ære confundamus. quaſi huiuſmodi euentuum non habeamus ſatis ſufficientem cauſam atque opificem Fortunam & caſum. Itane, aiebam ego, horum quoduis tibi fortuitæ rei & caſui videtur ſimile? & probabile putas atomos dilabi atque diſſolui & inclinare non ante, non poſt, ſed eo ipſo tempore quo is qui dedicauit aliquid vel bona vel aduerſa vſurus eſt fortuna? Et tibi quidem nunc prodeſt Epicurus, iis ſcilicet quæ dixit aut ſcripſit ante annos CCC? Deus autem niſi includat ſeipſum in omnia, omnibusque permiſceatur, non videtur tibi motus adfectioniſque principium rebus videre poſſe? Hæc ego reſpondebam Boetho.

De Sibylla. [XII.] Similia etiam de Sibyllinis. Nam cum adſtitiſſemus ad ſaxum curiæ vicinum, cui inſediſſe dicitur prima Sibylla cum eò ex Helicone veniſſet, à Muſis enutrita: (alii ad Maleonem aduenisse eam dicunt, filiam Lamiæ, quæ Neptuno nata fuit) Serapio mentionem fecit verſuum, in quibus ipſa ſeſe celebrans, vaticinandi finem ne morte quidem facturam ſe ait: ſed ſe in Luna circumire, mutatam in eam quæ dicitur in Luna apparere faciem: ſpiritum autem aeri contemperatum, ſemper omnia ſuo motu editurum: è corpore autem in terra mutato herbas ac materiem exſtituram, quibus ſacræ pecudes nutriantur varios colores, formas, & qualitates viſcerum habentes, vnde hominibus futura præmonſtrentur. Hæc cùm Boethus apertè derideret: Zous vt, inquit, hæc maximè fabularum videantur ſimilia, tamen vaticiniis teſtimonium ferunt multarum Græcarum vrbium excidia atque migrationes, multorum barbaricorum exercituum irruptiones, imperiorum euerſiones.

De oraculorum fide diſputatio.

Hæc verò quæ recens apud Cumas & Dicæarchiam acciderunt, nonne pridem Sibyllinis decantata carminibus tempus veluti debens perſoluit? eruptionem, inquam, montani ignis, feruorem maris, ſaxorum & maſſarum flagrantium venti vi eiectionem, tot tantarumque ſimul vrbium interitum, vt hodie qui ea loca accedunt, non poſſint cernere vbinā conditæ fuerint. [XIII.] Quem verò, aiebat Boethus, mi homo, effectum tempus non debet naturæ? quid non exſpectari poteſt euenturum terræ, mari, vrbibus, hominibus, quod qui prædicat futurum, non erret? Immò ferè non prædicere hoc, ſed dicere, aut potius iacere & diſſeminare verba principio carentia in infinitatem: quibus vagantibus

bus ſæpenumerò occurrat fortuna, vt caſu eueniat. Diuerſa enim ſunt hæc, puto: fieri id quod dictum eſt, & dici quod futurum ſit. & ſermo qui ea dicit quæ non ſunt, in ſeipſo vitioſus fruſtrà expectat fidem quam ei caſus conciliet: neque verò vtitur argumēto prædicendi, ſciens poſtquam dixit futurum, omnia ferente infinitate, & * bene coniiciens, quem optimum vatem prouerbium affirmat eſſe, inueſtiganti per probabilia atque indaganti futurum ſimilis eſt. Sibyllæ autem iſtæ & Bacchides tanquam in mare promiſcuè in tempus coniecerunt, & vt in buccam venit diſſeminauerunt nomina & verba omnis generis euentuum. quorū quædam cùm fortuitò euenerint, ſimiliter falſum eſt, quod nunc dicitur, etiam ſi poſtmodò verum fiat re contingente. [XIV.] Hæc locuto Boetho, Vera eſt, inquit Serapio, hæc ſententia de his quæ ita prædicuntur ſicut Boëthus dixit, indefinitè & incerto argumento: puta, ſi vicit imperator, cui prædicta fuit victoria, ſi vrbs deletur cui exſcidium prædictum eſt. Vbi autem non modò quid futurum ſit, ſed etiam quomodo, quando, qua occaſione, quo autore, prædicitur: non hoc eſt coniectatio fortaſſe futuri, ſed certò futuri prædictio. Tale eſt oraculum de claudicatione Ageſilai.

Sparta caue, quamuis aliè te gloria tollat,
Rex valida tibi det pedibus ne incommoda claudis.
Nam q; inſperatos cogeris ferre labores,
Peſtifer ſq; diu belli ſubſiſtere fluctus.

Et illud de inſula, quam ante Theram & Theraſiam edidit mare, deque bello Romanorum cum Philippo rege,

Sed quando Pœnos vinces Troiana propago,
Tunc incredibiles mortalibus euenient res.
Immenſa canum fulgebit tum mare flamma,
Fulminaq; ardentes per cærula vaſta procellas
Torquebunt, ſaxumq; ſimul: quod & inſula ſtabit
Firma loco, nulliq; hominum de nomine nota.
Tum quoq; præſtantem ſuperabunt deteriores
Vi propria freti, atq; inuicta robore dextra.

[XV.] Quod enim Romani breui temporis ſpacio Carthaginienſes ſubegerunt debellato Annibale, & ab iiſdem ac Ætolis Philippus prœlio victus eſt, ac tandem è profundo inſula erupit: cum multo igne & vndis bullientibus: hæc nemo dicere poteſt ſimul omnia fortuito caſu eueniſſe. Sed ordo prædictionem indicat. vt & hoc, quod Romanis ante annos fere 1c. prædictum eſt tempus, quo bellum aduerſus omnes ſimul gentes geſturi eſſent: quod factum eſt, bello aduerſus rebelles ſeruos ſuſcepto. In his verò nihil eſt incertum, nihil obſcurum, & cuius cauſa eſſet à Fortuna repetenda: ſed multa experientiæ pignora præbentur, quæ viam monſtrat, qua fatum incedit. Non enim puto quenquam dictu-

rum,

Digitized by Google

rum, quod cum his ſicut prædicta fuerunt, inciderit fortuitò. Alioquin etiam quid impedit alium, ſicut ſcripſit Epicurus ſuas ratas ſententias, Boethe * ſed fortuito caſu: ſic rebus inter ſe coincidentibus liber abſolutus eſt. Simul his dictis progreſſi ſumus.

Ranarum in palma ſymbolum.

[XVI.] Cùm autem in Corinthiorum domo ſpectaremus æream palmam, quæ ſola donariorum eſt reliqua, torno inſculptæ ad radicem ranæ & hydri, Diogeniano admirationem iniecerunt, atq; adeò nobis quoque. Non enim palma vt aliæ arbores paluſtris eſt aut aquæ amans planta: neq; Corinthiis cum ranis quicquam rei eſt, vt pro nota aut ſigno eius vrbis haberi debeant: quomodo Selinuntij quondam aureum apium (Selinum) dedicaſſe dicuntur, & Tenedij ſecurim, à cancris qui apud eos naſcuntur ad locum cui Aſterium nomen, ſoli in teſta formam ſecuris expreſſam geſtantes. Iam ipſi deo coruos, olores, lupos, accipitres, & quiduis potius quàm ranas acceptum eſſe cenſemus. Serapio ad hæc cum dixiſſet, innuiſſe opificem hoc, Solem naſci & ali ex humore & exhalationibus: ſiue Homerum is audiuiſſet ita loquentem:

Iam ſtagnum exoriens Phœbea relinquit amœnum
Lampas ———

ſiue Ægyptios vidiſſet orientem Solem exprimere picto puerulo, qui loto inſideret. [XVII.] Ridens ego; Quorſum, inquam, bone vir, denuò huc Stoam tu contrudis, ac diſputationi ſenſim inflammationes iſtas & exhalationes inſeris? non ſicut Theſſalæ mulieres Lunam & Solem cœlo deuocas, dum hinc à terra oriri & vegetari eos ais? Nam Plato quidem ipſum hominem appellauit plantam cœleſtem, quaſi à radice ſupernè capite erectum. Vos autem Empedoclem deridetis, qui dixiſſet Solem cùm in terra luminis reflexu cœleſtis extitiſſet, rurſus reſplendentem

Intrepido vultu cœli conuexa tueri.

& ipſi interim Solem facitis animal terra natum aut paluſtrem plantam, eumque ranarum patriæ & aquæ accenſeris. Verum hæc nos in Stoicam tragœdiam differamus. quæ verò artifices obiter præter inſtitutum fecerunt, nos quoq; obiter & aliud agẽtes examinemus. Sunt quidem in multis elegantes: ſed ineptias & curioſitatem non vbique euitant: ſicut ergo qui gallum ſuper manu Æſculapij pinxit, matutinum voluit ſignificare tempus, & Solis ortum appetentem: ita heic ranas aliquis poſſit vernæ tempeſtatis ſymbolum interpretari, quando Sol aëri dominari, & hyemem diſcutere incipit. ſiquidem de veſtra ſententia Sol & Apollo non duo dij, ſed vnus ſunt habendi. Tu verò, aiebat Serapio, non idem ſentis, ſed Apollinem à Sole alium eſſe cenſes? Omnino, inquam, ſicut Luna à Sole differt. verùm Luna neque ſæpe, neque omnibus Solem occultat. Sol autem ferè apud omnes homines vt ignoretur Apollo effecit, ſenſu intelligentiam auertens ab eo, quod eſt ad id

quod apparet. [XVIII.] Deinde Serapio ex enarratoribus quæſiuit, Cur domum non Cypſeli qui dedicauit, ſed Corinthiorũ nominent. Qui cum tacerent, quia (puto) cauſa quam redderent deſtituebantur, ipſe renidens: Quid verò, inquã, putamus iſtos iam ſcire aut meminiſſe, ſtupefactos planè noſtro de cœleſtibus rebus garritu? Ante quidem eos audiuimus dicere, tyrannide euerſa voluiſſe Corinthios & auream Piſç ſtatuam, & eum qui heic eſt theſaurum vrbi ſuæ tranſcribere. Atq; id Delphos, vt iuſtũ conceſſiſſe. Eleos, quod inuidiſſent eam ipſis gloriam, decreto Corinthiorum fuiſſe Iſthmia feſtiuitate prohibitos: quare poſtmodò nullus Eleorum Iſthmia certauit. Quod autem Molionidæ ab Hercule apud Cleonas ſunt occiſi, id nihil fecit ad excludendũ Eleos, quod nonnulli opinantur. contrà enim ipſis conueniebat arcere, ſi ea de cauſa Corinthios offendiſſent. Hæc ego tum dixi. [XIX.] Cùm autem Acanthiorum & Braſidæ theſaurum nobis tranſeuntibus nobis interpres locum monſtraret, in quo ferrei obeliſci Rhodopidis meretricis quondam fuerant ſiti: ſuccenſens Diogenianus; Fuit omninò, aiebat, eiuſdem ciuitatis Rhodopidi locum præbere, quod decimas ſuarum mercedum deponeret, & Æſopum eius conſeruum interficere. Et Serapio: Cur, inquit, iſthæc tu indignè fers? quin oculos attollis, & auream inter imperatores ac reges ſtantem Mneſaretam contemplaris, quam Crates aiebat trophæum de intemperantia Græcorum eſſe ſtatutam. Quam cùm vidiſſet adoleſcens, Atqui dicebat, de Phryna hoc Crates pronunciauerat. Næ reſpondebat Serapio. Mneſarete enim nomen fuit, ſed Phrynes cognomentum tulit ob pallorem. Multa autem nomina videmus ab cognominibus occultari. Alexandri quidem matrem Polyxenam, porrò Myrtalem, Olympiadem, & Stratonicam dictam perhibent. Eumetin quoque Corinthiam plerique à patre Cleobulo Cleobulinam vocant. Herophilam Erythream fatidica quod eſſet, Sibyllam appellauerunt. Grammaticos quoque audies Ledam Nemeſis, Oreſtem Achæi nomine adficiẽtes, ſed quomodo tu cenſes, (Theonem adſpiciens hæc dicebat) hoc de Phryna crimen poſſe dilui? [XX.] Ad hæc ſubridens Theo: Ita ſanè, inquit, vt prætereà etiam te culpem, qui leuiſſima Græcorum peccata inſecteris. Sicut enim Socrates in Callia id reprehendit, quod vnguento tantum inimicus, ſaltationes puerorum, in caput prouolutiones, oſcula, ſanniones videret æquo animo: ita tu planè mihi videris à templo arcere mulierculam non liberaliter forma & ætate ſua vſam: cùm autem videas cædium, bellorum deprædationumque primitiis ac decimis in orbem cingi deum, non indignari, non miſerari Græcos, pulcerrimorum donariorum turpiſſimas legens inſcriptiones haſce: BRASIDAS ET ACANTHII DE ATHENIENSIBVS, ATHENIENSES DE CORINTHIIS, PHOCEN-

Meretricũ honores.

Varia eiuſdem hominis nomina.

Phocenses de Theſſalis, Orneatæ de Sycioniis, Amphyctiones de Phocenſibus. Nimirum autem ſoli Praxiteli Crates ſuccenſuit, qui hoc ſuæ amaſiæ donum dediſſet. cùm laudare eum debuerit, quod aureis iſtis regibus appoſuit auream meretricem, diuitiis hoc exprobrans, quod nihil venerabile eis ineſt, nihil admirabile. Iuſtitiæ enim donaria, temperantiæ, magnanimitatis dedicare diis reges & principes conueniebat: non aureæ & luxurioſæ abundantiæ, quæ obtingit interdum etiam turpiſſimè viuentibus. [XXI.] Id verò non commemoras, aiebat alter interpretum, quod Crœſus heic etiam ancillæ ſuæ panem pinſentis auream ſtatuam poſuit? non quidem ille per luxuriam inſultans templo, ſed cauſam nactus iuſtam atque honeſtam. Traditum eſt enim Alyatten Crœſi patrem inducta filio nouerca alios ſuſtuliſſe liberos: nouercam Crœſo inſidiantem, venenum piſtrici dediſſe, ac iuſſiſſe, vt panem ex eo effictũ Crœſo daret. eam re clanculum Crœſo indicata, panem nouercæ pueris iſtum appoſuiſſe. Itaque Crœſum regno potitum, veluti teſte deo gratiam bonam mulieri retuliſſe, laudabili ſanè inſtituto. Itaque dignum eſt etiam vrbium, ſi qua ſunt talia donaria, ea venerari: quale in primis eſt Opuntiorum. Cum enim Phocenſium tyranni multa aureorum & argenteorum donariorum conflauiſſent, & ex ea maſſa cuſam monetam per vrbes diſperſiſſent, Opuntij tantum collegere, vt hydriam ex eo argenteam conficerent, eamque heic dedicauerunt. Ego autem Myrinæos quoque & Apolloniatas laudo, qui aureas meſſes huc miſerunt. magis etiam Eretrienſes ac Magnetas qui hominum primitiis deum donauerunt, vt frugum datorem, paternum, genitalem, ac humanum. Megarenſes autem culpo, quod ſoli fere deum heic haſtarum poſuerunt de pugna, qua poſt bellum Perſicum Athenienſes, qui vrbem ipſorum obtinebant, victos eiecerunt. Poſtea quidem temporis aureum deo plectrum dedicauerunt: obtemperantes, vt apparet, Scythino, qui ſic de lyra ſcripſit:

Crœſus ab ancilla ſeruatus.

* (beside "enſes ac Magnetas") * (beside "reum deo plectrum")

Concinnat hanc Apollo filius Iouis:
Formoſus, initia, fineſq; omnes continens,
Plectrumq; ſplendidum Solis radios habens.

[XXII.] Heic cum Serapio aggrederetur aliquid de iſtis dicere, hoſpes: Iucundum quidem, inquit, eſt huiuſmodi audire ſermones. me autem neceſſitas cogit primum propoſitum repoſcere de cauſa, cur Pythia deſierit heroico aliiſque carminibus oracula edere. Itaque ſi vobis eſt volentibus reliquum ſpectaculi in aliud reijcientibus tempus, huc adſideamus, eaque de re commentemur. Nam hæc potiſſimum ratio eſt, quæ oraculo fidem derogat, quod alterutrum horum videtur eſſe, aut Pythiam non accedere ad locum in quo numen eſt, aut ſpiritum prorſus exſtinctum eſſe,

& vim defeciſſe. Circumeuntes ergo conſedimus in meridianis ſedilibus templi, pone fanum Telluris: in aquam contuentes, vt ſtatim dixerit Boethus, ipſum locum hoſpitis dubitationi patrocinati. Erat enim ad laticum expirationem delubrum Muſarum, vnde & ad libationes aquam ſumebant, vt ait Simonides:

Vnde pollubris manuum latex pulcricomarum
Muſarum ſurſum hauritur.

ruſſuſque idem paululum exquiſitius, Cleionem vocans caſtam procuratricem, ait:

Malluuiorum optabilis, rara, & veſte carens aurea
Odorata ex ambroſiis aqua penetralibus.

[XXIII.] Non rectè ergo Eudoxus credidit iis, qui hanc aquam Stygis vocari dixerunt. Muſas verò vaticinio collocauerunt adſidentes, eiuſque cuſtodes ibi ad aquam & Telluris templum, cuius dicitur ipſum fuiſſe oraculum * numeris & carmine contentam diuinationem. Quidam etiam primum heroicum verſum ibi aiunt auditum:

Congerite huc pennam volucres & apes ſua mella.

* quando obnoxia Deo facta amiſit maieſtatem. Tum Serapio: æquiora, inquit, hæc Boethe, & Muſis magis congruentia. Non enim repugnandum eſt deo, neque ſimul cum vaticinio prouidētia & numen tolli debent: ſed quætendæ ſunt eorum, quæ aduerſari videntur, ſolutiones, interim pia & à maioribus ad nos propagata perſuaſio non eſt prodenda. Rectè dicis, inquam ego, optime Serapio. Nam philoſophiam quoq; non ideò pro deplorata habemus prorſus aut corrupta, quia antiquitus carmine ſuas ſentētias philoſophi proferebant, vt Orpheus, Heſiodus, Parmenides, Xenophanes, Empedocles, Thales: poſtea verò deſierunt verſibus vti, te demto: cuius opera rurſum in philoſophiam poetica ſe ingerit adoleſcentibus, claſſicum ingenuè canēs. Neque aſtrologiam contentiorem reddiderunt Ariſtarchus, Timocharis, Ariſtyllus, Hipparchus ſoluta oratione eam deſcribētes: cùm de ea ante carmine ſcripſiſſent Eudoxus, Heſiodus, Thales, ſi quidem is autor verè eſt eius, quæ ipſi inſcribitur, aſtrologiæ. Pindarus quoque de modo cantilenæ neglecto ſua ætate dubitare ſe fatetur, & mirari, quod * Non enim iniquum eſt aut abſurdum, cauſas quærere huiuſmodi mutationum: iniuſtum verò eſt, artes ipſas & facultates abolere, ſi quid in iis mutatum ſit. [XXIV.] Sub hæc Theo: Atqui iſthæc, inquit, magnas reuera mutationes & innouationes paſſa ſunt, oracula multa etiam dudum proſa oratione ſunt edita, ac de rebus ea haud leuibus. Lacedæmoniis, vt ſcribit Thucydides, de *Lib. I.*
bello contra Athenienſes oraculum ſcitantibus, deus victoriā pol- *Oracula ſo-*
licitus eſt, ſeq; vocatum & non vocatum auxilio futurum. Et Pau- *luta oratio-*
ſaniam ſi non reducerent argentea * collectum ire. Athenienſibus *ne edita.*

de expeditione in Siciliam conſulentibus mandauit, vt antiſtitam Mineruæ, quæ Erythris erat, ducerent. Ei nomen erat Heſychia, quod ſignificat quietem: & ceſſare ipſos ac quieſcere deus iubebat. Deinomeni Siculo de filiis oraculum percunctanti, reſpondit tres tyrannidem geſturos: cumq; ſubieciſſet Deinomenes, Quæ res ut mirum, Apollo domine, iis vertet male? Reſpondit deus, id quoque ſe ei dare ac promittere. ſcitis autem Gelonem aqua intercute, Hieronem calculo renum diuexatos tyrannidem geſſiſſe. Tertius Thraſybulus bellis ſeditionibuſque conflictatus, imperio, quod non diu tenuit, eiectus fuit. [XXVI] Procles Epidauri tyrannus cùm alios multos crudeliter neſarieque necauit: tum Timarchum, quem Athenis venientem cum pecunia hoſpitio comiter exceperat, interfecit, cadauerque eius ſtorea inuolutum in mare abiecit, vſus ad hæc Cleandri Æginetæ opera, aliis ignorantibus. Poſtea rebus ipſius conturbatis huc miſit Cleotimum fratrem arcanè conſulturum de exilio & migratione. Huic reſpondit deus: Fugam ſe eò & migrationem Procli concedere, quo ſis fictelem deponi ab Ægineta hoſpite iuſſiſſet, aut quo ceruus cornu abiicit. Intelligens itaque tyrannus, ſibi a deo imperari, vt vel in mare demergeret ſeipſum vel defoderet, (nam cerui cornua decidua ipſi in terram defodiendo tollunt e medio) paululum temporis expectauit: deinde rebus plane peſſum euntibus profugit. nacti autem eum amici Timarchi interfecerunt, cadauerque in mare proiecerunt. Quod verò maximum eſt, rhetræ illæ, ſecundum quas Lacedæmoniorum remp. Lycurgus compoſuit, ſoluta oratione ei datæ ſunt. Iam cùm Alyrins, Herodotus, Philochorus, & Iſter, qui maximè in id incubuerunt, vt carmine dicta oracula conſcriberent, oracula etiam proſa oratione edita retulerint: Theopompus, quo nemo hominum diligentius oraculi huius res ſcrutatus eſt, vehementer eos reprehendit, qui putarent iſtis temporibus Pythiam carmine non reſpondiſſe: & cum demonſtrare vellet ſuam deinde ſententiam, admodum pauca oracula potuit proferre: quia nimirum reliqua iam tum ſoluto ſermone ederentur.

[XXVI.] Nonnulla tamen hodieque carmine redduntur: quorum vnum cauſa etiam rem celebrem fecit. Eſt in Phocide templum Herculis mulierum oſoris, & ſtatutum vt ſacerdos toto anno mulieribus ſe abſtineat. itaque fere ſenibus id ſacerdotium committitur. Tamen paulò ante tempore adoleſcens non malus, & liberali ingenio, id munus occepit: puellam quandam tum amans. Is cum ab initio continens ſuique potens amaſiam fugeret, quodam tempore eam, cùm ad ipſum quieti poſt conuiuium & choreas deditum irrueret, confecit. Metuens ergo ſibi & turbatus, ad oraculum confugit, quæſiuitque an aliqua ſui peccati eſſet expiatio: hocque illi datum eſt oraculum: Omnia neceſſaria concedit Deus. Enim-

verò dans hoc aliquis, nihil ſine numeris hodie reſponderi, magis adhuc dubitauerit de priſcis temporibus, cùm aliquando ſoluta, interdum numeris adſtricta oratione ſara deus cecinerit. Sed neutrum, mi adoleſcens, à ratione eſt alienum, modò rectas & puras de deo habeamus opiniones: neque putemus ipſum eſſe qui olim carmina compoſuerit, & nunc Pythiæ oracula ſubiiciat, tanquam per laruas ipſe loquens. [XXVII.] Sed rurſum par eſt de his aliquid prolixius diſſerere ac percunctari. In præſentia paucis hæc in memoriam reuocemus, quod corpus inſtrumentis vtitur multis, corpore & eius membris animus, qui eſt inſtrumentum dei. Eſt autem virtus inſtrumenti, vt quàm maximè qua fert natura eius facultate imitetur vtentem ipſo, opuſque edat * notionis in ipſo potens: oſtendere autem nequit opifici purum, & motus erroriſque vacuum, ſed mixtum * Per ſe enim nobis ignotum eſt aliud autem & in alio apparens impletur eius natura. Ac ceram quidem mitto, aurum, argentum, æs, & quæ alia fingi poſſunt, excipientia vnam formam impreſſæ ſimilitudinis: aliud autem aliam differentiam imitando apponit. Et in ſpeculis planis ac cauis & circumſplendentibus ſimulacrorum ab vna forma innumeras effigies. ſunt * nihil neque ſpeciem magis, neque vt inſtrumentum vſurpari natura obſequentius poteſt, quam Luna. Hæc ſplendorem à Sole accipiens & igneum lumen, non ſimile ad nos demittit, ſed cum ipſa mixtum, colorem vimque diuerſa nanciſcitur. calor etiam prorſus diſcedit, & præ imbecillitate lumen deſerit. Puto autem intelligi id quod ab Heracleto eſt dictum, Regem cuius oraculum Delphicum eſt, neque dicere neque occultare, ſed ſignificare. [XXVIII.] His rectè dictis adiunge illud & conſidera, deum heic Pythia vti ad viſum, ad auditum, ſicut Sol vtitur Luna, demonſtrat per corpus mortale & animam* quietem ducere, non poteſt autem mouenti immobilem ſe præbere & ſibi conſtantem: ſed tanquam æſtu & fluctibus exagitatur ac conturbatur motibus qui in ipſa ſunt. Sicut enim vertigo corporum quæ circulo rotantur deorſum, non conſtanter obtinet, ſed circulo delata violenter, & natura deorſum vergentia turbidam quandam & incertam faciunt volutionem. ita qui enthuſiaſmus vocatur diuinus inſtinctus, videtur mixtio quædā eſſe duarum motionum, quarum altera ſecundum adfectionem, altera ſecundum naturam fit animi. Quando enim animæ expertibus corporibus & ſuo in ſtatu permanentibus contra eorum naturam vim hanc inferre non licet, vt ſi Kylindram moueas Sphæræ aut cubi in more, aut lyra pro tibia, buccina pro cithara vtaris: neque aliter ars vna quauis re vti poteſt quàm eius fert natura. multò minus animum motu ſuo ſeſe cientem, ac impetu & ratione præditum aliter quàm inſita ei vis aut habitus ferat,

Enthuſiaſmi qualis motus.

vſurpare poſſis: neque vllo pacto mens muſicæ exors muſicè, literarum rudis litteratè, indocta & inexercitata doctè mouebitur. [XXIX.] Teſtem habeo etiam heic Homerum, qui cum nihil ferè effici ſine deo ſcribat, tamen non facit deum omnibus ad omnia vtentem, ſed quolibet ad id, quod eius arti aut facultati congrueret. An non enim vides, mi Diogemane, aiebat, Mineruam cum perſuadere aliquid Achæis vult, Vlyſſem ad hoc excitare? cum fœdus confundere, Pandarum quærere? cum Troas in fugam vertere, ad Diomedem ſe conferre: quia nimirum Diomedes robuſtus erat & pugnax, Pandarus ſagittandi peritus & fatuus, Vlyſſes prudens & facundus. Non enim idem ſenſit Homerus cum Pindaro: ſi tamen Pandarus author huius eſt verſiculi,

Deo volente, ſaligno in vimine nauiges.

ſed intellexit aliarum naturarum eſſe facultates ad alias res: & ſuo quamq; moueri modo, quantumuis vnicum ſit, quod omnes mouet. Proinde ſicut rem gradiendo deſtinatam mouens non incitat ad volatum, neque blæſum ad liquidè loquendum, neque tenui voce hominem ad ſonorũ ſermonem: ſed Battium etiam propterea puto cum heic oraculum cõſuluiſſet, in Africam fuiſſe miſſum vt Cyrenam conderet, quia balbus homo & exili voce, ingenio ad regnum gerendum apto erat & ciuilis ac prudens. ſic Pythia hæc diſſerendi vt quiſquam hominum indiſerta, alioquin ingenua & vitæ honeſtè actæ, educata in domo pauperum ruſticorum, nihil ab arte aut alia experientia vel facultate ſecum ferens, in oraculum deſcendit. Sed ſicut Xenophon cenſet ſponſam ita debere in mariti domum venire, vt quàm minimum viderit, quam minimum audiuerit: ita hæc imperita & ignara tantum non omnium, & verè quod ad mentẽ attinet virgo ad deum accedit. [XXX.] Sed nos deum credimus erodiis, trochilis, & coruis vti, vt earum auium voce aliquid ſignificet, neque hoc poſtulamus, vt quia deorum nuncij & præcones ſunt, diſerto omnia ſermone enarrent. Pythiæ vocem & loquelam tanquam è ſcena volumus non inconditam, non ſimplicem, ſed cum numero, faſtu, figmentis, nominum tranſlationibus, & tibiæ cantu nobis offerri. Quid ergo de antiquis dicemus? Non vnum, puto, ſed multa. Primum enim ſicut diximus, pleraque illæ etiam ſoluta oratione pronunciauerunt. Deinde corporum quoque temperies & naturas illud tempus tulit ad poeſin procliuiores: quibus ſtatim ſtudium quoddam accidit & alacritas apparatuſque animi, & promtitudo gignitur, quæ leui extrinſecus principio & exhortatione facultatis imaginantis opus habeat, qua ſtatim trahantur ad carmen pangendum: non modò, vt Philinus inquit, aſtrologi & philoſophi, ſed et animi in vino copioſiore, aut animi adfectionibus grauioribus miſeratione aliqua aut gaudio oborto dilabuntur ad ſuaue ſonantem

vocem,

vocem, amatoriiſque carminibus & cantilenis libri & conuiuia ſunt repleta. [XXI.] Et quod Euripides ait, eum, qui ante à Muſis ſit alienus, muſicam ab Amore doceri, non hoc vult, facultatem poetices ac muſicæ ab Amore ingenerari: ſed inſitam ac ocioſè latentem excitari atque calefieri. Alioquin, hoſpes, dicendum eſt neminem hodie amare, ſed Cupidinem euanuiſſe: quia nemo verſibus & cantilenis iocoſis, vt ait Pindarus, iaculatur dulciſonos hymnos. Atqui abſurdum hoc eſt. Nam multi amores hominum inſiti animis ad muſicam ſegnibus & male compoſitis, vt tibia & lyra carent, loquaces tamen & feruidi haud minus ſunt quàm antiqui illi. Et nefas turpeque ſit dictu, amoris exſortem fuiſſe Academiam, ac Socratis & Platonis chorum: quorum ſermones licet legere amatorios, cùm carmina nulla reliquerint. Quid verò intereſt, vtrum dicas ſolam de mulieribus Sapphonem amori deditam fuiſſe, aut ſolam Sibyllam, & Ariſtonicam, aliaſque carmine ſortes quæ dixerunt, diuinas? Vinum quidem, vt aiebat Chæremon,

Bibentium contemperatur moribus:

at diuinandi furor, vt & amoris, vtitur ſubiecta ſibi facultate, & eo correptorum vnumquenque pro ipſius mouet ingenio. Enimuerò deum quoq; & Prouidentiam cōſiderantes, videbimus mutationem in melius eſſe factam. Vſus enim ſermonis, ſimilis videtur eſſe mutationi nomiſmatis: quorum vtrunque aliud alio tempore valens, tum probatur cùm notum eſt & vſitatum. *Oratio monetæ ſimilis.* [XXII.] Ac fuit ſanè tempus, cum pro nomiſmate ſermonis homines vterentur metris, carminibus, cantilenis, omnem hiſtoriam, omnē philoſophiam, omnes denique euentus & res grauiorem requirentes orationem, ad poeticam & muſicam applicantes. Non enim nunc tantum vix pauci intelligunt quæ tunc omnes percipiebant, gaudebantque ea cum cantarentur opiliones, aratores, & aucupes, vt Pindarus ait: ſed ob illius ætatis ad poeſin facilitatem pleriq; lyra & carmine caſtigabant aliorum mores, liberè loquebantur, hortabantur, fabulis & prouerbiis vtebantur: quin & laudes deorum, vota pæanes verſibus & carmini includebant, alij ob vim ingenij, alij propter conſuetudinem. [XXIII.] Itaq; vaticinationi etiā deus elegantiam & ornatum non inuidit, neque Muſas in honore alibi habitas hinc à ſuo tripode abegit: ſed adduxit potius, poeticas amplexus indoles, atque viſa ipſe ſubiiciens, & excitans alacrem facundiam, vt concinnam, & quæ in admiratione eſſet. Sed poſtquam vitæ vnà cum euentis & ingeniis facta mutatione, vſus ſuperuacaneis reiectis aureis ſeſe cincinnis exuit, & mollibus xyſtidibus, comam quoque luxuriantem detondit, ac cothurnum depoſuit, iamque homines frugalitate aduerſus luxum certare haud ineptè adſueuerunt, pluſque ornatus in ſimplici cultu ac tenui,

quam ſuperuacaneo & proteruo ponere: ibi tum orationis etiam ſimul mutato habitu hiſtoria à carmine tanquam vehiculo deſcendit, & maximè pedeſtri ſermone verum a fabulis ſecreuit philoſophia quoque perſpicuitatem & docendi vim iis quæ terrerent animos antiquiora ducens, ſoluto ſermone diſputationes ſuas inſtituit, & Pythiam Apollo deſinere iuſſit morem ſuum: ciues Delphicos ignicremorum, Spartanos anguiuororum, oreanorum vtros orempetarum fluuios nomine notantem. oraculiſquo detrahens carmina, obſcuras voces, ambages, perplexitatem, ita eam iuſſit conſulentibus reſponſa dare, vt leges cum ciuitatibus, reges cum populis, magiſtri cum diſcipulis loquuntur, ad euidentiam & probabilitatem ea accommodans. [XXIV.] Probè tenendum eſt deum, (vt ait Sophocles:)

Sapientibus per ambages fata eloqui,
Fatuis magiſtrum prorſus eſſe inutilem.

Illata oraculis perſpicuitate, fides etiam ſic mutauit cum aliis rebus: vt cùm antiquitus, quod inſolens rarumq; eſſet, planeq; obſcuritate & circuitionibus obductum, pleriſq; ſub opinione diuinitatis alicuius ... [illegible] venerarentur: poſtea apertè omnia & facile, ac ſine faſtu & figmentis diſcere cupientes, potius quæ oracula velabat incuſauerint. non tantum quia aduerſaretur intelligentiæ in vero percipiendo, obſcuritatem & vmbram dictis admiſcendo: ſed quod iam translationes & ænigmata atque ambiguitates, diuinationis quaſi quoſdam fucos, & effugium quibus eſſe tueretur, ſi quid ſecus eueniſſet, ſuſpecta haberent. Multos quoque audiuiſſes, qui dicerent poetas quoſdam etiamnum apud oraculum deſidere, qui voces exciperent, iiſq; ſubitò verſus & numeros tanquam vaſa quædam circumplicarent. Taceo quantum criminis oraculis attulerint Onomacriti illi, Prodotæ, & Kineſones, vt qui tragœdiam iis faſtumque ſuperuacaneum appoſuiſſent.* neq; adeſſe mutationes. [XXV.] Maximam poeſi infamiam parauerunt circumforanei iſti & circulatores, & ſcurræ magnæ Matris deorum ac Serapidis vagi: quorum alij ex tempore, alij ſorte quadam ex quibuſdam libellis oracula dabant, ſeruis & mulierculis, quas maximè numeri & nomina poetica mouerent. Quæ non minima fuit cauſa, cur poetica tanquam communem ſe quæ videretur præbere impoſtoribus & præſtigiatoribus ac falſis vatibus, tripode & veritate arceretur. Non itaque miror, ſi veteribus interdum opus fuit ambiguitate, circuitione, & obſcuritate quadam. Neque enim priuatus aliquis profectò de emendo mancipio oraculum conſulebat, aut de conducendo opere, ſed ciuitates admodum potentes, regeſque & tyranni nihil moderatum cogitantes deum interrogabant de rebus: quos irritare multa reſpondendo eorum voluntatibus aduerſa, non erat ex vſu eorum, qui oraculum

Antiqua oracula cur verſibus dicta.

cultum procurabant. Nam non obtemperat Euripidi deus legem hanc ferenti, Apollinem ſolum canere fata hominibus debere. Ergo cùm vtatur adminiſtris & vatibus mortalibus, quorum eum par eſt curam gerere & cuſtodire eos, ne deo ſacri à malis interficiantur hominibus: non vult veritatem opprimere, ſed eius explicationem poeſi peruertens velut ſplendorem variè reflexum, & in multas diffiſſum partes, duriciemque eius hoc pacto & rigorem aufert. Poterant etiam tyranni ignorari, & bella non præſentiri. his igitur circumdabat ſuſpicioſa verba & ambigua: quorum ſententia aliis ignota, conſulentes non falleret, ſi animum aduerterent. Stultiſſimus itaque eſt, qui calumniatur & culpat, quod rebus ita mutatis deus non quo ante, ſed alio nobis modo vult prodeſſe. [XXVI] Porrò autem nulla maior orationi a poetica vtilitas conciliatur, quam quod numeris illigata & comprehenſa facilius memoria tenentur ac ſeruantur. Antiquis verò multa opus fuit memoria, quibus multæ locorum notæ, tempora agendi, ſacra deorum tranſmarinorum, heroum reliquiæ occultæ, difficileſque inuentu, & longè à Græcia diſſitæ indicabantur. Nam in Chium & Cretinum & * Neſichum & Phalanthum, multoſque alios expeditionum duces, qui coacti ſunt ſignis quibuſdam vti in inueniendo loco ſedis & coloniæ conceſſo. Quidam etiam aberrauerunt, vt Battus. Huic enim dictum fuit, ciectum iri, ſi non eum occupaſſet locum in quem mittebatur. deinde rediit quiritans. & deus ſic reſpondens:

Vrbs pecoris diues Libya mea non venienti
Notior eſt tibi, quàm qui veni, per mihi multum
Admiranda tua eſt certè ſapientia viſa.

ſic eum denuo emiſit. Lyſander verò prorſus ignorans tumulum Orchalidem, qui & vulpium dicitur, & Hoplitam fluuium:

Terrigenamque draconem à tergo qui ſubit aſtu:

prœlio victus in illis locis interfectus eſt ab Inachione Haliartio, qui in ſcuto inſigne ferebat ſerpentem. Neque neceſſe eſt apud vos horum probè gnatos plura id genus retentu & memoratu difficilia oracula antiquis data recitare. [XXVII.] Res verò noſtræ ætatis de quibus conſulatur deus, ego quidem boni conſulo & probo. Altum enim ocium eſt, & firma pax, finis bellorum & errorum, nullæ ſeditiones, tyrannides nullæ, neque alij morbi aut mala Græciæ, quæ veluti multiplicibus medicamentis exquiſitiſque indigeant. Vbi autem nihil eſt varium, arcanum, arduum, ſed rebus vilibus & vulgaribus quæſtiones tanquam in ſchola proponuntur, An contrahendum matrimonium, an nauigandum, an fenerandum: & vbi maximæ ciuitatum interrogationes de frugum & pabuli prouentu, de valetudine: ibi carmina circumponere, & fingere verborum ambages & notas quæſtionibus

ſimplici & breui reſponſo opus habentibus, ambitioſi fuerit ſophiſtæ, qui oraculum gloriæ captandæ cauſa fuerit: Pythia autem cùm ipſa indole eſt generoſa: tum ſi deſcendit ad cortinam & cum deo eſt, amplius * quàm ipſa curet gloriam, & hominum vel laudes vel vituperationes. Ac fortaſſe nos quoque ſic debebamus eſſe affecti. Nunc veluti ſoliciti ne decus ter mille annorum locus amittat, & oraculum quaſi ſophiſtæ alicuius ſcholam deſe[illegible]ant nonnulli contemnentes, defendimus & cauſas rationeſque fingimus de iis rebus, quas neque ſcimus, neque ſcire nos conuenit: in cuſantesq; dictis conamur in aliam pertrahere ſententiam, quos miſſos facere potius debebamus. [XXVIII.] Etenim

Ante alios erit huic multo certè agrius ipſi.

qui ſic de iis ſentit, vt hæc in aditu ſcripta ſapientum dicta: Noris te ipſum, Ne quid nimis, probet, admireturque haud minimè ob breuitatem, quod ſolidam & compactam in exigua mole habent ſententiam: oracula autem culpet, quia breuiter, ſimpliciter, ac recta pleraque indicant. Ac talibus quidem ſapientum dictis idem vſu venit, quod in anguſtias contruſis fluminibus. non enim perſpici quit ſenſus, neque * Sed ſi conſideres quid ſcriptum ſit, & dictum de eis ab his qui ſingulorum ſcrutati ſunt ſententiam, non facilè vllas prolixiores inuenies diſputationes. Enimuerò vt lineam rectam mathematici vocant breuiſſimum ab vno ad alterum terminum ductum: ſic Pythiæ ſermo abſque vllo flexu, circuitu, am[illegible]iguitate, fraude, recta ad veritatem proficiſcens, quanquam de [illegible] fide cauſæ dictionem non poſſit detrectare, tamen falſi a nem[illegible]ne in hunc vſque diem conuicta eſt: ſed donariis bar[illegible]cis G[illegible]anicisque oraculum oppleuit. ædificiorum autem & Amphict[illegible]nicorum apparatuum elegantia videtis nimirum i[illegible] ſi pleraque ijs [illegible]iecta, quæ ante hac non erant, multa eorum quæ iam ruinam traherent & peſſum irent, refecta. [XXIX.] Sicut verò ar[illegible]ibus [illegible]ndis aliæ ſuppullulant: ita etiam iuxta D[illegible]lphos pubeſcit & a[illegible]ol[illegible]cit Pylea ob copiam eorum quæ heic ſunt fi[illegible]ur[illegible]m adep[illegible]qu[illegible] & ornatum templorum, curiarum, aquarumque lu[illegible] quanta mille ab annis præcedentibus non habuit. Equidem ad Galaxium Bœotiæ qui habitant, abundantia lactis ſenſeru[illegible] præſ[illegible]iam dei:

C[illegible]m la[illegible], ceu latices de fontibus, emanaret:
D[illegible] itaq; [illegible]lerent auide: tunc amphora & vtres,
Seria tum albo turgeret cuncta liquore,
Mulctraq; & è ligno diſtentas rumperet vrnas
[illegible]mor, nec vacuas ſuperarent vaſa per ædes.

Nobis autem Apollo ſplendidiora, meliora, & apertiora his ſigna præbuit, ex tanto qui præceſſit ſqualore, ſolitudine, & paupertie ad tantas copias, ſplendorem, honoremque nos euehens. Ego

ſanè

ſanè amo me ipſum eo nomine, quod ad has res factus ſum alacer & vtilis cum Polycrate & Petræo. amo autem eum qui nobis huius conditionis autor duxque fuit, & pleraque horum excogitauit atque adornauit. * Sed fieri non potuit, vt tam ingens mutatio tantillo temporis ſpacio accideret hominum induſtria, deo non præſente, & diuinitatem oraculo largiente. [XXX.] Verùm ſicut olim fuere, qui perplexitatem oraculorum obſcuritatemq; vituperarẽt: ita hodie etiam ſunt, qui nimiam calumnientur ſimplicitatem. admodum ipſi & iniuſtè & fatuè adfecto animo. Num pueri quando arcus cœleſtes, areas circa Solem aut Lunam, cometaſve vident: magis delectantur quàm Sole aut Luna conſpectis? Eodem modo hi ænigmata & allegorias mutatæ vaticinationis, quæ reflexionibus numinis ad mortalem & imaginantem vim animi conſtat, deſiderant: cuius quando cauſam non ſatis audiunt, abeunt deo culpam imputantes, non nobis neque ſibi ipſis: vt qui virium tantum non habeamus, vti noſtra ratione aſſequi dei cogitationem poſſimus.

PLVTARCHI ADVERSVS COlotem Liber.

I. COLOTES, quem Epicurus ſolebat Colotaram & Colotarium blandiendi cauſa diminuta voce appellare, librum edidit hac inſcriptione, Secundũ aliorum philoſophorum decreta ne viui quidem poſſe: eumque regi Ptolemæo dedicauit. Quæ verò nobis aduerſus Colotem diſputare ſubijt: exiſtimo te, Saturnine, cum voluptate lecturum, ſi perſcripſero: vt qui honeſtis rebus antiquitatisque ſtudio tenearis, hancque maximè regiam delectationem eſſe cenſeas, memoria complecti & in promptu habere, quantum eius fieri poteſt, veterem doctrinam. Nuper, cùm is liber recitaretur, vnus de ſocijs noſtris Ariſtodemus Ægienſis, quem noſti, ſecta Academicus, & nõ ferulam geſtans, quod aiunt, ſed ardentiſſimo inſtinctu Platonis orgia celebrans, neſcio quomodo præter morem ſuum ſilentium cùm tenuiſſet, & ad finem vſque modeſtè auditorem ſe præbuiſſet: abſoluta lectione, Agedum, inquit, quemnam huic opponemus pro philoſophicis propugnaturum? Non enim admodum probo Neſtorem, qui de ix. heroib. cum deberet præſtantiſſimũ deligere, fortunæ & ſorti rem commiſit. [II.] Atqui vides, aiebam, ipſum ſe ſortitioni præfeciſſe, vt prudentiſſimo homine eam moderante conficeretur, itaque

Exijt è galea sors explata Pelaſgis,
Aiacem prgnæ dedens Telamone creatum

Sed tamen quando tu deligere iubes.

Quonam diuini pacto obliuiſcar Vliſſis?

Vide ergo ac meditare, qua ratione hominem vlciſcaris. Atqui, aiebat Ariſtodemus, meminiſti Platonem, cum puero iraſceretur, non ipſum verbera ingeſſiſſe, ſed hoc Speuſippo mandauiſſe, quod ſe animo commoto eſſe diceret. Ita tu quoque nunc meo loco hominem tracta vt libet: ipſe enim iratus ſum. In eandem ſententiam alijs etiam exhortantibus. Dicendum ergo eſt, inquam. Vereor autem ne videar ipſe quoque maiore quam par eſt ſtudio aduerſus hunc librum contendere. Propterea quod quidam ruſticitate & ſcurrilitate atque petulantia nimia elatus, fœnum Socrati edendum obtulit, loco panis, cum nihil hic ſe ego ſcire pronūciaret: interrogauitq; cur cibum non in aurem, ſed in os imponeret. Sed fortaſſis hæc riſum alicui concitent, manſuetudinem & comitatem Socratis conſideranti.

Sed integro tam viro Græcorum exercitu,

id eſt, reliquis philoſophis, de quorum numero ſunt Democritus, Plato, Empedocles, Parmenides, Meliſſus, ita traductis tacere turpe eſt: ac præterea nefas etiam aliquid de ſumma pro illis dicendi libertate remittere, qui tantam philoſophiæ gloriam pararunt. [III.] Etenim vitam quidem nobis parentes deorum auxilio largiti ſunt. à philoſophis autem iuris & legum adiutricem doctrinam, & quæ cupiditates coerceat accipientes, bene nos viuere putamus. eſt autem bene viuere, amicè & ſocietati hominū conuenienter, temperanterque & iuſtè viuere. Atqui horum nihil nobis relinquunt, qui ſummum bonum circa ventrem eſſe clamant, & voluptate vndique reiecta vniuerſas virtutes ne retuſo quidē ære emerent. Vitioſa eſt etiam eorum de dijs & animo ratio: hunc enim perire diſſolutum, illos nullam rerum humanarum curam gerere aiunt. Alios philoſophos hi reprehendunt ſapientiæ nomine, quod vitam è medio tollant: illi eos, quod turpiter & belluino more viuere nos doceant. Atque hæc quidem paſſa ſunt per Epicuri diſputationes, & philoſophiam eius. Colotem autem voces quaſdam rerum inanes auellendo, & partes ſermonum ac fruſta affirmationis & intelligentiam fidemque cōciliantis rationis expertia contrahendo librum compoſuiſſe, quaſi torum quoddam aut tabulam monſtrorum, omnium optime vos noſtis, qui in manibus habetis ſcripta antiquorum. Mihi verò

Democritus defenditur.

videtur ſicut Lydius ille aperire aduerſus ſeipſum, non vnicam ianuam, ſed plurimis difficultatibus & maximis inuoluere Epicurum. Initium enim facit à Democrito, cui quidem præclaram & dignam

dignam perſoluit mercedem.[IV.]Et ſanè longo tempore Epicurus ſe Democriteum profeſſus eſt. quod & alij dicunt,& Leonteus vnus de ſummis Epicuri diſcipulis ad Lycophronem ſcribit, honorem haberi Democrito ab Epicuro, quia is primus rectam cognitionem attigerit, ac primus in principia naturæ inciderit, vnde vniuerſa tractatio Democritica appelletur. Metrodorus verò apertè de philoſophia dixit, Niſi præiuiſſet Democritus, Epicurum nunquam fuiſſe ad ſapientiam peruenturum. At verò ſi ſecundum Democriti decreta viui non poteſt, ridiculus Epicurus, qui ad non viuendum ducentem ſequatur. Huic primum id vitio dat, quod vnamquanque rem adſerens non magis talem quàm talem eſſe, vitam confuderit. Atqui tantum abeſt hoc vt ſenſerit Democritus, vt etiam Protagoram ſophiſtam hoc adfirmantem impugnauerit, ac multa & probabilia contra eum ſcripſerit. Quæ cùm ne per ſomnum quidem vidiſſet Colotes, lapſus eſt in verbis eius, quibus definit nō magis den eſſe quam meden: den nominans corpus, meden inane, quaſi hoc quoq; ſuam quandam naturam & ſubſtantiam haberet.[V.] Enimverò qui ſentiret nihil magis tale eſſe quam tale, Epicureum ſequeretur decretum, quo omnia ſenſus viſa vera ſtatuuntur eſſe. Nam ſi duobus dicentibus alteri auſterum eſſe vinum, altero dulce, neutrius ſenſus fallit: qui magis auſterum erit vinum quam dulce? quin & eodem lauacro vides vnum vt calido, alterum vt frigido vti: cum hic calidam, ille frigidam affundi iubeat. & ferunt Spartanam quandam mulierem acceſſiſſe ad Berenicem Deiotari vxorem, cumque inuicem appropinquaſſent, auerſas fuiſſe, quod vnguentum altera, altera butyrum olfaciens auerſaretur. Si ergo vna ſenſio non eſt verior quàm altera, conſentaneum eſt aquam non magis frigidam eſſe quàm calidam, & vnguentum butyro non melius olere, non deterius. nam qui aliud alij videri ait, is imprudens vtrunque affirmat eſſe. Illæ autem multorum ſermone tritæ concinnitates & proportiones meatuum in ſentiendi inſtrumentis, & multiplices ſeminum permixtiones, quæ omnibus ſaporibus, odoribus, coloribuſque inſperſa aiunt ſenſum mouere ad alias aliorum qualitates percipiendum: an non rectè eos adigunt ad dicendum, aliud alio non magis eſſe tale:[VI.] Etenim quando refellere hos volunt, qui ſenſus fallere ideò aiunt, quod vident diuerſe ab eadem re nos affici: docent confuſis atque permixtis ſimul omnibus, cùm natura ſit comparatum vt aliud alij quadret, non eſſe contactum aut apprehenſionem eiuſdem qualitatis, neq; a re ſubiecta oēs omnib. partib. eodem modo affici: ſed eas tantū vnicuiq; occurrere, ad quas ſenſum habet menſura reſpondente concinnatum. itaq; non rectè nos de eo certare rem eſſe albā aut non albam: dum noſtrum ſenſum volumus defendere, alienum impugnare.

Epicuri de ſenſibus opinio refellitur.

impugnare. nulli enim ſenſioni repugnandum eſſe, cùm quæuis aliquid apprehendat ex illa multiplici mixtura: quæuis id, quod ei eſt accommodatum & conueniens. neque de toto pronunciandum eſſe, cum partes duntaxat attingantur: neque putandum omnes debere eodem modo à re eadem affici, cùm alius alia eius vi & facultate afficiatur. Quærendumne iam eſt, quinam homines non magis hoc quam illud eſſe rebus inferant? certè, hi qui omnis generis qualitatum ſenſilium mixturam ſtatuant, * confuſionem qualis eſt muſti * * fatenturque ſuos canones perire ipſis, & omninò aboleri facultatem iudicandi, ſi vllum ſenſile ſincerum relinquerent, non vnumquodque multa facerent [VII] Vide iam, quæ de vini calore ſecum diſputantem Polyænum in conuiuio Epicurus facit. Dicente enim Polyæno, Negaſne Epicure vinum calefacere? ſubiecit quidam, Non vniuersè de vino pronũciari eſſe ei vim calefaciendi & paulò poſt videtur enim vniuersè non habere facultatem calefaciendi vinum: tantillum autem huncce calefacere poſſe dicemus. Rurſumque rationem reddens, colliſiones & diſſeminationes atomorum aliorumque admixtiones & adiunctiones cauſatus in vini cum corpore commixtione, hæc addit. Itaque vniuersè dicendum non eſt vinum eſſe vi calefaciendi præditum: ſed tantum vini huiuſmodi itaque affectam naturam calefacere poſſe, aut refrigerare. Inſunt enim in tali congerie etiam tales naturæ, è quibus frigus confici poſſit, ſi ita vſus ferat, vt alijs adiunctæ naturam frigefactionis præſtent. Vnde per errorem alij vinum vniuersè frigefaciens dixerunt, alij calefaciens. Sanè qui pleroſque errauiſſe ait, quod calefaciens id quod calefacit, frigefaciens id quod frigefacit cẽſuerunt: ipſe decipitur ſi non ſentit ex ſuis verbis hoc conſequi, niſi magis eſſe tale, quàm tale. [VIII.] Addit porrò, ſæpe vinum in corpus ita venire, vt neque calorem neque frigus inferentem vim ſecum adferat: ſed commota mole & facta corporum mutatione atomi quæ calorem inducunt aliquado (inquit) coeuntes ſua multitudine calorem & inflammationem corpori præbent: aliquando elapſæ frigus gignunt. Porrò autem his licet adijcere ea quæ habentur & dicuntur amara, dulcia, purgantia, ſoporifera, lucida, quorum nullum perfectam in ſeſe habere qualitatem & vim agendi potius quam patiendi vbi in corpora incidunt, ſed aliam in alijs nanciſci differentiam ac temperiem, haud obſcurè Colotes ſentit. Ipſe quidem Epicurus in ſecundo aduerſus Theophraſtum libro negans corporibus innaſci colores, ſed generari ſecundum quaſdam ordinationes & poſitus reſpectu viſus, hac ratione inquit corpus non magis effici coloris expers quàm coloratum. Supra autem in hanc ſententiam ſcripſerat. Cæterùm etiam abſque hac parte, neſcio quo pacto oporteat

Vinum an calidum.

De colorib.

teat iſta, quæ in tenebris ſunt, colorata dicere. Atqui ſæpenumerò aere tenebroſo circumfuſo, alij ſentiunt diſcrimen colorum, alij non ſentiunt ob viſus hebetudinem. deinde ingreſſi in domũ tenebricoſam, initio nullum colorem videmus: parua mora ibi facta, videmus. Ergo vnumquodque corpus dicemus non magis habere quam non habere colorem. Si autem color ex eorum eſt cenſu quæ aliò referuntur, albedo quoque reſpectu alterius albedo erit, & cœruleum. & ſi hæc, etiam amarum & dulce: fietque, vt de nulla non qualitate verè dicatur, eam non magis eſſe quam eſſe. talis enim erit quæuis, qualis eſt ſentientis affectio. Proinde cœno, in quo iacere ait eos qui res non magis hoc quam illud eſſe pronunciant, ſeſe & magiſtrum ſuum perfundit Colotes. [IX.] An verò hic tantum egregius ille

Al is mederi vult. ipſe vlceribus ſcatens?

Non profectò. Sed magis etiam in ſecunda reprehenſione imprudens cum Democrito Epicurum è vita exturbat. Quod enim ille dixit inſtituto hominum eſſe colorem, itemque dulcedinem & concretionem * atomos ait dici à Democrito ſenſibus. & qui perſeueret in hac ſententia, eamque ſequatur, non poſſe intelligere viuatne ipſe an ſit mortuus. Nihil habeo, quod contra hæc dicam. hoc autem poſſum affirmare, tam non poſſe à decretis Epicuri ea ſeparari, quàm ipſi figuram & grauitatem ab atomo negant diſiungi. Quid enim dicit Democritus? ſubſtantias multitudine infinita, diuiſionis & differentiæ, qualitatis quoque & affectionis expertes in vacuo ferri diſperſas. quæ ſi inuicem appropinquent, aut incidant, aut ſeſe complectantur, cõgeriem videri aliam ignem, aliam aquam, aliam plantam, aliam hominem. eſſe autem omnes atomos, quas ideas ſeu formas ipſe appellet, aliud nihil. Nam ex eo quod non eſt, nihil fieri. ex ijs quæ ſunt, nihil naſci, cùm ob ſoliditatem neque adfici poſſint atomi, neque mutari. vnde neque color ex carentibus colore neque natura aut anima, è qualitate nulla præditis omnemque adfectionem ſubterfugientibus exſiſtat. [X.] Reprehendendus ergo Democritus, non quod ſit ea confeſſus quæ principijs eueniunt: ſed quod principia poſuit, quibus iſthæc accidunt. Non enim debuit immutabilia ponere principia: aut his poſitis non ſentire aut tolli omnis generationem qualitatis: & negare hoc abſurdo conſpecto. Impudentiſſimè autem Epicurus ait, cum ponere principia eadem & negare inſtituto hominum calorem, ſaporem reliquaſque qualitates eſſe. Iam ſi negare hoc eſt, nonne fatetur eum facere tale aliquid, quale ipſe ſolet Epicurus? Etenim hic prouidentiam tollens, profitetur tamen pietatem ſe relinquere: & cùm voluptatis gratia amicitiam expetat, ob amicos tolerare grauiſſimos dolores: ponenſque infinitum eſſe Vniuerſum, ſuperiorem inferioremque locum

Democriti ortum rerũ negantu ſententia.

cum non negare. Equidem poculo accepto licet bibere quantum velis, reliquum omittere. At in diſputatione maxime tenenda memoria eſt ſapiens illud dictum, Quorum principia non ſunt neceſſaria, eorum fines neceſſarios eſſe. Quapropter hæc neceſſitas Epicuro incumbit, vt cum poſuerit, aut potius poſtulauerit, à Democrito ſuffuratus ſit atomos eſſe omnium principia rerum, idque decretum primis eius probabilibus exornauerit rationibus: ebibat etiam illud moleſtam, aut demonſtret quomodo qualitatis omnis expertia ſolo coitu omnigenas qualitates produxerint. Verbi gratia, calor quem nos vocamus, vnde venit, vnde incidit atomis, ſi neque conuenerunt calore præditæ, neque congreſſas aliquid calidas fecit. illud enim eſt qualitatem habentis, hoc ad recipiendum natura idonei: quorum vos neutrum atomis cõuenire dicitis, propterea quia interitus ſint expertes. [XI.] Quid ergo? an non Plato, inquies, etiam, atque Ariſtoteles & Xenocrates aurum ex non auro, lapidem ex non lapide, & reliqua omnia è quatuor primis & ſimplicibus naſci dicunt corporibus? Omninò. Verùm his ſtatim ad quamuis rem procreandam coeunt principia, magamque veluti ſtipem conferunt ſuas quodque qualitates: & vbi congreſſa ſunt cum ſiccis humida, cum frigidis calida, cum duris mollia, mouentia cum his quæ inuicem adficiuntur: facta mutatione per tota, diuerſam diuerſa contemperatione producunt formam. Atomus cùm ipſa ex ſeſe vacua eſt omnis genitalis facultatis, tum in aliam incidens, fragorem ob duriciem & rigiditatem, aliud nihil effecit. ſed feriunt & feriuntur motæ per omne tempus: & non modò nullum animal, nullam animam aut rem naturalem, ſed ne aceruum quidem aut numerum congerere poſſunt, adſiduò exagitatæ & diuulſæ. At Colotes tanquam cum indocto rege colloquens, rurſum Empedoclem inſectatur, quod is ita ſcripſiſſet:

Empedoclis de natura ſententia defenditur.

> *Nunc aliud dicam tibi. non mortalibus vllis*
> *Natura eſt: neque res crudeli morte abolentur.*
> *Mixtio ſed tantum, & rebus ſecretio mixtis*
> *Accidit: hoc homines naturam nomine dicunt.*

[XII.] Hæc ergo non video qui repugnent vitæ, ſi qui opinantur neque oriri id quod non eſt, neque interire quod eſt: ſed eorum quæ ſunt coitioni generationis, diſſipationi interitus nomen inditum. Nam id quidem apertè Empedocles oſtendit naturam ſe pro ortu poſuiſſe, cùm mortem ei opponit. Qui verò mixtioni ortus, interitus diſſolutioni tribuunt, ij ſi non viuunt, neque poſſunt viuere: quid hi aliud faciunt? Sanè Empedocles elementa glutinans & concinnans caloribus, molliciebus, humiditatibuſque mixtionem ijs & concretionem in vnum vtcunque tribuit. At qui immutabiles & omnis conſenſus vacuas atomos in vnum

cogunt

cogunt, ij nihil ex ipſis, ſed ipſarum crebros & continentes ictus faciunt. Etenim complexio diſſolutionem prohibens, magis intendit colliſionem: vt neque mixtio fiat, neque glutinatio, ſed tumultus & pugna, quam illi generationem dicunt. Quæ verò momento temporis nunc quidem abeunt ob reliſionem, nunc progrediuntur ictu languente, duplo amplius tempore à ſe abſunt inuicem, vt non contingant ſe, neque mutuò appropinquent: vt ne animæ expers quidem poſſit ab ijs effici quicquam. At verò ſenſus, anima, mens, intelligentia quomodo in inani exſiſtant & atomis: cum hæc neque pro ſe qualitatem habeant, neque coitu ſeſe afficiant mutentve inuicem: neque earum congreſſus contemperationem, mixturam aut coalitionem efficiat, ſed ictus & repulſas. Itaque his decretis vita tollitur, & animal eſſe negatur, inania, nulli affectioni obnoxia, qualitate carentia, mixtioniſque non capacia ponentium principia. [XIII.] Quomodo ergo relinquunt Epicurei naturam, animam, animal? Eo quo iuſiurandum preces, ſacrificia venerationem deorum: verbo ſcilicet, & ſimulando ac nominando ea, quæ ſuis principijs & decretis tollunt. Sic quidem id quod natum eſt naturam, & quod ortum eſt generationem vocant, vt qui translato vocabulo ligna rogum, & conſonantia corpora conſonantium dicunt. Iam vnde venit Colotæ in mentem, vt huiuſmodi voces Empedocli obijceret: quid defatigamus nos ipſos noſtri cauſa, & res alias appetimus, alias declinamus? quando neque ipſi ſumus, neque cum alijs viuentibus agimus? Enimverò, diceret aliquis, bono es animo, mi Colotarium, nemo vetat te pro te ipſo eſſe induſtrium, docens Colotis naturam nihil eſſe aliud quàm ipſum Colotem: neque te res gerere prohibet (res autem vobis ſunt voluptates) oſtendens non eſſe naturam placentarum, odorum, rei venereæ, eſſe autem placentas, vnguenta, mulieres. Nam neque grammaticus dicens vim Herculeam eſſe ipſum Herculem * neque qui conſonantias ac trabium proiecturas dicunt, ſonos eſſe trabes negant. quando etiam animam quidam & intelligentiam tollentes, neque ipſum viuere, neque intelligere videntur negare. [XIV.] Cæterum quando Epicurus dicit, Eorum quæ ſunt, natura eſt corpora & inane, ſicne accipiemus, vt naturā intelligamus aliquid eſſe præter ea quæ ſunt? aut vt ea quæ ſunt innuerit eſſe, nihil præterea? ſicut ſc. inanis naturam ipſum inane, atq; adeò vniuerſa Vniuerſi naturam ſolet appellare. Ac ſi quis quærat, Quid ais Epicure, hoc inane eſſe, illud inanis naturam? Omninò, dicet. & inſtituto hominum atq; vſu recepta eſt hæc nominum communicatio. Adſentior. Quid ergo aliud fecit Empedocles, docens naturam nihil eſſe ab eo quod naſcitur diuerſum, neq; mortem à moriente. Sed ſicut poetæ ſæpenumerò ſimulacra effingentes dicunt,

Aduerſus atomos.

Intus erant Lis, atque Tumultus, Perniciesque:

ſic ortum quendam & interitum vulgò tribuunt iis quæ naſcuntur aut diſſoluuntur. Tantum abfuit vt moueret res loco, & quæ ſenſui apparent repugnaret, vt ne vocem quidem vſitatam ſignificatione expulerit. ſed quantum illa erroris damnoſi rebus inferre poterat, id amoliens, rurſus conſuetũ vocabuli vſum reddidit in his verſibus:

Ergo vir mixtis apparet quando elementis,
Brutorum vel agreſte genus, frutice ſve videntur,
Aut volucres: naſci tunc hæc dicunt, & oriri:
Cùm ſecernuntur, mortem miſeram interitumque
Appellant.———

[XV.] Hos verſus quanquam adduxit Colotes ipſe, non tamen intellexit homines, feras, frutices, aues ab Empedocle non tolli, cùm ea dicat mixtione elementorum abſolui. Neque verò dum oſtendit vbi qui his concretionibus & ſecretionib. ortum quendam, & miſerum interitum mortemque imputant, à vero aberrent: ideò vetuit de re ipſa nos vocibus vſitatis loqui. Mihi profectò non hanc verborum translationem Empedocles voluiſſe videtur mutare, ſed (vt dictum eſt) de re ipſa ei controuerſiam fuiſſe cum ijs, qui ortum ex eo quod non eſſet naturæ vocabulo notabant. Idque hi maximè indicant verſus:

Stulta, & prolixas non admittentia curas
Pectora: qui ſperant exſiſtere poſſe, quod ante
Non fuit, aut nullam rem prorſum protinus ire.

Hi quidem verſus, eius ſunt qui alta voce inclamet auritis hominibus, non ſe ortum, ſed ex eo quod non ſit ortum negare: neque interitum, ſed eum interitum quo res in nihilum religatur. Nam ſi quis non ita inhumaniter, non etiam ita fatuè calumniari vellet, id quod ſequitur diuerſam in partem vituperare poſſet. dicente Empedocle:

Non animo prudens homo quod præſentiat vllus.
Dum viuunt (namq; hoc vitai nomine ſignant)
Sunt, & fortuna tum conflictantur vtraque.
Ante ortum nihil eſt homo, nec poſt funera quicquam.

Hæc enim non ſunt negantis eſſe eos qui nati ſunt & viuunt: ſed eius, qui cenſeat eſſe & eos qui nati nõdum ſunt, & qui iam mortem obiuerunt. [XVI.] Sed Colotes omninò hoc non obiecit. Dicit autem de ſententia Empedoclis nunquam nos ægrotaturos, nunquam ſaucios fore. At quomodo is, qui ante ac poſt vitam ait cuiuis bona & mala adeſſe, nõ hoc relinquit vt is afficiatur. Quorſum tandem, Colota, eſt non vulnerari, non in morbos incidere? Veſtrum, qui ex atomis & inani eſtis compacti, quorum neutri ſenſus ineſt. Neque hoc adeò eſt atrox. Sed id, quòd voluptatem

quoque

quoque vobis quod afferat non habetis: atomo vim efficientium non recipiente, inani ab his non patiente ſe affici. Sed quando Colotes deinceps vnà cum Democrito voluit defodere Parmenidem: ego autem huius cauſa præterita Empedocleam adduxi, vt magis conuenientia prioribus criminationibus: redeamus nunc ad Parmenidem. Dicit Colotes eũ turpia protuliſſe ſophiſmata. Atqui his Parmenides neque amicitiæ infamiam, neque ſtudio voluptatum ferociam adiecit, neque honeſto ſuam dignitatem qua per ſe ad ſui appetitum traheret ademit, neque de ijs receptas ſententias conturbauit. Neque video cur viuere nos prohibuerit eò, quia Vniuerſum vnum dixit eſſe. Etenim Epicurus quando vniuerſum dicit eſſe infinitum, ortus occaſuſque expers, itemque incrementi & decrementi: tanquam de vno diſſerit Vniuerſo. Ab initio autem tractationis cùm dixiſſet naturã rerum corpora eſſe & inane: veluti vnicam in duas diuiſit partes. quarum altera cùm re vera ſit nihil, à vobis autem appelletur intactile, vacuum, corporis expers: etiam vobis Vniuerſum eſt vnũ, niſi inanibus vti vocibus velitis de inani aduerſus antiquos vmbratilem committentes pugnam. [XVII.] Sed infinita me hercle numero corpora ſunt de Epicuri ſententia, & fit vnumquodque eorum quæ apparent ex ijs. Videte quas ortui rerum cauſas aſſignetis: infinitatem & inane: quorum hoc agendi & patiendi exſors, corpore etiam caret. illa ordinis rationiſque expers comprehendi nequit, ipſa ſeſe conturbans ac perimens, quia ob multitudinem definiri non poteſt. At verò Parmenides neque ignem ſuſtulit, neque aquam, neque præcipitium, neque vrbes, vt ait Colotes, in Europa & Aſia habitatas. qui etiam propter * mundum fecit: miſcenſque principia ſplendidum & tenebroſum, ex his & per hæc omnia quæ videntur conficit. Nam & de terra multa dixit, & de cœlo, Sole, Luna, ac ſideribus, ac hominũ procreatione: nihilque eorum quæ præcipua ſunt non diſtinctè deſcripſit, vtpote homo antiquus in phyſiologia, & qui propriam, non alienam conſcriberet philoſophiam. [XVIII.] Quoniam autem omnibus alijs, ipſo etiam Socrate prior ſenſit naturam habere opinione aliquid, aliquid mente comprehendendum: eſt autem opinabile iſtud inconſtans & varijs motionibus ac mutationibus obnoxium, & quod ob incrementa ac decrementa alium ad alia reſpectum habens non ſemper eodem modo ſenſum afficiat: intelligibile verò alia ſpecies, quod eſt, vt ipſe cecinit, *Parmenidis defenſio*

Æternum, integrum ſemperque quieſcens,

ſuique ſimile & conſtanter ſuam naturam conſeruans. heic vocabulis Calumniam ſtruens Colotes, ac de rebus ad verba trahens diſputationem, ſimpliciter ait, Parmenidem, quia vnum ens ponat, omnes res abolere. Ille verò neutram abolet naturã, ſed vtri-

que id quod ei conuenit tribuens, in forma Vnius & Entis ponit intelligibilem Ens quidem vt æternum & interitus [illegible] num autem ob ſimilitudinem ſui ipſius, & quia nullam [illegible] differentiam appellans. In forma porò inordinata & [illegible] ſante ſenſilem naturam collocat. Atque etiam videre licet [illegible] modo ea ſentiat iudicari.

Aut verum certa poteris cognoſcere mente,

nimirum intelligibilem & ſemper eodem modo habentem natu- ram attingente:

Siue hominum ſenſus, quibus haud tam certa fides eſt:

quod ſcilicet opiniones hominum verſantur ijs in rebus, quæ [illegible] innis generis mutationes, motus, inæqualitatelque admi[illegible] [XIX.] Et verò qui reliquiſſet opinionem & ſenſum Parmenides ſublato opinabili & ſenſili, dici non poteſt. Sed quia ei quod [illegible] rè eſt conuenit permanere in ſua natura, iſta autem [illegible] ſunt, modò non ſunt, ſemperque mutant ſuam natur[illegible] hæc aliam quam quæ ſemper eſt ſunt appellationem requ[illegible] hæc oratio, qua Ens vnum eſſe pronunciatur, non [illegible] iſta & ſenſilia, ſed oſtendit quid ab intelligibili natu[illegible] Quod diſcrimen plenius etiam in ideatũ tractatione [illegible] Colotæ anſam reprehendendi dedit. itaque deinceps etiam quid contra eum dixerit, videamus. Ac primum diligentia[illegible] & mul- plicem ſcientiam conſideremus huius ſcilicet philoſophi: qui Platonis ſententiam ſecutos eſſe ait Ariſtotelem Xenocratem, Theophraſtum, omneſque Peripateticos. Qua enim in pa[illegible] ræ non habitabilis ſcripſit librum ſuum, vt hac accuſatione [illegible] pta non liceat tibi iſtorum libros in manus ſumere, & lege[illegible] ſtotelis De cœlo & anima, Theophraſti aduerſus ph[illegible] pta, Heracleti Zoroaſtrem, de iis quæ ſunt apud [illegible], de dif- ficilibus naturæ quæſtionibus, Dicæarchi de anima: quib. in [illegible] bris hi de præcipuis & maximis philoſophiæ naturalis capi[illegible] Platonem continenter impugnant atque [illegible]uunt. [XX.] Et qui dem Peripateticorum reliquorum ſummus Strato, neque cum Ariſtotele ſentit multis de rebus, & de motu, mente, anima, or[illegible] contraria Platonicis defendit, denique mundum ipſum ani[illegible] eſſe negat, & naturalia comitari fortunæ, caſu initium motus [illegible] turæ præbente, itaq; hos porrò abſolui. Ideas a. Platonicas A[illegible] teles vbiq; inceſſens dictis in moralib. in naturalib. cõment[illegible] in ijs quæ exotericæ ſeu extraneæ vocantur diſputationib. v[illegible] eſt quibuſdam maiore contendendi, quam ſapientiæ ſtudio [illegible] feciſſe: vt qui ſibi propoſuiſſet philoſophiam Platonis contem[illegible] re, tantum abeſt vt eum fuerit ſecutus. Cuius ergo [illegible]euitatis [illegible] cùm ſententias iſtorum hominũ non addidiceris, falsò te ijs a[illegible] ſcribere quæ non probauerunt? cumque in animum induxe[illegible]

Peripateticorũ à Platone diſſenſio.

alios refellere, tua te manu contra te & inſcitiæ & temeritatis publicare indubitabile argumentum; conſentire dicentem cum Platone qui diſſident, & ſubſequi eum qui reclamant. Nimirum* autem Plato, inquis, temerè dixit equos ſub nobis equos eſſe, & homines: Quo tandem in commentario Platonis inuenit hoc Colotes? Nam nos quidem in omnibus legimus hominem hominem, equum equum, ignem ignem ipſius opinione ſtatui. vnde ēt opinabile vnumquodque horum appellat. [XXI.] Sed Colotes, vt in quo ne mica quidem philoſophiæ eſſet, pro vno & eodem accepit, Non eſſe hominem, & Hominem eſſe non Ens. At Platoni mirum in modum viſum eſt differre Non eſſe, & Non Ens eſſe. nempe illo penitus omnem tolli ſubſtantiam: hoc innui diuerſitatem participantis & participari. Hanc poſteriores in generis & formæ, ac communium quorundam & propriarum quæ dicuntur qualitatum differentiam duntaxat reiecerunt, neque progreſſi ſunt altius, cum in magis Logicas incidiſſent difficultates. Eſt autem participati ad participans ratio ea, quæ intercedit inter cauſam & materiam, exemplar & imaginem, facultatem & effectum. quo pacto maximè differunt id quod per ſe eſt ſemperque eodem modo habet, & id quod ab alio pendens ſibi nunquam conſtat: cum illud neque fuerit vnquam non Ens, neque futurum ſit, ideoq; omninò & reipſa Ens ſit: hoc neque illud ipſum quidem eſſe, quo ei contingit ab alio impertiri, firmum habeat: ſed eo ob imbecillitatem excidat. quippe materia circa formam labente, & multas affectiones mutationeſque in ſubſtantiæ imaginem, ita vt moueatur ac fluctuet, recipiente. [XXII.] Sicut ergo qui dicit Platonē non eſſe ſimulacrū Platonis, non negat ipſius ſenſū & eſſentiam ſimulacri: ſed oſtendit diſcrimen eius quod per ſe aliquid eſt ab eo quod eius reſpectu extitit. ſic neq; naturam, neq; vſum, neq; ſenſum hominum tollunt, qui communis cuiuſdam ſubſtatiæ participatione vnumquenque noſtrûm ſeorſum factum eſſe imaginem eius quod ſimilitudinem præbuit ortui pronunciant. Neq; enim qui ignem ait non eſſe candens ferrum, aut Lunā Solem, ſed (vt canit Parmenides.)

Nocte vagantem circa terram lucem alienam:

ideò ferri vſum, aut Lunæ naturam inficiatur. Sed ſi corpus eſſe, aut illuminatum neget: iam ſenſui repugnauerit, vt qui corpus animal, ortum ſenſumque non relinquat. Qui verò participatione iſta habere ſuam eſſentiam intelligit, ac quantum abſint ab his quæ ſemper ſunt, ipſiſque eſſentiam largiuntur: non is ſenſilia repudiat, ſed quid ſit intelligibile demōſtrat. neq; tollit eas affectiones, quæ nobis accidunt & ſenſu percipiuntur: ſed his firmiora & conſtantioris eſſe alia oſtendit naturæ, eo quòd neque oriantur neque intereant, neque perpetiantur quicquam: ac diſcrimen

Platonis Ens & non Ens. Theaeteto, Sophiſta & alibi.

illud ſubtilius verbis exprimere docet, vt alia Entia, a[illegible] appellent. Idque recentioribus etiam vſu venit. Multas e[illegible] magnas res Entis nomine dedignantur: vacuum, t[illegible]pus, [illegible] ſimpliciter genus dictorum, in quo & vera omnia [illegible] nim non eſſe Entia, ſed aliquid eſſe dicunt. iiſq[illegible] vt ex[illegible] tibus & ſubſiſtentibus in vita ac philoſophia perpetuò vtunt[illegible] [XXIII.] Cæterùm libenter ego ex iſto repr[illegible]henſore quæ[illegible], An non in ſuis ipſi hoc diſcrimen rebus c[illegible] vt a[illegible] ſubſtantiæ ſtabiles ſint atque immutab[illegible] mos ob vacuitatem perpeſſionum atque ſo[illegible] dit[illegible] dem in ſtatu perdurare: concre[illegible]a autem omnia [illegible] tabilia, oririque & interire, ſubinde innumer[illegible] lacris, alijſque, vt par eſt, ex ambiente influentibus & [illegible] explentibus, varietatem his mutationibus & ali[illegible] rie. cùm quidem etiam quæ in profundo con[illegible] nunquam deſinant moueri & tremula cōc[illegible]tione ad[illegible] feri, vt affirmant ipſi. Eſt ergo in rebus quid[illegible] ſitas ſubſtantiæ: ſed Epicu[illegible] Platone ſapientior o[illegible] Entia nominat: inane puta illud tactum fu[illegible] principia, res concretas. Eandem ſcilicet eſſ[illegible] piternis ac caducis, & confund[illegible] cum i[illegible] vacat, cum pereunte id quod perpet[illegible] & [illegible] ijs quorum natura aliter nunquam habere poteſt, ea qu[illegible] in motu & mutatione conſiſtit, & nunqu[illegible] ſimilia ma[illegible] Iam vt optimo iure in his dicatur Plato deliquiſſe: de[illegible] vocabulorum, mi homo, accuſandu[illegible] erat ab iſtis ce[illegible] ſcilicet loquentibus, & accuratius differentib[illegible]: non vt qu[illegible] perimeret, & vita no[illegible] expelleret, quando Entia & [illegible] dem modo quo ipſi appellat. [XXIV.] Sed iam ad Soc[illegible] bis eſt ſermo conuertendus. Hic ergo Colotes ſta[illegible]

Socrates defenditur.

quod dicitur, linea mo[illegible]it, cùmq; narraſſet Chærephont[illegible] phis oraculum attuliſſe de Socrate, o[illegible]ibus no[illegible] n[illegible] quitur: Ac Chærephontis quidem narrationem, vt plane [illegible] ſticam & præ faſtu odioſam omitto. Od[illegible] ergo Plato [illegible] alijs dicam, qui id oraculum in literas retulerit. Odioſior[illegible] Spartani, qui oraculum de Lycurgo in antiquiſſim[illegible] ſcriptum ſeruant. Sophiſtica verò fuit Themiſtoclis [illegible] qua Athenis cum perſuaſiſſet vt vrbe excederent, naual[illegible] deuicit barbaros. Importuni Græcarum legum conditores, [illegible] pleraque ſacrificia Pythicum ſecuti oraculum inſtituerunt [illegible] ergo de Socrate viro ad virtutem diuino inſtinctu incitato a[illegible] tum reſponſum odioſum ob arrogantiam fuit & [illegible]apt[illegible] bus quaſo dignis vocabulis notabim[illegible] v[illegible]ſt[illegible]s [illegible], [illegible] tus, plauſus tumultuoſos, cultus, ac d[illegible] acclamationes, qui[illegible]

bus

bus celebratis ac prædicatis veſtrum principem, ad voluptates crebras & continuas exhortantem? Sic enim is in epiſtola ad Anaxarchum ſcripſit: Ego autem ad voluptates continentes cohortor, non ad virtutes inanes, quarum de fructibus ſpes ſunt vanæ & turbulentæ. [XXV.] Et tamen Metrodorus Timarchum exhortans, ait, Pulcrum aliud ex alio faciamus, adfectuum ſimilitudine tantum non relicta vita terreſtri in verè diuina Epicuri orgia nos demergentes. Ipſe verò Colotes, cùm audiret Epicurum de natura rerum verba facientem, ſubitò ad genua eius accidit hocque ipſe Epicurus ſcribendo iactat. Tibi enim tanquam veneranti ea quæ tum à nobis dicebantur, incidit cupiditas nullam cauſam habens naturalem, vt genua noſtra tangeres, noſque amplecłereris, omnemque ſolitum ritum venerandi, honorandi, comprecandique perageres. Quo effeciſti, vt nos quoque te viciſſim ſacrum deputaremus ac veneraremur. Ignoſcendum me hercle eſt dicentibus, quantouis dato precio ſe picturam iſtius actionis ſpectaturos: Colotis ad genua Epicuri accidentis & eum amplectentis, Epicuri eum viciſſim adorantis. Et tamen hoc demerendi officium, quanquam ſcite obitum, Coloti fructum dignum non tulit. Non enim ſapiens eſt pronunciatus, ſed hoc tantum ei dictum: Interitus expers mihi ambula, noſque eadem conditione eſſe intellige. Huiuſmodi verborum, motuum, affectuumque illi ſibi cōſcij, tamen alios arroganter odioſos dicunt. [XXVI.] Quin etiam Colotes cum arguta iſta & pulcra de ſenſibus ſubiecilſet, Cibis non veſci, non fe[illegible]o, Magnos fluuios nauibus, vadoſos pedibus tranſire exclamat: Enimvero Socrates, arrogantibus ac glorioſis ſermonibus ſtuduiſti, aliaque apud auditores diſſeruiſti, alia egiſti. Quid ni enim ſint arrogantes Socratis ſermones, nihil ſe ſcire, ſed ſemper diſcere & quærere veritatē profitentis? Quod ſi in huiuſmodi voces incidiſſes, quales Epicurus ad Idomeneum ſcripſit: Mitte itaque nobis primitias ad ſacri corporis cultum pro ſe & liberis, ſic enim mihi dicere ſubit: quibuſnam verbis vti potuiſſes magis importunis? Sed Socratem aliter locutum, aliter vixiſſe, mirum in modum tibi teſtimonium perhibent res geſtæ ad Delium, ad Potidæam, apud triginta uiros, ad Archelaum, ad populum, paupertas, mors. ſcilicet enim hæc eius ſermonibus indigna ſunt. Hoc, inepte, Socratem aliter locutum aliter egiſſe poterat conuincere, ſi fine vitæ poſito voluptate vitam, qualē egit, egiſſet. Hæc ad calumnias reſponſa ſint. [XXVII.] Quod autem ad euidentiam attinet, non ſenſit Colotes eorum ſe culpam ſuſtinere, de quibus accuſat Socratem. Eſt enim vnum de Epicuri decretis: nihil cuiquam ita certò perſuaſum eſſe, vt de ſententia deduci non poſſit, excepto ſapiente. Quando itaque Colotes ſapiens non fuit, etiam poſt illas venerationes, primum

Colotis & Epicuri mutua veneratio.

De ſenſib.

hæc interroget è ſuo familiari, Quomodo cibo veſcatur ... no, Veſtem corpori, non columnæ circumdet, cum neque ... veſtem eſſe, neque cibum cibum ita perſuaſum habeat, vt mutare ſententiam nequeat? Sin & iſta agit & omnes aquis auctos pedes non tranſit, & ſerpentes fugit atque lupos, nihil horum inuocabili certitudine habens cognitum, ſed in ſingulis id ... quod videbitur: equidem Socrati quoque nihil ... ſenſibus omnino, quin eodem modo vteretur ijs quæ videbantur. Neque enim Colotæ panis panis videtur, & fenum fenum, ... cœlo delapſos iſtos legerat canones: Socrati autem pra... tia panis feuum, hoc panis viſum fuit. Nam ſapientes iſti ... & rationibus vtuntur quam nos melioribus. ſentire, & v... ginari communis eſt affectio, quæ cauſis conſtituitur ... pertibus. Et illa diſputatio quæ ſenſus oſtendit nō eſſe ... non certiſſimæ fidei, interim haud negat videri nobis namque ... que rem: ſed cum ſenſibus ſecundum ea quæ videntur ... agendum, monet nos non debere ijs tanquam omninò ... & nuſquam fallentibus fidere. Sufficit enim nobis neceſſarius ... ſuum vſus & quas inde percipimus commoditates, quia ... melius nihil ſuppetit: ſcientia verò, quam ſapientiæ ... ma de ſingulis expetit ac cognitio, ... ſibus non adeſt. XXVIII.

Ac de his quidem denuò occaſionem dicendi præbebit C... r... ultros hoc nomine reprehendens, Vbi autem ... contendit Socratem, quærentem homo quid ſit, & iu... tatione dicentem ſe ignorare hoc: apparet ipſum nu... gitationem ... ſuſcepiſſe. Heraclitus quidem tanquam ...

Sui cognitio præclara geſta, Quæſiui, inquit, meipſum. Nam inter ... quæ Delphis ſcripta ſunt maxime diuinum illud creditum ... teipſum. idque huius dubitationis & inquiſitionis Socrati ... dedit, vt ait in Platonicis Ariſtoteles. At Colotæ res ...

* cula. Cur ergo non deridet etiam præceptorem ſuum, ... agentem, quoties ſcribit aut diſſerit de natura animæ & ... repentinis. Si enim ex ambobus vt ipſi volunt, corpore & anima conſtat homo: qui naturam animæ quærit, hominis naturam indagat à potiore orſus principio, Animam autem ... difficulter perſpici, ſenſu nullo comprehendi, non Socrati ... ſophiſtæ, ſed ſapientibus iſtis credamus: qui vſque a... animæ circa carnem occupatas, quibus calorem ea, ... & robur corpori præbet progreſſi, ... turamque eius e... quidam, ſpiritu, & aere compingentes, ad principem vſque ... perueniunt, ſed animis concidunt. [XXIX.] Aiunt enim ... quo anima iudicat, meminit, amat, odit, denique ... ac ratio... natur ſuperuenire a quadam innominata qualitate. Pudendæ ... rò eſſe ignorationis hanc innominati iſtius confeſſionem, ...

...

nominare non poſſe dicunt quod comprehendere nequeunt, nouimus. Sed & hoc, vt aiunt, condonetur. Videtur enim non vile aut facile, nec cuiuſuis eſſe hoc perſpicere, cum in locum aliquem obſcurum ſe abdiderit, admodumque occultatum ſit: ac ne nomine quidem inter tam multa proprio ſignificari poſſit. Non igitur Socrates ſtultus, ſeipſum quærens, ſed omnes qui ante hoc aliud aliquid quærendum ſuſcipiunt: cum hoc cognitu neceſſarium, tam difficile ſit inuentu. non eſt enim quod ſperes aliarum rerum ſcientiam te adepturum, ſi te fugit eius quod tuorum eſt potiſſimum cognitio. [XXX.] Sed demus hoc Colotæ, nihil perinde inutile ac odioſum eſſe, atque eſt quærere ſeipſum: interrogemus autem, Quænam in hoc ſit vitæ confuſio, aut quare in vita perſeuerare non poſſit vir aliquando ſecum ratiocinans, Agedum quiſnam ego ſum? An aliquid confuſum mixtumque è corpore atque anima? an potius anima corpore vtens, vt equo eques, non compoſitum aliquid ex vtroque? an princeps animæ vis qua intelligimus, ratiocinamur, & agimus, id vnuſquiſque noſtrûm eſt, reliquæ & animæ & corporis partes, huius ſunt inſtrumenta? aut omninò animæ nulla eſt ſubſtantia, ſed ipſum ſua temperie corpus facultatem intelligendi & viuendi nactum eſt? Verùm his quidem quæſtionibus Socrates vitam non euertit, cum ab omnibus tractentur ex Phyſicis. Fortaſſe autem quæ in Phædro leguntur, atrocia ſunt & res conturbant: quando iubet quemuis ſeipſum debere excutere, ſit ne animal ipſe Typhone multiplicius & furioſius, aut diuinæ & faſtus vacuæ portionis natura particeps. Atqui his ipſis ille ratiocinationibus non vitam ſuſtulit, ſed ſtuporem faſtumque inde expulit, moleſtaſque illas & nimias hominum de ſeipſis opiniones atque iactantias. Hæc enim ſunt Typhon ille: quorum multa vobis magiſter inſeruit, diis diuiniſque hominibus bellum faciens. [XXXI.] Poſt Socratem & Platonem Stilpo oppugnatur. Huius quidem vera decreta, & ſermones, quibus ſeipſum, patriam, amicos, regeſque ipſi operam nauantes exornauit, tum animi elationem manſuetudini & affectuum mediocritati coniunctam, Colotes non retulit. Quas verò iocans ille ſophiſtis ridenſque obiecit ſententiolas, harum vnam allegans, cum neque refelliſſet neque ſoluiſſet ipſe probabilitatem, tragœdiam aduerſus Stilponem excitat, aitque ab eo vitam tolli, quod dixiſſet, Alterum de altero non prædicari. Quomodo enim, inquit viuemus, ſi nó dicamus hominem bonum, hominem imperatoré, ſed hominem hominem ſeorſum, bonum, bonum, ducem, ducem, neq; mille equites, vrbem munitam, ſed equites equites, mille mille, & alia ſimiliter? Quis verò propter hæc vixit deterius? quis iſtam Stilponis vocē audiēs

Stilponem defendit.

non intellexit eſſe venuſtè iocantis, & hoc exercitationis dialecticæ cauſa proponentis? Non hoc, Colota, atrox eſt, hominem non dicere bonum, aut mille equites: ſed, quod vos facitis, Deum non dicere Deum, non cenſere Iouem eſſe genitalem, non Cererem legum autorem, non Neptunum fecundantem fateri velle. [XXXII.] Hæc veſtra nominum ſeparatio mala eſt, vitamque implet impio deorum contemtu ac ferocia: quando adiuncta diis cognomenta auellentes, vna aboletis ſacrificia, myſteria, pompas, feſtos dies. Cui enim ſacrificabimus ob arationis futurum felicem euentum, ob partam ſalutem? quomodo Luciferia, [illegible], auſpicia nuptiarum obibimus, ſublatis luciferis, Bacchis, [illegible], præaratoribus, ſeruatoribus? Hæc enim ſunt quæ ſummas & præcipuas res attingunt, erroremque ipſis in rebus, non in vocabula, aut dictionis conſtructionem, vel conſuetudinem nominum gignunt. Proinde ſi hæc ſubuertunt viuendi rationem, quis magis in ſermone peccat quam vos? qui cum genus [illegible] rum ſubſtantiam ſermoni ſubſternatis, ſummitus tollitis [illegible] & obuia tantum relinquentes vocabula, interim ſignificationes [illegible] rum per quæ diſcimus (puta doctrinam, notiones, anticipationes, [illegible] ticias, animi impetus, adſenſiones) prorſus nihil eſſe [illegible] [XXXIII.] Enimverò Stilponis argumentum tale eſt. ſi [illegible] prædicetur currere, non idem eſſe cum ſubiecto prædicatum, ſed aliam eſſe definitionem hominis, aliam boni: rurſum aliud eſſe equum, aliud currere. nam vtriuſque definitionem [illegible] ti, non eandem vtrique reddimus: ideoque errare qui [illegible] de altero prædicant. Nam ſi idem ſunt homo & bonum, & equus ac currere: quo pacto bonum etiam de cibo & medicamento dicetur, rurſuſque currere de leone & cane? ſin ergo non recte dicimus bonum de homine prædicari, bonum, de equo currere, [illegible] diuerſa ſint. Hoc loco vt maxime lancines Stilponem, qui [illegible] quæ ſunt in ſubiecto, vel de ſubiecto dicuntur, nullam [illegible] complexionem cum ſubiecto: ſed vtrunque eorum niſi [illegible] idem ſit cum eo cui accidit, ne vt accidens quidem de eo [illegible] tauerit: tamen eum vocibus duntaxat quibuſdam offendiſſe [illegible] ſuetudini dicendi ſe opponere, non vitam tollere, aut res [illegible] manifeſto conſtabit. [XXXIIII.] Porrò autem Colotes re[illegible] ſione veterum defunctus, ad ſuæ ætatis philoſophos [illegible] neminem tamen nominans. cum aut hos etiam debuit [illegible] natim perſtringere, aut ne veteres quidem. Verum qui Socratem, Platonem, Parmenidem toties ſtylo ſuo pupugiſſet: metu [illegible] manifeſtum eſt, viuentium nomini [illegible] pepercit, non [illegible] cauſa moderatus ſibi, qui præſtantiores non fuiſſet reueritus. [illegible] autem, vt ſuſpicor, priore loco Cyrenaicos redarguere, poſterius re Arceſilaum & Academicos, qui [illegible] hi de omnibus [illegible] ſen[illegible]

Cyrenaicorum philoſophia [illegible] [illegible] exagitata.

ſenſionem cohibent: illi affectiones & viſa in homine ponentes, nolunt fidem ab his factam ſufficere ad affirmandum aliquid de rebus: & veluti in obſidione deſertis externis in affectiones ſeſe concludentes, de his pronunciant eas percipi: extrinſecus autem nihil. Ideoque eos Colotes viuere poſſe, aut rebus vti negat. Comœdiam deinde inſtituens; Hi, inquit, negant hominem eſſe, equum, parietem: ipſos autẽ parietari, equari, hominari. [XXXV] Primum ipſis, vt ſolent calumniatores, vocabulis vtitur fraudulenter. Nam tametſi hæc ſequuntur è Cyrenaicorum dictis, tamẽ oportebat rem ita declarare, vt ipſi docent. Dicunt enim ſe à dulcedine, amarore, lumine, tenebris affici, cùm harum affectionum quæuis propriam efficacitatem in ſe & adſiduam habeat. ſi verò mel ſit dulce, frondes oleaſtri amaræ, frigida glacies, merum calidum, nocturnus aër tenebroſus ſit: multa contra teſtimonia ferri ab animalibus, rebus, hominibus: cùm multi mel auerſentur, quædam animalia germen oleaginum pro cibo vſurpent, a glacie vrantur, à vino refrigerentur, in Sole cæcutiant, noctu videant. Itaque intra adfectiones ſeſe continens opinio, ab errore tuta manet: efferens autem ſe inde, & curioſius iudicare ac pronunciare de rebus externis conans, cum ſeipſam ſæpenumerò conturbat tum aliis repugnat, qui ab iiſdem rebus contrarias adfectiones & diuerſa viſa percipiunt. Mihi verò videtur id vſuuenire Coloti, quod pueris etiamnum litteras diſcentibus: qui cum eas per notas agnoſcant in ſuis tabellis, foris & alibi ſcriptas videntes dubitant ac trepidant. Nam Colotes etiam quas in Epicuri ſcriptis amplectitur ſententias, non intelligit neque agnoſcit, ſi ab aliis dicantur. Quippe ſi imagine nobis oblata rotunda aut fracta, dicunt Epicurei ſenſum verè informari, non ſinunt tamen dicere nos turrim eſſe rotundam, aut ramum infractum reuera: equidem affectionum viſa confirmant, externa ita habere vt viſa nobis ſunt, non fatentur. Sed vt Cyrenaici equari ſe & parietari dicunt, de equo & pariete nihil affirmant: ſic etiam dicendum eſt rotundari aut obliquari viſum Epicureis, non interim neceſſe turrim eſſe rotundam, aut remum fractum ipſum dicere quippe ſimulacrum, quod viſum adficit, fractum eſt: remus à quo id fertur nequaquam. [XXXVI.] Ergo cùm differentia ſit inter affectionem & ſubiectum externum: neceſſe eſt aut fidem ſubſiſtere in affectione cui adhibetur, aut ſi præterquam quod videri, etiam eſſe rem id quod videtur pronuncies, te refelli. Vociferari autem & indignari propter ſenſum, quod Cyrenaici id quod extra eſt non dicunt eſſe calidum, ſed in ipſo ſenſu aiunt calidam exſtitiſſe affectionem: nonne idem eſt cum eo, quod de guſtatu dicitur, quando rem externam non affirmant eſſe dulcem, guſtatum autem dulcedine affectum fuiſſe fatentur? Et qui dicit imaginem ſe homi-

hominis percepiſſe, an externum illud homo ſit ſe non [illegible] de anſam nactus eſt? nonne hi præbuerunt, qui dic[illegible] aut teres ſibi viſum eſſe oblatum, ſenſum autem non [illegible] pronunciare, rem conſpecta quæ fuit eſſe curuam aut [illegible] ſed effigiem quandam eius talem exſtitiſſe. Atqui dixe[illegible] cle aliquis aggreſſus ego ad turrim, aut remum tangens, pro[illegible] ciabo hunc rectum, illam multangulam eſſe. ille etiam ſi p[illegible] adſtet, videri ſibi ita & apparare duntaxat, nihil amplius [illegible] tur? [XXXVII.] Omninò quidem ni homo, quia m[illegible]us v[illegible] ſeruat id quod eſt conſequens, omne viſum pro ſe ſimil[illegible] mereri, nullum pro alio, ſed in vtranque partem perind[illegible] bi verò perit iam hoc decretum, omnes ſenſus eſſe [illegible] dem derogandam, nullum falſum eſſe: ſiquidem huic ſen[illegible] tas etiam pronunciandum de re externa, illi nihil præter [illegible] nem fidei habuiſti. Nam ſi eadem fides ſenſibus debetu[illegible] nus & eminus, aut omnibus, aut ne his quidem tri[illegible] cium & pronunciationem de re externa. & ſi affectionis d[illegible] tia accidit quando longius abſumus, & propius a re qu[illegible] mus: falſum iam eſt neque ſenſum ſenſui, neque viſum [illegible] dentia præſtare. Illæ autem quas atteſtationes dicunt [illegible] hil ad ſenſum faciunt, ſed ad opinionem. itaque volunt, v[illegible] cuti de externis pronunciemus, opinionis iudicium e[illegible] affectionem videri facientes, citaque ab eo quod plan[illegible] ad id quod ſæpe fallit transferunt iudicium. Verum hæc q[illegible] turba & quot contradictionibus referta ſint, quid attin[illegible]

De Arceſilai philoſophia.

ſentia dicere? [XXXVIII.] Arceſilai autem gloria, videtur E[illegible] to haud mediocrem attuliſſe ægritudinem, qui inter e[illegible] ris philoſophos maximi fiebat. Dicit eum Epicurus ni[illegible] proferentem, ſuſpicionem de ſe apud illiteratos & gloriam [illegible] ſe, ſcilicet quod ipſe eſſet litteratus admodum & doctus. Sa[illegible] A[illegible] ceſilaus tantum abfuit ab omni nouandi, aut vetera ſibi ar[illegible] di ſtudio: vt etiam vitio ei ſophiſtæ eius ætatis dederint, q[illegible] ſententias de cohibenda aſſenſione, & comprehenſionis ne[illegible] ne, Socrati, Platoni, Parmenidi, Heracleto acceptas ferre[illegible] quidem neceſſitate, ſed tantum eas viris nobilibus [illegible] confirmans ac commendans. Gratias ergo agamus hoc no[illegible] Colotæ, & omnibus qui Academicam rationem ab antiq[illegible]s ad Arceſilaum promanauiſſe aiunt. Illam verò aſſenſionis de o[illegible] bus rebus retentionem, ne hi quidem qui in hoc negocio [illegible] occupati fuerunt, ac voluminibus ſcriptis diſputationibuſq; [illegible] tenderunt, euertere potuere: ſed ad extremum ex ipſa Stoa [illegible] ociosam proferentes, qua tanquam Gorgone obiecta [illegible] feſſi deſierunt. Quippe omnia tentando, & omnia mouendo, [illegible] ab incitatione ea qua ad agẽdum fertur appetitus, impetrare n[illegible]

potue-

potuerunt vt ſe aſſenſionem dici pateretur, aut pro principio ſui momenti ſenſum agnoſceret: ſed apparuit eam ſponte ſua ad agendum ferri, nihilque ad hoc aſſenſu indigere. [XXXIX.] Et quidem aduerſus alios legitima ſunt certamina: ac

Qualia dixiſti, reddentur talia verba.

Colotem autem puto quæ de appetitione & adſenſione diſputantur ita audire, vt aſinus lyram. Iis verò qui adſequuntur & audiunt iſta dicitur, cùm tria ſint animi motuum genera, imaginans, appetens, adſentiens: primum illud ne ſi conemur quidem aboleri poſſe. nam neceſſe eſt cùm res nobis offeruntur, earum viſa nos concipere & adfici. Appetens autem ab imaginante excitatum ad naturæ ſuę accommodata hominem efficaciter mouet, quaſi momento & nutu in principe parte facto. Ne hoc quidem tollunt, qui de omnibus adſenſum cohibent, ſed appetitione vtuntur naturaliter ducente ad id quod videtur conueniens. Quid fugiunt igitur vnum? id, cui ſoli error & falſitas inhæret, opinionem: quãdo adſenſus præ imbecillitate ei quod videtur concedit, eique ſe applicat, nihil vtile habens. Actio enim duabus opus habet rebus, viſu eius quod naturæ congruit, & ad hoc incitatione: quorum neutrum retentioni adſenſus repugnat. Nam hæc rationem ab opinione, non ab appetitione & viſis abſtrahit. [XL.] Cum ergo oblatum eſt viſum rei ad naturam accommodatæ, nihil opus opinione eſt ad motum quo ad eam feramur: ſed ſtatim ſe exſerit appetitio, qui motus eſt & latio animæ. Et verò horum ipſorũ quod debeat ſenſus haberi, & carneus eſſe, & videbitur voluptas bonum. Ergo etiam retinenti adſenſum videbitur bonum. ètenim ſenſus habet, carneus eſt, viſoque boni oblato appetit hoc, & incitatur, omniaque agit ne ipſum hoc effugiat: ſed quantum fieri poteſt ſemper degat cum eo quod naturæ ipſius eſt accommodatũ, tractus naturalibus, non geometricis neceſſitatibus. Ipſæ enim hæ pulchræ abſque doctore inuitant leneſque & blandæ motiones carnis, vt ipſi Epicurei dicunt: adeò vt his omninò non adfirmans neq; confitens flectatur tamen & emolliatur. Sed quomodo, inquis, non in montem abit currens, verùm in balneum? & in forum progreſſurus non ad parietem, ſed ad ianuam accedit? Tene hoc interrogare, qui ſummam certitudinem, veritatemque viſis tribuis! quia enim non mons, ſed balneum ei balneum videtur, & non paries ianua, ſed oſtium, itemque eodem pacto res ſingulæ. Nam retentionis iſtius ratio non peruertit ſenſum: neque brutis eius adfectionibus & motibus alterationem infert quæ imaginãtem vim conturbet: tantum opiniones rejicit, reliquis vtitur vt natura fert eorum. [XLI.] At, dices, nefas eſt non adſentiri euidentibus: nam negare quorum fides eſt indubitata, abſurdius eſt quam neque affirmare, neque negare. Quis ergo conuellit ea quæ

De appetitu & adſenſionis retentione.

Abſurda Epicureorum.

credita ſunt, quis euidentia impugnat? Qui diuinationem tollunt, qui prouidentiam duorum negant, qui Solem & Lunam a[illegible] præditos inficiantur, cum omnes homines ſacra iis & vota faciant ac colant. Nonne verò, quod in confeſſo eſt apud alios fetum parentum natura contineri, vos diffitemini? Nonne contra omnem ſenſum dicitis inter dolorem & voluptatem nihil eſſe medium, ſed in voluptate eſſe quod vacat dolore, in dolore quod voluptate caret? Sed vt reliqua miſſa faciam, quid tandem ita euidens eſt, itaque pro certo habetur, atque hoc, eorum qui animo ſunt alienati, aut melancholicis conturbationibus laborant, falli viſum atque auditum: cum talia dicuntur,

Hæ mihi nunc oculos inflammant, veſtibus atris
Indutæ, manibusq́ faces ignemq́ gerentes &c.
———Ipſa matrem in vlnis habens meam.

Hæc & huiuſmodi multa, hiſque atrociora, ac Empedoclis monſtrorum ſimilia (quæ derident illi, boum genus errabundis veſtigiis ambulans, vaſtum gulum, humano capite) denique è ſomniis & furoribus omnis generis viſa inſolentia colligentes: horum nullum aiunt errare, nullum mendacium eſſe, nihil quod non conſereat: ſed omnia viſa illa vera eſſe, & corpora ac formas ab ambiente aëre venientes. [XLII.] Quid tandem impoſſibile eſt in rerum natura ſi iſta credi poſſunt? Nam quas nullus opifex aut miraculorum fictor aut temerarius pictor auderet inter ſe componere formas, vt ſpectaculum earum ludicrum redderet: ea ipſi ſeriò affirmantes eſſe: immò autem ſi hæc non ſint, actum eſſe de fide, conſtantia, & iudicio veritatis dicentes, omnes res in obſcuritatem conijciunt, iudiciiſque metus, & actionibus ſuſpiciones inducunt: ſi quidem quæ nos agimus, ſtatuimus, vſurpamus, præ manibus habemus eidem imaginationi ac fidei innituntur, cui curioſa iſta, abſurda & ſcelerara viſa. Æqualitas enim quam ipſi ponunt, magis derogat fidem iis quæ pro certis habentur, quàm conciliat iſtis rationi ita aduerſis. Itaque nouimus philoſophorum haud paucos malle hoc ponere, nullum eſſe viſum verum, quàm omnia eſſe vera magiſque diffidentes omnibus in quos incidant hominibus, rebus, ac ſermonibus quàm vnum vt verum putent, viſum de his, quæ rabioſis, Corybanteo furore exagitatis, aut ſomniantibus accidant. Ergo cum alia repudiare viſa, alia non licet: hæc ſaltem ſi nulla eſſet, cauſa ſufficit, vt rebus tam ſuſpectis ob tantam viſorum diſſonantiam, cohibeamus adſenſionem. nihil alioqui vt dicit [illegible]ni, obſcuritatem autem conturbationemq; habituri. [XLIII.] Ita ille quidem mundorum quas Epicurus tradit infinitates, atomorum naturæ, indiuiduorum & declinationum diuerſitates, quanquam multos perturbant: tamen id conſolari nos poteſt, quod non in proximo ea ſunt, ſed vnumquodq; iſtorum de quibus diſputat,

longe

longè eſt in alteram partem à ſenſu remotum. Illa verò ob oculos verſans & aures manuſque incredulitas, conturbatio, & ignoratio de ſenſilibus & viſis, vtrum vera hæc an falſa ſint: quam non labefactant opinionem, quam non ſus deque ferr adſenſionem & iudicium? Si enim non crapula obruti, aut medicamentorum vi concuſſi & delirantes, ſed ſobrij, ſani, & qui ſcribanr de veritate, normiſque & iudicio veritatis, in euidétiſſimis ſenſuum affectionibus atque motibus, aut id quod non exſtat verum, aut quod verum eſt, falſum & non exſtans ponunt: digna res eſt admiratione neque incredibile quod nullum, ſed quod contraria inuicem de iis quæ apparent ferunt iudicia. Minus quippe mitum eſt, in neutram aliquos partem pronunciare, ſed retinere aſſenſionem in iis quæ ſunt contraria, quàm eſſe qui pugnantia ſecum pronuncient. Qui enim neque ait neque negat, ſed cohibet ſeſe, is & affirmanti minus quàm negans, & neganti minus quàm aienti aduerſatur. Iam ſi de his poteſt adſcenſio retineri, de aliiſque quoque non etir hoc impoſſibile: de veſtra quidem ſententia, qui ſenſum ſenſu, & viſum viſo neutiquam præſtare dicitis. [XLIV.] Non ergo fabula eſt, aut petulantium & temerariorum inuentum adoleſcentium de cohibenda adſenſione doctrina, vt putat Colotes: ſed habitus virorum & affectio cuſtodiens ab errore, neque permittens ita ſuſpectis & inconſtantibus ſenſibus iudicium: neque decipi ſinens vna cum his, qui viſis quæ de obſcutis concipiuntur rebus fidem aiunt habendam, cum in obuiis tantum videant ineſſe incertitudinis, atque obſcuritatis. Enimuerò fabula eſt infinitas Epicureorum & imagines, temeritatem & petulantiam indit adoleſcentibus, is qui de Pythocle nondum annos nato XIIX. ſcribit, Non eſſe indolem in tota Græcia meliorem, ac monſtroſè cum prædicat, & muliebria pati, vt hæc exſuperantia adoleſcentis bona propria ſint, & ab inuidia ac Nemeſi tuta comprecans. ſophiſtę verò ſunt, & arrogantes, qui aduerſus laudatos viros tam laſciuè & ſuperbè ſcribunt. Sanè Plato, Ariſtoteles, Theophraſtus, Democritus, iis qui ante ipſos fuere cõntradixerunt: librum autem tali inſcriptione, omnes eo vnà impugnari, nemo alius præter Colotam eſt auſus edere. [XLV.] Vnde factum eſt, vt ſicut qui numen aliquod offenderunt, ipſe ſuum prodens flagitium in hæc verba ſcripſerit ſub finem iam libri: Qui vitam, qui leges compoſuerunt, atque iura, vtque regerentur vrbes & imperio magiſtratuum parerent inſtiruerunt, ij in tranquillo admodum nos ac tuto collocauerũt, tumultibuſque liberauerunt. iſta ſi quis aboleret, ferarum porrò vitam victuri eſſemus, & quiſque obuium quenque tantum non deuoraturus. Hæc neque iuſtè, neque verè dicuntur. Nam ſi quis legibus ſublatis, Parmenidea, Socratica, Platonica, Heracleitea relinquat nobis decreta, longè profectò aberit res noſtra a bellui- *Laus philo-ſophia.*

na vita

na vita & mutuis deuorationibus. Metuemus enim [illegible] neſti gratia venerabimur iuſticiam, deos, bonos magi[illegible] genios vitæ noſtræ cuſtodes nos habere ſentientes, tum o[illegible] rum, quod ſupra infraque terram eſt precium virtutis no[illegible] cenſentes: facienteſque vltrò monitu rationis, vt ait Xen[illegible] quæ nunc inuiti metu legum facimus. Quando ergo vita [illegible] erit, belluina, fera, inſociabilis? Cum ſublatis legibus man[illegible] voluptates exhortans doctrina, prouidentia deorum ne[illegible] ſapientes putabuntur qui inhoneſtum deſpuent, cui no[illegible] reat voluptas. cum ridebuntur iſthæc & ſubſannabuntur,

Epicuri decreta damnoſa.

Eſt oculus omnia cernens Iuſticia tamen:

&:

Stans in propinquo comminus videt Deus. &:

[XLVI.] Deus quidem, vt & antiquitus traditum eſt, prin[illegible] medium, finemq; tenens omnium rerum, rectam lincan[illegible] ſecundum naturam incedens. Hunc ſequitur Iuſticia, v[illegible] rum qui à diuina deſciſcunt lege. Hæc enim qui tanq[illegible] contemnunt, & circa ventrem felicitati locum ſtatuunt, [illegible] que voluptati parandæ ſeruientibus laboribus. iis le[illegible] metu, verbere, ac rege vel principe ius in manibus h[illegible] proximum quiſque quenque deuoret præ gulæ ſtudio [illegible] efferato. Talis quippe brutorum eſt vita, quæ nihil volu[illegible] chrius norunt, neque iuſticiam deorum agnoſcunt, neq[illegible] tudinem virtutis venerantur: ſed ſi quid i[illegible] a natura [illegible] audaciæ, virium ineſt, eo ad carnis voluptaten & ſa[illegible] concupiſcentiæ vtuntur. Itaque ſapiens Epicurus, qui [illegible] mnia pulchra, ſapientia, & ſubtilia animi inuenta p[illegible] ptatem carnis ſpeſque eò pertinentes eſſe conſtituta: [illegible] pus inane eſſe, quod non eodem tendat. Vbi his ratio [illegible] bus, ac philoſophia tali ſublatæ fuerint leges: tantum v[illegible] num ad vitam ferinam, & dentes luporum, boum ventre[illegible] camelorum deſunt. Atque hos quidem animi ſenſus, hæc d[illegible] bruta ob ſermonis & litterarum inopiam mugitibus h[illegible] exprimunt, omniſque eorum vox ventri voluptatiq; ſeruit[illegible] vel præſentem vel adfuturam amplectuntur & adu[illegible] quod animal natura laboris ſtudioſum eſt aut garrulum [illegible] itaque laude maiores digni ſunt, qui aduerſus [illegible]nas i[illegible] ditates legum reipublicæ magiſtratuumque conſtitutio[illegible] nerunt. [XLVI.] Qui verò ſunt qui hæc confundunt tu[illegible] tollunt? Nonne hi, qui coronam vacuitatis perturbatio[illegible] tiorem magnis imperiis aiunt? qui regnum gerere pec[illegible] & errorem pronunciant, ſcribuntque his verbis: Hoc dicen[illegible] eſt, quo quis modo quamoptimè naturæ finem conſeruet & [illegible] pacto ſponte ſua iam ab initio cauet ſibi à ſuſcipiendo in m[illegible]

tudi[illegible]

tudinem imperio. Quin & hæc ad illos ſcribit. Non itaque neceſſe porrò eſt Græcos ſeruare, aut coronam ab ijs ob ſapientiam reportare: ſed edendum eſt & bibendum ô Timocrates, quantum carni gratum & innoxium eſt. Atqui in legum conſtitutione, quam Colotes laudat, primum eſt & maximum, de diis opinio. quamobrem & Lycurgus Lacedæmonios, & Numa Romanos, & Ion antiquus Athenienſes, & Deucalio Græcos ferè vniuerſos diis conſecrauerunt, votis, ſacramentis, vaticiniis, omnibuſque eos ob ſpem ac metum diis deditos obnoxioſque reddentes. Et ſi terras obeas, inuenire poſſis vrbes muris, litteris, regibus, domibus, opibus, nomiſmate carentes, gymnaſiorum & theatrorum neſcias: vrbem templis diiſque carentem, quæ precibus, iureiurando, oraculo non vtatur, non bonorum cauſa ſacrificet, nō mala ſacris auertere nitatur, nemo vnquam vidit. Sed facilius vrbem condi ſine ſole poſſe puto, quàm opinione de diis penitus ſublata ciuitatem coire aut conſtare. [XLVIII.] Cæterum id quod omnem continet ſocietatem, omnium legum fundamentum eſt, illi non per ambages aut obſcurè & perplexa ratione, ſed palam ſubuertunt prima ſuarum maximè ratarum ſententia prolata. Deinde quaſi diuina vindicta exagitati, fatentur atrox ſe committere flagitium, qui iura confunderent, legumque conſtitutiones abolerent: vt veniam quoque impetrare non debeant. Nam opinionis aliquo errore decipi, vt ſapientis non ſit, ſaltem hominis eſt. Eam autem culpam, quam ipſe committis, in alios conferre, quale ſit niſi iis quæ res meretur nominibus dici nequit. Cum enim aduerſus Antidorum aut Bionem ſophiſtam ſcribens, legum ordinis, & reip. facit mentionem: nonne poterat rectè horum aliquis ei dicere: *Religio.*

Mane tuo quietus in lecto, miſer,

tuum curans corpuſculum: me hoc nomine accuſent, qui ciuiliter & re familiari rectè inſtituta vixerunt? Hi verò ſunt omnes ij, quos maledictis impetiit Colotes. [XLIX.] Ex his Democritus iubet artem bellicam diſcere: vtpote maximam: ac labores ſectari, quibus res magnæ & ſplendor hominibus parantur. Parmenides ſuam patriam optimis exornauit legibus, eiuſque adeò inſtitutis ciues ſtaturos ſe quotannis iurare magiſtratus cogunt. Empedocles principes ciuium peculatus & contumelioſarum iniuriarum conuicit: ac regionem ſterilitate & peſtilentia liberauit, obſtructis montis faucibus per quas Auſter in campos incidebat. Socrates damnatus, cum ei effugiendi opportunitatem amici paraſſent, legum confirmandarum cauſa non eſt ea vſus: maluitque iniuſtè mori, quàm contra leges euadere. Meliſſus patriæ prætor, Athenienſes nauali vicit prœlio. Plato in ſuis ſcriptis præclaram de legibus & republica doctrinam reliquit, multò autem meliora *Verorum philoſophorum cum Epicuro cōparatio.*

ſocios

ſocios docuit:quibus vſus Dio Siciliam liberauit, Pytho & Heraclides Coty interfecto Thraciam. Chabrias quoque & Phocion Imperatores Athenienſium ex Academia progreſſi ſunt. [L] Iſtae Epicurus in Aſiam miſit qui Timocrati conuicium facerent & cum ex aula regis eximerent, quod offendiſſet fratrem Metrodorum. atque hæc in ipſorum ſunt ſcripta libris. Plato autem de ſociis miſit Arcadibus Ariſtonymum reipub. conſtituendæ cauſa, Eleis Phormionem, Pyrrhæis Menedemum Eudoxus Cnidiis, Ariſtoteles Stagiritis leges poſuerunt, familiaris vterque Platonis. A Xenocrate præcepta de regno petiit Alexander. Qui ad Alexandrum ab Aſiam incolentibus Græcis miſſus fuit, maximeque eum ad bellum in Barbaros ſuſcipiendum inflammauit, Delius fuit Epheſius, Platonis ſocius. Zeno Parmenidis diſcipulus Demylo tyranno inſidiatus, re infeliciter geſta doctrinam Parmenidis ut aurum in igne illæſam ac probam facto oſtendit. ſcilicet turpitudinem magno viro metuendam eſſe: dolorem a pueris, & mulierculis, ac viris animum muliebrem gerentibus timeri. Linguam enim ſuam dentibus amputatam in tyrannum exſpuit. [LI] Ex Epicuri autem decretis non dicam quis tyrannicida, quis etiam rebus agendis laudem meritus, quis legumlator, quis princeps, quis regis conſiliarius, quis populi tutor extitit, quis pro iuſtitia tortus, quis mortuus eſt? Sed, quiſnam ſapientum iſtorum propter patriam nauigauit, legationem obiit, ſumptus fecit? vbi ciuilis vlla veſtrûm alicuius actio ſcripta exſtat? Metrodorus xl. ſtadia in Peiræeum deſcendit, Mithræ cuidam Syro ... giis capto opitulaturus. De hoc facinore ſcilicet in omnibus ad omnes epiſtolis magnificè ſcripſit Epicurus. Quid factum ... tas fuiſſe, ſi quid tale egiſſent, quale eſt, quod Ariſtoteles ... cit, vt patria ipſius a Philippo euerſa inſtauraretur, quod Theophraſtus ſuam bis à tyrannis occupatam liberauit? nonne oportebat prius Nilum biblos ferre deſinere, quam illos de ſcribendo defatigari? Neque id maximè indignum eſt, quod de tot philoſophis ſoli hi ferè aſymboli in partem bonorum, quæ ... ciuitatibus perueniunt, ſed quod Tragicis & comicis poetis ... per conantibus aliquid ſtipis conferre & dicere pro ... publica: hi etiam ſi ſcribant, de republ. ſcribunt ne eam ... de rhetorica, ne ea vtamur, de regno, vt fugiamus ... gum præcipientes. Ciuiles autem viros de ... eorum obruentes, ſolis verbis Epaminondam ... buiſſe, idque perexiguum. ipſum vero ferreum ... tes, quærunt quid acciderit, vt per mediam iter ... neſum, non ... lo ſumpto domi deſide ... curando intentus. [LII] Quæ autem M... philoſophia digreſſus ad remp. traducendam ſcripſit, non ...
actiue...

reticenda. Sapientum quidam ait faſtus abundantia ita pulcrè perſpexerunt opus eius, vt prouerint ad affectandas res Lycurgi & Solonis factis æmulas, ſecundum rationes vitæ & virtutis. Siccine faſtus hoc erat, & abundantia faſtus, liberas eſſe Athenas, Spartam bonis regi legibus, adoleſcentes non ferocire, non tollere prolem è ſcortis, neque diuitias, luxum, & libidinem rerum potiri in vrbibus, ſed legem & iuſtitiam? Hæc enim ſunt quæ expetebat Solon. Et conuicium Metrodorus his addit: Ideò æquum eſt, vt rideat effuſè liber homo cùm alios, tum Lycurgos iſtos & Solones. Atqui, Metrodore, hic liber non eſt, ſed illiberalis & cõtumax, & ne liberali quidem dignus flagello, ſed nodoſo illo, quo gallos in magnæ matris ſacris delinquentes puniunt. Non legumlatores autem, ſed ipſas leges fuiſſe ab his impugnatas, ex Epicuro audire licet. Nam ſeipſum in dubitationibus interrogat, facturusne ſit ſapiens, quod leges prohibent, ſi id clam ſit futurum. & reſpondet, nõ expeditum eſt ſimplex eſt attributũ. hoc eſt, Faciam, ſed diffitebor. * Rurſum, puto ad Idomeneum ſcribens, ſeriò iubet eum viuere non ſeruitutem legibus, & decretis, niſi quatenus ob vicinum ictum perturbationem adferunt. Ergo ſi vitam humanam perimunt, qui leges & reip. rationes tollunt: id autem faciunt Epicurus & Metrodorus, familiares à repub. gerenda dehortantes, gerentibus infenſi, principes & ſapientiſſimos legum conditores maledictis proſcindentes leges contemnere iubentes, vbi metus plagæ & pœnæ abeſt, non, puto, tantum falſo Colotes aliis intentauerit crimen, quantum veræ doctrinæ & decretis Epicuri intulit.

PLVTARCHI DE COMMVNIBVS NOtitius aduerſus Stoicos, Liber.

[I.] LAMPRIAS. Te quidem, Diadumene, appatet non admodum curare, ſi quis vos philoſophari cõtra communes noticias dicat: cùm fatearis te ſenſus etiam contemnere, à quibus ferè pleræque noticiæ oriuntur, fundamentumque eorum quæ videntur fidem habent, cui innitantur. Me autem magnæ (vt mihi videor) & abſurdæ plenum perturbationis ad te venientẽ, quamprimum velim ſanes: ſiue id rationibus quibuſdam, ſiue incantationibus, ſiue alio aliquo modo alloquij potes. adeò ſum exagitatus, & animi incertus factus a Stoicis quibuſdam, viris aliàs optimis, atque etiam familiaribus, ſed qui nimis acerbè atque hoſtiliter Academiam inſectarentur. Nam pauca quædam à me verecundè & grauiter (non enim mentiar) dicta, haud placide reprehende-

Stoici ſenſibus fidem derogant.

hendeꝛunt: veteres autem illos iracundè ſophiſtas, & corrupte- las euerſoreſque philoſophiæ decretorumque ordine procedentium appellauerunt: multaque his ineptiora cum pronunciaſſent, tandem ad noticias prolapſi ſunt, quibus confuſionem [illegible] nemque aiebant quandam ab Academicis inferri. Fuit deinde qui diceret, non fortuitò, ſed diuina prouidentia factum eſſe, vt Chryſippus poſt Arceſilaum & ante Carneadem naſceretur. quorum ille contumeliarum & iniuriarum in receptam conſuetudinem autor fuiſſet: hic maximè omnium floruiſſet Academicorum. Chryſippum itaque in medio horum ſitum, ſuis aduerſus Arceſilaum ſcriptionibus Carneadis quoque facundiæ aditum obſtruxiſſe, multa quidem ſenſibus veluti ad tolerandam obſidionem relinquentem præſidia: turbam autem de prænotionibus & noticiis planè ſedantem & ſingulas ita dirigentem, ſuoque loco ponentem, vt qui rurſum turbare velint res, ac vim facere, nihil efficiant, ſed maleficij ac ſophiſticæ temeritatis arguantur. [II.] His ego mane ſermonibus incenſus, reſtinguentibus o[illegible] habeo, quę animi dubitationem veluti inflammationem adimant. * idem fortaſſis cum vulgo paſſus.

Chryſip-
pus.

* * * *

Si verò tibi poëtæ fidem faciunt, qui priſcam Sipylum aiunt deorum prouidentia ſubuerſam Tantalum punientium: crede cum ſociis à Stoa, Chryſippum non fortuitò, ſed prouidentiæ ductu à natura editum, ima ſummis mutare & retrò auertere vitæ rationes volente: ad quam rem nemo hominum fuit magis Chryſippo idoneus. Sed ſicut Cato aiebat neminem alium præter Cæſarem ſobrium & prudentem ad rempub. turbandarum rerum cauſa acceſſiſſe: ita videtur hic homo ſumma cum accuratione & vi ſubuertere & demoliri conſuetudinem, quantum quidem potuit. Idque teſtantur, qui eum prædicant, quando de pſeudomeno ſiue * mentiente (eſt id dialecticarum argutiarum de numero) contra eum diſputant. Etenim, amice, connexum quod fit ex oppoſitis dicere non promtè falſum eſſe: rurſumque affirmare quaſdam ratiocinationes, quarum adſumta vera ſint, & ductus veri, etiam porrò contrarias concluſiones habere veras: quam ne demonſtrationis notionem aut quam fidei non inuertit præſumptionem? [III.] Polypum aiunt hyeme ſua vorare acetabula. Chryſippi autē dialectica, potiſſimas partes ac principia ſua tollens atque amputans, quam tandem aliam notitiam non fecit falſitatis ſuſpectam? Non enim poſſunt quæ ſuperſtruuntur conſtare, fundamentis iam pridem non ſubſiſtentibus. ſicut hic prima tot dubitationibus & tumultibus exagitantur. Sed quemadmodum qui lutum aut puluerem in corporis ſuperficie habent, tangentem ipſos & corpus conferentem non mouere, ſed adijcere id quod exaſperet videntur.

dentur. ſic nonnulli Academicos culpant putantque eos cauſas præbere, quibus ſe ipſos oſtendunt oppletos. Nam vtri tandem communes notiones magis peruertunt? Si verò placet, omiſſa illorum accuſatione ea defendemus, quæ nobis vitio vertunt. [IV.] LAM. Ego mihi videor, Diadumene, hodie varius quidam & verſatilis homo factus. Modò defenſione à me poſtulata, animo demiſſo & trepidè prouinciam accepi. nunc ad accuſationem alius accedo, voloque eandem rem iſtis obijciens vltione perfrui. cernens philoſophiæ quæ contra notiones communes inſtituitur, vnde maximè ſectæ, ſicut inana * putant, & ſolam conſentire naturæ aiunt. An ergo primum communia illa & celebrata aggredi libet, quæ ipſi abſurditati leuius nomen imponentes paradoxa, hoc eſt admirabilia, & contra opinionem, appellant? eos, inquam. qui iis ſoli reges, ſoli diuites, pulcri, ciues, & iudices ſunt. aut his in forum obſoletorum & frigidorum dimiſſis, in maximè quantum fieri poteſt ſeriis, & cum induſtria ab iis diſputatis doctrinam eorum examinabimus. DIAD. Ipſe quidem hoc malo. Quis enim non iam plenus eſt argumentorum, quibus illa refelluntur?

Paradoxa Stoicorum.

[V.] LAM. Id ergo primum perpende, an ſecundum communes noticias cum natura conſentire poſſint ij, qui ſecundum naturam cenſent res quaſdam indifferentes: (adiaphora ipſi vocant) & neque ſanitatem, neque firmam corporis conſtitutionem, neque pulcritudinem, neque robur putant expetenda, commoda, vtilia, & ad complendam quæ naturæ conuenit perfectionem facientia eſſe: neque rurſum fugienda & damnoſa eſſe mutilationes, dolores, deformitates, morbos, à quibus ipſi aiunt naturam nos partim alienos reddere, partim ad eam accommodatos. Quod ipſum non mediocriter communibus repugnat noticiis. ſcilicet à natura nos accommodari ad ea, quæ neque bona ſunt neque vtilia, & abalienari ab his quæ neque mala ſunt, neque damnoſa. & quod maius eſt, in vtranque partem ita agere hoc, vt qui illa non adipiſcantur, aut in hoc incidant, bona cum ratione vitam deteſtentur, ac ea ſeſe educant. Etiam hoc arbitror contra communes noticias ab iis dictum, ipſam naturam eſſe indifferentem, ſummum autem bonum eſſe cum natura conſentire. Nam neque legi obtemperare, neque fidem orationi adhibere officium iuber, niſi vtrunque probum ſit & ſcitum. [VI.] Atque hoc quidem leuius eſt. Si verò, vt Chryſippus in primo de exhortatione ſcripſit, ſecundum ſolam virtutem licet feliciter viuere, reliquis (vt ipſe ait) nihil ad nos pertinentibus, neque adiumentum ad felicitatem adferentibus: non modò indifferens iam erit natura, ſed fatua etiam & ſtupida, quæ nos rebus ad nos nihil pertinentibus accommodet. ſtulti etiam nos, qui felicitatem definiamus cõſen-

De Adiaphoris.

 ſum

ſum cum natura, ducente nos ad ea quæ nihil ad beatitatem conducunt. Enimuerò quid magis poteſt congruere communibus noticiis, quàm vt expetendis rebus ad vtiliter viuēdum ducimur, ſic quæ naturæ ſunt conuenientia, ab his nos ad viuendum ſecundum naturam duci? Stoici autem non ſic loquuntur: ſed cum pro fine poſuerint viuere ſecundum naturam, ea quæ ſunt ſecundum naturam, indifferentia eſſe ſtatuunt. Non minus tepugnat communibus hoc noticiis, ſanæ mentis hominem erga bona æqualia non æqualiter eſſe adfectum: ſed alia nullius precii iudicare, aliorum gratia quiduis toleraturum, quantumuis inter ipſa bona nihil magnitudinis paruitatisve cauſa interſit. Aiunt enim idem eſſe à vetula ſeſe abſtinere iam moribunda, & ab ea quæ ſit ætate integra muliere: vtrobique enim officium temperantiæ præſtari: ſed propter hoc vt ſplendidum & magnum vel mortem eſſe opponēdam: de illo iactare ſe, turpe eſſe & ridiculum. [VII.] Scribit etiam Chryſippus in commentario de Ioue, & libro de diis tertio, frigidum eſſe, abſurdum, & inſolens huiuſmodi virtutis effecta laudare, quod muſcæ morſum fortiter pertulerit, quod caſte ſe abſtinuerit a moribunda vetula. Nonne ergo contra communem philoſophantur noticiam, dum nihil pulcrius fatentur eſſe his actionibus, quas laudare ipſos pudet? Qui enim expetendum, qui admittendum ſit, quod neque laude neque admiratione dignum eſt, quod qui laudet vel admiretur, pro inepto & frigido habeatur? Amplius verò, ni fallor, tibi contra communem hoc videbitur ſenſum, ſi prudenti audias neque præſentiam neq; abſentiam maximorum bonorum curæ eſſe: ſed qualis eſt in rebus indifferentibus, earumque tractatione & diſpenſatione, talem etiam heic eſſe. Nimirum enim omnes

Quicunque terræ munere veſcimur,

cuius præſentis vſus eſt, & abſentis indigentia atque deſiderium, id expetendum, bonum, atque vtile iudicamus. cuius rei autem gratia nemo vel ioci aut delectationis cauſa quicquam agat, id indifferens. Nam haud alia ratione laborum ſtudioſum ab eo qui inanibus rebus induſtriam impendit diſtinguimus, ipſo quoque plerumq; rebus agendis occupato, quam quod hic in inutilibus elaborat & indifferenter, hic propter aliquod commodum & vtilitatem. [VIII.] Stoici contra. Sapiens euim ipſis & prudens in multis memoriis & comprehenſionibus verſans, paucas ad ſe ſpectare ſentit, cæteras non curat: neque amplius minusve ad ſe redire putat, ſi recordetur, nuper ſe aliquid cōprehendiſſe, quam ſi memoria reuoluat ſternutaſſe Dionem, aut Theonem pila luſiſſe. Atqui omnis perceptio in ſapiente & memoria iactis radicibus confirmata, ſtatim ſcientia, bonumque magnum & maximum

mum eſt. Ergone itidem ſanitate deficiente, ſenſus inſtrumento aliquo laborante, re amiſſa abſque cura erit, nihilque horum ad ſe pertinere putabit ſapiens? Aut potius ægrotans medicis mercedem perſoluet, pecuniæ comparandæ cauſa ad Leuconem ibit Boſporanorum regulum, & ad Indathyrſum Scytham peregrinabitur, vt ait Chryſippus: quibuſdam verò ſenſibus amiſſis, ne viuere quidem ſuſtinebit? Qui ergo inficias ire poſſunt, ſe contra communes noticias philoſophari, tantum occupationis & ſtudij in res indifferentes cùm conferant, bonis magnis vel præſentibus vel abſentibus eodem in vtranque partem modo indifferenter ſint adfecti. [IX.] Enimuerò hoc etiam communibus repugnat notionibus, homo qui ſit, eum non gaudere ſi è maximis malis in ſumma bona perueniat. Atqui hoc accidit Stoico ſapienti. Nam è ſumma vitioſitate in ſummam mutatus virtutem, ſimulque & miſerrima liberatus vita, & beatiſſimam adeptus, nullum præ ſe fert gaudium, neque animum eius erigit aut mouet tanta mutatio, omni infelicitate & vitio ſolutum, inque certo & tuto omnium bonorum cumulo conſtitutum, eoque perfectiſſimo. Nimirum hoc communi repugnat notitiæ, bonorum omnium eſſe maximum certitudinem erroris ſecuram in iudicando & affirmando: ea verò nihil opus eſſe huic, qui ad ſummum profecerit, neque curare eum ſi ipſa potiatur, ac ſæpe ne digitum quidem porrigere huius ſecuritatis & conſtantiæ cauſa, quam bonum interim perfectum & magnum ipſi cenſent. Neque hæc ſolum Stoici dicunt: ſed hoc præterea, temporis acceſſione bonum non augeri: nam ſi quis momento horæ ſapiens fuerit, quod ad felicitatem attinet nihilo deteriore conditione futurum, quam eum, qui per omnem ætatem virtutem coluerit, inque ea beatè vitam exegerit. Hæc illi ita audacter adſeuerantes, ab altera parte aiunt nihil prodeſſe virtutem paruo contentam tempore. quid enim, ſi ſtatim naufragio periturus aut præcipitio prudentiam nanciſcatur? quid ſi Lichas ab Hercule tanquam è funda in mare proiectus de vitio in virtutem tranſiiſſet? Hæc iam non tantum contra communes ſententias philoſophantium ſunt, ſed ſuas etiam confundentium: cum per exiguum tempus virtute præditum eſſe ſimul ſummam æquare felicitatem cenſeat, & rem nullo dignam precio. [X.] Neque hoc maximum eorum eſt, quæ in Stoicorum doctrina poſſint mira videri: ſed quod virtutem & beatitatem præſentem ſæpe ab eo cui adſunt non ſentiri opinantur: neque animaduertere eum quod paulò ante miſerrimus & ſtultiſſimus qui fuiſſet, nunc ſubitò ſapiens beatuſque factus eſt. Non enim id duntaxat ludicrum eſt dicere, eum qui ſapientia ſit præditus, non intelligere ſe ſapere, & emerſiſſe ex inſipientia: ſed, vt vniuerſè

Stoicorum ſapiens non gaudet de malo optimus factus.

Tempus bona non auget Stoicis.

Boni ſenſus an aliquis.

 dicam,

dicam, bonum illi faciunt momenti & virium expers, cùm homini accidens nullum ſui ſenſum præbeat. Nam de ipſorum ſententia bonum ſuapte natura ſenſum non ſubterfugit: cum in diſputatione de Fine diſertis verbis Chryſippus dicat bonum ſenſile eſſe, idque etiam abs ſe demonſtrari putet. Reliquum eſt igitur imbecillitate & exiguitate ſui ſubterfugere id ſenſum, quando præſens latet, & poſſidentes fallit. Porrò autem abſurdum eſt viſum, qui leuiter aut mediocriter alba ſentiat, non aſſequi quæ extremè alba ſunt: aut tactum, quo molliter & remiſsè calida ſentiuntur, ſtupere ad ſenſum valde calidorum, abſurdius autem, ſi quis id quod communiter ſecundum naturam eſt percipiens, vt ſunt ſanitas & bonus corporis habitus: ignoret præſentem virtutem, quam illi ſummè & maximè aiunt eſſe ſecundum naturam. Quo enim modo non ſit contra naturam ſanitatis & morbi diſcrimen percipi, itemque ſapientiæ & ſtultitiæ: interim tamen te hanc ſublatam putare adeſſe adhuc, illam verò nactum id ignorare? [XI.] Quoniam verò è ſummo profectu in felicitatem & virtutem fit mutatio, alterum horum ſit oportet: vt vel profectus iſte vitium & felicitas non ſit, aut non multum diſtet a vitio virtus, a miſeria beatitas, ſed planè exiguum & ſenſum effugiens ſit bonorum à malis diſcrimen. qui enim ipſos falleret, eſſe ipſos horum loco illa adeptos? Quando itaque nihil de his, pro quibus propugnant concedere volunt, ſed omnia in confeſſo ponunt, Eos qui ad virtutem proficiunt eſſe ſtultos, ac vitioſos, Qui boni & ſapientes fiant, hanc mutationē non animaduertere, Magnum diſcrimen eſſe inter ſtultitiam & ſapientiam: nonne tibi videntur mirificè conſenſum ſuorum tueri decretorum? Multò magis eorum inſtantiam ipſis in rebus obſerues, quando omnes æqualiter malos, iniuſtos, infideles, ſtultos pronunciantes, qui non ſint ſapientes: rurſum alios horum auerſantur, & pro impuris habent, quoſdam etiam facti obuiam non dignantur compellare: aliis pecuniam credunt, magiſtratus committunt, filias elocant. Quæ ſi ioco iſti faciunt, deponant ſupercilium; ſi ſeriò & vt philoſophantes: iam hoc communibus repugnat noticiis, Omnes homines eodem pacto vituperare, aliis autem vt mediocribus vti, aliis tanquam peſſimis: & Chryſippum nimio cum ſtupore admirari, Alexinum deridere, nihilominus vnum altero infamiorem non cenſentes. [XII.] At verò, inquiunt, res ita planè habet. Nam ſicut is qui cubitum a maris ſuperficie diſtans non minus ſuffocatur, quàm qui ad vlnas 10. demerſus eſt: ita qui ad virtutem accedunt, non minus ſunt in vitio, quàm qui abſunt ab ea procul, & ſicut cæci ſunt, etiam ſi paulò poſt eſſent viſum recuperaturi: ita qui progreſſus faciunt

De æqualitate vitiorum & profectu.

ciunt

ciunt ad virtutem, antequam ea potiantur, ſtulti & vitioſi permanent. At enim proficientes ad virtutem non eſſe cæcorum, ſed obtuſius videntium ſimiles, neque ſuffocatorum, ſed natantium, idque propè portum, ipſi ſuis factis teſtatum reddiderunt. Neque enim vſi fuiſſent conſiliariis, imperatoribus, legumlatoribus, tanquam cæci ductoribus neque imitati fuiſſent facta, actiones, orationes, vitas quorundam: ſi omnes eodem modo ſuffocatos à ſtultitia & vitioſitate vidiſſent. Sed hoc omiſſo, mecum mirare iſtos homines hac in re, quod ne ſuis quidem ipſorum exemplis docentur miſſos facere iſtos, qui ſapientes de ſtultis fiant: neque hoc ſentiant, aut animaduertant, ſe ſuffocari deſinere, & lucem videre, ac ſupra dementiam emerſos reſpirare. [XIII.] Sed & hoc contra communem ſenſum eſt, hominem cui omnia adſunt bona, nihilque ad felicitatem & beatitatem deeſt, ei conuenire vt vitam proiiciat. Multò magis id, Cui nihil eſt boni aut erit, aduerſa omnia & difficilia ac mala & perpetuò adfutura: huic non conuenire vt vitam repudiet, niſi quid ei ab indifferentibus accidat. Hæ leges in Stoa feruntur, multosque ſapientes ad necem ſibi ipſis inferendam impellunt, ſcilicet meliùs a morte vſuros ſua felicitate. Arqui ſapiens illorum fortunatus eſt, beatus, feliciſſimus, tutus, extra pericula conſtitutus: vitioſus ille & ſtultus, plenus, vt ſic dicam, flagitiorum, & quem quo ponas non ſit locus. & tamen his permanſionem in vita, illis diſceſſionem putant conuenire. Probabiliter autem dixit Chryſippus. Non enim bonis & malis, ſed iis quæ ſecundum naturam ſunt, metiri debemus vitam. Hoc illi modo tutantur Conſuetudinem, & aduerſus communes philoſophantur notiones. Quid ais, tandem? Non debet conſiderare,

De morte ſibi conſciſcenda.

Ædibus in propriis bona quæ ſint, quidue mali ſit,

qui de vita & morte deliberationem iniuit? neque tanquam in trutina examinare in vtram partem res ipſius plura habeant momenta? Sed ex his quæ neque vtilia ſunt, neque damnoſa, ratiocinari viuendumne ſit, an moriendum? ac ſequi huiuſmodi principia & ſententias, quæ vitam omnium rerum fugiendarum plenam deligendam, fugiendam quæ nullo bonorum caret iubeant? [XIV.] Enimuerò, amice à ratione alienum eſt fugere vitam cui nihil adeſt mali: alienius dimittere bonum, ſi quis non potiatur indifferentibus. quod iſti faciunt præſentem felicitatem virtutemque prodentes, propterea quod ſanitate aut incolumitate careant.

Heic mentem Glauco Saturnius abſtulit omnem,

cùm eſſet in permutatione daturus arma pro æreis aurea, & decuplo atque ampliùs meliora. Et tamen ærea arma non minus

quàm aurea ad pugnæ vſus apta erant: pulcritudo & ſanitas Stoicis nullum vſum, nullum ad felicitatem conferunt emolumentum: & tamen illi ſanitatem ſapientia redimunt. Aiunt enim Heracleto & Pherecydi conuenturum fuiſſe, ſi res tuliſſet, vt virtute ac ſapientia dimiſſis finem aquæ intercutis, & morbi pediculatis mercarentur. Cumque Circe duo vſurpet venena, quorum vnum ſtultos de prudentibus, alterum prudentes de ſtultis redigit * Vlyſſem bibere ſtultitiæ potius poculum, quam tranſire in beſtiæ formam, præditum ſapientia, & nimirum ſimul etiam felicitate. Atque hæc aiunt ipſam dictare & hortari ſapientiam: Miſſam me fac, nec rationem habe pereuntis, & in aſini faciem diſcedentis. Nimirum, diceret non nemo, aſini eſt quæ hoc ſuadet ſapientia. quando ſapere & felicitate frui bonum eſt, aſini circumferens faciem, indifferens. [XV.] Gentem aiunt eſſe Æthiopum, vbi canis regnet, rexque appelletur, & ſacris ac honoribus colatur regiis: viri autem obeant principum & magiſtratuum munia. Nonne res etiam apud Stoicos ſimiliter habet? Certè nomen boni & ſpecies virtuti adeſt, ſolamque eam expetendam, vtilem, conducibilem appellant: interim ea agunt, commentanturque, ita viuunt & moriuntur, ſicut præcipitur à rebus indifferentibus. Et quidem canem illum nemo Æthiopum interficit, ſed dignitate ornatus, & veneratione cultus ſedet. iſti virtutem ſuam perdunt atque corrumpunt, ſanitatem aut opus vt conſequantur. Ne de his plura dicam, videtur ipſa nos coronis hortari, quam Chryſippus ſuis decretis impoſuit. Nam cum in natura ſint bona, mala, & neutra ſiue indifferentia: nemo hominum eſt, qui non malit bonum habere, quàm indifferens aut malum. Sed & deos in teſtimonium vocamus, votis ab iis petentes priore quidem loco poſſeſſionem bonorum, poſteriore malorum fugam. id quod neque bonum eſt neque malum, loco boni nolentes habere, loco mali volentes. At ille ordinem inuertens, ipſamque mutans naturam, ex vltimo loco medium in extremum collocat, extremo in medium traducto: ſicut tyranni ſolent priorem in conſeſſu locum malis tribuere. ac lege lata iubet primo ſectari bona, deinde mala, poſtremo id deterrimum iudicare, quod neque bonum ſit, neque malum. Perinde faciens, ac ſi quis proximè poſt cœleſtia inferos ponat, terra & terreſtribus in tartarum reiectis:

Bonorum commutatio Stoica.

Ordo rerũ à Chryſippo mutatus.

Quæ procul hinc ima ſtat ſub tellure barathrum.

[XVI.] Ergo cùm dixiſſet in tertio de natura, Expedire ſtulto vitam, etſi nunquam eſſet conſecuturus intelligentiam: hæc verba ſubiungit. Talia enim bona ſunt hominibus, vt quodam modo etiam mala cæteris medio loco antecedant. Non autem hæc præ-

cedunt,

cedunt, ſed ratio quæ efficit viuendum eſſe potius, etiamſi ſimus ſtulti: ergo etiam ſi iniuſti, flagitioſi, dijs inuiſi, infelices. nihil enim horum abeſt à ſtultè viuentibus. Ergo conuenit miſerè potius viuere, quàm non viuere miſerè, & præſtat lædi quàm non lædi, iniuſtum eſſe quàm non eſſe iniuſtum, leges violare quàm non violare? hoc eſt, conuenit non conuenientia facere, & officij eſt viuere etiam contra officium? Sanè eſt enim peius ratione & ſenſu carere, quàm ſtultum eſſe. Quid ergo in mentem eis venit, vt malum eſſe non fateantur, quod malo eſt peius? cur ſolam aiunt fugiendam eſſe ſtultitiam, ſi non minus, ſed magis etiam conueniens eſt fugere eam affectionem, quæ ſtultitiæ non eſt capax? [XVII.] Sed quis de hoc queratur, memor eorum quæ in ſecundo de natura ille ſcripſit, pronuncians haud inutiliter rebus vniuerſis malum exſtitiſſe. Et meretur hoc res, vt decretum illud ipſius verbis proponam: quo intelligas qui Xenocratem & Speuſippum incuſant, quia ſanitatem negauerint eſſe è cenſu indifferentium, neque diuitias de inutilium numero, ipſi quo loco vitioſitatem ponant, & quid de ea loquantur. Malum, inquit, ſuo termino à reliquis diſtinguitur accidentibus. Exſiſtit enim ipſum quodammodo ſecundum naturæ rationem, & (vt ſic dicam) non inutiliter reſpectu vniuerſarum rerum. alioqui enim ne bonum quidem poterat ſubſiſtere. Ergo dijs boni nihil eſt, quando nihil mali? & cum Iupiter totam in ſeipſum retexens materiam vnicus fiet abolitis reliquis differentijs: bonum tunc nullum erit, quia nihil aderit mali? Enimverò chorus concinere poteſt, nemine vitioſè canente: & corpus ſanum eſt, nullo membro ægrotante: virtus autem abſque vitio exſiſtere nequit? ſed nimirum ſicut quorundam medicamentorum facultatibus virus ſerpentis aut fel hyænæ admiſcere oportet: ita ad Socratis iuſtitiam requirebatur neceſſariò alicuius mali adiunctio, vtpote malitia Meliti, & Cleonis petulantia ad Periclis probitatem? & quomodo Iupiter potuiſſet gignere Herculem ac Lycurgum, ſi non Sardanapalum quoque & Phalaridem nobis creaſſet? Tempus iam eſt, vt dicant tabem quoque hominum ad firmam corporis affectionem conducere, & podagram ad velocitatem. Quid enim differunt à talia nugantibus, qui dicunt non inutiliter ad continentiam exſtitiſſe intemperantiam & iniuſtitiam ad iuſtitiam? ſcil. deos comprecemur, vt ſemper ſint peruerſitas,

Fallaces mores, blanda & mendacia verba:

ſiquidem his ſublatis, vnà euaneſcet & interibit virtus. [XVIII.] Mauiſne pernoſcere ſuauiſſimam eius facundiam, politamque perſuadendi vim. Sicut enim, inquit, comœdiæ inſcriptiones ferunt ridiculas, quæ pro ſe nullius precij, toti poemati tamen aliquid venuſtatis addunt: ita ipſum quidem pro ſe vitium vitupe-

Mali natura.

rauerit: ad alias res inutile non eſt. Primum vitium Dei prouidentia exſtitiſſe, ſicut voluntate poetæ malum epigramma factum eſt, tantum abſurdi habet, vt abſurdius cogitari poſſit nihil. Nam hoc dato qui magis bonorum quàm malorum datores erunt dij? quomodo inuiſum erit dijs flagitiũ? quid habebimus quod ornatis hiſce male dictis opponamus:

Cauſam mortalibus creat aliquam Deus,
Cum familiam vult quandam affligere funditus.

Et:

In litem ſuperûm quis tandem compulit iſtos?

Deinde malum epigramma comœdiam ornat, & ad finem conſequendum adiuuat, poeta ſpectatorib. riſum mouere vel lepidum proponere aliquid cupiente. At patrius ille, & ſupremus ac iuſtitiæ præſes Iupiter, optimuſque (vt eum Pindarus nominat) artifex, non ſcilicet drama aliquod magnum & varium multiplici cognitioni ſeruiens mundum fabricans, ſed vrbem dijs hominibuſque communem in quo vnà vitam exigerent iuſtitiâ & virtute ducibus concorditer ac feliciter: quorſum ad pulcerrimũ hunc finem opus habuit latronibus, homicidis, parricidis, tyrannis? Nõ enim iucundum Deo exordium aut elegans fuit vitioſitas, quæ * rebus humanis non facetias aut riſum, ſed ſcurrilitatem iniuſtitiamque intulit, propter quæ ne ſomnium quidem decantatæ illius cum natura conſenſionis videre licet. [XIX.] Præterea ineptum illud epigramma per exigua eſt comœdiæ particula, inque ea minimum planè locum occupat: ac neque abundant talia, neque eorum quæ rectè facta videntur, cuiquam officiunt, aut venuſtatem eius corrumpunt. At vitijs repleta ſunt omnia, totaque vita ſtatim à primordio, fabulæ vſque coronidem decorum non ſeruans, aberrans à recto curſu, conturbata, nullam partem habens puram, aut reprehenſionis immunem, vt ipſi dicunt, omniũ eſt dramatum turpiſſimum & iniucundiſſimum. Quare libenter ex ipſo quæſiuerim, ad quam tandem rem vitioſitas vniuerſis rebus ſit vtilis. Non quidem ad cœleſtia, & quæ ſunt diuinæ naturæ. ridiculum enim ſit, ſi vitijs inter homines non obortis neque exſtantibus (auaritiam puta mendacia, rapinas, calumnias, cædes) non fuiſſe Solem dicamus ſuum confecturum curſum, mundumque ſtatis temporum & tempeſtatum circuitibus vſurum: terram in medio mundi ſitam ventorum & pluuiarum materiem emiſſuram. Reſtat nobis & rebus noſtris vtiliter vitia extitiſſe: atque id fortaſſe intelligi Stoici volunt. Saniores ne ergo ſumus, ſi vitioſi ſumus? aut maiorem copiam rerum neceſſariarum adipiſcimur? aut ad pulchritudinem robur ve nobis conducunt vitia? Negant. * Si autem telluris nomen duntaxat eſt,

eſt, & opinio ſomnio concepta pernoctantium ſophiſtarum, non ſicut vitium omnibus ſuperiacet, & omnibus conſpicua, nullius * vt inutilis partem capere, minimè autem virtutis, dij boni, ob quam nati ſumus. Proinde non indignum hoc ſit, agricolæ & gu- * bernatori & aurigæ quæ vtilia ſunt, conducere ad finem ei propoſitum: id autem quod à Deo ad virtutem eſt factum, amiſiſſe & perdidiſſe ſuam virtutem? Sed fortaſſe tempus eſt nunc omiſſo hoc ad alia nos conuertere. [XX.] DIAD. Nequaquam, amice, mei gratia: cupio enim audire, quo modo Stoici mala bonis, & vitia virtutibus prius introducant. LAM. Nimirum, mi ſodalis. res enim cognitu digna eſt. Multa quidem balbutiunt: tandem verò prudentiam quæ ſit bonorum & malorum ſcientia * & omninò tolli dicunt. Vt autem vera ſunt, fieri non poſſe quin & falſa quædam eodem ſint modo: ſicut par eſt cùm bona ſint, eſſe etiam mala. Verùm hoc quidem non ineptè dictum eſt. Alterum etiam puto mihi quoque non eſſe ignotum. Video enim diſcrimen, cur quod non verum eſt, ſtatim falſum ſit: non illicò etiam malum, quod bonum non eſt. Vnde fit, vt inter vera & falſa nihil ſit medium: inter bona & mala interuenit indifferens, neque neceſſe eſt hæc cum illis eodem modo habere. nam poteſt bonum tribui naturæ, etiam ſi nullum malum ponatur, ſed id modo, quod neque bonum ſit neque malum. DIAD. Ad priorem rationem ſi quid à vobis dicitur, audiendum eſt. [XXI.] LAMP. Multa quidem dicũtur: ſed in præſentia tantùm neceſſarijs vtemur. Initiò igitur ſtultum eſt opinari prudentiæ cauſa bona & mala exiſtere. Exſtantibus enim iam bonis & malis, ſuperuenit prudentia. ſicut medicina, ſalubribus iam & inſalubribus ſubiectis. Nam bona & mala non propterea exſtant, vt fiat prudentia: ſed quatenus mala & bona iam ſubſiſtentia dijudicamus, vocatur prudentia. ſicut viſus eſt alborum & nigrorum ſenſio, non in hoc factorũ vt nos viſum habeamus: ſed nobis contra ad hæc iudicanda viſu indigentibus. Deinde quando mundus de ſententia ipſorum conflagrauerit, malum quidem nullum prorſus ſupererit, & Vniuerſum prudens tamen erit atque ſapiens. Eſt ergo prudentia etiam ſi malum non ſit: neque neceſſe eſt vt ſi prudentia ſit, malum etiam exſtet. Iam ſi omninò oportet prudentiam eſſe bonorum malorumque ſcientiam, quid incommodi eſt, ſi malis ſublatis nulla relinquatur prudentia? locoque eius aliam acquiramus virtutem, quæ non bonorum & malorum, ſed duntaxat bonorum ſit ſcientia. quemadmodum ſi de coloribus niger omninò interiret, & contenderet iam aliquis viſum quoque periiſſe; vtpote qui non ſit alborum & nigrorum ſenſus: quid obſtaret quin ei reſponderemus: Nihil mali eſt, ſi quem tu dicis viſum non habemus, alio inſtructi ſenſu & vi, qua alba & non alba apprehendimus? Ego

Malū propter prudētiam non eſſe ponendum.

enim

Digitized by Google

enim neque guſtatum inanem puto fore amaris deficientibus, neq; tactum dolore ſublato, neq; prudentiam malo non exſtãte: ſed & iſtos mãſuros ſenſus dulcia & nõ dulcia, grata & aduerſa percipientes, & prudentiam bonorum ac non bonorum ſcientiam nihilominus futuram. Quibus videtur ſecus, ij nomen tollant licet, rem nobis relinquant. [XXII.] Præterea quid impedit quo minus malum intelligentia percipi poſſit, bona etiam ſubſiſtant? Sicut, puto, dijs adeſt ſanitas, quid febris ſit aut pleuritis intelligunt. quando nos etiam quibus omnium malorum copia obtigit, bonum nullum, vt ipſi aiunt: tamen non deſtituimur cognitione horum, ſed ſentimus quid prudentia, quid bonum ſit, quid felicitas. Atque adeò mirum eſt, virtutis abſentis eſſe tamen qui nos comprehenſione aliqua inſtruant qualis ea ſit: malum niſi * exſtiterit, quale ſit intelligi nequire. Vides enim quid perſuadere nobis velint qui contra communes notiones philoſophantur: ſtultitia nos prudentiam comprehendere, à prudentia ſine ſtultitia ne ipſam quidem ſtultitiam percipi poſſe. Quod ſi omninò ortu mali opus fuit naturæ: vnum aliquod vitij exemplum atque alterum ſufficere poterat, immò ſi vis, decem, mille, vel cIɔɔ. vitioſos finge debuiſſe naſci: non vtique tantam vitiorum exſiſtere multitudinem, quæ arenæ, pulueris, & pennarum quibus variæ volucres diſtinguuntur numerum ſuperaret: nullum interim virtutis vel ſomnium. [XXIII.] Qui Spartæ phiditijs præerant, vnũ aut tres heilotas meri plenos & ebrios producebant, vt adoleſcẽtibus demonſtrato quid rei eſſet ebrietas, ad temperantiam ſeruandam eos condocefacerent. In vita autem plurima ſunt huius vitij exempla. nemo enim ad virtutem ſobriè ſe confert: ſed vagamur omnes, turpiter agentes & miſerè viuentes. ita ratio nos inebriat, adeoque conturbat & dementat. ſimileſque ſumus canum Æſopi, quæ cùm in mari natare quaſdam viderent pelles, conatæ ſunt illud ebibere, priuſque crepuerunt quàm pelles apprehenderent. Etenim nos quoque doctrina, ſperantes opera eius ad virtutem & felicitatem peruenturos, priuſquàm eo accedamus peſſundat, multo mero amaræ vitioſitatis ante oppletos. Si quidem etiam ijs qui ad ſummum profecerunt, nulla eſt (vt ipſi dicunt) alleuatio, nulla remiſſio, nulla reſpiratio à ſtultitia & infelicitate. [XXIIII.] Cæterùm qui vitioſitatem non inutiliter ait exſtitiſſe, videamus deinceps qualem eam rem, & cui vſui oſtendat eſſe ea prædito: cùm in commentario de perfectis officijs ſcribat, Vitioſum hominem nulla re opus habere, nulla indigere, nullam ei eſſe vſui, nihil proprium, nihil accommodatum aut aptum. Quomodo ergo vtilis eſt vitioſitas, cùm qua neque bona valetudo prodeſt, neque diuitiæ, neque profectus? Non indiget autem aliquis eorum, quorum alia ſunt præpoſita & parabilia,

atq;

atque adeò perutilia, alia ſecundum naturam, vt ipſi appellant? Ergone his nemo opus habet niſi ſapiens? ita ne ſapiens quidem vt fiat opus habet vitioſus. Hac ratione non ſitient aut eſurient homines ante quàm ſapientes fiant: ſitientes autem aqua opus nõ habebunt, non pane eſurientes: hoſpitibuſque erunt ſimiles, qui tantum ignem & tectum requirerent. ita hoſpitio & chlæna non habebat opus is qui dixit,

Chlamydem cedo Hipponacti, nam valde algeo.

Sapiens Stoicorum.

ſed vis admirabile aliquid ſubtile, ac peculiare aliquid dicere? Dic ſapientem nulla re opus habere, nullius indigere, illê fortunatus eſt, ille nullius rei indigus, ſibi ſufficiens, beatus, perfectus. Quæ verò iſta eſt vertigo, eum cui nihil deeſt, opus habere ſuis bonis: vitioſum autem carere quidem multis, indigere nulla re. hoc enim dicit Chryſippus, non indigere ſed carere vitioſos: teſſerarum in morem hac illac communes notiones iactans. Etenim omnes homines egere prius ſeſe quàm non egere ſentiunt: exiſtimantes eum qui eget rebus non in promptu ſitis aut paratu facilibus, indigere. Cornibus quidem & alijs nemo hominum caret, quia ne indiget quidem ijs armis carere eos, & pecunia, & veſte dicimus, qui his, cùm vſus erat, deſtituuntur. Sed Stoici adeò cupiunt ſemper aliquid contra communes notitias dixiſſe videri, vt nouitatis cauſa ſæpe à ſeipſis deſciſcant. velut heic. [XXV.]

An vitioſus beneficium accipiat.

Conſidera verò illud paulò attentius, quod ipſum quoque vnum eſt de enunciatis contra notitias, Neminem vitioſum percipere quicquam vtilitatis. Atqui multi inſtitutione proficiunt, multi ſeruientes liberantur, obſeſſi eximuntur, mutilati manu ducuntur, ægrotantes ſanantur. At nihil ad eos inde redit vtilitatis, inquiunt, neq; beneficijs adficiuntur, neq; habẽt benefactores, neq; eos negligũt vitioſi. Ergo vitioſi nõ ſunt ingrati. At neq; ſapiẽtes ingrati ſunt. Nulla itaque eſt ingratitudo, cum neque defraudent gratia boni debita, neque de vitioſis bene mereri liceat. Ad hæc vide quid reſpondeant. Gratiam aiunt in medias res tendere: & prodeſſe ac vtilitatem percipere, ſapientum eſſe, gratiam etiam ad vitioſos pertingere. Ergo qui gratiæ ſunt participes, ab vſu excluduntur? quò gratia pertingit, ibi nihil vtile eſt, nihil adaptatum? quid verò aliud facit officio, vt ineatur gratia, quàm quod qui præſtitit opus habenti, in aliqua re profuit? Verùm hæc mittamus. Veneranda autem illa Stoicorum Vtilitas quid tandem rei eſt, quam vt magnum aliquid, ſapientibus eximiam ſeruantes, ne nomen quidem eius vitioſis permittunt? Si, aiunt, vnus ſapiens digitum prudenter quoquo modo porrigat, omnes toto orbe terrarum ſapientes emolumentum inde capiunt.

Vtilitas Stoicæ.

Hoc opus eſt vtilitatis Stoicæ, huc communicatis commodis virtutes ſapientum definunt. [XXVI.] Delirauerunt ergo Ariſtoteles, & Xenocrates,

commodari nobis à dijs, à parentibus, à præceptoribus fati, ignari mirabilis huius vtilitatis, quàm ſapientes inuicem ſecūdum virtutem moti percipiunt, etiam ſi non intelligant neq; agnoſcant. Enimverò vniuerſi mortales delectus, adſeruationes, diſpenſationes tum demum vtiles cenſent, cùm vſum aliquem & cōmodū ea præbent. claues emit, penu cuſtodit homo rei facundæ intētus,

Reſerans opum thalamum ſuauiſſimum manu.

deligere a. quæ nulli ſint vſui; & ſeruare anxiè ea ac laborioſè nō pulcrum aut præclarum, ſed ridiculum eſt. Vlyſſes quidem ſi nodo, quem Circe eum docuerat, muniuiſſet; non dona apud Alcinoum accepta, tripodes, lebetes, veſtes, aurum: ſed quiſquilias, lapides aliaq; id genus vilia cōgerens, occupari ſe circa ea & poſſidere ac cuſtodire, beatum putaſſet: ecquis ſtultam hanc prouidentiam, & inanem operam putaſſet laudandam? [XXVII.] At n. hoc illud Stoicæ cōſenſionis pulcrum eſt & præclarum, & beatū, aliud nihil, q̃ defectus & cuſtodia inutilium rerū & indifferentiū. ſiquidem fimbrijs & matulis aureis, atq; adeò ſi ita eueniat, lecythis comparant maximas opes. Poſt, vt qui deorū aut geniorum quorundam ſacris videntur ſuperbè contumeliam intuliſſe & maledixiſſe, mox mutata ſententia demittunt ſeſe, humileſque adſident magnificis præconijs numen, collaudantes: ſic Stoici ſententiam eorum & futilitatem Nemeſi quādam vlciſcente, rurſum in his ſeſe exercent indifferentibus, & quæ nihil ad ipſos faciant: alta voce proteſtantes vnum eſſe bonum, pulchrum, & præclarum delectum horum & communicationem: quib. qui non potiantur, non debere viuere, ſed mortem ſibi conſciſcere, aut inedia vitam finire, longo vale virtuti dicto. Theognidem ſanè ipſi prorſus abjecti animi fuiſſe aiunt, minuſque timidum, qui dixerit:

Vt paupertatem fugias, vel te in mare vaſtum
Proijcias, celſis Cyrne vel à ſcopulu.

Conſtātia verorum philoſophorum: & Stoicorum inconſtantia.

ipſi ſoluta oratione hortantur, iubentque effugiendi morbi magni cauſa, aut continentis doloris, ſi non ſit ad manum gladius vel cicuta, in mare ſeſe abijcere, aut de ſcopulo præcipitare: quorum neutrum ſit damnoſum, aut malum, aut incommodum, neq; miſeros faciat eos quibus huc res redijt. [XXVIII.] Vnde ergo, inquit, ordiar, & quod ſumam officij principium, ac materiam virtutis, omiſſa natura, & ijs quæ contra naturam ſunt? Vnde verè, mi homo, Ariſtoteles & Theophraſtus orſi ſunt, quibus Xenocrates & Polemon vſi virtutis principijs? nonne etiam Zeno hos ſecutus eſt, qui elementa ponerent felicitatis naturam, & id quod eſt ſecundum naturam. Verum hi quidem his inſtiterunt, vt optabilibus, bonis vtilibus: virtutemq; ijs adiungentes efficacem, dum vnoquoque aptè vtitur, inde vitam cenſuerunt perfectam omnibuſque integram partibus abſolui & confici: & verè naturæ conſen-

conſentaneam ac concinentem. Non enim eos imitati ſunt, qui à terra exſilientes, rurſum in eam deferuntur: non inquam ita cō-turbatè egerunt, vt eaſdem res parabiles, non tamen expetendas: accommodatas ad naturam, non tamen bonas: inutiles, & tamen vſui bene aptas: nihil ad nos pertinentes, & tamen officiorum principia appellarent. Sed qualis oratio, talis etiam vita fuit iſtorum virorum: actiones ſuas dictis congruentes & concinnentes exhibentium. At qui à Stoicorum ſunt ſecta, inſtar mulieris illius apud Archilochum altera manu aquam doloſè, altera ignem gerentis, alijs decretis naturam ſibi conciliant, alijs repellunt. immò factis & reipſa ea quæ ſecundū naturam ſunt, vt expetenda & bona amplectuntur verbis ac nominibus, dum indifferentia & inutilia ea virtuti ad felicitatem dicunt, repudiantes & contumelia afficientes. [XXIX.] Quoniam autem ſummum bonum, omnes homines ſentiunt eſſe lætabile, optabile, fauſtum, ſummæ dignitatis, ſibi ipſi ſufficiens, nullius rei indigum: compara ipſorum cum his bonum. An verò læticiam adferat prudens digiti porrectio? an exoptandum eſt vt prudenter torquearis? an fortunatus eſt, qui ſe cum ratione præcipitem dat? an ſumma in eo cōſiſtit dignitas, non boni cauſa id dimittere, quod ratio frequenter maximi facit? an perfectum totumque ex ſe aptum eſt, quo præſente niſi indifferentibus potiantur, non tolerant neque volunt viuere? Eſt & alia Stoicorum ratio, quæ maiorem conſuetudini facit iniuriam, genuinas eius notiones tanquam liberos ſubtrahens atque auellens, ſpurias autem alias & belluinas abſurdaſque ſubmittens, haſque iſtarum loco enutriri & diligi cogens. Atque hoc quidem in ijs quæ dicuntur de bonis & malis expetendis ac fugiendis, accommodatis ad naturam & alienis: quorum vim oportebat notiorem eſſe quàm calidorum & frigidorum, alborum & nigrorum. quod horum imagines extrinſecus viſui obijciuntur: hæc ex bonis quæ nobis inſunt cognatam habent originem. Illi verò in locum de felicitate tanquam in ſophiſtarum aliqua cauilla ſua cum dialectica irruentes, nullam quidem ſuſtulerunt, permultas autem intulerunt ambiguitates. [XXX.] Equidem de duobus bonis, quorum alterum finis ſit, alterum ad finē pertineat, finem eſſe potius & perfectius bonum, nemo ignorat. Agnoſcit etiam Chryſippus hoc diſcrimē, vt liquet ex tertio de bonis libro. Aſſentitur enim ijs qui ſcientiā finem faciunt, & ponit hoc in opere de iuſtitia. ac ſi quis voluptatem finem ſtatuat, negat iuſtitiam ſeruari. concedit, ſi non finis, ſed ſimpliciter bonum voluptas dicatur. Neque puto opus eſſe vt nunc verba tibi eius recenſeam: cùm tertius de iuſtitia liber vbiq; exſtat. Quando ergo vice verſa, amice, nullum bonum alio bono maius aut minus, & non finem fini æqualem aiunt: non commu-

Summum bonum.

Bonorum inter ſe cōparatio.

communibus iam tantum notitiis, ſed ſuis ipſorum verbis repugnant. rurſumque, ſi de duobus malis alterum nos, ſi adſit, peiores facit, alterum nocet quidem, non facit tamen deteriores, neque peius infert damnum, vnde peiores reddamur. Sed fatetur Chryſippus, eſſe quoſdam metus & dolores & errores, quibus lædamur, non autem deteriores etiam redigamur. [XXXI.] Lege verò primùm aduerſus Platonem librum eius de iuſtitia. nam cùm alia; tum maximè hominis commenta cognitu digna ſunt, de omnibus rebus ac ſententijs tum ſuis tum alienis contra notitias communes loquentis. Vt cùm dicit duos fines ac ſcópos vitæ propoſitos eſſe, neque omnia quæ agimus ad vnum aliquid referri. Id verò magis etiam notitiæ aduerſatur, alium eſſe finem, & aliò ſingulas noſtras referri actiones. quorum tamen alterum eos neceſſe eſt in ſe recipere. Si enim ipſa prima ſecundum naturam * quatenus non eſt: delectus autem rationi conſentaneus & ſumptio eorum, & quod omnia ſua quiſque ideò agit, vt conſequatur ea quæ prima ſunt ſecundum naturam, eoque omnia quæ aguntur referantur, vt prima ſecundum naturam parentur. Si enim putant non coniectantes, neque cupientes aſſequi illa finem habere, aliud erit cuius gratia delectus ſit aliò referendus, non iſta. Finis quippe eſt deligere, & prudenter accipere illa; ipſa autem, & eorum poſſeſſio, finis non eſt, ſed tanquam materia ſubijcitur, deligendo debitam habens æſtimationem hoc enim puto & nomine ipſo ſignificari, & ipſos ſcribere, diſcrimen oſtendentes. [XXXII.] L. Strenuè quidem & quid & quomodo dicant cõmemorauiſti. Id autem, conſidera, idem ijs accidere, quód vmbram ſuam tranſilire conantibus. non enim pòſt ſe relinquunt, ſed vnà cum oratione trahunt abſurditatem longiſſimè a communibus diſtantem notitijs. Sicut enim qui ſagittantem diceret non omnia ſua facere ſcopi attingẽdi gratia, ſed vt omnia ſua faceret; is ænigmatum ſimilia & monſtroſa videretur adſtruere: ita plusq̃ deliri iſti cõtendentes, non eſſe finẽ expetendi quæ ſunt naturæ conuenientia ijs potiri, ſed finẽ eſſe accipere & deligere, neque ſanitatis appetentiam & conſectationem vnicuiq; noſtrûm ſanitate finiri, ſed contrà ſanitatem referri ad eius appetitionem & procurationem, ac fines eſſe ambulationes neſcio quas, & vocis contentiones, atque adeò ſectiones; & ratione inſtitutas medicationes, non horum finem ipſam ſanitatem. Similiter nugantur, ac ſi quis dicat, Cœnemus, vt mactemus, vt lauemus. Illa verò recepti in hac re ordinis inuerſio, omnes res conturbat, atque confundit. non ambulauimus tempeſtiuè cibi concoquendi gratia: ſed ambulandi gratia cibum concoquemus? mirum, ni ſanitatem quoque veratri cauſa fecerit natura, non veratrum pro-

Deſine.

pter

pter ſanitatem. Quid enim aliud reſtat ijs ad ſummam abſurditatem, quam talia dicere? Quid intereſt vtrum dicas medicamentorum cauſa ſanitatem natam, non medicamenta ob ſanitatem extitiſſe: an verò delectum medicamentorum, eorumque compoſitionis & vſus magis expetendum ipſa eſſe ſanitate, immò ſanitatem ne in expetendis quidem cenſeas, in delectus occupatione finem colloces, appetitionemque apprehenſionis, non hanc illius finem facias? [XXXIII.] At, inquiunt, cum ratione & prudenter fieri, appetitioni accidit. Planiſſimè, ſi ea ad finem reſpicit quem affectat, nempe conſecutionem & poſſeſſionem. alioqui rationem ei ademeris, ſi omnia faciat eius adipiſcēdi gratia, quod adipiſci non ſit præclarum, non beatum. * hunc in ſermonem deuenimus, quid vis potius dixeris cum notionibus conſentire, quàm appetere bonum & conſectari, cuius nullam notitiam acceperis aut habeas. Vides enim vt Chryſippus in hanc compellat Ariſtonem difficultatem, Rerum indifferentiam qua neque ad bonum neque ad malum inclinant intelligi, non ante intellectis bono & malo. ita enim appariturum eius indifferentiam ante ſubſiſtentem, ſi intelligentia eius percipi non poſſit, nō ante cognito bono: ipſum autem bonum eſt, nihil aliud. * Iam mihi conſidera Stoicorum illam quam ipſi vocant Conſenſionem, indifferentiam autem eſſe negant: vnde nam & quo pacto ea ipſum bonum cognoſcendum præbeat. Nam ſi abſque bono intelligi non poteſt indifferentia reſpectu non boni: multo minus prudentia bonorum intelligendam ſe offeret, non ante intellecto bono. *Boni cognitio Stoicorū* Sed ſicut ſalubrium & inſalubrium artis intelligentia non paratur, niſi ſalubri prius & inſalubri cognito: ita bonorum & malorum ſciētia cognoſci non poterit, non prius percepta boni & mali cognitione. Quid eſt ergo bonum? nihil niſi prudentia Quid eſt prudentia? nihil aliud quam bonorum ſcientia. [XXXIV.] Heic verò adfatim in eorum orationem Iouis ille Corinthus admittitur. mitte enim prouerbialem iſtam piſtilli circumagitationem, ne ſalſius notare homines videaris: quanq̄ ipſorum rationi idem ꝙ huic accidit. Nā in definitione boni prudentia; in prudētiæ bonū quid ſit requiritur, & alterum ſemper alterius opera conſectandum eſt: & vtrinque ad vnum intelligendum id prænoſſe oportet, quod ſine alterius prænotione intelligi non potuit. Eſt & alius modus non iam peruerſionem, ſed euerſionem rationis eorum planè in nihilum abducentis deprehendendi. Subſtantiam boni ponunt delectum eorum quæ naturæ congruunt ratiocinatione bona cōſtantem. atqui delectus talis nullus eſt, qui ad finem aliquem refertur: ſicut diximus. Quis ergo eſt finis? nihil aiunt aliud, quàm probè ratiocinari in delectu eorum quæ naturæ congruant. Primùm itaque perijt & aufugit boni notitia. Nam probè ratio-

dicam, bonum illi faciunt momenti & virium expers, cùm homini accidens nullum ſui ſenſum præbeat. Nam de ipſorum ſententia bonum ſuapte natura ſenſum non ſubterfugit: cùm in diſputatione de Fine diſertis verbis Chryſippus dicat bonum ſenſile eſſe, idque etiam abs ſe demonſtrari putet. Reliquum eſt igitur imbecillitate & exiguitate ſui ſubterfugere id ſenſum, quando præſens latet, & poſſidentes fallit. Porrò autem abſurdum eſt viſum, qui leuiter aut mediocriter alba ſentiat, non aſſequi quæ extremè alba ſunt: aut tactum, quo molliter & remiſsè calida ſentiuntur, ſtupere ad ſenſum valde calidorum, abſurdius autem, ſi quis id quod communiter ſecundum naturam eſt percipiens, vt ſunt ſanitas & bonus corporis habitus: ignoret præſentem virtutem, quam illi ſummè & maximè aiunt eſſe ſecundum naturam. Quo enim modo non ſit contra naturam ſanitatis & morbi diſcrimen percipi, itemque ſapientiæ & ſtultitiæ: interim tamen te hanc ſublatam putare adeſſe adhuc, illam verò nactum id ignorare? [XI.] Quoniam verò è ſummo profectu in felicitatem & virtutem fit mutatio, alterum horum fit oportet: vt vel profectus iſte vitium & felicitas non ſit, aut non multum diſtet a vitio virtus, à miſeria beatitas, ſed planè exiguum & ſenſum effugiens ſit bonorum à malis diſcrimen. qui enim ipſos falleret, eſſe ipſos horum loco illa adeptos? Quando itaque nihil de his, pro quibus propugnant concedere volunt, ſed omnia in confeſſo ponunt, Eos qui ad virtutem proficiunt eſſe ſtultos, ac vitioſos, Qui boni & ſapientes fiant, hanc mutationẽ non animaduertere, Magnum diſcrimen eſſe inter ſtultitiam & ſapientiam: nonne tibi videntur mirificè conſenſum ſuorum tueri decretorum?

De æqualitate vitiorum & profectu.

Multò magis eorum inſtantiam ipſis in rebus obſerues, quando omnes æqualiter malos, iniuſtos, infideles, ſtultos pronunciantes, qui non ſint ſapientes: rurſum alios horum auerſantur, & pro impuris habent, quoſdam etiam facti obuiam non dignantur compellare: aliis pecuniam credunt, magiſtratus committunt, filias elocant. Quæ ſi ioco iſti faciunt, deponant ſupercilium; ſi ſeriò & vt philoſophantes: iam hoc communibus repugnat noticiis, Omnes homines eodem pacto vituperare, aliis autem vt mediocribus vti, aliis tanquam peſſimis; & Chryſippum nimio cum ſtupore admirari, Alexinum deridere, nihilominus vnum altero inſaniorem non cenſentes. [XII.] At verò, inquiunt, res ita planè habet. Nam ſicut is qui cubitum a maris ſuperficie diſtans non minus ſuffocatur, quàm qui ad vlnas 10. demerſus eſt: ita qui ad virtutem accedunt, non minus ſunt in vitio, quàm qui abſunt ab ea procul, & ſicut cæci ſunt, etiam ſi paulò poſt eſſent viſum recuperaturi: ita qui progreſſus fa-

ciunt ad virtutem, antequam ea potiantur, ſtulti & vitioſi permanent. At enim proficientes ad virtutem non eſſe cæcorum, ſed obtuſius videntium ſimiles, neque ſuffocatorum, ſed natantium, idque propè portum, ipſi ſuis factis teſtatum reddiderunt. Neque enim vſi fuiſſent conſiliariis, imperatoribus, legumlatoribus, tanquam cæci ductoribus neque imitati fuiſſent facta, actiones, orationes, vitas quorundam: ſi omnes eodem modo ſuffocatos à ſtultitia & vitioſitate vidiſſent. Sed hoc omiſſo, mecum mirare iſtos homines hac in re, quod ne ſuis quidem ipſorum exemplis docentur miſſos facere iſtos, qui ſapientes de ſtultis fiant: neque hoc ſentiant, aut animaduertant, ſe ſuffocari deſinere, & lucem videre, ac ſupra dementiam emerſos reſpirare. [XIII.] Sed & hoc contra communem ſenſum eſt, hominem cui omnia adſunt bona, nihilque ad felicitatem & beatitatem deeſt, ei conuenire vt vitam proiiciat. Multò magis id, Cui nihil eſt boni aut erit, aduerſa omnia & difficilia ac mala & perpetuò adfutura: huic non conuenire vt vitam repudiet, niſi quid ei ab indifferentibus accidat. Hæ leges in Stoa feruntur, multosque ſapientes ad necem ſibi ipſis inferendam impellunt, ſcilicet melius a morte vſuros ſua felicitate. Atqui ſapiens illorum fortunatus eſt, beatus, feliciſſimus, tutus, extra pericula conſtitutus: vitioſus ille & ſtultus, plenus, vt ſic dicam, flagitiorum, & quem quo ponas non ſit locus. & tamen his permanſionem in vita, illis diſceſſionem putant conuenire. Probabiliter autem dixit Chryſippus. Non enim bonis & malis, ſed iis quæ ſecundum naturam ſunt, metiri debemus vitam. Hoc illi modo tutantur Conſuetudinem, & aduerſus communes philoſophantur notiones. Quid ais tandem? Non debet conſiderare, *De morte ſibi conſciſcenda.*

Ædibus in propriis bona quæ ſint, quidve mali ſit,

qui de vita & morte deliberationem iniuit? neque tanquam in trutina examinare in vtram partem res ipſius plura habeant momenta? Sed ex his quæ neque vtilia ſunt, neque damnoſa, ratiocinari viuendumne ſit, an moriendum? ac ſequi huiuſmodi principia & ſententias, quæ vitam omnium rerum fugiendarum plenam deligendam, fugiendam quæ nullo bonorum caret iubeant? [XIV.] Enimuerò, amice à ratione alienum eſt fugere vitam cui nihil adeſt mali: alienius dimittere bonum, ſi quis non potiatur indifferentibus. quod iſti faciunt præſentem felicitatem virtutemque prodentes, propterea quod ſanitate aut incolumitate careant.

Heic mentem Glauco Saturnius abſtulit omnem,

cùm eſſet in permutatione daturus arma pro æreis aurea, & decuplo atque ampliùs meliora. Et tamen ærea arma non minus

quàm aurea ad pugnæ vſus apta erant: pulcritudo & ſanitas Stoicis nullum vſum, nullum ad felicitatem conferunt emolumentum: & tamen illi ſanitatem ſapientia redimunt. Aiunt enim Heracleto & Pherecydi conuenturum fuiſſe, ſi res tuliſſet, vt virtute ac ſapientia dimiſſis finem aquæ intercutis, & morbi pedicularis mercarentur. Cumque Circe duo vſurpet venena, quorum vnum ſtultos de prudentibus, alterum prudentes de ſtultis redigit * Vlyſſem bibere ſtultitiæ potius poculum, quàm tranſire in beſtiæ formam, præditum ſapientia, & nimirum ſimul etiam felicitate. Atque hæc aiunt ipſam dictare & hortari ſapientiam: Miſſam me fac, nec rationem habe pereuntis, & in aſini faciem diſcedentis. Nimirum, diceret non nemo, aſini eſt quæ hoc ſuadet ſapientia. quando ſapere & felicitate frui bonum eſt, aſini circumferre faciem, indifferens. [XV.] Gentem aiunt eſſe Æthiopum, vbi canis regnet, rexque appelletur, & ſacris ac honoribus colatur regiis: viri autem obeant principum & magiſtratuum munia. Nonne res etiam apud Stoicos ſimiliter habet? Certè nomen boni & ſpecies virtuti adeſt, ſolamque eam expetendam, vtilem, conducibilem appellant: interim ea agunt, commentanturque, ita viuunt & moriuntur, ſicut præcipitur à rebus indifferentibus. Et quidem canem illum nemo Æthiopum interficit, ſed dignitate ornatus, & veneratione cultus ſedet. iſti virtutem ſuam perdunt atque corrumpunt, ſanitatem aut opus vt conſequantur. Ne de his plura dicam, videtur ipſa nos coronis hortari, quam Chryſippus ſuis decretis impoſuit. Nam cum in natura ſint bona, mala, & neutra ſiue indifferentia: nemo hominum eſt, qui non malit bonum habere, quàm indifferens aut malum. Sed & deos in teſtimonium vocamus, votis ab iis petentes priore quidem loco poſſeſſionem bonorum, poſteriore malorum fugam. id quod neque bonum eſt neque malum, loco boni nolentes habere, loco mali volentes. At ille ordinem inuertens, ipſamque mutans naturam, ex vltimo loco medium in extremum collocat, extremo in medium traducto: ſicut tyranni ſolent priorem in conſeſſu locum malis tribuere. ac lege lata iubet primo ſectari bona, deinde mala, poſtremo id deterrimum iudicare, quod neque bonum ſit, neque malum. Perinde faciens, ac ſi quis proximè poſt cœleſtia inferos ponat, terra & terreſtribus in tartarum reiectis:

Bonorum commutatio Stoica.

Ordo rerū à Chryſippo mutatus.

Qua procul hinc ima ſtat ſub tellure barathrum.

[XVI.] Ergo cùm dixiſſet in tertio de natura, Expedire ſtulto vitam, etſi nunquam eſſet conſecuturus intelligentiam: hæc verba ſubiungit. Talia enim bona ſunt hominibus, vt quodam modo etiam mala cæteris medio loco antecedant. Non autem hæc præcedunt,

cedunt,ſed ratio quæ efficit viuendum eſſe potius, etiamſi ſimus ſtulti:ergo etiam ſi iniuſti,flagitioſi,dijs inuiſi,infelices. nihil enim horum abeſt à ſtultè viuentibus. Ergo conuenit miſerè potius viuere,quàm non viuere miſerè, & præſtat lædi quam non lædi,iniuſtum eſſe quàm non eſſe iniuſtum, leges violare quam non violare?hoc eſt,conuenit non conuenientia facere, & officij eſt viuere etiam contra officium? Sanè eſt enim peius ratione & ſenſu carere,quàm ſtultum eſſe. Quid ergo in mentem eis venit, vt malum eſſe non fateantur,quod màlo eſt peius?cur ſolam aiunt fugiendam eſſe ſtultitiam,ſi non minus, ſed magis etiam conueniens eſt fugere eam affectionem, quæ ſtultitiæ uon eſt capax? [XVII.]Sed quis de hoc queratur,memor eorum quæ in ſecundo de natura ille ſcripſit, pronuncians haud inutiliter rebus vniuerſis malum exſtitiſſe.Et meretur hoc res, vt decretum illud ipſius *Mali natura.* verbis proponam:quo intelligas qui Xenocratem & Speuſippum incuſant,quia ſanitatem negauerint eſſe è cenſu indifferentium, neque diuitias de inutilium numero, ipſi quo loco vitioſitatem ponant,& quid de ea loquantur. Malum, inquit, ſuo termino à reliquis diſtinguitur accidentibus.Exſiſtit enim ipſum quodammodo ſecundum naturæ rationem,& (vt ſic dicam) non inutiliter reſpectu vniuerſarum rerum.alioqui enim ne bonum quidem poterat ſubſiſtere Ergo dijs boni nihil eſt,quando nihil mali? & cùm Iupiter totam in ſeipſum retexens materiam vnicus fiet abolitis reliquis differentijs:bonum tunc nullum erit, quia nihil aderit mali? Enimverò chorus concinere poteſt,nemine vitioſè canente:& corpus ſanum eſt,nullo membro ægrotante: virtus autem abſque vitio exſiſtere nequit? ſed nimirum ſicut quorundam medicamentorum facultatibus virus ſerpentis aut fel hyænæ admiſcere oportet:ita ad Socratis iuſtitiam requirebatur neceſſariò alicuius mali adiunctio, vtpote malitia Meliti, & Cleonis petulantia ad Periclis probitatem? & quomodo Iupiter potuiſſet gignere Herculem ac Lycurgum, ſi non Sardanapalum quoque & Phalaridem nobis creaſſet? Tempus iam eſt, vt dicant tabem quoque hominum ad firmam corporis affectionem conducere, & podagram ad velocitatem. Quid enim differunt à talia nugantibus,qui dicunt non inutiliter ad continentiam exſtitiſſe intemperantiam & iniuſtitiam ad iuſtitiam?ſcil. deos comprecemur,vt ſemper ſint peruerſitas,

Fallaces mores,blanda & mendacia verba:

ſiquidem his ſublatis,vnà euaneſcet & interibit virtus, [XVIII.] Mauiſne pernoſcere ſuauiſſimam eius facundiam, politamque perſuadendi vim.Sicut enim,inquit,comœdiæ inſcriptiones ferunt ridiculas, quæ pro ſe nullius precij, toti poëmati tamen aliquid venuſtatis addunt: ita ipſum quidem pro ſe vitium vitupe-

rauerit: ad alias res inutile non eſt. Primum vitium Dei prouidentia exſtitiſſe, ſicut voluntate poetæ malum epigramma factum eſt, tantum abſurdi habet, vt abſurdius cogitari poſſit nihil. Nam hoc dato qui magis bonorum quàm malorum datores erunt dij? quomodo inuiſum erit dijs flagitiũ? quid habebimus quod omnatis hiſce male dictis opponamus:

Cauſam mortalibus creat aliquam Deus,
Cum familiam vult quandam affligere funditus.

Et:

In litem ſuperûm quis tandem compulit iſtos?

Deinde malum epigramma comœdiam ornat, & ad finem conſequendum adiuuat, poeta ſpectatorib. riſum mouere vel lepidum proponere aliquid cupiente. At patrius ille, & ſupremus ac iuſtitiæ præſes Iupiter, optimuſque (vt eum Pindarus nominat) artifex, non ſcilicet drama aliquod magnum & varium multiplicive cognitioni ſeruiens mundum fabricans, ſed vrbem dijs hominibuſque communem in quo vnà vitam exigerent iuſtitia & virtute ducibus concorditer ac feliciter: quorſum ad pulcerrimũ hunc finem opus habuit latronibus, homicidis, parricidis, tyrannis? Nõ enim iucundum Deo exordium aut elegans fuit vitioſitas, quæ * rebus humanis non facetias aut riſum, ſed ſcurrilitatem iniuſtitiamque intulit, propter quæ ne ſomnium quidem decantatæ illius cum natura conſenſionis videre licet. [XIX.] Præterea ineptum illud epigramma perexigua eſt comœdiæ particula, inque ea minimum planè locum occupat: ac neque abundant talia, neque eorum quæ rectè facta videntur, cuiquam officiunt, aut venuſtatem eius corrumpunt. At vitijs repleta ſunt omnia, totaque vita ſtatim à primordio, fabulæ vſque coronidem decorum non ſeruans, aberrans à recto curſu, conturbata, nullam partem habens puram, aut reprehenſionis immunem, vt ipſi dicunt, omniũ eſt dramatum turpiſſimum & iniucundiſſimum. Quare libenter ex ipſo quæſiuerim, ad quam tandem rem vitioſitas vniuerſis rebus ſit vtilis. Non quidem ad cœleſtia, & quæ ſunt diuinæ naturæ. ridiculum enim ſit, ſi vitijs inter homines non obortis neque exſtantibus (auaritiam puta mendacia, rapinas, calumnias, cædes) non fuiſſe Solem dicamus ſuum confecturum curſum, mundumque ſtatis temporum & tempeſtatum circuitibus vſurum: terram in medio mundi ſitam ventorum & pluuiarum materiem emiſſuram. Reſtat nobis & rebus noſtris vtiliter vitia extitiſſe: atque id fortaſſe intelligi Stoici volunt. Saniores ne ergo ſumus, ſi vitioſi ſumus? aut maiorem copiam rerum neceſſariarum adipiſcimur? aut ad pulchritudinem robur ve nobis conducunt vitia? Negant. * Si autem telluris nomen duntaxat

eſt,& opinio ſomnio concepta pernoctantium ſophiſtarum, non ſicut vitium omnibus ſuperiacet, & omnibus conſpicua, nullius * vt inutilis partem capere, minimè autem virtutis, dij boni, ob quam nati ſumus. Proinde non indignum hoc ſit,agricolæ & gubernatori & aurigæ quæ vtilia ſunt, conducere ad finem ei propoſitum:id autem quod à Deo ad virtutem eſt factum, amiſiſſe & perdidiſſe ſuam virtutem ? Sed fortaſſe tempus eſt nunc omiſſo hoc ad alia nos conuertere. [XX.] DIAD. Nequaquam, amice,mei gratia; cupio enim audire,quo modo Stoici mala bonis,& vitia virtutibus prius introducant. LAM. Nimirum,mi ſodalis. res enim cognitu digna eſt. Multa quidem balbutiunt: tandem verò prudentiam quæ ſit bonorum & malorum ſcientia * & omninò tolli dicunt. Vt autem vera ſunt,fieri non poſſe quin & falſa quædam eodem ſint modo:ſicut par eſt cùm bona ſint, eſſe etiam mala. Verùm hoc quidem non ineptè dictum eſt. Alterum etiam puto mihi quoque non eſſe ignotum. Video enim diſcrimen,cur quod non verum eſt, ſtatim falſum ſit : non illico etiam malum,quod bonum non eſt. Vnde fit, vt inter vera & falſa nihil ſit medium:inter bona & mala interuenit indifferens, neque neceſſe eſt hæc cum illis eodem modo habere. nam poteſt bonum tribui naturæ, etiam ſi nullum malum ponatur, ſed id modo, quod neque bonum ſit neque malum. DIAD. Ad priorem rationem ſi quid à vobis dicitur,audiendum eſt. [XXI.] LAMP. Multa quidem dicũtur:ſed in præſentia tantùm neceſſarijs vtemur. Initiò igitur ſtultum eſt opinari prudentiæ cauſa bona & mala exiſtere. Exſtantibus enim iam bonis & malis, ſuperuenit prudentia. ſicut medicina, ſalubribus iam & inſalubribus ſubiectis. Nam bona & mala non propterea exſtant, vt fiat prudentia : ſed quatenus mala & bona iam ſubſiſtentia dijudicamus, vocatur prudentia. ſicut viſus eſt alborum & nigrorum ſenſio, non in hoc factorũ vt nos viſum habeamus : ſed nobis contra ad hæc iudicanda viſu indigentibus. Deinde quando mundus de ſententia ipſorum conflagrauerit, malum quidem nullum prorſus ſupererit, & Vniuerſum prudens tamen erit atque ſapiens. Eſt ergo prudentia etiam ſi malum non ſit : neque neceſſe eſt vt ſi prudentia ſit, malum etiam exſtet. Iam ſi omninò oportet prudentiam eſſe bonorum malorumque ſcientiam, quid incommodi eſt, ſi malis ſublatis nulla relinquatur prudentia? locoque eius aliam acquiramus virtutem, quæ non bonorum & malorum, ſed duntaxat bonorum ſit ſcientia. quemadmodum ſi de coloribus niger omninò interiret, & contenderet iam aliquis viſum quoque periiſſe, vtpote qui non ſit alborum & nigrorum ſenſus : quid obſtaret quin ei reſponderemus : Nihil mali eſt, ſi quem tu dicis viſum non habemus, alio inſtructi ſenſu & vi, qua alba & non alba apprehendimus ? Ego enim

Malũ propter prudẽtiam non eſſe ponendum.

enim neque guſtatum inanem puto fore amaris deficientibus, neq; tactum dolore ſublato, neq; prudentiam malo non exſtare: ſed & iſtos manſuros ſenſus dulcia & nō dulcia, grata & aduerſa percipientes, & prudentiam bonorum ac non bonorum ſcientiam nihilominus futuram. Quibus videtur ſecus, ij nomen tollant licet, rem nobis relinquant. [XXII.] Præterea quid impedit quo minus malum intelligentia percipi poſſit, bona etiam ſubſiſtant? Sicut, puto, dijs adeſt ſanitas, quid febris ſit aut pleuritis intelligunt. quando nos etiam quibus omnium malorum copia obtigit, bonum nullum, vt ipſi aiunt: tamen non deſtituimur cognitione horum, ſed ſentimus quid prudentia, quid bonum ſit, quid felicitas. Atque adeò mirum eſt, virtutis abſentis eſſe tamen qui nos comprehenſione aliqua inſtruant qualis ea ſit: malum niſi exſtiterit, quale ſit intelligi nequire. Vides enim quid perſuadere nobis velint qui contra communes notiones philoſophantur: ſtultitia nos prudentiam comprehendere, à prudentia ſine ſtultitia ne ipſam quidem ſtultitiam percipi poſſe. Quod ſi omninò ortu mali opus fuit naturæ: vnum aliquod virij exemplum atque alterum ſufficere poterat, immò ſi vis, decem, mille, vel CCIↃↃ. vitioſos finge debuiſſe naſci: non vtique tantam vitiorum exſiſtere multitudinem, quæ arenæ, pulueris, & pennarum quibus variæ volucres diſtinguuntur numerum ſuperaret: nullum interim virtutis vel ſomnium. [XXIII.] Qui Spartæ phiditijs præerant, vnū aut tres heilotas meri plenos & ebrios producebant, vt adoleſcētibus demonſtrato quid rei eſſet ebrietas, ad temperantiam ſeruandam eos condocefacerent. In vita autem plurima ſunt huius vitij exempla. nemo enim ad virtutem ſobriè ſe confert: ſed vagamur omnes, turpiter agentes & miſerè viuentes. ita ratio nos inebriat, adeoque conturbat & dementat. ſimileſque ſumus canum Æſopi, quæ cùm in mari natare quaſdam viderent pelles, conatæ ſunt illud ebibere, priuſque crepuerant quàm pelles apprehenderent. Etenim nos quoque doctrina, ſperantes opera eius ad virtutem & felicitatem peruenturos, priuſquàm eo accedamus peſſundat, multo mero amaræ vitioſitatis ante oppletos. Si quidem etiam ijs qui ad ſummum profecerunt, nulla eſt (vt ipſi dicunt) alleuatio, nulla remiſſio, nulla reſpiratio à ſtultitia & infelicitate. [XXIIII.] Cæterùm qui vitioſitatem non inutiliter ait exſtitiſſe, videamus deinceps qualem eam rem, & cui vſui oſtendat eſſe ea prædito: cùm in commentario de perfectis officijs ſcribat, Vitioſum hominem nulla re opus habere, nulla indigere, nullam ei eſſe vſui, nihil proprium, nihil accommodatum aut aptum. Quomodo ergo vtilis eſt vitioſitas, cùm qua neque bona valetudo prodeſt, neque diuitiæ, neque profectus? Non indiget autem aliquis eorum, quorum alia ſunt præpoſita & parabilia,

atq;

atque adeò perutilia, alia ſecundum naturam, vt ipſi appellant? Ergone his nemo opus habet niſi ſapiens? ita ne ſapiens quidem vt fiat opus habet vitioſus. Hac ratione non ſitient aut eſurient homines ante quàm ſapientes fiant: ſitientes autem aqua opus nō habebunt, non pane eſurientes: hoſpitibuſque erunt ſimiles, qui tantum ignem & tectum requirerent. ita hoſpitio & chlæna non habebat opus is qui dixit,

Chlamydem cedo Hipponacti, nam valde algeo.

Sapiens Stoicorum.

ſed vis admirabile aliquid ſubtile, ac peculiare aliquid dicere? Dic ſapientem nulla re opus habere, nullius indigere, ille fortunatus eſt, ille nullius rei indigus, ſibi ſufficiens, beatus, perfectus. Quæ verò iſta eſt vertigo, eum cui nihil deeſt, opus habere ſuis bonis: vitioſum autem carere quidem multis, indigere nulla re. hoc enim dicit Chryſippus, non indigere ſed carere vitioſos: teſſerarum in morem hac illac communes notiones iactans. Etenim omnes homines egere prius ſeſe quàm non egere ſentiunt: exiſtimantes eum qui eget rebus non in promptu ſitis aut paratu facilibus, indigere. Cornibus quidem & alijs nemo hominum caret, quia ne indiget quidem ijs armis carere eos, & pecunia, & veſte dicimus, qui his, cùm vſus erat, deſtituuntur. Sed Stoici adeò cupiunt ſemper aliquid contra communes notitias dixiſſe videri, vt nouitatis cauſa ſæpe à ſeipſis deſciſcant. velut heic. [XXV.]

An vitioſus beneficium accipiat.

Conſidera verò illud paulò attentius, quod ipſum quoque vnum eſt de enunciatis contra notitias, Neminem vitioſum percipere quicquam vtilitatis. Atqui multi inſtitutione proficiunt, multi ſeruientes liberantur, obſeſſi eximuntur, mutilati manu ducuntur, ægrotantes ſanantur. At nihil ad eos inde redit vtilitatis, inquiunt, neq; beneficijs adficiuntur, neq; habēt benefactores, neq; eos negligūt vitioſi. Ergo vitioſi nō ſunt ingrati. At neq; ſapiētes ingrati ſunt. Nulla itaque eſt ingratitudo, cum neque defraudent gratia boni debita, neque de vitioſis bene mereri liceat. Ad hæc vide quid reſpondeant. Gratiam aiunt in medias res tendere: & prodeſſe ac vtilitatem percipere, ſapientum eſſe, gratiam etiam ad vitioſos pertingere. Ergo qui gratiæ ſunt participes, ab vſu excluduntur? quò gratia pertingit, ibi nihil vtile eſt, nihil adaptatum? quid verò aliud facit officio, vt ineatur gratia, quàm quod qui præſtitit opus habenti, *in* aliqua re profuit? Verùm hæc mittamus. Veneranda autem illa Stoicorum Vtilitas quid tandem rei eſt, quam vt magnum aliquid, ſapientibus eximiam ſeruantes, ne nomen quidem eius vitioſis permittunt? Si, aiunt, vnus ſapiens digitum prudenter quoquo modo porrigat, omnes toto orbe terrarum ſapientes emolumentum inde capiunt. Hoc opus eſt vtilitatis Stoicæ, huc communicatis commodis virtutes ſapientum deſinunt. [XXVI.] Delirauerunt ergo Ariſtoteles, & Xenocrates,

Vtilitas Stoica.

commoda-

Digitized by Google

commodari nobis à dijs, à parentibus, à præceptoribus fati, ignari mirabilis huius vtilitatis, quàm ſapientes inuicem ſecũdum virtutem moti percipiunt, etiam ſi non intelligant neq; agnoſcant. Enimverò vniuerſi mortales delectus, adſeruationes, diſpenſationes tum demum vtiles cenſent, cùm vſum aliquem & cõmodũ ea præbent. claues emit, penu cuſtodit homo rei facundæ intẽtus,

Reſerans opum thalamum ſuauiſſimum munu.

deligere a. quæ nulli ſint vſui, & ſeruare anxiè ea ac laborioſè nõ pulcrum aut præclarum, ſed ridiculum eſt. Vlyſſes quidem ſi nodo, quem Circe eum docuerat, muniuiſſet, non dona apud Alcinoum accepta, tripodes, lebetes, veſtes, aurum: ſed quiſquilias, lapides aliaq; id genus vilia cõgerens, occupari ſe circa ea & poſſidere ac cuſtodire, beatum putaſſet: ecquis ſtultam hanc prouidentiam, & inanem operam putaſſet laudandam? [XXVII.] At n. hoc illud Stoicæ cõſenſionis pulcrum eſt & præclarum, & beatũ, aliud nihil, q̃ defectus & cuſtodia inutilium rerũ & indifferentiũ. ſiquidem fimbrijs & matulis aureis, atq; adeò ſi ita eueniat, lecythis comparant maximas opes. Poſt, vt qui deorũ aut geniorum quorundam ſacris videntur ſuperbè contumeliam intuliſſe & maledixiſſe, mox mutata ſententia demittunt ſeſe, humileſque adſident magnificis præconijs numen, collaudantes: ſic Stoici ſententiam eorum & futilitatem Nemeſi quadam vlciſcente, rurſum in his ſeſe exercent indifferentibus, & quæ nihil ad ipſos faciant: alta voce proteſtantes vnum eſſe bonum, pulchrum, & præclarum delectum horum & communicationem: quib. qui non potiantur, non debere viuere, ſed mortem ſibi conſciſcere, aut inedia vitam finire, longo vale virtuti dicto. Theognidem ſanè ipſi prorſus abiecti animi fuiſſe aiunt, minuſque timidum, qui dixerit:

Vt paupertatem fugias, vel te in mare vaſtum
Proijcias, celſis Cyrne vel à ſcopulo.

ipſi ſoluta oratione hortantur, iubentque effugiendi morbi magni cauſa, aut continentis doloris, ſi non ſit ad manum gladius vel cicuta, in mare ſeſe abijcere, aut de ſcopulo præcipitare: quorum neutrum ſit damnoſum, aut malum, aut incommodum, neq; miſeros faciat eos quibus huc res redijt. [XXVIII.] Vnde ergo, inquit, ordiar, & quod ſumam officij principium, ac materiam virtutis, omiſſa natura, & ijs quæ contra naturam ſunt? Vnde verè, mi homo, Ariſtoteles & Theophraſtus orſi ſunt, quibus Xenocrates & Polemon vſi virtutis principijs? nonne etiam Zeno hos ſecutus eſt, qui elementa ponerent felicitatis naturam, & id quod eſt ſecundum naturam. Verùm hi quidem his inſtiterunt, vt optabilibus, bonis vtilibus: virtutemq; ijs adiungentes efficacem, dum vnoquoque aptè vtitur, inde vitam cenſuerunt perfectam omnibuſque integram partibus abſolui & confici: & verè naturæ

Conſtãtia verorum philoſophorum: & Stoicorum inconſtantia.

conſen-

conſentaneam ac concinentem. Non enim eos imitati ſunt, qui à terra exſilientes, rurſum in eam deferuntur: non inquam ita cõturbatè egerunt, vt eaſdem res parabiles, non tamen expetendas: accommodatas ad naturam, non tamen bonas: inutiles, & tamen vſui bene aptas: nihil ad nos pertinentes, & tamen officiorum principia appellarent. Sed qualis oratio, talis etiam vita fuit iſtorum virorum: actiones ſuas dictis congruentes & concinnentes exhibentium. At qui à Stoicorum ſunt ſecta, inſtar mulieris illius apud Archilochum altera manu aquam doloſè, altera ignem gerentis, alijs decretis naturam ſibi conciliant, alijs repellunt. immò factis & reipſa ea quæ ſecundũ naturam ſunt, vt expetenda & bona amplectuntur verbis ac nominibus, dum indifferentia & inutilia ea virtuti ad felicitatem dicunt, repudiantes & contumelia afficientes. [XXIX.] Quoniam autem ſummum bonum, omnes homines ſentiunt eſſe lætabile, optabile, fauſtum, ſummæ dignitatis, ſibi ipſi ſufficiens, nullius rei indigum: compara ipſorum cum his bonum. An verò læticiam adferat prudens digiti porrectio? an exoptandum eſt vt prudenter torquearis? an fortunatus eſt, qui ſecum ratione præcipitem dat? an ſumma in eo cõſiſtit dignitas, non boni cauſa id dimittere, quod ratio frequenter maximi facit? an perfectum totumque ex ſe aptum eſt, quo præſente niſi indifferentibus potiantur, non tolerant neque volunt viuere? Eſt & alia Stoicorum ratio, quæ maiorem conſuetudini facit iniuriam, genuinas eius notiones tanquam liberos ſubtrahens atque auellens, ſpurias autem alias & belluinas abſurdaſque ſubmittens, haſque iſtarum loco enutriri & diligi cogens. Atque hoc quidem in ijs quæ dicuntur de bonis & malis expetendis ac fugiendis, accommodatis ad naturam & alienis: quorum vim oportebat notiorem eſſe quàm calidorum & frigidorum, alborum & nigrorum. quod horum imagines extrinſecus viſui obijciuntur: hæc ex bonis quæ nobis inſunt cognatam habent originem. Illi verò in locum de felicitate tanquam in ſophiſtarum aliqua cauilla ſua cum dialectica irruentes, nullam quidem ſuſtulerunt, permultas autem intulerunt ambiguitates. [XXX.] Equidem de duobus bonis, quorum alterum finis ſit, alterum ad finẽ pertineat, finem eſſe potius & perfectius bonum, nemo ignorat. Agnoſcit etiam Chryſippus hoc diſcrimẽ, vt liquet ex tertio de bonis libro. Aſſentitur enim ijs qui ſcientiã finem faciunt, & ponit hoc in opere de iuſtitia: ac ſi quis voluptatem finem ſtatuat, negat iuſtitiam ſeruari. concedit, ſi non finis, ſed ſimpliciter bonum voluptas dicatur. Neque puto opus eſſe vt nunc verba tibi eius recenſeam: cùm tertius de iuſtitia liber vbiq; exſtat. Quando ergo vice verſa, amice, nullum bonum alio bono maius aut minus, & non finem fini æqualem aiunt: non commu-

Summum bonum.

Bonorum inter ſe cõparatio.

ptet ſanitatem. Quid enim aliud teſtat ijs ad ſummam abſurditatem, quam talia dicere? Quid intereſt vtrum dicas medicamentorum cauſa ſanitatem natam, non medicamenta ob ſanitatem exſtitiſſe: an verò delectum medicamentorum, eorumque compoſitionis & vſus magis expetendum ipſa eſſe ſanitate, immò ſanitatem ne in expetendis quidem cenſeas, in delectus occupatione finem colloces, appetitionemque apprehenſionis, non hanc illius finem facias? [XXXIII.] At, inquiunt, cum ratione & prudenter fieri, appetitioni accidit. Planiſſimè, ſi ea ad finem reſpicit quem affectat, nempe conſecutionem & poſſeſſionem. alioqui rationem ei ademeris, ſi omnia faciat eius adipiſcēdi gratia, quod adipiſci non ſit præclarum, non beatum. * hunc in ſermonem deuenimus, quid vis potius dixeris cum notionibus conſentire, quam appetere bonum & conſectari, cuius nullam notitiam acceperis aut habeas. Vides enim vt Chryſippus in hanc compellat Ariſtonem difficultatem, Rerum indifferentiam qua neque ad bonum neque ad malum inclinant intelligi, non ante intellectis bono & malo. ita enim appariturum eius indifferentiam ante ſubſiſtentem, ſi intelligentia eius percipi non poſſit, nō ante cognito bono: ipſum autem bonum eſt, nihil aliud. Iam mihi conſideta Stoicorum illam quam ipſi vocant Conſenſionem, indifferentiam autem eſſe negant: vnde nam & quo pacto ea ipſum bonum cognoſcendum præbeat. Nam ſi abſque bono intelligi non poteſt indiffetentia reſpectu non boni: multo minus prudentia bonorum intelligendam ſe offeret, non ante intellecto bono. Sed ſicut ſalubrium & inſalubrium artis intelligentia non paratur, niſi ſalubri prius & inſalubri cognito: ita bonorum & malorum ſciētia cognoſci non poterit, non prius percepta boni & mali cognitione. Quid eſt ergo bonum? nihil niſi prudentia Quid eſt prudentia? nihil aliud quàm bonorum ſcientia. [XXXIV.] Heic verò adfatim in eorum orationem Iouis ille Corinthus admittitur. mitte enim prouerbialem iſtam piſtilli circumagitationem, ne ſalſius notare homines videaris: quanq̃ ipſorum rationi idem ꝙ huic accidit. Nā in definitione boni prudentia, in prudētiæ bonū quid ſit requiritur, & alterum ſemper alterius opera conſectandum eſt: & vtrinque ad vnum intelligendum id prænoſſe oportet, quod ſine alterius prænotione intelligi non potuit. Eſt & alius modus non iam peruerſionem, ſed euerſionem rationis eorum planè in nihilum abducentis deprehendendi. Subſtantiam boni ponunt delectum eorum quæ naturæ congruunt ratiocinatione bona conſtantem. atqui delectus talis nullus eſt, qui ad finem aliquem refertur: ſicut diximus. Quis ego eſt finis? nihil aiunt aliud, quàm probè ratiocinari in delectu eorum quæ naturæ congruant. Primùm itaque perijt & aufugit boni notitia. Nam probè ratio-

Boni cognitio Stoicorũ

ne debeat amari? Eſt enim amor venatio, vt aiunt, quædam imperfecti quidem, ſed tamen ad virtutem bona indole adoleſcentis. Iam verò nos, optime, aliud agimus, quàm quòd ſectam eorum demonſtramus neque probabilibus rebus, neque receptis nominibus communes nobis peruertere noticias? Nemo enim prohibebat, ſtudium ſapientum erga adoleſcentes, ſi affectio ei & omnes ſentiunt ac nominant *

* * *

Cunctos concubitus deſideriumque ſubiuit.
Nam neque Medea, & mortali ſemine creta
Femina tam rapido prius inflammauit amore.

In huiuſmodi res illi moralem orationem coniicientes, & *Perplexa, nilque ſani, ambages omnia* dicentes, vilem eam reddunt: quantumuis alios ſubſannantes, & ſe ſolos naturam conſuetudinemque tutari iactantes. * vbi oportet, & conſtituunt orationem: ſed auertit atque abducit appetitionibus, conſectationibus & incitationibus ad ſuum quodque. Conſuetudo autem dialecticæ ſiquidem ſit tranquilla & ſerena, nihil boni aut ſani percipit fructus: ſed veluti auditus morboſus vanis ſonis oppleta, ægre audit atque obſcure De qua ſi videbitur alias nouo facto initio loquemur. [XXXVII.] Nunc Phyſicam eorum doctrinam, non minus quàm quæ de finibus eſt, cõmunes notiones turbantem, per prima & præcipua capita decurrentes examinabimus. In vniuerſum quidem abſurdum eſt & contrarium noticijs, eſſe aliquod quod non ſit, & eſſe res quæ non ſint res. Sed omnium abſurdiſſimum eſt quod de Vniuerſo dicũt. Inane enim infinitum foris mundo circumponentes, neque corpus Vniuerſum, neq; corporis expers dicũt. Sequitur ergo id non * Ens eſſe: cùm Ens id ſolũ ipſis ſit quod eſt corpus Cùm verò Entis ſit agere & affici, Vniuerſum non Ens ſit: ſequitur ipſum nihil acturum, nihil paſſurum. Quin & in loco non erit. Nam corpus eſt quod locum occupat: Vniuerſum corpus non eſt. Et quia ſolum id manet, quod locum occupat: non manebit Vniuerſum, quia locum non occupat. Immò neque primò mouebitur: nam quod mouetur, loco ad hoc opus habet, & ſpacio ſubiecto. Porrò quod mouetur, aut ſe ipſum mouet, aut ab alio adficitur. Quod ipſum à ſe cietur, momenta quædam habet ratione grauitatis aut leuitatis. at grauitas & leuitas aut reſpectus ſunt aut facultates aut omninò differentiæ corporis. Vniuerſum non eſt corpus. ergo neceſſe eſt ipſum neque graue eſſe, neque leue, neque ex ſe principium motus habere. Atqui ne ab alio quidem mouebitur. nihil eſt enim aliud. Itaque neceſſitas eò adigit eos, vt

Stoicorum physica, de mundo.

dicant neque manere Vniuerſum, neque moueri. Denique cùm ipſorũ de ſententia Vniuerſum non ſit corpus, cœlum a. terra, animalia, plantæ, lapides ſint corpora: eius ꝙ non eſt corpus partes erunt corpora, & nõ Entis partes Entia: & ꝙ graue nõ eſt, terminis vtetur grauib. leuib. ꝙ nõ leue. cùm ne ſomnia quidẽ fingi poſſint magis communibus aduerſantia noticijs. [XXXVIII.] Porrò nihil tam euidens, tamque cum communibus coniunctum eſt noticijs, quàm quod animarum non eſt, inanimum: & quod inanimum non eſt, animatum eſſe. Tamen hanc quoque euertunt ipſi euidentiam. Vniuerſum farentes neque animatum eſſe neque inanimum. Præter hæc, imperfectum nemo cenſet vniuerſum eſſe, cui nulla pars deſit. Illi Vniuerſum negant eſſe perfectum. quod enim perfectum ſit, id definitum eſſe: Vniuerſum ob infinitatem non definiri. Eſt ergo ipſis autoribus aliquid neque perfectum neque imperfectum. Quin etiam neque pars erit Vniuerſum, cùm nihil ſit eo maius: neque totum. hoc enim prædicari aiunt de ordinato: Vniuerſum ob infinitatem neque definiri & inordinatum eſſe. Proinde neque Vniuerſi cauſa aliqua eſt, cum nihil extra Vniuerſum ſit: & neque aliorum, neque ſui ipſius cauſa nominari Vniuerſum poteſt. quippe vt agat, natura eius non fert: agendo autem cauſa intelligitur. Age nunc. ſi interrogent cuncti homines quidnam ſit Nihilum, & quomodo eius notionem percipiant: nonne reſpondebunt hoc Nihil eſſe, quod neque cauſa eſt, neque cauſam habet, neque totum eſt, neque pars, neque perfectum neque imperfectum, neque animatum, neque non animatum, neque corporeum neque incorporeum? hoc, & non aliud quippiam definient eſſe Nihil. Quando itaque ea quæ reliqui omnes Nihilo, ſoli Stoici Vniuerſo tribuunt: nimirum apparet eos idem facere Vniuerſum cum Nihilo. Nihil ergo iam oportet appellare tempus, prædicatum, effatum, connexum, complexum: quibus ij maxime omnium philoſophorum vtuntur, Entia autem eſſe negant. At enim id quod verum ſit, non eſſe aut exſtare, ſed percipi & eſſe comprehenſibile, ac fide dignum quod ſubſtantiam Entis non participat, quomodo non eſt quouis abſurdo abſurdius? [XXXIX.] Sed ne hæc videantur ad diſquiſitionem potius logicam pertinere, veniamus ad ea, quæ magis ſunt philoſophiæ naturalis. Quoniam ergo

Nihil.

Principium Iupiter, mediumq; eſt, cunctaque ab ipſo,

De diis.

ſicut ipſi tradunt: maximè oportebat eos notionibus de dijs, ſi quid turbulentum aut vagum in ijs ineſſet, remedium adhibere, & in melius dirigere atque emendare: aut ſi hoc nequirent, in medio relinquere, ita vt quiſque legibus adſtrictus de ijs ſentiebat, aut conſuetudinem ſequebatur, ſentire concedentes.

Non

Non nunc enim, neque heri ſunt iſta prodita:
Semper valuere, nec quando interint liquet.

Illi verò tanquam ipſis à Laribus orſi mouere quietas res & à maioribus traditas opiniones conuellere, nullam fermè notionem integram & incorruptam reliquerunt. Quis enim, ijs demptis, homo eſt natus aut viuit, qui non interitus expertem ac ſempiternum exiſtimet deum? quid in communibus notionibus de dijs vna voce magis decantatur quam iſthæc:

Illi felices capiunt ſua gaudia diui
Æternùm.—

Item,

Terreſtreſque homines & diui morte carentes.

Er:

Illi morborum vacui, triſtiſque ſenectæ,
Rudes laborum freta Acherontis ſonora euitauerunt.

[XL.] Ac fieri ſanè poteſt, vt incidat aliquis in homines barbaros & feros, qui deum eſſe nullum putent: deum eſſe qui exiſtimet, ſed eundem non ſecurum interitus, non æternum, inuentus eſt ne vnus quidem homo. Certè qui athei appellantur quod negarent eſſe deos Theodorus, Diagoras, Hippo: non auſi ſunt dicere deum eſſe interitui obnoxium, ſed non crediderunt aliquid eſſe ab interitu immune: ac talem naturam aliquam eſſe poſſe negantes, notitiam de deo reliquerunt in medio. Chryſippus verò & Cleanthes, cùm impleuiſſent (vt ſic dicam) ſuis dictis cœlum, terras, aerem, mare dijs: nullum horum ab interitu liberum aut ſempiternum ſtatuerunt, ſolo Ioue excepto, in quem reliquos omnes conſumi putant: vt iam is perdat, quod nihilo eſt quàm perire melius. eſt enim imbecillitas vt pereundo in alium tranſire, ita interitu aliorum in ſe tranſeuntium nutriri atque ſeruari. Hæc verò non, vt alia ipſorum abſurda, ex ſententijs & decretis eorum ſequuntur, aut ratiocinando colliguntur: ſed ipſi magna cum vociferatione in libris de dijs, prouidentia, fato, ac natura expreſsè omnes deos natos eſſe & interituros vi ignis autumant: conflatiles opinione ipſorum, ac ſi cerei eſſent vel ſtannei. [XLI.] Enimverò tam eſt contra communes notiones, deum eſſe mortalem, quàm hominem immortalem: immò non video quod ſit futurum dei & hominis diſcrimen, ſi deus quoque animal ratione præditum & interitui obnoxium eſt. Si enim argutum illud ſcitumque obijciant, mortalem eſſe hominem, deum nō mortalem, ſed interitui deſtinatum: vide quid impetrent, aut immortalem ſimul & interitui obnoxium dicent deum, aut neque mortalem neque immortalem. quibus abſurdiora & magis à communibus notionib. aliena fingere nemo alius etiã dedita in hoc opera poſſet. Alius inquam: nam illi indictum intentatumque eorum quæ

abſurdiſſima ſunt nihil reliquerunt. Ad hæc Cleanthes pro conflagratione mundi propugnans tradit, quod Sol Lunam & reliquas ſtellas omnes ipſi ſimiles ſit redacturus, & in ſe tranſmutaturus. Equidem ſi ſtellæ, cùm dij ſint, opis aliquid ad conflagrationem conferunt Soli, itaque ſuum ipſarum ad interitum: perridiculum fuerit nos eis pro ſalute noſtra vota facere, & ſeruatores hominum putare, quibus a natura hoc inſit vt ſuum interitum ipſæ accelerent. [XLII.] At enim impenſiſſimè aduerſus Epicurum ipſi cõtendunt, Io, Io, Proh, Proh vociferantes: quòd is præſumptionem de eo labefactet prouidentia tollenda. non enim immortalem modò & beatum, ſed & hominum ſtudioſum, curamque eorum ge:e..tem & commodantem præſumi intelligique deum. quod quidem eſt verum. Verùm ſi præſumptionem de dijs tollunt, qui prouidentiam non relinquunt: quid agunt, qui deos quidem prouidere pro nobis dicunt, negant autem commodare nobis: neque largitores bonorum eos, ſed indifferentium faciunt? ſcilicet virtutem non dantes, ſed opes, ſanitatem, prolem, aliaque id genus: quorum nihil vtile, commodum, optabile, aut conducibile ſit. An potius non illi notionem de dijs anticipatam tollunt: ſed hi deos contumelioſe ſubſannant, frugum, matrimonij, medicinæ, diuinationis aliquos procuratores deos dum fingunt, cùm ſanitas, proles, vbertas, bona non ſint, ſed indifferentia & inutilia adipiſcentibus. [XLIII.] Tertio loco id de dijs dictant notiones communes, Nulla eos alia re magis ab hominibus differre, quàm beatitate & virtute. At ſi Chryſippum ſequimur, ne hoc quidem ijs reſtabit. Ait enim virtute Iouem Dio non præſtare, & æqualiter commodatum Ioui ac Dioni fuiſſe alteri ab altero, cùm ſapientes eſſent, & alter in alterius motum incidiſſet. hoc enim eſſe bonum illud, quod & à dijs ad homines, & ab hominibus ſapientibus ad deos peruenit, nullum aliud. Porrò virtute dijs non inferiorem hominem, felicitate quoque non cedere ijs: neq; minus beatum eſſe Ioue Seruatore eum, qui ob morbos & cruciatus corporis infortunatus, alioqui ſapiens ſeipſum inficiat. Atqui is nuſquam gentium eſt, neque erit: innumera autem hominum millia extremam infelicitatem tolerantium in Iouis ſunt imperio & ciuitate, quam optimè adminiſtrari par eſt. Quid autem magis poteſt communi ſenſui contrarium cogitari, quam Ioue optimè gubernante, quantum res ipſæ ferunt, nos quantum omninò fieri poteſt eſſe miſerrimos. Sin, quod nefas dictu eſt, Iupiter nolit ſeruator eſſe & auerruncator atque in malis opitulator, nihilq; eorum facere quæ pulcræ ipſius appellationes pollicentur: nihil poteſt ijs, quę ſunt adijci malis neque ad numerum neque ad molem. quando ipſi dicunt omnes homines in ſumma viuere miſeria. neque vitio incrementum, neque infelicitate augmentum admitten-

admittente.[XLIV.]Neque tamen hoc eſt grauiſſimum. Sed cùm Menander pro theatro dixerit,

Summum hoc malorum humanorum eſt primordium:

nimis bona illi ægrè ferunt: quod hoc ſit contra communem ſententiam. Ipſi Deum qui bonus eſt, malorum cauſam ſtatuunt. Non enim (aiunt) malum ex ſe potuit edere materia omnis expers qualitatis, & quicquid habet differentiarum, à mouente eam & informante in ſe recipiens. vt neceſſe ſit malum ſiquidem nullam habeat cauſam, à non Ente proficiſci: ſin à mouente eſt principio ortum, à deo productum eſſe. Verùm Stoici, ſi arbitrantur Iouem non imperare ſuis partibus, neque ſecundum rationem vti quauis earum: contra noticias communes loquuntur, & fingunt animal cuius multa membra voluntatis imperium ſubterfugiant, peculiaribus vtentia efficacitatibus & actionibus; ad quas à toto non incitentur, neq; motus principium ab eo habeant.[XLV.]Equidem nullum animal ita male eſt compactum, vt ipſo nolente gradiantur pedes, loquatur lingua, feriant cornua. quorum pati pleraque neceſſe eſt Deum, ſi partes ipſius cùm ſint vitioſi homines, iniuſſu eius mentiuntur, impoſturas exercent, furantur, cædes perpetrant. Sin, quod Chryſippo placet ne minima quidem particula ſecus habet quàm iuxta Iouis voluntatem: ſed animatum quoduis ea natura eſt, vt ſic habeat & moueatur, vt Iupiter mouet impellitque:

Deus an malorum cauſa.

Hæc iam priore vox eſt flagitioſior.

Tolerabilius enim erat infinitas partes dicere Ioui ob eius imbecillitatem vi facta agere multa improbè contra ipſius naturam & voluntatem: quam nullam eſſe libidinem, nullum ſcelus, quod non Ioui autori imputandum eſſet. Iam mundum, ciuitatem, ciues, ſtellas, atq; ſi vis etiam tribules & magiſtratus, nimirum etiam Solem conſulem, Luciferum prætorem aut præfectum eſſe ciuitatis, haud ſcio an aliquis ab ijs ineptè dici demonſtrans, poſſit aliam abſurdiora proferre de natura ab ijs dicta.[XLVI.]Nonne contra communem noticiam eſt, ſemen maius & grandius eſſe eo, quod ex ipſo naſcitur? Naturam quidem videmus omnibus animalibus, plantis, ac ſylueſtribus ſtirpibus exigua, parca, & vix conſpectui obuia ortus magnorum initia tribuiſſe. an non enim è grano tritici ſpicam, ex acino ſolo vitem, è nucleo aut glande quæ auium ſubterfugerit, tanquam è ſcintilla exigua incendens procreationem, germen rubi, quercus, palmæ aut piceæ proceriſſimum edere ſolet? Vnde etiam dicunt ſemen è magna mole paulatim in paruam diſperſum, quia fit, nominari: naturam, quod quaſi inflatio ſit quædam diffuſioque ab ea apertarum & diſſolutarum rationum ac numerorum. Sed Stoici rurſus ignem aiunt ſemen mundi eſſe, & poſt conflagrationem vbi

De ſemine.

Digitized by Google

ſemen mutauerit mundum è minore corpore & mole naturam * habentem copioſam, & inanis ſpacium apprehendentem incremento ſuo immenſum: rurſumque mundo nato magnitudinem recedere, & collabi, ſubſidente in ortu inque ſe contracta materia? Audire licet ipſos, & multa ſcripta eorum legere, cum Academicis altercantium ac vociferantium, ab his omnes res confundi indiſcreta iſta ſimilitudine, duabus ſubſtantijs vnam qualitatem ineſſe contendentibus. [XLVII.] Equidem nemo eſt hominum qui hoc non intelligat, contraque exiſtimet mirum eſſe & à ratione alienum, ſi neque palumbes palumbi, neq; apis api, neque tritico triticum, neque ficui formæ ficus vniuerſo in tempore ita * ſimilis fieri potuerit, vt diſcerni nequeat. Hæc verò planè contra ſenſum communem ſunt, quæ Stoici dicunt & fingunt, in vna ſubſtantia duas ſeorſim qualitates exſiſtere, eandemque ſubſtan* tiam, quæ vnam habeat peculiariter, ſuperueniente altera recipere & ſeruare æquè ambas. nam ſi duo aut tres etiam, quatuor & quinq; erunt, & quotquot tribuere voles vni ſubſtantiæ. dico autem non in diuerſis partibus, ſed omnes æqualiter in tota ſubſtātia: infinitæ erunt. Dicit ergo Chryſippus Iouem homini ſimilem * eſſe & mundum, animæ prouidentiam. Ergo cum conflagrabit mundus, Iouem (ſolum quippe de omnibus dijs expertem interitus) receſſurum apud Prouidentiam, ibique ambos in ætheris ſubſtantia perpetuò futuros. Sed nos iam dijs dimiſſis, comprecati hos vt communem Stoicis ſenſum, mentemq; cum alijs conſentientem largiantur: videamus de elementis quæ ſit eorum ſententia. [XLVIII.] Cōtra notitias communes eſt, corpus corporis eſſe locum, & corpus per corpus penetrare, vbi neutrum in ſe inane contineat, ſed plenum in plenum ſubeat, recipiaturque ab eo q intercapedinem in ſe aut ſpacium recipiendi ob continuitatem habeat nullum. Illi verò non vnum in vnum, aut duo, tria, vel decem contrudentes, ſed omnia mundi in minima diſſecti ſiuſtula in vnum quodcunque fors obtulerit conijcientes particulas, minimoque à ſenſili aientes quodvis etiam maximum obuiam factū receptum iri, audacter nouum decretum condunt, idque (vt alias ſolent crebro) probant ſumtis ijs, quæ aduerſus communes pugnant notiones. Statim verò neceſſe habent monſtroſa multa & inſolentia ſuæ diſputationi adſciſcere, dum corpora tota totis commiſceri aiunt. de quib. etiam hoc eſt, tria eſſe quatuor: quod alij ponunt exemplum eorum quæ ne cogitando quidem concipi poſſint. At Stoicis vſu venit, vt cum vnus vini cyathus duobus aquæ cyathis permiſcetur, ſi non deficiet ſed exæquabit; (vt volunt) extendatur; & vnus duo fiat exæquatione commixtionis. Quando enim vnus manet, & duobus pariter extenditur, du* plumque æquat vt in temperatione ac diffuſione duorum menſuram

Corporum penetratio.

ſuſam impleat:fit vt eadem ſit trium ac quatuor menſura. trium, quia duobus vnus admixtus eſt:quatuor,quia duobus permixtus vnus,duorum quantitatem æquat.[XLIX.]Hoc tam ſcitum accidit iis,dum corpora corporibus immittunt,& comprehenſionem eorum faciunt qualis intelligi non poteſt. Neceſſe eſt enim dum miſcendo inuicem ſubeunt,non continere alterum,alterum contineri,neque alterum recipere,alterum ineſſe: ſic enim non contemperatio,ſed contactus ſuperficierum erit,altera intrò ſubeunte,altera foris ambiente: reliquis partibus ſinceris & mixtionis expertibus.vnum autem dilatis,ſed neceſſitate exſiſtente. Sicut poſtulant in permixtionibus inuicē miſceri quæ miſcentur:idemque ſimul quia inſit, contineri, & quia recipiat, continere alterum,& vtrunque per alterum mixtione iſta tranſite,neutrū poſſe eſſe ſincerum: nullamque partem alterutrius manere integram, ſed omnes natura alterius impleri contendunt. Huc iam illud in ſcholis tritum Arceſilai crus aduenit, cum riſu abſurdis Stoicorum inſultans. Nam ſi tota totis permiſcentur,quid obſtat quin crure amputato,putrefacto,& in mare abiecto cumque eo diffuſione permixto,non Antigoni modò claſſis,vt aiebat Arceſilaus, per crus nauiget,ſed etiam Xerxis CIↃ.CC.naues,cum Græcis CCC triremibus in crure naualem pugnam obeant. Non enim deficiet progreſſus,neque deſinet in maiori vſquam minus diffundi. aliàs finem habebit mixtio,extremumque cruris mare contingens deſperata mixtione non tranſibit in totum. Si verò totum crus toti mari permiſcetur, nonne mehercle crus locum naualis prœlij Græcis præbebit? Verum huic putredine opus eſt & mutatione. Si autem cyathus vnus,vel gutta vnica hinc in Ægeum inciderit aut Creticum mare, per totum miſcebitur Oceanum ac Atlanticum mare:non ſummam attingens ſuperficiem,ſed vſquequaque per profundum in longum latumque diffuſa? Atque hæc Chryſippus admittit,ſtatim in primo phyſicarum quæſtionum libro,nihil inquiens impedire,quo minus vna vini ſtilla cum toto permiſceatur mari. Ac ne id miremur, permixtione eam in totum ait pertenturam mundum, quibus quid abſurdius poſſit videri neſcio. [L.]Iam hoc quoque contra communem eſt ſenſum,neque extremum in natura eſſe corpus,neq; primum,neq; vltimum vllum in quod deſinat magnitudo corporis: ſed ſemper ſumto corpore vltrà aliud dari,remq; ſic in immenſum & infinitum protrahi.Nam neq; maiorem, neq; minorem licebit aliam alia quantitatem cogitare,ſi partibus in infinitum progredi vtrinq; contingit:atque ſic inæqualitatis tollitur natura.nam vbi hæc conſideratur,alterum extremis partibus deficit, alterum excedit. Sublata inæqualitate, ſequitur inæquabilitatem quoque & aſperitatem corporum nullam eſſe. Eſt enim inæquabilitas vnius ſuperficiei

Mixtio.

Infinitum.

aduerſus ſeipſam inæqualitas,aſperitas inequabilitati adiunctam habet duriciem.quorum nihil relinquunt,qui nullum corpus extremo finiunt,ſed omnia multitudine partium in infinitum producunt. At enim qui non eſt euidens hominem è pluribus quàm digitum,mundum quàm hominem conſtare partibus? hoc quidem ſciunt & intelligunt omnes,niſi ſi Stoici fiant: Stoici facti, contrà dicunt atque ſentiunt non eſſe plures hominis quam digiti,mundi quam hominis partes. Nam ad infinitum ſectio eorum redigit corpora. infinitorum autem nullum plus eſt aut minus altero,neque ſe multitudine inuicem excedunt,aut deſinent partes reſidui ſecari,& ex ſe multitudinem præbere. [LI.] Quomodo ſe ex his euoluunt perplexitatibus? artificioſè admodum & ſtrenuè. Dicit enim Chryſippus,interrogatos nos an ex partibus conſtemus,& quot illæ ſint,quibus & quot è partibus conflatæ, diſtinctione vſuros: vt ponamus grandiores,è capite ſcilicet,thorace & cruribus nos dicentes conſtare, hoc enim eſſe omne id, de quo tam ſolicitè quæritur. Si verò interrogationes ad extremas vſque partes deducantur, nihil(inquit) tale eſt opinandum, ſed dicendũ neque è quibuſdam,neque ex tot vel tot neq; è finitis,neq; ex infinitis eas compactas portionibus. Ac videor mihi ipſius hæc verbis expoſuiſſe: vt perſpicias quomodo communes defenderit noticias: iubens nos intelligere corporum vnumquodque,neque ex quibus,neque ex quotquot neq; ex infinitis,neq; è finitis conſtare partibus. Nam ſi vt inter bonum & malum medio loco eſt indifferens,ita etiam finito infinitoq; aliquid interuenit: hoc quale eſſet docendo ſoluenda erit quæſtio. Sin vt non æquale ſtatim inæquale, & non interitui interitus expers, ita non finitum etiam illicò infinitum eſſe intelligimus: perinde eſt,ni fallor,corpus dicere compoſitum,neque ex finitis neque ex infinitis,atque ratiocinationem affirmare conſtructam eſſe,neque è veris neque è falſis ſumptionibus: neque * [LII.] His iuuenili quadam temeritate hæc adiicit,Pyramidi è triangulis cõſtante,latera iuxta commiſſuram inclinantia inæqualia, non excedere tamen, quatenus vnum alio maius ſit.ſic ille noticias tuetur. Si enim eſt aliquid maius & non ſuperat,erit & minus quod non deficiat. erit ergo inæquale,quod neque ſuperet neque excedatur: hoc eſt,erit æquale non æquale,maius non maius,minus non minus. Porrò autem vide,quomodo occurrerit Democrito,phyſicè & prudenter quærenti,ſi conus ad baſin plano ſecetur,quid iudicandum ſit de ſegmentorum ſuperficiebus,æqualeſne fiant,an inæquales? ſi enim ſint inæquales,conum reddent inæquabilem,multas nactum graduum in morem inciſuras & aſperitates. ſint æquales, erunt ſegmenta æqualia, videbiturque cono euenire, quod eſt cylindri, nempe ex æqualibus,non inæqualibus conſtitui circulis,quod eſt abſur-

Inter æquale & inæquale an medium?

abſurdiſſimum. Heic vt argueret Democritum ignorationis, ſuperficies ait neque æquales fieri, neque inæquales, ſed corpora inæqualia, quia ſuperficies eorum neque æquales ſint, neque inæquales. [LIII.] Equidem legem hanc ponere, ſuperficies ſi non ſint æquales, corpora quoque eſſe inæqualia, hominis eſt mirandam ſibi ſcribendi quidquid in mentem venerit ſumentis licentiam. Contrà enim ratio & euidentia docent, inæqualium corporum inæquales eſſe ſuperficies. maioremque maioris: niſi debeat exceſſum quo minorem ſuperat carentem ſuperficie habere. Nam ſi non exceduntur minorum ſuperficies à maioribus, ſed hæc prius deficiunt: erit corporis termino finiti pars abſque termino & infinita. Si enim dicat quod coactus ſit * Quas enim metuit coni inciſuras, eas ſcilicet non ſuperficierum, ſed corporum efficiet inæqualitas. Ridiculum itaq; ſuperficiebus ademtam inæquabilitatem relinquere in ipſis corporibus monſtraram. Sed ſi in eo quod poſitum fuit maneamus, quid magis repugnat communibus notionibus, quàm talia fingere? Quippe ſi ponamus ſuperficiem ſuperficiei neque æqualem eſſe neque inæqualem: magnitudinem quoque magnitudini, numero numerum dicemus neq; æqualem eſſe neque inæqualem. cum quidem quod neutrum & inter hæc medium ſit, dicere aut cogitare non poſſimus; ad hæc ſi ſuperficies ſunt neq; æquales neq; inæquales: quid obſtat quin circulos quoq; neq; æquales neq; inæquales ſtatuamus: ac proinde etiam eorum diametros, tum angulos, triangulos, parallelogramma, parallelepipeda, corpora? Nam ſi longitudines ſunt inuicem neq; æquales neque inæquales: erunt etiam pondera, ictus corpora. [LIV.] Qui ergo audent inuehi in eos, qui Communitates introducunt, & quædam indiuidua & pugnantia, quæ neque moueantur neq; quieſcant ponunt? cùm ipſi huiuſmodi pronunciata falſa eſſe dicant, Quæ non ſunt æqualia inter ſe ſunt inæqualia: &, Hæc non ſunt æqualia inter ſe, ſunt ergo inæqualia. Quoniam verò dicit Chryſippus eſſe quippiam maius, quod tamen nō excedat minorem quantitatem, quæri haud iniuria poteſt, an inuicem applicata eâ quadrent. nam ſi quadrant, quomodo alterum altero erit maius? ſi non quadrent, qui non oportebit alterum excedere alterum ſuperari: quia neutrum eſt, & non congruet cū maiore, aut etiam congruet maius eſſe alterū. Neceſſe enim eſt in tales difficultates deuolui eos qui cōmunibus nō ſtant notionibus. Iam his aduerſatur illud, Nihil à quoquā tangi. neq; minus hoc, Corpora ſe inuicem, ſed nihilo tangere. Id autem neceſſe habent admittere ij, qui nō relinquunt minimas corporis partes: ſed ſi quid eius quod videtur tangere prius ſumunt, & nunquam illud vlterius producendo finem fieri. [LV.] Quod ergo maximè ij indiuiduorum corporū patronis obijciunt, hoc eſt: quod neq; totorum contactum, ſed

De contactu.

* ſed permixtionem facit. illud autem fieri non poteſt, cùm indiuidua nullas habeant partes. At quomodo non ipſi in hoc ipſum incidunt, nullam extremam aut primam partem relinquentes, dum tangi tota corpora à totis extremitate aliqua, non parte aiunt? Extremitas verò corpus non eſt. Ergo corpus incorporeo tanget corpus: turſumque non tanget interueniente inter ipſa incorporeo. Si tanget, aget quoque aliquid & patietur incorporeo corpus. eſt enim ea corporum natura, vt contactu inuicem agant ac patiantur. Quod ſi tactum corpus incorporeo habet, contactum quoque habebit & commixtionem, & coalitionem. Rurſus enim in coalitionibus & commixtionibus, aut manebunt aut non manebunt extremitates corporum, ſed peribunt: quorum vtrunq; contra notionem eſt. Interitus nimirum & ortus incorporeorum ne ipſi quidem concedunt. Commixtio & coalitio corporum ſuis contentorum extremitatibus fieri nequit. nam terminus definit * & conſtituit corporis naturam: commixtio niſi partiũ iuxta partes appoſitionem eo nomine intelligas, tota confundit ea quæ miſcentur. ſicut hi dicunt, interitus extremitatum in mixtione ponendi ſunt, in diſſidio ortus. [LVI.] Hæc verò nemo facilè animo conceperit. Enimuerò quo corpora inuicem tanguntur, eodem etiam premuntur, colliduntur & conteruntur inuicem. Hoc autem ab incorporeo fieri non poteſt, neque cogitandũ eſt. Sed hoc eſt, quo nos cogunt ſic intelligere. Si globus planum in puncto tangit, vtique puncto etiam voluetur per planum. & ſi minio inducta ſit ſuperficies, miniatam in ſuperficie plana imprimet lineam: ſi candens, vret planum. cæterum incorporeo colorari aut vri corpus, eſt contra communem ſenſum. Quod ſi cryſtallinam aut figlinam ſphæram imaginemur ab alto in planum lapideum deferri: abſurdum dictu eſt eam non confractum iri, ictu in ſolidum & durum impactam: abſurdius autem, confringi eam extremitate & puncto incorporeo incidentem. Igitur vndique eorum de incorporeis & corporibus præſumtiones turbantur, aut potius tolluntur, cùm multa iis annectant impoſſibilia. [LVII.] Contrarium eſt communi noticiæ, Tempus eſſe futurum, & præteritum præſens tempus non eſſe: ſed quod modò & nuper fuit, id ſubſiſtere: quod nunc eſt, prorſus nihil eſſe. Atqui Stoicis accidit vt ſic ſtatuant, dum minimum tempus negant, neque Nunc indiuiduum eſſe concedunt: ſed quicquid vt præſens ſumere aliquis putet ſe & intelligere, eius partem præteritam, partem futuram eſſe dicunt: nullamque ſubſiſtere aut manere particulam præſentis, quando cùm adeſſe dicitur, altera pars eius in præteritum, altera in futurum diſtribuitur. Ergo de duobus alterũ fit: vt aut poſito tempus fuiſſe & tempus fore, negemus eſſe tempus: aut tempus præſens ſit, cuius pars iam inſtiterit, pars inſtituta ſit. dicamusq; eius quod

De Tempore.

iam eſt

iam eſt aliud fore,aliud iam elapſum eſſe. & Nunc,diuidi in prius ac poſterius: vt Nunc ſit,quod nondum eſt,& quod nõ adhuc eſt. non enim eſt nunc id,quod præteriit, & nondũ eſt nunc id,quod fururum ſit,* diuidentibus dicere ipſis,quod & * & luminis alrera pars præterito anno, altero appetente. & eorum quæ ſimul ſunt,alterum prius, alterum poſterius. Nihilo enim tolerabiliores ſunt eorum labores, confundentium iſthæc, Nondum iam nunc,non amplius,nunc,non nunc. [LVIII.] Reliqui omnes homines Modò & Paulò poſt, vt diuerſas à Nunc remporis partes, quarum alteram Nunc ſequatur, alteram præcedat, ſtatuunt atque intelligunt. Archedemus verò principium quoddam & ſymbolam elapſi eminentisque eſſe Nunc illud ſtatuens : imprudens, vt apparet, vniuerſum tempus ſuſtulit. Quippe ſi nunc non eſt tempus,ſed terminus temporis: omnis autem portio temporis talis eſt,quale ipſum Nunc: videtur vniuerſum tempus nullam habiturum partem,ſed omninò in terminos,ſymbolas,ac momenta diſſolutum iri. At Chryſippus artificioſiorem cupiens diuiſionem inſtituere,in libro de Inani,& aliis quibuſdam,præteritum & futurum rempus non ſubſiſtere, ſed ſubſtitiſſe ait, ſolum præſens ſubſiſtere: in terrio, quarro,& quinto de parribus idem præſenris temporis ait alteram partem præteritam eſſe,aliam futuram. Ita fit, vt tempus ſubſiſtens diuidat in non ſubſiſtentes partes: nihilque ei quod ſubſiſtit,atque adeò tempori,relinquat ſubſiſtens. ſi quidem præſentis nulla eſt pars niſi futurum & præteritum. Ergo rempus ita conſiderant ij, vt qui aquam amplecti volunt,quantò magis premunt,tantò magis ſubterlabentem. [LIX.] Quæ autem ad actiones & motus pertinent, talia ſunt, vt omnibus modis euidentiam confundant. Nam neceſſe eſt,ſi Nunc in præteritum & futurum diuiditur, id quod mouetur Nunc, partim motũ eſſe, partim motum iri: terminum verò & principium motus ſublatum eſſe, nihilque primo, nihil vltimo factum dici poſſe,ac proinde tempore ſic in actiones diſtributo,nihil in his fore primum aut vltimum. Etenim ſicut præſentis temporis partem præteritam,partem futuram dicunt: ſic eius quod agitur partem actam eſſe,partem actum iri dicetur. Quando ergo cœperunt,quando finientur hæc, Prandere, ſcribere, ambulare: ſi quicunque prandet, pranſus iam partim eſt,partim prandebit: & omnis ambulãs, partim ambulauit, partim ambulabit: Illud omnium quæ dici poſſunt eſt grauiſſimum,quod ſi is qui viuit, vixit etiam & viuet, vita neque initium habet neque finem. Sed quilibet noſtrûm, vt apparet & natus eſt nullo viuendi facto initio, & morietur viuere non deſinens. Nam ſi nulla eſt pars vltima,ſed viuenti ſemper aliquid in futurum reſtat: nunquam falſum hoc erit, Viuet Socrates,quandiu verum erit, Viuit Socrates. Falſum itaque ſemper

erit

erit hoc, Mortuus eſt Socrates. Proinde ſi hoc, Viuet Socrates, verùm erit per infinitas temporis partes: in nulla temporis parte verum erit hoc, Mortuus eſt Socrates. [LX.] At enim quis erit actionum finis? quando deſinet agi aliquid, ſi quoties verè dicitur aliquid agi, toties etiam verum eſt actum iri? Mentietur nimirum qui dicet Platonem ſcribendi & diſſerendi finem facturum: ſi de diſſerente nunquam falsò dicitur fore vt diſſerat; & ſcripturum eſſe de ſcribente. Præterea autem eius, quod fit nulla pars erit, quæ non iam aut fuerit aut futura ſit, hoc eſt, aut præterita aut ventura. Cæterùm præteritorum & futurorum nulla eſt ſenſio. proinde nihil omninò ſentietur. Quod enim prætetiit aut futurum eſt, neque videtur, neque alio vllo percipitur ſenſu. quod præſens eſt, itidem videri non poteſt, cùm ſit diuiſum in præteritum & futurum. [LXI.] Equidem ipſi grauiter accuſant Epicurum, violariq; ab eo communes aiunt noticias, quod æqualem corporibus motum tribuat, nullumque altero celerius haberi ſinat. Atqui multò hoc eſt peius, longiuſque à communibus recedit noticiis, nullam rem alterius motum poſſe aſſequi:

Non ſi tarda celer teſtudinis impete ſummo
Adraſti ſectetur equus veſtigia.

Infinitum.

vt eſt in prouerbio. Eſt autem neceſſe hoc fieri, cùm res promoueantur: interualla autem, per quæ mouentur, in infinitum ſecari de Stoicorũ opinione poſſint. Nam ſi ſolo iugero teſtudo equum antecedat: qui hoc in infinita ſecant, ambo autem animalia ratione prioris & poſterioris mouent, nunquam celerrimum ad tardiſſimum perducent: ſemper tardiore aliquod addente ſuo progreſſui interuallo, cùm ſpacia ſint in infinitum diuiſa. Iam è patera aliqua aut càlice ſi effundatur aqua, nunquam omnem effuſum iri, quomodo non aduerſatur communi ſenſui? aut qui non eſt conſequens eorum quæ ipſi dicunt? Nam motum in priora eorum quæ in infinitum ſecantur, nemo intelligere poteſt conſummari: ſed ſemper aliqua reſtabit pars vt omnis effuſio, omnis lapſus, & fluxus humoris, motus ſolidi, caſus grauis maneat imperfectus. Multa alia eorum abſurda prætermitto: ea tantum attingens, quæ ſunt contra communes noticias.

De incremento.

[LXII.] Diſputatio de incremento antiqua eſt, quam etiam ab Epicharmo tractatam Chryſippus ait. Cùm autem Academici putent obſcuritatum explicatus non admodum faciles aut in promptu eſſe ſitas: multis eos incuſat, vt qui communes noticias perimant * non modò cõtra notiones tuentur, ſed porrò etiam ſenſum peruertunt. Oratio enim ſimplex eſt, & aſſumptiones concedunt ipſi, Subſtantias omnes ſingulares fluere & ferri, vel quod ex ipſis aliquid emittant, vel alicunde aduentantia recipiant. quibus verò fit acceſſio &

deceſſio

deceſſio numeris aut multitudinibus, eadem non manere, ſed alia fieri acceſſionibus dictis ſubſtantia mutante. Neque verò iure, ſed vi hoc conſuetudinem obtinuiſſe, vt mutationes iſtæ incrementa & decrementa dicerentur: cùm debuerint potius ortus & interitus appellari, quia de ſtatu in aliam expellunt naturam, augeri & minui, adfectiones corporis eſſe ſubſiſtentis & permanentis. [LXIII] His hunc ferè in modum dictis ac poſitis, quid poſtulant patroni euidentiæ iſti, & normæ communium ſententiarum? Vnumquenq; noſtrûm duplicem eſſe, & geminum. non quo pacto poëtæ Molionidas finxerunt quibuſdam partibus concretos, quibuſdam diuulſos. Sed duo habere quemuis corpora, non colore, non figura, non pondere aut loco differentia. quæ cùm nemo hominum ante conſpexerit, illi primi hanc compoſitionem, duplicitatem, & ambiguitatem perſpexerunt. Scilicet vnumquemque noſtrûm duo eſſe ſubiecta: quorum alterum ſit ſubſtantia, alterum * alterumque in perpetuo ſit fluxu & motu, incrementi decrementiq; expers, & omninò nunquam ſui ſimile manens, alterum maneat, augeatur, decreſcat, omniaq; contraria priori patiatur, cognatum, concinnatum, & confuſum: neq; diſcrimen illud vllo ſenſu poſſe percipi. Sanè Lynceus ille dicitur viſu per ſaxum & quercum penetraſſe. & quidam in ſpecula Siciliæ ſedens numerauit Carthaginienſium naues è portu enauigantes, diei noctiſq; curſu inde diſtantes. Callicrates & Myrmecides fabricati dicuntur eſſe currus, qui ala muſcæ tegerentur, & in ſeſamo inſculpſiſſe verſus Homericos. Hanc autem in nobis diuerſitatem & diſcrimen hoc nemo aperuit: neq; ſenſimus nos duplices eſſe, vna parte ſemper fluentes, altera iidem ab ortu ad mortem vſque manentes. Simplicius ego loquor, cum ipſi quatuor faciant ſubiecta ſingulorum, aut potius vnumquenq; noſtrûm quatuor ſtatuant eſſe. Sufficiunt duo ad abſurditatem monſtrandam. [LXIV.] Quādo enim Pentheum audientes in tragœdia dicentem,

Homo duplici corpore.

Ego me duos videre iam Soles puto,
Dupliceſq; Thebas, ———.

non videre, ſed viſu aberrare dicimus cum emota mente: cur non valedicamus iſtis, qui non vrbem aliquam, ſed omnes homines, animalia, arbores, vaſa, inſtrumenta duplicant atque gemina ponunt? vt qui non intelligere nos, ſed delirare cogant. Atque hoc quidem loco fortaſſe venia dari eis poteſt, diuerſas ſubiectorum naturas fingentibus: cùm nulla alia appareat machina, qua (id quod vnice contendunt) ſeruare & tueri poſſint incrementa. Qua verò cauſa moti, aut quas alias à ſe poſitas ſententias exornantes, in anima fabricentur corporum differentias atque ideas tantum non innumeras, non facilè quiſquam dixerit: niſi hoc res eſt, quod communes & receptas ſententias migrare lubentes, aut

aut potius planè abolentes & perdentes, alias introducunt peregrinas & alienas. Per enim abſurdum eſt, quod virtutes, vitia, artes, memorias omnes, viſa, affectiones, incitationes, & aſſenſiones cùm faciant corpora: nullibi locum iis ſtatuentes, in corde vnicum iis relinquunt meatum puncti magnitudine, eoq; contrudunt animi principem partem, à tot circumuentam corporibus, quorum magnus numerus eos etiam ſubterfugit, qui exactè vnũ ab altero ſe diſcernere poſſe putauerunt. Non modò autem corpora his adſcribere, ſed facere etiam animalia ratione prædita: tantumque examen animalium non amicum, neque manſuetum, ſed turbam ſua malitia actionibus reluctantem & Conſuetudini *[LXV.]Illi verò non virtutes modò & vitia aiunt eſſe animalia: neque motus animi tantum, puta iram, inuidentiam, ægritudinem, gaudium, quod de aliorum percipitur miſeria, comprehenſiones, imaginationes, ignorationes: neque etiam artes duntaxat, vt cerdonum, & fabrorum ærariorum: ſed vltrà hæc, etiam ipſas actiones corpora & animalia faciunt. ambulationem puta, ſaltationem, ſuppoſitionem, compellationem, conuitium. Horum * conſequens eſt, riſum quoque animal eſſe, ac fletum: ac proinde tuſſim etiam, ſternutationem, gemitum, ſputi & mucinarij electionem, & alia id genus ſatis nota. Neque eſt, quod ratiocinatione paulatim progrediente perexigua huc adduci ſe indignè ferant: cùm meminiſſe debeant Chryſippum in primo naturalium quæſtionum hac vſum inductione: Nonne nox corpus eſt? veſpera autem, diluculum, & medium noctis corpora non ſunt? Dies * autem corpus eſt, ergo & Kalendæ corpus ſunt, & Nonæ, & Idus, & Prid. Kalen. & corpus eſt etiam menſis, & æſtas, & autumnus, & annus? [LXVI.] Cæterum iſta quidem illi contra communes contendunt præceptiones. Hæc verò iam præter ſuas ipſorũ ſententias, quod calidiſſimum frigore circumfuſo, & tenuiſſimatum, quod ſit partium condenſatione gigni affirmant. Nimirum enim anima callidiſſima eſt, & tenuiſſimarum partium. Hanc tamen illi circumfuſo frigore, & denſatione corporis, ſpiritum veluti quadam ferri induratione coactam aiunt de naturali animalem fieri. Quin & Solem aiunt factum eſſe animatum, cùm humor eius in ignem intellectu præditum mutaretur. Tempeſtiuum verò eſt Solem cogitare circumdata refrigeratione natum. Xenophanes quidem narrante quodam vidiſſe ſe anguillas, quæ in calida viuerent aqua: ergo, reſpondit, eas in frigida elixabimus. Stoicis verò hoc conſequens eſt, Si circumfuſo frigore calorem generant, & condenſatione leuitatem: vt viciſſim frigida calore, & grauitatem laxatione efficiant. Si quidem proportionis aliquam volent habere * rationem * notiones: ſubſtantiam & ortum nonne communibus contrarium notionibus ponunt? [LXVII.] Notitia enim, quædam eſt

Habitus Stoicis animalia.

De anima.

eſt imaginatio. Imaginatio impreſſio formæ in anima. animæ natura exhalatio: quam in formam redigi & effingi operoſum eſt ob raritatem: vt autem receptam conſeruet informationem, fieri nequit. Nam ortus & nutrimentum eius cùm ſit ex humido, ſubuectionem habet & conſumptionem continentem. & exhalationis cum aëre commercium, ſemper nouam facit exhalationem, quæ ſuo de ſtatu decedat & mutetur à canale, per quem materia extrinſecus ſubit, rurſumque exit. Facilius enim aliquis imaginetur fluxum habentis aquæ, figuras, formas & ſpecies conſeruantis ac perferentis: quàm ſpiritum qui per exhalationes & humores elatus, alio continenter extrinſecus, eoque alieno ſpiritu contemperetur. Verùm Stoici adeò ſeſe ipſi non audiunt: vt cùm no- * titias definiant eſſe aliquas reconditas intelligentias: memorias autem conſtantes quaſdam & habitus ſimiles impreſſiones: ſcientias etiam penitus defigant, vt omnis erroris & mutationis ſecuras: hiſce pro fundamento deinde & ſede ſubſternant lubricam, diſſipabilem, ſemperque in motu verſantem & fluentem naturam. [LXVIII.] Iam elementi & principij notio apud omnes ferè homines hæc eſt inſita: ſimplex id eſſe, ſincerum, compoſitionis expers. Non enim id principium eſt aut elementum, quod mixtũ eſt. ſed ea, ex quibus mixtum conſtat.

Deus Stoicorum.

At verò illi deum, quẽ principium ſtatuunt, corpus aiunt eſſe mente præditum, mentemque in materia verſantem: non ſimplicem eum, neque purum, ſed ex alio & per aliud eſſe pronunciantes. Materia quidem ipſa per ſe rationis expers & qualitatis, ſimplicitatem habet, & principio congruentem naturam. Deus autem, ſiquidem non caret corpore & materia, huius tanquam principij eſt particeps. Nam ſi materia & ratio idem ſunt: haud rectè materiam rationis vacuam dixerunt. ſi diuerſa ſunt, vtrorumque iam deus quaſi diſpenſator erit, & non ſimplex res, ſed compoſita: vt qui ad intelligentiam corpus è materia adſciuerit. [LXIX.] Quatuor autem illa corpora, terram, aquam, aërem, & ignem prima nominantes elementa, neſcio quomodo partim pura & ſimplicia, partim compoſita & mixta faciunt.

Elementa.

Terram enim norunt, & aquam neq; ſeſe, neque alia continere, ſed communicatione aëreæ & igneæ facultatis vnitatem conſeruare. aërem verò & ignem cùm ſeſe ob robur ſuum continere, tum reliquis etiam permixta, vim eis, permanſionem, & ſubſiſtentiam conferre. Quomodo igitur terra aut aqua elementum ſit: ſi neq; ſimplex, neq; primum, neq; ſe ipſo fretum aliquid eſt, ſed ſemper aliquo indiget externo à quo ſubſtantia eius contineatur atque conſeruetur? Nam ne ſubſtantiæ quidem nobis reliquæ erunt. ſed multum habet turbarum & obſcuritatis id quod de terra tradunt.* alicuius ipſa per ſe. At quomodo aëre opus habet ipſam compingente, & continente, ſi per

ſe eſt? Non iam terra per ſe erit aut aqua. ſed aer materiam hoc modo cogens & denſans terram efficit, alio modo diſſoluens & emolliens, aquam. Neutrum itaque horum eſt elementum, cùm ſit aliud, quod ambobus ſubſtantiam & ortum præbuit. Porrò autem ſubſtantiam aiunt & materiam qualitatibus ſubſiſtere, atque ſic ferè definiunt: rurſum qualitates ita etiam corpora faciũt. Hæc verò valde ſunt conturbata. Nam ſi peculiarem ſubſtantiam habent qualitates, ob quam corpora dicuntur & ſunt: non indigent alia ſubſtantia, cùm habeant ſuam. Si verò hoc illis tantum ſubſiſtit commune, quod ſubſtantiam ipſi & materiam appellant: liquet corporum eas fieri participes, nõ eſſe corpora. quod autem ſubſiſtit & in ſe recipit, neceſſe eſt differre ab iis quæ recipit & quæ ſubſiſtit. [LXX.] Illi verò dimidium vident. Materiam enim qualitatis expertem dicunt: qualitates porrò materię expertes dicere nolunt. At qui poteſt corpus abſque qualitate facere, qui qualitates ſine corporibus non intelligit? Quæ enim ratio corpus cum omni qualitate connectit, non patitur intellectum corpus vllum ſine qualitate attingere. Aut igitur qualitatem incorpoream negans etiam materiam qualitatis expertem eſſe inficiari videtur: aut alterum ab altero ſecernens, vtraque inuicem ſeparat. Quam verò nonnulli eorum prætexunt rationem, materiam qualitatis vacuam dici, non quod omni ſit ſpoliata qualitate, ſed quia omnibus prædita qualitatibus, maximè communi ſenſui repugnat. Nemo id quippe qualitatis exſors intelligit, quod nullius qualitatis non ſit particeps: neque ab affectione immune id, quod ea eſt natura, vt omnia pati poſſit: neque immobile, quod omnibus modis mouetur. Illud autem ſolutum non eſt, etiam ſi ſemper cum qualitate intelligatur materia, aliam eam intelligi, & differentem a qualitate.

* * *

PLVTARCHI DE GENIO SOCRATIS, Liber.

Hiſtoria cognitio.

[I.] ARCHIDAMVS. Pictoris cuiuſdam, Caphiſia, verba recordor, quæ is de ſpectantibus pictas tabulas pronunciauit neque ineptè, & cum quadam ſimilitudine. Aiebat enim rudes & artis ignaros ſpectatores ſimiles eſſe eorum, qui magnam ſimul turbam ſalutant: ſcitos autem & artificij ſtudioſos eorum, qui ſingulatim obuios compellarent. illos nimirum non exactè in artificum opera inſpicere, ſed informatam quandam eorum concipere imaginem: hos iudicio partes operis perluſtrantes, nihil inſpectatum, nihil non obſeruatum relinquere eorum, quæ vel bene vel

ne vel male facta ſunr. Exiſtimo aurem de ſeriis etiam actionibus ignauis ſufficere eam cognitionem, ſi ſummam rei exitumq; audiant. qui verò liberali & rerum pulcrarum ſtudioſo animo ad virtutem tanquam magnam artem ſpectandam factus eſt, eum magis delectari ſingulis examinandis: quod ſentiat in euenris multa Forrunæ eſſe cum virtute communia: cauſas autem eorum, virrutiſque per ſingulas rei gerendæ partes certamina, prudentemque in periculis audaciam libenter animaduertat. De horum ſpectatorum numero nos quoque eſſe exiſtimans, rogo totam ab initio rem vt geſta, qui ſermones habiti * fieri * præſente. nam huius auditionis graria ne Thebas quidem proficiſci grauarer: niſi iam nunc Arhenienſibus viderer iuſto amplius Bœoris ſtudere. [II.] CAPH. Oportebat ſanè, Archidame, in tuam gratiam, qui rem geſtam ranto ſtudio cupis cognoſcere, me etiam poſthabiro (vt air Pindarus) negocio huc ad narrandum venire. nunc cùm legarionis cauſa adſim, ociumque ſuppeditet dum reſponſum à populo accipimus: ſi relucter, inciuiliterque me geram aduerſus tam æquanimum & amicum auditorem, videar mihi antiquum illud & iam elangueſcens crimen, quo Bœoris exprobratur, quod ad colloquendum difficiles ſe præbeant, renouare. * * apud Socratem veſtrum. nos aurem cum duobus ſacris properantes ſic apparuimus. Sed vide, an iis qui vna adſunt, audire rantas res orationeſque ſit rempeſtiuum. non enim breuis erit narratio, cùm tu orariones quoque habiras ei velis inſeri. ARCH. Ignoras, ô Caphiſia, iſtos. & quidem digni ſunt notitia, bonis nati parentibus, & nobis familiaritate iunctis. Hic eſt Lyſitheides Thraſybuli ſobrinus. iſte Timorheus Cononis F. hi Archiui filij: cæteri omnes de noſtro ſunr ſodalitio: vt ſcias theatrum tibi beneuolum, & auditioni aptum eſſe pararum. [III.] CAPH. Bene narras. Sed quodnam narrandi iſtas res opporrunum ſumemus initium? ARCH. Nos, Caphiſia, ferè nouimus quis Thebarum fuerit ſtatus ante exſulum redirum. Nam quomodo Archias & Leontides Phœbidæ Spartano cùm perſuaſiſſent, vt Cadmiam (arx ea Thebarum eſt,) pacis tempore & fœderis occuparet, alios ciuium eiecerint, alios metu repreſſerint, ipſi ſummam rerum per vim & iniuſtè gerentes: nouimus, vt qui heic Melonem & Pelopidam priuato excęperimus hoſpitio, & quamdiu hi exſulauerunt adſiduè vnà verſari ſimus: porrò vt Lacedæmonij Phœbidam mulrauerint proprer occupatam Cadmiam, & à ducendo ad Olynrhum exercitu abſtinuerint, Lyſanoridaque in eius locum cum duobus aliis miſſo arcem maiori tenuerint præſidio: audiuimus. Reſciuimus etiam Iſmeniam ſtatim poſt factum de ipſo iudicium morte nō optima ſublatum: Gorgida hæc exſulibus huc omnia per literas nunciante. Itaque tibi reſtat narratio de reditu

Thebanarum rerum ſtatus Pelopida ætate.

amicorum, vtque tyrannos oppreſſerint. [IV.] CAPH. Enimuerò iis ipſis diebus, Archidame, omnes conſpirationis ſocij ſolebamus in domo Simmiæ conuenire, qui è vulnere quodam in crus accepto conualeſcebat, ac de rebus neceſſarijs colloqui: palam autem diſputationibus & philoſophando tempus terere: ſæpenumerò, vt ſuſpicione res vacaret, vnà perducentes Archiam & Leontidam, non admodum alienos ab huiuſmodi exercitatione. Nam Simmias longum tempus peregrinatus, & apud exteros vagatus paulò ante redierat Thebas, plenus omnis generis fabularum & narrationum barbaricarum. Itaque Archias, vbi erat ocioſus, libenter eum audiebat, inter adoleſcentes adſidens: malebatque nos literas tractare, quam obſeruare ipſius actiones. Ea verò die, qua conſtitutum erat, vt tenebris ingruentibus exſules clam ad mœnia adeſſent: quidam huc venit miſſus a Pherenico, nemini inter nos (dempto Charone) notus. is nunciat, exſulum XII. ætate reliquis minores cum canibus apud Citheronem venati, ſub veſperam huc venturos, ſeque miſſum vt hoc prædiceret, ac quis domum præbiturus eſſet venientibus cognoſceret, in qua occultarentur, vt ea indicata ſtatim eo ſe poſſent recipere ipſi. Hæſitantibus nobis, & deliberantibus, ipſe Charon domum ſe præbiturum promiſit. Atque is quidem nuncius ſtatim ad exſules redire properabat. [V.] Meam autem manũ Theocritus vates vehementius premens, & Charonem intuens prætereuntem: Hic, aiebat, philoſophus non eſt Caphiſia, neque inſtitutus ſingulariter & accuratè vt frater tuus Epaminondas: vides tamen, vt natura per leges ad honeſtatem ducente, vltrò maximum pro patria ſubit periculum: Epaminondas autem, qui ſe omnibus Bœotis ad virtutem rectius inſtructum putat, ſegnis eſt, animique remiſſi * tantùm, quæ meliorem ei occaſionem ad hoc nato & parato, rectè ſic vſurus. Tum ego, Alacerrimè, inquam, Theocrite: nos quod decreuimus, agamus. Epaminondas autem non perſuadens nobis præſtare hanc actionem omittere, quæ ipſius eſt ſententia: haud iniuria refragatur, ad ſocietatem eorum ad quæ factus non eſt, neque ea probat, vocatus. Nam neque medicum ſine ferro & igne promittentem ſe morbo medicaturum, modeſtè, feceris ſi ad ſecandum & vrendum adigas: * igitur & is * nimirum, neque per ciues * incertum, ſed & ciuili ſanguine ac cædibus vrbem liberare volentibus, ſocium ſe facinoris præbere Epaminondas recuſat. Et quoniam pleroſque non pertrahit in ſuam ſententiam, noſque hanc viam ingreſſi ſumus: vult vt ipſum cædis purum atque innocentem ſinamus ſuis intentum eſſe occaſionibus, cum iuſtitia vtilitatem conſectaturum. Non enim rem ſuis ſe contenturam finibus: Pherenicum quidem fortaſſis & Pelopidam in ſontes maximè & malos impe-

Epaminondæ ſententia de patria liberanda.

tum

tum facturos: Eumolpidam autem & Samiadam, homines ardentiſſimæ iræ, & audaces, nocturnam adeptos licentiam, gladios non ante depoſituros, quàm totam vrbem cædibus impleuerint, & multos præcipuos viros interfecerint.[VI.]Hæc me cũ Theocrito colloquente inaudiens Anaxidorus, ponè enim * & Lyſauoridam Spartanum à Cadmia veluti eòdem pergentes, quò uos cõtendebamus. Itaque greſſum inhibuimus. Archias autem Theocritum ad ſe vocans, & ad Lyſanoridam ſeorſim adducens, diu collocutus eſt, paululum a via cùm declinaſſent iuxta Amphium: ita vt anxiè nos vereremur, ne ad eos ſuſpicio aliqua aut indicium eſſet delatum, de quo Theocritum percunctarentur. Interim Phyllidas, quem noſti, Archidame, polemarchi magiſtratum tum gerenti Archiæ ſcribam fuiſſe, qui exſules venturos nôrat, & conſpirationis erat ſocius, me manu more ſuo apprehenſum, cùm palam gymnaſia & vrbem dicteriis impetiuiſſet, procul ab aliis abductum interrogat de exſulibus, an ad diem dictum præſtò eſſent futuri. cumque ego ita eſſe reſpondiſſem; Rectè ergo, inquit, ego conuiuium inſtitui hodie, Archiam inuitaturus, & inter pocula facilem captu iis exhibiturus. Optimè, inquam ego, mi Phyllida: & operam da, vt vel omnes, vel pleroſque hoſtium in vnum cogas. Id verò, aiebat ille, non facilè, adeoque impoſſibile factu eſt. nam Archias ſperans tunc quandam nobilem matronam ad ipſum venturam, non vult Leontidam intereſſe. itaque bifariam nobis ſecundum domos ſunt noſtri diuidendi. Archia enim ſimul & Leontida oppreſſis, puto reliquos aut fuga ſe ſubducturos, aut domi quietè contenturos, ac bene ſecum agi exiſtimaturos, ſi ſecuris eſſe concedatur. Ita, inquam ego, agemus. [VII.] Sed quid hoc rei eſt, de quo cum Theocrito colloquuntur? Non planè noui, ait. audiui autem ſigna & vaticinia ſiniſtra Spartæ obtigiſſe. * Phidolaus Haliartius occurrens: paululùm, inquit, exſpectare vos heic iubet Simmias. intercedit enim opera Leontidæ pro Amphitheo, vt mortis ſupplicium ei decretum in exſulium mutetur petens. Tum Theocritus: Tempeſtiuè, inquit, & veluti dedita opera. volebam enim ſcire quænam inuenta, & omninò quæ facies Alcmenæ ſepulcri apud vos aperti eſſet: ſiquidem tu quoque interfuiſti, cùm Ageſilaus eo miſit, qui reliquias Spartam transferrent. Interfui verò, inquit ille: & valdè indignans & quiritans aduerſus ciues ab iis intus relictus ſum. Inuenta eſt igitur corporis armilla ærea non magna, & duæ amphoræ figlinæ, terram continentes intus iam præ vetuſtate in ſaxum concretam * monumenti * tabula ærea, literas continens permultas, & admirandas, vtpote vetuſtiſſimas. agnoſci enim non potuerunt, quanquam abluto ære exſtarent: ſed forma peculiaris fuit & barbarica, Ægyptiis maximè ſimilis. itaque etiam

Alcmenæ ſepulcrum.

Ageſilaus exempla earum regi Ægyptio miſit, rogans vt ſacerdotibus exhiberet, ſi fortè ij poſſent intelligere. Verùm de his fortè Simmias aliquid nobis poteſt indicare, qui ob philoſophiam frequenter iſto tempore ſacerdotes conuenit. Haliartij verò magnam illam ſterilitatem & paludis exundationem non fortuitò putant accidiſſe: ſed ira numinis aduerſum ipſos, quod effodi ſepulcrum paſſi eſſent. [VIII.] Et Theocritus paululum moratus: Videtur, inquit, ipſis quoque Lacedæmoniis ſuccenſuiſſe genius, quod oſtenta monſtrant, de quibus modò nobiſcum ſermones contulit Lyſanoridas. & is nunc proficiſcitur Haliartum, rurſum terra ingeſta ſepulcrum obruturus, ac parentaturus Alcmenæ & Aleo iuſſu oraculi cuiuſdam: cùm quidem neſciat quis ille ſit Aleus. Reuerſus autem quæret Dirces ſepulcrum, Thebanis ignotum, exceptis qui magiſterium equitum geſſerunt. nam magiſtratu eo decedens ſucceſſorem ſolus eo noctu adducens id oſtendit: ibique ſacrificiis quibuſdam ſine igne factis, quorum veſtigia confundunt & abolent, per tenebras diſcedunt atque à ſe

* inuicem ſeparantur. Ego autem * quidem ô Phidolae * probe eos inuenturos exiſtimans. Exſulant enim plerique eorum qui magiſtri equitum fuerunt, ſecundum leges, immò omnes, Gorgida demto & Platone: quos non conabuntur interrogare, metu ipſorum. Qui verò nunc præfecti ſunt in Cadmia haſtam & ſigillum ad ſe recipiunt, neſcientes vel vnde * [IX.] Hæc cùm dixiſſet Theocritus, Leontidas cum amicis exiit. Nos autem ingreſſi Simmiam conuenimus, ob infectam (vt videbatur) rem ſolicitum admodum ac mœſtum, in lecto ſedentem. Oculos enim conijciens in omnes nos, dij boni, aiebat, quàm feri & barbari ſunt mores iſti? Ergo non præclariſſimè Thales ille priſcus, cùm longo poſt tempore à peregrinatione domum rediiſſet, amicis interrogantibus quid maximè rarum vidiſſet, reſpondit: Senem tyran-

Tyrannis. num? Nam etiam is, ad quem nulla priuatim iniuria peruenit, ipſam importunitatem & aſperitatem tyrannidis ægrè ferens; inimicus fit iniuſtarum & nulli iuri ſe ſiſtentium dominationum. Sed hæc forraſſe dijs curæ erunt. Hoſpes verò, Caphiſia, qui ad vos venit, noſtiſne quis ſit? Neſcio, aiebam, de quo loquare. Tum ille: Leontidas, inquit, viſum dicit apud Lyſidis monumentum à nocte ſurgentem hominem, comitatū multitudine & apparatu ſplendidum, qui in thoro ibi pernoctaſſet: nam inuentos fuiſſe humi ſtratos lectos è vitice & myrica factos, igneorum quoque ſacrificiorum reliquias & liba lactis. eumque manè ex obuiis quæſiuiſſe, an Polymnis filios domi eſſet inuenturus. Quis verò, dicebam, ille hoſpes fuerit? nam ex iis quæ tu refers, non vulgarem aliquem, ſed eximium fuiſſe apparet. Non ita eſt, inquit Phidolaus. Sed iſtum nos vbi venerit excipiemus. [X.] Nunc

autem

autem ô Simmia, de quibus recens dubitatio nobis incidit, ſi quid habes non vulgare, id nobis aperi. traditum eſt enim Ægyptios ſacerdotes literas intellexiſſe tabulæ eius, quam nobis abſtulit Ageſilaus, cùm ſepulcrum Alcmenæ diruiſſet. Heic Simmias ſtatim re in memoriam reuocata, Tabulam, inquit, iſtam non noui. Sed Agetoridas Spartanus multis cum literis Memphin venit ad Chonuphin prophetam, cum ibi tunc vna philoſopharemur ego, Plato, & Ellopio Peparethius. miſerat autem Agetoridam Ageſilaus, petens a Chonuphi, vt ſi quid ſcriptorum intelligeret, ſtatim hoc interpretatum ad ſe remitteret. Ergo Chonuphis cùm per triduum ſeorſim de antiquis libris omnis generis literarum

Philoſophiæ laus.

formas collegiſſet, reſcripſit ad regem, nobiſque indicauit, his literis ſignificari, Muſis Græcos debere certamen edere. eſſe autem literarum formas eius grammaticæ, quam Proteo regnante Hercules Amphitruonis filius didicerit. & moneri Græcos his literis à deo, ac iis præcipi, vt armis poſitis pacatam quietamque vitam ducant, & philoſophicè concertantes de iure, eruditè & cum ratione inter ſe lites tranſigant. [XI.] Nos & tum Conuphis ſententiam probauimus: & magis etiam cùm nobis ex Ægypto auectis, & circa Cariam nauigantibus occurrerunt Delij quidam, qui à Platone, vtpote rerum geometricarum perito, flagitarent oraculi explicationem, quod inſolens ipſis deus edidiſſet. Erat autem oraculi hæc ſententia: Deliis & aliis Græcis calamitatum finem fore præſentium, ſi aram quæ in Delo erat cubica, duplicarent.

Duplatio cubi.

Cuius cùm ſententiam aſſequi non poſſent, & in altaris ſtructura ridiculè eis hoc eueniſſet, vt pro dupla ara, ignoratione proportionis quadruplam excitarent: Platonis opem in hac difficultate explicanda implorauerunt. Ille verò Ægyptij iſtius recordatus, Ludi à deo Græcos dixit, qui eruditionem negligerent, eorumque inſultari inſcitiæ, mandarique vt ſeriò geometriæ operam darent. non enim leuiter aut ſegniter in tractandis lineis perſpicacis ingenij opus eſſe, datis duabus lineis, alias duas quæ continente proportione inter has intercedant inuenire. quæ quidem vnica ſit cubi duplicandi ratio, ex æquo omnibus eius auctis dimenſionibus, rem iis ab Eudoxo Cnidio, aut Helicone Cyziceno confectum iri. Neque verò deum hanc aræ duplicationem requirere aut deſiderare: ſed vniuerſis præcipere Græcis, vt bellis & miſeriis ea comitantibus vitatis, Muſis ſeſe dedant, ac literarum & doctrinæ vſu ſedatis animi turbulentis motibus, innoxiè & vtiliter inter ſe conuerſentur. [XII.] Adhuc loquente Simmia, pater noſter Polymnis ingreditur, & iuxta eum adſidens: Epaminondas, inquit, te & hos omnes rogat, vt niſi grauius aliquod vrgeat negocium, hic ipſum exſpectetis. vult enim vobis hoſpitem oſtendere, virum

Digitized by Google

præclarum,& præclaro honeſtoque propoſito huc profectum. Is eſt vnus de Italicis Pythagoreis, venitq; vt Lyſidi ſeni ad ſepulcrũ parentet, quibuſdam ſomnijs, vt ait, ac ſpectris motus manifeſtis. adfert autem ſecum magnam vim auri, paratiſſimuſque eſt nobis quantumuis recuſantibus perſoluere nutrimenta a nobis ſeni præbita, & paupertatem noſtram, minimè id nobis petentibus, ſubleuare. Mirum, aiebat Simmias, hominem narras, dignumque philoſophia. ſed quid cauſæ eſt, quod non rectà ad nos accedit? Eum, inquit pater, quia ad ſepulcrum Lyſidis noctem exegit (vt puto) Epaminondas ad Iſmenum duxit, ibi ſe abluturum: poſtea ad vos veniet. Antequàm verò vos conueniret, ad ſepulcrum pernoctauit. ſtatuit enim reliquias corporis ſecum in Italiam aſportare, niſi noctu genius aliquà aduerſaretur. [XIII.] His dictis pater cùm conticuiſſet, Galaxidorus: Dij boni, inquit, quàm difficile eſt hominem inuenire faſtus vacuum & ſuperſtitionis. Alij

Superſtitio & faſtus.

enim inuiti ob imperitiam aut imbecillitatem hiſce affectibus capiuntur: alij vt diis cari & ſingulares videantur, diuinitatem quãdam ſuis actionibus affingunt, ſomnia, ſpectra, aliaque id genus ab ipſis excogitata amplificandi gratia adponentes. Quod quidem ciuilibus viris, & quibus neceſſe eſt vitam ſuam aduerſus contumacem & diſſolutam turbam inſtituere, fortaſſe non eſt inutile: vt ſuperſtitione quaſi fræno multitudinem compeſcant, & ad vtilia torqueant. Philoſophiam autem non modò decet hic prætextus, ſed & profeſſioni ipſius repugnat. quæ pollicita ſe oſtenſuram rationibus omnis bonæ & vtilis actionis principia ad deum referri: veluti ſpernens rationes ſuas, & demõſtrationem qua excellit contumelia afficiens, ad oracula ſe conferat, ac ſomnia, quæ ſæpenumerò deterrimo cuique non viliora offeruntur quàm præſtantiſſimis. Itaque Socrates veſter, Simmia, videtur mihi philoſophiæ conuenientiorem doctrinæ habitũ indutus fuiſſe, ſimplex & figmentorum expers diſputandi genus vt liberale & maximè amicum veritati amplexus: faſtumq; veluti fumum quendam à philoſophia in ſophiſtas diſſipans. [XIV.] Hic Theocritus interpellans; Quid, inquit, Galaxidore? an tibi quoq; fidem fecit Melitus, Socratem diuina contemſiſſe? hoc enim crimẽ ei apud Athenienſes impegit. Nequaquam, aiebat Galaxidorus, diuina. Sed cùm accepiſſet philoſophiam ſpectris, fabulis & ſuperſtitione obſitam à Pythagora & Empedocle, & admodũ bacchantem: ſobriam redegit veritatem, ſobriaq; ratione in rebus eam intelligere docuit. Sint iſthæc, inquit Theocritus. Genium verò Socratis, mi homo, an pro fabula habebimus? Mihi quidem, ſicut Homerus Vlyſſi Mineruam in omnibus ærumnis facit præſentem auxilio eſſe, ita videtur genius Socrati viſum quoddam vitæ quod anteiret ab initio ſtatim adiunxiſſe: quod viſum præcedens

Socra-

Socratem, lucem rebus obſcuris inferret,& humana ratione non penetralibus ſicut & ſæpe genius ipſum allocutus eſt diuino quodam inſtinctu propoſita animi eius dirigens. Horum pleraque & præcipua è Simmia licet, alijſque Socratis ſocijs cognoſcere.

[XV.]Me autem præſente, cũ ad Euyphronem vatem irem, iam Socrates, vt meminiſti Simmia, ſupernè apud Symbolum & Andocidis domum ambulabat, ſimul & interrogans, & per iocum exagitans Euyphronem.ſubitò autem ſubſiſtens,reliquiſque etiam vt ſtarent perſuadens,diu ſanè commoratus,deinde conuerſus per vicum arcas fabricantium abijt: & ſocios qui præceſſerant reuocauit, indicans ſe à genio monitum vt hac diuerteret. Ac plerique quidem vnà cum ipſo conuerterunt ſe,inter quos& ipſe fui Euyphroni adhærens. Quidam autem adoleſcentuli rectà procedentes, nimirum vt Socratis genium redarguerent, Charillum tibicinem ſibi adiunxerunt,qui & ipſe mecum Athenas ad Cebetem venerat. Cùm autem ambularent per vicum ſculptorum iuxta curias iudiciarias,turba ijs ſuum occurrit cœno oppletarum, quæ ob multitudinem ſeſe trudentes, cùm decedendi ſpacium hominibus non eſſet, alios impetu ſuo proſtrauerunt, alios commaculauerunt. Venit etiam Charillus domum crura & veſtes luto plenus. vt cum riſu genij Socratis mentionem facere libuerit, nuſquam hominem relinquentis, nuſquam negligentis.

Genius Socratis.

[XVI.]Et Galaxiodorus:putas verò,aiebat,Theocrite Socratis genium peculiarem aliquam & eximiam habuiſſe vim,non particulam aliquam communis Neceſſitatis eum experientia exploratam habuiſſe, vnde in rebus obſcuris & coniectu grauibus rationis momenta fecerit ? Vt enim vnica drachma pro ſe lancem trutinæ non commouet, adiecta autem æquali ponderi ad ſe totum inclinat. ita omen, aliudve id genus ſignum leuiuſculum non percellit animum grauem aut ad agendum incitat: ſed cùm animus cogitationibus diuersè trahitur, alteri parti accedens æqualitate ſublata dubitationem dirimit, mouetque & impellit. Sub hæc pater: Enimverò, inquit, Galaxiodore ipſe Terpſionem audiui Megaricum dicentem,genium Socratis fuiſſe ſternutationem cùm ipſius tum aliorum, alio quidem ſternutante à dextra ſiue ante ſiue poſt ipſum, ſolitum ſe fuiſſe ad agendum conferre: ſin à ſiniſtra fieret,ceſſaſſe. de ipſius ſternutationibus quæ fieret acturo aliquid,confirmaſſe eius propoſitum:quæ inter agendum inhibuiſſe.

Sternutatio

[XVII.]Sed hoc mihi mirum videtur,ſi ſternutatione vtens,non ab hac, ſed à genio ſe iuberi aut prohiberi ſocijs dixit. Faſtus enim, amice, inanis hoc & arrogantiæ fuerit, non veritatis & ſimplicitatis: quibus verè magnum hunc virum & multis præſtantiorem fuiſſe arbitramur: à voce externa aut ſternutatione fortuita turbatum actiones deſerere & inſtitutum omittere.

Socratis grauitas.

Socratis autem videntur in omni re incitationes ad agendum fuiſſe graues ac vehementes, vtpote a recto & ſolido iudicio profectæ. Nam ſponte ſua in paupertate totam vitam exigere, cum eſſent qui optima cum gratia & voluptate dare opes cuperent: deinde a philoſophando non deſiſtere, tot obiectis impedimentis: denique ſalute ipſi & fuga opera amicorum commodè parta, nullis precibus flecti, neque morti concedere, ſed ad eam obeundam hilari conſtantique ratione pergere: hæc non ſunt hominis qui ominibus aut ſternutationibut de ſententia ſua dimoueretur: ſed qui à maiore quodam præſidio & principio ad virtutem duceretur. Audio etiam Sicilienſem Athenienſium cladem eum quibuſdam amicorum prædixiſſe. [XVIII.] Et ante iſta Pyrilampes Antiphontis F. in fuga apud Delium à nobis captus, pilo vulneratus, cum ex ijs qui fœderis feriundi gratia Athenis venerant audiuiſſet Socratem cum Alcibiade & Pachete per Retiſtam deſcendiſſe ac domum euaſiſſe: multis ſeipſum incuſauit, multis amicos ſuos quoſdam & manipulares, qui cum ipſo præter Parnetem fugientes à noſtris equitibus occiſi erant, quod Socratis genio non obtemperantes alia quàm ipſe ducebat via à prœlio profecti eſſent. Hæc Simmiam quoque audiuiſſe puto. Sæpe, inquit Simmias, audiui, ac è multis. nam ex illa re Socratis genij fama non leuiter Athenis increbuit. Cur ergo, aiebat Phidolaus, ô Simmia Galaxidorum ſinamus iocosè tantum diuinationis opus in ſternutationes & omina deijcere, quibus vulgo etiam in rebus leuibus ludentes vtuntur? nam vbi pericula grauiora, & maiores incidũt actiones, tum Euripideum illud fit:

Non inter arma quiſquam hac nugari volet.

[XIX.] Ego quidem, inquit Galaxiodorus, Simmiam Phidolae, ſi quid is ex ipſo auditum Socrate hac de re natrare vult, vobiſcum audire paratus ſum. quæ verò ſunt abs te & Polymni dicta, nullo negotio refelluntur. Vt enim in medicina pulſus, aut puſtula paruæ res, non paruæ rei ſigna ſunt: & gubernatori ſonitus maritimæ auis, aut diſcurſus raræ nubeculæ ventum præmonſtrant & maris aſperiorem exagitationem: ſic animæ diuinatrici ſternutatio aut omen, res per ſe non magna * accidentis. Nam nulli arti hoc neglectui eſt, è paruis magna, & paucis multa prænoſcere. Sanè ſi quis literarum ignarus videret numero paucas & forma ineleganti literas, neque crederet hominem grammaticum ex his relegere poſſe magna priſcorum bella, vrbium primordia, acta & euenta regum, iuraretque potius iſtam memoriter hæc recitare quàm iſtis contenta literis enunciare: ſuauiter, amice, tibi imperitiam hominis ridere vtique ſubiret. At vide ſis, ne eodem modo

nos

nos ſingulorum quæ ad diuinandum faciunt vim ignorantes qua ad futurum ea præſciendum conducunt: ſtultè ſuccenſeamus ſi cordatus homo ex his aliquid de re abdita pronunciet: idque adeò dicens non ſternutationem aut vocem, ſed genium ſibi eſſe agendi ducem. [XX.] Iam enim ad te, Polymni, me conuerto, mirantem cur Socrates, qui vnus vacuitate faſtus & ſimplicitate maximè comem reddidit philoſophiam, ſignum id non ſternutationis aut ominis, ſed tragicè admodum genij nomine affecerit. Ego autem mirarer contra ſi Socrates homo diſſerendi & verba rectè vſurpandi callidiſſimus non à genio, ſed à ſternutatione ſe moneri dixiſſet: perinde ac ſi quis à iaculo ſe vulneratum dicat, non iaculo ab eo qui id coniecit: aut pondus à libra exploratum dicat, non ab appendente per libram. Non enim inſtrumento opus imputari debet, ſed ei cuius eſt inſtrumentum, ac qui eo vtitur. Signum verò eſt ex inſtrumentorum numero, eoque is vtitur qui aliquid ſignificat. Sed, vt dixi, audiamus ſi quid habet Simmias. rem enim is nouit abſolutius. Et Theocritus, Prius, inquit, videamus qui ſint qui intrant: atque adeò videtur hoſpitem illum Epaminondas adducere. Ergo ad ianuam reſpicientes, præcedere vidimus Epaminondam, cumque eo amicos Iſmenodorum, Bacchylidam, Meliſſum tibicinem: ſequi hoſpitem, ſpecie neutiquam illiberali, ſed qui vultu manſuetudinem ingenij comitatemque præ ſe ferret, honeſto veſtitu. [XXI.] Is cùm iuxta Simmiam, frater ponè me, reliqui vt cuique locus obueniret, conſediſſent: facto ſilentio fratrem meum Simmias compellans: Agedum Epaminonda, inquit, quem, quomodo, & cuium debemus hoſpitem hunc ſalutare? is enim receptus compellationis & noticiæ contrahendæ mos eſt. Tum ſic reſpondit Epaminondas: Theanor, ô Simmia, hic vocatur, genere Crotoniata, vnus de ibi philoſophantibus, magnam Pythagoræ gloriam haud dedecorans. nam & nunc longum iter huc profectus eſt ex Italia, vt pulcris factis pulcras ſententias confirmaret. Ibi hoſpes ſermonem excipiens: Ergo tu, inquit, Epaminōda pulcerrimum factum impedis. Nam ſi pulcrum eſt amicis benefacere: non eſt turpe ab amicis beneficiū accipere. Gratia enim nō minus accipiente quam dante opus habet, ab vtriſque perficitur ad pulcritudinem. Qui verò non accipit, tāquam pilam rectè obiectam dedecorat, decidentem fruſtra. Quis autem ſcopus eſt, quem tāgere ſit iucundius, aut aberrare moleſtius, quàm ſi quis virum beneficio dignum demereri cupit? ſed hoc intereſt, quod qui à ſcopo aberrat, ipſe culpam ſuſtinet: hic qui recuſat beneficium, iniuriam facit gratiæ eò quo tendit peruenire nequeuntis. Tibi quidem cauſas expoſui, propter quas huc nauigaui. volo a. etiam his

eas

Digitized by Google

eas enarrare,iiſque aduerſum te vti iudicibus.[XXII.]Poſtquàm ſodalicia Pythagoricorum, per ſeditiones ex vrbibus eiecta fuerunt, & ſuperſtitibus Metaponti conſeſſum agentibus quadam in domo,ignem Cyclonij circumpoſuerunt, omneſque ibi interfecerunt,Philolao & Lyſide demtis, qui iuuenes robore & agilitate freti flammas euaſerunt: Philolaus quidem in Lucanos aufugit,eoque incolumis peruenit,& alijs ſeſe adiunxit amicis, qui iam rurſum coibant,Cycloniosque viribus ſuperabant. Lyſis autem quorſum abijſſet longo tempore ignoratũ fuit: Donec Gorgias Leontinus è Græcia in Italiam nauigio reuertens, Arceſo nunciauit conſtanter,in Lyſidem ſe incidiſſe Thebis commorantem. Arceſus hominis deſiderio impulſus, recta ſe ad nauigandum contulit. ſed cum ob ſenectutem & imbecillitatem planè conficere propoſitum nequiret,amicis negotium dedit, vt, ſi omninò id fieri poſſet, viuum Lyſidem: ſin verò, eius reliquias in Italiam reportarent.Interea temporis quæ inciderunt bella, ſeditiones, tyrannides, in cauſa fuerunt ne viuo ipſo amici rem effectam darent. [XXIII.] Cum autem nobis Lyſidis vita iam defuncti genius euidenter mortem eius ſignificaſſet,& veſtra, Polymni,in eum officia, vitamque eius apud vos actam narraſſent quibus probè erant iſta comperta,& quomodo in paupere domo curationem ſenectutis liberaliſſimam adeptus, filijſque adſcriptus beatiſſimè diem ſuum obiuiſſet:iuuenis ego miſſus ſum & vnus à multis & natu grandioribus, qui loco beneficij magni accepti amicis indigentibus pecuniam de ſuis copijs largirentur. Lyſis verò à vobis conditus eſt rectè honeſtoque ſepulcro donatus.pro quibus vobis gratiam omninò ab amicis & familiaribus eius perſolui par eſt.[XXIV.]Hæc locuto hoſpite, pater memoriæ Lyſidis aliquandiu illacrymauit. Frater autem more ſuo ſubridens ad me,Quid facimus Caphiſia,inquit?tacitine paupertatem diuitijs prodimus?Minimè, inquam ego, caram iſtam & probam puerorum educatricem. Proinde tu ei patrocinare, tuum enim eſt dicendi munus.At enim,dicebat pater, hoc vnum erat quo metuebam ne diuitiæ domum noſtram caperent,Caphiſiæ corpus.nam & veſtitu opus habet pulcro, vt tot tantiſque amatoribus cum faſtu ſe oſtentare poſſit: & copioſo nutrimento, vt gymnaſia & palæſtricos labores perferre queat. Quando autem is quoque paupertatem non prodit,ſed veluti ferri tincturam patriam retinet,ac quantumuis adoleſcens frugalitate ſe exornat & contentus eſt præſentibus:ecquis erit pecuniæ vſus,quæ diſpoſitio? Nimirum,aiebat Caphiſias, arma auro obducemus, & ſcutum permixto purpuræ auro vt Nicias Athenienſis diſtinguemus? tibi autem, pater Mileſiam chlamydem, matri prætextam purpura tunicam ememus?nõ enim puto in ventrem inſumemus donum, ſplendi-

Pythagorei Lyſis.

Contemtus opum.

ſplendidius conuiuantes, vt qui hoſpitem aliquem exceperimus grauiorem nobis diuitias. Apage hoc, dicebat pater. abſit, fili, vt iſtam ego vnquam vitæ noſtræ mutationem videam. Atqui, inquam, ocioſi quoque ſedere nolemus, domi pecuniam cuſtodiẽtes. Sic enim & ingrata fuerit gratia, & infamis poſſeſſio. Quorſum ergo tandem nobis pecunia? ſubiiciebat pater. [XXV.] Hic Epaminondas, Sanè, inquit, inurbanior viſus ſum nuper, cùm Iaſoni Theſſalorum duci huc ad nos multum auri mittenti, vt que acciperemus roganti, reſpondi, Iniuriam mihi ab ipſo oriri, qui vnius in rep. dominationi ſtudens, mei hominis popularis & liberæ ciuis ciuitatis pecunia ſolicitaret animum. Tuam verò, hoſpes, promtitudinem, honeſtam eam & philoſophicam, probo, maioremque in modum amplector. venit autem medicamenta amicis non ægrotantibus apportans. Ergo quemadmodum ſi rumore allato nos bello peti nauigaſſes arma nobis & tela præſidio adferens, & huc delatus pacata omnia inueniſſes, non equidem putares danda nobis & relinquenda arma eſſe nihil eorum indigentibus: ita auxilio quidem nobis venire voluiſti aduerſus paupertatem, quod ab ea nos infeſtari putabas. illam verò nos ferimus facillimè, & cara nobis eſt contubernalis: vt nihil opus ſit pecuniâ & armis contra eam, nihil moleſtiæ nobis [illegible] tem. Proinde amicos tuis iſthic renunciato, ipſos diuitijs optimè vti, hic amicis ipſis eſſe qui paupertate rectè vtantur. Lyſidis autem alimenta & funerationem ipſe pro ſe Lyſis perſoluit, cum alia, tum paupertatem docens æquo animo ferre. [XXVI.] Sub hæc Theanor: Ergo, inquit, paupertatem grauiter ferre illiberale eſt, diuitias metuere & fugere non abſurdum, niſi quis verbis alias formas induat, aut præ imperitia rerum & faſtu reſpuat? quæ verò ratio poſſeſſionem honeſtam & iuſtam ita repudiat, vt Epaminondas: Immò potius (quando de Theſſalo illo iam ante dictum eſt) reſponde ſodes mihi, vt tuam defendas ſententiam, Putaſne dari pecuniam rectè, nullo modo accipi poſſe, ſed peccare omnes & qui dant & qui accipiunt. EPA. Nequaquam: ſed vt aliarum rerum, ſic & pecuniæ donationem & acceptionem puto eſſe aliam turpem, aliam honeſtam. THEAN. Nonne ergo quæ quis debet vltrò & alacri dans animo, rectè dat? EPA. Plane TH. Qui verò accipit quod rectè aliquis dat, nonne rectè accipit? aut iuſtius accipi poteſt pecunia quàm à iuſtè dante? EPA. Nullo modo. TH. Ergo ſi de duobus amicis dare alter, vtique alter accipere debet. In pugna enim hoſtis qui benefecerit declinandus eſt: in beneficio qui rectè id præſtat amicum fugere & repellere non eſt iuſtum. Nam ſi paupertas moleſta non eſt, viciſſim diuitiæ quoque non ita ſunt infames aut aſpernandæ. [XXVII.] EPAM. Sanè. ſed rem nobiſcum ſic perpende. Multæ ſunt

Cupiditates.

ſunt cupiditates ac multorum: aliæ quæ innatæ dicuntur, & circa corpus pullulant ad neceſſarias voluptates incitantes, aliæ inquilinæ è vanis ortæ opinionibus: quæ tempore & conſuetudine in mala educatione corroboratæ, ſæpe animum trahunt ac deprimunt magis quàm neceſſariæ. Equidem adſueſcendo & meditando magnam etiam inſitarum cupiditatum partem vt ratio aboleat effici poteſt: omnis autem exercitationis vis, amice, aduerſum aduētitias illas & ſuperuacaneas eſt adhibenda concupiſcētias, eæque amputandæ, arcendæ, ac ratione profligandæ atque opprimendæ ſunt. Nam ſi rationis aduerſus cibum & potum reluctatio ſitim famemque compeſcit: longè nimirum facilius eſt diuitiarum aut gloriæ cupiditatem elidere, abſtinendo ab his quæ appetunt & retrahendo planè abolitas. Niſi tibi contra videtur. TH. Aſſentior. EP. Ergo diſcrimen cernis exercitationis, & rei ob quam exercitatio ſuſcipitur? Sicut enim athleticæ opus diceres conflictationem cum aduerſario coronæ cauſa: exercitationem autem, corporis per gymnaſia ad hoc præparationem. ſic virtutis etiam puto das aliud eſſe opus, aliud exercitationem. TH. Do. [XXVIII.] EP. Age iam, (vt primùm de continentia loquamur) abſtinere à turpibus & iniuſtis voluptatibus, exercitationemne, an exercitationis opus, & demonſtrationem cenſes? TH. Opus ego, & demonſtrationem. EP. Exercitationem autem & meditationem cum continentia, non qualem vos omnes etiamnum adſciſcitis, quando à gymnaſijs, vbi brutorum inſtar appetitus excitauiſtis, lautis menſis & varijs cibis adſtantes aliquandiu, deinde ſeruis iſta veſcenda dantes, ipſi vtimini vilibus & frugalibus, iam fracto appetitu. nam abſtinentia à licitis voluptatibus, exercitatio eſt condocefaciens ad abſtinendum vetitis. TH. Omninò. [XXIX.] EP. Eſt ergo, amice, quædam etiam iuſtitiæ exercitatio aduerſus opum ſtudium & auaritiam. non quando noctu aliquis proximorum res obiens nihil furatur, neque interuertit aliena, neque patriam prodit & amicos pecuniæ cauſa: (vbi lex etiam fortaſſis & metus cupiditatem à maleficio deterrent) ſed qui iuſtis & lege licitis lucris ſæpenumerò abſtinet, is vltrò ſe exercet ac adſuefacit ad longè vitandum omnem iniuſtam & illicitam capturam. Nam neque in magnis, abſurdis autem & damnoſis voluptatibus quieſcere animus poteſt, qui non ante ſæpenumerò licitam earum fruitionem contemſerit: neque lucra turpia & magnas capturas legibus aduerſas facilè reſpuere eſt ei, qui non eminus ſtudium lucri & habendi cupiditatem ex animo exciderit: quod alijs habitibus affatim enutritum ad lucrum faciendum fertur, cumque iniuſto appetitu excitatum turget, difficilimè ab iniuſta captura abſtinetur. Qui autem neque amicorum beneficijs locum dat, neque regum munera

ra admittit, ipſam quoque fortunæ ſortem reſpuens, & inſultantem theſauro exhibito repellens: nunquam hunc iam diuitiarum cupiditas turbabit, aut ad iniuſtitiam ſtimulabit: ſed facile ſeipſo vtitur ad honeſtatem, magno animo, & ſibi pulcerrime conſcio. Horum, Simmia, hominum ego & Caphiſias admiratores & amatores, hoſpitem rogamus, vt nobis concedat, vt ad virtutem iſtam paupertate nos ſufficienter cōdocefaciamus. [XXX.] Hæc locuto fratre meo, Simmias bis terve capite annuens, Magnus, inquit, magnus vir eſt Epaminondas, cauſa eſt præcipua Polymnis hic, qui liberis ſuis optimam in philoſophia parauit educationem. Verum de hoc, hoſpes, tu te cum ipſis tranſiges. Lyſidem verò, ſi tamen dicere tibi fas eſt, numnam è ſepulcro moues, & in Italiam transfers, aut heic apud nos relinquis, amicis & beneuolis contubernalibus vſurum, cum iſthuc peruenerimus? Tum ſubridens Theanor Apparet, aiebat, Lyſidem hac regione delectari, cui opera Epaminondæ nihil bonorum defuerit. Habent autem Pythagorici quendam ſepulturæ peculiarem ſacrumq; ritum: quo qui carent, eos non putamus aſſecutos eſſe beatum illum & proprium finem. Poſtquam ergo ex ſomnijs de morte Lyſidis facti ſumus certiores (eſt autem ſignum quod apparet nobis in ſomnis, vnde percipimus ſimulacrum viuine ſit an morientis) venimus in eam cogitationem Lyſidem apud exteros aliter ſepultum fuiſſe, ideoq; corpus eius transferendum, vt apud nos rite condatur. Hoc ego conſilio cum huc appuliſſem, eſſemq; ab incolis recte ad ſepulcrū Lyſidis deductus, libaui iam veſpera facta, Lyſidis animam euocans. quæ quid quo ve modo agendum eſſet vaticinaretur. adoleſcente nocte nihil vidi, ſed viſus ſum mihi audire vocem quæ iuberet immobilia non mouere: nam corpus Lyſidis ſancte humatum eſſe, animam iam nunc ſecretam ad alium ortum eſſe dimiſſam, alijq; genio ſorte obtigiſſe. Et quidem prima luce cum Epaminonda congreſſus, audito modo quo Lyſidem ſepeliuiſſet, intellexi eum illum præclare vſq; ad ea quæ efferri nefas eſt à Lyſide fuiſſe inſtitutum, eodemq; vt in vita genio, quo vſus eſt ille: niſi male ego ex nauigatione de gubernatore coniecturam facio. latæ n. ſunt vitarū ſemitæ paucę, per quas à genijs homines ducuntur. Hæc fatus, Epaminondā intuitus eſt, quaſi de integro formā eius & naturam cōtemplans. [XXXI.] Sub hæc medicus accedens, tāq̄ curandi corporis cauſa tæniam qua crus Simmiæ erat religatum abſtulit. Phyllidas a. cum Hippoſthenida intrò veniens, in angulū atrij quendam me, Charonem, & Theocritum fugere iuſſos abducit, admodum (quod ex vultu apparebat) perturbatus. cùmque ego quæſiuiſſem, Ecquid nobis accidit Phyllida? nihil, inquit, noui: mihi quidem, qui præuidens ac prædicens vobis Hippoſthenidæ molliciem, rogaui ne cum homine rem communicaretis, aut

Redit ad hiſtoriam tyrannorum Thebis ſublatorum.

in

in ſocietatem ipſum adſciſceretis. Perterritis nobis hoc ſermone, Hippoſthenidas: Noli obſecro, inquit, iſta dicere, neque temeritatem pro audacia habens nos & ciuitatem euertere: ſed ſi in fatis eſt, tutò ſine exules reditum ſibi parare. Tum Phyllidas irritatus, Dic mihi, inquit, Hippoſthenida quot numero eſſe putes, qui nobis ſecretæ huius actionis ſint conſcij? Ego aiebat, triginta non pauciores noui. Cur ergo, dicebat Phyllidas, quæ in tanta multitudine omnibus placuerunt, ea ſolus ſuſtuliſti atque impediuiſti, equite miſſo ad viros qui iam erant in itinere reuerti iubens, neque hodie Thebas petere, cum quidem ad reditum plurima ijs etiam caſus commoda parauiſſet. [XXXII.] Hæc fato Phyllida, & omnibus nobis turbatis: Charon acerbo admodum vultu in Hippoſthenidam conuerſus, Peſſime, inquit homo, quid feciſti nobis? Nihil mali, ait Hippoſthenidas: ſi aſperitate verborum miſſa, ſententiam hominis æqualis ætate, itidemque canos edentis ponderes. Nam ſi hoc nobis, Phyllida propoſitum eſt, ciuibus oſtendere fortitudinem periculis ſe obijcientem, iramque vitæ contemtricem: multum adhuc ſupereſt diei, neque expectãda nobis veſpera: ſed iam nũc arreptis gladijs eamus ad tyrannos, occidamus, occidamur, vitæ noſtræ non parcamus. Si verò hæc quidem factu & perpeſſu non ſunt difficilia: Thebas autem liberare tot munitas hoſtilibus armis, & præſidium Spartanorũ profligare duobus aut tribus hominibus interfectis non eſt in procliui: (non enim tantum meri in conuiuium parauit Phyllidas, vt vniuerſi CIↃIↃ. Archiæ ſtipatores eo ſe ſint inebriaturi: & vt hũc interficiamus, tamen ſobrij per noctem excubias agent Hermippidas & Arciſſus) quorſum feſtinamus amicos & familiares in certiſſimam adducere perniciem? præſertim cùm hoſtes non planè reditus eorum ſint ignari. Cur enim Theſpienſibus tertium iam hunc diem mandatum eſt, vt ſint in armis, expectentque Spartanorum ducum iuſſa? Et Amphitheum audio hodie, vbi reuerſus fuerit domum Archias, interemtum iri, quæſtione prius habita. Non videntur hæc vobis magna ſigna eſſe detectæ aliquã actionis noſtræ? non præſtat aliquantulam rei moram producere, dum numina placantur? [XXXIII.] Etenim aruſpices cum Cereri bouem immolaſſent, exta portendere magnum tumultum ac periculum publicum pronunciauerunt.

Oſtenta.

Et (quod tibi Charon, maximè animaduertendum eſt.) heri Hypatodorus Erianthis F. è rure mihi factus comes, bonus alioqui vir & neceſſarius, ſed noſtri inſtituti omninò ignarus: Eſt tibi, aiebat, ô Hippoſthenida amicus Charon, mihi non admodum familiaris. ſi tibi ita videtur, mone eum vt à periculo ſibi caueat, propter ſomnium meum valde minax & abſurdum. præterita enim nocte per quietem ſum imaginatus ipſius domum parturire, vt grauidæ ſoleat; ipſum & amicos

amicos vnà anxios in orbem circum adſiſtere & vota facere. domum verò mugire, & incompoſitas quaſdam voces edere. tandem ignem copioſum & terribilem emicuiſſe è penetralibus eius, quo maior pars vrbis accenſa fuerit, Cadmia ſolo fumo circumuenta, igni ad faſtigij ſuperficiem ſe non efferente. Hoc quidem, Charon, ille ſic mihi narrauit ſomnium. Ego & tum ſtatim perterritus ſum: & multò magis cùm hodie audirem exſules in tuã domum diuerſuros, anxiè metuere cœpi, ne nobis ipſis magnum malum ſimus cõfecturi, nullum hoſtibus memorabile, niſi quod eos cõturbabimus. vrbem enim nobis attribuo, Cadmiam, vt eſt, illis [XXXIV.] Heic Theocrit. inhibito Charone dicere aliquid aduerſus Hippoſthenidã molientẽ interfatus: Mihi verò, inquit, nulla res maiorem, Hippoſthenida, agendi fiduciã parauit (quãquam ſemper pro exſulibus ſacrificia addixerint) atq; hoc ipſum ſomnium. ſiquidem in vrbe lumen copioſum & ſplendidum ex amica domo ais erupiſſe, fumo autem obfuſcatum fuiſſe hoſtiũ receptaculum, qui nihil vnquam melius quàm lacrymas & trepidationem ſecum trahit. voces autem à nobis exiuiſſe obſcuras: vt etiam ſi quis aliqua de voce nos accuſare velit: incerta duntaxat ſuſpicio ſimul & oriatur & diſſipetur. iam illud non perlitare, ad rerum potientes pertinet, non ad rem publicam. Nondum finierat ſermonem Theocritus, cùm ego ad Hypposthenidam; Quos, inquam, homines ad exſules ablegaſti, ſi enim non dudum hoc factum eſt, conſequar eos. Et Hippoſthenidas: Haud ſcio, ait, an aſſecuturus hominem ſis (verum enim vobis dicere opus habeo) equo vehentem qui Thebis ſunt equorum optimo notus nobis eſt, Melonis aurigarum præfectus, & per Melonem totius conſcius ab initio inde rei. Ego autem, qui iam hominem conſpexiſſem, Nonne, inquam Chlidonem dicis Hippoſthenida, qui ſuperiore anno Iunonia ſolo equo vicit? Hũc ipſum, aiebat. Quis ergo, ſubieci, is eſt, quem iam pridem ad atrij adſtare oſtiũ, & in nos reſpicere video. *Caſus exemplum.* Cõuerſus Hippoſthenidas; Mehercle is eſt ille ipſe Chlido, aiebat. Vah, ne quid grauius acciderit. [XXXIV.] Chlido aũt vbi ſenſit ſe à nobis animaduerti, paulatim ab oſtio cœpit progredi. innuente verò Hippoſthenida, & corã omnib. rẽ exponere iubẽte: noui, inquit, probiſſimè hos viros Hippoſthenida: & cùm te neq; domi neque in foro offendiſſem, huc rectà contendi, quod heic te eſſe conijcerem: ne quid vos eorum quæ acta ſunt lateret. Nam cùm tu mihi mandaſſes, vt quanta omninò poſſem celeritate apud montem exſulibus occurrerem, domum me contuli, vt equum ſumerem. petenti autem mihi frænum vxor non habuit quod daret, diuq; in cella commorata eſt quærens, & omnem ſus deque vertens ſupellectilem. deniquę vbi ſatis diu mihi illuſum fuit, faſſa eſt ſe frænum vicino commo-

dato dediſſe veſperi ab eius rogatam vxore. cúmq; ego indignaret, & maledicta ingererem: conuerſa ad diras imprecationes, malam itionem malam reditionem mihi optauit, quę omnia Dij precor in ipſam conuertant. tãdem cùm iratus vſq; ad portas perueniſſem, turba vicinorum & mulierum concurrente, turpiſſimè re geſta ad vos ægrè perueni: quò aliũ ad illos emittendum ſciretis: ego enim in præſentia planè mihi nó conſto, & peſſimè ſum affectus. [XXXV.] Nos verò ſubita inuaſit mutatio. Paulò enim antè indignè ferentes impedimentũ actioni iniectum, tunc rurſum ob articulum temporis tam celeriter appetentem & dilationis impatientem in auxietatem & metum fuimus coniecti. Ego tamen Hippoſthenidam comiter amplexus, bono eſſe animo iuſſi: quippe dijs ipſis nos ad rem gerendam exhortantibus. ſecundum hæc Phyllidas abijt, vt conuiuium appararet, inq; id Archiam ſtatim inijceret: Charon vt domũ adornaret. Ego autẽ & Theocritus ad Simmiam redijmus, vt Epaminondã per occaſionem alloqueremur. Illi verò iam proceſſerant longè in tractanda quæſtione non ignobili, ſed quã paulò antè Galaxidorus & Phidolaus attigerãt, diſquirentes cuiuſnam ſubſtantiæ aut facultatis fuiſſet genius ille qui Socratis dicitur: Quæ ad Galaxidori argumentum reſponderit Simmias, nõ audiuimus. Aiebat autem Simmias aliquando hac re ipſum Socratem fuiſſe abs ſe interrogatum, ſed nullum dediſſe reſponſum: ideoq; poſthac nunquam quæſiuiſſe. Sæpe autẽ ſe interfuiſſe, cùm Socrates eos qui viſum quoddã diuinum ſibi oblatum dicerent, arrogantes iudicaret: ijs verò animum aduerteret, qui vocem aliquam ſe dicerent audiuiſſe, & de ea ſeriò percũctarentur. [XXXVI.] Itaq; nobis, cùm ſeorſim inter nos iſta cũſideraremus ſubijt ſuſpicari, Socratis genium nõ viſum aliquod, ſed vocis cuiuſdam brutæ obſeruationẽ eſſe ad ipſum mira quadã ratione delatæ. ſicut in ſomnis quoque vox non eſt, ſed orationũ quarundam opiniones concipientes putant ſe loquentes audire. Verùm his quidem re vera iſta perceptio ſomniũ fit ob quietem & trãquillitatem corporis dum dormiunt: & animum ægrè habent meliori principio obtemperantem ac defatigati tumultu perturbationum, & occupatione multiplici rerum neceſſariarũ, exaudire id quod ſignificatur, ijſq; mentem aduertere nequeunt. Socratis autem mens pura & perturbationũ vacua, paulumque habens cum corpore commercij neceſſitatis gratia, facilè tangebatur, & ab eo quod accideret ſicut par erat mutabatur. Quod autem accidit, id nõ ſonum, ſed vocem genij ſine ſono fuiſſe probabile eſt, quæ ipſum intellectum eo quod ſignificabat attingeret. Vox quidem ictui animi ſimilis eſt, nobis per aures orationem vi penetrantem recipientibus dum colloquimur. Præſtantioris verò naturæ mens animum idoneum ducit attingens eo quod intelligitur, neq; ad hoc ictũ opus habet. animus concedit ei inten-

Rurſum de Socratis genio.

denti aut laxanti appetitiones, nō vi ob perturbationes animi reluctātes, ſed quæ facilè tanquā habena circūagātur. [XXXVII.] Neq; mirum hoc haberi debet, cùm videamus magnas onerarias naues exiguis clauis circumduci: & rotā figuli ſumma manu leuiter tactam pulcrè in gyrum volui. quæ quanquā anima carent, tamen ad curſum aptè facta, ob leuitatem mouenti concedunt impulſione facta. Animus autē hominis innumeris appetitionibus quaſi rudentibus conſtrictus, longè eſt quàm vllum aliud inſtrumentum verſatilior, facilíq; momento ab eo quod intellexit impellitur ſi quis ratione tangat. Hinc n. in mentem principia affectionū & appetitionum proficiſcuntur: eaq; exagitata, trahunt intenduntq; hominem. Quo loco maximè perſpici poteſt, quantā vim cōceptus intellectus habeat. Oſſa quippe ſenſus expertia, & nerui, ac carnes humorum plenæ, grauiſq; moles corporis ex his compacta quieſcens ac iacens: ſimul atq; animus ſobriè ictus appetitiones in ſeſe ciet, tota ſurgēs contentis viribus, omnibuſque membris veluti alata fertur ad agendū. neq; nō, aut adeò difficulter poteſt cerni modus motionis iſtius atq; intentionis & excitationis, quo animus intelligēs aliquid appetitionibus ſuis corpus ſecum trahit. Sed quando admodum ſine voce ratio mente concepta nullo negocio mouet: ſic puto non difficulter à mente præſtantiori foris attingente intellectum noſtrum cieri: quatenus rationi cum ratione contactus eſt, & lumini cum reſplendentia. [XXXVIII.] Recta n. animorum noſtrorum ſenſa inuicem per voces tanquā in tenebris palpantes cognoſcimus. Geniorum cogitationes lucē habēt affulgentq; idoneis, nihil opus habētes verbis aut vocabulis: quibus inuicē vtuntur homines vt teſſeris & imaginibus animo conceptorū: ipſa hæc non percipiūt, niſi quib. peculiaris quidā adeſt & diuinus: vt dixi, ſplendor. Iam ꝙ in voce fit, eſt quatenus fidem derogantibus perſuaderi poſſi. Aer nimirū ſonis articulatis informatus, totuſq; in vocē mutatus, notionem mentis ad animum audientis perfert. vt mirari dignū ſit, ſi hac ratione etiā præſtantioris mentis conceptu aer ob facilitatē patiendi conuerſus, diuinis & ſingularibus viris orationē mentis intrò annunciet. Sicut enim contorū ictus ſcutis æreis impacti exaudiuntur ob reſonantiā, cùm è profundo elati accidunt; reliqui ictus obſcurè tranſeunt & fallunt, ſic geniorum orationes ferūtur per omnia, in ſolis tamen reſonant tranquillis & perturbationum vacuis animis: quos homines iā ſacros & diuinos nuncupamus. Cæterum pleriq; putant genium dormienti homini diuinū aliquod inſpirare: mirum & incredibile eis videtur, vigilantibus etiam ac mente ſibi conſtantibus tales motus cōtingere. quod perinde eſt, ac ſi quis muſicū putet lyra remiſſos habenti neruos vtentem, ſic accinnetur atq; ſuis tonis cōponatur, non vſurū. [XXXIX.] Cau-

ſam ſcilicet hi non perſpiciunt, animi ſui tumultus & inconcinnitatem. quorum vacuus fuit ſocius noſter Socrates: quod patri de puero eo eo etiamnũ datum oraculũ prædixit. mandabat enim patri, vt ſineret eũ agere quidquid in mentem veniſſet, & neque vim faceret, neq; aliò abduceret, ſed liberã pueri appetitionẽ ferri pateretur: ac pro eo vota faceret Ioui Forenſi & Muſis, de cætero in Socratem nihil curioſè inquireret. nimirum qui in ſe ducem vitæ haberet ſexcentis magiſtris & pædagogis præſtantem. Atq; hic quidem meus, Phidelae, viuo ac mortuo Socrate de genio eius fuit ſenſus, ſpretis omnibus, ſternutationibus, alijs talibus rebus. Quæ autem Timarcho Chæronenſem audiuimus hac de re diſſerere, haud ſcio an pro fabulis habituri ſitis, præſtetque ea reticere. Nequaquam, inquit Theocritus, ſed narra iſthæc. nã vt non planiſſime alicubi tamen etiam fabulæ veritatem attingunt. Prius tamen quis ille fuerit Timarchus expedi: non enim noui hominem. [XL] Conſentanem eſt, aiebat Simmias, mi Theocrite. Admodum enim adoleſcens à Socrate petijt vt ſepeliretur iuxta Lãproclem Socratis filium paucis ante diebus mortuum, amicum & æqualem ſuum. Is ergo cupiens Socratis genius quam vim haberet cognoſcere, vt pote iuuenis generoſa indole, & qui recẽs phiſophiam guſtauiſſet: re mecum & cum Cebete tantum communicata, in oraculum Trophonij deſcendit, ritè peractis omnibus cumq; duas noctes & vnum diem ibi exegiſſet: iam pleriſq; actum de eo eſſe putantibus & familiaribus eum deplorantibus; manè admodum hilaris redijt. deumq; comprecatus, vt primum turbã euaſit, nobis mira multa narrauit viſa ſibi & audita. Aiebat ſe, cùm deſcẽdiſſet in oraculũ, initio in magnas incidiſſe tenebras: votis deinde factis diu iacuiſſe, non ſatis ſentientem vigilaretne an ſomniaret. viſum autem ſibi caput ſtrepitu vnà accidẽte percuſſum fuiſſe, & ſuturis inuicem diſcedentibus animum exiuiſſe. Qui (verba ipſius refero) ſimul atque recedens, aëri pellucido & puro permixtus fuit, idque lubens, tunc primùm longo pòſt tempore ſibi reſpirare eſt viſus, hactenus oppreſſus: maiorq; priſtino factus fuit, inſtar veli à vento inflati. Audiui deinde obſcurè quendam ſtrepitum ſupra caput circumagitatum, & ſuauem emittentem vocem. Suſpiciens autem, terram nuſquam vidi, ſed inſulas ſplendentes molli igni, mutantes alium ex alio colorem, vnde variè quaſi tingeretur lumẽ iſtis mutationibus. [XLI] Viſæ ſunt mihi inſulæ numero infinitæ, magnitudine immodica, non æquales omnes inter ſe, ſed ſimiliter rotundas. His putabam in orbem circumuectis, ſubſtrepere ætherem. nam leuitati motus reſpondebat vocis illius lenitas, ex omnibus concinnatæ. Per medias inſulas mare aut palus diffundebatur, coloribus glauco admixtis refulgens: Inſularum paucæ per fretum enabant, & trans paludem

Oraculum de Socrate.

Narratio fabulæ Timarchi.

efferebantur : aliæ multæ * attrahebantur * ferè ſubſidentibus. Maris profunditas quibuſdam in locis verſus Auſtrum magna:alibi ſtagna & breuia erant. paſſim etiam effundebatur & recedebat non magnis æſtibus, color alibi ſincerus & marinus, alibi cōfuſus & paluſtris. Inſulæ ſimul etiã traijcientes impetu fluctuum reuertebantur : neque motus earum finis ad principium redibat, neque circulum conficiebant, ſed cōnuerſione ſua paulatim loco excedentes gyrum in ſe non redeuntem trahebant. Harũ ad medium maximè ambientis inclinatũ erat mare, paulò minùs octaua Vniuerſi parte, vt mihi (aiebat) videbatur. Habet autem duos apertos meatus, quibus aduerſi fluuij ignis irrumpentis excipiũtur: quo igni magna pars glauci coloris in albedinẽ vitiatur. Hoc mihi ſpectaculum fuit iucundum. [XLII.] Deorſum autem intuenti apparuit hiatus ingens teres, veluti exciſo globo, terribilis valde & profundus, & plenus tenebrarum non quieſcentium, ſed ſubinde conturbatarum & exæſtuantium. Hinc exaudiebantur infiniti rugitus & gemitus animalium, vagitus infantium, mixti virorum & mulierum eiulatus, omnis generis ſoni & tumultus eminus è profundo ſurſum obtuſè elati : quibus haud mediocriter fui perterritus. Procedẽte tempore quidam à me non conſpectus dixit mihi, O Timarche, quid cupis cognoſcere? Omnia inquã ego : quid enim non eſt admirabile? Tum ille : Ad nos quidem, inquit, ſuperiorum iſtorum pars exigua pertinet: ſunt enim aliorum deorum. Proſerpinæ autem portionem, quàm nos adminiſtramus, vnam de quatuor, vt Styx eas diſcernit, licet tibi ſi vis contemplari. Cùmq; interrogaſſem quidnam Styx eſſet, Reſpōdit viam eſſe ad inferos, quæ progreditur in cōntrarium, vertice lucem ſcindens, & (vt vides) ex Orco ſurſum tendens quâ lumen attingens, vltimam portionem vniuerſarum rerum determinat. Sunt autem dicebat, quatuor partes, prima vitæ, motus ſecunda, tertia ortus, interitus quarta. Colligat autem primam cum ſecũda, Vnitas, ſecundum id quod viſum fugit: ſecundam cũ tertia Mens ſecundum Solem: tertiam cum quarta, Natura ſecundum Lunam. Singulis harum compágum aſſidet Parca Neceſſitatis filia, clauem tenens: primæ Atropos, ſecundæ Clotho, tertiæ Lacheſis, circa quam flexus eſt originis rerũ. [XLIII.] Nam reliquæ ſanè inſulę deos habent: Luna, quæ eſt geniorũ in terra degentiũ, Stygem effugit paululum ſublimius elata; ſemel ab ea occupatur in ſecundis menſuris CLXXVII. Itaque Styge appetente ad Lunam, animæ vociferantur præ metu. Multas enim Pluto rapit delabentes, alias Luna adnatãtes ſurſum euehit, quibus in tempus naſcẽdi interitus incidit. exceptis quæ ſceleribus ſunt pollutæ. has enim fulminans & mugiens horrendum, non ſinit appropinquare: ſed ſuum lamentantes exitium, inde prolapſæ deorſum feruntur

rurſum ad alium ortũ, vt vides. Atqui nihil video, aiebam, quàm multas ſtellas circa hiatum agitari, aliaſq; in eum demergentes, alias ſurſum tendentes. Ipſos ergo, inquit ille genios, vides ignoras. res enim ita habet. Omnis anima mentis eſt particeps neq; rationis expers in homine aliquid eſt, niſi quantum carni permixta anima & perturbationib. mutata voluptatibus & dolorib. ad brutam deſciſcit naturam. Non omnis autem anima eodem modo miſcetur. Nã aliæ totæ in corpora ſe demergũt, prorſumq; in vita perturbationibus corrumpuntur. Aliæ verò interdũ ſe emergũnt, & foras relinquunt puriſſimam partem, non planè ſubſidentem in corpus, ſed veluti in ſuperficie nauigans capite hominem quæ tangat: eique veluti in profundum demerſo ſupra verticem ſuſpenſa & recta manet anima, quatenus, menti parens non vincitur à corporis affectibus. Ergo id quod quaſi demerſum in homine fertur, anima dicitur. Quod autem ab interitu immune eſt, pleriq; mentem vocantes intra ipſos eſſe opinantur: quaſi in ſpeculis ſint ea, quæ in ijs reſplendent. qui rectè intelligũt, ij foris eſſe ſentiunt, geniumq; appellant. [XLIV.] Proinde cum cernis ſtellas quæ extingui videntur, animas intellige quæ totæ in corpora ſe abdunt rurſum verò emicantes effulgenteſq; ſurſum caliginẽ quandam & tenebras veluti cœnum excutientes: eas ſcito, quæ à morte e corporibus huc redeunt. quæ ſuperne differuntur, genij ſunt hominum, quos ſapientes dicũt. Conare autem vniuſcuiuſlibet vinculum quo cum anima conſtringitur perſpicere. His ego auditis, accuratius ſpectaui ſtellas alias magis, minus alias fluctuãtes: quo modo in mari videmus differri hinc inde ſuberis taleas quibus retia indicantur. alias fuſis conglomeratis ſimiles motu agitari inæquabili & conturbato, neq, poſſe eum in recta conſtituere linea. Tũ vox iſta dixit: Quę recto ordinato motu feruntur ſtellæ, eas ob bonam educationem & conuenientem alimentum corporum, animis vti obſequentibus, & quorum bruta facultas non ſit planè terreſtris & cœnoſa. Quæ vero ſus deq; crebrò inæqualiter & conturbatè vergunt, velut ruptis vinculis palpitantes eas cõflictari cum refractarijs & indomitis ob prauam inſtitutionem ingenij, & aliquando vincere, & ad dextrum redigere ea latus: interdum flecti perturbationibus, & ad peccandi ſocietatem pertrahi: rurſum deinde eniti. nam copulam veluti frænum brutæ parti animæ iniectum, quando retrahit, pœnitentiam peccatis inducere & voluptatibus iniuſtis atq; intemperantibus, hãc eſſe dolorem ictumque animæ à principe parte illatum refrænante animam, donec ita caſtigata obtemperare diſcat, & cicurata pecudi, inſtar abſque ictu & dolore ſentiat ſe teſſeris arguteis ſigniſque à genio duci. [XLV.] Atque hæc quidem, aiebat vox illa, ſerò & tardè ducuntur, conſtituunturque in ſtatu ipſas decenti.

Exo-

Ex obſequentibus autē iſtis & menti vltro parentibus ab ortu & initio genij ſui, ſunt diuinæ illæ & cum numinibus colloquentes animæ. Qualis fuit* * Hermodori, Clazomenij anima: quam audiuiſti nimirum corpore omninò deſerto noctes dieſque multa peruagatam loca, ruſum in corpus rediiſſe; cùm præſens multis in longinquo dictis ac factis interueniſſet: donec inimici corpus animæ vacuum prodente vxore nacti domi combuſſerunt. Hoc quidem verum non eſt. non enim egreſſa eſt è corpore anima: ſed identidem concedens & laxans genio compagem, circumcurſitationem admiſit, vt is multa foris audita ac viſa intrò annunciaret. Qui verò dormientis corpus cremauerunt, etiamnum in tartaro ſupplicium pendunt. Verum hæc tu, adoleſcens, tertio poſt menſe plenius ſcies: nunc abi. Ego autem voce finiente, aiebat Timarchus, conuertens me videre volui quis loqueretur. ſed denuò graui capitis dolore correptus, tanquam vi compreſſi, nihil ſentire, nihil intelligere eorum quæ circa me erant potui. deinde paulatim ad me rediens, vidi me in antro Trophonij apud introitum vbi initio procubueram, iacere. [XLVI.] Atque hæc eſt Timarchi fabula. Qui cum Athenas veniſſet, & tertio menſe poſt auditam vocem mortuus eſſet: Socrates, cum admiratione ducti rem ei narraremus, increpauit nos, quod non viuo Timarcho hoc feciſſemus: per enim libenter ſe auditurum iſta, & diligentius examinaturum fuiſſe. Habes Theocrite expoſitam fabulam. Sed vide an non hoſpes quoque nobis exhortandus ſit ad hanc quæſtionem tractandam. eſt enim omnino diuinis cōueniens viris. Quid, aiebat Theanor? Epaminondas ſuam ſententiam non proferet, eadem inſtitutus diſciplina? Tum pater renidens: Tale, inquit, eſt eius ingenium, taciturnum, & cautè ab loquendum ſe dans, audiendo & diſcendo inexſaturabile. itaque etiam Spintharus Tarentinus, cum eo heic non exiguum verſatus tempus frequenter dicebat, In neminem ſe hominē ſuæ ætatis incidiſſe qui & plura noſſet, & pauciora loqueretur. Itaque tu quæ ſentis hac de re edisſere. [XLVII.] Ibi Theanor ita dixit: Timarcheam quidem narrationem, tanquam ſacram & inuiolabilem, aio dedicandā eſſe numini. Miror autem ſi futuri ſint qui à Simmia dictis fidem denegent: & cùm olores, dracones, canes, equos ſacros nominent, homines diuinos eſſe ac dijs caros inficientur. cùm quidem deum non auium, ſed hominum amatorem cenſeant. Enimverò ſicut vir equorum ſtudioſus non omnibus eandem equis curam impendit, ſed aliquem ſemper optimum eximium habens ſeorſim exercet atque alit. & maiore quàm cæteros amore proſequitur: ſic dij de nobis optimos veluti è grege notatos aliquos peculiari dignantur inſtitutione: non frænis aut habenis, ſed doctrina & teſſeris dirigentes; quarum

Hermotimus eſt aliis (margin note beside "Hermodori")

Epaminondas laus. (margin note beside "Tale, inquit")

vulgus & gregarij prorſus imperiti ſint. Nam neq; canũ plerique, indicia veſtigiorum, neq; equorum, artis equeſtris ſigna intelligunt: ſed qui didicerunt, quouis ſibilo aut plauſu percipiũt quid iubeantur, ac facilè officium peragunt. Videtur autem mihi Homerus quoque hanc noſtri generis differentiam, quam dico, habuiſſe cognitam. Nam vatũ alios augures, alios ſacerdotes nominans, quoſdam facit qui ipſorum deorum colloquia intelligant, itaque futura prædicant.

Iſthuc conſilium Phœbo glaucæq; Mineruæ
Arridens, Helenus perſenſit mente ſagaci. &
Namq; meas talis ſuperûm vox venit ad aures.

[XLVIII.] Sicut enim regum & imperatorum ſententiam exteri percipiunt è facibus quibuſdã ardentibus præconibus tubis: quã fidis & familiaribus ij coram exponunt. ſic numen paucos per ſe, idque rarò, compellat: pleriſq; ſigna ſuggerit, è quibus ſignis diuinatio eſt confecta. Nam dij paucorum hominum vitam exornant, quos ſummè beatos & verè diuinos reddere volunt. Animi autẽ ortu liberati, & vacantes poſtmodò à corpore, vt liberi prorſus emiſſi, genij ſunt, curam hominum gerentes, vt ait Heſiodus. Et ſicut athletæ ſenectute eis vacationem artis largita, non omne tamen protinus abijciunt ſtudium & curã corporis: ſed delectantur, cum alios exerceri vident, exhortãtur, iiſq; præſtò adſunt ita confectis vitæ ærumnis animi ob præſtantiam in genios verſi, nõ planè deſpiciunt res humanas, hominumque rationes & ſtudia: ſed propicij ijs, qui eundem finem affectant, adiuuant eorum conatus: incitantes & prouehentes, cũm eos vident propinqua ſpe contendere ad finem, eumque iam attingere. Non enim quoſuis genius arripit. Sed ſicut de ijs qui natant in mari, eos qui in alto adhuc feruntur & procul à terra abſunt, in terra ſtantes duntaxat ſpectant: litori autem appropinquantibus iam, accurrentes & in aquam deſcendentes manu ſimul & voce ſuccurrunt, eoſq; eripiunt: ita, amice, genius ſolet nos iã obrutos à rebus & multa corpora tanquam vehicula mutantes, ipſos eluctari & tolerare, propria expertos virtute ſeruare, & ad portum peruenire. Quæ vero per innumeros ortus ærumnis exactis grauibus anima iã bene & alacriter circuitione abſoluta, ad ipſum exitũ laborat & periclitatur multo cum ſudore enitens ſurſum: huic quin familiaris eius genius opituletur, nõ inuidet deus, ſed volentem ſinit. ſtudet aũt alius aliam ſeruare exhortando: & audit illa ob propinquitatem, ac ſeruatur: non obtemperans autẽ, diſcedẽte genio, miſerè agit.

[XLIX.] His ita dictis Epaminondas in me intuẽs, Tibi quidẽ, inquit, Caphiſia, tempus adeſt iam in gymnaſium eundi, neq; deſtituendi familiares: nos Theanorẽ curabimus, & vbi viſum fuerit concilium dimittemus. Tum ego: agentur, inquam, iſta. ſed parum-

parumper me præſente & Galaxidoro tecum colloqui cupit hic noſter Theocritus. Colloquantur, inquit, bona fortuna: ſimulq; ſurgens ad anfractum porticus præceſſit. noſq; circumfuſi cœpimus eum ad ſocietatem facinoris exhortari. Ille autem & probè ſibi notum diem reditui exulum deſtinatum aiebat, & cum Gorgida amicis eſſe ad opportunitatem vſurpandam omnia compoſita. ſe autem nolle quenquam ciuium indicta cauſa occidere, nõ graui vrgente neceſſitate: præterea etiam ad multitudinem Thebanorum eſſe hoc vtile, inueniri quoſdam facinoris innocentes: qui eò facilius citra ſuſpicionem perſuadere optima deinde poſſint. Hac ſententia probata, frater ad Simmiam ſe recepit. Nos in gymnaſium digreſſi amicos conuenimus * atq; cum vno poſt alterum concertans, alia quæſiuit, alia compoſuit ad rem gerendam pertinentia. Vidimus etiam Archiam & Philippum vnctos ad cœnam abire. Metuens.n. Phyllidas ne ante cœnam Amphitheum tyranni interficerent, ſtatim, atq; deducto Lyſanorida rediijt, Archiam ſalutans, & de muliere quam is concupiſcebat ſpem inijciens, eam iſthuc venturam, perſuaſit vt cum ſuarum libidinum ſocijs animo ocioſo obſequeretur. [L.] Sub veſperam iam frigus ſe intendit vẽto oborto. ideoq, plerisq; maturius domum ſe conferentibus, nos Dimoclidam, Pelopidam, & Theopompum obuij facti ad nos recepimus, alij alios. nam ſtatim traiecto Citherone diuulſerant ſeſe, & tempeſtas hoc eis conferebat, vt facie quiſq; velata citra metum per vrbem incederet. quibuſdam etiam per portas intrantibus fulgor à dextra ſine tonitru affulſit: quod videbatur ſecuritatem portendere, ac gloriâm & ſplendorẽ facinus illuſtre ſine periculo confecturis. Cùm omnes iam in domo Charonis eſſemus, numero duo de quinquaginta, iam Theocrito in quodam conclaui ſeorſim hoſtiam mactante, fores vehementius concrepuerunt. venitq; mox quidã nuncians duos Archiæ apparitores pulſare oſtiũ, feſtinanter ad Charonem miſſos, qui aperiri iuberent, indignarẽturq; id non eſſe actutum factum. Turbatus heic Charon, aperiri illis ſtatim iuſſit: ipſe coronatus eis occurrens, tanquam qui ſacrificaſſet & potaret, quęſiuit ex apparitoribus, quid vellent. alter eorum reſpõdit, Miſſos ſe ab Archia & Philippo, ipſum quàm celerrimè ad ſe venire iubentibus; cùmq; interrogaret, cur ita ſeriò ipſum hoc tempore accerſerent: Nihil, inquit, apparitor, nobis præterea notum eſt. Sed quid renunciabimus eis? Nimirum, aiebat Charon, me poſita corona & veſte ſumpta vos ſubſecuturum. nam ſi nunc vobiſcũ eam, quoſdam turbabo, qui me captum duci putabunt Sic ergo, dicebant, facito. nam & nos oportet cuſtodibus vrbis mandatum aliquod magiſtratus adferre. [LI.] Cùm hi abijſſent, & ad nos Charon eſſet ingreſſus, hæcq; ſignificaſſet: perterriti omnes ſunt

Hiſtoria caſorum Thebis tyrannorum.

indicium rei delatum eſſe putâtes & pleriſq; ſuſpectus erat Hipposthenidas, quaſi qui conatus reditum exſulum opera Chlidonis impedire, infecta hac re & periculi iam tempore imminente indicium conſpirationis detuliſſet præ metu. atq; hoc fiebat probabile cum in Charonis domum ſe cum alijs non contuliſſet, totuſq; videretur improbus & deſertor. Nos tamẽ vniuerſi Charonẽ cenſuimus ire debere, & vocantib. magiſtratibus obtemperare. Charon autem filium accerſens, pulcerrimum ô Archedame Thebanorum, & in gymnaſijs laborum ſtudioſiſſimum, annos natum fere quindecim, ſed æqualibus robore & magnitudine multò anteuntem: Hic, inquit, amici vnicus meus eſt filius, & vt noſtis, carus. hunc ego vobis trado, voſque per deos omnes, omnes genios obteſtor, ſi quid mala fide vobiſcum agere me ſentietis, vt cum nulla habita noſtrum ratione interficiatis. vos autem porrò aduerſus euentum voſmet parate viri, neq; cõmittite vt à peſſimis hominibus corpora veſtra interficiantur re parum viriliter & ſine decore geſta: ſed vlciſcimini hoſtes, inuictoſque animos patriæ ſeruate. Iſta locuto Charone, magnitudinem quidem animi & probitatem hominis admirari ſumus: ſed quod ſuſpectum ſe nobis putabat, iniquè tulimus, atque abducere filium iuſſimus. omninò autem, dicebat Pelopidas, non bono vſus conſilio videre nobis Charon, qui non aliam in domum mauſuleis filium. quid enim attinet cum heic vna nobiſcum deprehenſum periclitari? atque adeò etiamnum ablegandus eſt, vt ſi quid nobis aduerſi contingat, generoſus vindex in tyrannos clam educetur. Minimè gentium, aiebat Charon. ſed hic manebit, & vna vobiſcum in diſcrimine verſabitur: nam ne hunc quidem expedit in poteſtatem hoſtium peruenire. Tu vero, fili, etiam ante ætatem deguſta certamina neceſſaria, & cum multis boniſque ciuibus pro libertate & virtute periculum adi. Multum quidem adhuc ſpei ſupereſt, ac fortaſſe aliquis nos Deus reſpiciet decertantes pro iuſtitia. [L I I.] Hæc Archedame, verba hominis lacrymas multis excuſſerunt. Ipſe nihil lacrymans, nihil emollitus, tradito in manus Pelopidæ filio, per fores exibat, dextram vnicuiq; noſtrûm inijciens, & cohortans ad fiduciam. Magis etiam pueri admiratus fuiſſes alacritatem & confidentiam aduerſus periculum, Neoptolemi æmulam. non enim expalluit, non pauit: ſed gladium Pelopidæ extraxit atque contemplatus eſt. Interim ad nos venit Diotonos Cephiſodori amicus gladium geſtans, & loricam ferream indutus qui cùm audiret Charonem ad Archiam eſſe vocatum, culpabat noſtram cunctationem, inſtigabatq; vt ad ædes iremus. fore enim, vt anteuerteremus eos ſubitò irruentes: aut ſi res ſecus caderet, præſtare ſub dio congredi cum hoſtibus incompoſitis & palantibus; quàm in domũcula incluſos manere,

Patris in patriam amor.

donec

donec apũ examinis inſtar ab hoſtibus eximeremur. Sed & Theocritus vates inſtabat, quod ei ſacra ſalutaria, pulcra, & ſecuritatem ſpondẽtia euenissent. Cum iam nos armaremus & componeremus, redit Charon hilari vultu, ac renidens, & in nos intuẽs: Bono, inquit, eſte animo: res periculo caret, & ſuccedit probè. Archias enim & Philippus vt audiuerunt me vocatum adeſſe, iam vino graues, & animis iuxta ac corporibus diſſolutis, ægrè ſurgentes foras ad oſtium proceſſerunt. [LIII.] Heic cùm dixiſſet Archias, Audimus ô Charon exſules in vrbem ſurrepſiſſe, inque ea occultari: Ego non leuiter perturbatus. Vbinam, inquam, eſſe & qui dicuntur? tum Archias, Ignoramus, ait, ideoque te venire iuſſimus; ſi quid tu fortaſſe certius inaudiuiſſes. Ego parumper veluti conſternatus animum recolligens, rumorem ratiocinatus ſum eſſe hoc indicium, nihil certi, neque rem ab vllo conſciorum elatam: non enim domum eos ignoraturos fuiſſe, ſi quis rem compertam detuliſſet. ſed alias ſuſpicionem aut obſcurum rumorem vrbem peruagatum ad eos perueniſſe. Dixi ergo Archiæ: Viuente quidem Androclida ſæpenumerò memini tales rumores inanes & falſos ſermones nobis obturbaſſe. nũc autem nihil tale audiui Archia: tamen, ſi iubes, inquiram, ac ſi quid dignum cura comperero, non patiar id à vobis ignorari. Planè, aiebat Phyllidas, nihil ô Charon hac de re non veſtigatum & inquiſitum relinque. quid enim obſtat, quin nihil contemnamus, ſed ſed omnia caueamus & obſeruemus? expedit prudentes eſſe & tutos. ſimulque Archiam apprehenſum in conclaue vbi potabant reduxit. Proinde viri ne ceſſemus, ſed deos comprecati exeamus. Hæc locuto Charone: diis vota fecimus; & inuicem nos cohortati ſumus. [LIV.] Hora erat ea, qua maximè homines cœnæ vacant: & ventus ſeſe intendens niuem tenuis pluuiæ guttulis permixtam edebat: itaque magna ſolitudo paſſim erat nobis per vicos euntibus. Qui in Leontidam & Hypatem (horum enim ædes erant vicinæ) mittebantur, tunicati ibant, nihil armorum præter gladios ſecum gerentes. erant in his Damoclidas, Pelopidas, & Cephiſodorus. Charon autem, Melon, & qui cum iis adorturi Archiam erant, ſemithoraces induti, coronas geſtabant denſas, abiegnas alii, alii piceas: quidam & muliebribus induti amiculis, & ebrios ſimulantes qui cum mulieribus comeſſatum irent. At enim Fortuna maligna, Archedame, hoſtium mollitiem & ignorantiam noſtræ exæquans audaciæ atque induſtriæ, actionemque noſtram ludi in morem ſcenici iam inde ab initio periculoſis variansaccidentibus in ipſum rei gerendæ articulum præcipitem & ſummo cum diſcrimine coniunctum noſtro caſum intulit. Cùm enim Charon ab Archia & Philippo domum reuerſus nos ad facinus inſtrueret; ecce tibi venit Athenis epiſtola

ab

corporiſque robore præditus. Non tamen ſenſit ſibi lucernam eſſe ſubuertendam, & per tenebras cum irruentibus depugnandum. itaque in luce à nobis conſpectus, ſimul atque fores aperuit, Cephiſodorum in ilia ferit, moxque cum Pelopida congreſſus, ſeruos magno clamore inuocat. Hos autem Samidas & qui cum ipſo erant repreſſerunt, non auſos manum conſerere cum nobiliſſimis & fortiſſimis ciuium. Digladiabatur in ianua cubilis cum Leontida Pelopidas acriter, quæ arcta erat, & iacebat in medio Cephiſodorus animam agens, ita vt reliqui opem ferre Pelopidæ non poſſent. tandem noſter in caput accepto non magno vulnere, multis illatis deiecit Leontidam, ſupraque calentem etiamnum Cephiſodorum iugulauit. Vidit enim cadere hoſtem Cephiſodorus, & Pelopidæ dextram iniecit, reliquiſque conſalutatis placidè ſimul expirauit. Hoc confecto ad Hypaten contendunt, foribuſq; eodem ipſis pacto apertis, Hypaten per tectum quoddam ad vicinos fugientem obtruncãt. Inde ad nos properant, foriſque apud Polyſtylum conueniunt. [LVII.] Hic mutuo dicta ſalute de rebus collocuti, ad carcerem contendimus. Tum Phyllidas carceris præfectum euocans, Archias, inquit, & Philippus iubent te continuò Amphitheum ad ipſos ducere. Ille verò & temporis abſurditatem conſiderans, & Phyllidam parum compoſitè loqui animaduertens, vtpote adhuc calentem à certamine & æſtuantem, ſuſpicatus fraudem: Quando, inquit, ô Phyllida polemarchi hoc temporis ad ſe captiuum vocauerunt? quando per te? quam adfers teſſeram? Loquentis adhuc latus Phyllidas conto equeſtri, quem gerebat, traiecit, improbumque hominem proſtrauit: quem etiam interdiu calcauerunt & conſpuerunt haud paucæ mulieres. Nos foribus carceris diffiſſis nominatim euocauimus, primum Amphiteum, deinde reliquos; vt quiſque cuique notus aut neceſſarius erat, captiuos. qui voce agnita læti è ſtratis in quibus humi procumbebant, ſe proripuere, catenas ſecum trahentes. quibus verò pedes in ligno erat incluſi, ij manus intendentes obſecrabant ne relinquerentur. His ſolutis iam multi in vicinia habitantium accurrebant ſentientes quid actum eſſet, & gaudentes. Mulieres quoque, vt quæque è ſuis audiuit, non ſeruato Bœotico more vna ad aliam excurrerunt, & quid rei eſſet ex obuiis quæſiuerũt: aliæ patres aut maritos ſuos reperientes, ſecutæ ſunt. Neque prohibebat quiſquam. magnum enim apud obuios momentum faciebat earum miſericordia, lacrymæ, & obſecrationes caſtarum mulierum. [LVIII.] Hoc modo rebus habentibus, ego audiens Epaminondam & Gorgidam iam cum amicis congregari ad Mineruæ, ad eos me contuli. Veniebant autem multi confertim & boni ciues, ac ſubinde plures confluebant. Itaque cum illis ordine ſin-

lignæ narrationis quaſi veſtigia & notæ ſint: deinde ſingula eorum quæ examinabimus eò collocaturi quo pertinent. [II.] Primùm ſi quis in re narranda aliqua odioſiſſimis nominibus vtitur, cùm in promptu ſint molliora: (vt ſi quis Niciam diuino furore percitum dicat; cùm nimis deditum diuinationi dicere liceat: aut Cleonis ferociam & inſaniam, cùm poſſit futilitatem) is non æquus eſt, ſed fruitur iam modo loquendi. Deinde ſi quid vitii ineſt aliàs, quod ad hiſtoriam nihil facit: id ſcriptor arripiens, & in res nullo vſu admiſcens narrationem extendit & per ambages circumducit vt calamitatem alicuius aut flagitium vel actionem illaudabilem inſerat: ſatis oſtendit ſe maledicendo oblectari. Itaque Thucydides ne Cleonis quidem peccata, quę plurima erant, perſpicuè recenſuit. & Hyperbolum popularem oratorem vno verbo attingens; hominemque malum appellans miſſum fecit. Philiſtus etiam Dionyſii in barbaros iniurias, quæ cum Græcis rebus connexæ non eſſent, vniuerſas prǽteriit. Digreſſiones enim à narratione fabulis maximè permittuntur & antiquitatis explicationi: fieríque ad laudandum debent. qui verò additamentum ſermoni facit maledicta & vituperationes, videtur in tragicam incidere execrationem,

Indicia orationis malignæ

Pereas, qui calamitates hominum colligis.

[III.] Iam quod ab altera parte huic reſpondet, nemo non videt, bonum ſcilicet aliquod videri impunè poſſe omitti. Sed tamen malitioſè hoc fit, quando quod omittitur in locum incidit qui ad hiſtoriam pertinet. Illibenter enim laudare non eſt quàm libenter vituperare honeſtius, fortaſſe etiam turpius. Quarum ego ſignum pono ingenii in hiſtoria ſcribenda parum æqui, cùm duo aut plures vna de re ſermones feruntur, deteriorem amplecti. Sophiſtis quidem conceſſum eſt lucri aut gloriæ cauſa ſententiam peiorem ſumere defendendam. non enim fidem validam faciunt de rebus, & plerunque non negant gaudere ſe abſurdis & incredibilibus probabilitatem conciliando. Qui verò hiſtoriam ſcribit, debet quæ vera ſint ſcribere. de incertis meliora videntur rectius q̃ peiora prodi: & hæc ſunt qui omninò prætermittant. Verbi gratia de Themiſtocle Ephorus ſcribit, Eum Pauſaniæ proditionem & quæ cum regiis ducibus tractaret legiſſe, non tamen paſſum ſibi hoc perſuaderi, neque admiſiſſe Pauſaniam, à quo ad ſpei ſocietatem vocabatur. Thucydides id, vt planè damnatum falſi, omiſit. Porrò de rebus quas geſtas conſtat, cauſa autem & inſtitutum actionis in obſcuro eſt, malignus eſt & iniquus qui in deteriorem partem coniecturas facit, vt Comici bellum a Pericle propter Aſpaſiam vel Phidiam incenſum fuiſſe dicentes: non animi malignitudine & ſtudio contendendi, retundere faſtum Peloponneſiorum, & nulla in re con-

cedere.

cedere Lacedæmoniis volente. [IV.] Præclaris enim & laudatis factis atque rebus maligni cauſam qui ſubiiciunt vitioſam, calumniandoque in ſiniſtras abducunt ſuſpiciones delatente eius qui rem geſſit conſilio, quando ipſum factum palàm vituperare non poſſunt:(vt qui cædem Alexandri tyranni à Theba perpetratam non magnanimitati & odio malorum, ſed obtrectationi cuidam muliebri imputant: Catonemq; aiunt mortem ſibi conſciuiſſe, quod metueret ne Cęſar ipſum turpi morte afficeret)hos liquet ad ſummam inuidentiam & nequitiam nihil ſibi feciſſe reliquum. Etiam in modo agendi narratio hiſtorica malignitatem admittit: vt ſi pecunia quis, non virtute rem confeciſſe dicatur, quod de Philippo nonnulli perhibent: ſi nullo labore, & facilè, vt de Alexandro: non prudentia, ſed felicitate, vt Timotheum inimici pingebant dormientē, & vrbes vltrò in retia eius ingredientes. Nam haud dubiè magnitudinē & pulchritudinem actionum deminuunt, qui generosè, laboriosè, per virtutem & ſua ipſorum opera autores earum egiſſe inficiantur. Porrò qui apertè maledicere volunt * moroſitatem exprobrare, ferociam, inſaniam, niſi modum ſeruent. Hi vero obliquè & quaſi ex abdito calumniis tanquam ſagittis impetentes, deinde pedem referentes, eoque ſe velantes quod non credere dicunt quæ omninò credi volunt: dum malignitatem negant, vlterius etiam illiberalitatis ſeſe obligant. Quibus affines ſunt, qui vituperationibus laudationes aliquas apponunt. vt Ariſtoxenus, qui cùm Socratem ineruditum, inſcium, & libidinoſum dixiſſet, addidit, iniuſtitia tamen aberat. Sicut enim qui ex arte & callidè adulantur, aliquando multis & longis laudationibus vituperationes admiſcent leuiculas, veluti condimentum adulationi libertatem immittentes: ita malignitas vt fidem criminibus faciat, laudem ſimul ponit. [V.]Licebat autem plures etiam notas enumerare, ſed hæ ſufficiunt ad ingenium moreſque Herodoti qualia fuerint declarandum. Primum itaque à Veſta, quod aiunt orſus, Io Inachi filiam, quam omnes Græci à barbaris cultam diuinis honoribus, reliquiſſe multis maribus, & fretis maximis nomen è ſe ob gloriam cenſent, fontemque & principium nobiliſſimarum ac regiarum proſapiarum præbuiſſe: præclarus iſte negociatoribus Phœnicibus ſe dedidiſſe ait, vitiatam à nauclero non inuitam, & metuentem ne deprehenderetur à ſuis grauida. Mentiturque Phœnices hæc de ea tradidiſſe: & Perſarum narrationes ait teſtari, eſſe illam à Phœnicibus vnè cum aliis raptam mulieribus. Mox ſententiam fert de pulcerrimo & maximo Græciæ facinore, ſtultè inquiens bellum Troianum fuiſſe ſuſceptum propter malam mulierem. Manifeſtum enim eſt, inquit, niſi ipſæ voluiſſent, futurum non fuiſſe vt raperentur. Proinde dicamus deos etiam

Ius raptio. initio Cleius.

etiam ſtultè feciſſe, qui Spartanos ob violatas Leuctris Scedaſi filias puniuerunt: & Aiacem ob vim Caſandræ factam. Manifeſtum enim eſt, ſi Herodoto credimus, niſi ipſæ voluiſſent, non fuiſſe futurum vt violarentur. Atqui ipſe ait Ariſtomenem viuum fuiſſe à Spartanis correptum. idemque poſtmodò Philopœmeni accidit Achæorum prætori. & Regulum Romanorum conſulem ceperunt Carthaginienſes: quibus non facilè inueneris viros pugnaciores & bellicoſiores. neque mirum hoc, quando pantheræ etiam viuæ & tigres abripiuntur ab hominibus. [VI.] Herodotus verò vim paſſas mulieres accuſat, & raptoribus patrocinatur. Ita autem fauet barbaris, vt Buſiridem ſacrificijs iſtis, quæ feruntur, humanis; & hoſpitum nece abſoluens, omnibuſque Ægyptijs multum diuinitatis & iuſtitiæ ſuo quidem teſtimonio deferens, abominandum illud ſcelus atque ſceleſta parricidia in Græcos conetur auertere: Nam in ſecundo libro Menelaum ait cùm à Proteo recepiſſet Helenam, magniſque eſſet affectus muneribus, iniuſtitia omnes ſuperaſſe homines, & improbitate. Cùm enim nauigandi facultate deſtitueretur, commentum eſſe rem impiam, arreptiſque duobus puerulis incolarum, exta eorum inſpexiſſe. ob hoc cùm laboraret inuidia, & eſſent qui perſequerentur; profugum nauibus rectà in Africam fuiſſe auectum. Hæc narratio cuiuſnam ſit Ægyptiorum, equidem haud noui. Nam contra apud Ægyptios multi Helenæ, multi Menelao honores etiamnum apud eos habentur. [VII.] Idem Herodotus vt ſibi ſimilis maneret, Perſas ait à Græcis violationē maſculi ſexus didiciſſe. At qui Græcis Perſæ huius impuritatis minerual debent, apud quos ferè omnes alij ſcriptores conſentiunt mares fuiſſe exſectos,) antequàm Græcum illi attigiſſent mare. Græcos autem didiciſſe ab Ægyptijs pompas, ſolennes feſtiuitates, & cultum horum XII. deorum. Dionyſi quoque nomen (is eſt Bacchus) Melampodem ab Ægyptijs didiciſſe, & alios Græcos docuiſſe. myſteria quoque, & Cereris ſacrorum initiationes ex Ægypto à Danais filiabus allatas. & verberari quidem Ægyptios ac lugere; ſed nomina eorum nolle edere ac de numinibus os compeſcere. Herculem autem & Bacchum, quos Ægypti deos appellant, Græci homines qui conſenuerint: nullibi iſtam adhibuit cautionem; quamquam Herculem quoque Ægyptium in dijs ſecundis ponit, Bacchum in tertijs: vt qui aliquod ortus ſui principium habuerint, neque æterni fuerint. Sed tamen illos deos eſſe pronunciat, his vt caducis & heroibus parentandum putat, non ſacrificandum vt dijs. Eadem de Pane etiam dixit Ægyptiorum ſuperbis nugis & fabulis ſacra Græcorum maxime veneranda & caſta ſubuertens. Neque hoc ſatis atrox. Quid & Herculis genus in Perſeum referens, Perſeum, inquit, Aſſyrium

Homicidia pro ſacrificiis.

De diis.

Lib. 9.

tium fuiſſe Perſæ aiunt: Dorienſium autem duces videri poſſunt rectà vt genuini ab Ægyptijs deſcendere, recenſentes in maioribus ſuis Danaes & Acriſij maiores. Nam Epaphum, Io, Argum, Iaſum, aliosque omninò omiſit, hoc ſibi ſtudio ducens non modò vt alios Hercules Ægyptios & Phœnices faceret: ſed vt etiam tertium hunc è Græcia patria eiectum in barbaros deportaret. [VIII.] At.n. de priſcis & doctis hominibus neque Homerus, neq; Heſiodus, neque Archilochus, neque Piſander, neq; Steſichorus, neque Alcman, neque Pindarus vllam habent mentionem Ægyptij aut Phœnicis Herculis: ſed vnum illum norunt Herculem noſtrum Bœotum & Argiuum. Iam de ſeptem ſapientibus quos ille Sophiſtas nominat, Thaletem à Pœnis oriundum ac barbarum genere pronunciat. *Solon. lib. 1.* Dijs autem maledicens ſub perſona Solonis: Me, inquit, gnarum omne numen inuidum eſſe ac tumultuoſum, de rebus humanis interrogas, ſuam enim de dijs Soloni tribuens ſententiam, malignitatem impio ſermoni adiunxit. Pittaco idem in paucis & memoratu indignis vſus, quod maximum ille vir edidit factum ac pulcerrimum, id omiſit. *Pittacus Ibid.* Athenienſibus enim & Mitylenæis de Sigęo bellum gerentibus, Phrynoni Athenienſium duci ad ſingulare certamen prouocanti ſi quis congredi vellet, occurrit, reſtique circumiecto hominem robuſtum ac magnum, interfecit. ac Mitylenæis magna ei dona offerentibus, coniecta haſta id duntaxat agri petijt, quò cuſpis pertigiſſet: locusque is etiamnum Pittacium dicitur. Quid heic Herodotus? Cum eò loci perueniſſet, pro re à Pittaco bene geſta fugam Alcæi ponit, arma in prœlio abijcientis. *Lib. V.* bene facta non ſcribendo, turpiter acta non prætermittendo teſtimonium perhibens, qui ex eadem malitia naſci inuidiam & maleuolentiam alienis gaudentem incommodis aiunt. [IX.] *Alcmæonidæ, lib. 1.* Secundum hæc Alcmæonidas, qui viros ſe præſtiterunt, patriamque tyrannide liberauerunt, proditionis inſimulans ait recepiſſe ab exſulio Piſiſtratum, & reduxiſſe in patriam pactis filiæ Megaclis nuptijs. puellam autem matri narraſſe, à Piſiſtrato ſe non vt fas eſt cognoſci. hoc ſcelus Alcmæonidas indigne tuliſſe, ac tyrannum eieciſſe. Ne autem malignitas eius minus in Spartanos quàm in Lacedæmonios redundaret, vide vt Othryadam, *Othryades ibid.* in ſumma apud illos admiratione & honore habitum, fœdet. Vnum autem, inquit, de ccc ſuperſtitem Othryadem ferunt turpe tatum Spartam redire ſocijs amiſſis ibi ad Thyreas ſibi ipſi manum intuliſſe. Supra enim cum incertam fuiſſe vtrinque diceret victoriam, heic pudore Othryadis victos fuiſſe Lacedæmonios arguit. turpe enim fuit ei viuere victo: at victori ſuperuiuere pulcerrimum. *Crœſus.* Mitto nunc, quod Crœſum hominem indoctum, glorioſum, & ridiculum in omnibus

faciens:

faciens : ab eo capto Cyrum, qui prudentia & virtute ac magnanimitate facile omnes reges excelluiſſe creditur, inſtitutum atque officij admonitum ſcribit. Cùmque de Crœſo nihil aliud laudabile teſtetur, quàm multis eum ac magnis donarijs deos eſſe veneratum : hoc ipſum facinus impijſſimum fuiſſe monſtrat. Viuo enim patre Pantaleontem fratrem cum Crœſo de regno contendiſſe. eo potitum Crœſum, vnum de ſocijs & familiaribus fratris in officina fullonis enecaſſe, donariaque ex eius pecunia facta dijs miſiſſe. Deiocem quoque, qui virtute & iuſtitia regnum in Medos ſibi parauit, ſimulatione iuſticiæ id ait eſſe conſecutum. Sed mitto barbara, quando magnam exemplorum copiam res Græcæ ſufficiunt. [X.] Athenienſes, & pleroſque alios Iones ait nolle ſe Ionum nomine dehoneſtari; ſed id fugere: qui verò ſe nobiliſſimos putarent, & ex ipſo Prytaneo Athenis profectos; eos prolem è barbaris procreaſſe vxoribus, quarum parentes & liberos interfeciſſent. ideoque has legem tuliſſe, & filiabus quoque ſuis ſeruandam iniunxiſſe, ne vnquam cum marito cibum ſumerent, aut eum nominatim compellarent : & qui nunc ſint Mileſij eos ex iſtis ortos mulieribus. Poſtea ſubijciens Iones puros eſſe eos qui Apaturia celebrant: agunt, ait, omnes, Epheſiis demtis & Colophonijs. hos ergo ſic nobilitate ſpoliat ſua. Porrò Pactyam qui Lydos vt deficerent à Cyro induxerat, vt dederent ait Cumæos & Mitylenæos precium pactos egiſſe: quantum, ſe ignorare. Scilicet præclarum eſt cum fatearis te precium ignorare, interim quaſi probè comperta te tantam vrbi Græcæ infamiam impingere. Chios ait Pactyam ad ſe delatum ex Mineruæ poliuchi fano auulſum tradidiſſe, Atarneumque mercedis loco accepiſſe. At Charo Lampſacenus ætate prior, vbi de Pactya ei ſermo eſt, nullum tale neque Mitylenæis neque Chijs flagitium imputat. Hæc autem ſunt eius verba: Pactyes audito exercitum Perſicum appropinquare, profugit primò Mytilenam, deinde in Chium: eumque cœpit Cyrus [XI.] In tertio deinde libro Herodotus narrans Lacedæmoniorum aduerſus Polycratem tyrannum expeditionem, ſcribit Samios exiſtimare & dicere, Spartanos ipſis gratiam rependere pro auxilio quondam ijs aduerſus Meſſenios lato, ideoque & exſules reducere Samios, & in tyrannum bellum mouere. Lacedæmonios autem id negare, ac dicere, ſe non opitulandi, aut liberandi, ſed vlciſcendi Samios cauſa eam ſuſcepiſſe expeditionem, qui miſſam ipſis à Crœſo crateram, rurſumque ab Amaſide thoracem ſurripuiſſent. Atqui nullam ea tempeſtate vrbem ita & magnificam & tyrannis infenſam nouimus, vt fuit Sparta. Cuius enim thoracis cauſa aut crateris Cypſelidas eiecerunt Corintho & Ambracia, Lygdamin Naxo, Piſiſtrati filios

Deioces. *Iones.* *Spartani.*

Athenis, Sicyone Æſchinem, Thaſo Symmachum, Phocæ Aulin, Mileto Ariſtogenem, dominationem in Theſſalis euerterunt, Ariſtomede & Angelo opera Leotichidæ regis deiectis; de quibus alibi copioſius ſcriptum eſt. Si autem Herodoto credimus, nihil ſibi maliciæ, nihil ſtultitiæ fecerunt reliquum, qui pulcherrimam & iuſtiſſimam expeditionis cauſam abnegantes, faſſi ſunt ſe ob acceptæ iniuriæ memoriam, reique vilis magnam æſtimationem miſeros homines afflictoſque adoriri. [XII.] Enimuerò Lacedæmonios vteunque tum ſub ſtylum ſuum venientes ibi pupugit. Corinthum autem, quæ heic quidem extra curſum narrationis erat, tamen obiter quoque arripiens turpiſſimo crimine & calumnia peſſima conſperſit. Hæc, inquit, expeditio vt fieret, ſtudioſè Corinthij adiuuerunt, quibus ipſis quoque contumelia erat olim à Samijs facta. res ita habet. Corcyræorum pueros c c c. primarios Periander Corinthi tyrannus ad Alyattem miſit caſtrandos. hos cùm in ipſorum inſulam excenſionem feciſſent, docuerunt Samij in fano Dianæ ſupplices ſedere ac placentas è ſeſamo & melle ad edendum proponentes conſeruauerunt. Hoc contumeliam Samiorum in Corinthios appellat ſcriptor, ideoque hos ſtimulos Lacedæmonijs addidiſſe: nimirum quod Samij filios Græcorum mares relinqui obtinuiſſent. quod ſcelus Corinthijs ille tribuens, vrbem ipſo tyranno flagitioſiorem facit. Is quidem vltus fuit Corcyræos, qui filium eius interfecerant. Quid autem euenit Corinthijs, vt à Samijs pœnas expeterent, quod ij crudelitati & improbitati tantæ impedimento fuerunt? idque adeò poſt tres ætates, vt memoriam acceptæ iniuriæ renouarent in eius gratiam tyrannidis, cuius, vt quæ grauiſſima ipſis fuiſſet, extinctæ omnia monumenta & veſtigia abolendi finem nullum faciebant? Talis ergo fuit Samiorum in Corinthios iniuria. [XIII.] Qualis verò pœna Corinthiorum de Samijs expetitur? Equidem ſi verè iraſcebantur Samijs, non inſtigare, ſed dehortari potius Lacedæmonios ab expeditione in Polycratem debuerunt: ne tyranno deiecto Samij vnquam libertatem recipere poſſent. Quod autem maximum eſt, cur tandem Corinthii Samiis iraſcebantur qui voluerunt, non potuerunt etiam ſeruare Corcyræorum pueros Cnidios, qui ſeruauerunt eos & reddiderunt, non culpant? Et quidem hac de re Corcyræi non magnam habent Samiorum rationem, Cnidiorum meminerunt, hiſque ſunt apud ipſos honores, immunitates, & decreta nam hi nauibus aduecti cuſtodes Periandri è templo expulerunt, pueroſque ad ſe receptos Corcyram peruexerunt. vt Antenor Cretenſis perhibet, ac Dionyſius Chalcidenſis libro de origine vrbium. Non autem vlciſcendi Samios, ſed à tyran-

Corinthij Samij.

tyranno liberandi cauſa Spartanos expeditionem ſuſcepiſſe, ipſis Samijs teſtibus poteſt doceri. Tradunt enim Archiæ Spartano, cùm is fortiſſimè tum pugnans cecidiſſet, ſepulcrum in Samo publicè factum, idque à ſe honoribus affici. ideoque poſteros etiam eius ſemper cum Samiis familiariter atque humaniter agere. *Cliſthenes* quod ipſum Herodotus quoque teſtatus eſt. [XIV.] Idem libro quinto de præſtantiſſimis Athenienſium ac principibus viris Cliſthenem ait Pythiæ perſuaſiſſe, vt Spartanis ſemper falſa oracula redderet, quibus iuberentur Athenienſes à tyrannis liberare facto pulcerrimo, & iuſtiſſimo tantam ſceleris ac impoſturæ annectens calumniam : deoque adimens vaticinium bonum atque verum, & dignum Themide quæ ei adſidere dicitur. *Iſagoras.* Ait præterea coniugis ſuæ abuſum permiſiſſe Iſagoram Cleomeni ad eam ventitanti. & more ſuo fidei parandæ gratia admiſcens vituperationibus laudes aliquas : Iſagoras, inquit, Tiſandri F. familia fuit natus nobili, ſed originem eius non habeo dicere. cognati quidem eius Ioui Cario ſacrificant. ô hominem verſuto & ciuili naſo, qui ad Cares tanquam coruos Iſagoram abominando reiiciat. Ariſtogitonem verò non oblique iam, ſed rectà portis eiectum in Phœniciam proturbat, à Gephyræis originem eum trahere inquiens. eſſe autem Gephyræos non ex Eubœa aut Eretrienſes, ſed Phœnices : vt quidem ipſe auditu acceperit. Sed cùm Athenienſium à tyrannis liberationem adimere Lacedæmonijs non poſſet: audet turpiſſimo affectu pulcerrimum facinus conſpurcare. Mox enim ait Spartanos correptos fuiſſe pœnitentia, quod adulterinis moti oraculis viros hoſpit o ſibi iunctos, promittentesque ipſis Athenas in poteſtatem tradituros, è patria expuliſſent tyrannos, ingratoque populo vrbem reſtituiſſent, Voluiſſe deinde eos Hippiam è Sigeo reuocatum Athenas perducere: ſed Corinthios eis obſtitiſſe, Soſicle narrante qualia egiſſent Cypſelus & Periander Corinthi tyranidem getentes. cùm quidem ipſe nullum atrocius aut crudelius facinus retulerit, atque iſtam trecentorum emiſſionem : quos quia eripuiſſent Samij, ac ne caſtrarentur prohibuiſſent, ideò ijs vt contumelia affectos iratos fuiſſe Corinthios diceret. Tanto tumultu ac diſſenſione malignitas eius plena eſt, in narrationes quacunque paſſim ſe inſinuans occaſione. [XV] In ſequentibus Sardibus geſta narrans, quantum potuit rem luxauit atque corrupit : naues, quas Athenienſes Ionibus qui à rege defecerant tutandis miſerunt, auſus malorum vocare initium, quod tot tantaſque Græcas vrbes *Eretrienſes.* à barbaris liberare conarentur : Eretrienſium autem obiter admodum faciens mentionem, magnumque eorum & præclarum facinus reticens, ac memorabile. Iam enim vt * circa

Ioniam, confuſam, claſſe regia adnauigante, foras obuiam euntes Cyprios in mari Pamphylio pugna nauali deuicerunt. Poſt hæc retrò conuerſi, nauibus apud Epheſum relictis Sardes adorti ſunt, & Artaphernem (qui in arcam confugerat) obſederunt, vt Miletum obſidione liberarent. quod & conſecuti ſunt: hoſteſque mirabili terrore perculſos inde amouerunt. ipſi multitudine obrutum ſe iri videntes receſſerunt. Hæc cum alij, tum Lyſanias Mallotes in opere de Eretria ſcripſerunt. & conueniebat, ſi nulla alia de cauſa, ſaltem excidio vrbis eius & interitui accinere memorandum iſthuc & præclarum facinus. Herodotus verò etiam victos à barbaris eos in naues ait confugiſſe inſequente hoſte. cùm nihil tale Lampſacenus prodiderit Charo, cuius ſunt verba: Athenienſes autem x x. triremibus nauigarunt, vt auxilium ferrent Ionibus. & ad Sardes expeditione facta, omnia circa eam vrbem ceperunt, excepta munitione regia. his actis Miletum reuerterunt. [XVI.] Porrò in ſexto libro Herodotus narrans quomodo Platæenſes Spartanis ſeſe dediderint, illi verò eos ad Athenienſes ablegauerint, vtpote finitimos, & defenſores non malos: addit non quaſi ſuſpicionem aut opinionem, ſed tanquam rem ſibi compertam, Lacedæmonios non ita iſtud conſilium beneuolentia erga Platæenſes, vt ſtudio laborem Athenienſibus incutiendi rem cum Bœotis habituris dediſſe. Proinde niſi malignus eſt Herodotus, inſidiatores fuerunt & maligni Spartani: ſtulti autem Athenienſes, ita ſibi imponi qui ſinerent: Platæenſes verò non honoris aut beneuolentiæ cauſa, ſed vt belli futura anſa in medium proiecti ſunt. Sane plenilunium prætendiſſe, quod exſpectantes ad Marathonem non venirent Athenienſibus ſuppetias latum Lacedæmonij, dum pro re certa tradit, mendacio eos ſuo grauat. Non enim modo ſexcenries aliàs illi exercitum eduxerunt, & ſigna contulerunt initio menſis, non præſtolati plenilunium: & parum abfuit quin ad hanc pugnam, ſexta Boedromionis die commiſſam, venirent: adeo, vt cadauera etiam ſpectauerint ad locum prœlij iam præſentes. Et tamen Herodotus de plenilunio iſta ſcripſit. Non poterant vero iſto hæc tempore facere, quia violare legem nolebant. erat enim nona menſis dies qua die exire ſibi licere negabant, orbe Lunæ non pleno. itaque plenilunium operiebantur. [XVII.] Tu quidem, Herodote, plenilunium transfers in principium menſis, quando Luna dimidio orbe fulget: vnoque conatu cœlum, tempora, & res omnes conturbas, profeſſuſque te res Græcas ſcribere, maximè autem Atticis operam impendere, ne pompam quidem cognouiſti, quam ſolennem etiam num Athenienſes ad Agram mittunt,

Platæenſes.

Marathonia pugna.

ſunt, gratias Hecatæ pro victoria agenteres. Verùm hoc facit pro Herodoto aduerſus crimen quod ei objicitur, magnam eum ab Athenienſibus propter adulationem accepiſſe pecuniam. Si enim his iſta recitaſſet, non omiſiſſent, aut neglexiſſent ſcelerosum iſtum Pheidippidam qui è pugna veniens Lacedæmonios ad eam vocaret, biduo quidem (vt ipſe ait) Athenis Spartam profectum. niſi fortè Athenienſes deuictis hoſtibus ad pugnam demum ſocios vocauerunt. Sane x. talenta Athenis dono veniſſe ipſi, Anyto rogationis autore, Diyllus ſcripſit Athenienſis, homo in hiſtoria non contemnendus. [XVIII.] Narranda porrò Marathonia pugna. Herodotum plerique aiunt ipſo occiſorum numero rei fidem derogaſſe. Scribit enim Athenienſes Dianæ Agroteræ ſeu Agreſti vouiſſe tot hœdorum victimam, quot barbarorum corpora ſtrauiſſent: poſt pugnam autem, cum immenſus videretur occiſorum numerus, decreto hoc deam placaſſe, vt quotannis 10. ſe immolaturos promitterent. Verum his omiſſis, videamus acta poſt pugnam. Reliquis, inquit, nauibus retrò actis barbari, receptis ex inſula vbi reliquerant mancipiis Eretrienſibus, Sunium flexerunt, cupientes Athenienſes ſuo in aſtu aduentu anteuertere. Suſpicabantur Athenienſes id fieri Alcmæonidarum machinatione, qui de compoſito ſcutum Perſis oſtendiſſet, cùm iam eſſet in nauibus. Hi ergo flectebant Sunium, &c. [XIX.] Hoc loco id diſſimulemus, quod Eretrienſes mancipia nominat, quibus nemo Græcorum maiore audacia ac ſtudio rem geſſit, indigna paſſos ſua virtute. Neque adeo magnam habeamus rationem calumniæ Alcmæonidis intentatæ, è quibus & familiæ maximæ conſtabant, & nobiliſſimi viri celebrabantur. Ipſius certè victoriæ de magnitudine actum eſt, finiſque tam decantati facinoris ad nihilum redit, neque videtur certamen fuiſſe aut magnum aliquod opus: ſed barbaris (quod inuidi aiunt, rem iſtam traducentes) leuis quædam accidiſſe offenſio & exiguum incommodum. ſi quidem à pugna non fugerunt præciſis retinaculis, vento ſe quàm longiſſimè ab Attica prouehenti dantes: ſed ſublato ſcuto proditionis teſſera, Athenas claſſe petunt ſpe capiendi, & per ocium Sunio circumnauigato, ſupra Phalerum in alto naues detinent. Primi autem & illuſtriſſimi viri vrbe deſperata* nam paulò poſt crimine ſoluit, alioſque proditionis reos facit. Eſto ſcutum fuiſſe oſtentatum. equidem ipſo dempto. hoc qui viderit nemo potuit eſſe. Fieri autem potuit nullo modo, cùm Athenienſes ſolidam obtinuiſſent victoriam. & ſi factum fuiſſet, conſpici à barbaris non potuit, fuga magnoque labore inter vulnera & tela in naues ſe proripientibus & locum quanta quiſque celeritate

Poſt pugnã ſecuta.

poterat deſerentibus. [XX.] Sed vbi rurſum Alcmæonidas à ſe excuſari ſimulat iis de criminibus quæ primus ipſe hominum ipſis obiecit, ſic loquitur: Ego autem hunc ſermonem non admitto, Alcmæonidas Perſis de compoſito clypeum extuliſſe, ac voluiſſe Athenienſes in barbarorum & Hippiæ poteſtatem dedere, * cuiuſdam inciſi recordor, apprehendere ne an apprehenſum dimittere velis. Ita enim accuſas, mox patrocinaris: calumniaſque de viris illuſtribus perſcribis, quas rurſum diluas. Cui verò fidem derogas niſi tibi? Nam ex teipſo audiueras Alcmæonidas victis & fugientibus barbaris clypeum oſtendiſſe. Quinetiam in his ipſis quæ pro Alcmæonidis abs te dicuntur ſycophantam te eſſe oſtendis. Quippe ſi tibi aut magis, aut non minus infenſi tyrannis videntur Alcmæonidæ, quam fuerit Callias Phænippi F. Hipponici pater: quo loco pones coniurationem eorum, de qua in primis ſcripſeras, auxilio eos Piſiſtrato fuiſſe, eumque ab exſulio ad tyrannidem reduxiſſe, neque antè exturbaſſe, quam is cum vxore non vt fas eſt rem habere culpatus fuit? Hæc ergo huiuſmodi habent tumultus. & inter crimina Alcmæonidis intentata atq; ſuſpiciones Calliam Phænippi F. laudans, eique filium Hipponicum adiungens, qui ipſo teſte fuit vnus de ditiſſimis Athenienſium: faſſus eſt ſe non re quicquam iſthuc exigente, ſed Hipponici demerendi gratia Calliam narrationi ingeſſiſſe. [XXI.] Cum autem nemo neſciat Arguios ſocietatem & auxilia Græcis nequaquam denegaſſe, quando petiuerunt ne ſemper Lacedæmoniorum, quos habebant ſibi infeſtiſſimos hoſtes, cogerentur dicto eſſe audientes ſi ſequerentur: cauſam Herodotus malignißimè excogitatam ſubijcit, ſic ſcribens: Poſtquam vero ſe in ſocietatem adſciſci viderunt à Græcis Argiui, tum recuſauerunt, vt quieſcendi prætextum haberent: cum ſatis ſcirent à Spartanis ſe in partem imperij admiſſum non iri. Et ait Artoxerxem poſtea temporis ab Argiuorum legatis, cum ad eum Suſa veniſſent, hac de re fuiſſe admonitum: eumque dixiſſe, nullam ſe vrbem magis ſibi amicam cenſere, quàm Argos. Poſtea ſubijciens more ſuo aliquam tergiuerſationē, Ait nihil ſe certi hac de re ſcire. hoc ſcire, neminem ſine crimine viuere, neque Argiuos eſſe omnium deterrimos. Ego autem dicere hoc, inquit, debeo, iſque ſermo valeat in quauis re. Nam & hoc dicitur, ab Argiuis, cum aduerſus Lacedæmonios bellum male ſuſtinerent, accerſitum in Græciam fuiſſe Perſam, quidvis potius tolerandum ratos quàm præſentem moleſtiam. Nonne autem ſicut ipſe Æthiopem ait de vnguento & purpura dixiſſe, doloſas veſtes eſſe Perſarum: ita aliquis de ipſo pronunciauerit doloſas eſſe dictiones, doloſas dictionis Herodoteæ figuras,

Argiui.

Lib.7.

Perſpi-

Perplexa, nilq; ſani, ambages, ſomnia,

qui, ſicut pictores vmbris adiectis ſplendidiora faciunt quæ apparere debent: ita negando ipſas intendit calumnias, ambigendoque efficit vt ſuſpiciones altius inſideant. [XXII.] Argiui quidem ſi ob contentionem cum Lacedæmonijs de principatu & virtute Græcis ſe non adiunxerunt: non poteſt negari quin indignos ſe Hercule geſſerint & ſua nobilitate. Præſtabat enim Siphnijs & Cythnijs vt Græciam ij liberarent, quàm vt cum Spartanis contendentes de imperio, tot tantaque certamina ſubterfugerent. Sin autem ij ſunt, qui Perſam contra Græcos acciuerunt, quod bellum ipſis contra Lacedæmonios non ſatis commodè ſuccederet; qui factum eſt quod Xerxe veniente non palam Medis ſe adiunxerunt: aut ſi in regis caſtra ſe noluerunt conferre, cur non Laconicam incurſionibus vexarunt, ipſi domi ſuæ relicti, aut Thyreas denuò tentauerunt, aut quouis alio modo Lacedæmonios adorti ſunt, & conturbauerunt? cùm ſanè magnum Græciæ damnum inferre potuiſſent, his impeditis ne cum tanto grauis armaturæ exercitu ad Platæas irent. Sed Athenienſes quidem hoc loco verbis Herodotus effert, ſeruatoreſque Græciæ appellat. rectè hoc, & meritò: niſi eorum laudibus multa maledicta admiſcuiſſet. Nunc cùm proditos ab alijs Græcis dicat Athenienſes: ſolos autem relictos, maluiſſe magnum in ſe facinus recipere & mortem oppetere, quam videre Græcos ad Perſam deficere reliquos, & cum Xerxa fœdus ferire: oſtendit ſe non hæc laudandorum Athenienſium gratia dicere, ſed Athenienſes ideò laudare, vt reliquis omnibus Græcis male diceret. [XXIII.] Quid verò attinet indignari, vbi acerbè, idq; ad nauſeam vſq; Thebanos & Phocenſes ſubinde exagitat? quando etiam iis, qui pro Græcia periculum primi adiuerunt, proditionem vel ipſo teſte non probabilem aut euentum habituram exprobrat. & de Lacedæmonijs pro incerto ponit, ceciderint ne in pugna aduerſus hoſtes, an verò hoſti ſe dediderint. exiguis mehercle indicijs ipſos ab ijs, qui ad Thermopylas ceciderunt ſeparans. Secundum hæc cùm naufragium narraret, quod accidit claſſi regiæ, vtque Ameinocles Cratinæ F Magnes magnum ex ea calamitate emolumentum perceperit, auri & pecuniæ immenſam vim nactus: ne hoc quidem à morſu ſuo immune prætermiſit. Verùm, inquit iſte quidem aliàs parum fortunatus, repertis opibus maiorem in modum locupletatus eſt. nam quod proli necem intuliſſet, id eum malum haud leuiter animi angebat. Quis non videat eum aureas iſtas inuentas opes, eiectaſque ad litus à mari diuitias propterea in hiſtoriam introduxiſſe, vt locum faceret in quo Ameinoclis cædem in prolem collocaret? Cùm autem Ariſtophanes Bœotus ſcripſerit quod pecuniam petens ab Athenien-

ſibus nihil impetrauerit: aggreſſa autem cum pueris diſſerere & ſcholam inſtituere à magiſtratibus fuiſſe interdictum ob ruſticitatem eorum & odium litterarum: aliud quidem certum rei nullum extat argumentum. Sed Ariſtophani Herodotus teſtimonium tulit, dum alia falsò, alia per* alia tanquam exoſus Thebanos & aduerſum eos iurgans vituperat. [XXIV.] Theſſalos ait ab initio neceſſitate compulſos ad Medos inclinaſſe. verè hoc, vt & cùm ariolatus de alijs Græcis, futurum fuiſſe, vt proderentur ab ijs Spartani: ſubjecit, Non volentibus quidem, ſed neceſſitate coactis, vna poſt alteram capta vrbe. Thebanis tamen eiuſdem neceſſarij facti veniam non itidem facit. At enim Thebani 10. viros duce Mnamia in Tempe miſerunt, & ad Thermopylas tot, quot popoſcit Leonidas: qui & ſoli cum Theſpienſibus perſeuerauerunt apud hunc, reliquis à circumuentione deſerentibus. poſtquam verò barbarus aditibus occupatis in montes peruenit, & Damaratus Spartanus ob hoſpitium fauens Apagino tum paucorum in repub. dominationis præſidi effecit, vt is amicus & hoſpes regis fieret: Græci autem in nauibus erant, neque terra quiſquam accedebat. ita demum conditiones pacis acceperunt deſerti, magna eos vrgente neceſſitate. Nam neque mare & naues eis ad manum erant vt Athenienſibus: neque procul diſſiti erant, vt Spartani penetralia Græciæ incolentes. Cùmque ſeſquidiei ſpacio itinere ab ipſis abſenti Medo cum ſolis Lacedæmonijs & Theſpienſibus ſe in faucibus anguſtiarum oppoſuiſſent, ſuccubuerant. Verùm hic ſcriptor ea eſt æquitate, vt cum dixiſſet Lacedæmonios ab omnibus deſtitutos ſocijs fortaſſe pactum inituros fuiſſe cum hoſte: Thebanorum maximum & pulcerrimum facinus obliterare prorſus quia non poterat, tamen veluti vitioſa cauſa & ſuſpectione corrumpens, ita ſcripſerit: Socij igitur qui miſſi erant, Leonidæ conſilium ſequentes abierunt. Soli apud Lacedæmonios remanſerunt Theſpienſes ac Thebani, hi quidem inuiti & nolentes: ſed eos obſidum loco Leonidas retinebat. Theſpienſes admodum volentes, & qui nuſquam ſe a Leonida diſceſſuros dicerent & ijs quos ſecum habebat. [XXV.] An verò non prodit liquidò ſe peculiari aliquo Thebanorum odio affectum? quo impulſus non modò vrbem falsò & iniuria vituperauit, ſed etiam probabilitatem calumniæ aliquam parare, & curare ne omnibus hominibus videretur ſecum pugnantia dicere, ſibique mendacii eſſe conſcius. poſthabuit. Nam cum dixiſſet Leonidam, quod ſentiret non eſſe bene animatos, neque paratos ad ſubeundum periculum ſocios, iuſſiſſe diſcedere: paulò poſt ſubiicit Thebanos inuitos ab eo fuiſſe detentos. quos, ſi ad Medos inclinare animis credebat, etiam manere volentes debuit abigere. vbi enim nullo vſui ſibi fore cenſuit, non alacres, quid attinebat

De Thebanis.

tinebat pugnantibus permiſceri ſuſpectos? Neque verò rex Spartanorum ita ſtultus fuit, vt trecentis ſuis quadringentos Thebanos armis inſtructos obſidum loco ſibi putaret detinendos, hoſtibus maximè à fronte iam & tergo imminentibus. nam vt prius eos obſidum loco habens ſecum duxerit. certè ad extremum probabile erat eos contempto Leonida fuiſſe diſceſſuros, & Leonidam magis veriturum ne ab his, quàm ne à barbaris circumveniretur. Præter hæc quì non ſit ridiculus Leonidas, ſi reliquos Græcos abire iubens, vt mortem ſibi impendere præſentem intelligens, Thebanos detinuit, ſcilicet Græcis eos ſeruaturus, iam iam moriens ipſe? nam ſi verè pro obſidibus hos, aut potius mancipiis circumduxit, nō debuit inter perituros detinere, ſed diſcedentibus Græcis eos tradere. [XXVI.] Quæ vna reſtabat cauſa cur Thebanos Leonidas noluiſſe dimittere diceretur, nempe vt vnà ſecum eos perderet: hanc quoq; Herodotus ipſe ſuſtulit, de ambitione Leonidæ ſic ſcribens. Hæc reputans Leonidas, volenſque gloriam hanc ſolis Spartanis parare, ſocios dimiſit: magis ob hoc, quàm quod eorum diuerſæ eſſent ſententiæ. Extremæ verò ſtultitiæ fuit, à qua gloria ſocios arceret, in eius ſocietatem pertrahere inuitos hoſtes. Cæterùm non fuiſſe ſuſpectos malæ fidei Thebanos Leonidæ, ſed pro amicis habitos conſtantibus res geſtæ demonſtrant. Nam & Thebas venit exercitum ducens, & orans id impetrauit, quod nemo alius, vt in fano Herculis dormiret: & viſum diuinitus oblatum Thebanis expoſuit. Imaginatus fuit enim in mari ſe videre multis & aſperis exagitato vndis illuſtriſſimas & maximas Græciæ vrbes inæqualiter differri atque fluctuare; Thebas ſupra omnes alias ferri, & ſublimes ad cœlum extolli; ac poſt ſubitò euaneſcere. Atque hæc quidem ſimilia erant eorum, quę multo poſt tempore Thebis euenerūt. [XXVII.] In pugnæ autem narratione Herodotus, Leonidæ etiam maximum facinus obſcurauit, omnes dicens in anguſtiis iuxta Colonum cecidiſſe. Res aliter geſta eſt. Cùm enim noctu ſe circumuentos à barbaris eſſe accepiſſent, rectà in hoſtium caſtra agmen mouerunt ſuum, & ferè ipſum regis tentorium, vt eo interfecto iuxta mortem oppeterent. venerunt ergo vſque ad tentorium regis, obuios ſubinde trucidantes aut in fugam vertentes. cùm autem Xerxes in tentorio non inueniretur, quærentes eum in vaſtiſſimis caſtris ac vagantes, vix tandem à barbaris vndique circumfuſis ſunt occidione cæſi. Quos alios conatus & quæ alia dicta Spartanorum Herodotus prætermiſerit, ſcribemus in vita Leonidæ. nihil tamen impedit quin heic etiam quædam ponamus. Certamen funebre Spartani Leonidæ egeſſuro in iſtud bellum egerunt, patribus & matribus vnà proficiſcentium ſpectantibus. Ipſe Leonidas dicenti, Perpaucos tecum ad pugnam edu-

Leonidæ mors.

cis,

eis, Multos verò, inquit, vtpote morituros. Vxori interroganti proficiſcentem ecquid mandaret, conuerſus, Bonis, inquit, nubere, & bonos liberos parere te iubeo. In Thermopylis iam cinctus ab hoſte, cupiens duos genere ſibi iunctos ſeruare, alteri epiſtolam dedit & emiſit, alterum amandauit magiſtratibus Spartæ aliquid nunciaturum. ſed & ille literas reiiciens cum ſtomacho, Pugnator, aiebat, veni non tabellarius: & hic apparitoris id munus eſſe fatus, ſcuto ſumpto in acie adſtitit. [XXVIII.] Hæc ſi quis alius omiſiſſet, fortaſſe reprehenſione poſſet carere. At qui Amaſidis crepitum, aduentum aſinorum furis, vtrium incrementum, multaque talia conduxiſſet & commemoraſſet: certè videri poteſt illa non incuria aut contemptu præteriuiſſe pulchrè facta atque dicta: ſed quod quibuſdam male vellet, eſſetque in eos iniurius. Thebanos autem ait primum cum Græcis coniunctos neceſſitate compulſos pugnauiſſe: credo, quia non Xerxes modò, ſed etiam Leonidas haberet flagelliferos in ſuo comitatu, à quibus Thebani contra animi ſententiam cogebantur pugnare. ac pugnaſſe quidem inuitos ait, qui diſcedere poterant & fugere: vltrò autem ad Medos inclinaſſe, quibus nullus aderat auxiliarius. Poſt hæc ſcribit, reliquis ad Colonum contendentibus Thebanos ab iis ſe auelliſſe, manuſque intendiſſe ad barbaros, ac clamaſſe accedentes voce veriſſima, ſe Medorum rebus ſtuduiſſe, regique aquam & terram præbuiſſe, nunc neceſſitate adactos ad Thermopylas veniſſe, & extra culpam eſſe de vulnere regi inflicto. Hæc eos fatos ſalutem impetraſſe, cùm Theſſali etiam teſtimonium ipſis perhiberent. [XXIX.] En tibi tot verbis inter barbaricas conclamationes, omnigenos tumultus, fugas, inſecutiones exauditam cauſæ dictionem, &

Theſſali.

teſtium examen. & Theſſalos inter cædes & conculcationes in tantis anguſtiis Thebanis patrocinantes. nimirum quod hos Græcia vſque ad Theſpias potitos Thebani nuper pugna ſuperatos eiecerunt, occiſo eorum duce Lattamya. ita enim tum inter Theſſalos & Thebanos res erat, amicitia nulla aut beneuolentia. Sed tamen Theſſalis teſtimonio iuuantibus quomodo Thebani euaſerunt? Alij eorum, inquit, accedentes à barbaris ſunt obtruncati: plures etiam mandato Xerxis notis regiis compuncti ſunt, initio facto à duce eorum Leontiada. Atqui non fuit Leontiades dux Thebanorum in Thermopylis, ſed Anaxander: vt Ariſtophanes è magiſtratuum commentariis docuit, & Nicander Colophonius. Neque agnoſcit quiſquam hominum ante Herodotum compunctos à Xerxe Thebanos. Alioqui maxima hæc aduerſus calumniam erat futura defenſio, debebantque gloriari ob iſtas notas Thebæ, quod Xerxes ſtatuiſſet ipſos eodem modo tractare, quo inuiſiſſimum ſibi Leonidam. ſiquidem huius

huius mortui corpus Xerxes contumelioſè habuit, illos viuos compunxit. Sed enim qui è crudelitate in Leonidam demonſtrat maximè omnium hominum Leonidæ viuenti iratum fuiſſe Xerxem: Thebanos aūt Medorum reb. ſtudentes & apud Thermopylas fuiſſe notis compunctos, & tamen poſtea apud Platæas Medis alacriter fauiſſe, videtur mihi in morem Hippoclidis iſtius pedibus in menſa geſticulantis veritate ob ineptam ſaltationem amiſſa dicturus, Non curat hoc Hippoclides. [XXX.] Libro octauo ait Græcos metu captos fugam ab Artemiſio in Græciam meditatos, Euboenſium orantium vt exiguum temporis ſpacium manerent, dum familiam exponerent, nullam habuiſſe rationem: donec Themiſtocles accepta ab Euboenſibus pecunia Eurybiadem & Adimanthum Corinthorum ducem impertiit. hac ratione factum vt manerent, & cum barbaris nauali pugna decertarent. Pindarus quidem, non ſociæ vrbis, ſed Medis fauere ſuſpectę ciuis, tamen Artemiſii facta mentione exclamat:

Themiſtoclis factū.

Vbi filij Athenienſium
Splendidum iecere libertatis fundamentum.

Herodotus autem, à quo nonnulli exornatam volunt Græciam, victoriam illam captorum munerum & furti opus facit, deceptos à ducibus argento corruptis Græcos contra animi ſententiam pugnaſſe dicens. [XXXI.] Neque heic malignitati finem ſtatuit. Fatentur omnes homines ferè, Græcos etſi naualibus prœliis victoriam obtinerent, tamen Artemiſio barbaris ceſſiſſe audita clade ad Thermopylas accepta. neque enim expediebat ibi morari & mare cuſtodiri, cùm hoſtis iam intra Pylas perueniſſet, & Xerxe aditus tenente. Herodotus tamen Gręcos facit nondum audita Leonidæ morte fugam molientes, his adeò verbis: Male autem accepti, & haud minimè Athenienſes, quorum nauium dimidium erat confractum, fugam in Græciam meditabantur. Liceat ſanè ei diſceſſionem ante conflictum ſic appellare aut potius hoc probro adficere. ita quidem odioſè huic vocabulo inhæret, vt & ante, & nunc, & mox rurſum fugam nominet. Ad barbaros, inquit, ſtatim ſecundum hæc naui venit vir Heſtiæenſis fugam Græcorum ab Artemiſio factam nuncians. Illi, quod incredibilis res videbatur, nuncio in cuſtodiam dato, naues celeres ſpeculatum miſerunt. Quid ais tandem? Fugere tanquam victos dicis, quos pugnam hoſtis non credit fugere, ſciens ſuperiores multò fuiſſe? Iam par eſt homini huic credi de viro aliquo aut vrbe ſcribenti, qui vno verbo victoriam Gręcis adimit, tropæumque deiicit, & inſcriptiones quas illi poſuerunt apud Mineruam Orientalem, faſtum pronunciat eſſe inanemque iactantiam. Epigrammatis hæc eſt ſententia:

Cecropia

Cecropia hoc quondam in pelago cum claſſe iuuentus
Deuicit populos omnigenos Aſia,
Medorum perijtq; exercitus: iſta tro, hæc
Protinus erexit virgo Diana tibi.

[XXXII.]Porro in prœliis non indicans ordinem Græcorum, & quem quæque ciuitas in pugna nauali tenuiſſet locum: in diſceſſu (quem ipſe fugam appellat) primos ait nauigaſſe Corinthios, vltimos Athenienſes. Oportebat profectò nõ nimis inſultare Græcis Medorum partes amplexis hominem qui ab aliis Thurius habitus ipſe ſe inter Halicarnaſſenſes refert, qui cùm eſſent Dorienſes, vnà cum gynæceo in bellum contra Græcos ſunt profecti. Ille verò tantum abeſt vt neceſſitates prius recenſeat eorum qui ad Græcos defecerunt: vt de Theſſalis quoque narrans, miſiſſe eos ad Phocenſes, quibus cum illis inimicitiæ & bella intercedebant, pollicitoſque regionem ipſorum ab omni damno immunem præſtituros, mercede L. talentorum accepta, hæc de Phocenſibus ſcripſerit: Soli enim Phocenſes iſtis in locis non inclinabant ad Medos: nulla alia de cauſa (quantum ipſe coniectura aſſequor) quàm quia oderant Theſſalos: qui ſi Græcorum rebus ſtuduiſſent, arbitror Phocenſes Medis ſe adiuncturos fuiſſe. Atqui paulò poſt ipſe dicit, XIII. Phocicas vrbes a barbaro fuiſſe combuſtas, euaſtatum agrum, incenſum quod Abis erat templum, viros & mulieres interfectos, niſi qui fuga in Parnaſſum euaſiſſent. Et tamen eos qui ſuſtinuerunt extrema, ne proderent honeſtatem, eodem ponit loco cum iis, qui promptiſſimè Medum ſecuti ſunt. Ac cùm Phocenſium facta non poſſet culpare, cauſas malas & ſuſpiciones ſtylo fingens aduerſus illos ſedit, premenſque non iis quæ egerunt: ſi non viſum fuit iudicium de animo eorum Theſſalis permittendum, qui inhabitabant eorum ditioni, ab aliis omnibus proditionis inſontes iudicatos. [XXXIII.] Iam ſi quis Theſſalorum ad Medos defectionem aggreſſus excuſare, diceret non ſua voluntate eos ita egiſſe: ſed odio Phocenſium, quos viderent Græcis ſe adiungere, ipſos præter animi ſententiam Medi partes fuiſſe ſecutos: nonne turpiſſimè is adulari videretur, & in aliorum gratiam malis factis bonas cauſas affingendo veritatem peruertere? equidem puto. Qui ergo non apertè calumniari putetur, qui non ob virtutem Phocenſes optima delegiſſe ait, ſed quia contrarium ſentire Theſſalos viderent? neque enim ad alios hoc commentum, vt aliâs ſolet, authores refert, ſed ipſum ſe hoc ait coniiciendo inueniſſe. Oportebat ergo certa argumenta proferre, quibus ei perſuaſum fuiſſet eos qui ſimilia optimorum factis edunt, eadem cum peſſimis ſequi conſilia. Nam quod de inimicitiis affert, ridiculum eſt.

De Phocenſibus & Theſſalis.

Neque enim Æginetas cum Athenienſibus, neque Chalcidenſes cum Eretrienſibus, neque Corinthios cum Megarenſibus diſcordia à ſocietate Græcorum abſtinuit. neque, rurſum Theſſalos punientes infeſtiſſimi Macedones ab amicitia cum barbaro euerterunt. nam priuatas inimicitias commune obtuebat periculum, vt reliquis animi affectionibus excuſſis aut honeſtati virtutis ſtudio, aut vtili neceſſitatis impulſu quiſque animum adiungeret. [XXXIV.] Enimuerò poſt neceſſitatem illam, quæ ipſos coegerat Medis parere, rurſum ad Græcos ſe contulere Phocenſes. Idque de iis Laocrates Spartanus palam teſtatus eſt: atque ipſe Herodotus veluti vi adactus in Plataica re fatetur Phocenſes etiam Græcis adfuiſſe. Neque mirum videri debet, eum acerbè inſectari eos qui aduerſam pertulerunt fortunam: quando etiam hos qui interfuerunt rei gerendæ, vnaque cum Græcis ſalutem ſuam periclitati ſunt, inter hoſtes & proditores numerat. Naxios ait tres naues barbaris auxilio miſiſſe, vnum autem de triremum præfectis Democritum perſuaſiſſe ciuibus, vt reliqui Græcorum cauſam amplecterentur. Adeò laudare ſine vituperio non poteſt Herodotus, vt ſi vnum hominem laudet, male audire totam ciuitatem aut populum oporteat. Teſtimonium contra eum dicunt de vetuſtioribus Hellanicus, de recentioribus Ephorus, alter ſex, alter quinque nauibus ipſos Naxios auxilio veniſſe Græcis ſcribentes. Et ipſe Herodotus planiſſimè arguit hæc à ſe fingi. Nam Naxiorum annalium ſcriptores aiunt ante quoque Megabatem fuiſſe ab iis repulſum, cùm ad inſulam cum CC. nauibus accederet: & Datin poſt ducem profligatum ab iis, cùm incendio ipſis malefeciſſet. Quod ſi, vt alibi Herodotus dixit, vrbem ipſorum barbari combuſſerunt, hominibus fuga in montes ſalutem conſecutis: nimirum iuſtam cauſam habuerunt Naxii auxilium mittendi iis qui patriam ipſorum perdidiſſent: non potius adiuuandi eos qui publicam libertatem protegebant. [XXXV.] Non laudandi autem Democriti, ſed Naxiis infamiam parandi cauſa hoc mendacium eum compoſuiſſe inde apparet, quod Democriti præclarum facinus remque pulcherrimè geſtam ita præteriit, vt ne verbo quidem vno attingeret. quam Simonides hoc epigrammate illuſtrauit:

Naxii.

Lib. V.

Tempore quo Graiûm robur Salamina ſub amplam,
Cum Medis pugnam ſubſtitit in pelago:
Tertius ante alios ductor Democritus iuit,
Barbaricas victor quinque rateſque tulit.
Ceperat & ſextam: ſed barbarus impetu grandi
Victoris trepidam de manibus rapuit:

ſed

ſed quis pro Naxiis indignetur? [XXXVI.] Equidem ſi ſunt, quod nonnulli aiunt, antipodes inferiorem terræ partem verſis aduerſus noſtra veſtigiis incolentes, ne illis quidem puto inauditum eſſe Themiſtoclem, & conſilium Themiſtoclis, quod cùm Græcis perſuaſiſſet vti ante Salaminam nauali prœlio decernerent, victo barbaro in Melita templum conſulentis Dianæ dedicauit. Hoc Themiſtocli ſcitus iſte ſcriptor quantum in ipſo fuit adimens, gloriamque in alium transferens, in hæc verba ſcribit: Heic Themiſtoclem cùm in nauim veniſſet, interrogauit Mneſiphilus vir Athenienſis, quidnam conſtituiſſent. Cumque audiret decretum eſſe vt naues ad iſthmum reducerentur: ac nauale prœlium ante Peloponenſum committeretur: dixit, Non ergo tu, Themiſtocles, ſi illi naues à Salamina abducent, vnquam pro patria propugnabis, quiuis enim ſuam vrbem petent. Et paulò poſt: Sed ſi quid reſtat conſilii, ito, & quæ decreta ſunt confundere conare: ſi qua ratione Eurybiadi poſſis perſuadere vt maneat mutato inſtituto. Deinde ſubiiciens, Themiſtocli perplacuiſſe hanc admonitionem, nulloque eum dato reſponſo, ad Eurybiadem illicò abiuiſſe, his ipſis verbis ſic loquitur: Proinde adſidens ei Themiſtocles exponit quæ è Mneſiphilo audiuerat, ſua eſſe fingens, & alia addens. Vides vt Themiſtoclem improbitatis notet, ſibi eum arrogare dicens quod eſſet Mneſiphili. [XXXVII.] Amplius etiam deridens Græcos, Themiſtoclem ait non potuiſſe perſpicere quid in rem eſſet, ſed in eo cæcutiiſſe. cùm quidem ob prudentiam ei nomen Vlyſſis factum fuerit, Artemiſiam autem, Herodoti ciuem, nemine docente ipſam ſua ſponte re excogitata ſic Xerxem monuiſſe: Non diu poterunt tibi Græci reſiſtere, ſed diſſipabis eos, diffugientque per oppida. neque veriſimile eſt, eos te terreſtres copias in Peloponenſum adducente quieturos, aut in earum curam incubituros, vt pro Athenienſibus nauale prœlium obeant. ſi verò confeſtim properes nauale prœlium committere, metuo ne claſſiarii tui detrimentum paſſi, etiam terreſtribus grauiter incommodent. Nihil præter verſuum menſuram defuit Herodoto, quin ex Artemiſia Sibyllam faceret, ita exactè vaticinantem futura. Itaque Xerxes etiam liberos ſuos ei Epheſum deducendos tradidit: oblitus, quantum apparet, Suſis mulieres ſecum abducere, ſiquidem muliebri comitatu ii indigebant. Verùm de Herodoti mendaciis non eſt nobis rationes ineundi propoſitum. in ea duntaxat inquirimus, quæ mētitus eo eſt, vt alienæ gloriæ detraheret. [XXXVIII.] Ab Athenienſib. ait narrari, Adeimantũ Corinthior. ducem iam cum hoſte manus conſerturum tanto fuiſſe metu perculſum, vt non puppi obuerſa antrorſum, aut paulatim per pugnantes ſe ſubducens, ſed

Themiſtocles.

Artemiſia.

Adimantus & Corinthij.

apertè ſublatis velis profugerit, auerſis ſecum omnibus ſuis nauibus. huic iam ſub finem oræ Salaminiæ occurriſſe nauim v-niremem,& quendam ex ea ſic locutum fuiſſe: Tu quidem, Adimante, fugis proditis Græcis: illi tamen vincunt, & ex voto hoſtibus ſunt ſuperiores. Haud dubiè nauicula illa de cœlo fuit delata. quid enim impediebat quin tragicam machinam attolleret, qui omnibus alijs in rebus tragicos ſua iactantia ſuperaret? Ergo fidem habens Adimantus, ad claſſem redijt, cùm iam res confecta eſſet. Hic, inquit, rumor ab Athenienſibus eſt diditus. Corinthij negant, ſeque in nauali pugna inter primos ponunt teſtimonio illos iuuante reliqua Græcia. Talis eſt multis etiam alijs in rebus Herodotus, diuerſa de diuerſis crimina ſpargens, vt ne quem planè videretur damnaſſe. Ita heic quidem id ſibi reſeruauit, vt calumnia credita Corinthij, repudiata Athenienſes male audirent: cùm interim de vtriſque mentiatur. [XXXIX.] Certè Thucydides Spartæ faciens Athenienſem legatum Corinthio reſpondentem, & multa de Medico bello ſplendidè iactantem ac Salaminio nauali prœlio, nullum proditionis aut deſerti ordinis crimen Corinthijs refert. Neque enim probabile erat hæc Athenas Corintho obiicere flagitia, cùm ſecum eam & cum Sparta tertio loco viderent inſculptam donariis quæ erant de barbaris dedicata: & in Salamina conceſſiſſent Athenienſes, vt Corinthii prope vrbem ſuorum cadauera humarent, tanquam hominum qui ſe præclarè geſſiſſent: inſcriptione etiam hac poſita:

Hoſpes, aquoſa olim nobis eſt culta Corinthus.
Inſula nunc condit pauper aqua Salamin.
Hic Pœnûm naues, Perſas Medoſq; prementes
Tutati bene te, Græcia diua, ſumus.

Et honorarium in iſthmo ſepulcrum ſic eſt inſcriptum:

Nos ſitam in extremo diſcriminis Hellada cunctam
Tutati noſtris condimur heic animis.

quin & Diodori Corinthiorum de trierarchis vnius in fano Latonæ repoſitis donarijs hoc eſt inſcriptum:

Arma hæc Latona, pugnæ monumenta marinæ
Dedicat, à Medis hæc Diodorus habet.

Ipſe quidem Adimantus, quem Herodotus crebrò inſectatur, ſolumque omnium imperatorum ait fugiendi cauſa ab Artemiſio auectum, neque hoſtes ſubſiſtere toleraſſe, vide in quanta ſit gloria,

Cuius ſeſe opera redimuit Græcia ſerto
Libero, Adimantus conditur hoc tumulo.

Nam neque mortuo probabile eſt homini timido & proditori tantum honoris habiturum quemquam fuiſſe: neque filiabus

ſuis auſus fuiſſet nomina ponere Nauſinicam, Acrotinium, Alexibiam: filio Ariſteam: niſi quid ipſe in ea pugna illuſtre & memorabile egiſſet. [XL] Iam ſolas Corinthiorum mulieres præclarum illud & diuinum feciſſe votum Veneri, quo petierunt vt dea maritis ipſorum amorem pugnæ aduerſus barbaros immitteret: non tantum non eſt probabile Herodoti ætate fuiſſe ignotum, ſed ne poſtremis quidem temporibus obſcurum fuit. Peruulgata enim res manſit. & Simonides inſcriptionem fecit, æneis imaginibus poſitis in fano Veneris, quod Medea condidiſſe perhibetur: ab aliis, petens vt mariti amore Iaſonis ipſam Venus ſolueret ab aliis, vt is amore Thetidis deæ liberaretur. Inſcriptio hæc eſt:

Has Veneri matres ſtatuas poſuere Ephyreæ
Pro Græcis, forti ſuoque ſuo populo.
Nam non arciferis Medis Venus Hellados arcem
Prodere, ſic votis ritè vocata, volet.

Hæc potius ſcribere oportebat & commemorare, quàm Aminoclis cædem proli ſuæ illatam inculcare. [XLI.] Poſtquam abundè criminibus Themiſtocli intentatis ſatiatus vtcunque fuit, dum illum clam aliis ducibus ait nullum feciſſe furandi & compilandi inſulas finem: tandem coronam victoriæ ipſis palàm abſtrahens Athenienſibus, Æginetis imponit, ita ſcribens. Græci cùm, ad Delphos mitterent manubiarum primitias, communiterè deo quæſiuerunt, an eas plenas & placentes accepiſſent. ille reſpondit, ſe habere à reliquis Græcis, ſed non item ab Æginetis. ab ijs enim ſe donarium exſpectare, vt qui rem Salaminio prœlio omnium geſſiſſent optimè. Ecce aũt, non iam Scythis, aut Perſis aut Ægyptijs ſua figmenta inſcribit ſicut Æſopus ſolet coruis & ſimijs: ſed laruam Apollinis Pythij induens, Athenas à præcipua rei ad Salaminam geſtæ laude detrudit. Idem cum Themiſtocli ſecũdus inter optimè re geſta laudandos deferretur ab omnibus alijs ducibus locus, quod horũ quiuis ſibi primas, Themiſtocli ſecundas adſignaret partes, & iudicium abſolui non poſſet: cùm deberet ambitionem imperatorum reprehendere: omnes ait Græcos inde ſoluiſſe, quod ob inuidiam nollent Themiſtocli primas deferre. [XLII.] Reſtat nonus, iſque vltimus liber, in quo omne ſuum reliquum virus in Lacedæmonios & nobiliſſimam illam ad Platæas pugna partam gloriam effudit. Scribit enim, initiò Spartanos meruiſſe, ne Mardonium ſibi hoc ſinerent perſuadere Athenienſes, vt ipſos deſererent. Iſthmo autem munito, eos iam omnia Peloponneſi in tuto eſſe ratos, reliquos etiam facilè contempſiſſe, domique dies agitaſſe feſtos, & Athenienſium legatis illuſiſſe, ac per iocum deti-

De Æginetis.

De Plataica pugna.

detinuiſſe. Quomodo ergo factum eſt, vt Sparta ad Platæas proficiſcerentur viri 100. quorum quiſque ſecum heilotas ſeptem duceret? aut quomodo tam grandi periculo ſe obijcientes vicerunt, deieceruntque tot hominum millia? Audi verò cauſas probabiles. Forte, inquit, Spartæ peregrinabatur Tegeates quidam, nomine Chileus, cui amicitia & ius hoſpitij cum Ephoris quibuſdam intercedebat. is ergo Spartanis perſuaſit, vt exercitum emitterent: monens iſtam iſthmi munitionem qua Peloponneſum intercepiſſent, nullius fore momenti, ſi Mardonio ſe Athenienſes adiunxiſſent. Hoc ergo conſilium Pauſaniam cum exercitu ad Platæas eduxit. Quod ſi Chileum iſtum Tegeæ aliquod priuatum negocium occupaſſet: actum ſcilicet erat de Græcia. [XLIII.] Rurſus quia neſciebat quomodo ageret cum *Athenienſes.* Athenienſibus: ſurſum deorſumque eam iactat ciuitatem, Ait eos de ſecundo loco cum Tegeatis in contentionem ingreſſos, mentionem Heraclidarum feciſſe, & acta aduerſus Amazones protuliſſe, vtque ſepeliuerint Peloponneſios qui ſub Cadmia occubuiſſent: denique etiam ad Marathonem vſque ſermone deſcendiſſe: cum ambitioſè iſta proferentes, tamen contentos ſe fore oſtenderent ſiniſtri cornus præfectura. paulò poſt ait Pauſaniam ijs & Spartanos de principatu conceſſiſſe, hortatuſque fuiſſe, vt in dextro cornu contra Perſas pugnarent, ſiniſtrumque ipſis darent, qui ſe imperitos pugnæ aduerſus barbaros excuſarent. Eſt verò ridiculum non velle pugnare in hoſtem, niſi cum eo pugnare conſueueris. Cæterum reliquos Græcos in alia à ducibus translatos caſtra, cum eſſent victi: equitatum ait non ſine lætitia fugiſſe ad Platæenſium vrbem, itaque ad Heræum perueniſſe. Quo quidem loco & contumaciam, & ordinum deſertionem, & proditionem vniuerſis ferè obijcit. Ad extremum inquit ſolos Lacedæmonios & Tegeatas cum barbaris, Athenienſes cum Thebanis congreſſos depugnaſſe: reliquas ciuitates ex æquo omnes laude victoriæ defraudans, dum pronunciat neminem certamini ſocium ſe adhibuiſſe, ſed armatas deſediſſe omnes, proditis & deſertis qui pro ipſis depugnabant. Serò quidē Phliaſios & Megarenſes audito Pauſaniā vincere, accurriſſe, cumq; in equitatū incidiſſent Thebanum, temerè perijſſe. Corinthios pugnæ non interfuiſſe. parta victoria dum per colles properant, euitaſſe Thebanorum equites. Nam Thebani fuſis barbaris equitatu ſuo præcedentes, promptè fugientibus opem ferebant: nimirum vt pro impreſſis apud Thermopylas notis gratiam ijs referrent. [XLIV.] Cæterum Corinthij in Plataica aduerſus barbaros pugna, quales, quo loco fuerint, quem finem conſecuti, audire licet Simonidem ſic canentem:

In medioq; Ephyre quos miſit diues aquarum
Fontibus & belli munera gnara manus:
Quiq; vrbem Glauci pulcram tenuere Corinthum,
Indicium aut lati grande laboris habent
Auri, quod miramur in æthere: at decus ipſis
Et fama augetur nominis, & generi.

Hæc enim non Corinthi vt qui artem demonſtraret, aut carmen in vrbis laudem conderet, ſed vt qui propter facinora iſta elegias ſcriberet, compoſuit. Sed Herodotus, dum anteuertere vult hanc obiectionem, qua aliuſuis interrogando vtens mendacium eius euinceret, quærens vnde tot Polyandria, aræ, & monimenta mortuorum, vbi etiamnum Platæenſes in præſentia Græcorum parentant * turpius, niſi fallor quàm proditionis crimen gentibus eo modo impegit. Sic enim loquitur: Reliquorum quæ viſuntur apud Platæas ſepulcra, audiui ego turpitudine motos quod e pugna profugiſſent, vnumquenque inanem condidiſſe tumulum, poſteritatis cauſa. Hanc proditionem & deſertionem pugnæ ſolus hominum omnium inaudiuit Herodotus. Pauſaniam enim, & Ariſtidam, & Athenienſes & Lacedæmonios fefellerunt Græci qui ſe ſubduxiſſent è periculo. ac neq; Æginetas ipſis aduerſarios inſcriptione excluſerunt Athenienſes: neque Corinthios arguerunt, quod ante partam victoriam à Salamine fugiſſent, contrà teſtimonium Græcia perferente. Equidem Cleadas Platæenſis, decem poſt Medicum bellum annis gratificans (vt ait Herodotus) Æginetis, Polyandrium aggerauit ab ijs nomen habens. [XLV.] At verò qui factum eſt, vt de tropæi erectione ſtatim à bello confecto Athenienſes & Spartani pene etiam manibus conſertis litem tranſegerint? & tamen Græcos fuga à prœlio deterritos non arcuerint ab honore eorum, qui rem optimè geſſiſſent? ſed & in tropæa ac coloſſos eos inſcripſerint, & de ſpolijs partim conceſſerint? denique aræ hanc inſculpſere inſcriptionem:

Græci.

Hanc quondam Græci ſuperatis hoſtibus aram,
Libertas patria cùm ſua tuta ſtetit,
Et profligatis ſeruata eſt Græcia Perſis,
Munus Eleutherio conſtituere Ioui.

Num hoc quoq; Cleadas, Herodote, aut alius aliquis adulando vrbes demerens ſcripſit? Quid ergo neceſſe habuerunt terram fodiendo inanem laborem impendere, tumulos conficere, & monumenta poſteritatis cauſa ſtatuere? cùm viderent gloriam ſuam in illuſtriſſimis & maximis donarijs conſecratam. Pauſanias quidem, cum iam ad tyrannidem adſpiraret, Delphis hoc inſcripſit:

Iſthuc Pauſanias Phœbo poſuit monumentum,
Medos Græcorum dux quia perdiderat.

vtcunque Græcis gloriam deferens, quorum ſe ducem profiteretur.

tur. Cùm autem id Græci non ferrent, ſed vitio verterent Spartanis: hi Delphos miſerunt, qui exſcinderent illud epigramma, & vrbium nomina, vti iuſtum erat, inſculpſerunt. At enim quomodo probabile eſt, aut Græcos indignè tuliſſe in inſcriptione ſui non fieri mentionem, ſiquidem ſibi conſcii erant deſertionis? aut Lacedæmonios ducis ſui nomine eraſo deſertores inſcripſiſſe, & eos qui ſe periculo communi ſubduxiſſent? [XLV.] Enimuerò indigniſſimum fuerit, Socharem, Deipniſtum, & alios omnes, qui ſe eo in prœlio præclariſſimè geſſerunt, æquo animo ferre vt Cythnii et & Melii inſcriberentur tropæis: Herodotum tribus duntaxat vrbibus certamen illud adſcribentem, reliquas omnes è tropæis & ſacris donariis eradere. Quippe cùm quater ſit nunc aduerſus barbaros pugnatum: ab Artemiſio profugiſſe Græcos ait: ad Thermopylas Lacedæmonios rege ipſorum diſcrimen mortis adeunte, domi ſecuros deſediſſe, Olympia & Carneia celebrantes. rem verò ad Salaminem geſtam narrans, plura de Artemiſia verba fecit, quàm de toto prælio. Denique apud Platæas Græcos deſediſſe otioſos, & ad finem vſque ignoraſſe pugnam, veluti ranarum quodam & murium duello facto: vt Pigres Artemiſiæ frater in ſuo carmine iocans & nugans ait, Spartanos de compoſito tacitè pugnaſſe, ne alij exaudirent. Ipſos autem Lacedæmonios fortitudine nihil præſtitiſſe barbaris, ſed viciſſe, quia in nudos & inermes pugnarent. Nimirum Xerxe ipſo præſente ægre à tergo flagellis impulſi cum Græcis congreſſi ſunt barbari: ad Platæas alijs animis ſumptis, audacia quidem (inquit Herodotus) & robore inferiores non erant: ſed veſtis armorum expers ipſis nocuit, cùm nudi aduerſus grauis armaturæ hoſtem pugnarent. Quid ergo relinquitur magnum aut memorabile Græcis ex iſtis certaminibus: quando Lacedæmonij cum inermibus pugnauerunt, reliquos præſentes prœlium fefellit, inania polyandria vbique coluntur, mendacium inſcriptionum pleni tripodes, plenæ aræ ſtant coram diis: denique ſolus Herodotus veritatem habet cognitam: reliquos omnes homines, quicunque aliquam Græcorum rationem habent, decepit fama iſtorum facinorum, vt præclaras & admirandas res geſtas putarent. Quid ni? Homo eſt ſcribendi gnarus, oratio iucunda, venuſtate & vi quadã prædita, & narrationibus ineſt elegantia, ac

ſermonem, veluti cantor, ——

non quidem ſcitè, ſed tamen ſuauiter propoſuit. Verũ ſicut in roſa cantharides, ita heic cauendæ ſunt calumniæ eius & inuidentia, ſub leuibus & teneris latentes figuris verborum: ne per imprudentiam abſurdas & falſas de præſtantiſſimis atque maximis Græciæ vrbibus & viris opiniones concipiamus.

TOMI III. ET VLTIMI FINIS.

ſibus nihil impetrauerit: aggreſſa autem cum pueris diſſerere & ſcholam inſtituere à magiſtratibus fuiſſe interdictum ob ruſticitatem eorum & odium litterarum: aliud quidem certum rei nullum extat argumentum. Sed Ariſtophani Herodotus teſtimonium tulit, dum alia falsò, alia per * alia tanquam exoſus Thebanos & aduerſum eos irgans vituperat. [X X I V.] Theſſalos ait ab initio neceſſitate compulſos ad Medos inclinaſſe. verè hoc, vt & cùm ariolatus de alijs Græcis, futurum fuiſſe, vt proderentur ab ijs Spartani: ſubjecit, Non volentibus quidem, ſed neceſſitate coactis, vna poſt alteram capta vrbe. Thebanis tamen eiuſdem neceſſarij facti veniam non itidem facit. At enim Thebani 5. viros duce Mnamia in Tempe miſerunt, & ad Thermopylas tot, quot popoſcit Leonidas: qui & ſoli cum Theſpienſibus perſeuerauerunt apud hunc, reliquis à circumuentione deſerentibus. poſtquam verò barbarus aditibus occupatis in montes peruenit, & Damaratus Spartanus ob hoſpitium fauens Apagino tum paucorum in repub. dominationis præſidi effecit, vt is amicus & hoſpes regis fieret: Græci autem in nauibus erant, neque terra quiſquam accedebat. ita demum conditiones pacis acceperunt deſerti, magna eos vrgente neceſſitate. Nam neque mare & naues eis ad manum erant vt Athenienſibus: neque procul diſſiti erant, vt Spartani penetralia Græciæ incolentes. Cùmque ſeſquidiei ſpacio itinere ab ipſis abſenti Medo cum ſolis Lacedæmonijs & Theſpienſibus ſe in faucibus anguſtiarum oppoſuiſſent, ſuccubuerant. Verùm hic ſcriptor ea eſt æquitate, vt cùm dixiſſet Lacedæmonios ab omnibus deſtitutos ſocijs fortaſſe pactum inituros fuiſſe cum hoſte: Thebanorum maximum & pulcerrimum facinus oblitterare prorſus quia non poterat, tamen veluti vitioſa cauſa & ſuſpectione corrumpens, ita ſcripſerit: Socij igitur qui miſſi erant, Leonidæ conſilium ſequentes abierunt. Soli apud Lacedæmonios remanſerunt Theſpienſes ac Thebani, hi quidem inuiti & nolentes: ſed eos obſidum loco Leonidas retinebat. Theſpienſes admodum volentes, & qui nuſquam ſe a Leonida diſceſſuros dicerent & ijs quos ſecum habebat. [X X V.] An verò non prodit liquidò ſe peculiari aliquo Thebanorum odio affectum? quo impulſus non modò vrbem falsò & iniuria vituperauit, ſed etiam probabilitatem calumniæ aliquam parare, & curare ne omnibus hominibus videretur ſecum pugnantia dicere, ſibique mendacii eſſe conſcius. poſthabuit. Nam cum dixiſſet Leonidam, quod ſentiret non eſſe bene animatos, neque paratos ad ſubeundum periculum ſocios, iuſſiſſe diſcedere: paulò poſt ſubiicit Thebanos inuitos ab eo fuiſſe detentos. quos, ſi ad Medos inclinare animis credebat, etiam manere volentes debuit abigere. vbi enim nullo vſui ſibi fore cenſuit, non alacres, quid attinebat

De Thebanis.

tinebat pugnantibus permiſceri ſuſpectos? Neque verò rex Spartanorum ita ſtultus fuit, vt trecentis ſuis quadringentos Thebanos armis inſtructos obſidum loco ſibi putaret detinendos, hoſtibus maximè à fronte iam & tergo imminentibus. nam vt prius eos obſidum loco habens ſecum duxerit. certè ad extremum probabile erat eos contempto Leonida fuiſſe diſceſſuros, & Leonidam magis veriturum ne ab his, quàm ne à barbaris circumueniretur. Præter hæc qui non ſit ridiculus Leonidas, ſi reliquos Græcos abire iubens, vt mortem ſibi impendere præſentem intelligens, Thebanos detinuit, ſcilicet Græcis eos ſeruaturus, iam iam moriens ipſe? nam ſi verè pro obſidibus hos, aut potius mancipiis circumduxit, nō debuit inter perituros detinere, ſed diſcedentibus Græcis eos tradere. [XXVI.] Quæ vna reſtabat cauſa cur Thebanos Leonidas noluiſſe dimittere diceretur, nempe vt vnà ſecum eos perderet: hanc quoq; Herodotus ipſe ſuſtulit, de ambitione Leonidæ ſic ſcribens. Hæc reputans Leonidas, volenſque gloriam hanc ſolis Spartanis parare, ſocios dimiſit: magis ob hoc, quàm quod eorum diuerſæ eſſent ſententiæ. Extremæ verò ſtultitiæ fuit, à qua gloria ſocios arceret, in eius ſocietatem pertrahere inuitos hoſtes. Cæterùm non fuiſſe ſuſpectos malæ fidei Thebanos Leonidæ, ſed pro amicis habitos conſtantibus res geſtæ demonſtrant. Nam & Thebas venit exercitum ducens, & orans id impetrauit, quod nemo alius, vt in fano Herculis dormiret: & viſum diuinitus oblatum Thebanis expoſuit. Imaginatus fuit enim in mari ſe videre multis & aſperis exagitato vndis illuſtriſſimas & maximas Græciæ vrbes inæqualiter differri atque fluctuare; Thebas ſupra omnes alias ferri, & ſublimes ad cœlum extolli, ac poſt ſubitò euaneſcere. Atque hæc quidem ſimilia erant eorum, quę multo poſt tempore Thebis euenerūt. [XXVII.] In pugnæ autem narratione Herodotus, Leonidæ etiam maximum facinus obſcurauit, omnes dicens in anguſtiis iuxta Colonum cecidiſſe. Res aliter geſta eſt. Cùm enim noctu ſe circumuentos à barbaris eſſe accepiſſent, rectà in hoſtium caſtra agmen mouerunt ſuum, & ferè ipſum regis tentorium, vt eo interfecto iuxta mortem oppeterent. venerunt ergo vſque ad tentorium regis, obuios ſubinde trucidantes aut in fugam vertentes. cùm autem Xerxes in tentorio non inueniretur, quærentes eum in vaſtiſſimis caſtris ac vagantes, vix tandem à barbaris vndique circumfuſis ſunt occidione cæſi. Quos alios conatus & quæ alia dicta Spartanorum Herodotus prætermiſerit, ſcribemus in vita Leonidæ. nihil tamen impedit quin heic etiam quædam ponamus. Certamen funebre Spartani Leonidæ egeſſuro in iſtud bellum egerunt, patribus & matribus vnà proficiſcentium ſpectantibus. Ipſe Leonidas dicenti, Perpaucos tecum ad pugnam educis,

Leonidæ mors.

cis,

Digitized by Google

cis, Multos verò, inquit, vtpote morituros. Vxori interroganti proficiſcentem ecquid mandaret, conuerſus, Bonis, inquit, nubere, & bonos liberos parere te iubeo. In Thermopylis iam cinctus ab hoſte, cupiens duos genere ſibi iunctos ſeruare, alteri epiſtolam dedit & emiſit, alterum amandauit magiſtratibus Spartæ aliquid nunciaturum. ſed & ille literas reiiciens cum ſtomacho, Pugnator, aiebat, veni non tabellarius: & hic apparitoris id munus eſſe fatus, ſcuto ſumpto in acie adſtitit. [XXVIII.] Hæc ſi quis alius omiſiſſet, fortaſſe reprehenſione poſſet carere. Atqui Amaſidis crepitum, aduentum aſinorum furis, vtrium incrementum, multaque talia conduxiſſet & commemoraſſet: certè videri poteſt illa non incuria aut contemptu prætériuiſſe pulchrè facta atque dicta: ſed quod quibuſdam male vellet, eſſetque in eos iniurius. Thebanos autem ait primum cum Græcis coniunctos neceſſitate compulſos pugnauiſſe: credo, quia non Xerxes modò, ſed etiam Leonidas haberet flagelliferos in ſuo comitatu, à quibus Thebani contra animi ſententiam cogebantur pugnare. ac pugnaſſe quidem inuitos ait, qui diſcedere poterant & fugere: vltrò autem ad Medos inclinaſſe, quibus nullus aderat auxiliatius. Poſt hæc ſcribit, reliquis ad Colonum contendentibus Thebanos ab iis ſe auelliſſe, manuſque intendiſſe ad barbaros, ac clamaſſe accedentes voce veriſſima, ſe Medorum rebus ſtuduiſſe, regique aquam & terram præbuiſſe, nunc neceſſitate adactos ad Thermopylas veniſſe, & extra culpam eſſe de vulnere regi inflicto. Hæc eos fatos ſalutem impetraſſe, cùm Theſſali etiam teſtimonium ipſis perhiberent. [XXIX.] En tibi tot verbis inter barbaricas conclamationes, omnigenos tumultus, fugas, inſecutiones exauditam cauſæ dictionem, & teſtium examen. & Theſſalos inter cædes & conculcationes in tantis anguſtiis Thebanis patrocinantes.. nimirum quod hos Græcia vſque ad Theſpias potitos Thebani nuper pugna ſuperatos eiecerunt, occiſo eorum duce Lattamya. ita enim tum inter Theſſalos & Thebanos res erat, amicitia nulla aut beneuolentia. Sed tamen Theſſalis teſtimonio iuuantibus quomodo Thebani euaſerunt? Alij eorum, inquit, accedentes à barbaris ſunt obtruncati: plures etiam mandato Xerxis notis regiis compuncti ſunt, initio facto à duce eorum Leontiada. Atqui non fuit Leontiades dux Thebanorum in Thermopylis, ſed Anaxander: vt Ariſtophanes è magiſtratuum commentariis docuit, & Nicander Colophonius. Neque agnoſcit quiſquam hominum ante Herodotum compunctos à Xerxe Thebanos. Alioqui maxima hæc aduerſus calumniam erat futura defenſio, debebantque gloriari ob iſtas notas Thebæ, quod Xerxes ſtatuiſſet ipſos eodem modo tractare, quo inuiſiſſimum ſibi Leonidam. ſiquidem huius

Theſſali.

huius mortui corpus Xerxes contumelioſè habuit, illos viuos compunxit. Sed enim qui è crudelitate in Leonidam demonſtrat maximè omnium hominum Leonidæ viuenti iratum fuiſſe Xerxem: Thebanos aũt Medorum reb. ſtudentes & apud Thermopylas fuiſſe notis compunctos, & tamen poſtea apud Platæas Medis alacriter fauiſſe, videtur mihi in morem Hippoclidis iſtius pedibus in menſa geſticulantis veritate ob ineptam ſaltationem amiſſa dicturus, Non curat hoc Hippoclides. [XXX.] Libro octauo ait Græcos metu captos fugam ab Artemiſio in Græciam meditatos, Euboenſium orantium vt exiguum temporis ſpacium manerent, dum familiam exponerent, nullam habuiſſe rationem: donec Themiſtocles accepta ab Euboenſibus pecunia Eurybiadem & Adimanthum Corinthorum ducem impertiit. hac ratione factum vt manerent, & cum barbaris nauali pugna decertarent. Pindarus quidem, non ſociæ vrbis, ſed Medis fauere ſuſpectę ciuis, tamen Artemiſii facta mentione exclamat: *Themiſto-clis factū.*

Vbi filij Athenienſium
Splendidum iecere libertatis fundamentum.

Herodotus autem, à quo nonnulli exornatam volunt Græciam, victoriam illam captorum munerum & furti opus facit, deceptos à ducibus argento corruptis Græcos contra animi ſententiam pugnaſſe dicens. [XXXI.] Neque heic malignitati finem ſtatuit. Fatentur omnes homines ferè, Græcos etſi naualibus pręliis victoriam obtinerent, tamen Artemiſio barbaris ceſſiſſe audita clade ad Thermopylas accepta. neque enim expediebat ibi morari & mare cuſtodiri, cùm hoſtis iam intra Pylas perueniſſet, & Xerxe aditus tenente. Herodotus tamen Gręcos facit nondum audita Leonidæ morte fugam molientes, his adeò verbis: Male autem accepti, & haud minimè Athenienſes, quorum nauium dimidium erat confractum, fugam in Græciam meditabantur. Liceat ſanè ei diſceſſionem ante conflictum ſic appellare aut potius hoc probro adficere. ita quidem odioſè huic vocabulo inhæret, vt & ante, & nunc, & mox rurſum fugam nominet. Ad barbaros, inquit, ſtatim ſecundum hæc naui venit vir Heſtiæenſis fugam Græcorum ab Artemiſio factam nuncians. Illi, quod incredibilis res videbatur, nuncio in cuſtodiam dato, naues celeres ſpeculatum miſerunt. Quid ais tandem? Fugere tanquam victos dicis, quos pugnam hoſtis non credit fugere, ſciens ſuperiores multò fuiſſe? Iam par eſt homini huic credi de viro aliquo aut vrbe ſcribenti, qui vno verbo victoriam Gręcis adimit, tropæumque deiicit, & inſcriptiones quas illi poſuerunt apud Mineruam Orientalem, faſtum pronunciat eſſe inanemque iactantiam. Epigrammatis hæc eſt ſententia:

Cecropia

cis, Multos verò, inquit, vtpote morituros. Vxori interroganti proficiſcentem ecquid mandaret, conuerſus, Bonis, inquit, nubere, & bonos liberos parere te iubeo. In Thermopylis iam cinctus ab hoſte, cupiens duos genere ſibi iunctos ſeruare, alteri epiſtolam dedit & emiſit, alterum amandauit magiſtratibus Spartæ aliquid nunciaturum. ſed & ille literas reiiciens cum ſtomacho, Pugnator, aiebat, veni non tabellarius: & hic apparitoris id munus eſſe fatus, ſcuto ſumpto in acie adſtitit. [XXVIII.] Hæc ſi quis alius omiſiſſet, fortaſſe reprehenſione poſſet carere. Atqui Amaſidis crepitum, aduentum aſinorum furis, vtrium incrementum, multaque talia conduxiſſet & commemoraſſet: certè videri poteſt illa non incuria aut contemptu præteriuiſſe pulchrè facta atque dicta: ſed quod quibuſdam male vellet, eſſetque in eos iniurius. Thebanos autem ait primum cum Græcis coniunctos neceſſitate compulſos pugnauiſſe: credo, quia * non Xerxes modò, ſed etiam Leonidas haberet flagelliferos in ſuo comitatu, à quibus Thebani contra animi ſententiam cogebantur pugnare. ac pugnaſſe quidem inuitos ait, qui diſcedere poterant & fugere: vltrò autem ad Medos inclinaſſe, quibus nullus aderat auxiliarius. Poſt hæc ſcribit, reliquis ad Colonum contendentibus Thebanos ab iis ſe auelliſſe, manuſque intendiſſe ad barbaros, ac clamaſſe accedentes voce veriſſima, ſe Medorum rebus ſtuduiſſe, regique aquam & terram præbuiſſe, nunc neceſſitate adactos ad Thermopylas veniſſe, & extra culpam eſſe de vulnere regi inflicto. Hæc eos fatos ſalutem impetraſſe, cùm Theſſali etiam teſtimonium ipſis perhiberent. [XXIX.] En tibi tot verbis inter barbaricas conclamationes, omnigenos tumultus, fugas, inſecutiones exauditam cauſæ dictionem, & teſtium examen. & Theſſalos inter cædes & conculcationes in tantis anguſtiis Thebanis patrocinantes. nimirum quod hos Græcia vſque ad Theſpias potitos Thebani nuper pugna ſuperatos eiecerunt, occiſo eorum duce Lattamya. ita enim tum inter Theſſalos & Thebanos res erat, amicitia nulla aut beneuolentia. Sed tamen Theſſalis teſtimonio iuuantibus quomodo Thebani euaſerunt? Alij eorum, inquit, accedentes à barbaris ſunt obtruncati: plures etiam mandato Xerxis notis regiis compuncti ſunt, initio facto à duce eorum Leontiada. Atqui non fuit Leontiades dux Thebanorum in Thermopylis, ſed Anaxander: vt Ariſtophanes è magiſtratuum commentariis docuit, & Nicander Colophonius. Neque agnoſcit quiſquam hominum ante Herodotum compunctos à Xerxe Thebanos. Alioqui maxima hæc aduerſus calumniam erat futura defenſio, debebantque gloriari ob iſtas notas Thebæ, quod Xerxes ſtatuiſſet ipſos eodem modo tractare, quo inuiſiſſimum ſibi Leonidam. ſiquidem huius

Theſſali.

huius mortui corpus Xerxes contumelioſè habuit, illos viuos compunxit. Sed enim qui è crudelitate in Leonidam demonſtrat maximè omnium hominum Leonidæ viuenti iratum fuiſſe Xerxem: Thebanos aũt Medorum reb. ſtudentes & apud Thermopylas fuiſſe notis compunctos, & tamen poſtea apud Platæas Medis alacriter fauiſſe, videtur mihi in morem Hippoclidis iſtius pedibus in menſa geſticulantis veritate ob ineptam ſaltationem amiſſa dicturus, Non curat hoc Hippoclides. [XXX.] Libro octauo ait Græcos metu captos fugam ab Artemiſio in Græciam meditatos, Euboenſium orantium vt exiguum temporis ſpacium manerent, dum familiam exponerent, nullam habuiſſe rationem: donec Themiſtocles accepta ab Euboenſibus pecunia Eurybiadem & Adimanthum Corinthorum ducem impertiit. *Themiſtoclis factū.* hac ratione factum vt manerent, & cum barbaris nauali pugna decertarent. Pindarus quidem, non ſociæ vrbis, ſed Medis fauere ſuſpectę ciuis, tamen Artemiſii facta mentione exclamat:

Vbi filij Athenienſium
Splendidum iecere libertatis fundamentum.

Herodotus autem, à quo nonnulli exornatam volunt Græciam, victoriam illam captorum munerum & furti opus facit, deceptos à ducibus argento corruptis Græcos contra animi ſententiam pugnaſſe dicens. [XXXI.] Neque heic malignitati finem ſtatuit. Fatentur omnes homines ferè, Græcos etſi naualibus prębliis victoriam obtinerent, tamen Artemiſio barbaris ceſſiſſe audita clade ad Thermopylas accepta. neque enim expediebat ibi morari & mare cuſtodiri, cùm hoſtis iam intra Pylas perueniſſet, & Xerxe aditus tenente. Herodotus tamen Gręcos facit nondum audita Leonidæ morte fugam molientes, his adeò verbis: Male autem accepti, & haud minimè Athenienſes, quorum nauium dimidium erat confractum, fugam in Græciam meditabantur. Liceat ſanè ei diſceſſionem ante conflictum ſic appellare aut potius hoc probro adficere. ita quidem odioſè huic vocabulo inhæret, vt & ante, & nunc, & mox rurſum fugam nominet. Ad barbaros, inquit, ſtatim ſecundum hæc naui venit vir Heſtiæenſis fugam Græcorum ab Artemiſio factam nuncians. Illi, quod incredibilis res videbatur, nuncio in cuſtodiam dato, naues celeres ſpeculatum miſerunt. Quid ais tandem? Fugere tanquam victos dicis, quos pugnam hoſtis non credit fugere, ſciens ſuperiores multò fuiſſe? Iam par eſt homini huic credi de viro aliquo aut vrbe ſcribenti, qui vno verbo victoriam Gręcis adimit, tropæumque deiicit, & inſcriptiones quas illi poſuerunt apud Mineruam Orientalem, faſtum pronunciat eſſe inanemque iactantiam. Epigrammatis hæc eſt ſententia:

Cecropia

Cecropia hoc quondam in pelago cum claſſe iuuentus
Deuicit populos omnigenos Aſia,
Medorum perijtq; exercitus: iſta tro, hæc
Protinus erexit virgo Diana tibi.

[XXXII.]Porro in prœliis non indicans ordinem Græcorum, & quem quæque ciuitas in pugna nauali tenuiſſet locum: in diſceſſu (quem ipſe fugam appellat) primos ait nauigaſſe Corinthios, vltimos Athenienſes. Oportebat profectò nõ nimis inſultare Græcis Medorum partes amplexis hominem qui ab aliis Thurius habitus ipſe ſe inter Halicarnaſſenſes refert, qui cùm eſſent Dorienſes, vnà cùm gynæceo in bellum contra Græcos ſunt profecti. * Ille verò tantum abeſt vt neceſſitates prius recenſeat eorum qui ad Græcos defecerunt: vt de Theſſalis quoque narrans, miſiſſe eos ad Phocenſes, quibus cum illis inimicitiæ & bella intercedebant; pollicitoſque regionem ipſorum ab omni damno immunem præſtituros, mercede L. talentorum accepta, hæc de Phocenſibus ſcripſerit: Soli enim Phocenſes iſtis in locis non inclinabant ad Medos: nulla alia de cauſa (quantum ipſe coniectura aſſequor) quàm quia oderant Theſſalos: qui ſi Græcorum rebus ſtuduiſſent, arbitror Phocenſes Medis ſe adiuncturos fuiſſe. Atqui paulò poſt ipſe dicit, XIII. Phocicas vrbes a barbaro fuiſſe combuſtas, euaſtatum agrum, incenſum quod Abis erat templum, viros & mulieres interfectos, niſi qui fuga in Parnaſſum euaſiſſent. Et tamen eos qui ſuſtinuerunt extrema, ne proderent honeſtatem, eodem ponit loco cum iis, qui promptiſſimè Medum ſecuti ſunt. Ac cùm Phocenſium facta non poſſet culpare, cauſas malas & ſuſpiciones ſtylo fingens aduerſus illos ſedit, premenſque non iis quæ egerunt: ſi non viſum fuit iudicium de animo eorum Theſſalis permittendum, qui inhabitabant eorum ditioni, ab aliis omnibus proditionis inſontes iudicatos. [XXXIII.] * Iam ſi quis Theſſalorum ad Medos defectionem aggreſſus excuſare, diceret non ſua voluntate eos ita egiſſe: ſed odio Phocenſium, quos viderent Græcis ſe adiungere, ipſos præter animi ſententiam Medi partes fuiſſe ſecutos; nonne turpiſſimè is adulari videretur, & in aliorum gratiam malis factis bonas cauſas affingendo veritatem peruertere? equidem puto. Qui ergo non apertè calumniari putetur, qui non ob virtutem Phocenſes optima delegiſſe ait, ſed quia contrarium ſentire Theſſalos viderent? neque enim ad alios hoc commentum, vt aliâs ſolet, authores refert, ſed ipſum ſe hoc ait coniiciendo inueniſſe. Oportebat ergo certa argumenta proferre, quibus ei perſuaſum fuiſſet eos qui ſimilia optimorum factis edunt, eadem cum peſſimis ſequi conſilia. Nam quod de inimicitiis adfert, ridiculum eſt.

De Phocenſibus & Theſſalis.

Neque enim Æginetas cum Athenienſibus, neque Chalcidenſes cum Eretrienſibus, neque Corinthios cum Megarenſibus diſcordia à ſocietate Græcorum abſtinuit. neque, rurſum Theſſalos punientes infeſtiſſimi Macedones ab amicitia cum barbaro euerterunt. nam priuatas inimicitias commune obtuebat periculum, vt reliquis animi affectionibus excuſſis aut honeſtati virtutis ſtudio, aut vtili neceſſitatis impulſu quiſque animum adiungeret. [XXXIV.] Enimuerò poſt neceſſitatem illam, quæ ipſos coegerat Medis parere, rurſum ad Græcos ſe contulere Phocenſes. Idque de iis Laocrates Spartanus palam teſtatus eſt: atque ipſe Herodotus veluti vi adactus in Plataica re fatetur Phocenſes etiam Græcis adfuiſſe. Neque mirum videri debet, eum acerbè inſectari eos qui aduerſam pertulerunt fortunam: quando etiam hos qui interfuerunt rei gerendæ, vnaque cum Græcis ſalutem ſuam periclitati ſunt, inter hoſtes & proditores numerat. Naxios ait tres naues barbaris auxilio miſiſſe, vnum autem de triremum præfectis Democritum perſuaſiſſe ciuibus, vt reliqui Græcorum cauſam amplecterentur. Adeò laudare ſine vituperio non poteſt Herodotus, vt ſi vnum hominem laudet, male audire totam ciuitatem aut populum oporteat. Teſtimonium contra eum dicunt de vetuſtioribus Hellanicus, de recentioribus Ephorus, alter ſex, alter quinque nauibus ipſos Naxios auxilio veniſſe Græcis ſcribentes. Et ipſe Herodotus planiſſimè arguit hæc à ſe fingi. Nam Naxiorum annalium ſcriptores aiunt ante quoque Megabatem fuiſſe ab iis repulſum, cùm ad inſulam eum C C. nauibus accederet: & Datin poſt ducem profligatum ab iis, cùm incendio ipſis malefeciſſet. Quod ſi, vt alibi Herodotus dixit, vrbem ipſorum barbari combuſſerunt, hominibus fuga in montes ſalutem conſecutis: nimirum iuſtam cauſam habuerunt Naxii auxilium mittendi iis qui patriam ipſorum perdidiſſent: non potius adiuuandi eos qui publicam libertatem protegebant. [XXXV.] Non laudandi autem Democriti, ſed Naxiis infamiam parandi cauſa hoc mendacium eum compoſuiſſe inde apparet, quod Democriti præclarum facinus remque pulcherrimè geſtam ita præteriit, vt ne verbo quidem vno attingeret. quam Simonides hoc epigrammate illuſtrauit:

Naxij. Lib. V.

Tempore quo Graiûm robur Salamina ſub amplam,
Cum Medis pugnam ſubſtitit in pelage:
Tertius ante alios ductor Democritus iuit,
Barbaricas victor quinque rateſque tulit.
Ceperat & ſextam: ſed barbarus impetu grandi
Victoris trepidam de manibus rapuit:

ſed

ſed quis pro Naxiis indignetur? [XXXVI.] Equidem ſi ſunt, quod nonnulli aiunt, antipodes inferiorem terræ partem verſis aduerſus noſtra veſtigiis incolentes, ne illis quidem puto inauditum eſſe Themiſtoclem, & conſilium Themiſtoclis, quod cùm Græcis perſuaſiſſet vti ante Salaminam nauali prœlio decernerent, victo barbaro in Melita templum conſulentis Dianæ dedicauit. Hoc Themiſtocli ſcitus iſte ſcriptor quantum in ipſo fuit adimens, gloriamque in alium transferens, in hæc verba ſcribit: Heic Themiſtoclem cùm in nauim veniſſet, interrogauit Mneſiphilus vir Athenienſis, quidnam conſtituiſſent. Cumque audiret decretum eſſe vt naues ad iſthmum reducerentur: ac nauale prœlium ante Peloponenſum committeretur: dixit, Non ergo tu, Themiſtocles, ſi illi naues à Salamina abducent, vnquam pro patria propugnabis, quiuis enim ſuam vrbem petent. Et paulò poſt: Sed ſi quid reſtat conſilii, ito, & quæ decreta ſunt confundere conare: ſi qua ratione Eurybiadi poſſis perſuadere vt maneat mutato inſtituto. Deinde ſubiiciens, Themiſtocli perplacuiſſe hanc admonitionem, nulloque eum dato reſponſo, ad Eurybiadem illicò abiuiſſe, his ipſis verbis ſic loquitur: Proinde adſidens ei Themiſtocles exponit quæ è Mneſiphilo audiuerat, ſua eſſe fingens, & alia addens. Vides vt Themiſtoclem improbitatis notet, ſibi eum arrogare dicens quod eſſet Mneſiphili. [XXXVII.] Amplius etiam deridens Græcos, Themiſtoclem ait non potuiſſe perſpicere quid in rem eſſet, ſed in eo cæcutiiſſe. cùm quidem ob prudentiam ei nomen Vlyſſis factum fuerit, Artemiſiam autem, Herodoti ciuem, nemine docente ipſam ſua ſponte re excogitata ſic Xerxem monuiſſe: Non diu poterunt tibi Græci reſiſtere, ſed diſſipabis eos, diffugientque per oppida. neque veriſimile eſt, eos te terreſtres copias in Peloponenſum adducente quieturos, aut in earum curam incubituros, vt pro Athenienſibus nauale prœlium obeant. ſi verò confeſtim properes nauale prœlium committere, metuo ne claſſiarii tui detrimentum paſſi, etiam terreſtribus grauiter incommodent. Nihil præter verſuum menſuram defuit Herodoto, quin ex Artemiſia Sibyllam faceret, ita exactè vaticinantem futura. Itaque Xerxes etiam liberos ſuos ei Epheſum deducendos tradidit: oblitus, quantum apparet, Suſis mulieres ſecum abducere, ſiquidem muliebri comitatu ii indigebant. Verùm de Herodoti mendaciis non eſt nobis rationes ineundi propoſitum. in ea duntaxat inquirimus, quæ mētitus eo eſt, vt alienæ gloriæ detraheret. [XXXVIII.] Ab Athenienſib. ait narrari, Adeimantũ Corinthior. ducem iam cum hoſte manus conſerturum tanto fuiſſe metu perculſum, vt non puppi obuerſa antrorſum, aut paulatim per pugnantes ſe ſubducens, ſed

Themiſtocles.

Artemiſia.

Adimantus & Corinthij.

aperte

apertè ſublatis velis profugerit, auerſis ſecum omnibus ſuis nauibus. huic iam ſub finem oræ Salaminiæ occurriſſe nauim v-niremem, & quendam ex ea ſic locutum fuiſſe: Tu quidem, Adimante, fugis proditis Græcis: illi tamen vincunt, & ex voto hoſtibus ſunt ſuperiores. Haud dubiè nauicula illa de cœlo fuit delata. quid enim impediebat quin tragicam machinam attolleret, qui omnibus alijs in rebus tragicos ſua iactantia ſuperaret? Ergo fidem habens Adimantus, ad claſſem redijt, cùm iam res confecta eſſet. Hic, inquit, rumor ab Athenienſibus eſt diditus. Corinthij negant, ſeque in nauali pugna inter primos ponunt teſtimonio illos iuuante reliqua Græcia. Talis eſt multis etiam alijs in rebus Herodotus, diuerſa de diuerſis crimina ſpargens, vt ne quem planè videretur damnaſſe. Ita heic quidem id ſibi re eruauit, vt calumnia credita Corinthij, repudiata Athenienſes male audirent: cùm interim de vtriſque mentiatur. [XXXIX.] Certè Thucydides Spartæ faciens Athenienſem legatum Corinthio reſpondentem, & multa de Medico bello ſplendidè iactantem ac Salaminio nauali prœlio, nullum proditionis aut deſerti ordinis crimen Corinthijs refert. Neque enim probabile erat hæc Athenas Corintho obiicere flagitia, cùm ſecum eam & cum Sparta tertio loco viderent inſculptam donariis quæ erant de barbaris dedicata: & in Salamina conceſſiſſent Athenienſes, vt Corinthii prope vrbem ſuorum cadauera humarent, tanquam hominum qui ſe præclarè geſſiſſent: inſcriptione etiam hac poſita:

Hoſpes, aquoſa olim nobis eſt culta Corinthus,
Inſula nunc condit pauper aqua Salamin.
Hic Pœnûm naues, Perſas Medoſq; prementes
Tutati bene te, Græcia diua, ſumus.

Et honorarium in iſthmo ſepulcrum ſic eſt inſcriptum:

Nos ſitam in extremo diſcriminis Hellada cunctam
Tutati noſtris condimur heic animis.

quin & Diodori Corinthiorum de trierarchis vnius in fano Latonæ repoſitis donarijs hoc eſt inſcriptum:

Arma hæc Latonæ, pugnæ monumenta marinæ
Dedicat, à Medis hæc Diodorus habet.

Ipſe quidem Adimantus, quem Herodotus crebrò inſectatur, ſolumque omnium imperatorum ait fugiendi cauſa ab Artemiſio auectum, neque hoſtes ſubſiſtere toleraſſe, vide in quanta ſit gloria,

Cuius ſeſe opera redimiuit Græcia ſerto
Libero, Adimantus conditur hoc tumulo.

Nam neque mortuo probabile eſt homini timido & proditori tantum honoris habiturum quemquam fuiſſe: neque filiabus

Digitized by Google

ſuis auſus fuiſſet nomina ponere Nauſinicam, Acrotinium, Alexibiam: filio Ariſteam: niſi quid ipſe in ea pugna illuſtre & memorabile egiſſet. [XL] Iam ſolas Corinthiorum mulieres præclarum illud & diuinum feciſſe votum Veneri, quo petierunt vt dea maritis ipſorum amorem pugnæ aduerſus barbaros immitteret: non tantum non eſt probabile Herodoti ætate fuiſſe ignotum, ſed ne poſtremis quidem temporibus obſcurum fuit. Peruulgata enim res manſit. & Simonides inſcriptionem fecit, æneis imaginibus poſitis in fano Veneris, quod Medea condidiſſe perhibetur: ab aliis, petens vt mariti amore Iaſonis ipſam Venus ſolueret ab aliis, vt is amore Thetidis deæ liberaretur. Inſcriptio hæc eſt:

Has Veneri matres ſtatuas poſuere Ephyreæ
Pro Græcis, fortiq́ue ſuo populo.
Nam non arciferis Medis Venus Hellados arcem
Prodere, ſic votu ritè vocata, volet.

Hæc potius ſcribere oportebat & commemorare, quàm Aminoclis cædem proli ſuæ illatam inculcare. [XLI.] Poſtquam abundè criminibus Themiſtocli intentatis ſatiatus vtcunque fuit, dum illum clam aliis ducibus ait nullum feciſſe furandi & compilandi inſulas finem: tandem coronam victoriæ ipſis palam abſtrahens Athenienſibus, Æginetis imponit, ita ſcribens. Græci cùm, ad Delphos mitterent manubiarum primitias, communiter è deo quæſiuerunt, an eas plenas & placentes accepiſſent. ille reſpondit, ſe habere à reliquis Græcis, ſed non item ab Æginetis. ab ijs enim ſe donarium exſpectare, vt qui rem Salaminio prœlio omnium geſſiſſent optimè. Ecce aũt, non iam Scythis, aut Perſis aut Ægyptijs ſua figmenta inſcribit ſicut Æſopus ſolet coruis & ſimijs: ſed laruam Apollinis Pythij induens, Athenas à præcipua rei ad Salaminam geſtæ laude detrudit. Idem cum Themiſtocli ſecũdus inter optimè re geſta laudandos deferretur ab omnibus alijs ducibus locus, quod horũ quiuis ſibi primas, Themiſtocli ſecundas adſignaret partes, & iudicium abſolui non poſſet: cùm deberet ambitionnem imperatorum reprehendere: omnes ait Græcos inde ſolniſſe, quod ob inuidiam nollent Themiſtocli primas deferre. [XLII.] Reſtat nonus, iſque vltimus liber, in quo omne ſuum reliquum virus in Lacedæmonios & nobiliſſimam illam ad Platæas pugna partam gloriam effudit. Scribit enim, initiò Spartanos meruiſſe, ne Mardonium ſibi hoc ſinerent perſuadere Athenienſes, vt ipſos deſererent. Iſthmo autem munito, eos iam omnia Peloponneſi in tuto eſſe ratos, reliquos etiam facilè contempſiſſe, domique dies agitaſſe feſtos, & Athenienſium legatis illuſiſſe, ac per iocum

De Æginetis.

De Plataica pugna.

deri-

detinuiſſe. Quomodo ergo factum eſt, vt Sparta ad Platæas proficiſcerentur viri 100. quorum quiſque ſecum heilotas ſeptem duceret? aut quomodo tam grandi periculo ſe objicientes vicerunt, deieceruntque tot hominum millia? Audi verò cauſas probabiles. Forte, inquit, Spartæ peregrinabatur Tegeates quidam, nomine Chileus, cui amicitia & ius hoſpitij cum Ephoris quibuſdam intercedebat. is ergo Spartanis perſuaſit, vt exercitum emitterent. monens iſtam iſthmi munitionem qua Peloponneſum intercepiſſent, nullius fore momenti, ſi Mardonio ſe Athenienſes adiunxiſſent. Hoc ergo conſilium Pauſaniam cum exercitu ad Platæas eduxit. Quod ſi Chileum iſtum Tegeæ aliquod priuatum negocium occupaſſet: actum ſcilicet erat de Græcia. [XLIII.] Rurſus quia neſciebat quomodo ageret cum Athenienſibus: ſurſum deorſumque eam iactat ciuitatem, *Athenienſes.* Ait eos de ſecundo loco cum Tegeatis in contentionem ingreſſos, mentionem Heraclidarum feciſſe, & acta aduerſus Amazones protuliſſe, vtque ſepeliuerint Peloponneſios qui ſub Cadmia occubuiſſent: denique etiam ad Marathonem vſque ſermone deſcendiſſe: cùm ambitioſè iſta proferentes, tamen contentos ſe fore oſtenderent ſiniſtri cornus præfectura. paulò poſt ait Pauſaniam ijs & Spartanos de principatu conceſſiſſe, hortatuſque fuiſſe, vt in dextro cornu contra Perſas pugnarent, ſiniſtrumque ipſis darent, qui ſe imperitos pugnæ aduerſus barbaros excuſarent. Eſt verò ridiculum non velle pugnare in hoſtem, niſi cùm eo pugnare conſueueris. Cæterum reliquos Græcos in alia à ducibus tranſlatos caſtra, cùm eſſent victi: equitatum ait non ſine lætitia fugiſſe ad Platæenſium vrbem, itaque ad Heræum perueniſſe. Quo quidem loco & contumaciam, & ordinum deſertionem, & proditionem vniuerſis ferè objicit. Ad extremum inquit ſolos Lacedæmonios & Tegeatas cum barbaris, Athenienſes cum Thebanis congreſſos depugnaſſe: reliquas ciuitates ex æquo omnes laude victoriæ defraudans, dum pronunciat neminem certamini ſocium ſe adhibuiſſe, ſed armatas deſediſſe omnes, proditis & deſertis qui pro ipſis depugnabant. Serò quidē Phliaſios & Megarenſes audito Pauſaniā vincere, accurriſſe, cumq; in equitatū incidiſſent Thebanum, temerè perijſſe. Corinthios pugnæ non interfuiſſe. parta victoria dum per colles properant, euitaſſe Thebanorum equites. Nam Thebani fuſis barbaris equitatu ſuo præcedentes, promptè fugientibus opem ferebant. nimirum vt pro impreſſis apud Thermopylas notis gratiam ijs referrent. [XLIV.] Cæterum Corinthij in Plataica aduerſus barbaros pugna, quales, quo loco fuerint, quem finem conſecuti, audire licet Simonidem ſic canentem:

tur. Cùm autem id Græci non ferrent, ſed vitio verterent Spartanis: hi Delphos miſerunt, qui exſcinderent illud epigramma, & vrbium nomina, vti iuſtum erat, inſculpſerunt. At enim quomodo probabile eſt, aut Græcos indignè tuliſſe in inſcriptione ſui non fieri mentionem, ſiquidem ſibi conſcii erant deſertionis? aut Lacedæmonios ducis ſui nomine eraſo deſertores inſcripſiſſe, & eos qui ſe periculo communi ſubduxiſſent? [XLV.] Enimuerò indigniſſimum fuerit, Socharem, Deipniſtum, & alios omnes, qui ſe eo in prœlio præclariſſimè geſſerunt, æquo animo ferre vt Cythnii et & Melii inſcriberentur tropæis: Herodotum tribus duntaxat vrbibus certamen illud adſcribentem, reliquas omnes è tropæis & ſacris donariis eradere. Quippe cùm quater ſit nunc aduerſus barbaros pugnatum; ab Artemiſio profugiſſe Græcos ait: ad Thermopylas Lacedæmonios rege ipſorum diſcrimen mortis adeunte, domi ſecuros deſediſſe, Olympia & Carneia celebrantes. rem verò ad Salaminem geſtam narrans, plura de Artemiſia verba fecit, quàm de toto prælio. Denique apud Platæas Græcos deſediſſe ocioſos, & ad finem vſque ignoraſſe pugnam, veluti ranarum quodam & murium duello facto: vt Pigres Artemiſiæ frater in ſuo carmine iocans & nugans ait, Spartanos de compoſito tacitè pugnaſſe, ne alij exaudirent. Ipſos autem Lacedæmonios fortitudine nihil præſtitiſſe barbaris, ſed viciſſe, quia in nudos & inermes pugnarent. Nimirum Xerxe ipſo præſente ægrè à tergo flagellis impulſi cùm Græcis congreſſi ſunt barbari: ad Platæas alijs animis ſumptis, audacia quidem (inquit Herodotus) & robore inferiores non erant: ſed veſtis armorum expers ipſis nocuit, cùm nudi aduerſus grauis armaturæ hoſtem pugnarent. Quid ergo relinquitur magnum aut memorabile Græcis ex iſtis certaminibus: quando Lacedæmonij cum inermibus pugnauerunt, reliquos præſentes prœlium fefellit, inania polyandria vbique coluntur, mendacium inſcriptionum pleni tripodes, plenæ aræ ſtant coram diis: denique ſolus Herodotus veritatem habet cognitam: reliquos omnes homines, quicunque aliquam Græcorum rationem habent, decepit fama iſtorum facinorum, vt præclaras & admirandas res geſtas putarent. Quid ni? Homo eſt ſcribendi gnarus, oratio iucunda, venuſtate & vi quadā prædita, & narrationibus ineſt elegantia, ac

Sermonem, veluti cantor, ———

non quidem ſcitè, ſed tamen ſuauiter propoſuit. Verū ſicut in roſa cantharides, ita heic cauendæ ſunt calumniæ eius & inuidentia, ſub lænibus & teneris latentes figuris verborum: ne per imprudentiam abſurdas & falſas de præſtantiſſimis atque maximis Græciæ vrbibus & viris opiniones concipiamus.

TOMI III. ET VLTIMI FINIS.

Cap. 44. In ornatu.] περὶ κόσμον legi, non patrio caſu. Sed ὡ vitioſum eſt: ſenſus ἀλλὰ requirit. & περιττὸς, non περιττόν, ὅτι ἂν εἴπῃ λέγοντος. Si hæc rectè habent, ὅτι ἂν εἴπῃ λέγειν eſt inconſideratè loqui quidquid in buccam venerit, nulla repugnantia aut conſtantia habita ratione. Ego tamen loco verbi εἴπῃ puto ſcribi debuiſſe ἐπέλθῃ.

Cap. 48. Si ægrotaret.] καὶ τὸ νοσήσῃ. legebatur νοσῶν. Sed hoc voluit Chryſippus, virtute præditu magna mala iuxta minimis tolerari. Itaq; cùm amiſſioni totius rei perditionem drachmæ opponat, intelligere autem malum non ſit: ſerſi eum offenſioni leuicula morbum oppoſuiſſe.

Cap. 54. Cùm cauſam motus] Αἰδοῖοι. forte αἴτιον. & τρέφονται, non τρέφονται: item non πεπειρωμένοι, quæ vox Græca non eſt, ſed πεπηρωμένοι.

IN COMPARATIONEM TERREſtrium & aquatilium animalium.

Dialogus eſt, colloquuntur Autobulus & Soclarus. Perſonarum notas ego perſpicuitatis cauſa adieci.

Cap. 1. Ad demulcendos] Initio ſtatim. ψυχαγωγῆσαι. Tametſi ferri hæc poteſt lectio, mihi tamen magis probatur quod in Cleomene legitur Plutarchi noſtri hoc ipſum dictū referentis αἰκάλλειν, quæ vox eſt elegantior, & σαίνειν, θωπεύειν, κινεῖν, περιέπειν, id eſt (vt vno verbo dicam) blandiendo & demulcendo excitare ſignificat, vt Suidas & alij teſtantur. & ſic Ariſtophanes aliquoties in Equitibus vtitur, vt cùm furtor ille ſe oraculo demulceri & ad remp. capeſſendum dicit excitare: τοῖς μὲ λόγι αἰκάλλει με. θαυμάζω δὲ ὅπως τὸ δῆμον ἐπιτρέπειν ἐγώ. In Laconicis eſt κακαγεῖν. quod nihil, puto, ſignificat.

Ibid. Et ſub cœlo volit.] ἰαυάπι. Vox mihi valde ſuſpecta, niſi ſi hic τροφερὸν ſignificat. Scriptus habet αὐάπι. & in margine, quantum ex reliquiis (erat enim marginis extremum, vnaq; cum eo littera abſciſſa) colligere potui, πραπίδων πόντε χθονίων τε δάμναται βελέμνοις. quod ſane eſt multo concinnius. hi verſus citantur etiam à noſtro περὶ τύχης.

Cap. 2. Dignus ſupplicio.] ἐπιτήδειος de hoc monui in annotatis ad orat. 2. de eſu carnium. ad δόρκις habet δορκάδες ſuperſcriptum ſcriptus.

Cap. 3. Cùm enim heri dixiſſemus.] λογίσμου παρέχειν inter hæc deeſt εἰρηκότες aut tale aliquid.

Cap 4. Cùm quoduis animal.] ἐπεὶ πᾶν γὰρ ſenſus requirebat inſeri, & legi per interrogationem hoc comma quaſi parenthesin.

Cap. 9. Quaſi parare.] μέλιτταν. καὶ ὥσπερεὶ θυμοῦσα. Inter μέλιτταν & καὶ ſcriptus habet optimè interſerta hæc (ſi pro καὶ legas ἀλλὰ.) ἀλλ' ὥσπερεὶ παρασκευάζεσθαι τὴν χελιδόνα. Mox μηδὲ ἵνα ἐμφύῃ] ἐμφαίνειν ſcriptus, μηδὲ ἵνα autem, non μηδὲν, ſtare poteſt. Et poſt τὸ λαμπρότητα

 χει.

Cap. 26. Synceris & meris] *ex ſcripto ἀπαραχύτοις reponendum, cùm ſit ἀπαραχύτοις, pro elegante voce abſurdum. Sunt & ſuſpecta multa, quæ muto.*

Cap 29. Curſus flexibus.] *ῥεύμασι, ſcriptus νεύμασι. quod quadrare opinor. Obiter pius lector notet Deucalionis columbam in Græcorum fabulis, de Noacchica hiſtoria traductam. Paulò poſt οὐδὲ τοῦ Ῥαμνίου.] niſi quid excidit, οὐ δὴ malim.*

Cap. 30. A quibus Heſiodus.] *vide pag. vlt. conuiuij ſeptem ſapientum.*

Cap. 32. Niſi fortè nihil iuris.] *legendum eſt εἰ μηδὲ Λυσιμάχῳ. Scribebatur trajectis particulis, & perperam diſtinctionibus poſitis θηριώδης. εἰ δὲ μή. Mox καὶ τὸν αὐτὸν ὁρῶσα ſcriptum erat. quod planè abſurdum producit ſenſum. Ego cùm ad αὐτὸν viderem in ſcripto infernè allitum à correctore ἀστόν: id pratuli, & canis proprium nomen exiſtimaui, quale & Capparus paulò ante occurrit. Paulò poſt ὅτι τῶν παραδειγμ. legendum ὅπερ vt conſtet ſententia.*

Cap. 36. Ceruæ.] *τῶν ἐλάφων. In ſcripto eſt τῷ ἐλέφαντι, planè ad aliud animal relata hac calliditate. Sed id librario puto deberi.*

Cap. 40. Valde ridiculi.] *ἢ καὶ πολύς, ἢ καὶ τοῖς πολλοῖς ſcriptus. Locus eſt obſcurus verſio mea docebit te quid ſentiam. Quod de luſcinia ex Ariſtotele dicitur, eſt lib. hiſt. animal. 4. 9.*

Cap. 43. Formicarum cauernam.] *μυρμηκιὰς & mox μυρμήκων ſcribo. Legebatur μαρυκιὰς, & οὖν μαρυκημάτων, quæ cùm nihil ſignificarent, hiſtoriam in emendando ſecutus ſum, quæ & infra in quæſt. naturali vigeſima ſexta traditur, & apud Ælianum de animal. hiſt. lib 6. c. 3. Paulò infr. in Orygis hiſtoria Ὤρυγας habet ſcriptus, ω magno, cùm Ὄρυξ apud Ariſtot & Ælianum legatur.*

Cap. 46. Extinguuntur.] *ἐγκατέσβεσται, ſic legendum ſenſus docet, non βεται. ſcriptus habet ἐγκαταοκδιάαοζ, prorſus vitio. Illud autem quod ſequitur οὐχ ὁρῶν ἀλλὰ χυμῶν non ſatis aſſequor, fortè οὐχ ὁρῶν.*

Cap. 51. Plumbi ſimilis.] *μολυβδαίνῃ non δίνῃ, quod tamen & in ſcripto eſt: ſed υ ſyllaba eſt breuis. Omnia quæ ego vidi Homeri exemplaria αι habent. Iliad ω. 80. Deinde verba hæc ἔπειτα πρὸς ἄλλο ἐοχμεδιεσθ. mendoſa ſunt: quibus tamen voluit declarare cornu ante hamum filo annecti, ne morſu filum piſcis abrumperet.*

Cap. 53. Veſicam enim.] *ſcilicet κύστιν Legebatur μύστιν, & in ſcripto μύστλω. quod quid ſit, non aſſequor. Sed nimirum affinitas litterarum κ & μ, errorem peperit.*

Cap. 54. Retrahi in ſe.] *legi καὶ πάλιν συντρέχειν. Legebatur mutilata voce πάν.*

Cap 56. Excepto ellope.] *ἔλλοπος. Hoc vocabuli poeta pro quouis piſce ſumunt, vnde piſcari eſt ἐλλοπιεύειν, Theocr. Idyll. 1. Vide Euſtathium in Odyſſ. μ 252. & Athenæum lib. 7. vbi docetur eſſe eum acipenſere eundem. quod idem eſt apud Plin. l. 9. c. 17. Etſi in fine l. 32. videatur*

Cap.8. Quo pacto id defendent] ψυχῆ* γὰρ ἐκ ὄντων. quo tandem modo tuebuntur. *Turnebus: ſiue meliorem lectionem, ſiue coniecturam ſecutus, quam vald probo, etſi quid legendum duxerit ſuſpicari eſt lubricum. Poſt verba Platonis ex ipſo autore corrige. ac noſtra verſione: & quidem non vno loco, ſed compluribus.*

Cap. 11. Ignorans Eudemus.] *Videndum an is Eudemus ſit, qui ſupra* Eudorus *legitur, vt & infra de medietatibus.*

Cap.15. Quam mundum] ὃν θεῖτε* ἢ σῶν τριῶν. *Quin magna hic de libro ſit facta iactura, ne obſcurum quidem eſt ego indicare id allitis aſteriſcu potui, nihil præterea. Numerus autem, qui à Pythagoreis γάμος ſeu* coniugium *vocatur, is eſt quinarius: vt cùm aliunde tum ex libro de Ei apud Delphos notum eſt. Vide etiam ſecundam quæſtionem in problematis Romanis. Nam alia ratione etiã ſenarium γάμον dici infra intelliges. Sed quæ aſteriſcum ſubſequuntur verba, planè ſunt mendoſa: quod vel ex eo perſpicuum fit, quia negatur quadratum numerum, ternario ad vnitatem adiecto, effici, quo falſius dici poteſt nihil. Dicã quod coniicio. Num.36. vt eſt apud noſtrum in libro de Iſide & Oſiride, τετρακτὺς ſeu quaternio Pythagoreorum, ac ſanctiſſimum iuſiurandum habebatur. Cuius cùm hic fiat mentio, non dubito quin de eius conſtitutione egerit Plutarchus, & ad ψυχογονίαν à Platonis Timæo diſcrepantem accommodârit. Is autem procreatur ex duabus primis quas vocant progreſſionibus, quatuor terminos comprehendentibus, minimos ſcilicet numeros, hæc impares, altera pares. nam & vnitas hic pro numero habetur.*

Imparium	1	3	5	7	Progreſ-
Parium	2	4	6	8	*ſio.*

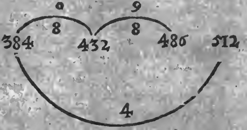
Voluit autem (vt coniicio) Plutarchus oſtendere quatuor ſyzygijs (quibus omnes numeri, vt expoſiti ſunt, in vnam contrahuntur ſummam) iſtam tetractyn colligi, quarum tres primæ neq; pro ſe ipſæ neq; inter ſe copulatæ quadratum gignant numerum. Nam 1. & 2. ſunt 3. 3. & 4 ſunt 7. 5. & 6. ſunt 11. atqui neq; 3. neq; 7. neq; 11, neq; rurſus 10 (vt 1. 2. 3. 4.) 14. (vt 1. 2. 5. 6.) 18. (vt 3. 4. 5. 6.) 21. (vt 1. 2. 3. 4 5. 6.) quadratum nullũ referunt numerum. at ſi quarta ſyzygia, quæ ex 7. & 8. colligitur, nimirum 15. tribus prioribus addatur, iam liquidò quadratus numerus 36. conſtituetur. Ex his facilè iudicabit lector, primæ ſyzygiæ mentionem excidiſſe, & ſecundæ nomen vbi pro μικτὸς ſit τετρὰδος legendum. & τετάρτη μὲν ἐστὶν ζ, καὶ ή, &c. Idem intelliges octo primis numeris ordine expoſitis, & binis coniunctis: ſic

1. 2. 3 4. 5. 6. 7. 8.
3 7 11 15.

Itaipſæ ſyzygiæ quoq;, primi quadrati numeri (qui eſt 4.) interuallo æqualiter ſe conſequuntur. Cætera ſtudioſus arithmeticus diſpiciat. mihi monuiſſe ſatis eſt hoc loco, non n. ſcribo commentariũ. Paulò poſt καὶ ὑπογεγραπται] puto legendum, ὡς ὑπογέγ ſicut & infra pag. 639 habetur. ſed librarius eam deſcriptionem omiſit: nos id gratiam lectoris id quoq; labori ſumpſimus. Sic ergo habet:

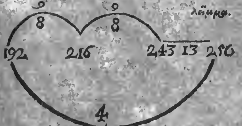
Platone & Procli in eius Timæum commentariis reſtitui.. ὄντα pro αὐτὰ ſcriptum fuiſſe ineptè patet.

Cap.25. Habet ſeſquioctauum.] *ἐπόγδοον ἔχων τὸν η. Dubio procul inſigni menda eſt fœdatus hic locus, & obſcura ſunt reliqua, neque adeo modum (ſi quid video) à Timæi Platonicis interpretibus horum ſententia vel intellecta vel expreſſa. Primũ hæc ſic lego, ἐπόγδοον ἔχων τὸν οϐ, καὶ ὄντα τὸν πα. Sunt enim continuè proportionales numeri ſeſquioctaua ratione 64.72.81. At volebat de Plutarchi quidem ſententia Plato inter extremos, quorum alter alterum eiusq; trientem contineret, hoc eſt, inter duos ſeſquitertios duos ſeſquioctauos continua proportione interijcere, quam ad rem ij erant futuri oppidò apti, ſi per ſenarium multiplicati eſſent, de cuius dignitate ſupra fuit dictum. Ita enim 64. erat in 384. euaſurus, itaq; omninò ea habitura, quam Plato requirebat, progreſſio.*

3

Λεῖμμα autem erat futurum 26. quantum ſcilicet 512. vltimus penultimum 486. excedit. at λεῖμμα 13. modò eſſe debuiſſe, ſupra eſt explicatum. Itaque, non 384. ſed 192. primum numerum ponit Plutarchus, ex 3. in 64. productum, cuius rei cauſam ipſe tradit. numerorum hæc eſt expoſitio.

Cap. 28. In numeris eſt inter 256. & 243.] *ἐν ἀριθμοῖς τῶν σνϛ. Hæc ὑπερέχουσι τῶν σμγ. aut aliquid tale excidit. Sed & mox ἐπόγδοα pro octaua parte à librario potius quàm autore poſitum puto pro ὄγδοα*

au

ἀξίαν non eſt obſcurum quin ab ἀταξίᾳ promanarit, & ἀπόφασιν pro ἀπόφασιν. Paulò poſt τὸ δὲ πᾶσι θεοῖς vitium eſt, ſuſpicor legendum τὸ δὲ πᾶσιν, οἷς ἐν, &c. & ἀναρσίως non dubito quin res poſcat, non ἀναρτέως, quod nihil eſt. Sũt autem & alia partim à nobis correcta (vt cùm τοῦ αὐτοῦ pro τούτου, pro θεωρούσης δὲ τὰ καθέκαστα, ſcripſi θεωρούσης, τὰ δὲ καθόλου καὶ τὰ καθ. item pro ἀπαρτησόμεθα παραιτησόμεθα) partim ob obſcuritatem, & ne nimis temerarij videremur, in medio relicta. Nam quæ ſubiungitur epitoma, epitoma non eſt, ſed decerpta quædam ex libro fragmenta.

IN AMATORIIS NARRATIONIBVS.

Cap.2. Phido.] *Φείδων legendum, vt & poſteà.*

Ibid. Vi rapere.] *ξυναρπάσαι legendum, non σαι. nondum enim rapuerat, ſed raptionem meditabatur. Poſt ἐπικώμασιν autem deeſt ἄν, aut tale aliquid.*

Cap.4. Gliſante.] *Γλείσαντος. Apud Stephanum & Strabonem lib. 9 [illegible] ſimplex legitur Γλίσας. ſub finem huius narrationis κλείσας mendosè quãquam id ſecutus ſit Politianus. infra παρὰ pro περὶ τῶν ἐλικ. repono & Θηβαιδῶσι pro Θηβαῖοι non tam Stephani autoritatem, quàm analogiam [illegible].*

IN QVÆSTIONIBVS naturalibus.

Titulo, Quæſtiones naturales.] *αἰτίαι. cauſæ enim redduntur eorum, de quibus eſt quæſtio. Sic ſua problemata Romanarum rerum αἴτια vocat autor in Romulo & Camillo.*

Cap.2. Vt Laito viſum.] *λαῖτος ſic aliquoties legitur. quis autem fuerit ſi nomen hoc eſt integrum, dicam vbi compertum habuero. Arati verſum ex Arato corriges 946. In quæſtione quarta vide an pro διαφορώτερα διαλλάττερα ſcribendum ſit, vt 4. Sympoſ. 2. ſed & illud eodem recepi.*

Cap.5. Euomit ore ſuo.] *Locum Homeri ex ipſo autore emendabis. Odyſ. ε 322 & γε pro τε ſenſu inducente ſubſtitues.*

Cap.7. Bis tantum appendat.] *ἱστάμενον* appenſum in trutina examinatum. *id enim eſt ἵστασθαι, quod monui, ne quis Græca cum Latinis comparans, de hoc loco in dubium veniat. Sic Plato Εὐθύφρ. ἐπὶ τὸ ἱστάναι ἐλθόντες, περὶ τοῦ βαρυτέρου καὶ κουφοτέρου διακριθεῖμεν ἄν. Illius ergo fontis aquæ hyeme bis tantum atque æſtate appendebat. Cæterùm conſidera, an non in fine huius problematis rectius μαλακία legeretur, quàm μαλακή. Sed in tam breui libello multa ſunt mendoſa, quæ lector facilè deprehendet.*

Cap.16. Triticum.] *σῖτον ἐν πηλῷ. Niſi fallor, hunc verſum octonarium iambicum alibi etiam legi.*

Cap.19. Aiunt adſiduo.] *ξυνοχῶς. Vide num legendum ſit ξυνοχῶς, ἃ τοῖς ἄλλοις οὐ περιελθεῖν πρὸς τὸ σῶμα. Ὀδ. ita enim vtcunque cohærent omnia.*

nondum ſolutus ſcelere, licet apud Athenæum legas lib. 10. *& Suid. in* χόες. *Sed apud Euripidem præſtat in Iphigenia Taurica legere, vbi ipſius narrans, hæc inter alia dicit:* Σιγῇ δ' ἐπεξέλωσαν ἀπόφθεγκτόν μ', ὅπως δαιτὸς γενοίμην, πώματός τ' αὐτοῖς δίχα. *Iunius hic neque mihi, neque (quantum video) ſibi ſatisfecit. Quis enim videat omnia? Apud Macrob.* 7. *Saturn.* 1 *ad Areopagiticum iudicium refertur, ineptius quidem, & conuiuio minus accommodatè. alias illud caput hinc magna ſui parte exſcriptum apparet. Denique Oreſtis conuiuium diſertè deſcribitur infra lib.* 2 συμποσ. *cap. vlt.* πότους *legendum, non* τόπους, *ſatis conſtat. Sed & pro* εὐτυχὲς *malim* ἀτυχὲς *legere, aut ſaltem* οὐκ *omittere. nam non male agitur cum indoctis, quoties iis licet ſilentio ſuam inſcitiam tegere: quam ſi loquendum eſſet, celare nullo modo daretur. Res eſt nota. Paulò poſt pro* Ἑρμογένης *quod erat monſtrum,* Ἑρμογένης *reſtituo, non enim ignobilis eſt apud Platonem Hermogenes. Poſt* τὸ ἐπὶ Πεισιστράτου *legendum nam ſic ſolent Græci non* τοῦ τὸ.

§. 4. Succis imbuta aqua.] ἀποσβέσματι *τ. Librarius per incuriam loco vitium non à quouis animaduertendum obtulerat. Vox eſt medicis non ignota* ἀπόσβεσμα. Ἀστερίων *quid herba ſit, neſcio: neq; ſtatim pro* verbena *accipio, quanquam eam magicis incantationibus & luſtrationibus adhibitam non nego. Ita quidem vt hic etiam apud Euſtath in fine fermè commentarij in Odyſſ.* χ. *legitur : & apud Varinum in Lexico, eius verba referentem.* οὐκ *quoque ante* ἀφελλῶν *non admodum probo.*

§. 6. In tabula.] κατακερατίζων. *Locus vitiatus. Sed fabula etiam pueris eſt nota. non multo poſt* τ̄ κυρίττοντα *omnino legendum, non* κυριόττοντα. *Fuit enim vt Vtis, Auxomenos, & alij, ita & Cornupeta ſeu cornutus Sophiſtica farina ſyllogiſmus, de quo aliàs.*

§ 7. Aſaron appellat.] *pro* ἄσαρον *lego* ἄσαρον. *qui mihi non dabit myrtum eſſe quæ vocetur* aſarum, *is oſtendat eſſe, cui* aſareo *ſit nomen, ab* ᾄδω, canam: *noſtrum non paulò commodius potuit deduci puto: quanquam etymon hoc ab autore ad rem notam accommodatum, non à re ipſa deductum videtur. Plinius:* aſaron inuenio vocitari, quoniam in coronis non addatur. 21. 6. *Iunius* ἀδάρεον *habet, quod vnde vel quale ſit, non ſatis video. pro* οἶδεν *legendum* ᾔδειν.

Cap. 2. Adbiberant.] *Hæc legendum* ὑποπεπωκότες. perculſi aliquantulum, *interpres. putauit enim rectè legi* ὑποπεπληγότες, *atqui talium non eſt ridere affatim, & ea agere, quæ hi agebant, & cur fuiſſent homines inepti ob ambitionem perculſi? Ego verbum huc quadrans ſubſtitui, quo eodem prorſus modo lib. de Repub. ſecundo vſus eſt* Plato, *vſi & alij, ut. Etenim, inquit, multi aliquantum ſubbiberant, vel adbiberant enim multi eorum ſic ſatis. Eſt enim* μετρίως ὑποπίνειν *citra ebrietatem vino indulgere. paulò infra* τοῦ δ' ἕκαστον *actio poſtulat, non* τὸ *&* μέλλειν *pro* μέλλειν *reddatur* curæ eſſe.

§. 1. Qui eo minor eſt.] *Quanquam plurimi, vt par eſt, à me ſit*

Adrianus Iunius literaturæ cultioris decus, & optimè de rep erudita meritus: tamen hoc quidem ei minimè aſſentior, quòd vocem δευτερεῖον quaſi ſubditittiam loco mouit, & διατρεῖον eius loco ſubſtituit, eumq; Latinè dixit, qui miſſus apparat. *neq; libet huius verſionis initium demonſtrare, cùm neq; neſciatur διατρεῖν eſſe diuidere, portiones diſtribuere, dictoſque διατρεῖς ἀπὸ τοῦ διαιρεῖν καὶ διανέμειν (vt ſub finem libri ſecundi huius operis Plutarchus etiam teſtatur) & nihil hîc loci ſit διατρεῖοις. Nam hoc voluit* Plutarchi *pater: ſi conuiuæ à præbitore collocentur: ea ratione & digniori honorem deferri, honeſtiore loco dum accumbere iubetur: neq; id eum, qui poſthabetur, & inferius collocatur, ægrè ferre, cùm hunc non præripuiſſe locum ſuperiorem, ſed iuſſu Sympoſiarchæ cepiſſe videat: itaque ipſum adſueſieri, ac diſcere vſu locum dare & cedere potiori, cùm hunc in conuiuiis honeſtu morem teneri animaduertat. Eſt enim δευτερεῖον* ſecundum locum obtinere, *δευτερεῖα φέρειν: ſicut πρωτεῖον* primas ferre. *& δευτερεῖα hoc ipſo capite commemorantur (ne quid aliunde afferam) itidem vt παρὰ τὸ πρωτεῖον τὰ πρωτεῖα. Hanc loci ſententiam cùm elegantem tum geminam eſſe, omnes mihi exiſtimo eruditos adſtipulatores fore: eamque indicare habui neceſſe, ne quem Iunij autoritas abduceret, & ad mutandum impelleret. Idem & Biantis factum, delatum ſibi arbitrium de amicorum lite recuſantis, male expreſſit, δεῖπνον* cœnam *vertendo. Sed perſequi iſta non eſt huius loci. Reſtitue etiam τὴν λεγομένην. Sic enim prouerbia ſolent citari, non ἀγομένην. Lacunas autem, quia nullus codex ſuppetias fert, ita vti inuenio relinquere coactus fui, ferent hanc mecum eruditi fortunam, dum aliquis aliunde impleat. Ipſum quoque Iunium video de multis ita deſperaſſe, vt tota omitteret problemata, nonnulla ſuo arbitratu continuaſſe. Sed Plutarchi verba reddere non poſſum: ſimque; id ſi coner, nimis temerarius*

§.2. Iam ſi quidem.] *Legi εἰ μὲν. Sic & Aldus, non μὴ, eſt enim dilemma.*

§.3. Ille Lyciorum rex] ὁ τῶν Ἑλλήνων βασιλεύς. *atqui verſus non eſt Græci, verùm Lyciorum regis, Iliad. μ. 311. vt ſit vel μνημονικὸν autoris, vel librarij incurium ἁμάρτημα. Laodamantem ex ipſo Homero repoſui Odyſſ. η. 170. Paulò poſt ἑνὶ ποιεῖν μᾶλλον locus decurtatus: ſententia eſt: Atqui fatetur Timon, aliis non eſſe adimendum, quod vni deinde eximium deferas. forte ſcriptum fuit τῶν ἄλλων τὸ κοινὸν, τῷ ἑνὶ ποιεῖν ἴδιον ſed hæc coniectura eſt. Nam illud quidem δρόμος huc non facit, & αὖ τι ἐντυχεῖν lego αὖ τις paulò poſt αὖ ᾖ* τοι]* ſi ſint, *inquit,* honoribus aliqui æquales, cæterùm moroſi. *apparet τοι eſſe caudam alicuius adiectiui.*

§.5 Alicui cognatorum,.] τῶν ὁμοφύλων. *lego,* tribulium. *quid enim δοῦλοι aut ὁμόδουλοι in tali conuiuio? tribulibus autem inter ſe coniunctionem peculiarem fuiſſe, non ignoratur. & παρὰ τοῦ δεχομένου haud dubiè ſcribendum eſt, non παραδέχ. Hoc vult etiam inter eos, qui digni-*

tate

rate ſunt æquales, tamen inuitatorem facilè ordinem inſtituturum, quatenus eorum aliquis genere, neceſſitate, aut etiam tribus coniunctione eſt reliquis ei propior. id Iunius non ſenſit.

§.6. Ob nobilitatem.] διὰ τὴν εὐγένειαν *lego ob ſenſum, & παραλαμβανομένων genitiuo plurali, quem exempla requirunt ſubſequentia. Et in ſecundo verſu Empedoclis in* λιθοῤῥίνων *literam ρ metri gratia geminato. ſignificat* cute ſeu tegumento ſaxeo munitorum buccinorum. *ſic* χελώνη *in oraculo Pythiæ apud Herodotum* κλειοῦ *eſt* κρατερίνῳ, validò tegmine, *quanquam mendoſè ibi* υ *proponitur in* κραταιρίνοιο. καὶ μὴν *pro* καὶ μὴν *lego. Sic enim legitur infra de facie Lunæ, commodius, niſi faller.*

§.8. Rixoſos.] τερχαλιῶντας. *forte* τεργγαλιῶντας, peruerſitatis ſtudioſos & rixarum. τεργγαλιαὶ *ſunt etiam notæ ex Pſalmo* ρκδ.. *vide Suidam. poſt* ὀξυθύμους *deeſt vox vna,* ἐπιεικῆ *puto,* ἤπιον *ἐνεκῆ aut aliqua talis.*

Cap.3. Secundum hæc.] *ſuſpicor legendum* οὐ δὲ τούτου.

Ibid. Nox incutit.] *Locus eſt miſerè deprauatus. Ceterùm verſus hic eſt Æſchyli vitioſè etiam ſupra adductus in libro quod ſecundum Epicurum ſuauiter viui non poſſit. Exſtat autem in Supplicibus. Eſt itaque legendum:* οὐ γὰρ μόνον Ὀδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ. κατὰ τὸ Αἰσχύλειον, *ἀλλὰ reliqua ſunt manca, &* ἀκούσαντι *ſcribendum. ſenſus ſatis patet. hiſtoria Archiæ, cuius hic mentio fit, recenſetur ab autore in vita Pelopidæ, & de Socratis dæmonio.*

Cap.4. §.2 Inſomniis, &c.] ἄλυποι *ſtare non poteſt, cùm contrarium ſit virum. neque enim video, cur curis intento, vt etiam mœſtitiam à curis abeſſe largiamur, non magis noceat vnum, quàm ei, qui nullis curis angitur. Cogitaui* ἄϋπνοι *ſcribendum: quia curarum comes eſt inſomnia.*

§.3. Iucundis vtil.] ἀφαιρεῖται αὐτῶν, *Locus vitiatus. Sed &* οἷς ἂν σὺν ἐν καιρῷ *ſcriptum fuiſſe puto. paulò ante pro* συμπολιτικὸν, *liquet* συμποτικὸν *legi debere.*

§.4. Claudos ſaltare.] *lege pro* σκωλ. *quæ vox nihil ſignificat, quam ego reſtituo, ea haud dubiè eſt genuina, & explicatur à Polluce lib. 9. cap. de ludis, quanquam o paruo ibi legitur, ſed literarum apud Heſychium ordo ω magnum comprobat. pro ſtella ante* περιστάγμασιν *reponent* τοῖς ὤν.

Cap.5. Muſicam quidem.] *Verſus hos corrige ex Erotico noſtri Plutarchi fol. 770.*

§.1. Candaulem illum Lydum.] ἐπῆρε τ. *hic quidem nihil deeſſe puto, niſi fortè Candaulæ nomen excidit. Sed & alterum aſteriſcum dimoueris, ſi legas* τ̄ οἰκέτην. οὐ *&c. Nota eſt Candaulæ ex primo Herodoti libro hiſtoria. Paulò poſt.* §.2. Non minus commodè.] οὐ χεῖρον αὐ τις. *legebatur* οὐ χειρομένης, *planè ridiculo mendo, quod non fuiſſe à Iunio deprehenſum miror: præſertim cùm hoc loquendi genus ſit Græcis veteribus ſcriptoribus vſitatiſſimum. Præſtiterit (inquit) de muſica di-*

ſturum occaſionem ſumere è Theophraſti verbis. Sed pro Θεόφρων *cur non fuiſſem auſus Theophraſti nomen reponere? Mox* ὡς ἐκεῖνος αὐτῶν παρατείνοιτο ἐκ τοῦ συνήθους, καὶ ὥσπερ ἄλλην ἐγκλίναιτο *ſi legas, licebit aſteriſcum abolere, ſententia quidem erit integra: legendum etiam* αὐτὴ *pro* αὐτὴ *&* μανίαν τὴ ἀλλ' αὐτὴ. *de quo vide annot. ad* ἐκλελ. χρηστὴρ τὴν Σοφοκλέους πόλιν *omninò fuit legendum. alludit autem ad Oedipi tyranni principium.*

Cap.6 Calore excoctum.] ῥιστὸν ὑπὸ *monſtrum eſt* ῥιστὸν. *Eadem ſententia legitur in Alexandro autoris noſtri, &c. Quæ ſequuntur, mutilata ſunt, pertinere ea ad Calliſthenem conſtat. is enim vt alias, ita & in poculo recuſando ſua vſus fuit libertate, meminit & Plutarchus* περὶ ἀοργησίας, *vbi,* ἀλέξανδρος *legitur: malo autem genitiuum, vt hic eſt, legere.*

§.2. Palmam præripientem.] προτρεπόμενος. *hanc vocem non probo, neq; enim* excellere *aut* ſuperare *ſignificat. fieri poteſt vt ſcribendum ſit* προτρεχόμενος *translatione, qua vſus Horatius dixit:*

Siſennas barros vt equis præcurreret albis.

Athenæus quidem hunc locum nominatim citans libro ſecũdo, ὑπερβαίνει *voce vſus eſt Poſtea Homeri locum facilè ex ipſo quiuis integrauerit poeta. Illud autem* γυναικῶν *ſuſpectum habeo, & τοῦ* τρυφῆς τὸ πικρὸν, *mutilum eſt, In fine capitis ante* αὐτίκα μὴ *eſt inſerendum. Sic enim Plinius 23 8 & alij narrant.*

Cap.8.§.1.Remoueas florem.] αὐ δὲ ἀπὸ μὲν *hæc mutila ſunt ſenſus eſt: Si longius rem fragrantem à naribus dimoueas,* τὰ μὲν, *&c. Sed & & illud* φυγόντες *non quadrat. Mox,* Non enim debet alterum ab altero.] *Locus hic emendari poteſt, ſi legas* κρατηθῆναι ἀλλ' ἀπ' ἀμφοῖν εἰς τὸ μέσον ἁρμονία. *ſic enim conuerti, & τοῦ τ non* τούτων *& ante* ἐγγίνεται *particula negans omninò requiritur. neq; video qui aſteriſco notari porrò debeat locus.*

Cap.9. Metrium Florum.] *Suſpecta vox* Metrius. *ſed rurſum ita legitur lib.5. Sympoſ. cap.7*

Ibid. Abs te propoſitam.] *Locus ſic videtur integer.* Διαλέλυκεν, ὁ προβέβληκας ἡ μὲν ὅτι τῇ *&c. mox.* Maculas eluit.] τὰς κηλῖδας. *Sic ſcribendum pro* κυλῖδας, *&* κοινορῶς *pro* ῷ *Ariſtotelis locus eſt ſectione 21. Problematum, & idem diſputatur apud Macrobium 7. Sat. 13. Ego verbis comminiſcendu, quibus locum integrarem, nolui temeritatis culpam incurrere: lacunas relinquere malo, quàm de meo implere. ſenſum in verſione, puto, mea retuli. Homerica in promtu ſunt.*

Cap.10. Choro ipſius.] τῆ χορὸν. *lege* τὸ αὐτῆς χορὸν. *& pro* φυλακὴν φυλὴν *repone nihil addubitans. paulò inferius.*

§.1. Poſtea ſolo verſo.] Αἰσχύλου τὴν μεθορία. *legendum eſt* αἰσχύλον μετὰ τὴν ἐξορίαν, *vt citentur elegia ab Æſchylo, cùm iam ſolum vertiſſet, & Athenis relictis in Siciliam ad Hieronem contuliſſet, ſcripta reponendum etiam* ἐκείνοις *pro datiuo plurali, vt ad Miltiadem referatur.*

Nym-

Nymphæ *autem* Sphragitides, *non* Sphagitides, *leguntur hic in Ariſtida noſtri & in Bœoticis Pauſania.*

IN LIBRVM II. CONVIVALIVM quæſtionum.

Cap.1.Scuræ :quibus.] ἐκ Καλλίου φίλιππος *Non ſane aſſequor hoc quod ſit.* Καλλίας *quidem ſcurra etiam in libello nominatur, quo oſtenditur, ſecundum Epicurum ſuauiter viui non poſſe. fortaſſe ſcurram dicere vult, qui alienam perſonam per iocum repræſentet.*

§.1. Talibus imperebant.] *Legendum* ἐρωτηθῆναι, ἢ μὴ. καὶ ὡς ἔσκωπτον, οἷα σκωφθῆναι ἥδιον ἦν ἢ μή *Ex ipſo Xenophonte hæc reſtituimus. Locus eſt libro quinto de vita & diſciplina Cyri. Sed & illud* προσίστανται *etiam infra in hoc ipſo capite ſic legitur, &* offendere *ſignificat Et* ἔφησε *vbi erat* ἔφησι *legendum eſt. quid autem ſunt* ἐγκαρσίαι *cum demonſtrationibus?* ἐγκάρσιον obliquum eſt, *ſed quid hic? fortè legendum* ἐγκαρσίας, καὶ οὐ βεβαίας, *vt vocentur* ἐγκάρσιαι ἀποδείξεις *ratiocinationes non propria, vernacula & domeſtica: ſed logica, Vagantes, & aliena, ideoq; obliqua & quaſi aliunde obtorto collo attracta, quales à ſcientiis repudiari, ex analytica notum eſt doctrina. Sed hoc eſt coniectura, quidquid eſt.*

§.2 De iis rebus.] περὶ τῶν ἐρωτηθέντων *legendum. Quæ ſequuntur, ita ſunt mutilata, vt neq; admodum ſit obſcura ſententia, & verba etiam comminiſci poſſem, quibus lacunas implerem: ſi mea pro Plutarchianis potius legi, quàm hæc aliunde exſpectari vellem. quin autem* δακρύων) *mendum ſit ex* ἀδακρύων) *factū, nemo gnarus ſermonis Græci dubitabit. Euripidis verſus eſt integer à me poſitus, vt alibi legiſſe recordabar, atq; etiam apud Macrob. 7. Sat. 2. quod caput & ſequens cū hoc comparare expedit. Sed & Oedipi verba corriges ex Sophoclis Oedipo Coloneo.*

§.Sambaulæ.] Σαμβαύλα. *Sic legendum ex Xenophonte conſtat, apud quem hic locus narratur lib.2. Cyripædia. Quintum pro* Κυίου *repoſui è Macrobio, pro* μισθωτὰς *vide ne ſit legendum* μισθώσεις.

§.7. Cuminiſectoris.] κύμινον. *fortaſſis* κυμινοπρίστην; *vix enim credo* cuminum, μετωνυμικῶς *poni, pro* cumini ſectore, *id eſt (vt Ariſtoteles 4 Ethic. Nicom. docet)* præparco & ſordido, *qualem Theocriti Milo in Meſſoribus notat.* Paulo *poſt Sophocleum è tyranno verſum reponito deletis aſteriſcis, neq; verò deeſſe poſt* ὀνομάσεις *quicquā arbitror.*

§.Aduncis naribus.] ἐκέλευσε τὸν γρυπὸν *Lacer locus, & Caſandri Philippum puto, non* φίλον *dici. De Theocrito Chio aliter narratur in libello de educandis pueris. hæc ex Macrobio ſenſum poſſis adſequi: & verba etiam alia, neſcio an eodem omiſſis ſuggerere pro* ἢ *poſt* ὀφθαλμιῶντας δεῖ *legi. nam qui cum ophthalmia laborantibus conſueſcunt, eorum oculos mali contagione affici traditur. paulò aliter eſt in libello de capienda ex inimicis vtilitate.*

§.10

§. 10. οἷον αὖ*] *Lego αὖ τις, & nihil deſidero: mox αὖ σε, non δὲ. Locus eſt de libro tertio Cyripædiæ Xenophontis. Caterum illud ἀμφότερα hic quidem vox eſt nihili, mallem ἐλαφρότερα, aut quiduis potius, quam iſtud. Sub finem capitis λέγειν, ἀλλ' ἐξ ὧν, hoc aut prauum eſt, aut mutilum, pro χαμεπεχῆς autem ἐμπεχῆς ipſe ſenſus docet legendum eſſe & τὴν δ' ἐμοῦσαν nam poeta (vt apparet) τὴν ἐμοῦσαν ſcripſerat: ſed ioci gratia Timagenes diuulſis vocibus in vomentem torſerat. aliter hæc paulo eſt apud Athenæum lib. 14 prope initium.*

Cap. 2. Vi vellicandi.] *δηκτικὸν, non δηκτὸν. Caterùm initio capitis eſt Ξενοκλῆς ὁ ἀδελφός. quod verbum ſi rectè legitur, ad Glauciam refero: ἀλλὰ ante χρεία in fine puto adijciendum, vt μόνον habeat, quod ei reſponderet.*

Cap. 3. *Initium huius capitis lego Ἐξ ἐνυπνίου τινὸς ἀπεχόμενον ᾠῶν πολὺν ἤδη χρόνον. nam vox ὄψεως facit, vt iudicem hanc eſſe ſententiam, Inſomnio aliquo motum Plutarchum aliquando ouorum eſu abſtinuiſſe, cùm tamen corde veſceretur, itaq; familiares feciſſe periculū, cùm corde veſci viderēt, an ouum quoq; eſſet: cùmq; id non faceret, ſuſpicionem de ſe concitaſſe, ac ſi ſuperſtitione aliqua teneretur. ἴσθειν pro ἐσθίειν metri ratio poſtulabat.*

§. 1. Cùm ad vnguem.] *ὅταν ἐν ὄνυχι. Polycleti dictum, hoc eſt, ſcitum, vt à tanto profectum artifice. Legebatur autem ὄχι vitioſè ſententia eſt: Tum demum opus difficilimum fieri ac plurimum laboris atque induſtriæ requirere, cùm materia iam ſubacta, & vtcunque præparata atq; informata ad vnguem omnia fingendo limanda atque exigenda reſtant. Idē eſt in fine de profectu ad virtutem. Quod autē mox ſequitur de eruca, ibi ψύχην reſtitui, quæ vox* papilionem *videtur ſignificare, & pro μεθίησι maluiſſem ἀνίησι. de re ipſa videndi Ariſtoteles & Theophraſtus & Plinius 11. 32. Bombycem eſſe erucam, aut erucæ perſimilem, & texto ſuo confecto in papilionem mutari, ſæpe vidimus & meminit rei Ouidius in ſuis transformationibus. In ſequentibus καθυστερεῖν & ἅμως γε π. pro καθιστορεῖν & ἅμως γέ π. nemo mediocriter eruditus mirabitur, puto me legiſſe.*

Cap. 4. Lyra ad tibiam.] *αὐλὸν confidenter pronuntio ſcribendum, non ναῦλον, voce οὐδὲν πρὸς τοῦτό γε τὸ ἔπος faciente.*

Cap. 5. Ordinem ratione.] *ἔφη. Totus locus eſt lacer. Hic quidem lego ἔφη ὁ τίμων, τὴν κ.χ τ.λὴν Ὁμ. & Homerica in integrum reſtituantur ex Iliad ψ & Odyſſ θ. poſt ὑποτεμνόμενος puto legendum ὑποκρινόμενος: σὺν ἐπινόειν, fortè ἐπινοεῖν.*

Cap. 6. Erumpente humore.] *οἰκόθεν eſt in Aldino, οἴκοθεν non vt nos οἴκοθεν. Ego tamen ἔνωθεν malim Si, inquit, arbores illæ inciduntur de more, &c. tum pro καινοτέρα omnino legerim καὶ νοτερά. poſt γυναιξὶν* γαλακτώσαις] ſi γαλακτῶν ſit lacte abundare, amplius quam ad lactandum vnum infantem ſufficiat lactis in vberibus habere. aut nihil hic, aut vox ξείφη ſola videtur deeſſe.*

Cap. 7

Cap.7 Id autem conſiderent.] *Diſtinctiones hac mutaui.ſenſus enim eſt, multa euenta ſuas habere cauſas proprias, qua tamen ipſa pro aliorum effectorum cauſis opinionis errore habeantur. De vitice verſum putaui eſſe ſenarium, itaque pro* κ̀ ὁ *legi poëtice* χ' ὡ *: ſed ἡ an recte poſitum ſit, neſcio. alii quidem ſcriptores maſculino genere vſurpant. Quid* ἐσηθεία *ſit capite ſequenti, non ſatis video. Iunius mercandum reddidit: ipſe viderit. Initio noni capitis pro* ἐξηγεῖτο *haud dubium eſt, quin ſit* ἐξητεῖτο *ſcribendum.*

Cap.1.§.1. Homericæ illæ.] Ο' *μηελικοὶ: legi, non* ὀμβελικὸς *quod nihil ſignificat. Nota autem ſunt Homerica* δυῖπσ' εἴσαι, *moxque ſit earum mentio, pro* ὀμφίνς *quoque & ipſo nauci vocabulo,* ἐμβίως *legerem. Paulò infrà* ἀληθῶν *videtur* φίλων *excidiſſe, ſi tamen vox hac eſt genuina, & non potius* ἀληθῶ; *legendum. Quis autem eſt, qui vt contra Agiam diceretur, inſtigatus fuit? an potius ipſe Plutarchus?* ὧν *in* ὧν *mutandum, &* ὢν *tenendum puto, etſi* παρὰ γῆν *ſtare poteſt.* φύσιν *porrò &* νόμον *opponi ſatis eſt notum, itaque* ὁ *ante* νόμον *inſerendum fuit.*

§.3. Vnum fiant.] ἐν γίνηται. *Sic legendum, deerat* ἐν. *Sed nota eſt Anaxagoræ ſententia.pro* τοι *legi* τῶ. *Sed ante hac verba* ἐπεὶ μηδὲ σίφωνοι *non dubito quin exciderint nonnulla. Mox* τύχης *πᾶδα reſtitue. legebatur perperam* ψυχῆς, *quod feſellit Iunium. Sors enim Fortuna filius ab Euripide dicitur, cuius rei ratio non eſt obſcura, citat totum verſum Plutarch de ſolertia animalium. illud autem* γόον τινὲς *quid ſit, neſcio.*

IN TERTIVM LIBRVM CONVIVALium quæſtionum.

Præfatione. Ea dicere quæ reticeri.] *Pro* βλέπειν ἀβίλτερον, ἢ σιωπᾶν, *ſi legas* λέγειν, ἃ βλίτερον ἢ σιωπᾶν. *ſententiam habebis genuinam haud dubiè & verba ipſius Plutarchi, nullius vel apicis detrimentum paſſa.*

Ibidem. Homerus cùm caneret.] κ̀ Ο'μηρος εἰπὼν *Locus eſt fœdè corruptus. Legerem autem ea qua aſteriſcis ſunt affecta, hoc modo:* εἰδὼς τὸ κοινωνεῖν (*vel* κοινὸν) ἕ οἶνε κ̀ τραπέζης γνωρισμάτων πολλῶν γένιμον. *Homerica facile ex ipſo reſtitues autore, Odyſſ* φ. *verſu.35.*

Cap.1.§.1. Pulcre ardens roſarum.] καλὸν φλέγοντα. *non video cur aſteriſco locus notetur, niſi fortè excidit* αὔθοι. *Videtur autem ad poeta aliquius alludi locum, paulò ante* ἀλλὰ *ante* χαθάπτε οἱ μὲν *inſerendum, vt cohæreat ſententia, qua tamen in voce* ἀπήλλακται *fatiſcit, &* ἢ καταθέσθαι *non* εἰ *legendum, dilemma monet.* δυλεγόμενα. *hoc dictum etiam refertur de malignitate Herodoti, & eſt regis Æthiopum longæuorum apud Herodotum Thaleia, ſed & aſteriſcus ante* ἐν τῷ αὐτὸ *poſitus, ſi rectè eſt, permulta oportet periiſſe, ego nihil deſidero.*

§.3. Agenori.] Α'γλωοειδῆ. *Vide ne ſit* Α'γλώοεα *legendum. certè enim patronymicum ſine ſuo ſubſtantiuo, aut etiam cum eo poſitum, vix puto. paulò poſt* ἰνώτερα ἐστὶν.] *nihil deerit ſententia, ſi legamus* ἰνωτέρα. καὶ γὰρ ἐστὶν αὐτῆς. *Vide autem ne pro* ἀλλ' οἰνώ *ſcripſerit autor* ἀλλ' ἴσω. *nam color eius, quod de lapide Plinius tradit lib. 37. c. 9. ad vini (rubri nimirum, αἴθοπος) colorem accedens, priusquam eum deguſtet, in violã deſiuit. Rurſum eodem capite,* καὶ πιώσῃ, *Iunius* ἀπνώσῃ *legendum putat, ego cur impreſſa lectio ſit deterior, modò vocabulum probetur, non video. erit enim* intendere, *quod fit venis Baccho inflatis, vt loquitur poëta, & ebrij plures inflatione quàm laxatione (puto) laborant. inde* ἀποπνλω τῷ ὕπνῳ] τῷ οἴνῳ, *vt exiſtimo, nihil enim hic de ſomno* καὶ σιέλει] *lege meo periculo* συσέλλει, *aut potius* ἀνασέλλει.

§.5. Herbam autem alyſſum,] ἄλυσσον. *Sic apud Dioſcoridem, & alios, non* ἄλυσον. *ſed & Plinius ita habet* 24. 11. *etymonq́; ab eo & Græcis traditum, duo ſigna poſtulat. Vide autem an mendo careat, quod ibi legitur. Mirum eſt quod additur, ſaniem conſpectu omninò frutice eo ſiccari, quando & Ælianus li. 9. c. 31. animal. hiſtoriæ ſingultui eam herbam opponit. & nimirum* λύζειν *eſt* ſingultire. *Deniq; in fine capitis huius ſententia ipſa monente* ὑπὸ τῆς ψυχρότητος *ſcribe, cùm ineptè legeretur* θερμότητος. *non enim calorem calor, ſed frigiditas præualens foras eijcit in ſuperficiem.*

Cap. 2. §. 1. Pro coronis propugnantem.] τῷ Τρύφωνι τῷ ὑπὲρ τῶν, *aut* ὑπορμαχοῦντι τῶν *forte, niſi ſit elapſis* τῷ ἕνεκα, *quod durum eſt credere, aut etiam ſuſpicari. poſt* μεθύσκειν *pro* inebriare *poſitum eſt, Atticè, vt & capite ſeptimo.*

Ibid. Altercum.] *id eſt,* ὑὸς κύαμος, *ſeu herba Apollinaris. Iunio hoc quàm faba magis probatur, cui maiorem in modum adſentior, & facilè fuit* ὑὸς *omitti. lego etiam* δυσχερῶν *pro* δυναμικῶν. *Idem etiam* αὐαφερὲς *legit, cùm obrepſiſſet* αὐαφελὲς, *vocabulum planè idipſum, quod ſignificat: mox* τόποις ἢ τοῖς ἀέρσι *lego* τόποις ὑγροῖς ἢ &c. *Idem in fine paginæ legit* ἀδίαντον, *pro,* ἀδιάλειπτον, *& ſanè herbam, quæ hac voce notetur, puto nullam eſſe: & adianto folia eſſe æterna conſtat: frigidum ſit, necne, hic quidem non diſputo.*

§. 2. Vt ſufficienter.] *legendum eſt* ἀρκούντως. *quid enim ſit* σαρκοῦντως, *& ante* φυλάττωσι μὴ *deſiderabatur.*

Cap. 3. Impetu impulſum.] *pro* ῥύμην, *mallem* ῥύμῃ. *ſtatim* ἀπὸ *, *fortè* ἀποχετεύσεις, *aut ſimile aliquid.*

Ca. 4. Vt decem virilibus.] *Locus valde corruptus. Iunius pro* δὲ καὶ *legit,* δίκα, *quod facile probo. Eo autem facilius loci huius iacturam fero, quod hoc ipſum argumentum apud Macrobium libro ſeptimo, capite ſeptimo Saturnaliorum integrè expoſitum exſtat, vt, ſi mea pro Plutarchianis ſufficere verba licuiſſet, facilè lacunam expleturus, & ſententiam expediturus fuerim, pro* δὲ καὶ *legi* δίκα, *& pro* ζωπυρεῖται *legi* ζωπυρέττειν. *Sicut & infra* ἔμμηνος *pro* ἔμμονος. *In Aldino hac ſunt*

monſtroſè depravata, ex fine ſexti capitis huc interpolatis, quæ planè ſunt ἀπροσδιόνυσα.

§.1.Mi Luite.] *ὦ φίλε λύιτε. at hic ſupra vocatur* Ἀθρυΐλατος, *ut corruptum eſſe nomen vel utrobiq; appareat.*

Ibid. Verum enimuerò.] *οὐ μὴν ἀλλά. Cuius hæc verba ſint, obſcurum eſt: Floris vix ſunt, neque enim opinor ſua ipſe prædicaſſet epicheremata. ἔφη lego. neque enim quærit, ſed reſpondet de vini natura Plutarchus, quas ei partes Thaſius ille medicus aſſignarat, cuius eſſe non puto, quia ridiculus ſit, ſi quærat de ſeipſo, cur vinum crediderit eſſe frigidum, ideò ὑμῖν ſcribo, & οὐ ψυχρὸς, neque deeſt quicquam. Fortaſſis verba ſunt Apollonidæ illius, ſed & εἶπον pro εἰπὼν repono, ut dialogus cohæreat. In indice capitis cur ψυχρὸς maluerim legere, quàm ψυχρότερος, apertum eſt.*

Cap.6. A cœna abduceret.] *μετὰ δεῖπνον οὐχὶ. Locus lacer & ſuſpectus. Vide Xenophontis Sympoſium ſub finem.*

§.1. Non ſatis exactè.] *ἔφη πῶν. omninò legerim οὐκ ἔφη. negat enim, ſe omnium meminiſſe argumentorum, quædam producit. Vide autem an pro χλευομένων, quod nihil eſt, ἐκμοχλευομένων legendum ſit: qua voce utitur non abſimiliter pag. 696 & pro γινόμενον poſt θεμελίων, κινούμενον: pro αὐχάδαστον ἀνάστατον. οὐδὲ γὰρ εὑρεῖν, ἐχεῖν malim aut εὑρεῖν. mox ὑφ᾽ ἱερέως αὖ forte ἐφ᾽ ὧ ετ. Sunt & alia non ſatis integra: & manca de Thaletis in evitando coniugio aſtu narratio, ut ex re, & Diogene apparet. infra καὶ τὸ κράτιστον] forte ἢ τὸ κρ. &c.*

§.4. Ne ad templa.] *εἰς θεὸν. omnino hoc vult, ad ſacra venire, itaque εἰς θεοῦ aut θεῶν legendum.*

Cap.7. Pithœgiam.] *ſcribendum πιθοίγιαν. male enim legebatur ν loco γ. Sic Euſtath. Iliad ω. Proclus & Zeza in Heſiodum, & alij, atque ipſum vocabuli etymon. Utinam verò additum eſſet, cuiuſnam menſis undecima die id fieret. Iunius Novembri adſcribit, ſecutus, puto, eos, qui Ἀνθεστηριῶνα ſic vertunt. Huic enim menſi πιθοίγιαν attribuit Suidas in voce χόες, & noſter diſertè ſub finem libri octavi, ubi γ ſuum locum obtinet. Eodem capite τίσιν ἐνίοις γράμμασι, ἐνίοις eſt mendoſum. Capite ſequente ὑπερβολῆς] μετὰ præponendum vel ἐξ. In fine legerem καὶ παροξυνόμενα καὶ θ. α καταδύεται καὶ καθίσταται; τ. δ. ω. π. μ. π ή.*

Cap. Quinque enim ſeſquial.] *πέντε γὰρ ἐν. Ego nihil video hic quod deſit, quanquam duabus aſteriſcis locum erat ſignatus. & οὐ poſt κεραννυμένων (ſic enim opus eſt legi) ſuſtuli, ad δὲ addito τρία, optimè enim omnia ſic habent, abſque ullo hiatu. ἀναστῶσι autem vox eſt vitioſa, & ex ἀντιστανθησονται mutilata, pro θεραπεῦσι aut ſimili, & pro φάσις malim πόσις aut κρᾶσις ἀδιναδήτερος ex Heſiodo ſcribo. alludit enim ad verſum ἔργων. 461.*

Ibid. Ariſtonis.] *Aut hic Ariſto, aut initio etiam capitis Ariſto legendus, ut ſupra 1. Sympoſ. 1. Mox,* Idam.] *legitur ἴτην. Sed ego Idam eſſe legendum ex Apollodoro didiceram, qui libro primo Bibliothecæ ſcribit,*

Iouem à Iunone nutriendum datum Curetibus, & Meliſſeam filiabus nymphis Idæ atq; Adraſteæ.

Cap.10. Seirius hauriet.] *καθαυάνει vox nihil ſignificat, pro qua omnino reſtitui debet καταυαινεῖ, à verbo καταυαίνω, παρὰ τὸ αὖον. nam quid Iunio in animum acciderit, cùm verteret,* durabiles ſeruabit, *non ſcio Significat enim* exſiccabit, torrebit. *Homerica ſunt Iliados* ψ. 190. *Paulò ante,* humida reſoluere. *χαλᾶσιν vox eſt hic nihil faciens, niſi fortè deeſt τὴν σῆψιν aut aliquid tale. Mox καὶ τὸ μᾶλλον mendosè & cum defectu. Senſus eſt, id ſibi non probari, quod quantitati caloris cauſa adſcribantur, quæ proprietati debeantur occultæ. & pro οὐδὲ γὰρ, lego οὐ γὰρ, & ἧττον pro ἧττω. Oſtendit enim eundem calorem alio tempore plus, alio minus efficere, adeoq; diuerſis modis. Eſt inſtantia, vt Logici vocant, per interrogationem propoſita.*

§.2. Terendo aptius.] *ἵνα παύηται. Difficile eſt ex coniectura medicinam facere, videtur autem de tritura loqui. In Alcmanis verbis pro μίγα, vocem genuinam reddidi ἔρσα, quæ poetis eſt ros, δρόσος. itaq; citat Plutarch. ſupra quæſt. natural.*

Ibid. *pro ὅπου, ὅπω legendum. ſed σύνζυγον ſenſui aduerſatur.*

§ 3. Putrefacienti adſtringens.] *Legendum eſſe, ſenſus docet, ὅτι δὲ καὶ πρὸς σήπουσι τὸ ςύφον. Nam non cohæret ſine δὲ. ἄτυφον autem planè nihil habet in hac re loci.*

IN QVARTVM LIBRVM CONuiualium quæſtionum.

Initio ſtatim ad Πολυβίου deeſt aliquid, aut δὲ in φίλον δὲ δεῖ abundat, lego etiam φιλία & ὄψεσι. Ipſe etiam ſenſus docet καὶ ἐλάφειον eſſe vitioſum. pro quo ἀσελγέστερον recepimus.

Cap.1. Philinum.] *Lege Φιλῖνε. traiectis literis erat φίλων, ſed errorem ſequentia arguunt. illa autem τὸν νέον non cohærent.* Iunius *mendoſa quædam ſuas ſecutus rationes conuertit, & ἐγγὸν φόνια, & alia. De Hecatomphoniis. dictum in annotationibus ad conuiuium ſeptem ſapientū. De Elaphebolis vide in libro de virt. mul. cap. Phocides. nam* Iunium *hic non ſequor.*

§.1. Quibus nihil.] *ante οὐδὲν ἄλλο κακὸν, vt plena ſit conſtructio, inſerendum eſt ὡς. & ἵνα δὲ ſtatim pro εἰ δὲ ſcribendum ἀλείμματα.*

§.3. Et diſcubitu.] *καὶ κατακλύσεις. forte κατακλίσεις.*

Ibid. Ambabus manibus.] *ἰδίᾳ ἐγχειρ. Sic lego cum Iunio, vt intelligas χειρὶ.*

§.4. Omnigeni nos.] *Eupolidis verſus ex Macrobij Saturnalibus 7. 5. ſunt caſtigandi & diſtinguendi pro ἀπαλῆς ibi eſt ἀπαλῆς. ſi legas ἀπαλῆς non improbo. legitur & αἴγειρον. Sed vox hæc earum de numero eſt, quæ non vno tantum modo efferuntur & inclinantur, quod hic docere non eſt operæ. ἐρείκη autem probo, non μυρίκη: ſiquidem μύρικας quoque nominatur, quæ eſt* myrica.

§.5. Dulcia continuo.] *Empedoclis hos verſus è Macrobio corrigas licet: niſi δαλερὸν poetice vt dixerit à δαλὸς pro* calido, *fieri potuit.*

§.6. Githia.] *nimirum γίθια. Legebatur γήθεια, quæ vox, ſi quid ſignificat, me id fallere fateor Ego ne longius abirem, γίθια legi Plinius 19.* 8. Gith, *inquit,* piſtrinis aniſum & anethum culinis & medicis naſcuntur. *Optimè igitur huc quadrat* ſcolymos *quoq; non* cinaras horſenſes, *ſed* agreſtes *illos* carduos *intelligo. Iunius γήθεια* allia *vertit. vt γήθεια videatur legiſſe, de quibus vide Lexica.*

§.7. Circa ſalem & cuminum.] *De his vide problema vltimum libri huius operis quinti.*

Cap.2. Tanquam clauo.] *inepte legitur καθάπερ ἥλῳ τῷ αἴγει χελωρίδιον. lege καθάπερ ἥλῳ τῷ αἴγει χελωνίδης. Talis menda etiam ſupra eſt à me indicata.*

§.1 Quam inter] *πιθανώτερον, ἢ ὅτι eſt legendum.*

Ibid. Iſta cremant.] *αὐτὰ καλῦσι. omnino καίουσι lego, ante ζωσκπίνειν & ὀρχουμένοις voces ſunt alienæ.*

§.3. Vt per veſtes.] *legi hæc καθάπερ ἱματίων, cùm eſſet καθελματίων vt & μαντικὸν, abſurdè eſt pro μανόν. ſed & alias totum caput eſt mutilum & variè deprauatum.*

Cap.3. Abderita.] *Quid enim ſit Abderites. Sed Hecatæum philoſophum Abderitam, etiam Plutarchus alibi agnouit, & Strabo, Euſebius, Stephanus, Suidas, alij.*

Ibid. Quocunque tandem pacto.] *ἀμωσγέπως. Hæc nihil deeſſe puto, ſed in perſonis dicentium eſſe mendum.*

Cap.4. Refectorio.] *Legitur ἡδυπήελον. Hoc non verum eſſe poſſe, & legendum ἡδυτήελον, quam vocem indoctus aliquis in notiorem detorſerit, aliquando cogitaui: adeoque idem etiamnum ſentio. Eſt enim ἡδυπήελον conuiuij locus & ἱσπατήελον, ſi Græcis credimus, vt debemus. Vide Athenæum lib.*10 *Euſtath. Iliad. v. Heſychium & alios. Iam ad thermas non tam ſanitatis recuperandæ, quàm luxuriandi cauſa multos frequentes ire, neque nouum eſt, neq; obſoletum. Tum quod ſequitur, verno tempore multos conuenire eò, & τὰς ζωυστίας ποιεῖν, an non meam coniecturam confirmat? Enimuerò mihi Galepſus iſte eſt maiorem in modum ſuſpectus, quem in Eubœa non inuenio. Ædepſum legi debere affirmo, de quo loco alibi dixi.*

Ibid. Apud vos.] *περὶ ὑμῶν, cur non potius παρ' ὑμῖν. Intelligo autem de Nicopoli Epiri ad ſinum Ambracium ſita, & bimari, mox μάλιστα γε pro τι Quod de Hercule eſt κίθαρισι ἔχων ἧδεν, ex Athenæo, propè caput libri 7. διιπνοσοφ. corrigendum eſt, κεράμω & ἐπῆδεν Cæterùm vox κεράμιον ſuſpecta eſt aliquanto poſt: nullum enim hoc nomine piſcem inuenio, neque video quid figlina hic faciant. Sed tandem de menſura generæ accipiendum duxi, quo minuti piſciculi venderentur. Vide Budæum & alios.*

§.3. Pronunciauerunt] *Sic lego hæc, ſubmotis aſteriſcis.* ἐλπίζειν

ἀπο-

ἀποφαίνονται τῆς ἁπάσης ἐλπίδος ἡδυνούσης οὐκ ἀνεκτόν. *Poteſt & ſic;* τῆς πάσης ἐλπ. οὐχ ἡδυνοὺς οὐκ ἀνεκτόν. *Plana eſt ſententia. Pro* δύσερω *autem quod nihil facit,* δυσαρέστοφορον *legere non dubito, &* μὴ *ante* παύτως *deleo. tamen quem vel libri vel conectura melius inſtruunt, ei optima cum gratia volo licere mea elidere.* τὸ ἄλλας, πρῶτον. *Deeſt* αὐδὲ ὃ *ante* πρῶτον, *aut tale aliquid*

Ibid. Colores lumine.] *Et hic diuino ſic legendum,* ὡς γὰρ τὰ χρώματα φωτός. οὕτως εἰ χυμοὶ ἀλὸς δέονται, πρὸς τὸ κινῆσαι, *&c.*

Ibid. Homerica.] ὀμηρικὸν ἐκεῖνο. *locus eſt Iliad.* λ. 629. *Sed illud* ἄλκιμον *quod mox ſequitur, nihil ad rem facit, ſicut & alia multa, ſenſu interim vtcunque eluceſcente.*

Cap. 5. Eſt etiam fœdus.] θολερὸν *Sententia eſt: Sus quanquam fœda eſt & deformis beſtia, non tamen cantharo, crocodilo, fele turpior eſt: quæ animalia Ægyptij tamen venerantur. Vox* θολερὸν *& proba eſt, & repetitur infra eod.* γρῦ *forte* γρῦπος, *gryphus, quanquam is an ab Ægyptiis coleretur, ignoro, in hieroglyphicis quidem fuiſſe traditum eſt. Poteſt fieri vt ſit legendum* μυ *ſcilicet* μυγάλης: *de qua poſtea redditur ratio*

§. 1. Niſi forte etiam.] *Hæc poſt* γλυομένου, *ante* τὰ διὰ *inſero* εἰ μὴ. *cauſa eſt in promptu.*

§. 2. Phanoclis verſus ſic fuerunt exprimendi.

Montiuagus cernens diuinum Bacchus Adonin
Cyprum perluſtrans egregiam, rapuit.

ἠγάθεον *locorum eſſe epitheton, maximè diis ſacrorum, vt Veneri fuit Cyprus, ex Homero & aliis poetis notum eſt. itaque omninò* Κύπρον *pro* Κύπριν *legendum duco.*

IN LIBRVM QVINTVM Sympoſiacωn.

Præfat. contemplandi.] φιλοθεάμονα *obſcurum non eſt, legendum eſſe, non* φιλοθέσμονα, *quod huc nihil faciebat, & paulò ante* ἀλγηδόνα τοῦ σώματος, *non* τοῦ ὄμματος *lego. poſt non procul initio capitis primi, qui ſunt* οἱ ἀπὸ διαιρέσεως; *lego* ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως, *qui erant ab eadē ſecta: cùm infra eos quibuſcum diſputat* ἄνδρας ἐπικουρείους *appellet, vbi quidem* πρὸς ὑμᾶς *legendum eſt, nō* ἡμᾶς. τῷ μὲν πεπονθέναι] *excidit, puto aliquid: quid ſi legendū ſit* ἀληθῶς, καὶ τῷ μὴ πεπονθέναι, διαφέρει, ζωσάντας ἡμᾶς τοῦτο πέπονθε.

Cap. 1. Cui melleum.] *ſcribo* ᾗ τι *pro* ᾗ τινι. *perſpicuum.* & ibidem. Cui videt.] *cùm legeretur* ἐν ἀγορᾷ *nimirum ineptè, & nullo ſenſu, veſtigia ſecutus vidi ſcribendum fuiſſe* ἐν ὀρᾷ.

Cap. 2. §. 1. Non haſtam.] ὑπόλκοιν οὐχ ἥμενος, ἀλλὰ ῥήμενος ὑπόλκοιν *non aſſequor, &* καταβαλὼν *etiam ſuſpectum eſt. Lego autem* οὐχ ἥμενος, ἀλλὰ ῥήμενος. *Non enim haſta modò iactu qui vinceret, præmio afficiebatur:*

tur: ſed Neſtor quoq; ob facundiam, & Antilochus ob collaudationem Achillis. Locus eſt Iliad. ψ. notus, & ἥμονες ſunt verſu 886.

Ibid: Ery.] *forte τῆς Ἐρυθραίας, Erythræa.*

§. 2. Iam hoc quoque.] *Διὰ δ' εἶπεν. mutilus locus ſed pro ἀπαρτῆτι ἀπαιτῆτι haud cunctanter ſcripſi, cùm ἀπατεῦτι in Aldino eſſet.*

Cap. 3. §. 2. Hoc, vbi Neptuno.] *Verſus hos emendare non facile eſt. Sic tamen lego:*

> Τάδε παρ' Αἰγαιῶνι θεῷ θελέσαντες ἀγῶνα
> Θήσευ, νίκης σύμβολον ἰσθμιάδος,
> Ζήλῳ τῶν Νεμέηθε: πίτυν δ' ἀποτιμήσουσι
> Ἡ πρὶν ἀγωνιστὰς ἔστεφε τοὺς Ἐφύρη.

Aegaona dici Neptunum poſſe ab Ægis puto à poeta, vt alibi Ægæus dicitur, cætera liquida ſunt. Meliora tamen meis prætulero. primus verſus pentameter eſt, in quo pro γερειότερον, legendum eſſe χερειότερον, vel adfirmare auſim. qua voce etiam Homerus eſt vſus, Iliad *β. 248. Nam appareret accuſari Corinthios, quod ritu in deterius mutato, apium pinus ſubſtituerint: quod vox ἀποτιμήσουσιν mônſtrat. Ἀλητίδαι autem ſunt Corinthij, ab Aleta, qui vnus è poſteritate Herculis cum Heraclidis in Peloponneſum redijt, ac Corinthum condidit. Vide* P*indari ſcholiaſten in Odam 13 Olympiorum, vbi poeta Corinthios Doricè παῖδας Ἀλάτα vocat, Velleius quoq;* P*aterculus lib. 1.* P*aulò ante* Aletes *(ſic enim legendum, non* Haletes*) ſextus ab Hercule, Hippotis F. Corinthum, quæ antea fuerat Ephyre, clauſtra* P*eloponneſi continentem Iſthmo condidit. περικλέως autem ſcribendum, quia mox ſequitur περικλῆς.*

Cap. 5. De augmento vrbium.] *αὐξομένην πόλιν. Corrupta ſunt verba* P*latonis: & non ſatis occurrit, ad quem* P*latonis locum alludat.* Pro *συνεῖπεν vna litera mutata ξὺν εἶπεν ſcribendo ſenſum expedio. κλίσεις ſane in conuiuiis diligenter ſunt moderanda. & diſpoſitionis de ratione ſupra eſt diſputatum. Hic de vocandis agitur, non locandis conuiuis. ergo κλήσεις. legi infra τοῖς ἐκείνων] deeſt aliquid. Lego mox μάλιστα καὶ ζωνικοῖς καὶ συμβωμοῖς.*

Cap. 6. Euoluit.] *ἐξείλισε. vox vitioſa. vide an legendum ſit ἐξείλιξε,* euoluit. *Nam Suidas quoq; ἐξελιγμοὺς inter εἰδητακτικὰ agnouit.*

Cap. 7. Metrius Florus.] *μέτριος φλῶρος. Sic ſupra cap. 9. lib. 1.* modeſte *vertit Iunius, μετρίως legens.*

Ibid. Pereunt defluentibus.] *pro ἀπαθεῖ & μυδόντων, & αὐτοῖς; vocibus ſenſui officientibus, ſcribendum dico ἀπαυθεῖ, μυδώντων, αὐτός. De iis qui hic vocantur ad* P*ontum Θυνεῖς, ad Θηβαῖς diximus in noſtro Geographico onomaſtico.*

§. 1. Lædi videndo.] *στοιχεῖν. vox hic nihil faciens. & conſtructio verbi θαυμάζω oſtendit aliquid extritum eſſe. Et non multo poſt ἔκλιπτον vox erat talis. vt mihi vitio vertendum non arbitrer, qui ex coniectura ὀπίπτον ſubdiderim. Aliter hoc de charadrio narratur apud Ælianum 17. hiſt. anim. 13. Sed noſtri autoris ſententia magis videtur conſentanea,*

tanea, & ad prouerbium optimè congruit, quę rem vtilem diſſimulant atq; occultans, charadrium dicit imitari. Multo enim id rectius ex hoc fueris interpretatus; quàm ex iis quæ ſunt apud Suidam & interpretem Ariſtophanis in Auibus, in verſum non adeo longè initio comœdiæ ſitum. ἐμβὰς, ἔπωζε, χαραδριὸν μιμούμενος. *adeoq; diuino illi Eraſmo demiror huius* Plutarchiani *loci in illa parœmia interpretanda in mentem non veniſſe.*

§.2. De corporis quidem.] ἐπεί γε τῶν σωματικῶν. ἐπεί γε *legebatur & perperam diſtincta, imò confuſa* παραγωγιῶν *ratio fœdè totum locum turbarat: ſicut &* διαγνθέντες *pro* διαγνωσθέντες *ſententiæ officiebat, & ſunt quæ ſequuntur, manca, ſenſibus interim ſatis euidentibus: vt ex mea verſione peti correctio ſic ſatis firma poſſe videatur.*

Ibid. Quæ aduerſus faſcinum.] προβασκανίων. *Locus hic & ob hoc ipſum vocabulum, & ob vocem* ἐλλυχνίων *cùm difficilis tum ſuſpectus.* Probaſcanios *Iunius certum quoddam genus hominum eſſe putauit, vt eius verſio oſtēdit. cui minimè adſentior. Puto enim* προβασκανία *(aut* προσβασκανία *potius) nomen eſſe, quo ea appellentur, quæ faſcinationem amoliantur: qualis illa peculiare adoratio in hoc inuenta, cuius meminit Plinius 28. 3. & Sputum etiam apud Theocritum* ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον. *Idyl. ſexto; quod & Latini memorarunt; neq; hic iſtas nugas libet perſequi. talia etiam auium amuleta Ælia. refert lib 1. c. 35. &* 11. 18. *hiſt. animal. Sed* ἐλλυχνίων *illud non intelligo. Non diſſimulabo obiter,* συμβολὰς *neq;* conflictus *eſſe, neq;* velitationes, *vt viſum interpreti: ſed ſymbolum, quod à non ingratis neque paraſitis hoſpitibus in conuiuio regi daretur, collationem: quam qui non daret, aſymbolus eſſet. Notum eſt hoc cùm aliunde, tum ex ioco in voce ambigua* συμβολὴ, *quæ &* conflictum, & ſymbolum *ſignificat pro* cœna datum, *à Dicæopoli cōtra Lamachum vſurpato apud Ariſtophanem* Ἀχαρνεῦσι. *& eius interpres ibi. atq; adeo alij. Hoc ergo dicit Plutarchus (eoq; modo ſæpe in hoc opere locutum, vt lib. 4. c. 2. & alibi, facilè animaduertas) ſe iſta pro ſymbolo ſuo hoſpiti dare, quod & verbum ipſum* ἀπαρχόμενον *indicat. Supra lib. 2. c. 1.* συμβολὴν *ἀναλογικῶς planè, pro ea quam quis è cœna ſumeret portionem noſter vſurpauit.*

§. 3. Quodnam pulcer.] *In his verſibus de Eutelida* φόβαι crines *ſignificat, eſt pentameter primus, & lego* χροιῇ, Εὐτελίδα. *&* αὐτὸν, *non* αὐτὸς. *nam de eo qui ſeipſum faſcinauerit, ſermo eſt:* βάσκαινεν, *non* βασκαίνειν. *In* δινήεντι *(ſi aliud nihil legitur: neq; verò aliud ipſe requiro) eſt contractio, qualis in* τιμῆντι *pro* τιμήεντι, *de qua re aliàs dixi, fortè ſit* δινῆεν ποταμοῦ. ἀποβαλεῖν *porrò ſcribo, non* ἀπολαβεῖν, *quod ſententiam impugnat. &* ἔφυ *pro* ἔφη, *eadem de cauſa. Nam* Plutarchus *reſpondet Soclaro. ſunt & alia mutilata, quæ prætereo.*

Cap. 8. Egregio mali.] *Verſus Homeri integri ſunt Odyſſ. η. 115. ſed καὶ* ἐλαῖαι τηλεθόωσαι *lubens expunxerim, nihil enim ad* στίχον *recitatum. Eodem capite, vbi agitur de Empedoclis epitheτis,* ἀμφιφλοίσβῳ *ſcribo. v.*

ſtiſ

poſt o. expuncto, ſecutus etymologiam, & apparet Homerica epitheta ita ſumpſiſſe ſibi vſurpanda Empedoclem, vt propriè appoſiteq; magis iis v‑teretur. Homerus ἀσπίδα vocat ἀμφιβρότην, Iliad. β. 389 Iouem νεφεληγερέτην paſſim hoc aeri, illud animæ (vt de ea diſputant philoſophi) oppidò congruit. de phlœo *mentio facta eſt in priore de eſu carnium oratione. Verſum Arati ex ipſo autore licuit reponere.*

§. 1. Homerum.] *κρέα ὑπέρτερα. Locus Homeri eſt Odyſſ. γ. 65. vt obiter lectorem moneam. Et Euſtath. ibi hanc ipſam cum aliis refert expoſitionem.*

Ca. 9. Colligerem.] *ἐκεῖνο ἔφην. malim ſane ἔφη, quia adhuc Lampriæ ſunt verba, & ſolet iterare hanc particulam hoc ipſo in opere noſter. Nolui tamen mutare; quia ſi ἔφην legatur, excepiſſe ſermonem aui* Plu*tarchus videbitur (certe ἔφην pro ἔφη mox ſequenti capite ita poſitum fuit, vt obſcurum non ſit mendum.) mox pro αὐχμώδει, voce hic nihili, ἀπολαῦον ſubdi puto rectè.*

Cap. 10. Et Plato.] *Locus* Platonis *eſt in Timæo, Homeri eſt Iliad. nono. 214. vbi carnes aſſandas ſale* Patroclus *inſpergit, hoc enim eſt πάσσειν, vnde & φάρμακα πάσσειν eidem Homero, vt mirer Iunium* deguſtandi *voce in vertendo vſum. Hunc ipſum Plutarchi locum in illo verſu interpretando adducit Euſtathius.*

§. 1. Equidem, inquam, cauſa hæc.] *Legi ego ἐπιγράψω δή, εἶπον. Legebatur δεῖπνον, voce non modò aliena, ſed planè dialogum peruertente, vt meam, quam in corrigendo ſum ſecutus, coniecturam non debeam vereri improbatum iri, præſertim cùm huic orationi ſubtexatur.*

Ibid. Itaque Stoicorum etiam.] *Aſteriſco hunc locum dudum notaueram, cùm me, vt fit, non extricarem: neq; ad meditandum inquirẽdumve ſpacij eſſet ſatis. Quæ interea loci animaduerti, & in aduerſariis annotaui, promere ex iis non pigebit. Non enim inuideò gloriam huius loci reſtituti aliis, qui edendo ſua mihi anteuerterunt, eadem ſectati (vt nuperrimè deprehendi) veſtigia, ſed tamen corrigere meam verſionem aſteriſco ſublato libuit, & rationibus quidem indicatis. Sic ego lego: Διὸ καὶ τῶν Στωικῶν ἔνιοι τὴν ὗν σάρκα καὶ κρέα. γεγονέναι λέγουσι:* h. e. Itaque & Stoicorũ nonnulli ſuem nihil aliud quàm carnes eſſe aiũt: quandoquidem anima ſalis inſtar per eas diffuſa, &c. *σάρκα καὶ κρέα dici arbitror* meram; puram putam carnem, *nihil aliud quàm carnem, cùm aliorum animalium viuentium caro vtcunq; aliquid præter carnem videatur eſſe. Olim ego* νεῦ *in* ὗν *mutaſſem, niſi me* Stoicorum *mentio detinuiſſet, & mala vocum σάρκα & κρέα cohæſio. non enim tum legeram attentè, vt feci poſtmodò, ſeptimum ςρωματέων Clementis Alexandrini, cuius pagina 305. diſertè dictum de anima ſui pro ſale data Cleanthi tribuitur, quem Stoicum fuiſſe vel* Plutarchus *ſatis reliquit teſtatũ. Nam Plin l. 8. c. 51. & Tullius quinto de Finib. nulli autori tribuũt certo. In illo Clementis loco vitioſè legitur* Ἔστιαχος *pro* Αἴσωπος*, at* ὡ

κεῖλαι

κηλαῖς pro ἢ κηκῶς, aut pro κηλῶς. neq; ὕςελχις ſunt, vt quidam incircũ-ſpectè vertunt, ſetæ: *ſed* flagella è ſetoſo ſuis corio confecta: *ſi Græcis credimus Grammaticis. Ne quid diſſimulem, abſq; eſſent tam luculenta Clementis verba, de ſue & eſu carnium eo loco tot autorum teſtimonia citantis: non eram ſine haſitatione ὑῶ in ὗν mutaturus. non enim deerat cur ἰχθυῶ legendum cogitarem. & vt hunc ipſum Plutarchi locum accuratius perpenderem poſt editam verſionem: verba Platonis fecerunt, qui in libro de opificio mundi diſertè hoc ipſum de piſcibus confirmat, animam eis pro ſale datam, vt ſic quaſi inanima animalia quædam à putrefactione defenderentur. Sed eum ad Cleanthis dictum alluſiſſe, & quodammodo id correxiſſe, dicere (puto) licebit. in fine libri verſus eſt, qui lucem & teſtimonium adferre poteſt Euſtathio, in Odyſſ. μ. 252. ſcribenti omnes piſces ab Empedocle vocari κηρμαλῖνας. quem cum ſuperiori coniectura ſi conferas, videbis Philonis dictum quàm ſit locuples.*

IN SEXTVM LIBRVM CONVIualium quæſtionum.

Præfat. Communicata non minus.] *εἰς αἰτίαν περιέχουσι. Non poſſum excogitare, quid ſibi hæc velint. Sanè ἀπολειφθέντας non intelligo, vt* Iunius, oblitos, *ſed qui cùm cœnis non interfuiſſent, ex aliis audiunt cum voluptate quæ ibi ſunt diſputata.*

Ibid. Ignis diuellit.] *Vbi δὲ ἴςησι eſt, δίϊςι ſcribit.*

Cap. 2. Deminuendo nutrimento.] *Vocabula quædam perſpicuè falſa in hoc capite, facilè corriges, vt ἀπαλλάτlοντα & πολλοὶ ſi ſcribas pro ἀπάλλοντα & πολύ. ſed illud ἐλαττοῖ ſi integrum eſt, aliquot à ſe verba deſiderat. Videtur mihi ſententia ſaltem ſic explenda:* Oliua ſalſa aut capparis non faciunt famem aut appetitum, eo quod deminuant aliquid de nutrimento, cùm ipſa quoque cibus ſint: ſed ſua acrimonia ventriculi os inſtigant. *quid ſi ἐλάττω legamus? certè ſimpliciſſima erit ſententia, minus penuria alimenti fieri iis ſumptis, quæ ipſa quoque ſunt in ciborum cenſu. poſt pro αὐτὸ ſcripſi καὶ τὸ. euidens ratio.*

§. 1. Nobis oculi, cæterique.] *ὀμμάτων δὲ ἢ τῶν haud obſcurè corruptus locus Videtur ſenſus eſſe, non minus famem & ſitim, quàm ſenſuum inſtrumenta nobis ad noſtri conſeruationem largitam eſſe naturam, & futiliter tantas res meatuum immutationibus adſcribi. poſt μηκὶν ſubieci δὲ, ſicut ſolet fieri in comparatione.*

§. 3. Plantas ſitire.] *ἄρδοι αὐτὰ δι ψῶν. Lego ἄρδοι τὰ φυτὰ. Tertij capitis initium eſt mancum: titulus ſententiam vtcunq; illuſtrat.*

Cap. 3. §. 1. Non ab iiſdem.] *lego τόγε μὴ ταὐτὰ. legebatur τῷ γε μὴ ταῦτα, quod fecit vt locum* Iunius *non ſatis commodè redderit. Sed ἀςειοις hæc vox eſt mendoſa.*

Cap.4.Ita vt ſuperficiem.] τὸ φρέαρ τῆς γῆς. γῆ nihil facit huc. fortè ἐπιπολῆς aut quidvis tandem aliud. res ſententiam aperit.

Ibid.Inquam ego.] ἔφην legendum, non ἔφη.

Cap.5.Et incudibus.] ἢ τῶν ἀκμόνων. vox hæc incudes ſignificat, Iunius ἀκονῶν legit, & cotes reddidit. certè articulus οὓς ad ἀκόνας non quadrat, & mox τοὺς ἄκμονας repetitur. Tamen poſt αἱ ἀκόναι commemorantur, vt & cap. huius lib.8. & in lib. de primo frigido.

Cap.6.Calefacit,&.] λεπτοὺς πάθη. Deprauati ſunt Euripidis verſus non leuiter. Suſpicatus ſum aliquando non procul abituros à ſcriptura recepta, ſi Λεπτοῖς σπάθαις legeremus, & ῥιπίοις, aut potius ῥήγεσι. hoc planè congruit, illud à ῥιπίζειν & ῥιπὶς potuit fortaſſis tralatione aliqua poetica tolerabiliter dici. σπάθη inſtrumentum textorium eſt, adeoq; σπαθητὸς χλαῖνα è Sophocle refertur lib.4.cap.10. Onomaſtici Pollucis. Sic ergo legerem. Λεπτοῖς σπαθητοῖς χλανιδίων ἐν ῥιπίοις. quid ſi pro ἐν ῥιπίοις legas ἐρειπίοις. μεταφορικῶς, ruderib. i.e. fragmentis pannorum, centonibus. Non volo nimium tribui meis coniecturis, quæ in re obſcura non poſſunt habere multum certitudinis. ἐρειπίοις tamen non planè auerſor, quia ſic legitur περὶ φιλοστοργίας libello, vbi ijdem verſus adducuntur, ijdem non integri.

Cap.7.Diſceret.] μεμυκόμεναι. in Aldino eſt μεμυκμένοι, & non ἐλέγχοντες, ſed λέγοντες, videturq; corrector ferè idem ſecutus quod Iunius. Locus eſt vitiatus, vt & mox διερωμένου, quæ hic idem ſignificat quod διηθημένου. Et rurſum aliàs Ariſto, aliàs Ariſtio hic legitur, quorum hoc iteratur, & cap. vlt iterum eſt igitur id tenui, etſi ſupra Ariſtonem protuliſſem. Videntur autem fuiſſe diuerſi.

Ibid.Honeſta translatione.] χρηστοσέμνον ἔχειν. λέγειν. vel εἰπεῖν ſcribendum ſed certè vox ἐξονυχίζειν non quadrat. Si tamen poſterius illud ἐκθηλύνειν caſtrationi ſatisfacit, & ἐξονυχίζειν eſt acrimonia ſua & vi ſpoliare: tolerari poteſt. aliter Iunius legit. οὔτε φρονεῖν puto φορεῖν. Notum eſt, Cyrum iuniorem hoc inter ſuas laudes numeraſſe, quod meri multum ferret Sapere non quadrat huc, σωφρονεῖν, quod legiſſe Iunium. Locus Homeri, in quo vitis διατρύγιος dicitur, eſt Odyſſ. vlt. 341. & τρύγη apud eundem pro vite vinifera ponitur hymno in Apollinem, verſ. 55 οὐδὲ τρύγην οἴσεις & terra τρυγηφόρος, vitifera. 529.

Cap 8.Sed pulimum.] οὐ γὰρ βούλιμον. Sic lego, ἀλλὰ βούλιμον οἷον πολύλιμον πάλαι ὀνομάζομεν. Βούβρωστις eſt apud Homerum Ilia. ω 532. ibique ab Euſtathio hæc Plutarchi ſententia adducitur. Quis hæc loquatur, non conſtat, infra ζωεπλήρου legitur ſine nomine, neque ſunt integra.

§.2.Principium reſpirationis.] αἱματώδης vox nihil huc faciens, vt & ὑπέκλυμα, pro qua haud dubiè ὑπέκκαυμα, legendum eſt, vox in hiſce diſputationibus vſitatiſſima, & λιμοῦ in Cleomenea definitione planè eius inſtituto repugnat.

Ibid. Cotes plumbeæ.] *ἀκόναι μολύβδου* Iunius laminas plumbi *vertit & ſanè dictum eſt (ſi rectè habet)* cos plumbea *ἀκυρολογία quædam*, ein pleyener Wetzſtein. *nam ἀκόνη* cautem *ſignificat: id quod acuit, θηγάνη itaque amplius. Locus eſt corruptus: de* cotibus plumbeis *res iiſdem verbis ex Ariſtot. citatur in lib. de primo frigido.*

Cap. 9. Reſplendentia.] *ὑγρὸν γὰρ ἔλαιον, de quo hoc capite diſputatur, Homerus appellat Odyſſ. ζ. 79. cæterùm fortaſſe legendum ſublato aſteriſco τὴν ἀνταύγειαν. & ψαῦσιν, pro ψῦξιν, quæ non video cur huc ponatur. pro βραχύτητα ipſe ſenſus τραχύτητα flagitabat.*

Cap. 10. Et cortex.] *ἐκ τῶν ἔργων. abſurdè, niſi è ligno fructuoſo facta opera intelligat. pro κόνιν lege κονίαν.*

IN SEPTIMVM LIBRVM
Sympoſiacorum.

Præfat. Communicationem colloquij.] *ἀλλ' ὅτι ὀλίγου. hoc non puto in hac ſententia locum habere: neque dubito quin λόγου eſſe reponendum, ipſe ſcopus orationis doceat. Locus Platonis, de quo capite primo diſputatur, eſt in Timæo. Verſus Alcæi choriambicus extat apud Athenæum 10. Gellium 17. 11. Macrobium 7. Satur. vt notum eſt. Demiror autem cùm alios, tum Iunium ἐπιτέλλεται legendum putare (nam de mendo apud Gellium ἄκρον, nihil eſt dubij, & Sirius κατ' ἐξοχὴν ἄστρον dicitur, facile omnium ſtellarum fulgore, magnitudinis apparentia, & efficacitate, vt creditum eſt, princeps, ideoque etiam pro anni canone vſurpatus) nam etſi apud Athenæum lib. 1. ſic legitur, tamen ſcriptus codex ibi περιτέλλεται habet, itemque impreſſus in decimo. Eſt autem verſus ſpondeo, tribus choriambis, & iambo conſtans: qualibus Alcæum vſum cùm alij pauci itidem ſuperſtites docent, tum quod apud Horatium, qui eorum ſimiles ſunt, Alcaici dicuntur, vtpote Alcæi imitatione facti.*

Cap. 1. Etiam frui.] *ante ἀπολαύειν deeſt ὅτι, aut tale quippiam, aut potius γὰρ ſequi debuit. mox πολλάκις ποτὲ mutauis re ipſa iubente.*

§. 1 Fauces, accelerant.] *λευκανίην. apud Homerum, vnde hæc ſumpta, λαυκανίην legitur, & à verbo λαύω, Euſtathius deducit: quia tamen Lexicographi etiam λευκανίην (quæ legitur in Apollonij argonauticorum ſecundo) vocem ſuo etymo afficiunt, nihil muto. illud quidem τὴν δὲ λευκανίην ἰσθηκα, mendoſum & mutilum eſt. Cæterùm quæ de Cyclope citantur ex Odyſſ. ι. 373. Plutarchi verbis corruptis ſententiam obfuſcant.*

Ibidem. Hic enim tantum abeſt.] *τοῦτο ὑγρὸν ἀπολαύειν, pro quibus ſcribendum, ὥστε τὸ ὑγρὸν ἀπολαύειν & ὥστε poſt δυσπεψίας inſerendum. Eupolidis verſum poſteriorem rectè habere ἔκλυρον, conſtat. nam & ἔκλυζον, quod eſt apud Athenæum & Macrobium ſenſum planè gigneret contrarium, & Græci Lexicographi vocem ἔκλυρει agnoſcunt, quæ ſignificet*

gnificet ὑγρὸν, νοτερὸν, ἔνικμον, *humectum: quod & optimè quadrat.*

§.2.Confertimve infuſus.] *Emendabis heic puſilla quadam, vt* ἐπεμέγκλον *&* δίχα, *pro quibus* ἐπεμέγκτον *&* δίψα *ſcribendum, & qua tamen morari rudes poterant. Sed vbi Philiſtionis mentio eſt, & plurali deinde numero* ὑφηγῦνται *ſcribitur, excidit Dioxippi mentio, quod è Gellio liquet hunc locum citante. videntur autem plura deeſſe.*

Cap.22.Maxime quod eam.] οὐχ ἥκιστα. *Luxata ſunt hæc, inq; iis diuinans vertendis mox* φώνη τὴν πίτην]Pinum *Iunius vertit, neſcio quid ſecutus.* coagulum *enim dicit Plutarchus,* πιτύαν, *cuius (nolo enim nunc alios autores citare) mentionem noſter perſpicuè fecit in libello de his qui ſero diuinitus puniuntur, pro* μήτε *lege* ἤτε. *De gallinarum luſtratione Plin.*10 41. ἠρύγγιον *autem ſcribi debet, & hoc ipſum Plutarchus alibi retulerat, vbi erat* ἐρύγγιον. *in lib. philoſophum præcipuè cum ducibus debere philoſophari*

§.1.Poſitus commoditate.] εὐθημοσύνης *legendum nam notus eſt de ſatione locus Heſiodi,* ἔργοις 409. *verſu & locus, de quo capite tertio diſputatur, eſt verſu* 361. οἰνάρελον *autem non puto eſſe vocem Græcam, ei-* ἄρελον *lego, niſi ſit diminutiuum, ſuauitati ſeu ſaporis vini elegantia alblandiens.*

Cap.4.Philarchus.] φίλαρχος *Hoc Flori nomen (neſcio quam rectum.) Iunius* candidatum *vertit. pro* οὐ μάλα *ego confidenter* εὖ μάλα *legi De menſa eſt etiam in Romanis quæſtionibus problema, numero LXIV. ſed & id non (puto) conſentaneum eſt, idcirco à cœna lucernam non exſtinctam, ne oleum fruſtra conſumeretur: certè enim ſi exſtincta fuiſſet, multo minus oleum ad nullos vſus abſumeretur. Eſt ergo mea opinione, in hanc ſcriptum ſententiam,* Tametſi aliàs ſtudioſe cauerent, ne oleum fruſtra inſumerent. *vt inter* δεῖπνον *&* ὅπως *videatur fuiſſe aliquid tale,* ἄλλως σπουδάζοιεν.

§.2.Gratitudinis meditandi.] μελίτης. apum cauſa *vertit Iunius, vt apparet eum legiſſe,* μελισσης *quam ego vocem hic ſi reperiſſem, nihil veritus fuiſſem ea ſummota* μελίτης *ſubſtituere. non enim obſcurum eſt hoc agi,* vt gratitudinis diſcendæ, *ad eamque ſe ingenuis exercitationibus adſuefaciendi cauſa talia priſcos agitaſſe oſtendatur. Sic iidem Athenienſes iumentis quoque emeritis in ædificio publico, publicitus curarunt alimenta. Quid quod Paulus etiam boum triturantium regulam ferè eadem analogia exponit. Heſiodi locus eſt extremo operum.*

Ibid.Paſſique ſunt.] χεῖρας ζῶν. *fortè* χεῖρας εἶαν ζῶντας.

Cap.5.§.1.Et Pindarus.] *Hic locus emendari poteſt è pagina poſtrema libri Plutarchiani de comparatione animalium.*

§.2.Is namque, vt perhibent.] ὡς φασιν ἄθλιος. *legebatur* Αἴλιος, *ſed emendabis ex libro Plutarchi de virtute morali. Ibidem pro* ἦκεν *eſt* ἦγεν. ἐκπεμφθεῖσαι]*fortè* ἐκπεμφθεῖσαι, *& pro* ἀνακισμένας *legerem* ἀνακισμένας.

Ibid. Cotes plumbeæ.] *ἀκόναι μολύβδου Iunius* laminas plumbi *vertit & ſanè dictum eſt (ſi rectè habet)* cos plumbea *ἀκυρολογία quadam*, **ein pleyener Wetzſtein**. *nam ἀκόνη* cautem *ſignificat: ea quod acuit, θηγάνη itaque amplius. Locus eſt corruptus: de* cotibus plumbeis *res ijſdem verbis ex Ariſtot. citatur in lib. de primo frigido.*

Cap. 9. Reſplendentia.] *ὑγρὸν τὸ ἔλαιον, de quo hoc capite diſputatur, Homerus appellat Odyſſ. ζ. 79. cæterùm fortaſſe legendum ſublato aſteriſco τὴν ἀνταύγειαν. & ψαῦσιν, pro ψύξιν, quæ non video cur huc ponatur. pro βραχύτητα ipſe ſenſus τραχύτητος flagitabat.*

Cap. 10. Et cortex.] *ἐπὶ ἔργοι. abſurdè, niſi è ligno fructuoſo facta opera intelligat. pro κόνιν lege κονίαν.*

IN SEPTIMVM LIBRVM Sympoſiacorum.

Præfat. Communicationem colloquij.] *ἀλλ' ὅτι ὀλίγου hoc non puto in hac ſententia locum habere: neque dubito quin λόγου eſſe reponendum, ipſe ſcopus orationis doceat. Locus Platonis, de quo capite primo diſputatur, eſt in Timæo. Verſus Alcæi choriambicus extat apud Athenæum 10. Gellium 17. 11. Macrobium 7. Satur. vt notum eſt. Demiror autem cùm alios, tum Iunium περιτέλλεται legendum putare (nam de mendo apud Gellium ἄκρον, nihil eſt dubij, & Sirius κατ' ἐξοχὴν ἄστρον dicitur, facilè omnium ſtellarum fulgore, magnitudinis apparentia, & efficacitate, vt creditum eſt, princeps, ideoque etiam pro anni canone vſurpatus.) nam etſi apud Athenæum lib. 1. ſic legitur, tamen ſcriptus codex ibi περιτέλλεται habet, itemque impreſſus in decimo. Eſt autem verſus ſpondæo, tribus choriambis, & iambo conſtans: qualibus Alcæum vſum cùm alij pauci itidem ſuperſtites docent, tum quod apud Horatium, qui eorum ſimiles ſunt, Alcaici dicuntur, vtpote Alcæi imitatione facti.*

Cap. 1. Etiam frui.] *ante ἀπολαύειν deeſt ὅτι, aut tale quippiam, aut potius τοῦ ſequi debuit. mox πολλὰ ἐπὶ ποιεῖ mutabis re ipſa iubente.*

§. 1 Fauces, accelerant.] *λαυκανίην. apud Homerum, vnde hæc ſumpta, λευκανίην legitur, & à verbo λαύω, Euſtathius deducit: quia tamen Lexicographi etiam λαυκανίην (quæ legitur in Apollonij argonauticorum ſecundo) vocem ſuo etymo afficiunt, nihil muto. illud quidem τὴν δὲ λαυκανίην ἐσίθηκα, mendoſum & mutilum eſt. Cæterùm quæ de Cyclope citantur ex Odyſſ. ι. 373. Plutarchi verbis corruptis ſententiam obfuſcant.*

Ibidem. Hic enim tantum abeſt.] *τοῦτο ὑγρὸν ἀπολαύειν, pro quibus ſcribendum, οὗ τὸ ὑγρὸν ἀπολαύειν & ὥστε poſt ἀρτηρίας inſerendum. Eupolidis verſuum poſteriorem rectè habere ἔκλυρον, conſtat. nam & ἔκλυθον, quod eſt apud Athenæum & Macrobium ſenſum planè gigneret contrarium; & Græci Lexicographi vocem ἔκλυρον agnoſcunt, quaſi ſignificet*

gnificet ὑγρὸν, νοτερὸν, ἔνικμον, humectum: quod & optimè quadrat.

§.2.Confertimve infuſus.] *Emendabis heis puſilla quadam, vt ἐπεγχέαν & δίχα, pro quibus ἐπιβραντὸν & δίψα ſcribendum, & qua tamen morari rudes poterant. Sed vbi Philiſtionis mentio eſt, & plurali deinde numero ὑφηγῦνται ſcribitur, excidit Dioxippi mentio, quod è Gellio liquet hunc locum citante. videntur autem plura deeſſe.*

Cap.22.Maxime quod eam.] *ἐχ ἥκιστα. Luxata ſunt hæc, inq; iis diuinans vertendis mox φώνη τὴν πίτλω*]Pinum *Iunius vertit, neſcio quid ſecutus.* coagulum *enim dicit Plutarchus, πιτύαν, cuius (nolo enim nunc alios autores citare) mentionem noſter perſpicuè fecit in libello de his qui ſero diuinitus puniuntur, pro μήτε lege ἤτε. De gallinarum luſtratione Plin.*10 41. *ἠερύγγιον autem ſcribi debet, & hoc ipſum Plutarchus alibi retulerat, vbi erat ἠρύγγιον. in lib. philoſophum præcipuè cum ducibus debere philoſophari*

§.1.Poſitus commoditate.] *εὐθημοσυνης legendum nam notus eſt de ſatione locus Heſiodi, ἔργοις 409. verſu & locus, de quo capite tertio diſputatur, eſt verſu 367. οἰνάρελον autem non puto eſſe vocem Græcam, οἰνάρελον lego, niſi ſit diminutiuum, ſuauitati ſeu ſaporis vini elegantia alblandiens.*

Cap.4.Philarchus.] *φίλαρχος Hoc Flori nomen (neſcio quam rectum.) Iunius* candidatum *vertit. pro ὃ μάλα ego confidenter δῦ μάλα legi. De menſa eſt etiam in Romanis quæſtionibus problema, numero LXIV. ſed & id non (puto) conſentaneum eſt, idcirco à cœna lucernam non extinctam, ne oleum fruſtra conſumeretur: certè enim ſi extincta fuiſſet, multo minus oleum ad nullos vſus abſumeretur. Eſt ergo mea opinione, in hanc ſcriptum ſententiam,* Tametſi aliàs ſtudioſè cauerent, ne oleum fruſtra inſumerent. *vt inter δεῖπνον & ὅπως videatur fuiſſe aliquid tale, ἄλλως σπουδάζοιεν.*

§.2.Gratitudinis meditandi.] *μελέτης.* apum cauſa *vertit Iunius, vt apparet eum legiſſe, μελίσσης quam ego vocem hîc ſi reperiſſem, nihil veritus fuiſſem ea ſummota μελέτης ſubſtituere. non enim obſcurum eſt hoc agi,* vt gratitudinis diſcendæ, *ad eamque ſe ingenuis exercitationibus adſuefaciendi cauſa talia priſcos agitaſſe oſtendatur. Sic iidem Athenienſes iumentis quoque emeritis in ædificio publico, publicitus curarunt alimenta. Quid quod Paulus etiam boum triturantium regulam ferè eadem analogia exponit. Heſiodi locus eſt extremo operum.*

Ibid.Paſſique ſunt.] *χερσὶ ζῶν. fortè χερσὶ εἶεν ζῶντας.*

Cap.5.§.1.Et Pindarus.] *Hic locus emendari poteſt è pagina poſtrema libri Plutarchiani de comparatione animalium.*

§.2.Is namque, vt perhibent.] *ὡς φάσιν ἄθλιος. legebatur Ἀλλος, ſed emendabis ex libro Plutarchi de virtute morali. Ibidem pro ἔνεν εἶ ἦγεν. ἐκπιεσθοῦσαι]fortè ἐκπιεσθοῦσαι, & pro ἀνακισμῆσαι legerem ἀνακισμῆσαι.*

§.4. Vbi furores ſunt.] *μανίαι τ' ἀλάλαι τε. videtur ὅπου aut ἵνα deeſſe ante hæc verba è Pindaro deſumpta, & nõ ſemel à Plutarcho adducta, vt 1. Symp. 5. de oraculorum defectu. ſunt autem reliqua manca. ἐκπλαγνόμεθα lege pro ἐκπλαων. Ceterùm hæc periodus τὸ μὴ ἥλιον, &c. vſque ad finem capitis, planè huc non pertinet, & eſt prorſus ἀπροσδιόνυσος. neque obſcurum eſt è ſequenti problemate extritam, huc ab oſcitante ſcriba eſſe coniectam.*

Cap.6. Et ad quos.] *πρὸς τίνας legendum eſt.*

Ibid. Qui nauigia locant.] *εἶπεν otioſum eſt, niſi parentheticon velis. certè pro προέχουσι ſcribendum erat παρέχουσι*

§.1. Opus habere.] *δεόμενοι, non δεομένων legi. Sed quis hæc omnia perſequatur?*

§.3. Neque ſeorſim.] *Supra etiam σιμβωνεῖ: & ζωναῖς legi, vt ex verſione intelligere potuiſti ſed hoc & velſcris* [illegible] *pro κάπερ, ſcribendumque:* Etſi ſeorſim eos ſingulatimve non nominent.

§.8. Poſt opinio.] *Porrò autem videtur aliquid de fine huius capitis periiſſe, & inter ea, id quoque quod modò ſuperiori capiti perperam aſſutum monui, fuiſſe quod interiectis aſteriſcis ſignificaui.*

Cap.7. §.1. Interimque deſpiciendum.] *ἅμα περιπόμενον lege Sic enim fert vſus linguæ huius.*

Cap.8. §.1. Ad effingendum.] *πλάσιον. fortaſſe πλάσιν, initio huius capitis ποῖον ſcribe, pro ποῖ ἄν. vt potius legendum* [illegible] *ὄντων, ποῖον ἄν multa alia ſunt mendoſa. ἰσχναὶ ὁ δρασιαι] ego inieci.*

§.2. Socia conuiuij.] *τοῖς δαιτὸς ἐτ legebatur. Vbi ego rem ipſam ſecutus ſcribo τοῦ δαιτὸς ἑταίρη ἐστὶ. Locus Homeri περὶ φόρμιγγος eſt Odyſſ ρ΄.271. pro συγκρισὶς συνεγκρισίς reſtitues magis enim hoc congruit, & ἀμελέσι reponerem ἐμμελέσι. βομβοῦνας autem non ſanè hic agnoſco. βέμβικας quadrare facilius videretur: multo fortaſſis rectius σαμβύκας. Sed multa reſtant adhuc menda.*

§.4. Ad aures.] *ἰσώθεν* auritus, *vt ita dicam, id eſt, per aures Hoc quidem voluit Plutarchus ſignificare, ſed vocabulum eſt mihi ſuſpectum: & ſi fingendum vocabulum fuit, maluiſſem οὐάθεν. Poſt χρυσοσομένῳ.] legendum ſuſpicor χρυσοσομένῳ, & ἐλεήμον ſenſus poſtulabat.*

Cap.10. Vacuum præſtat.] *ἀποπνεῖ eſt legendum. nam ἀπολαοῖ nullo ſenſu legitur.*

§.1. Si vino occupatum.] *παρ' οἶνον. lego, non πάροινον. & mox ῥομβώδεις. quam vocem alibi ſumus interpretati. rhombi autem hic faciunt ad rhombum.*

Ibid. Hiſtriones.] *ὀρχησταί τε. Si non plura, hoc ſaltem deeſt, ὁρῶντας,* cùm videamus. *& poſt apud διπλοῦς πτύχας vel ὁδοὺς deeſt. alluditur enim ad tragicum ſenarium alibi poſitum.*

IN LIBRVM OCTAVVM Sympoſiacorum.

Cap.1.§.2.Quia ſacrificia deorum.] *Legitur θυσίας. Iunius in οὐσίας mutauit. Ego de eo hoc non diſputo, & coniecturamne ſit an codicem ſecutus, neſcio: nihil quidem muto.*

Cap.2.Tentarentque hoc modo.] *ὥσπερ πειρομένους. Hæc codicum fides eſt ampliora .. nimis quàm enim deprauata ſunt hæc verba. Conati autem ſunt Mathematici, μεσόλαβα, & alia id genus inſtrumenta conficere, quibus uterentur in inueſtigandis duabus lineis medio loco continenter proportionalibus inter duas datas: quarum in duplicando cubo vſus eſſet. Vide Vitruuium lib.9. cap.3. & ibi interpretes. De hac Platonis cenſura eadem eſt mentio apud noſtrum in vita Marcelli: paulò ſupra ἐποπτεία, τελετῆς] legebatur πλουτῆς. Quid ſi ἐποπτεία, nempe ipſorum tam arcanorum inſpectio ſacrorum, qua initiatis frui ſtatim non liceret, didici è Plutarchi Demetrio & περὶ ἐκλελοιπ. χρηστηρ. Itaque πλοῦτον tolerare non potui: mox & ante πάθη abundat, ſi nihil excidit. μυελὸν ἄξιον ὀνομάτων.] ὀμμάτων malim, vt viſus cum mente ſit comparatio.*

§.2.Neque Geometria, aiebat.] *ἔφη γὰρ οὐ τόπον. Verè ἄτοπον eſt hoc lectionis. videtur legendum γὰρ ὅτι τὴν γεωμετρίαν ἄλλο πρὸς ἤ, &c. Sed tamen qui illud τόπον irrepſerit, non apparet. pro ἄελσον eſt ἄοελσον reponendum. cauſa neminem eruditum latet.*

§.3.Figuris tertiam.] *ἀλλότριον alieniſſimum verò mihi hoc planè videtur eſſe ab hac ſententia vocabulum. qui enim dicatur ἀλλότριον id quod duabus datis alteri quantitate, alteri figura conuenit? legerim ἄλλο τρίτον Res docetur propoſitione 25 lib 6. Euclideorum elementorum. τὸ autem bis eſt hîc perperam pro τοῦ ſcriptum, & pugnat cum ipſa re.*

Ibid. Appellamus. Materia.] *Legendum eſt καλοῦμεν. Ἡ, &c. erat ὑφ' ἕν, ὁκαλοῦμεν: & erat diſtinctionibus confuſis locus deprauatus. Delerem autem ὀρισὸν καὶ, pugnant enim cum ſenſu. Finis eſt diſtortus.*

Cap.3.Cæcæque.] *legendum ἀλαώπιδος. erat ἀγλαώπιδος: puto quod librarius neſciret ἀλαὸν* cæcum *eſſe: quod huc optimè quadrat, cum nihil ſit hîc ἀγλαὸν.*

§.1.Multum enim inane.] *πολλῶν legitur, loco aſteriſcis notato Equidem neſcio an aliquid deſit, ſi πολλὴν legas.*

Ibid.Veluti in via.] *αὐτίπεραξιν. quin potius ἀντιφέραξιν, & pro ἀναψάμενος alieniſſima voce quis non legat ἀνὰ ἀψάμενος;*

§.2.Mutiſſimum.] *legi κωφότητος. quî enim ſit κυφότητος; ſed &*

alia ſunt manca, vt mox ἐπεὶ δή πυ, *legerim* ἐπεὶ ἔδαπυ. φησὶν ὁ ἀήρ, *forte* ὁ ἀνὴρ: *Rurſum* οὐ μὴν ἀφανὴς μὴν ἀλλὰ *ſenſus poſcit.*

§.3.Nam neque.] *imonitem aliquantulum corrigemus. quid enim ſit* ζωνοσάφυλλ**ϑ**; *Eſt autem* ἔνοσις *ſeu* ἔνοσις concuſſio, agitatio. *vnde Neptunus* ἐνοσίχθων *Plutarchi Theſeo. legendum etiam* μελιαδέα γᾶρυν.

§.4.Contentius vociferamur.] γεγωνότες *legi, cùm inueniſſem* γεγανότες.

Cap.4.Lychnitidibus.] λύχνεσι. *credo* λυχνίσι *aut* λυχνίτησι *legendum, vt quæ herba ſit cùm etiamnum materia medica periti diſputent, ſtultè fecero ſi quid ipſe pronunciem. id quidem ex Plinij aliorum ſcriptis notum eſt, quod huc pertinet, florem fuiſſe elegantem, adeoque roſæ genus, & coronariam. Homeri locus de Nauſicaa frondi palmæ comparata eſt Odyſſ* ζ.162.

§.1.Inquit Soſpis.] Διὸ καὶ μᾶλλον ἔφη. *nimirum* ὁ Σώσπις, *cuius eliſum eſt nomen*

Cap.5.] θιλῶναι. *Equidem hoc me legere apud Homerum pro tingere non memini. At* μιαίνειν *ſic vſurpauit Homerus bis Iliad.* δ. *in vulneratione Agamemnonis & videre potes. Euſtath. ibi, & in Iliad.* ι.31. *Et Homericus Hector non pollutus ſanguine.* οὐδὲ πόθι μιαρὸς *dicitur Iliad.* ω.420. non infectus. *vt inficiendi quoque voce Latini interdum pro* corruptela *ſumunt. Viderint docti,* φθορῶν *in coloribus mentio eſt facta de gloria Athenienſium.*

Cap 6.Alcæus.] *ſcribendum* ὁ Ἀλκαῖος, *non* ἄλκιος. Pitaccum *Mitylenæorum aſymnetam Alcæus vt tyrannum inſectatus eſt: vt ex eius vita ſatis conſtat. & iis quæ infra habet Plutarchus in Erotico fol.* 771. *Eraſmus* ζοφοδορπίδαν *legit in Chiliad. neſcio quare. nec probo.* οὐ μήν τι πρότερον.] *deeſt aliquid. poſt* ἐπὶ κῶμον.] *legendum* ἐπὶ κῶμον, *aut* τὸ κῶμον. *quod malo.* χαῖρε δέρε] χαίδερε δέρειν *puto. Iunius planè omiſit, cuius ſententiam eatenus probo, quod vidit fidem capitis male conſtare, ſed emendationem non puto eſſe ſatis commodam.*

Cap.7.Supra ſcopas]σκίρον. *vide quæſt Rom.* 112.

Ibid.Perpetraſſe.] τὰ μὲν, τὰ δὲ. *Sic ſcribendum, non* τῶς. *Fabula eſt nota. certe enim vtrinque & actum fuit ſcelerate ac nefarie: & atroces acceptæ calamitates.*

§.1.Turpiter ingrata.] ἀχάριστος καὶ ἄπιστος. *fortaſſe* κατάπιστος.

§.2. Cæteri.] *pro* πειθόμενος *lego* πειθόμενοι. *ſunt & alia id genus, è verſione noſtra correctu facilia, vt* ἀνάζεσεις, *pro quo* ἀναζέουσι *ſcribendum.*

Cap.8.] *Cur hinc caput ordiar nouum, ne ſcilicet periodum in duo capite diuellam, facile vides.*

§.3.Facere hoc & operari.] ῥέζειν *lego. Hæc enim vox, non (quod ſciam) ῥαίζειν ſacrificiis accommodatur. Facere & operari Latinos quoque ſic vſurpare, ſciunt eruditi.*

§ 4. Mul-

§.4.Mullum frugiperdam.] *χλιβότειρον legendum, quæ ſegetes depaſceretur. Suis eſt epithet on apud Homerum. Vlyſſ. Σ 29. τρυγηφάγος, vuas vorans, σιτοφάγος & ſemina terra credita eruens. beſtiarum epitheta hominibus damna dantium. Similis ratiocinatio eſt apud Ouid. 15. Metamorph.*

Ibid Delicatis.] *ἀβροδίαιτοις, non ἀρχαίοις, quod nihil eſt.*

Cap.9.§.1 Poſſit producere.] *ἐπεισάγειν σαι habet Aldus, ſed δυνάμειν niſi ai unda, il quia deeſt. paulò ante pro ἄειτον lego ἄριστον, quod mendum non ſemel occurrit.*

Ibid. Comprehenſis.] *ἐμπεριλαβὼν ἐχθρῶν monſtri eſt ſimile: planiſſima lectio erit ἐμπεριεχομένων. Poſt ἐμφυλον ſcripſi, cum ἔμφυλον contrarium ſenſus eſſet.*

§.4. Aut interciderunt nunc.] *πρότερον ὄντων, ὕστερον. Legi vult ſententia πρότερον ὄντων ἤπερ τῶν πρότερον ὄντων, ὕστερον ἀλλα*

§.5. Quin & cerebrum.] *λέγεται δὲ μηδὲ ἐγκέφαλον. Later eſt hic locus. Dicam quod res eſt. antiqui (inquit) cerebro non veſcebantur, verum ab eo abhorrebant, idq; abijciebant: quo factum vt cerebri appellatione quaſi per prouerbium nauci res aut homines nihili ſignificarent. Hanc eſſe genuinam huius loci ſententiam, abunde demonſtrat Euſtathius in Iliad 1.378 πὰρ δὲ μιν ἐγκεφάλου αἴση, hunc ipſum locum citans, cuius a. ponam verba: ἱστορεῖ, inquit, Πλούταρχος ἐν τοῖς Συμποσιακοῖς, ὅτι ἐπεὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἤσθιον οἱ παλαιοί, διὰ τοῦτο εἶπεν Ὅμηρος, τὸ πῶ δέ μιν ἐγκεφάλου αἴση, τῆς ἐγκεφάλου ἐν ἀποβλήτοις, διὰ τὸ ῥίπτειν. φησὶ καὶ ἀπὸ τοῦ ἰλλειν μυστήρια ἔχεις αὐτόν. Sed & locus de ſtragulis menſis eſt deprauatus videtur autem dicere eas cùm olim eſſent vltima, factas eſſe inuerſo ordine primas Verſum autem heroicum caſtigauis ex autore. Exſtat enim Odyſſ κ. 51.*

Cap.10. Vt Epicurus eſt.] *Niſi Græca verba ita diſtinguas, quomodo ſunt in noſtra verſione interpuncta, nunquam ſententiam veram expedies, quam tamen nos nullo præterea apice mutato damus integram*

§ 3 De mortuis dicuntur.] *ἐπὶ τοῖς νεκροῖς γίνεται, malim λέγεται. & ſic habet Euſtathius, verba hæc adducens in Odyſſ ξ 201.*

Ibid. Non dum n. humor.] *οὔπω γὰρ ἥκει. id verò & ſententia aduerſatur. lego ὕπω, & pro τραχὺ puto παχύ.*

IN LIB. QVÆSTIONVM CONVIVALIVM nonum annotata.

Præfat. Sorte comparare.] *ἀπόδειξιν ἔλαβεν. Credo ἔλαχεν legendum, & proximi capitis initium videtur hanc coniecturam iuuare, & huius loci obſcuritatem quodammodo, ac quid ſit ἀπόδειξις, illuſtrare.*

Ibid. Attemperate.] *Lego τῷ καιρῷ πρέποντος ἁρμ. Mendum enim eſt προσπίπτοντος.*

§.1.Videbatur.] ὁρᾶν ἀπόνοιαν. *Hiſtoria ſatis nota eſt, Aldus habet ἀπονοίας ὁ μὲν σὺν ἰᾷ: & non male ſenſit corrector ὁμῶς finem eſſe participij (puta integrum νομιζομένως, aut tale aliquid) & legendum καὶ ἄθεσμον Mox pro ὥστε ego ὅτι auſim reponere. Pœnè etiam pro διʼ οὓς σκόπων reſtituiſſem, quod certè puto eſſe genuinum, διʼ οὓς σκοπῶν aut ἐπισκοπῶν. Mummium, inquit, ſtatim puerorum ingenuorum examen inſtituiſſe, &c. Inter ἀληθὲς ἔχοντος itidem particulam negantem neceſſario (niſi fallor) ingeſſimus.*

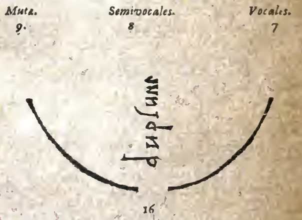
Cap.3 Quem non ſecundum.] οὐ δεύτερον. *ad hæc deſunt verba ὅν νομίζουσι δεῖν, aut idem facientia. Cæterùm hoc etiam Hebraica lingua in literis ſcribitur, quibus primum elementum ſcribendi. Heſiodi verſus eſt:*

Οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε, βοῦν τʼ ἀροτῆρα.

ἔργοις 403. ὀνομάζω δὲ τὸ ἀεὶ] l o us non integer.

§ 1.Cum enim ſint nouem.] ἔστιν τῶν μέσον *Libet heic adſcribere quî, & cur ita locum hunc legendum putem. Scribendum ego ſuſpicor ſic opinor, ἐννέα γὰρ ὄντων, καὶ ἑπτὰ, ὥστε τὸ μέσον ἀριθμὸν ὑπερέχειν καὶ ὑπερέχεσθαι συμβέβηκε τοῖς δʼ ἄκροις, &c. & διπλασιάζειν pro ζῆν. tum ſpiritus huc ita facit, vt quod minimè atque haud ſcio, an etiam aliquid poſt eam vocem exciderit, pro qua ſanè legerim alioqui ἐμμελείας aut quiduis aliud congruens. Reliqua emendationis ratio ex hoc ſchemate intelligitur*

Ibid.Primum autem.] τὰ δὲ δὴ πρῶτον. *hic ſubijce mea hæc, dum Plutarchi inuenias, οὐ ζ ἐθέντα ἐκκαίδεκα γράμματα, καὶ φοιν. &c. ἡ autem*

in ἡ fuit mutandum. Res nota eſt ex hiſtoria literarum. Plin. 7. 56 alij. Sed & quæ de numero ſubiunguntur, euidenter mendoſa ſunt. notum eſt enim, quaternionem cubum non eſſe, nedum primum cubum.

Cap.4.Voluiſſet læuam.] ὅτι δυνάξει βουλόμενος. *deeſt τὴν ἀριστεράν.*

Cap.

Cap.5. Neque diſſimulauit.] ἔτι δὲ ὁμολογῶν. *Legendum ἐπεὶ δὲ, & deeſſe videtur ὅτι ante ἀπεκρίνατο: vt vertatur,* Cùm non diſſimularet Hylas, *&c. Platonis locus eſt ſub finem decimi de Repub. neſcio an menda non ſubſit. ἢ ante φθεγγόμενος non video quid agat. infra χρῆναι μάλιστα τοῦ νοῦ.] lego τούτῳ.*

Cap.6. Menephilus.] *Sic infra cap.14. heic Menephyllus, quod non probo.*

Ibid. Ille nobis ſolet.] *αὐτὸς εἴωθεν, quis? nam apud Homerum quidem non referuntur hæc, fortè εἴωθας, vt Hyle grammatico dicatur. Solent enim Grammatici talia congerere.*

Ibid. Obliuionis.] *pro βωμός ἐστιν ἀληθής, lego βωμός ἐστι τῆς λήθης. nam quid rei eſt* ara vera, *quæſo? Cæterùm Thraſybuli hiſtoria, quæ mox commemoratur, & nota eſt, oſtendit aram poſitam Neptuno in æde Mineruæ, vt contentio obliuione deleretur. Vbi aſteriſcus eſt, permulta videntur periiſſe, nimirum & huius problematis reliqua, & ſex deinceps proxima, particula duntaxat duodecimi ſuperſtite. Cæterùm Lyſander (vt in eius vita & alibi Plutarchus, aliique tradiderunt) is fuit, qui dictabat, pueros talis, viros iureiurando eſſe decipiendos.*

Cap.13.§.1. In pede vulnerauerit.] *τὸν μὲν πόδα. Ineptè Loquitur de aliquo eminus de improuiſo ſagitta icto, itaque victo, & confertur Paris congreſſus & ſuperatus Inferius ἀλλ᾽ ἔχοντι δὲ ἀπεῖν.] Nihil eſt. legerem libenter Συνελόντι δὲ ἀπεῖν.*

Cap.14. Poſt hæc Muſis.] *Hinc ordiri placuit quæſtionem 14. & ante τοῖς βασιλ. σὺν omiſi. pro ἀναλογοῦσι ἀναλύουσι legerem. ſed & μεγάλα ἀπεῖν ad dialecticos non quadrat Index capitis decimiquarti debuit eſſe ante verba ἐκ τούτου σπονδάς. & ἐργατῶν δὲ ἄλλων mendoſum erat. quid autem eſt ἐν λείῳ; Sunt pleraq; hic manca.*

§.1. Conflatum eſſe cubis.] *συνηρμόσθαι, μονάδος. Niſi heic interiicis vocem κύβων, nulla eſt omninò ſententia.*

§.2. Facultates.] *δυνάμεων ſcribe & pro γραμματικὴν re parum mathematica ἀριθμητικὴν & νενέμηνται εἰς τρεῖς. Poſtea δενδρίων νόμων πολυθής. hæc vox eſt ſuſpecta mendi. In Erotico, pagina 767. pro ea legitur πολύτε, neque video quid huc* polites Bacchus *facere poſſet, cuius in Atticis meminit Pauſanias. certè Ἀνθεσφόρου malim quàm Ἀνθ. Sed tamen ita etiam legitur in Atticis Pauſaniæ Bacchi δενδρίτου mentio eſt ſupra lib. 5. probl 3 χατέουσι pro κατέχουσι ex Homero ipſo repones. eſt enim Odyſſ γ. 48.*

§.3. Quantum fieri poteſt.] *ὡς ἂν τὴν ὑστεραίαν ἐστιν. monſtroſè. Lego ὡς ἀνυστόν ἐστι. & ferè non dubito de hac coniectura. ſcribo autem mox ἐπίστησιν, nam de Platone loquitur, cuius Scenas inuenies non procul fine decimi de Repub libri. multa autem heic ſunt miſerè vitiata.*

§.6. Iſta probabiliter.] *ipſum metrum & ſententia ἑτοίμοισι repudiant, ἐτύμοισι requirunt.*

§.7. Denique aurium &.] *Melopomenen cùm lego, & diuiſionem*

duarum Muſicarum conſidero, in eam ducor coniectura ſententiam fuiſſe ſcriptum: ἡ δὲ τῶν ὤτων καὶ ὀφθαλμῶν, &c.

Cap.15.§.2. Poteſt transferri.] *μετάθεσιν fortè μετάθησιν. Locus eſt mancus, hoc autem vult Simonidis dictum, qui poëſin eſſe picturam loquentem, & picturam eſſe tacentem poëſin docuit, huc transferri poſſe, vt ὄρχησις ſit poëſis loquens. Cætera Delio opus habent natatore. Et Græca in vertendo relinquere conſultius putaui, quàm malè vertere, denegata Latinis huiuſmodi compoſitionum licentia, & elumbium exemplorum copia, de quibus heic agitur, οὐδὲν ἱερόν.*

IN AMATORIVM LIBRVM.

Sunt quædam mendoſa in hoc libro, ſed quæ ob fœda impietatis defenſionem iis contentam vix legere ſuſtinui, tantum abeſt, vt emendanda duxerim: immò nimis etiam liquida quædam ob turpitudinem dedita opera obſcuraui inter vertendum. Huc certè pertinet illud, dum legimus hunc librum: Mundis omnia munda. Cæteroqui leuia quædam menda ſuſtuli, vbi potui ſalua pietate: de quibus rationem reddere ſit otioſum, quale eſt quod Capite primo, ex iis quæ ſequuntur, Lyſandram *pro* Lyſandro *reſtitui.*

Cap.2. Acerrimus erat.] *χὤσπερ ὁ τοξότης τῶν ἐραστῶν, deeſt, quod ex diſputatione facilè intelligi poteſt, vox ἀντίδικος, aut ſimilis, quæ impugnationem deſignet.*

Cap.4. Et helluatio.] *pro φιλοψυχία φιλοψίαν reſtitue. planum. & pro ἐπαγγέλλων, quod nihil huc facit, ἐπεγγέλλων.*

Cap.8. Hæc verba.] *lego ἐξοπλίζει.*

Ibid. Ad ignem accedens.] *Lege γέμοντι πυρὸς διὰ πολλῶν χρόνων πληγ. locus conſtabit, & paulò poſt, αὐ ἐλαφρᾶ, &c. ἢ κρᾶσις, &c.*

Cap.9. Inanes & leues.] *ἐκβεβαίους. Immò ἀβεβαίους. cuius autem vocis locum obtineat κιλτις, non ſuccurrit, neque qui exſarciantur reliqua. Heſiodi verſus ex ipſo Heſiodo facile eſt corrigere ἔργων verſu 694. ego quidem τριήκοντ᾽ ἂν malim, quam quod ibi legitur τριηκόντων. Quod autem aſteriſcus amiſſum ſignificat, non habeo reſtituere. φοίνικας quidem lego, &* palmarum fructus, *non* phœnices *accipio. Habeo quod diuinarem, ſed non fido. καθὸ, αὔθητε ὀφρύς.] Fortè ὀφρὺς δράτω, aut tale aliquid, vult eam ſimulare amantis contentum, opinor.*

Cap.10. Eo ipſo quod emitur.] *δι᾽ ὠνῆς κατεσυμμάτων. Lego δι᾽ ὠνῆς, exiſtimoque ſententiam eſſe, emticias eo ipſo, quia emtæ ſunt mulieres, pignus ſecum obedientiæ ferre, neque metuendum, ne ſe viris antepoſnant. Vox autem κατέσυμμα, κατάπληξιν, ſeu ὑπόπληξιν ſignificat, mihi ſuſpecta. Ante aſteriſcum permulta deeſſe apparet. Paulò poſt de* Beleſtia *videntur verba traiecta eſſe. apud Athenæum lib.13.* Biliſticha *vocatur, Ptolemæoque Philadelpho tribuitur.*

Cap.11. Mulierum præda ſunt facti.] *inter γενόμενοι & λεία eſt cũ*

lacuna

lacuna aſteriſcus, vtrumq; tollendum puto, & nihil deeſſe. Phryne deſpoliauit Græcos, & tropæum illorum impudicitiæ ſuas ſtatuas & anathema Delphis fixit, vt Crates dicebat, ſicut in libro de oraculis Pythia ſolutis Plutarchus perhibet, qui locus hunc explicat. Res eſt nota & meminit Pauſanias Phocicis. Cur ergo non dicerentur ita fœdè mulieres ſi homines λεῖα γυναικῶν.

Cap.14. Luxurians opibus.] δὲ γόνασι φρονεῖς. δὲ verſus non tolerat, & φρονεῖς niſi interrogatiuè legas, ſenſus videtur repugnare. δὴ ac φρονεῖ malim, & βαδίζει debet legi, non εἰν.

Cap.15. Cui & alia arcana.] Lege ita hoc membrum, καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ φ. &c. ἐμὲ γοῦν οὐκ ἂν ἀπεκρύψατο, τῶν τε ἄλλων μεταδιδοὺς, ita omnia erunt plana.

Cap.16. Neque enim.] Lego οὐ γὰρ δὴ ἄκρας, neq; dubito ſenarium eſſe iambicum.

Mox: Melanippæ.] μελανίππης. Hanc tragœdiam præter Stobæum & Athenæum citant hoc nomine ipſo (non vt apud Stobæum alicubi vitioſè Menalippe legitur) Diodorus Siculus initio primi, interpres Ariſtophanis, alij. Sed verſus, quos deinde emendarit Euripides, deprauati ſunt. credo ita ſcriptum fuiſſe: Ζεὺς οὐ γὰρ οἶδα, πλὴν ἔγωγε μεταλαβεῖν Δί' ἐχθρὸν

——— καὶ τοι ἄλλως ἐθάρρει, &c. vt prioribus verſibus in dubium vocauerit Iouem ſuum inimicum. Attas porrò & Adonæos videtur dicere Cybeles & Veneris amaſios, à barbaris in Græciam delatos. Porrò autem Empedoclis verſus aſteriſco notatus, integer facilè fiet ſic:

Καὶ φιλότης ἐν τοῖσιν, ἴση μῆκός τε πλάτος τε
Τὴν σὺ νόῳ, &c.

Extant apud Simplicium inter complures alios in commentariis in primum Ariſtotelis ἀκροάσεως φυσικῆς librum. & adſcribam propter lectorem tres ſaltem continuò ſequentes, qui confirmant ea quæ hic dicuntur:

Ἥτις καὶ θνητοῖσι νομίζεται ἔμφυτος ἄρθροις,
Τῇ τε φίλα φρονέουσι, καὶ ὁμοῖια ἔργα τελοῦσι
Γηθοσύνην καλέοντες ἐπώνυμον. ἠδ' Ἀφροδίτην.

id eſt, me interprete:

Inſita cenſetur mortalibus artubus iſthæc:
Qua duce mutuò amant, ſimiles peraguntq; labores:
Lætitiæ & Veneri de re nomen facientes.

Sequuntur mox tres ſenarij optimè cohærentes & integri ita q; illos quoq; aſteriſci nota libera. Poſt σύγκρασιν] fortè συγκρᾶσιν. Sed & illud ſtare poteſt

Cap.18. Amor otioſus.] Ἔρως γὰρ ἀργὸν. καὶ ἐπὶ pro καὶ ἐπὶ lego, ſecutus poetarum conſuetudinem Porrò hic verſus apud Stobæum λόγῳ ξδ. citatur ex Euripidis Danae, ſed legitur pro τοῖς τοις, τοῖς ἀργοῖς, quod cum noſtra lectione prorſum congruit, & mox ibi ſequitur φιλεῖ δὲ μόχθους. notum eſt aureum illud Naſonis:

Cedit

Digitized by Google

Cedit amor rebus: res age tutus eris.

Qui ſequuntur ſenarij, cum compluribus ab eodem Stobæo citantur præcedenti λόγῳ, *& Sophocli adſcribuntur. Inde & ex conìecturis ſic leges deprauata:* κ̀ πάλιν:

Ὠ παῖδες, ἥ τοι Κύπρις οὐκ. μ.

Α'λλ' ἐςὶ πολλῶν (*hoc enim* ὀνομάτων ἐπώνυμ@. *&* μανιὰς, *non* μανιὰς *malo, quam* πάντων, *quod habet Stobæus.*)

Ibid. Ita exponens: vt.] ἀντερεῖν γ̀ εἶναι *In hac Chryſippi etymologia vox* ἀντερεῖν *dupliciter turbat, tum quia vitioſum eſt verbum, tum quia apparet nomen fuiſſe à Chryſippo dictum. neque quadrat huc verbum* ἀναίρειν, *quod etymon eſt apud Phurnutum: tum dicas è Chryſippi ſententia manaſſe, vt pars animi repugnans & obſtrepens rationi ac efferueſcens* ἄρης *dicatur, neq; enim puto* ἀντερεῖν *eſſe* contradicere. *Itaque non liquet etiam.*

Cap. 20. Animas hinc abducat.] *pro* κόμιςον, κομιςὴς *legendum aut* κομίζων, *tum ſententiam ſecutus* θνητῶν *pro* θνητὸν *ſcripſi. verſus non eſt integer, pro* κ̀ τί τοιᾶυτε, *lego* κ̀ τοιτ. *&* περὶ τὶ *pro* περίπειν *ſcripſi, vt ſenſus ne careret. Enimuerò quem ego auxiliarium extuli, is* ἐξωρ *legitur, quod arbitratus ſum pro* δώρ *obrepſiſſe. Nunc autem* ἀγωγὸς *verum eſſe, & pro* auxiliario deductorem *ſcribendum autumo. Notius eſt* ψυχοπομποῦ *Mercurij officium, quàm vt v'us ſit de eo annotare.*

Ibid. A ratione eſt alienum]. ἀμ... ἀλλοτρίαν. *lege* γνώμω ἀλλοτρίαν, *vt dicat Zeuxippus: Eſt ita vt dicis: aliena à vero, & abſurda eſt eorum ſententia, quam refers. &* κ̀ *ante* πα... *non ſatis commodè ſtat. Κύρβαντες nihil ſunt, Corybantes noti.*

Cap. 21. Ob efficacitatem.] διὰ τὴν ἐνέργειαν. *omninò hoc vocabulum retineo, repudiata, quam doctiſſimus vir Victorius lib. 23. cap. 14. ſuarum variarum lectionum copioſiſſimarum ſubſtituere nititur,* ἐνάργεια. *non interim vel eius quicquam detractum exiſtimationi velo, vel nego* ἐνέργειαν. *pro* ἐνάργειαν *ſæpe apud bonos autores, & eo ipſo loco Quintilian. qui eſt cap. 3. libri 6. perperam legi. Sed certè hæc ipſa Quintiliani verba, quæ à Victorio producuntur, vt videamur non cogitare, ſed facere, magis* ἐνέργειαν *puto indicant, quàm* ἐνάργειαν. *Imaginationes amantium non intra viſa conſiſtunt, ſed in geſtus, ſermonem, aliaq; etiam, quæ dicere nihil attinet, erumpunt, & ſunt* εἴδωλα κινούμενα ζῶντα, *&c. vt hic docetur. Si cui tamen magis probatur Victorij ſententia, per me licet eam ſequi. Mox poſt Catonis nobile dictum, videntur plurima interiiſſe.*

Cap. 23. Vtilitate laudentur.] μάλιςα θεοὶ. *excidit participium:* σεμνυνόμενοι *puta, aut* ἐπαινούμενοι, *aut tale, nihil opinor, præterea. Cap. 25. Heic in Cleomachi hiſtoria bellum Eretrienſium & Chalcidenſiū mendosè Theſſalicum legitur. fortè facta mentio equitatus Theſſalini, quem adduxit Cleomachus, nunc eliſa, mendo anſam dedit.*

Cap. 26. Floret vrbibus.] *lego* θάλλει. *nihil enim huc* κάλλει, *cùm &*

verbum

verbum requireret oratio, & una litera mutata expediretur ſententia. αὐτίοις.] fortè αἰτίοις, in quæſtionibus ubi certarum rerum cauſæ exponuntur, ſicut in problematis Plutarchi, quæ αἰτιῶν nomine ipſum citare ſuo loco monui. mox τῶν ςρατιῶν, pro ςρατηγῶν, quod nihil huc faciebat, ſcribito. Vide Plutarchum in Pelopida. ὅπου καὶ.] deeſt in hac periodo aliquid, puto ἔπεισι aut ſimile. & ἀφιλόψυχον haud dubiè autor ſcripſerat, quod animæ & vitæ contemtum ſignificat, de quo heic agitur, cuiq; adeò aduerſatur τὸ φιλόψυχον. ἐρώμενος εἴδη vel ἴδῃ lego. nam ἤδη ſententiam vitiat.

Cap.27. Veritatem attingunt.] ψαύουσι τοῦ *. Lego τοῦ ἀληθοῦς, λέγοντες ἐξ ᾠδῶν τινὲς, &c. ita enim locus erit integer. καὶ ὁπέρως.] Lego ὅπως & ἐλθεῖν pro ἐλᾶν. ποιητικὴν cur in μουσικὴν cõuerterem, ſciri poteſt ex 1. Conuiu. l. quæſt. 5. quanquam ſi ποιητικὴν retinere quis velit, habet quod pro ipſo faciat in libello noſtri autoris de Pythiæ oraculis. Ego tamen μουσικὴν præfero: & alterum irrepſiſſe ex annotatione marginali puto alicuius, qui muſicen latius patentem ad poëticen voluerit adſtringere. Neque nego in citato loco poëtam quàm muſicam videri poſſe commodius collocari: ſed citare ad rem præſentem ac honeſtè coaptare non nimis mutationibus poëtarum verſum ſi cui alij, Plutarcho eſt familiare.

Cap.28. Licuerit ei omnia.] legi πάντα Legebatur ταῦτα, ſed hiſtoria eſt etiam in vita Alcibiadis deſcripta. mox ſcribe, εἶεν, εἶπεν.

Cap.30. Sed niſi ob Lyſandræ.] ἀλλ' εἴπη μὴ λύσανδρον. monſtri ſimile hoc λύσανδρον interpres adiecit καὶ τὰ, ſed hoc eſt verſuram ſoluere. Ego legendum ſuſpicor, ἀλλ' εἰ μὴ διὰ λυσάνδραν, &c. παιδικῶν. Nam Lyſandræ amator fuit Daphnæus, ut ſub initium libri fertur: quanquam παιδικῶν etiam legi poteſt, vel παιδικῶν. Mox φθέγγεσθαι τὸ σῶμα. verbum φθέγγεσθαι locum non habet, legendum eſt aut φέγγεσθαι, illuſtrari & ſplendore affici, vel potius φλέγεσθαι, incendi, calore ſcilicet intus membra & viſcera vrente. Nam φέγγος & ὠχρότης, quæ ſtatim memorantur, non conueniunt ſanè in eadem ſuperficie: at intus calere, foris pallere, etiam in morbis videmus homines. Verba Sapphûs ſunt, & Catull. interpretatio, in omnium manibus, pro quibus hic aſteriſcus extat. Et quæ ſequuntur, planè ſunt deprauata. Quod ad Menandri attinet locum:

ψυχῆς ὁ πληγεὶς δ' εἴσω δὴ πιλόσκεται.

Verſum eum ſic corrigo, & impleo moto aſteriſco, ſicut alibi me legiſſe memoria recolere potui, & extat inter Comicorum λείψανα. Quæritur quî fiat, quod amore alij corripiuntur, alij non? reſpondetur, morbum animi eſſe cauſam, cur ſagittæ Cupidinis vulnus infligant graue, καιρὸς enim lethalis vulneris ſignificat hîc opportunitatem, unde πληγὴ καιρία.

Cap.32. Epacriorum.] ἐπακρίων. Vide annotata in Solonem, in Onomaſtico noſtro Suidam in Πάραλον, & alios.

Ibid. Alcæus negat.] legendum eſt οὐχ ὥσπερ ἔφη. niſi vehementer fallor. Eſt enim ἀντίθετον.

Cap.33.

Cap.33. Diſertè.] *In illo ἀελζήλως, alluditur ad vltimum verſum Odyſſ.μ. Quæ ſequuntur, intelligi poſſunt, corrigi & expleri ſine codice non poſſunt.*

Cap.37. Daphnæus. Audite.] *ἀκούετε εἶπεν. Non credo hîc quicquam deeſſe, quanquam aſteriſcus hoc innuit. infrà καὶ τωργίαται ſuſpicari poſſis καὶ ὠργίαζον ſcribendum. Cæterùm vel lippus videat, Gorgûs hiſtoriam non eſſe finitam, & multa, vt & aliàs, periiſſe. Et quæ ſubſequuntur itidem malè ſunt affecta, & ſine boni libri ſubſidio inemendabilia*

Cap.43. Græciam inflammauit.] *ὑπέφλεγε Nihil diceret qui ſic loqueretur, non enim fugit, ſed attraxit Lais Græcos. Lege ergo ὑπέφλεγε iamdudum. quod cùm idem placere doctiſſimo homini Guilielmo Cantero ſenſim, poſteà ex eius nouis lectionibus, fuit mihi gratiſſimum meam opinionem ipſius ψήφῳ confirmari. Addo, mihi videri immeritò huic narrationi iniectum aſteriſcum. nam ſicut poëtica venuſtate Acrocorinthi epitheton eſt inſertum: ita non video cur tot procorum numerus non potuerit μέγας ςρατὸς figuratè dici adeoq; cùm habeat ſua caſtra cupido, ei merentes ςρατὸν dici, quæ inuidia eſt? Obiter moneo, Pauſaniam ab Athenæo perhiberi, qui hîc eſt Hippolochus nominatus, lib.13. δειπνοσοφιςῶν, refertq́; is ligneis columbis, quæ Veneri eſſent dedicata, talem fuiſſe Laidem.* **Götzen ſeynd nicht böß/ Huren damit zu todt ſchlagen.** *Τὸ καλεσ Δίκ]. lege καλουμένου. quid enim rei eſt ὁ καλὸς Δικζίτωρ; Mox: Κάμμαν lege pro Καμμίαν. Eandem hiſtoriam habes in libro de virtute mulìebri.*

Cap.50. Volebat enim.] *ἐβούλετο γὰρ τοῦ. non ratio hîc, ſed verba Plutarchi deſunt. Volebat (inquit) eiulatu vxoris cõfirmare de morte ſua opinionem, vt nimirum de inde inueſtigatione ſublata tutius euaderet. Tacitus lib 20.* Epponiam *vocat, vt quidem hodie legitur. apud Xiphilinum è Dione in Veſpaſiano* Peponila *legitur. de voce diſputare non vacat.*

IN LIBRVM DE FACIE QVÆ IN CIRculo Lunæ apparet.

Neque hîc, neq; alibi, vbi tot lacunæ ſunt, tot defectus, tot menda, iniquus nobis eſſe debes, Lector, ſi tua adeoq; noſtra etiam voluntate minus præſtitimus. Nam neq; affingere noſtra Plutarcho debuimus verba, quod non tam oſtentationis eſt arrogantis, quàm temeritatis inſolentis: neque ipſius verba codicum ſubſidio demto reſtitui poſſunt. Spero tamen quædam impedimenta nos ſolertibus coniecturis vſos ſummouiſſe, vt expeditior multò atque ante hac huius libri tibi (quod idem in Sympoſiacis, Erotico aliisq; factum à nobis deprehendere potes) eſſe queat lectio, id quod te boni conſulere par eſt, nos monuiſſe opus habuimus. Carere initio librum, quod eſt eſſe ἀκέφαλον, non eſt obſcurum. Sylla huius etiam in aliis libris eſt mentio noſtri Plutarchi.

Cap.1. Quod cæcutire.] *ὁ* καλοῦμεν. fortè ὁ ἀμβλυώττειν καλοῦμεν.*

Mox

Mox ἢ ζ λαίνα σελλών. Verſum corrigere vix auſim, etſi fortaſſe pro ἢ δὲ ſcriptum fuit à poeta ἡ δ᾽ αὖ ἠδ᾽ αὖ: ſed pro λαΐνα, minimè dubium eſt, legendum eſſe ἰλάειρα. Lunæ enim nomen eſt ἰλάειρα, quod non Heſychius modò annotauit, ſed etiam verſus extat Empedoclis in Simplicij in Ariſtotelis Phyſica commentariis.

Η᾽ δὲ φλὸξ Ι᾽λάειρα μινυνθαδίης τύχε γαίης.

Obrigit & flammæ lunari portio terræ.

Iam Apollodorus Bibliotheca lib 3, Phœbem & Ilairam Leucippi & Philodices Inachi filiæ filias facit, quarum hanc Caſtor, illam Pollux duxerit vxorem, quod idem eſt apud ſcholiaſten Homeri Iliad. γ. ad verſum 243. atqui Phœben vocari Lunam notiſſimum eſt, minimeq́ fallit poetarum fabulis etiam aſtronomica fuiſſe antiquit⁹ inuoluta. Quid? quod Plutarchus ἐτυμολογῶν hoc loco, Lunæ nomen παρὰ τὸ ἱλαρὸν deducit? Non ergo iam ſaxeam lunam, ſed renidentem & ſuauiter fulgentem habent lectores: reſtitutamq́ ſibi Empedoclis ſententiam. & ὀξυβελὴς ſuſpicor, non ὀξυμελὴς legendum. In Ageſinactis verſibus pro κρόκ@ legi κρύεσ, & τὸ δ᾽ ἄντα ἔοικεν ἰρόδεθει quanquam valdè dubito de voce ἰρόδεθει.

Cap. 2. Arcum cœleſtem.] ὥσπερ ἂν τῷ.* pro aſteriſco ſufficit ἰερῶν, & pro καὶ* ξυ, poteſt legi καὶ συμπήξιν: & pro πεισθεὶς, ὠσθεὶς.

Cap. 4. Quanquam mi.] φίλε πρίαμ.* Legendũ videtur φίλε λαμπρία, πολλοῖς. & verti potuiſſe ſine aſteriſco. Quanquam hîc, mi Lampria, multis. mox pro ὡς φατὲ ſententia videtur ſuggerere οὐ φατέ.

Cap. 12. Commune ſit leuium.] τῶν ἀναφερῶν hanc vocem non probo, reponendumq́ ſuſpicor ἀνωφερῶν. quale menaum alibi quoq; notauimus. Et pro πρὸς ἀνέμους legendum πρὸς ἀλλήλους, nihil enim hic ventis opus eſt pro εἶπεν εἶπον

Cap. 17. Mutarentur, concentum.] μεταςῆναι ἁρμονίαν nihil puto deeſſe, vt & poſtea καταδεδουλωμένας ἕξεις καὶ δόξας ſi legas. nihil deerit. Verba ſi rectè habent, paſſiuum Atticè ſignificat actiuè, itaq; vocat inueteratas & quaſi in habitum inuerſas opiniones, quibus animi addicti ſeruiliter acquieſcunt, neq; vlterius ad indagandum verum ſe proferunt.

Cap. 19. Quo non vlla alia.] legendum ὡς ἔτι τῶν ὄντων. homo, inquit, ita vt vlla alia res dici poſſit, ſecundum naturam factus ἐπὶ legebatur vitiosè. Verſum Empedoclis integrum poſui. ſicut habebatur 1. Sympoſ. 2.

Cap. 20. Quæ neceſſitate.] τοῦτο κατηναγκασμένον. Lego τοῦ κατηναγκασμένου Quanquam hoc quidem eſt hariolari vt & in ſequentibus.

Cap. 22. Tum Ariſtoteles.] καὶ πάθ@ ἀΐδιον. deeſt aliquid. fortè ſic ſcripſerat, καὶ ὁ Α᾽ριστοτέλης· πάθ@ ἄρα ἀΐδ. &c.

Ibid. Dedita opera.] ἔχων δὲ. fortè ἑκὼν δὲ. Ibid. Diſſipat.] Verſus Empedoclis emendari ſecundum leges metricas poſſunt: ἀποσκίδνασι res & carmen admittunt, ἀποσκεδάννυσι reſpuit. pro ἔστ᾽ αἶαν lego ἐς γαῖαν, proximum ſic:

Τόσσον, ὅσον τ᾽ ἄρ@ γλαυκώπιδ@ ἔπλετο μεινῆς,

pro ἴτζο* tantum ἴτερον lege, nihil deeſt præterea.

Cap. 23.

IN LIBRVM, CVR PYTHIA NVNC NON reddat metrica oracula.

Colloquium eſt Baſilocli & Philini, quod quantum potui, perſonis notatis diſtinxi. Sed & cenſuras noſtras quaſdam minutulis & apertis mendis omiſſis, apponamus.

Cap.5. Lintea pexa.] *καιροσέων. Ex ipſo Homero locum integrabis Odyſſ. η. 107. infrà τὸ ᾗ* πτ. legerem τὸ δ' ἐστὶν ὀπιπτεύσασθαι, &c. poſt verſus 6. καί ποιν εἰς τὸ excidit aliquid.*

Cap.8. Vnà cum voce.] *μετὰ τῆς αὐτῆς. fortaſſe αὐδῆς. & ante ἀκούουσι ἀκούσαντες.*

Cap.14. Tale eſt oraculum.] *καὶ τοιῶντε. Legendum οἷα καὶ τοιῶντε, vel καὶ τοιαῦτα. Oraculum ipſum ex Laconicis Pauſania & Ageſilao & Lyſandro noſtri corrige. pro βάκχιδες ſuprà, lego βακίδες. Bacidis oracula extant multa.*

Cap.15. Alioquin etiam.] *ἐπεὶ τί ſi legas, hunc locum ferè correxeris aſteriſco ſublato. Notus autem eſt Epicuri liber, κυρίων δοξῶν ex aliis Plutarchi multis locis, Tullio 2. de Finibus, Laertio, aliis.*

Cap.19. Achæi nomine.] *Ἀχαιὸν ὀνομάζουσι. Nihil deeſt, itaq; aſteriſcum amoue, & θεὸν à Theone male repetitum. Sed & alter aſteriſcus inter ἀιτίηκε & πάλιν iniuria locum integrũ afficiebat. Suprà pro Κλεοβούλου lego Κλεοβουλίνην ex aliis locis, & Sympoſio 7. ſapientum, quæ tamen Corinthia neſcio an fuerit, cùm conſtet Lindium fuiſſe Cleobulum. Ceterùm* Lædam Nemeſin *fuiſſe dictam, intelliges ex iis, quæ Iunius 1. 15. animaduerſorum diligenter congeſſit. Ego tamen non putaui mutandam μνημονεῖν, cùm fieri potuerit, vt tria nomina habuerit, quando Olympiadi tribuuntur quatuor.*

Ibid. Mulierum oſoris.] *μισόδι τοῦ Ἡρακλέους. legendum puto μισογύνου, oſoris mulierum, idq; fabulæ huic conſentaneum eſt, & ex Propertij lib. 4. Macrobio 1. 12. Saturnal. aliiſque ſcriptoribus notum eſt Herculem ſuis ſacris mulieres arcuiſſe. Deeſt ante aliquid. infra in verbis Heracleti, ὅς᾽ ὄναξ lego ὡς ὤναξ.*

Cap.20. Tanquam è ſcena.] *ὥσπερ* ἐκ θυμέλης. nihil ad ſententiam profectò explendam, deeſt. Sicut nec inter ἐνώδια & γῆρυν. ac fieri poteſt, vt vocum quarundam imperitus ſibi defectus in mutilato ſæpiuſculè alioqui libro quoſdam finxerit. De loco Euripidis vide annotationum decimamtertiam in Eroticum. Deniq; inter μάντικὴν quoque & γεγονέναι puto temerè ſignum loci mutilati poſitum. Suprà Pindarus autor ſit verſiculi Θεοῦ θέλοντ☉, &c. valdè metuo, ne ab altero Pandaro perperam in hanc tranſlatus coloniam. Citatur ἀνωνύμως ab interprete Ariſtophanis in Pace & alibi. Iam illud de Batto Romam veniente inſolens eſt. hiſtoriam require ex Herodoti quarto libro. In reliquis ſecutus ſum ſententiam, & meas coniecturas.*

Cap.22. Opiliones, aratores.] *δρότωντε. aſteriſcum tolles, ſi pro οὐ ponas μηλονόμοι τε, ἀροτῆρσι θ᾽ ὀρνιχολόχῳ legas. locus enim Pindari exſtat Iſthm. oda 1.*

Hoc oraculum extat in vita Lyſandri apud noſtrum, ſed quibuſdam variantibus, quæ lector ipſe comparando intelliget. de Batto ex Herodoti Melpomena locũ integrabis. Verſus de Galaxio in fine diſponat & emendet qui poteſt.

IN LIBRO CONTRA COLOTEN.

Cap.1. Admodum probo Neſtorem.] οὐ γὰρ ἄγαν. *ſenſus eſt apertus, improbari inſtitutum Neſtoris, qui delectum ſorti permiſit. Locus eſt Iliad. η. 171. & paulò poſt προβάλλοντος* * ἤσαν, αἰσθήσεως. *fit & infra huius rei mentio. Apparet Socratem, qui diceret, nihil ſe ſcire, interrogatum fuiſſe, cur ergo non fœnum eſſet, ſed panem, ſi herum diſcrimen ignoraret?*

Cap.4. Quiad non viuendum.] ἐπὶ τὸ μὴ ζῆν. *male legebatur μεῖζον, & ἐκεῖνων pro ἐπῶν. quos errores totam ſententiam peruertentes tollere licet, veſtigia veræ lectionis ſecuto.*

Cap.7. Polyænum.] πολύαινον. *Legebatur* πολύδινον. *Ego autem* Polyænum *intelligo Epicuri familiarem ac ſocium, qui (vt eſt apud M. Tullium in Lucullo & libro primo de finibus) ei aſſentiens totam Geometriam falſam eſſe credidit, cùm fuiſſet ante magnus Mathematicus. Ceterùm* γλεῦκος αὐλητήριον *quid rei ſit, non ſcio. videtur autem ſenarius eſſe Comicus.*

Cap.8. Proinde cœno.] καὶ τὸν τ'.* *vox vna deeſt, quæ cœnum aut aliquid tale notet.*

Cap.9. An ſit mortuus.] ὡς * ἐστιν. *Lego* ὡς τεθνηκὼς ἐστιν. *mox καὶ δ'.* ἀφόρους. ἀδιαφόρους *malim. quæ enim iis omnibus priuata ſunt, quibus hic atomi priuantur ea differentiam habere nullam poſſunt.*

Ibid. Omnemq; affectionem.] καὶ * ὑπάρχειν. *lego* καὶ ἀπαθῶν ὑπάρχειν. *nam & ſupra hæc coniunxerat.*

Cap.10. Poculo accepto.] ἔστι δὲ ὡς * *hic hæretur. Videtur autem dicere, Epicurum putare licere in philoſophando principia ponere, & deinde quæ ex iis neceſſariò conſequuntur, negare, aut ſaltem diſſimulare (ſicut ipſe verbis deos affirmabat eſſe, qui nulli eſſe poſſunt, ſi vera ſunt principia philoſophiæ Epicureæ: Pietatem eſſe non negabat, cùm ex iis quæ diſputabat, neceſſariò nulla erat pietas futura, ſublatis diis & prouidentia) quaſi verò ſicut cum bibimus, bibere licet quantum volumus, reliquum omittere: ita liceat hic poſitis principiis, ea quæ inde abſurda ſequuntur repudiare, aut diſſimulare.*

Ibid. Quorum principia.] *vt ebrietas neceſſaria eſt non per ſe, ſed ob multum vinum ingeſtum, quod ipſum poterat non ingeri, ingeſtum non poteſt non crapulam inducere: ita volentes, non coacti facimus ea, ob quæ neceſſariò deinde ſumus miſeri. De hac re diſputatur in tertio Nicomachiorum Ariſtotelis Ethicorum.*

Cap.11. Ita ſcripſiſſet.] *pro* πείσαντος, εἰπόντος *ſcribendũ, aut* ποιοῦντος

τ⊙ potius. σοι pro μοι repone. pro ἄϛης quod planè alienum erat, αὐτὴ reſtitue. ſi quis tamen malit αὐτὸς, non improbo. Paulò poſt οἱ δὲ ἀκαρὲς νιῶ ego εἰ δὲ ἀκαρὲς νιῶ. ἀκαρὲς intelligo ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ. & μηδ᾽ omninò legendum, non μὴ δὲ. hoc enim (puto) dicit, atomorum concurſu ne inanimum quidem aliquid, nedum animal aut hominem confici poſſe.*

Cap.12. Contemperationem.] *σύγκρασιν, νόσις. pro ἀποδόσεις malim ἀπώσεις. Cæterùm voces ἀθέυς & ἀμλωήτυς planè ſunt abſurdæ, nihil enim ad rem faciunt. mihi planè veriſimile fit, pro iis legi debere ἀπαθεῖς & ἀμίκτους.*

Cap.14. Corpora & inane.] *σώματά ἐστι καὶ κενὸν legeram. Erat σώματα ἐστι καὶ τόπον. Verùm ego proximè in ſequente pagina cùm inuenirem diſputari contra hanc ipſam ſententiam, nominatim euidenterq́; τοῦ κενοῦ refutatione adiecta, nullam aliam afferre cauſam meæ lectionis opus habeo. reſpicio autem ad periodum, quæ incipit, ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς πραγματείας, &c. Supra;*

Cap.13. Quid defatigamus.] *τί κόπτομεν φησὶν, non φύσιν liquet me iure legiſſe nam neq; φύσιν locum habet, & conſtat verba Colotis referri.*

Ibid. Perniciesque.] *ὀλοὸν κῦρ. Legendum aut ὀλοὴ aut πῦρ pro κῦρ, quod puto non quadrare. Sed & cætera ſunt vtcunque confuſa ac manca.*

Mox: Ergo vir.] *οἱ δ᾽ ὅτε. Verſus ſunt Empedoclei, à Colota prolati. fortè ſic primus legendus: Οἱ δ᾽. ὅτε δὴ κ. φ μ. φ. αἰθέρι κύρει. τὸν * γενέσθαι fortè τάδε φασὶ γενέσθαι. pro ἐπὶ φημὶ lego ἔτι φημί.*

Cap.15. Aut nullam rem peſſum.] *ἤτι ſcribo pro ἤτοι, & α adiicio ad πάντη, vt metrum conſtet, niſi ſpondaicum velis nimis durum. In tertio loco poſitis πρὶν δὲ παγέντε: lego παγέοτε: vt ſit ἐπάγησαν, ἐμίχθησαν, pro λυθέντε⊙ ſuſpicor ὡς λύθεν, id eſt, ἐλύθησαν, διεκρίθησαν. Sed hæc veriſimilia ſunt in obſcura re. fortè alibi alia melior correctio inuenietur. noſtra quidem hæc coniectura ſenſui congruit.*

Cap.18. Aut vetum.] *Exiſtimo harum rerum diligentem lectorem optimè facturum, ſi præter Ariſtotelea Simplicium excutiat in α. ἀκροάσ. φυσ. permultos Parmenideos verſus referentem. Sed eorum qui citantur hic, alterum corrigere ex Laërtio, & complementum aſteriſci loco ponere licet. Sic enim habet:*

ἠμὲν ἀληθείης εὐπειθέ⊙ ἀτρεκὲς ἦτορ.

alter Laërtiana vulgata lectione meliorem habere videtur.

Cap.19. Idearum tract.] *non ἤθη, ſed εἴδη locus hic requirit.*

Cap.22. Seorſim factum.] *legendum eſt ἰδίᾳ. nam ἰδέα huc nihil pertinet.*

Ibid. Intelligibile demonſtrat.] *ἀλλὰ τὸ νοητόν. Deeſt verbum δηλοῖ, ἐνδείκνυται, aut tale aliquid. παραφρᾷ enim ἀπὸ κοινοῦ ſi repeteres, planè contrarium eius faceres, quod Plutarchus voluit.*

Cap.27. Ad euidentiam.] *hoc eſt, τῶν ἐναργῶν. Legebatur ἐναγῶν. Sed nota eſt vel ex Cic. in hac diſputatione ἐνάργεια.*

Cap.31. Alterum de altero.] *ἕτερον ἑτέρῳ ἄλλοι καταγελᾶσθαι erat, ſed pro ἄλλη ego ſententiam ſecutus, μὴ legendum ſcio, & ea quæ ſequuntur.*

Cap.32. Ob arationis futuræ.] *προτέλεια θύσομεν. & mox repetitur vox hæc προτέλεια γάμων quod agnoſco eſſe genuinum. nam præter alios etiam Plutar. noſter diſertè meminit in narrationibus amatoriis. prius ergo illud mēdum eſt. legi itaq; προηρόσια, quod ſacrificij fuit genus quale expreſſi. Meminit huius ſacrificij ex Hyperide Harpocratio, explicat copioſè Suidas, niſi quod προήρξια pro προήροσια vitioſè legitur. deniq; προηρόσιαν Cererem noſter in ſeptem ſapientum conuiuio nominat. itaq; non dubito, quin rectè correxerim etiam hunc locum.*

Cap.33. Nam ſi idem.] *εἰ μὴ γῆ. Nihil hic puto deeſſe. & ἑτέρῳ eſt pro ἑτέρῳ.*

Cap.34. Suæ ætatis.] *καθ' ἑαυτὸν. opponitur enim τοῖς πάλαι alias οἱ καθ' ἑαυτοὺς eſſent, qui ſeipſos philoſophos putarent & perhibuerent. cætera valdè ſunt vitiata.*

Cap.35. Mel auerſentur.] *δυσχεραίνοντων. non dubito quin pro aſteriſco reponendum ſit τὸ μέλι, cum & reliqua eodem repetantur ordine.*

Cap.37. Illi nihil præter.] *ἐκείνους δὲ τῶν. non video cur aſteriſco locus hic ſit notatus. & εἴ τις pro εἰ τὸ ſcribo, liquet. quanquam locus videtur decurtatus.*

Cap.41. Voluptate caret.] *πάσχειν τὸ μὴ*. Suppleo ἡδέως ὥσπερ ὡς τὸ mutat ſenſus. poſteriore aſteriſco deſunt verba furiis agitati criminum. Βουγενῆ ἀνδρόπρωρα etiam Empedoclis apud Ariſtotelem referuntur 2. Phyſicorum.*

Cap.45. Quæ nunc inuiti.] *ἀκόντες, non ἀκούοντες. notum eſt Xenocratis dictum: & opponi hoc debet iis ποιοῦντες ἑκουσίως. ἀναιρεθῶσι legendum, pro ἀιρ. ſicut paulò infra rectè eſt ἀρθέντων νόμων, ſublatis.*

Cap.47. Facilius vrbem.] *ἀλλὰ πόλις. Legebatur μόλις & κύκλοις, vbi nos κύκλῳ: & ποιῆς, vbi ποιεῖς legimus, & alia id genus.*

IN LIBRVM DE COMMVNIBVS NOtitiis.

Cap.1. Euerſoreſque.] *ἀνατροπέας. Liber habet ἀνατροπεῖς, ſed ſententia oſtendit correctionem.*

Cap.2. Si verò tibi.] *Εἰ δὲ οἱ ποιηταὶ. dubium non eſt, quin ante hæc verba plurimum exciderit, adeò cum iis non cohærent: videnturq; Diadumeni potius quàm Lampriæ eſſe verba, ac reſponſio ad dicta huius.*

Ibid. Neminem alium.] *μηδένα νήφοντα. Notum eſt Catonis dictum, Cæſarem ſobrium ad opprimendam rempub. acceſſiſſe. itaq; legendum eſt μηδένα ἄλλον νήφοντα. Valdè lacer eſt hic liber, & perſona diſtinctu non faciles, itaque multa coactus ſum relinquere, quibus mederi non poſſim.*

Cap.5. Cum natura conſentire.] ἀγαθὸν μετέσιν. *Opitulatus fueris huic loco, ſi pro* μετέσιν *conſtructionem turbante legas* μέγισον, *&* ἀγαθῶν *malim. Summum bonum putabat Chryſippus eſſe* τὸ τῇ φύσει ὁμολογεῖν, *cùm ipſam* φύσιν *bonum planè eſſe negaret. id cùm aliunde, tum ex ſequentibus intelligitur.*

Cap.6. Aiunt enim idem eſſe.] αὐτοὶ τέτταρα τὸ *Locus mutilus. altera enim pars comparationis deeſt. Verbi gratia, parua officia dicebat Chryſippus, à formoſiſſima muliere & ætate integra, atque à vetula decrepita abſtinere. Scio Chryſippum vetulam habuiſſe contubernalem. ſed ad eam hæc an ſpectent, dubito.* αἰνύμενοι χθονὸς] *Sic alibi ſæpe Plutarchus ex Simonide, itaq; etiam Plato in Protagora. itaq; aſteriſcum una voce integrata tolles.*

Cap.8. Sternutaſſe.] ἔλαβε πταρνομένου δέ. *apparet locum eſſe mutilum. Sed ego lego* ἔλαβε πταρνομένου Δίων@, *&c. & nihil requiro.* σφυράζειν *neſcio quid eſſet, etſi* σφυρὸν *noui. puto* σφαιρίζειν.

Cap.14. Aſini circumferre.] τὸ δ᾽ * περιφέρειν *pro aſteriſco vocem* ὄνον *reponendum videtur ipſa ſententia monere. infrà vbi de Socrate & Melito, Cleone & Pericle, locus non eſt integer.*

Cap.19. Et rebus noſtris.] καὶ τὰ ἐμμετρα, *vox planè aliena, lego* ἡμέτερα, *vt opponatur cæleſtibus* ἢ δὲ τῆς γῆς.] *Locus eſt deprauatus.*

Cap.22. Quando nos etiam.] ἀλλὰ τοῦ ζῆν. *verba emendare non poſſum. ſententia eſt: Nos qui ſecundum Stoicos deſtituimur cum ſapientia etiam aliorum bonorum poſſeſſione, tamen intelligimus quid ſit bonum, quid felicitas Fortè legendum,* ἀλλὰ τοῦτο γ᾽ ἕνεκα σὺν δῆλ. τοῦ νοεῖν τὴν φρον. *Sed vox* ζῆν, *quod ex præcedentibus & ſequentibus conſtat, ſtare poteſt, extritis aliis quibuſdam ſuperſtes.*

Ibid. Contra communes.] *omninò* παρὰ *legendum, non* κατὰ.

Cap.23. Et felicitatem.] *ſententia* εὐδαιμονήσειν, *liber* εὐδοκιμήσειν *ſuggerit.*

Cap.25. Mutilati.] *excæcati potius, vel oculis capti. Hoc loco* πληρούμενοι *vox eſt aliena: pro qua* πεπηρωμένοι *aut* τυφλούμενοι *malim: neque enim* πληρῶσαι, *puto, huc facit. aliquanto pòſt,* αὐτοῖς τοῖς σοφοῖς. *lego* αὐτῆς τῆς φαύλης, *& pro* φιλίας, ὀφιλείας.

Cap.26. Si nodo.] ὀδυνᾶσθαι εἰς τὸν δεσμόν. εἰ *repono pro* εἰς *ex ſententia aſteriſcus unius voculæ defectum notat, vt* σκύβαλα, *aut tale quippiam.*

Cap.29. Sophiſtarum aliqua cauilla.] κυρίττοντα, *non* κυρίεύοντα. ψευδόμενος *&* κυρίττων *(cuius etiam alibi noſter meminit) fallaciæ ſunt ſophiſticæ ad vexandos homines comparatæ, vt* αὐξόμενος, κροκοδειλίτης, *& aliæ id genus nugæ, de quibus aliàs.*

Ibid. De duobus malis.] δυοῖν κακοῖν, *aut* κακῶν, *aut* κακοῖν, ἂν *legendum. nam pro tali aliquo ſubrepſit* τῷ κοινῷ. *Locus eſt mutilatus.*

Cap.36. Cunctos concubitus.] λεχέεσσι κλιθῆναι. *multa deſunt: maiore fortaſſis cum fructu quàm diſpendio morum. poſteriora ſunt de Iliad ξ. 315.*

Cap.39. Non nunc enim.] *οὐ γάρ τοι. Corrige ex ipſo autore. Sunt enim Sophoclis Antigona, & Ariſtoteles quoq; iis vtitur.*

Cap.41. Quod Sol Lunam.] *In Græco heic multi ſunt aſteriſci, vtinam verò omnia tam eſſent, atq; eſt meo iudicio hic locus integer. modò pro ὅτι ἐὰν legas vt & alibi eſt deprehenſum. mox τὴν τῶν περὶ λ. lego τὴν περὶ τὸ θεῖον περίληψιν.*

Cap.43. Et auerruncator.] *λύκιος Hoc epitheton Iouis vt concedam eſſe (quod agrè faciam) tamen huc nihil quadrat. itaq; arbitror λύσιον fuiſſe ſcriptum,* auerruncum *aut potius* liberatorem, *& qui malis irretitos ſoluat. Pollux lib.5 cap.26 dæmonas qui diras auerterent & irritas facerent imprecationes, λυσίους inter alios refert, vt tale Ioui epitheton etiam alicubi tribui potuiſſe, non abſurdum videatur. τοῖς ὅσοι καλὸν κἀγαθὸν lego. Sed & reliqua male habent.*

Cap.45. Iam mundum.] *ἀλλ᾽ ἤδη μὲν τὸ νεῖκος, νεῖκος illud in Stoica philoſophia vix credo locum habere, & omninò de cœlo loquitur. forſè τὸν μὲν κόσμον non valde abludunt elementa & qui ſequitur aſteriſcus, nec videtur iure poſitus. Eſt enim τοῦ σπέρματος etymologia. pro ἐν φύσεσιν, ἐμφύσησιν lego. reliqua lacera ſunt, ſententia non admodum periclitantur. quid εἷς ποιὸς, δὲ ποιοὶ ſint, non aſſequor, & periculoſum eſt ſua pro alienis dicere.*

Cap.62. Ab Epicharmo.] *ὑπὲρ ἐπιχάρμου. ὑπὸ legerem, ſuſ τὰ ἀντιπαῖθρα deeſt φθαίη, παρέλθῃ, aut tale aliquid. Salebroſa ſunt pleraque omnia, & liber ſine truncatus. Quæ non annotaui, de iis quid ſentirem, verſione mea intelliges. quæ ſicubi tibi non ſatisfacit, cogitare debes, ne mihi quidem ipſi in tam obſcuro libro me ſatisfeciſſe.*

IN LIBRVM DE GENIO SOCRATIS.

Initio. Καφισία. deeſt μέμνημαι, aut tale quippiam. Sed & hic lacunæ ſunt, quæ codicis opem requirant.*

Cap.1. Cum virtute.] *πρὸς τὴν τέχνην ἔχοντος. Lego τύχην. notum eſt, virtutem & fortunam cauſas diuerſiſſimas, ſæpe ſimillimos producere effectus. quod de fortuna Romanorum & Alexandri inſcripta commentationes autoris noſtri ſatis docent, ne alios adducam teſtes.*

Cap.2. Sodalitio.] *ἑταιρείας * ἡμετ. Hic quidem nihil deeſſe arbitror locumq; aſteriſco liberandum.*

Cap.4. Vt ſuſpicione.] *ante τὸ ἀνύποπτον. διὰ ego inſerui. nam voluerunt ipſis tyrannis in colloquia ſua adſcitis, eò facilius ſuſpicionem de conſiliis in tyrannos ſuis auertere.*

Cap.5. Ad virtutem.] *πρ. πρὸς ἀρετὴν. deeſt δοκοῦντων, aut vox affinis. Cætera ſunt hiulca.*

Cap.6. Qui exſules venturos.] *γραμματεῖον* ἥξειν, deeſt αὐτοὺς τοὺς φυγάδας ante ἥξειν aut tale aliquid. Confer cum his quæ ſunt in vita Pelopidæ, nomen Philidæ variè ibi & hic ſcribitur, per υ & ι & λ geminū ac ſimplex.*

Cap.7. Haliartius.] φειδόλαος ὁ τοῖς. *quod gentile cuius loci ſit, non inuenio, & ſanè grauis videtur coniectura, Ἁλιάρτιος legendum. Nam Alcmenæ monimentum fuiſſe apud Haliartios, ex Lyſandro Plutarchi ferè vltimo cognoſci poteſt. In Ageſilao huius rei nulla ſit mentio.*

Ibid. Ira numinis.] μὴνιμα τοῦ πάφου. *legendum, non μνῆμα quod fefellit interpretem, & paulò poſt ἀπείρους ἱερουργίας in ἀρίους mutari oportet.*

Cap.10. Cum ibi tunc vna.] περιφήτην * ποτὲ *lege* ὅπου τότε. *ante* ἡρακλέα *deeſt* καὶ τοιαῦτα τὸν.

Cap.12. Et præclaro.] περιουσίως * ἐξ. *Nihil deeſt ad ſenſum, ſi poſt γενναίας inferatur* δὲ, *& loco aſteriſci legatur,* ἐσὶ δέ τις. *quis fuerit, infra comperies.*

Cap.15. Iam Socrates.] Σωκράτης *omninò legendum, non* ης. *Vbi ſtella eſt, videtur ſenſus eſſe: Socrates iam progreſſos ſocios reuocauit, & inuitauit, ſe à ſuo genio monitum aliò diuertere. aſteriſcum ante* θαυμάζοντας *non probo.*

Cap.16. Terpſionem.] τερψίων δὲ. *puto* Τερψίων δὲ ὤν. *niſi quid deeſt. Megarenſem fuiſſe Terpſionem conſtat vel ex Phadonis initio. Porrò* πλανώντος *pro* παρόντος, κωλύειν *pro* κωλύων, περιϊσάξ *legendum pro* περισσεύθαι *apparet. Iam* Σωκράτης ἀφορμαὶ *mihi non placent. malim* ὥρμησαι. *& ad aſteriſcum deeſt* ἐμβολῆς, *aut tale quippiam.* παίζοντι.] *fortè* παίζοντι δὲ χρῆσθαι καὶ ἄτε. *paulò poſt* ἐπὶ ῥιτίσης *locum videtur notare qui* ῥιτίση *vocetur. Sunt &* ἀλγηδόνες *poſita, vbi* κληδόνες *ſcriptum fuiſſe vel hac ipſa pagina potuit monere. Eſt &* φείδεσθαι, *pro quo non dubitaui* πείθεσθαι *legendum. & pro* κυβερνήτη πελάργους, *fortè* πελαγίου, *niſi ſi quid deeſt vel ad* πελάργους, *vel ad* ὄρνιθος *pertinens.*

Cap.19. Non magna.] καθ' αὐτὸ * *pro aſteriſco aliquid tale reponetur ex bono libro fortaſſe,* μεγάλου δὲ σημεῖον.

Cap.22. Amicis negocium.] ἐπίσκηψε. *exciderunt hæc verba* τοῖς φίλοις, *& pro* εἰ τὰ λείψανα, εἰ δὲ μὴ τὰ λείψ. *legi vt expedirem narrationem. Paulò poſt poſt* γράμματα *repone meo periculo ipſo hiſtoria tractu monente. ex qua quot menda poſſint huius libri corrigi, mea te docebit verſio.*

Cap.34. Vſque ad portas.] *legendum* μέχρι πυλῶν. *niſi* πλευτῶν *proprium eſt loci nomen, quod non puto. optimo id iure in* πυλῶν *contuli. Proximos autem abhinc duos aſteriſcos tollo, cùm non poſſim ne ſuſpicari quidem aliquid deeſſe. Vtinam librarij tam bona fide reddidiſſent nobis quæ inuenerant integra, quàm facile aſteriſcos pro incolumibus locis nobis ſubdiderunt.*

Cap.38. Contorum ictus.] τῶν * ὄντων. *Lego* τῶν ἀκόντων, ἀκοντίων, *&c. ad proximum aſteriſcum ſic lego,* μὴ μύθοις λογίσωνται, ὥστε σταπῶν ἄμεινον.

Cap.43. Doloribus ad brutam.] εἰς τὸ ἄλογον. *Legebatur perabſurde* ἄγγελον.

Cap.45. Hermodori.] Ἑρμοδώρου, *Plin.7 52. vocat Hermotinum, itemq. Lucianus muſca encomio, & alij. Simile de Æthalida refert Apollonius ὁ παραδοξογράφος. paulò poſt* συνορῶντα *optimè ad ſententiam congruit, non* συνεωρῶντα. & κοιμωμένου *pro* κοιν.

Cap.49. Citra ſuſpicionem.] μᾶλλον ἕξουσιν. *deeſt ante hæc verba* ὄντες, *vel* ὄντοι [illegible]. *Sed & ante* καὶ διαλαμβάνων *deeſt aliquid.*

Cap.51. Obteſtor.] ἐπισκήπτων, mandans, iniungens, *quid enim* ἐπισκόπτων *ſit? ſed* συμπόσιον *vox eſt à negocio præſenti valdè abhorrens, pro qua* συμβησόν. *Infrà* δύ' ἠλίους ὑποστρέφηται.] *Ferri hoc poteſt. malim tamẽ legere* ὑποστρέφοιτο *vt eſt hæc ipſa de re in Pelopida. Inde* πρὸς ἀλλήλους.] ἀλλήλους *aut tollendum, aut in* ἄλλους *mutandum, vel* αὐτούς.

Cap.54. Mulieres accederent.] πρέπειν, πάρεστι *legendum puto. Sed &* ἐπιδημίαν *non probo, niſi ſi* ἀκύρως *pro* aduentu *quis velit poſitum.* ἐπιθυμίαν *malim. pro* Θεόπους *poſui* Θεόπομπος *è Pelopida* χρήματα ἀποτῖσαι. *Locus lacer Lyſanoridam mulctatum Peloponneſo abyſſe, reliquos duos harmoſtas à Spartanis capitali ſupplicio de iudicum ſententia affectos, eſt in vita Pelopida.*

IN LIB. DE HERODOTI MALIgnitate.

Cap.1. Herodoti multos.] πολλοὺς *Nihil deeſt opinor. Ante* μάλιστα *tale aliquid deeſt* ἢ ἐπειδή, & ἀμυνοῦνται *fortaſſis ſcriptum fuit.*

Cap.5. Primum itaque.] δή * ὥσπερ, *omninò nihil excidiſſe puto. de prouerbio* ἀφ' ἑστίας *monui alio loco.*

Cap.9. Hominem indoctum.] ἀμαθῆ, *non* ἀμανῆ, *quod nihil ſignificat. ante de Alcæo* φύσιν *in* φυγὴν *ex hiſtoria reſtitue, ex Terpſichora, & mox* καταχώσασθαι *legebatur. Sed ego Herodoti librum ſecutus,* καταχρήσασθαι *legi. Sicut & infrà* κναφείου *ex eodem, pro* νάφου *reſtitues.*

Ibid. Simulatione iuſtitiæ.] οὐ φύσει γενέσθαι. *Locus mutilus, fortè* οὐ φησιν, ἀλλὰ βασιλέα γενέσθαι. &c. *Mox* αὐτὸς *ſcribe pro* αὐτοί. ἐκκέκληκε ἐκβέβληκε *puto. Paulò poſt* δεῖ τὸ μὴ εἰδότα.] *deeſt aliquid turpe, malignum eſt. poſt* βίβλον *lege, non* κύκλον. *extat hiſtoria lib. Herod 3. fol. Baſil. Græc. 93.*

Cap.11. Ligdamin Naxo.] ξενάγου. *vox non eſt (puto) vllius loci nomen, neq. literis Naxo nimium abſimilis eſt vox* ξενάγου. *Herodo. lib.1.* Ligdamidis Naxij *meminit, qui Piſiſtratum in recuperanda tyrannide iuuerit. Ex ipſo Herodoto pleraq. poſſunt corrigi, quæ prætereo.*

Cap.12. Filios Græcorum.] παῖδας ἑλλήνων. *deeſt ante hæc ver! a-liquid. fortè nihil præter particulam* ὅτι.

Cap.16. Non ita iſtud conſilium.] διάνοιαν οὕτω *inſerui ex Herodoto* Ἐρατοῖ *192.* παραχρησθέντες *autem ſtare non poteſt, itaq. p inijce, vt deceptos ſignificet,* παραχρησθέντες. *Cæterùm inter* γράφειν & ἀπεδέχοντο *nihil deeſſe arbitror, quantumuis lacuna notentur & aſteriſcis.*

Cap.

Cap.18.De compoſito.] Πέρισιν ἐκ σωθήματος. *Verba ſunt Herodoti* Ἐρατοῖ, *fol.184. inde emendato quædam, vt & ἐχθίστοις τοῖς πολεμιωτάτοις, & alia. pro* χείματα *legi* χρήματα, *in Sympoſ 2. 1. legitur* χρήματα. *Vide ibi.*

Cap.23.Quis non videat.] *Locum ex autore integrato. Exſtat enim* Πολυμνίᾳ. *231.*

Cap.26 Hæc reputans.] πάντα δὲ δὴ, *deeſt ante hæc verba* εἴρηκε *aut* γράφει. *ſed antecedentia ſunt hiulca. Vide eundem lib.236. 237. Paulo poſt* ὄψιν, *λω εἶδεν ἥρων*] ἥρων *nihil eſt, forte* ἱερὸν *ſacrum inſomnium, & vere diuinum, vtpote loco in ſacro oblatum.*

Cap.28.Contra animi ſententiam.] μαστιγούμενοι μάχεσθε. *Sic lego* μαστιγούμενοι μάχεσθε. Καὶ μάχεσθε μ. Lattamias *in Camillo per v ſcribitur, & tempus rei geſtæ notatur*

Cap.51.Mineruam Orientalē.] *Si legas* τῇ προσηῴᾳ *vt eſt in Themiſtocle Plutarchi, nihil deerit.*

Cap.36.Conſulentis Mineruæ.] *pro* βουλῆς *legendum* Ἀριστοβούλης, *ex eodem libro.*

Cap 40.Has Veneri matres]*Hæc ex Athenæi libro 13 emendabis, niſi quod pro* ἀγχιμάχων *puto non inuenuſtè legi* ἰθυμάχων, *cuius lectionis hic erat veſtigium. Nam quod nos* μήδοις *habemus, ibi eſt* Perſis. *norunt eruditi promiſcuè vtrumque dici, & ea de re etiam Turnebus non eſt dedignatus annotare. Extat etiam in ſcholiis Pindaricis ad Olymp. hoc carmen.*

Cap.44.In medioque Ephyre.]*Verſus hi ſunt deprauati. Exſtant autem ſatis integri in Fului Vrſini editione poetriarum. niſi quod ibi quoq;* γεφύρᾳ, pons obſtructus *eſt* ἐφύρῃ, bimari Corintho.

Cap. 45. Hanc quondam.] *Hoc epigramma & in epigrammatum extat Græcorum farragine, & in vita Ariſtidis apud Plutarchum, quibus locis collatis, id ſecutus ſum, quod maximè videbatur verum.*

In epigrammatis legi ῥώμῃ χερὸς, *quod prætuliſſem, niſi veſtigiis receptæ lectionis inhærendum cogitaſſem.*

Cætera aliâs Deo volente.

FINIS ANNOTATIONVM
Tomi tertij.

Iii RERVM

Æqualitatis effectus 140
aer Delphicus 329. *fluuialis* 94. *cum igne quomodo & per qua in aquam & terram mutentur* 189 *nephelegeretia* 189
Aeris profunditas 309. *lumen* 300. *color* 328
Aerem à Luna humectatum in rorem verti 321. *ſecundum Chryſippum caliginoſum eſſe* 27. *eum nunc leuem, nunc nec leuem nec grauem pronunciaſſe ibidem. à Sole motu tremulo cieri* 236. *corpora continere* 27. *cauſam eſſe, vt vnumquodque certa ſit præditum qualitate ibid. ſed hoc abſurdum eſſe. ibid.*
Æreis telis inflicta vulnera minus nocere quam ferreis 159
Æs cur ſit vocale 235. *Corinthium* 328. *viſui prodeſſe* 159
Æris tranquillitatem ſonoram eſſe. 237
Æra cur pulſentur in eclipſibus lunaribus 32
Æſchynes 3
Æſchylus vt Achillem alicuius Dei auxilium implorantem introducat 280
Æſchyli de Atlante diſtichon. 301
Æſchylum, cum vino incaluiſſet tragœdias ſcripſiſſe. 114 228
Æſculapius 265.334
Æſopi canes 380. *fabula de grue & vulpe* 105
Æſtate res citius putreſcere quam hyeme 95
Aethiopum gentem eſſe apud quos canis regnet 376. *in regione aureis compedibus vinciri homines* 274
Affectio ſentientis qualis ſit, talem eſſe qualibet rem. 349
Affectionis & ſubiecti externi ſitne differentia 360
Affectione non carere, quæ dicantur 402
Affectiones animi plerumque in vino maxime perſpici 142. *& ſequentib. pro diis non habendas* 280
Agamemnon temulentus. 182
Agameſtor Academicus, quomodo compotores inſultantes vltus ſit. 113
Agathocleia 275
Agenori primitias plantarum cur obtulerint Tyrij 145
Ageſianagis verſiculi de facie in Luna apparente 298
Ageſilai de claudicatione oraculum 233
Aggreſſio quid ex Stoicorum ſententia 34. *cum intelligentia coniunctam eſſe & omnibus animalibus conuenire ib.*
Aiacea tribus 121
Aiax vi Caſſandra facta punitur. 433
Aiacis animam cur Plato dixerit vigeſimo loco ad ſortem veniſſe. 258
Alcæus 145. *puſillanimis.* 434
Alcibiades & Theodorus Polyticanis quomodo vſurparint conuiuium 114 *& ſeq.*
Alcibiadis iocus cum Socrate. 126
Alcibiades amaſius Anyti 286
Alcippus 99
Alimenti abundantia effectus 98
Alcmeonidæ patriæ liberatores proditionis crimine diffamantur ab Herodoto. 439

Alcmeoni-

Alcmeonidis iniuria ſit ab Heredoto. 434
Alcmena ſepulchrum. 405
Alcyonis femellæ erga maritum dilectio.59. in nido conficiendo mira induſtria ibid.
Alexander Pheræus 294
Alexandri bibacitas 115. *interrogatio de pſaltria Antipatride.* 283. *conuictum qui recuſarint.* 16. *tyranni cædes.* 431. *corpus oluiſſe inſtar aromatum.* 116
Alexandrum Magnum vna eademque die cum Diogene Cynico obijſſe. 230. *à Xenocrate præcepta regni didiciſſe.* 368. *ad Venerem ſegniorem fuiſſe.* 115. *& cur ibidem.*
allij natura 137
Aloſam piſcem cantande protrahi. 34
Alyſſim herbæ vires 145
Amantium natura. 286. *crumenas folio porri ligatas eſſe.* 114
Amaritudinis & ſalſuginis comparatio. 93
Amatorem non indigere ſtimulis Martis. 284
Amatorum ſtudia. 114
Amatorius verſus quid agat. 291
Ameinoclis inuentio 441
Amethyſti natura 144
Amia. 56
Amicitia 272
Amicitiæ genera quatuor 281
Amicitiæ parandæ modus 160
Amicitiam cur expetendam ſtatuat Epicurus 349
Amicitiarum diſſolutio. 10
Amicum cœnæ eſſe condimentum. 206
Amici ad ſalem & cuminum qui. 190
Amicorum beneficium accipere nõ eſſe turpe. 411. *eorundem eſſe communes.* 263
Amicis benefacere pulchrum. 411
Amicis de duob. ſi alter dare debet. alteri conuenire vt accipiat 413
Amor an ſit Deus. 278. *Fauonij & Iridis filius.* 290. *quomodo deſinat.* 272. *num ſine Venere eſſe poſſit.* 279. *à Sole vt differat.* 289
Amoris definitio Stoica 387. *encomium* 293 *vis* 271.282. *cum Sole comparatio* 288. *coniugalis exemplum.* 296. *eiuſdem commendatio* 273. *erga maritum hiſtoria* 293. *à libidine diſcrimẽ.* 292. *cum dictatura Romana collatio* 293. *cum iride comparatio.* 290. *potentia* 282, *ingenui atque modeſti a petulanti diſcrimen.* 290 *& Solis contraria effectu.* 283. *vis* 114. *comparatio.* ibid.
Amori quid cum alijs Dijs commune ſit 291. *repugnare, graue eſſe* 277. *dedititis quid accidat.* 285
Amorem vxorium ad finem vitæ eſſe ſolere conſtantem 296 *ex moroſis & triſtibus reddere humanos & ſuaues* 286. *eſſe Muſarum, Gratiarum Venerisque ſodalem* 281. *docere Muſicam.* 114
Amores puerorum quales ſint. 295
Amphiæ Tarſenſis iocus 128
Amphictyon liberator Thebanorũ. 89
Amygdalarum vis. 116.117
Amyſtizare quid. 148
Ἀναβαπτήριον quale ſacrum. 60
Anacampſerotes, planta Trogloditicæ terræ 225
Analogia mundi & corporis principalium

cipalium partium 307

Anaxagoras. 91.236 311

Anaximander 246

Androcydes pictor 167.170

Anguillæ ſacræ cicures 51

Anima cur ψυχὴ à Græcis dicta 26. quid dicatur 422. quid ſit 26. vt fiat 27. quænam orta & nata, quæque ortus expers ſit 67. animantis vbi degat 282. cur ſenſibilibus ſit obnoxia 77. quænam & quid ſit benefica contraria. 67

Animæ natura. 65.67.327

de Animæ origine 62.63

Animæ expertia qualia 33.327

Anima totius forma quomodo cōtexta 76.77. partem nullam eſſe puram & integram 81 natura vt quæratur 432 ea pars quæ affectibus expoſita eſt, quando indefinita fuerit, quandoq; finita facta ſit 81 cœitus cum mente quid efficiat 325. virium contextus 79. inquiſitio quare difficilis 359. ſingulas partes ſingularis naturæ 81. ineſſe quæ dicantur. 80

Animam Dei opus eſſe 77. nec terminum eſſe, nec numerum ibid. diuerſum quid à corpore exiſtere 289. vniuerſalia intelligere, ſingularia ſentire 80. eſſe mobilem 77. eſſe motus principium 66. quid ſenſerint eſſe Stoici. 401. & ſeq. poſt partum demum naſci 27 omnem rationis eſſe participem. 422

Animam eſſe numerum vt accipiendum 64 indiuiduæ naturæ commixtam eſſe, vt intelligendum 65. nec genitam, nec interituram eſſe vnde Plato collegerit. 67. corpore priorem fuiſſe ibid. ſimilem eſſe olei odoris expertis 65 inordinatam & maleficam quid Plato vocarit ibid. natam eſſe & commixtam cur idem dixerit 63. ſibi innatam mali habere portionem 81. eſſe ideam eius quod interuallis vndique diſtet 77. ratione difficulter, ſenſu nullo comprehendi 318. & natam & ortu poſteriorem eſſe corpore 27 à Luna creatam 325 ex corpore non ortam eſſe. 76. atque ſine materia natam ibidem. eſſe mixtum quiddam & medium 327.328. eſſe quiddam igneum 305. non poſſe eſſe ideam 77. nō totam opus Dei eſſe 81

de Anima Xenocratis, Crantoris, Zarata, Platonis ſententia. 63 .64

Animæ è corporibus exeuntes vbi vagentur 325

Animarum poſt mortem ſtatus. ibid vagantium lamentatio. 316. piarum & impiarum à corpore ſolutarum ſtatus 325. caſtarum & vitioſarum non eſſe eandem reſolutionem 326

Animas extinctas aut in lunam reſolutas nouas fieri 326. natas inſita ſimilitudine ob corporum temperiem non mutari. 27

Animal cur ſentiendi facultate inſtructum 33. exiguo fomento ſuſtentari à natura. 321

Animalis ſecundum quorundam ſententiam deſcriptio. 33

Animalia bruta reuera perturbationibus obnoxia eſſe. 34. cuiuſmodi ratione vtantur 36. omnia quodammodo rationis eſſe participia 32. rationem & intelligentiam

gentiam habere 61. maritima non ſecus aqua, quam homines aere frui 312. quæ interficienda, quæque ſicuranda & humaniter tractanda ſint 38. quædam noctu videre 118. perfecta & integra etiamnum hodie terram parere 132
Animalium exempla 49. iugulatorum, morboſorũ aut à feris morſorum pelles quales 139.140
Animalibus omnibus quæ conueniant 34. vtentes vel iuſte vel iniuſte vt faciant 39
Animus quando ab iniuſtis & illicitis abſtinere poſſit 414
Animi vis peculiaris extrinſecus aduenieñs 17. perturbationes quid ſint 34. & quomodo ex animo eluenda 145. metuum tria genera 363
Animum inſtrumentum eſſe Dei. 339. humanum appetitionibus ſcatere 419
Anſerem in Ægypto puerum adamaſſe 47
Anſerum in Cilicia ſolertia 41
Antagora poetæ reſponſum 170
Anthia vbi appareat 57
Anthia vt ſuos liberare conentur. 53
Anticyra 57
Antigonus quomodo Athenienſium opes conatus fuerit atterere, 276
Antigoni amici iocus 127
Antigoni facinus ibid.
Antipater 3
Antipathia 137
Antiphon 24
Antipodes 448
Antiſthenis dictum 11
Apaturienſes 435
Aper ab Homero cur chlunes dictus 98
Apium cur inter alia pabula Achilles præbuerit equis 182
Apum natura 136
Apum Cretenſium ſolertia 41
Ἀφορμὴ in homine quid ſit 9
Apollo cur ridiculus 21. cur Lycoctonos dictus 40 & Solnum idem 334. Ameti venator 285
Apollinis encomium 330
Apollinis locum quem ſibi elegit præ reliquis, Crêtorum eſſe coloniam 60
Apollinem non dici Triglobolum. ib. cur ſacerdotes Hebdomagena appellarint 230
Apolloniatarum dona Apollini miſſa 336
Apollonius 92
Apothymiaſis 145
Apparatus quid 34
Appetitio 363
Appetitum quæ inſtaurent 194
Apri lachryma cur dulcis 98
Apros pleroſque vnum habere teſtem ib.
Apros captos dulcem emittere lacrymam 189
Aqua aſtrapa 92. marina cur incendatur & exardeſcat 120. cæleſtis leuis, aerea & ſpiritus plena 91. per quæ in ignem mutetur 26. è puteo hauſta vt frigidior reddatur 197. fontium & fluminum, qualis ſit 91. marina cur fluctibus agitata excaleſcat 94. pluuia qui magis nutriat ſemina quam alia. 91
Aquæ marinæ grauitas ib. eiuſdem vis ſiccandi ibid. pinguedo ibid. eam facile exardeſcere ibid. cur potui inepta & amara ſit facta. ibid.
in Aquam iniecti lapilli & plumbea lamina cur frigidiorem faciant

ciant. 198
Aquam in terra eſſe & infra 317. *pluuiam eſſe nouam* 91. *ſinceram ibid facile mutari & putreſcere ibid. vernam neceſſariam eſſe & vtiliſſimam ſeminibus* 93, *ſi non miſceatur, ſed pura maneat, ſalubrem eſſe* 240. *terræ vero admixtam, potui eſſe incommodam ibid. per ſe mutam eſſe, ſpiritu tamen illapſo ſtrepitum edere* 235
Aqua potabili cur magis eluantur veſtes quàm marina 120. *pluuialis ranas &* 120 *reliqua pecora gaudere* 91
Aquæ ſtantes cur facile putreſcant 240
paluſtres cur hyeme potui ſint aptæ, æſtate vero minus ibid.
Aquas potabiles æſtate eſſe deteriores 94 *fluentes efferentem ſe iis terram repellere* 240
Aquatilia cur in mare deiecta 50. *perſpicacia eſſe vnde pateat* 53
Aquatilium natura cur non ita vt terreſtrium ſit cognita 51 *eorum vitam propter locum, non naturam nullis alienis moribus permixtam eſſe* ibid.
Aquila pennarum natura 185. *viſus* ibid.
Aquila 272
Arabicarum herbarum & plantarum natura 320
Aranei in ſuo contexendo telo ſtupenda ſolertia 40
Aratus 42
Arbitri ſaltationis 267
Arbores quæ inoculationem admittant 136
Arbores cur non alantur aqua marina 91
Arcadibus rempub quis inſtituerit 368
Archeſilaus 8. *de Cynadis* 216
Archeſilai opinio de ſenſibus. 360 362. *crius* 393. *in amatorem iocus* 128
Archelàus interfectus 294
Archia 87
Archias Thebanorũ polemarchus 110
Archias & Leontides 403
Arcus cœleſtis 299
Argenti cum auro mixtura 329
Argiuorum facinus 441
Argiuis crimen iniuſtum 440
Argumentum in re obſcura vbi euidentius inueniri nequit, quid agendum 278. 298
Aridicis eluſio 155
de Ariete narratio 48
Arietum natura 138
Ἄρης nomen Martis 280
Ariſtæus ibid.
Ariſtarchus quãtam propertionem diametri fecerit 312. *quare Cleanthem Samium violatæ religionis poſtulandum putarit.* 301
Ariſtippi reſponſum cur Laiden non amaret 271
Ariſtoclea 86
Ariſtocreon 3
Ariſtodemus 88
Ariſtogeito Athenienſis 283
Ariſtogeitonis origo 437
Ariſtomenes 285. 433
Ariſton 39. *quare dicatur prandiũ* 241. *idem cum acratiſmate eſſe, Homero teſte* ibid.
Ariſtonis de virtutibus ſententia. 5. *dictum* 391
Ariſtonica. 275
Ariſtonymus 368
Ariſtoteles de ſepia 54
Ariſtotelis iudicium de Homero 332 *de ſuni-*

de funiculo piſcatorio ſententia 52. virtus 368 facta ibid.
Ariſtotimus 39. de echino terreſtri 54
Ariſtoxenus 432
Artemiſia ab Herodoto vt introducatur 448
de Artemiſio à Græcis deſerto. 445
Artium vſus 340
Arteria aſpera 359
Arteriæ natura 268
Aſander 291
Aſini ſalem geſtantis ſolertia 46
Aſſenſus retentio 21.363.364
Aſſyriorum religio 315
Aſter vt ſe tangentibus noceat. 54
Aſti canis fides 44
Aſtrologorum quorundam nomina 338
Aſtrorum materia 308
Alteramon quid 209.210
Athei qui vocati 389
Athenienſes cur ſecundam diē Boedromioni menſi eximant 259. ſeruatores Græciæ dicti 441. quomodo appellarint mortuos 325
Athenienſium & Spartanorum lis de tropæo erigendo 453
Athenienſium & Mitylenæorum de Sygæo bellum 434. munificentia 439
Athenienſibus quid reſponderit Apollo, quærentibus de expeditione Sicilienſi 337. & ſeq.
Athenienſes omni laude rei ad Salaminam bene geſtæ ſpoliari ab Herodoto 450. & ſequen. liberatos à tyrannis per Lacedæmonios 436
Athenis tres olim diſſidētes factiones 287. vt homicidia paulatim irrepſerint 32
Athletarum opus & exercitatio vt differant 414
Atomus vacuus omnis genitalis facultatis 350.351 352
Atomi à Democrito quid vocentur 349. refelluntur 351
Atomorum perpetua colliſio 350.351
de Atomis Epicuri ſententia 38
Atomos eſſe principia omnium rerū. 450. neq; affici, neq; mutari poſſe. 449. non eſſe poſſe abſq; figura & grauitate ibid. interitus expertes fingi ab Epicureis 450
Attali regis mors 230
Aues deorum præcones dictæ 50
Aues carere epiglottide 208
Aufidij Modeſti iocus 126
Augmentatio & imminutio quid 399
Augurium quid 50
Aurium oculorumq; luxu deprauatorum vitio quæ fiant 330
Aurium & oculorū oblectatio quibus congruunt 267
Aurum & lapides cur exiles & obtuſos ſonos edant 234
Auri & argenti mixtura 329
Aurum fundentes quomodo idipsū doment 158
Auſpiciorum genus 50
Autumni fine cur ſimus voraciores 129

B.

B*abylone qualis aer* 147
Babylonij palmam cur celebrēt 239
Bacchantes *hedera cur fuerint olim coronati.* 144
Baccaris *ijs qui adbiberunt, vt proſit* 175
Bacchus *60. φλόῳ 189. obliuionis filius* 215
Bacchus *cur Lyſius & Liber dicatur 103. Ægyptius 146. methymnæus 227. cur ferulam ebrijs tradiderit 433. cur medicus ſit habitus. 144*

Bacchi nomina, 229. *Panici furores*, 281
Bacchum cur antiqui Bubulen dixerint, 226
Battus, 340.342
Beleſtia fœmina 275
Bellum ſeruile Romanorum, 333
Bellorum cauſa, 22
Beneficium recuſans & à ſcopo aberràs quomodo differãt, 411. *haud recte recuſari ibid. recuſare quid ſit ibid. ab amico accipere non eſſe turpe* ibid.
Bene viuere quid 346
Berenicis & Spartana mulieris abalienatio mutua 347
Beſtia ut ſeipſas curent 49
Beſtias terreſtres & aerias ratione praditas eſſe, 40. 41. 42. 43. 44. *&c. numerare poſſe*, 49. *amare*, 47.48
Bias 107
Bibere & inebriari quid differant 23
Bibentes meri multum conſequens 151
Bibentibus qua commodiora 206
Binarius numeri mater 63
Bionis de puerorum ludis ſententia 38
Bio ſophiſta 296
Boedromioni menſi cur Athenienſes diem eximant ſecundam 259
Bonum quid ſit, 9. *extra virtutem nihil eſſe* 21. *ſummum in voluptate poſitum habentes, vitam veram extrudere & abolere*, 346. *ſenſile ſecundum Chryſippum* 372
Bonum & malum vtrum ob prudentiam exiſtat 379
Bonum vel malum quid 20
Boni cognitio Stoicorum, 385. *ſubſtantia quid ibid. num ſit ſenſus aliquis* 373
Bona & mala ſenſilia eſſe 14
inter Bona humana principem ſibi locum qua vendicent 282
Bonorum cumulatio Stoica 376
Bonorum inter ſe comparatio 383
Bonis cur interdum res eueniant aduerſa 24
Bonis etiam interdum rerum viliũ neglectiones euenire ib. & ſeq.
Boſporum 21
Boſporanus tyrannus 15
Boues furere 37
Boues Suſis eſſe, quorum quilibet centum vaſa aqua plena portet, nec vt plura ferat, adigi poſſit 99.50
Brutum non recte, ſed anima expers, ipſi rationali opponi. 33. *cur ibid.*
Bruta 366
Bruta rationẽ & intelligentiã habere, 37. 45. *& ſeq loqui* 48 *amare* 47. *numerare poſſe* 50. *ratione eorũ, à quibus procreata ſunt, familiaritate quadam deuinciri, ꝑ vt ſeipſa curent, & medicinam exerceãt* 49. *quoad venerem, cibos, &c. eſſe imitanda* 17. *ratione carere* 37
Brutis quatenus nec vtendum, nec veſcendum, ibid.
à Brutis qua homines didicerint 49
Brutus 202
Bubroſti nigrum taurum cur Smyrnai ſacrificarint ibid.
Bucephalus 45
Bugloſſa vires 104
Bulimi qua ſit cauſa 116
Bulimi expulſio ibid.
Bunis peſtis vnde orta 57
Buſiridis ſacrificia & cades 433
Buſiridis ſcelera ibid.
Byzantinus 61

C

Cabbas Romanus cui dormierit 283
Cactus 287
Cadmus 327.
Cadmia arx Thebanorũ capta 403
Cœli & terræ amor 295. 308. *ſuperficies* 304. *motus* 79. *ante eius originem quæ fuerint* 78
Cæleſtes res non indigere laborioſa gubernatione 266
Cœleſtium corporum proportio 83. *rerum cauſa* 266. *ceraunus* 62
Calamitates præſtantium virorum 24
Calamus piſcatorius 52
Callicratis & Myrmecidis ſtupendæ ſubtilitatis opera 399
Callimachus polemarchus 121
Calliopes officium 266
Callirrhoen 89
Calliſthenes 86
Coloris vis 151 325
Camma Galatica 50. 293
Candaules Lydus 114
Canis trinium incidentis ratiocinatio 43.
Canis ſolertia 41. 49.
Canis nomine Capparus vt Athenis ſacrilegum quendam prodiderit 44
Canem alias ratione præditum ſſe 37. *quendam prodidiſſe* 44
Canum natura 45. 49 92
Canes alicubi comedi 32
Canum dominis ſuis fidelium illuſtria exempla 44 422. *Indicorũ generoſitas* 45
Canicula cum Sole oriente quæ accidãt 50. *Sothe Ægyptiis dicta* ib.
Cantus tria genera 264
Cantilena & rhythmus cur colloquio adhibendi 225 *ex quibus componatur* 80. 267. *& ſeq.*
Capellæ Cretenſes 49
Caprificiſylueſtris fructus ficui alligatus 110
Caprarum Ægypti natura 50
Capparus canis 44
Carminis nimis pedeſtris exemplum 268
Carneades 7
Carni quid præbeat ſanguis illi admixtus 325
Carnes & nerui humorũ pleni 419. *cur magis ſub lunam, quam ſub ſolem putreſcant* 157
Carnes ferinæ ne putreſcant quomodo præcaueant venatores ibid. *mactata ſi de ficu ſuſpendantur, cur mox tenereſcãt* 205. *à putredine vt vindicentur* 240
Carnoſi cur prolẽraro procreant 4
Caſtra reſpuere voluptatem 331.
Caſus exemplum 417
Catonis dictum 170 282. 366. *de voluntaria morte hominum iudicium* 531
Cauere quorum ſit 9
Cauſa mali 66
Cẽtauri proprietas atq; natura 323
Centrum mũdi quid 18. 102. 303. 304
ad Centrum cur corpora vndiqueq; naturaliter ferantur 28. 29
Cepa & ſalis comparatio 171
Cephalus 11
Cephiſus amnis 136
Cerebro & corde cur quidam non veſcantur 130. 131
Ceres 324
Cereris ſacra vnde habeant originem 434
Cereri & Neptuno cur idem fanum conſecratum 170
Ceruæ cur iuxta vias pariant 46
Cerui cur à Græcis ἔλαφοι dicti 52
Cerui lachrima cur ſalſa 97. 210
Cerui cornua vt defodiant 338

Ceruorum natura 34.46
Certamen coronarium 135
Certaminum lucta 133
Cete vbi non reperiantur 57
Ceti natura ibid.
Chabrias 368
Chaos veterum fabularum 305
Chalcidenſium impia cantilena 284
Chamaleontis natura 54. *cum polypo collatio* ibid.
Chironi cur plantarum primitias obtulerint Magnetes 144
Conuphis propheta Memphiticus 407
Chryſippus 3
Cibus-ne multiplex, an vero ſimplex concoctu ſit facilior 160
Cibi vas 207
Cibi qui cauendi 162
Ciborum mutationes eſſe nociuas ib.
Ciconiæ gratitudo 36.243.
Cimicum natura 16
Cimon 285
Cirrha 60
Citharæ vſus 224
Cleanthes 3.4.41
Cleanthes Samius 302
Cleanthis opinio de facie in Luna 298
Cleanthem Samium cur Ariſtarchus violatæ religionis accuſandum putarit 301
Clearchus 76.112
Cleomachus 284
Cleomenis regis reſponſio 34
Cleon 431
Cleio Muſa quam partem vitæ humanæ gubernet 267. *ſtudium bonorum excitat in hominibus* ibi.
Clepſydrarum ratio 94
Clinias Pythagoricus 153
Cliſthenes 437
Cnidij quare apud Corcyræos in honore habiti ſint ibid.
Cnidijs leges quis poſuerit 369
Cœna cur obſon vocata ſit 241
Cœnæ initio cur ſedeatur anguſte, poſtmodo laxe 184
Condimentum amicus 206
Cœna quanam acroamata ſint adhibenda 225
Cœna Pindarica 140. *Homerica* ib.
ad Cœnam multi an ſint vocandi 182
Cœnam exiguam quomodo Philippus Macedo multis ſufficere fecerit 218
Cognitio quæ non ſit appetenda 363
Coitus quando noceat 152.154
Coitus tempus quodnam obſeruandum 152
Coitui cur nox tributa 153
Coitu quando vtendum ibid.
Colloquia conuiuiorum conſcribenda, & quæ 102. *inter cœnandum habita non eliminanda* 206
Coloniarum ſimilia 22. *non eſſe* ibi.
Colotes quomodo pueris ſimilis 361
Colotis liber, eiusq́ titulus 345
Columba vt Deucaloni tempeſtatis & ſerenitatis indicium dederit 43
Columbarum natura 35
Comœdia vetus cur bibentibus non ſit accommodata 225. *noua cur conuiuiis immixta ſit* ib.d.
Commẽdatio boni & docti viri 329
Comeſſatio vnde dicta 242
Comitialis morbus cur ſacer dictus 58
Communionem vini & menſæ plurimum ad mutuam notitiam conducere 142
Concentus rerum ſua natura mobilium & immobilium 306
Concoctionem eſſe putrefactionem 92

Concupiſcentia finis quis 272
Concupiſcentias aduentitias eſſe quauis ratione arcendas 40
Confuſionem vbiq; malam eſſe 109
Congreſſus eiuſdem in diuerſum 78
Coniugium impie traductum, 271. *quomodo Thales euitauerit* 153. *qui numerus & cur dicatur*, 70. *quod amoris eſt particeps* 293
Coniugij definitio 274. *honeſta defenſio* 272. *in eius principio oriri vehementiſſimas animi commotiones atq; morſus, quid de ijs ſentiendum* 294
Coniugis ingenua continentia atq; pudicitia 292.293
Coniugum concordia commoditates 295
Coniugalis amoris commendatio 273
Conſtantia verorum philoſophorum 382
Conſuetudinis vis quanta 32
Conſularis locus in conuiuiis cur in honore habeatur 110
Conſules Romani cur vltimum in accubitu locum occuparint ibid.
Contactus Stoicorum 395
Contemptus opum 412
Contentioſi verſu Homerico notati 103
Continentia à voluptatibus turpibus quid ſit 414
Conuiua qui conuiuio excipit, num debeat collocare, an vero collocationem conuiuarum arbitrio permittere 105
Conuiua cuiuſdam non digno loco excepti ſtultitia ibid.
Conuiuam gratum maiorem, quam obſonia afferre voluptatem, 219 *minorem digniori locum cedere debere* 105
Conuiua quales ſint, qui adſunt, primo conſiderandum, 104. *honoribus pares, at moroſi, quo aſtu diſponendi*, 108 *impares*, 109 *minores vt dignioribus adiungendi* 108
Conuiuio vnicuiq; debere adeſſe grammaticum 224
Conuiuas vt abſq; faſtu inter ſe diſcumbant, aſſuefaciendos, 107. *de rebus ſibi non ignotis interrogandos*, 123. *vocatos non temere & fortuito iubendos eſſe diſcumbere*, 106 *quomodo exhilarauerit Helena* 103
in Conuiuis collocandis ad quid reſpiciendum 108. *cuius rei ratio habenda* 106.107 *& ſeq.*
Conuiuales narrationes quæ probentur, 103. *quæſtiones quales debeant eſſe* 104
Conuiualium ſermonum æque ac vini communitatem eſſe debere ibid.
Conuiualium vmbrarum decorum 218
Conuiuium quid 113. 219. *ſatrapicum* 107
Conuiuij magiſtrum qualem eſſe oporteat 111
Conuiuia in quem finem adeunda 160. *vini expertia quid ſint* 183
Conuiuiorum colloquia 102
in Conuiuijs contentioſas & perplexas vitilitigationes expellendas 104. *ſintne adhibenda tibicina* 221. *neceſſaria & non neceſſaria qua* 122
à Conuiuijs philoſophiam ablegantes quid agant 228
in Conuiuiis quid cauendum litteratis 225. *quali ſermone vtendũ* 230. *an ſua cuique tribuenda portio, an in commune prabenda* 139

da 139, *an ſit vtendum ſertu flo-rets* 142
Cordie & cerebro cur non veſcantur quidam 130
Corinthij vt ab Herodoto calu-mniam paßi 436. 449
Corinthiorum mulieres 450
Corinthiis & Bœotis iniquum eſſe Herodotum 430
de Corinthijs hiſtoria Timai 180
Corinthium as 329
Corona roſea quibus conſecrata 144
Coronarium certamen 135
Corpus 387 *non idem quod anima* 288. *mundi & generatum & & non generatum*, 67. *hominis vt creatum* 325
Corporis conſtitutio qualis 188. *natura qua* 65. *dona cur nec bona nec mala ſint dicenda* 21
Corpora de cœlo tactorum qualia 166
cur ad centrum ferantur 28. 29
Corporum extremitatibus quando deus vſus, 77. *penetratio* 392
Corporum in Africa ſolertia 41
Crantor 76
Crantoris Solenſis anima 63
Craſſus 51
Crateuas 298
Crates oſtiapertor 126
Cratis de Mneſaretha 335
Crocodili natura 58
Crocodili miranda cum trochilo a-ue coniunctio 56. 57
Crocodilum cum vetula in Ægy-pto dormiuiſſe 51
Crocodilum ſacrum Ptolemao finem vita pramonſtraſſe ibid.
Crocodilos vocem vocantium ag-noſcere, & *dentes purgandos prabere* ibid.
Cretes vt ijs qui adhiberunt pro-ſit 145
Crœſus 434. 435
Crœſi erga ancillam gratitudo 33
Crus Arceſilas 393
Cubus 70
Cubi numeri primi 69
Cubito nares emungere ſalſamen-tariorum 125
Culices 386
Cuma & Dicaarchia quid accide-rit 332
Cupidinis cum Sole ſimilitudo 288
Cupidines duos conſtitui à Gracis & Ægyptijs 288
Cupiditatem gloria & diuitiarum aque poſſe certis quibuſdam ra-tionibus reprimi atq; fames & ſi-tis 414
Cupiditates vnde gubernentur 267
Cupiditatũ varietas & multitudo, 414
Cupreſſus 146
Cyclonij à Pythagoreis ſuperati 412
Cypri flos 144
Cyrenaicorum de ſenſibus philoſo-phia 360
Cyri ad Tigranem reſponſum 128
facetia 126

D

DÆta, datri, datymones 141
Damocrita 90
Daphnaus Archidami F. 270
Debitum recte qui det 413
Defectibus exiſtentib. quare mul-ti ara ſoliti ſint pulſare 316
Deinomeni Siculo reſponſum ab o-raculo datum 338
Deioces 435
Deiotarus Galatus 22
δεῖπνον quare dicatur prandium 241 *& cur Romanis cœna ſit dicta* ib.
Deliberare inter vinum qui ſoleant 125.

Delirare quid ſit 229
Delirationem philoſophi quid appellent ibid.
Delius Epheſius 368
Delij cubi duplicatio 408
Delphi Venerem cur harma nominarint 294
Delphin captus vt rete euadat 13
Delphinus vt Cœranum in Cythnũ detulerit 61 *vt Sino; ẽmiſſos commode ad Cirram deduxerit* 60. *qua ſolertia quoq; dormiens moueatur, & ſeipſum mouens dormiat* 35 *vt hominem gratis amet* 61
Delphini humanitas ibid.
Delphicum oraculum 345
Delphici templi donaria 331
Delphico in oraculo qua reprehenſa 345
Democritus 90
Democriti de ortis rerum ſententia 349. *de viſis opinio* 251 *ſciendi cupiditas* 121. *opiniones* 49. 349. *honor* 347
Demonſtratio ſiue deixis quid 268.
Demophontida vt Oreſtem exceperint 139
Demoſthenes 169
Demoſthenis Mitylenæi dicterium 127
Demylus tyrannus 24
Denſatio qui 94
Deucalion 43
Deus Stoicorum 316. *hominum amator* 423. *an malorum cauſa, vt colligũt Stoici* 391. *qualis intelligendus* 389. *vt à Platone non natus, ſed æternus pater, opifex mundi, &c. nominetur* 231 *cur concilij & cladium occaſiones immittat* 21. *viliſſimis etiam cur rebus vtatur* 171
Dei cogitationes 345. *cognitio* 6
Deo non neceſſaria 231 *conuenientia* 281. *propria ibid. qua cura* 61 *non repugnandum* 337
Deum hominem ex corpore & anima expolitis, ordinatis & concinnatis confeciſſe 6?. *oculis mentis cerni* 278. *conficiendo animam ideam imitatum eſſe* 77. *olim opere, nunc ratione exiſtere* 68 *principium, medium, finem omnium eſſe rerum* 366. *affectionis rerum principium videre* 332 *eſſe quendam animas morientium hinc ad manes deducentem ſomnum conciliantem* 281. *harmonia, proportione & numero vſum materia atq; natura infinitatem & prauitatem exemiſſe* 67. *non corporis & materiæ ſimpliciter, ſed concinnitatis & pulchritudinis fuiſſe opificem* 68. *adminiſtrationi, familia genios malos non præficere* 24. *nullum interitu vacare ibid. natum, & interitui obnoxium eſſe, neminem fere vnquam cogitaſſe ibid eum vt Antipatrem Tarſenſem animal beatum vocaſſe, & varijs epithetis ornaſſe ibi. ſeſquitertia ſeſquioctauis explentem, teſte Platone, lemmata reliquiſſe* 75. *malorum autorem non eſſe* 22. *Deiotaro Galatæ à Chryſippo ſimilem factum eſſe ibid. ſemper geometriam tractare, qua ratione dixerit Plato* 231. *rerum ſempiternarum eſſe præſtantiſſimum* 67
Deorum de numero, ordine, natura, poteſtate 287 *ope omnes homines indigere* 265
Deos omnes, Ioue & mundo exceptis, nutriri 2?. *omnes interitui obnoxios finxiſſe Stoicos* 384. *deus eſſe*

eſſe omnium poetarum, legumlatorum & philoſophorum vnanimi conſenſu 287. *non omnibus ad omnia vti, ſed ad ſingula quæ arti atq; facultati conueniunt* 334. 340. *neq; ægrotantibus, neq; morientibus hominibus deeſſe* 281. *delectum habere inter homines, & differentiam* 422. *& numen raro & paucos homines compellare* 425 *mutari in affectiones animi fas non eſſe* 280
Diagoras Atheus 389
Diameter Solis ad diametrum terræ qua proportione contineatur 83
Diametrorum variorum proportiones ibid.
Diana cur Locheia, Eilythea ſiue Lucina ſit dicta 158. *Elaphebolos* 40. *Dictynna* 60.
Diapaſon 71. 72. *qua proportione conſtet* 74
Diapente 71. 72. *qua proportione conſtet* 74
Diateſſaron 71. 72. *qua proportione conſtet* 74. *leimmate & tonis duobus conſtare* 76
Dicæarchia & Cumæ quid accide rit 332
Dictamni herbæ vis 49
Dictatura Romana cum Amore collatio 293
Dictynna cur ipſa Diana appellettur 60
Dictynna marina & agreſtis dea 39
Diem æſtati, noctem hyemi reſpondere 240
Digreſſiones & antiquitatis explicationes eſſe Hiſtoricis conceſſas 431.
Dij vt mala, reliquis in exemplum, puniant 11
de Dijs quæſtio adoleſcentibus quãdo attingenda 5. *inſtitutio ea cur teleten dicta* 6. 7.
Diluculum cur Ibycus κλυτὸν *appellarit* 237
Διέγερσις 29
Diogenes 3. *in publico maſturbans quæ dixerit* 16
Diogenis in Antiſthenem iocus 126. *& ſeq.*
Diomedes vtram manum Veneris ſauciarit 257
Diomedes 340
Dionyſij nomen 433
Dionyſius tyrannus 24
Dirces ſepulchrum 406
Diſcendi à ſeipſo facultas 49
Diſdiapaſon 71. 72. 84
Diſputatio de ſenſibus 358
Diſputatio contra centrum mundi 302. 303
Diſputationibus in intricatis quomodo veritas indagãda 278. 298
Diſtãtia, lunæ, ſolis, terræ, cẽtri 304
Ditis prata 325
Diuerſitas ſeu diuerſum quarum rerum ſit 79. *eiuſq; quodnam ſit munus* ibid.
Diuerſitatis & identitatis in terreſtribus quæ ſit ratio ibid.
Diuerſum & idem quomodo in anima fuerint commixta 78
Diuerſum Platonis 64
Diuerſum eidem cũ inſeritur quid efficiat 78. *vnde ortum trahat* ibid.
Diuerſi & eiuſdem congreſſus ibid.
Diuinatio vnde confecta 423
Diuitijs quid inſit venerabile 336
Diuitias etiam cũ turpiſſimis quibuſq; eſſe communes ibid.
Diuitias per ſe non facere imperſoſas mulieres 275
in Docendo plus eſſe rationis, quam in diſcendo 47

 Do-

Doctrina ad Rempub. gerendam conducit 4
Dona fortunæ & corporis cur nec bona nec mala ſint dicenda 21
Donaria qualia dijs dedicare debeant principes & reges 336
Dormientes nonferiri fulmine cur creditum ſit 165
Draco ut oculum acuere ſit ſolitus 49
Draco ut quidam Æolicam fœminam amarit 47
Draconem cur antiqui Baccho conſecrarint 152
Dulcia vino admixta quid efficiant 154

E

EBrietatis incommoda quæ 148. 151. *quomodo ſint ſananda ib.*
ebrietatem philoſophi quo titulo inſigniant 229. *eandem quænam reprimant* 155
ebriis quales ſint errores parandi 227
ebrios alios frigere, alios calere 235
echeneus piſcis 137
echini terreſtris ſolertia 46. 173
echini marini ſolertia 55
eclipſis ſolis & lunæ 311
eclipſibus exiſtentibus quare multi ara pulſarint 326
educationis bonæ prauæq; effectus 422
effecta ſimilia ſimiles habere cauſas efficientes 311
eiuſdem in diuerſum congreſſus 78
Ἔλαφοι cur à Græcis cerui dicantur 52
eleis Phormio 368
elementi & principii notio 401
elementa quatuor 319. *omnium rerum eſſe materiam* 351. 402. *ut inuicem mutentur* 26
elementorum quatuor quis ordo 79
elephas ut amarit 47
elephantis erga dominum ſuum fides 45
ſolertia 40
elephantem intellectu præditum eſſe 5. 42. 43
elephantum natura ib. 45. 49. 53. 58
elephantiaſis 246
ellope 55
elyſius campus 315
empedoclea lis 305
empedocles 306. *Venerem ut appellarit* 279. *ut naturam accuſarit* 38.
empedoclis ſententia de illuminatione Lunæ 309. *de corpore Lunæ* 300. *de diſcrimine Solis & Lunæ* 298 *res geſtæ* 367
empedoclem & Pythag. fabulas in philoſophiam inuexiſſe 408
ἐμπνεῖν quid vocetur 281
empona 296
ἔμφρον quid 281
enalum Æolenſem à Delphino ad Lesbum eſſe delatum 61
ens Platonis 64
ens vnum eſſe 354
ens eſſe & non eſſe 355
entis eſſe agere & affici 387
entia omnia Epicuro ut vocentur 22
entium differentia 356
enthuſiaſmus 281
enthuſiaſmus Arimanius & belli coſus ibid.
enthuſiaſmi qualis motus 339
enthuſiaſmi amantium deſcriptio 281
enthuſiaſmorum genus 282
enyalius deus quis dicatur 280
epaminondas 285

epaminondæ ſententia de patria liberanda 404. 425. ſocius 128. reſponſum ad Iaſonis Theſſalorum ducis donum 413. laus 423
amaſii 285
ephorum Alexandri recuſaſſe conuictum 15
epicurus 3.15
epicurei legum hoſtes 369. quas cauſas ortui aſſignent 353
epicureorum vita qualis 366. abſurda & contraria decreta 347
epicureos in ſermone peccare 360. re uera eſſe odioſos 356. animam mortalem & deos otioſos fingere 347. à ſenioribus philoſophis reprehendi, quod vitam belluinam introducant ibid. deficere in perueſtigando animæ naturā 358
epiglottis ad quid condita 207. 208
epiglottide aues carere ibid.
Equæ ferociam vt amittant 276
equus cur in certaminibus vſurpetur 135
equi lycoſpadæ cur dicantur feroces 138
equos fieri rabidos 37
equos fluuiales patres ſuos occidere 36
Erato 267
eretrienſium donarium 336
eretrienſium res geſtæ 437.439
erodius 41
eubiotus 39
eudemus 66
eudotus 63
eudorus ibid.73
eudoxus 368
εὐλάζειν quid 9
euribiades 447
euripides 21.83
euripidis dictum 50.153.296
euterpe 267
euxinus Pontus cur maximam copiam piſcium habeat 57
euxynthetus 291
exemplum carminis conſtantis ex vere poeticis vocabulis 268
exempla inuſitatarum & poeticarum compoſitionum ibid.
exemplorum vſus 83
exercitationis & rei ob quam fit exercitatio, diſcrimen 414
exulum Thebanorum conſpiratio 406

F.

FAba apud quos non ſint in vſu. 160
fabarum effectus 251
fabula Æſopi de grue & vulpe 104
fabula Timarchi 420
fabulis qualis fides habenda 285
fabula quando vera 420
facere quid Pythagoricis 245
facies in Luna quid 298
fagi natura 137
fames vt ſedetur 201
famem quid efficiat ib.
farina quando melius ſubigatur. 159
faſcinatores, 185. Thibij ibid.
fatum 29
de Fato doctrina quibus repugnet, ibid.
fauonij venti vtilitas 154
febris effectus 91
felicitatis augmentum & decrementum 18 & ſeq.
ferarum veſtigia quare verno tempore difficilius indagetur 98
ferarum ictarum diſcrimen 139
ferinam ne putreſcat, venatores vt conſeruent 157
ferri qualitas 166
ferulam & obliuionem cur veteres

vna cum Baccho dedicarint, 102

ferulam cur Bacchus ebrijs tradiderit 227

ficulni ligni cremati fumus 285

ficulni ſucci vis ibid.

ficulnorum cinerum vſus ibid.

ficus arboris natura, 137.189.190. 204 205.210

ficuum dulcedinis cauſa 122

fidium apud veteres diuiſio & definitio 84

finis quid ſit 385.386

Flagellum in ſacris magnæ matris, 369

flores cuius rei gratia conditi, 143

florum detractio cui rei ſimilis, 144. *exhalationes caput veluti arcē ad pellendam ebrietatem munire* 145

flumina & lacus hyeme vaporare 95

Fœmina pudica quæ conueniant, 274

fœminarum temperamentum, 149

fœnum conuehendi tempus 96

fœtus hominis in vtero vt alatur, 26. *partu edito vt duretur* ibid. *ſeptimeſtris quot diebus abſoluatur* 69

fontanæ aquæ hyeme quales 95

forma virtutis 292

formicæ natura & præſtantia, 34. 42

formicarum cauernæ vt diſpoſitæ, ibid.

quale ſpectaculum Cleanthes viderit 42

fortitudo quid ex Zenonis ſententia 5

fortuita inclinatio quid ſit 17

fortuna & caſus 331. & ſeq.

fortunæ dona cur nec bona nec mala ſint dicenda 21

fortunæ & ſapientiæ comparatio, 230

fortunam aduerſam vt vir bonus ferat 20. & ſeq

fraus vt fiat 16

fretorum incrementa & maris æſtus vnde 320

frigoris effectus 202.203

frumenti incremento quæ proſint, 96

fulgurum & tonitruum cauſa efficiens 92

fulmine an feriantur dormientes, 165.370

funiculus piſcatorius cur leuis 52. *à veteribus vnde confectus* 53.96

furfuribus quæ conferant 24

furor 281. *amatorius* 285

furores Magnæ matris & Panis, *Bacchi* 279

futurorum genera 281. *diuinorum quæ acerrima* ibid. *omnia genera vt demulceantur* ibid.

futurorum & præteritorum nulla ſenſio 398

G.

Alatica facta 22

Galebſus in Eubœa 169

galli in manu Æſculapij picti ſymbolum 22 334

gallina prius ne fuerit an ouum, 130

gaudium de alienis malis 18

Gedroſia regio 320

generationis natura 231

genius 326. 421. *Socratis* 170. 408. 409. 418

geniorum cogitationes 419 *orationes*

nes ibid.natura 410 424
gentium bellicoſiſſimarum natura, 285
geometria quid intellectui proſit, 232
geometriæ vtilitas 408. *encomia,* 232
geometriam Deum ſemper tractare 231
gephyrei qui 437
Gigantes 305
gignere quid 231
Glauce 47
glaucias orator 122
γλυκύπικρον 186
Gnato 218
Gebryas 123
gorgon 291
gorgus Cretenſis ibid.
Græci ab Ægyptijs qua didicerint, 433
græcorum tropæum 445. *ſacra ab Herodoto ſubuerſa* 433
græcis auitum quid 315
gratia 381.*quid fuerit appellata antiquis* 273
gratia cui debeatur 411
gratitudo ciconiæ in hoſpites 243
graues natura 303
*gruum volatus,*54.*ſolertia* 41
Gubernatorum nauium ſigna de tempeſtatibus 410 411

H.

Abitus quid 27 400
harinacius & haricius terreſtris 46
hami cur rotundi 52
harmodius 121
harmonia vnde componatur 80.*occulta & aperta* 81. *qui numerus Pythagoricis dictus* 69
Hecatomphonia 161
hedera natura 146 147
hederam cur veteres Baccho conſecrarint 151
hedera cur bacchantes fuerint coronati 144
hegemon 56
heracleon Megarenſis 39
heracletus 58.277.331
heracleti dictum 339
de Heracleti harmonia occulta & euidente 80
heraclides pugil 116
heraclitus 64
heracliti dictum 325.358
heraclitus fluuius 91
hercules 380. *Ægyptius* 433. *vt ſoporē duxerit* 41 *mulierū oſor* 338
herculis amores infiniti 285
hermodori fabula 423
herodotus Athen. cur laudet 442. *Corinthios vt vituperet* 436. *Græcis vt detrahat* 433.446. *Soloni qua tribuat* 434. *Pittaci vt mentionem faciat ibid Lacedæmonios quomodo proſcindat* 436. *quomodo multis imponat* 430. *refutatur grauiter & vehementer* 539 540.*ſeptem ſapientes vt infamet* 434 *diis vt maledicat* ibid.
herodoti figmentorū, malignitatis, mendaciorum viua exempla, 433. 434. *de Pactya mendacia,* 435. *malignitas vnde perſpiciatur,* 437. *doloſam eſſe dictionem* 441. *malignitatis comparatio,*430. *& ſeq.mendacia* 430. 439.540.547
*herodoto quando non credendū,*445
herodoto fauor erga barbaros exprobratus 443
heroicum carmen vbi primum auditum 337
heſiodus 279 306

Heſiodi cadauer 61. canis 44
Hieronis columna in templo Delphico 331
Hieronymus 3
ἡμερίδα cur labruſcam nominarit Homerus 280
hippoatheus 389
hippoclidis iocus 445
hippota oppidum 89
hirundinis in nido conficiendo ſolertia 40
hirundinem domo non eſſe recipiendam 242. natura odiſſe homines 243. ingratam eſſe hoſpitibus, ibid.
hirundines ſuos vt pullos excernere doceant 36
hiſtoria cæſorum Thebis tyrannorũ 425. vſq; 430
hiſtoria conuiua arrogantioris cuiuſdam 105
hiſtoria diligentis & oſcitantis differentia 402
hiſtorica narratio qualis eſſe debeat 432
hiſtorici officium 431
hiſtoricorũ varia malignitatis nota ibi. & ſeq. obliqua & tecta conuitia quanta ſint ibid.
hiſtoricis quid non liceat 431
Homerus 98.120
homerica cœna 140
homicidia vt Athenis paulatim irrepſerint 32. pro ſacrificijs, 433. 434
homicidiorum & omnis humanitatis origo 32
hominis natura 62.324.358
hominis varia nomina 335. eſſe errare 367. ortum ab iniuſtitia eſſe 38
hominem non naſci quando ſatius ſit 281
homines qui vocentur ſacri & diuini, 419. quæ à brutis didicerint 49
hominum ratio, 345. iudicia quibus corrumpantur, 331. varia forma & natura 319
honeſtum ſolum eſſe bonum 10
honeſti dignitas 353
hordeum quare gaudeat tenui ſolo, 96. cur in puluere ſerendum ibid. tritico imbecillius ib.
hoſtis quis fugiendus 413
humoris natura 154
hydrophoba 247
hyeme quæ aqua tepidiores 95
hyperbolus 431
hypothymides 145
hyrcanus canis 45

I.

IAſſenſium moneta 61
Ibis 49.172
Ibycus 237
Ibyci dictum 269
Ichneumon 40.56
Idanthyrſus Scytha 15
Idea Platonis 77.354
Idem Platonis, 64. vnde oriatur, 78 quid efficiat in Diuerſo ib.
Idem & Diuerſum quomodo in anima fuerint commixta ibid.
Idem & diuerſum, 63. mõtus alterũ alterum quietis eſſe cauſam, ibid.
Idem eſſe ſpeciem ſeu ideam eorum, quæ ſemper eiuſmodi ſunt, 79. in cœleſti motu præualere ibid.
Identitatis & diuerſitatis in terrenis quæ ſit ratio ibid.
Iecur polyamaton 183
Ieiuni cur magis ſitiant 192
Ignis & aeris mutatio, 26. alimentum, 204 natura 25. & ſeq.
Igniti natura 26

Imber cum tonitru decidens cur ſeminibus vtilis 92
Immobile quid 402
Imperatoria theatra, 36. *inane & infinitas quid* 353. *inanimata cur recte ratione præditis opponantur* 33
Inclinatio fortuita quid ſit 17
Incommoda à temulentia illata quomodo ſananda 151
Incontinentes qui dicantur 215. & 216
Incrementum Stoicorum 399
Indica radix 403
Indicorum canum generoſitas 45
Indifferentia Stoicis quæ ſint 14
Indifferentibus ipſa mala præſtare ibid.
Indiuiduorum natura 395
Inedia laborantes vt reficiantur, 130
Infelicitatis natura 13
Infeliciter & vitioſe viuere ibid.
Infinitas quid 39.304.353
Infiniti natura 28.304.399
Ingratitudo hirundinis 243
Initiationis finis 232
Iniuria alteri illata 12
Iniuſtitia animi quid & qualis ib. 38
ab Iniuſtitia orta ibid.
Iniuſtus ſibi ipſi iniuriam vt faciat ibid.
Inoculatio quid 136
Inoculationem quæ arbores admittant 137
Inſcitia proprium 279
Inſipienter cum ratione viuere quid ſit 14
Inſtrumenti virtus 339
Intellectuum & notitiarum diſcrimen 34
Intellectus concepti vis 419
Intelligentia quid ſit 87
Intelligibile 354
Interuallum quid ſit, 87. *in cantu quid dicatur* 73
Inuidia, 186. *quid ex Chryſippi ſententia* 18
Inuidia & ἐπιχαιρεκακίας cognatio 434
Inuidi vt comparati 18
Inutile viuere cui ſit 10
Iocus Theophraſti in Philippũ Caſandri filium, 127. *menſa aſſeclæ in Philippum* 126. *Amphiæ Tarentenſis* 128. *paraſiti in Lyſimachũ* 127. *amici Antigeni non impetrantis talentum, quod petiuerat* 128. *in Æſchyli Cabeires ibid.*
Iocis & ludis vt exercendi 225
Iolaus amaſius Herculis 285
Iones pudere ſui nominis 435
Iouis Corinthus 385
Iouis epitheta 378. *ſententiam idem cum fato eſſe* 30 *nomine quid intelligatur* 321. *transformatio in varias figuras* 305
Iouem homini virtute non præſtare 390. *& ſeq.*
Iouem & augere & peſſundare genus humanum 22. *æternum eſſe* 25
Iratorum geſtus repræſentantes cur cum voluptate audiamus 176
Ira reſiſtere opus eſſe arduum 277
Iris 299. *eius deſcriptio* 290
Iridis cum Amore collatio ibid.
Iſagoras 437
Iſmenia iocus 126
Iſmenodora 270.271
Iſocrates rhetor 102
Iudæi cur abſtineant ſuilla carne 171
Iudicium de rebus quare deprauatũ 331
Iulius 296

Iupiter

Iupiter 306. hoſpitalis 391. genitalis ibid. forenſis 420. Cteſius, Epicarpius, Charidota cur cognominatus 21
Ius raptio 432
Iuſtitia 366. quid ſit 4
Iuſtitia & ſocietatis humanæ principium 5.31.37.414

K.

KAto[illegible]hema Stoicorum 8
Kiegas 52
Kerasbolos quid ſit 209
Κλυτὸν quid 235
Koſmetores 106
Kreodata 141

L.

LAborum præteritorum memoria 123
Labrax vt vnco ſe liberet 52. vt effugiat 53. & ſeq.
Labruſcam Homerus cur ἡμερίδα vocarit 280
Lac vt coaguletur 205
Lacedæmonij quos ex locis tyrannos expulerint 436. 437. propter ſcelera terræ motu puniti 90. propter ſtupratas Scedaſi filias puniti 433
Lacedæmoniorum aduerſus Polycratem tyrannum expeditio 435 436. æquanimitas 125
Lacheſis 141
Lacryma apri & cerui 97
Laconis iocus 127
Lais 254
Lana pexa diſſolutio 119
Laricem quæ loca maxime producant 146
Latio ſeu phora quid 267
Laudatio inuita 431
Laurus 146
Leges qui tollunt, vitam tollere, 369
Lemma quid 69
Lemnium facinus 277
Leo Byzantius 127
Leonis ſolertia 40
Leonem Soli cur dedicarint Ægyptij 171
Leonum natura 47.49.58
Leonidas Tyrtæus 443
Leonidæ viſum ibid.
Lepus marinus 61
Leporum ſolertia 46
Leporum natura 173
Lepra cauſa 93
Leuco Ponticus 15
Leucomantis 291
Leuctrica calamitas 89
Leuia & ignea inſtinctu naturæ quo ferantur 306
Ligna plenilunio cæſa cur fabri abijciant 158
Linea à centro ad ſuperficiem terræ quanta 304. recta quid mathematicis 344
Literas primum quis inuenerit 256
Lixiuium 91. optimum 205
Locus conſularis 110
loca in conuiuijs honeſtiſſima, ibid.
Lucerna nunquam extincta apud Romanos ratio 212
Lucernæ melius vt ardeant 111
Lucina 342
Lucta quid 135
Luctæ origo 133
Ludi & ioci vt obeundi 225
Luna quomodo dicta ab antiquis 188. 319. 320. 327. an inhabitetur 318 320. quid 300. 313. cur non poſſit decidere de cœlo 301. vbi ſit 317 caſus humilis celerius, ſublimis autem tardius mouetur 313 licet non inhabitetur ab hominibus, tamen ob id non eſſe fruſtra

ſtra factam 319. in quantum obſcuret Solem 312 infra degentib. quomodo immineat 318. quanta ſit 302 nullam forma differentiam habet hebetibus oculis 298. quale ad nos lumen mittat 339. quare Glaucope appelletur 314. unde & quibus ſit mixta 327 utrum in ſe aerem contineat, 300

Luna atque Solis hominum differentia 289. mutuus amor 326. alimentum 221. ſubſtantia 325. cauerna maxima qua vocetur, 326. color in defectu ſuo 314. terra comparatio 301 defectus quãdo longior, quando breuior 313. deficientis colores varij 314. ecliſpes cur frequẽtiores, q̃ Solis 312. diameter in medius diſtantiis 316 faciẽ qua in ipſius orbe apparere videtur, nõ eſſe viſus refractionem 298. faciem non eſſe imaginem Oceani ibid. globum ex igne & aere non eſſe compactum 300 ignis num ſit carbonius ibid. illuminatio unde 308. in terram & homines effectus & energia 320. 321. inaqualitates & aſperitates 309. interpoſitio inter Solem & terram quibus cum rebus ſimilitudinem habeat 308 lumen cur neque calidum ſit, neque ſplendidum 309. altitudo quanta ſit 304. motus 301. motus & conuerſiones 320. omnem dignitatem detrahi, adempta ei natura & proprietate terra 308. partes qua primo lumine deſtituantur 316. partium nomina, 326. quantitas 325. quantitas quoties contineatur in terra quantitate 312

Lunam & accipere, & dare, & componere, & diuidere 327. aduerſam à Sole naturam habere, 321. cum Venere habere ſimilitudinem 289. eſſe terream & caleſtem terram 315. eſſe item triuiam 318

Lunam incolentes ibid. natam eſſe 25. plurimum iuris in vitam hominum habere 324. ſacram quãdam terram eſſe 315. profunditatibus & rupturis eſſe apertam, 316. 326. quid geſtet 301. ex ſeſe nõ accendi 300. indigam eſſe alieni luminis 308 terrenam eſſe 315. viginti ſe tem diebus curſum ſuum abſoluere 71

Lunaris orbis facies unde 309

Lupi ſpiritus 138

Lupos cibi abſtinentia ſe curare, 50

Luſcinia ſolertia 48

Luſcinias non alendas 16

Lycoſpada equi 87

Lyncei viſus 399

Lynces lyncurium occultare 36

Lyre vel tybia cantus 225

Lyſander Kreodata Ageſilai in Aſia 141 interfectus 344

Lyſandra Simonis filia 270

Lyſanorida 404

Lyſidis genius 412

M.

Magiſtrum conuiuij qualem oporteat eſſe 111

magiſtri bibendi epiſtathmi 102. & ſeq.

Magna matris furores 282

magnetarum donum Delphicũ 336

magnetis allio inuncti impotentia, 137

malatia 96

malea 60

malum cur ἀγλαόκαρπον & ὑπέρφλοιον dictum 188

malum

malum & bonum cur exiſtat 379. quid ſit 21
mali cauſa 66
malorum cauſa ibid.
malis vita nil addi poſſe 21
mala & bona ſenſilia 14
mala indifferentibus præſtare ibid.
malorum punicorum ſapor 9
Marathon pagus 122
marathonia pugna 438
mare 321. pingue 120 Saturnium 322. cur non denſetur 94. cur hyeme minus amatum ibid. olea conſperſum quomodo pellucidum fiat 95
mare & terra in vniuerſitate quid 307
mare ne an terra obſonio præbendo præſtet 169
maris æſtui & fretorum incrementa vnde 321. ſylueſtria & planta 91
mare ſuppeditare ſalem 170
in Mari lauantium corpora 91
marinæ aquæ quomodo ſalſugo auferatur 93. calor vnde probetur 94
marinæ venationes adoleſcentibus prohibitæ 40
marinorum animalium natura cur minus cognita 51
mars qualis Deus 280. quibus conuiuiis excipiatur ab Homero 279
marſyas 225
maſculum ſexum feminino antecellere 274
maſculorum concubitus vituperatio 273
maſculorum cum maſculis amor quid ſit 294
materia quid 131. prima 80. corporata quare cum indiuidua immiſceatur 76. mater & nutrix dicta 66. à Deo non otioſa conſtituta 67. mundi ante natum mundum qualis fuerit 64 65
materiã qualitatis expertẽ eſſe 402
eorum quæ naſcuntur veluti matrem eſſe 131. comparatam quid ſoleat Plato vocitare. 76. & inde.
mathemate non opus eſſe Deo, tanquam inſtrumento, quod à rebus natis ad æternas eius traducat intellectum 232
mathematica vbi collocanda 77
matrimonium cuius rei gratia contrahendum 294
matrimonij encomion & definitio 271
matrimonii definitio 274
de Matrimonio inæqualium ætate 276
Medeæ templum 450
medicamentis admiſtum venenum 373
medicis qualicita 302
medicum bellum 22
medietates quæ 71. vt inueniendæ ſint ibid.
megaris 29
megarenſium donaria Delphica, 336
megaricæ quæſtiones 6.7
mel in vinum vt vertatur 151
melancholia morbus 37
melanipidis dictum de amore 281
melanthius 124. 127
meleager 285
meliſſus 87. 368
melita 408
mellis imum cur optimum 211
melpomene 267
memoria quid 34. cum intelligentia coniuncta ibid.
memoria præteritorum laborum, 124
memoria apud veteres vſus 348

mena:

Menalippus Agrigentinus 283
Menandri laus 224
Menedemus 7
Menelaus 432
Menſa unde & cur ſic dicta 141
Menſis proſtaterius 154
Mens 421. *Socratis* 418
Mentis imperium 327. *præſtantia* 324
Mentem videre & audire, cur dictum 34. *ordinis principium eſſe* 66. *dari & recipi à Sole* 327. *à Sole creatam* 325. *non eſſe partem animæ* ibid.
Mercurius 280. *alius cœleſtis, alius terreſtris* 325
Mercurium primum inueniſſe literas 256
Meretricum honores 335
Meri multum bibentium natura 151
Metus effectus 228
Mileſij 435
Miltiades 122.224
Minerua 280. *apud Homerum vt introducta* 340.408
Miſericordia unde naſcatur 18
Miſeria noſtra vita 21
Mithridates cur Bacchus appellatus 116
Mithridatis in bibendi & edendi certamine victoria ib. infantis adhuc cunæ fulmine incenſæ ib.
Mitylenæorum contra Athenienſes de Sigeo bellum 434
Mixtio Stoicorum 393
Mixtionem quæ admittant, naturâ 308
Mneſaretâ 335
Mneſiphilus 448
Mœra 141
qui Morbus corporis ſacer dicatur 278. *gigni abſq; cauſa an poſſit* 247
Morbi regij cauſa 186
Morbi noui propter cibos an exiſtant 246
Mors quid 25
Mortem malis & fatuis vtiliorem eſſe vita 11. *Malæ & inſcitia vitæ præſtare ibid. & vitam inter indifferentia referri* 14. *ſibi conſciſcere quis debeat* 375
Morti qui vocati ab Athenienſibus 282
Motos ſubinde citius inebriari quam quieſcentes 112
Motus 180. *Platonis* 64
Motibus particularibus multa occurrere impedimenta 32
Mugil vt viuat 39
Mugil vt hamum tractet 52
Mulciber claudus 300
Mulorum natura 35
Mulli præſtantia 60
Muliebris corporis temperies 149 150
Mulieris impudicæ ad honeſtam antithesis 295. *pudicæ quid ſit* 265. *ingenua continentia atq; pudicitia* 293
Mulieres cur minime inebrientur 149
Mulierum luculenta defenſio atq; encomion 295
Mulieribus non multum eſſe cum Marte rei 285
inter Mundiciem & ſuperuacaneum cultum quid interſit 201
Mundus vnde vitium ſuum contraxerit 68
Mundi æternitatis cauſa 161. *conſeruatio cur fortuita* 29. *conflagratio* 390.391. *corpus qua contemperatione conflatum ſit* 79. *& vniuerſi centrum* 304. *materies, ante natum mundum qualis* 64 *& ſeq. partes vt moueri*

ueri ſint nata 28. origo 64. partes inanimata vt animatã naturam & aſciſcant & amittant 26. ſemen 391
mundo conflagrato quid reliquum futurum 279
Mundum eſſe animal 307. *eſſe diuinam naturam progenitam* 68 *perfectum eſſe* 28. *& quamlibet eius partem ex quibus conſtet,* 63. *non mori* 25. *non nutriri ibid. nutriri ex ſeipſo ibid. primo omnium exſtitiſſe* 131. *à Deo factum* 64. *conflagratum renaſciturum* 391. *incepiſſe* 63. *eſſe immobilem* 320. *in medio ſitum & ſempiternum eſſe* 28. *fortuito medium occupaſſe locum* 29. *ortum & natum vbiq; & ſemper* 68. *nec à deorum nec hominum quoquam factum eſſe* 64. 65
Mundos infinitos eſſe 364
Mures vt nos admoneant 16
Muri araneo cur Ægyptij diuinos honores tribuant 172
Muſa illius, quæ locum Lunæ atque terræ interiectũ obſeruat, ingens inter homines efficacia 266.
Muſa 280. *octo cui loco præficiendæ* 267 *quib. rebus præfecta ib. quæ octo ſphærarum reuolutionibus prępoſita ſunt, quid efficiant* 95. *& ſeq.*
Muſarum numerus 264
Muſis Sirenum vocabulum quis impoſuerit 266
Muſas quot priſci finxerint 84
Muſicæ principia 115
à Muſica deprauatæ voluptatibus vt cauendum 214
Muſicæ pars deprauata 269
Muſicam ad luctus & mœſtitias transferendam 222
Muſicas voluptates Baccho admiſcendas 83
Muſicos ſeneſcentes fides accuratius intendere 118
Muſtela piſcis natura & ſolertia 38
Muſtum cur minime inebriet 154
Myrica flamma ad quid vtilis 138
Myrinæorum dona Apollini miſſa 336
Myrmecidis & Callicratis ſubtiliſſima opuſcula 399

N

NArciſſus vnde dictus 144
Narrationes conuiuales 104
Naſci quid 80. *nihil ex ijs quæ ſunt* 349
Natura vnica & ſimplex cauſa rerum cœleſtium 266. *pro ortu poſita* 351. *cur animal ſentiendi facultate inſtruxerit* 33. *quid habeat ex Socratis & Parmenidis ſententia* 353. *Stoicis adiaphora* 365. 371
Naturæ ſimile quid 311. *contemplatio finis philoſophiæ* 401
Naturam nihil facere fruſtra 143. *non niſi finis alicuius cauſa facere* 33. *vt eam Empedocles & Heraclitus accuſarint* 38. *neceſſitatem & bellum eſſe ibid. loco non mutari* 305. *nunquam natam aut ortam eſſe* 67
Naturalis cuiusq; rei motus, ſitus atq; ordo quomodo & qualis intelligendus 307. *doctrina* 6
Naues fluuiales 94
Nauibus quibus ſal vehitur, quæ accidant 92. *& ſeq.*
Nauigantes cur ante diem aquam è Nilo hauriant 139
Nauigatio prope terram iucundiſſima 113
Nauſeam quid moueat 95

Nau-

Nauſicaa 119
Neceſſitas 32. 80 265
Neptunus pytalmius cur dictus 246
Neptuni victi fabula 259
Neptuno & Cereri cur idem fanum conſecratum 170. *cum Minerua templum commune* 259
Neſtoru electio 345
Nicander Euthydami F. 39
Nicias 431
Nicolai glandes dicta 237
Nihil à quoquam tangi 395. *quid ſit* 388. *vnde fiat* 349
Nili annua eluuiei terminus præmonſtratus 58
Niobe 284
Niuis vſus 204
Nomades 37
Non eſſe, & non ens eſſe differre 355
Notionum ſubiectum & vſus 34
Notitiarum origo 369
Nox vt antiquis Euphrone fuerit appellata 229. *& ſeq. hyemi reſpondere creditur* 240. *cur ſonos facilius reddat quam dies* 234. *cur coitu tributa* 153
Noctem terræ eſſe vmbram 311
Numerus qui perfectus dicatur 70. *quadratus ſimul & triangu'us qui* ibid.
Numerorum proportio 70. 71
Nunc quid ſit 397
in Nuptijs cur plurimi ad cœnam vocentur 168
Nutrimentum cur τροφὴ *Græcis* 193
Nux cur carya veteribus 144

O

OBliuio malorum bona 102
Obliuionem & ferulam vna cum Baccho cur dedicarint veteres ibid.
Obliuione non conterenda quæ ib.
Oceani æſtus vnde 320.
Oculi pupilla vt à Græcis vocetur 324
Oculorum & aurium oblectatio vnde 267
Oenanthe 205
Officium perfectum quod 8
Ogygia inſula 322
Oleæ ſapor qualis 93
Oleagini ligni vires 158
Oleum cur humidum Homero 204 *vt æruginem oppleat* 329
Olei ſummum cur optimum 211. *potentia & impotētia* 136. 204. 211
Ololygon 59
Opinabile 353
Opinio quid 79. *obnoxia errori* 363
Opuntij 336
Oraculum Trophonij 420. *de Socrate ibi. piſcatoribus datum* 94 *de inſula ante Theram & Theraſiam* 332. *de claudicatione Ageſilai* 338
Oraculi Delphici carmina 330
Oraculo Delphico fides cur derogetur 336. *obtemperare odioſum non eſſe* 355
Oracula quibus contingant 408 *quæ ſint credenda* 313 *cur poſterioribus temporibus perſpicue prolata* 343 *quæ obſcura quæque perſpicua fuerint* 342. 343 *à quibus carmine conſcripta* 338. *antiqua cur obſcure proferri neceſſe fuerit* 342.
Oraculorum enumeratio, quæ ſoluta oratione edita ſint 337. *obſcuritatis cauſa* 342. *de eorum fine diſputatio* 332
Oratio quid ſit 80. *moneta collata* 341

Orationis & hiſtoria maligna indicia 431
ad Orationem quæ deſint 50
Orationes qua occaſione mutatæ 342. *inuerſa cui ſimiles* 331.
Ordo in conuiuiis 106. *rerum quis ſtatuendus* 306
Ordinem qui obſeruarint 107. 108
Ordine Deum, mundum conſtituiſſe 106
Oreſtes 139
Origo rerum 80
ὁρμὴ hominis quid 9
Ortus quid 68
Ortui quas cauſas deſtinent Epicurei 353
Ortus hominis unde 38
Orus 80
Othryades 434
Otides 57
Otus 35
Ouis à lupo morſa caro & lana qualis 138
Ouum cur conſecrari ſolitum in orgiis Bacch. 131. *in ſolo animali coire & naſci* 133
Ouo-ne prius gallina fuerit 130

P.

P*Aguri* 35
palaſtra unde deriuetur 219
pala unde deriuetur ibid.
palmæ ſapor 93. *natura* 334. *lignum* 238. *magnæ glandes* 245
palmam CCCLX. utilitatum genera præbere 239. *cur antiqui dilexerint* 237. *ſemper ſuis foliis ornatam eſſe* 238. 239. *maxime longæuam exiſtere* ibid. *omnib. certaminibus eſſe communem* 237
pambaotia 90
pammenes Thebanus 109
Πάναγρον unde dictum 53
pancratium quid 133
pandarus 340
panis viror 202. *etymon* 241
panthera 52. 433
panticapæum 15
papaueris ſpiritus 145
paradoxa quid 371. *Stoicorum ibidem*
paraſiti iocus 126. 127
parca neceſſitatis filia 265
parcæ quot & quæ 421
parcarum officia 327
parmenides 279. 306
parmenidis acta 367. *philoſophia* 353. *ſententia* 453. 454. *doctrina* 367
parmenonis ſus 177
participati ad participans quæ ratio 355
paſiadas 127
pathya 436
patroclus 134
Paulus Aemylius 106
pauo cur creatus 16
pauones non alendi ibid.
paupertas Epaminondæ 413
pauſaniæ epigramma 455
pauſoni pictori quid uſuuenerit 330
plataica pugna 450. 451. 452
peccatum quid 8
pecuniam dans & accipiens an peccet 413
pecus quam aquam libentius bibat 92
pecori quare ſal obiiciatur ibid.
pelamydes 114
pelles animalium iugulatorum & morboſorum quales 139
peloponneſiacum bellum 21
pennæ conſtantia 325
perdices ut aucupem fallant 46
perdicum mares 36
peregrinati quomodo laborum ſuorum

rum laudem reportent 124
perfectus numerus qui 70
perfectum officium quod 8
periander Corinthiorum tyrannus 436
pericles 111
peripateticorum brutis rationem denegantiũ argumentum 37. à Platone diſſenſio 354
perſa vtrum à Græcis violationem maſculorum didicerint 433
perſarum regum mos 102 213
perſuaſiones maiorum cur non ſtatim deſerendæ 337
perturbationes animi quid 34
peſtis quæ animalia primum inuadat 163 noua Athenis 249
Phœbida Spartanus 403
Phædimus 33
phædra Euripidea 31
phaylus 283
pherecydes 403
phido 87
philinus 51
philippus Macedo 218.432
philippi regis curioſitas caſtigata 129. apophthegma 430
philiſtus hiſtoricus ibid
philo 232
philomela cur deterius canant 52
philoſophandumne ſit inter pocula 101.103
philoſophari qui poſſint ibid.
philoſophia Academicorum 365
philoſophiam liberam eſſe debere à ſuperſtitione & faſtu 408 primo carmine ſua dogmata ſparſiſſe 337. veram nobis vitam largiri 346. à ſuperſtitione & vanitate repurgatam eſſe per Socratem 408.411. à nullo ioco, &c. abeſſe 102. è conuiuiis eiicientes peſſime facere 144
philoſophicam magis quam rhetoricam orationem conuiuiis quadrare 102. & ſeq.
philoſophi vita qualis eſſe debeat 3
philoſophorum dii 287 ſales 102. verorum cum Epicuro comparatio 367. quorundam diuerſæ opiniones de ſubitis animi affectibus 80
philoſophos quæ non deceant 38
philoſtratus Euboenſis 39
phinii filia 61
phocarum natura 58
phocenſium facta 446
phocion 368
phocus 89
phrynon Athenienſium dux 434
phycis 58
phyſica Stoicorum 387
phyſices encomium 267
Picæ cantus 48
picea & pinus cur non inoculentur 136
pindarus 60.230.272.331
pinum quæ loca maxime proferant 146
è Pinu corona cur victoribus data Iſthmico certamine 179
piſcatio cur turpis 39. cur varia inſtrumenta & artes requirat 52
piſcationis artificium ibid.
piſcationem nulla re nobilem eſſe 40
piſcatoris cuiuſdam artificium 54
piſcatorius calamus cur non ſit craſſus 52. funiculus cur leuis ibid.
piſcis natura ibid.
piſces marini vt & cur partu inſtanti fluuios vicinos petant 57. cur ſemper aduerſum fluctus natent 19.54
piſcium fœtus 9. aſtutia 54. appellatio quibus tribuatur 50

Piſces vaticinari 151. cur auerſati ſint Pythagoricis 244. cur in flumina & maria deiecti 50. perſpicaces eſſe vnde conſtet 52. curam fetus habere 59
piſiſtrati apophthegma 103
pithœgia 154.252
pittacium 434
Planetarum ordo 304. *interualla* 84
plani numeri 69
plantas animalia eſſe terreſtria 91
plataenſes 439
plato 64.65.66.67.68.76.79.82.91.131.295.358.
platonis frugalitas 192 *gnome* 102 *benefacta* 368. *apophthegma de iniuſtitia* 430. *dialogi in cœnis acti* 223. *de ente, eodem, &c. ſententia* 64 *dictorum de anima ortu & interitu conciliatio* 67. *de multitudine virtutum ſententia* 4
platonica Tetractys 71
plenilunio melius quid fiat 159
pluto 285
pluuia cur proſint ſegeti ante meſſem 96. *cur feno noceant ibid. inter fulgura decidentes incrementis idonea* 166. *verna neceſſaria ſeminibus* 93
de Pœnis diuinitus irrogandis 11
poeſeos inclinationes 340. *ſolertia* 294. *cum pictura collatio* 268.
poeſi à quibus infamia ſit contracta 342
poeſin eſſe loquentem ſaltationem 269
poetæ quare nouandis vocabulis indulſerint 268
poetarum veterum catalogus qui vnum tantum Herculem agnouerunt 432 *viſa eſſe vigilantium ſomnia* 282.
poetas deplorare Solis eclipſes 311.
poetica cur ab oraculis reiecta 342
poetica concertatio 177
poetica quid cum ſaltatione commune 267.275
polybij apophthegma 159 & *ſeq.*
polybius 370
polymatheia Muſa 267
polymnia *ibid.*
polypodis caput 251
polypus vt & cur colorem mutet 54 96. *à congro & murana vt tractetur ibid. ſeipſum depaſcens vt deſideat* 40 *excurrens in terram vt ſignum ſit venti* 97. *eiuſdem caro* 98
pompeius Magnus 254
poſidonius 77
poſſibile quid 29
de Poſſibilibus doctrina *ibid.*
potus vas 208
Prædiceturne alterum de altero 319
præſens tempus à Stoicis negatum 396
præteritorum & futurorum ſenſio 398
prandium cur δεῖπνον 241. *antiquis quale* *ibid.*
principij notio 401
principia Epicureorum 351 *non neceſſaria* 350. *immutabilia* 349. *ſingulis actionibus quot* 267
priuatio quid præſupponat 36
probus an aliquis 21
procles 181
proclis Epidauri tyranni reſponſum 338
prodigia in Delphico templo 331
prolis dilectio quem habeat effectũ 35
prolem cur carnoſi raro procreent 136
proportio numerorum 70
proſerpina 324.325

proſtaterius menſis 154
proſt tuentis corpora quales haben-di ſint 294
protagoras ſophiſta 347
protecleta 91
protogenes Tarſenſis 270
prouidentia in enatis rebus qualis 16 306
vſus eius ibid.
prudens an careat negociis 15
prudentia 380 *à felicitate quid differat* 19
pruna 314
prytaneum quid 169. *quis inſtituerit* ibid.
pſalterÿ vox 154. 225
pſeudumenon 370
ψυχὴ cur Græcis anima 26
ptolemæus 51 *Soter* 60. *Philopator* 47
Pugillatio quid 136
pulmo 19
purpuræ piſcis natura 56
putredinis extertia corpora 166
pynnotheræ forma & natura 56
Πυρρμῦς quid 197
pyrilampes 410
pyrrhus 44. 50
pythagoras 24. 408
pythagoreï manſuetudinem erga beſtias curpræſtiterint 32 *Metaponti igne à Cydonijs interfecti* ibid.
pythagoricus quaternarius 82
pythagorici quibus nominibus numeros inſigniuerint 69
pythia vilis conditio 340 *opera vt vſus ſit Deus* 339. *ſermo qualis fuerit* 344
pytholaus 294

Q

QVadratus numerus 69. 70
Quadrichorda quot ſint 84
Quæſtiones conuiuales 104. 352. *de calamitatibus vbi cauenda* 124
Quæſtionibus in difficilibus qualiter veritas ſcrutanda 298
Qualitatis expers quid ſit 403
quale 358
Qualitatem materiæ non expertem 4. 5

R

RAna cur noctu tantum, & quidem in terra coeant 59
Ranarum in palma donarÿ Delphici templi ſymbolum 334
Rationali quid opponatur 33
Rationis vi quando vtendum 8. *documenta in animalibus* 35. 36. *rectitudinem in nullo hominum eſſe ib. facultate ciuili quæ ſint præpoſita* 267
Ratio qualis debeat eſſe 35 217
Ratione animalia quæuis prædita 35. *beſtias carere* 37
Reflexionis natura 309
Reflexis in radiis ſtans quid videat 317
Refrigeratio 27. 273.
Regia delectatio quæ ſit 345
Regnum & virtutem diuiniſſima bona 282
Regulus captus à Carthaginenſibus 413
Regum & imperatorum ſententias cognoſcendi olim varÿ modi 424
Religio 367. *eius neceſſitas* ibid.
Remora 137
Retentio aſſenſus 363
Retia piſcatorum hyeme magis quã æſtate cur putreant 95
Rhetorica quid 19. *vt ſibi repugnet* 20
Rhetra 319
Romani cur nunquam omnino

 ina

inanem menſam fecerint 212. nec lucernam extingui ſiuerint ibid.
Roſa Rhodon à Græcis cur dicta ſit 146
Roſæ quas vires habeant ibid.
Ros vnde 321 qui lepram membris afferat 93
Roris excipiendi ratio ibid.
Rorem vim rodendi habere ibid.
Rubiginis vis ib.
Rubri maris ſylueſtria & plantæ 91
Ruta cur peganos Græcis dicta 144 ſub ficu aut prope eam naſcens ſuauior ſit 189

S

SAcer crocodilus 51
ſacra anguilla ib.
ſacri ſignificationes 57
ſalis præſtantia 170. in pecoribus varii vſus 176.177. cur Homero diuinus 190. appetitum cibi conciliat 92
ſale longe eſſe inferiorem cepam 171. iniecto melius ardere lucernas 120
ſales cur putredini obſiſtant 91. 94. qui conuiuio conueniant 122.125
ſalſugo nũ ſpecies ſit amaritudinis 93
ſalſuginis & amar. ſimilitudo & diff. ibid.
ſaltatio è quibus conſtet 267.268
ſaltatoriæ artis cum poeticè affinitas ibid.
ſalutatio hoſpitum apud Græcos 411
ſanguis carni admixtus quid efficiat 325
ſapiens Stoicorum 381. vt affectus ſit ſi vel ampliſſimas opes amittat 15. vt erga diſcipulos in exigenda mercede ſe habeat ibid.
ſapienti quot & qui rem faciendi modi ibid.
ſapientem cur Chryſippus cum regibus viuere debere tradiderit 20
ſapientes Græciæ 350
ſapor quid 93
ſapore ſalſo cur careant fructus ib.
ſapphicorum carminum venuſtas 331
ſappho 287
ſarapis 60
ſaturnus 326
ſaturni ſtella 323
ſaturnium ſeu Cronium mare 322
Scari vt ſe mutuo iuuent 53
ſcedaſi filiæ violatæ 87.88.433.
ſcelerum impunitas punita diuinitus 89
ſcientia in ſapiente quid 3"5
ſcolium carmen 105
ſcomma 125. Timagenis 129
Segeti cur vtiles ſint pluuiæ ante meſſem 96
ſeirium ſydus 50.334
ſemen genitura ortu indigens 132
ſemen maius eſſe eo quod ex eo naſcatur 391
ſemina opus habere vernis imbribus 93. quæ in boum incidere cornua, cur incoctibilia & dura fiant 209
ſemiebrij cur motibus magis citentur abſurdis, quam admodum ebrij 155
ſemiramidis ſuperbia 275
ſenarij natura 70
ſenes Græcis cur γέροντες dicti. 148. cur magis delectentur mero, & facilius inebrientur quam iuuenes 112. 117.148
ſeniores cur facilius eminus legant 117
ſenſus ſenſui num euidentia quadam præſtet 362

ſenſum

Senſum nullum eſſe præteritorum & futurorum 358.398
Sentiendi facultate cur animal inſtructum 33
Sentiendi vis animæ qui moueatur 78
Sentientia omnia cur neceſſario intelligant 33
Sentiri ſine intelligentia nil poſſe ib.
Septa 53.54
Septimeſtris fœtus quot diebus abſoluatur 70
Serias res quæ Muſa procurent 267
Seriorum cum iocis contemperatio quam ob rem inſtituta 224
Serpentum & vulpium amicitia 57
Sertis floreis an ſit vtendum inter pocula 143
Seruile bellum Romanorum 333
Seſquioctaua ratio num in partes æquales diuidi poſſit 159
Seta equorum quibus adhibeantur 96
Sibylla 331.332
ſicilia quare ſit fertilis 93
ſimmias 407
ſimonidis poeta dictum 141. & ſeq.
ſimonides 268
ſinops 60
ſinope miſſis vt Delphinus dux fuerit ibid.
ſitis cibo ſumpto cur fiat vehementior 195
ſitim quid efficiat 193
ſmilacis vmbra 145
ſmyrnæi cur bubroſti nigrum taurū immolarint 202
Societatis humanæ & iuſtitia principium 35
Soclarus Ariſtonis filius 270
Socrates 3:5 à Melita cuius rei apud Athenienſes inſimulatus, 408 pauper eſſe maluit quam diues 410. ſalutis vita fuga conſulere noluit ibi. defenditur 356. num aliter diſputauerit, aliter vixerit 349. ad virtutem diuino inſtinctu incitatus 356. à philoſophando nullis impedimentis retractus 410. prædixit cladem Athenienſium ib.
Socratis vita 367. mens 418. genius 408. 409. iocus cum Critobulo 418. iudicium de viſionib. 125. & vocib. oblatis 418. grauitas 409. genium fuiſſe ſternutationem ib. quaſtiones 359. 360. vita breuis 410. condemnatio 25
Socrati quondam loco panis fenum comedendum oblatum 346
Sol & Apollo num idem 334. & amor quid differant 289. cur alias quadratus, alias cubus appelletur 82
Solis cum Cupidine ſimilitudo 388. atq; amoris contrarij effectus ib. defectus cauſa 311. diametri ad terra diametrum proportio 83. lumen quare lunam non penetret 308. à Luna diſtantia 304. ſplendore omnes ignes fulgorem amittere ib. ſubſtantia ſecundum Xenocratem 325. 326. atq; Lunæ lumina differre 298 defectus ſimile quid habeat cum eiuſdem occaſu 311. radios non ſinere interdiu conſpici montium eminentiam 316
Solem animatum eſſe 26. cum ſtellis è mari accendi ib. natum eſſe 25. ex quo 26. Lunæ amore teneri 295 tribus accommodare lumen ſuū, 311. dare mentem 327. alicubi per triginta dies vnica tantum hora occidere 322. nihil accipere 327. in cœlo idem eſſe quod cor in corpore humano 307
Solon 39.272.273.287.294

Somnium Pythagoraerum 294
Somnia & oracula etiam peſſimus quibuſq; offerri 408. *autumnalia* 251. 418
Somnos quid ſit & vnde proficiſcatur 231
Somnos difficiles qua faciant 236
Sophiſta ebrius 67
Sophocles 279. 283
Soſtrati diata 161
Sparta 435
Sparta phiditiorum magiſtri 422
Spartana cuiuſdam mulieris & Berenicis mutua auerſatio 347
Spartiani tyrannorum expulſores, 436. *puniti* 432. 452
Spei natura 171
Species 78. 267
Specula 309
Spintharus Tarentinus 523
Spongia natura 56
Stella Saturni 323
Stella 321
Stellarum ſubſtantia, 325. *& oculorum in corpore analogia* 307
Stellas eſſe deos 390. *ex mari nutriri* 244. *cum Sole è mari accendi* 26. *interitum ſuum accelerare,* 390
στεγνοὺς & στεγνῶν quid differant à στεγῶν 292
Steſichorus 62
Stilpo 7. 359. 360
Stirpes frigida cur facile amittant folia 149. *vt pereant* 136. *paluſtres quadam vt germinent* 91
Stoici cum gente Æthiopica collati, 376. *quomodo ſua decreta probẽt* 392. *ad remp. euecti ſuis vt placitis repugnent* 4
Stoicorũ contra cõmunes notitias repugnãtia axiomata 370. *de amore deliria* 386. *de dijs phyſica* 389. *paradoxa* 371. *de tempore deliria* 396. 397. *de malo ſententia* 66 *vita* 13 *contra Academiam vehemẽtia* 469. *Katorthoma quid* 8
Stomachus cibi vas 207
Stomacho languẽti vinũ mederi 150
Strathius Deus 280
Stratio 79
Strationis opinio de mundo 355. *phyſici de intelligentia & ſenſu ſententia* 33
Stuprati per vim quo animo ſint, 294
Styx qua ſit 421
Subiecti externi & affectionis ſitne differentia 361
Subſtantia indiuidua 76. *in vna duas diſtinctas qualitates eſſe,* 392
Succini natura 137
Sui cognitio 358
Sulphur cur θεῖον dictum 166
Summum bonum 383. *natura ſecũdum eoſdem conſentire* 371
Sura 52
Surſum & ſublime vbi conſtituantur 304
Sus Parmenonis 177
Suum domeſticarum frequens partus 98
Syrenes 265

T.

Taurus agreſtis vt miteſcat, 137. 205
Telemachus 61
Teleton 5. 6
Tellus ἀμφιβροτὴ 189
Templa cur non adificanda 4
Tempus futurum, prateritum & praſens 396
Terra & maris comparatio 169 *& luna comparatio* 302. *pinguis natura* 96. *tenuis natura ibid. nomen* 315. *quid afferat ſpiritus & humor mixtus* 325. *fulcrum* 299 *pereundum fore ſi ab amore deſeratur* 295. *à quibuſdam Veneru*

tis affingi vocabulum 288
Terram ſine fundamento perdurare 302. cum Luna globo comparatam, ne centrum quidem æquare 299. noſtram quare extitiſſe Plato putarit 318. aqua admixtam, eam vitiare 241. duram & rigidam mutationi non eſſe aptã 137. etiamnum hodie animalia parere perfecta & integra 132. non poſſe eſſe centrum vniuerſi 303. animatorum & inanimatorum eſſe matrem 295
Terras ſicciſſimas & calidiſſimas thus & caſiam proferre 116
Terrenorum natura 94
Terreſtris venatio cur marinæ præferenda 38
Teſtudinis marinæ ſolertia 58
Teſtudines vt ſe veneno læſæ curent 49
Tetractyn Platonicam Pythagoricæ perfectiorem eſſe 71
Teuthis cur ſignũ ſit tempeſtatis, 96
Thaleia 267
Thaliazein qui dicantur ibid.
Thales 153
Thaletis apophthegma 406
Thaletem ſapientem Herodotus vt vocet 434
Theatra imperatoria 36
Thebarum ſtatus ante reditum exulum 403
Themiſtoclis conſilium de Salaminio conflictu 448
Theocritus Chius 127
Theocriti dictum 125
Theodorus Solenſis 76
Theodorus Atheus 389
Theognidis de paupertate fugienda ſententia 11
Theologi priſci 85
Theophraſtus 127. 368
Thermopylæ 445
Theſſali cur à Græcis ad Barbaros defecerint 442. 446
Thraces vt glaciei ſoliditatem explorent 43
Thracia fons cuius aqua hyeme quam æſtate plus appendit 94
Thucydides 431
Thynnus 55
Tibiæ vox quando admittenda 225
Tibicinæ an ſint adhibendæ in conuiuio 221
Tigres viuos nonnunquam intercipi 432
Tigrin ab hœdi eſu abſtinere 49
Timæi de Corinthiis hiſtoria 180
Timagenes 129
Timarchi fabula 420. vſque 423
Timothei facta 432
Tyrannis 406
Titanes 306
Tityi 327
Tonus qua proportione conſtet 74
Toni diuiſio 73
Tonitru oborto cur paſtores pecus in vnum cogant 167
Tonitrua cur magis vere fiant & autumno 93
Tonitruum & fulgurum cauſa ib.
Torpedinis natura 54
Tota corpora totis an permiſceãtur, 392. 393
Tragœdiæ vſus & locus 223
Tredecim cur Pythagorici defectũ appellauerint 71
Tria eſſe quatuor 392
Tria cur bibantur aut quinq;, non quatuor 156
Triticum trimeſtre 96. cur pinguem requirat terram ibid. cur in luto ſerendum ib.
Triumphantibus cur permiſſum vt partem muri demoliantur 135
Trochili auis natura 56. 57
Troglodytica regio 118. 320
Troglodytarum cibus 37

Troianum bellum curà dijs immiſſum 22
Tropæum Græcorum 445
Trophon cur Pythagorici quinariũ appellauerint 69
Trophonii oraculum 420
Tuberum cauſa 165
Tyndareum ouum 152
Typho 327
Typhones ibid.

V.

Vaticinia quid ſint, 332. *quænam magni habenda* 333
Venatio terreſtris cur marinæ præferenda 39
Venatio marina legibus prohibenda adoleſcentibus ib.
Venationi cur non exigua laus debeatur 22
Venationum effectus ib.
Venatorum numen 280
Venti moleſtiores qui 430
Venereæ rei mentio turpis 152
Venus 280. *à Delphis cur Harma nominata* 294. *quomodo vocetur ab Empedocle, quomodo à Sophocle* 279. *abſque amore manca eſt* 289 *ſine amore utrum eſſe poſſit* 448
Veneris utram manum Diomedes ſauciarit 257. *gratiam abſque amore imbecillum quiddam & contemptum eſſe* 28. *fanum à Medea conditum* 450
Venerem Trigloboron dictam ib.
Veratri vis 156
Verborum & vocabulorum vſus, 419
Veſpaſianus 49
Veſpillonum mos 349
Veſtes qua aqua magis eluãtur, 119
Veſtigia ferarum cur verno tempore difficilius inueſtigentur 98
Viginti ſeptem qualis numerus 70
Vinum an calidum 348
Vini vis 142
Vini & menſæ communio quid præſtet ib.
Vino cur nomen οἶνος factum ſit, 227. *quæ conducant* 211. *admixta dulcia quid efficiant* 155
Vinum æthops quod Homerus vocet 201. *an facultate frigidum*, 116. *an percolandum* 199. *cur à quibuſdam aqua marina diluatur* 94. *languenti ſtomachi mederi* 154
in Vino quæ inſint 94
Vinorum diuerſorum vſus 161
Violæ quid proſint conuiuantibus, 145
Vipera vt ſiſtatur 137
Virginum natura 149
Vires mortalium 32
Viris-ne fœminæ ſint frigidiores 149
Virtutu flos 292
extra Virtutem nihil bonum 21
ſecundum Virtutem acta qualia reputentur 10
Virtutem nullam per ſe expetẽdam, 11. *ſolam felicem dare vitam* 380 *ſolam expetendam* 376. *paruo cõtẽtam tempore nihil prodeſſe* 373 *maxime ſecundum naturam eſſe* ibid. *abſq; vitio non eſſe poſſe* 377. 378
Virtute vna præditum reliquas omnes habere 19
Virtute præditum eſſe neminem, 21
Virtutes ſentiri 14. *omnes vnius virtutis diuerſos eſſe reſpectus* 5
Virtutes à ſe inuicem non ſeparari 4 *pendere ab animi affectionib.* 80
Viſa animantium 382. *fallacia Deũ & ſpiritum ſubmittere* 31. *omnia & ſenſus promiſcue veros eſſe* 363
de Viſis diſputatio 30. 31
Viſus ſimulacra 282

Viſui

Viſui quid proſit 159
Vita quibus occupetur 267
Vita bona definitio 346
Vita corruptio 378
Vita miſeria 21
Viticẽ hedera caliditate perire, 146
vitioſe viuere quid ſit 13
Vitioſitas vtrum cœleſtibus an terreſtrib. vtilis ſit 378.379.380
vitioſitatem infelicitatis naturam eſſe 13
Vitioſus vtrum vtilitatem aut beneficium percipiat 381
Vitioſis nihil eſſe vtile 9
Vitium an prouidentia Dei extiterit 378
Vitia vt fiant 23.24. *in vniuerſum tollere fas non eſſe* ib.
Vitiorum multitudo 380
Vitiorum æqualitas Stoica 374.375
Vituperium piſcationis 39
Viuere cui ſit inutile 11
Vlyſſes 62.246.340.451. *cur factus prudens* 136
Vmbra quid dicatur 312
Vmbra terræ 301.312
Vmbra conuiuiorum 217
Vmbrarum conuiualium decorum, 220
Vnitas numeri pater 63
Vniuerſum 387. *vnum eſſe* 358. *idem cum nihilo ſtoicis* ib. *quid ſit* 349 353 *infinitum quiddam eſſe* 304
Vniuerſi medium 302. *nullam partẽ ordinem, ſitum atq; motum proprium ita habere, vt ſimpliciter naturalis appellandus ſit* 306
Voluptas 272. *à quib. non admittatur* 331
Voluptates iuxta dolores vehementiores 313
à quibus Voluptatibus maxime cauendum 214
Veraciores cur ſimus circa finẽ autumni 129
Voracitas Bœotica ib.
Vox quid 418. *quotuplex* 80
Vrania Muſa vnde dicta 267
Vrinatores quomodo ſibi lumen in fundo faciant 95
Vrſa vt nauſeam curet 49. *vt grauedine correpta ſibi aſtute proſpiciat* 46
Vrſa priores pedes quare ſint eſu iucundiſſimi 98
Vtilitas Stoicorum 382
Vua primus ſapor 93
Vulnera quæ facilius ſanentur 159
Vulpes piſcis vt hamum eijciat 52
Vulpis in exploranda glacie ſolertia 43
Vulpium & ſerpentum contra aquilam amicitia 37
Vulpes furere 37. *amygdalis amaris eſis mori* 117
Vxoris ingenua pudicitia 293
Vxorem opulentam ducere periculi eſſe plenum 273
Vxorum cuſtodia 276

X.

Xenocrates 63.326.368
Xenophanes 287.400
Xenophon 340

Z.

Zacinthij 62
Zaratas 63
Zeno 3.31
Zeno Citieus 84
Zeuzippus 270
Zoſter 3
ζωρότερον vinum 181

FINIS

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google